

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**TEFSİR ÜVEYS B. OSMAN B. EMİR İLYÂS B. EVLİYÂ
(119B-240A) (İNCELEME-METİN-GRAMATİKAL DİZİN-
SÖZLÜK)**

Tolga KIYICIOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Paki KÜÇÜKER

AĞUSTOS - 2023

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEFSİR ÜVEYS B. OSMAN B. EMİR İLYÂS B. EVLİYÂ
(119B-240A) (İNCELEME-METİN-GRAMATİKAL DİZİN-
SÖZLÜK)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tolga KIYICIOĞLU

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Eski Türk Dili

“Bu tez 23/08/2023 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulanan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Prof. Dr. Paki KÜÇÜKER	Başarılı
Doç. Dr. Kenan ACAR	Başarılı
Doç. Dr. İlhan UÇAR	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet

Hayır

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütölen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmaları.)

Tolga KIYICIOĞLU

23/08/2023

ÖN SÖZ

Eski Oğuz Türkçesi döneminde, nesir alanında yazılan eserler arasında Kur'an tefsirleri özel bir yere sahiptir. İslam dininin temel kaynağı olan Kur'an-ı Kerim, Müslümanlar tarafından okunup anlaşılmaya çalışılmıştır. Türkler, İslamı kabul ettikten sonra, yeni kabul ettikleri dinin rehber niteliğindeki kitabını kendi dillerine çevirme çalışmalarına odaklandılar. Çalışmamızın konusu olan tefsir metni, Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ tarafından yazılmış olup Prusya Kültürel Mirası/Berlin Eyalet Kütüphanesi, Orientalische El Yazısı kategorisinde PPN651791340 proje numarasıyla yer almaktadır. Çalışmamız giriş, inceleme, metin ve dizin olmak üzere dört ana kısımdan oluşmaktadır. Giriş bölümünde Kur'an'ın tercüme ve tefsirlerinden, çalışmanın yöntem, amaç, metod ve kapsamından bahsedilmiş, Kur'an Tercümelerinin bilinen nüshaları verilmiştir. Daha sonra yazarın hayatı, eserleri ve eserleri üzerinde çalışmalara yer verilmiştir. İnceleme bölümüne geçildiğinde ses ve şekil özelliklerine dair örnekler verilmiştir. Metin bölümüne geçildiğinde çalışmamıza konu olan Kur'an tefsirinin Latin alfabesine çevirisi transkripsiyon harfleriyle yapılmıştır. Son olarak metnin dizin bölümü çıkarılmış, Türk diline ait olmayan sözcüklerin hangi dile ait oldukları belirtilerek metinde geçen tüm kelimeler anlamlarıyla beraber verilmiştir.

Hayatın her anına dair yeni bilgiler öğrendiğim, çok geç tanıştığım ama kısa sürede birlikte oturup çalışmaktan ve görüşmekten, fikir alışverişi yapmaktan övünç duyduğum, bilgisini, alâkasını ve sabrını esirgemeyen, bana güvenen, üzerimde emeği bulunan değerli hocam Prof. Dr. Paki Küçükler'e gösterdiği anlayış ve destekten dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Yine bu çalışmada tez ve makale çalışmalarında desteklerini esirgemeyip bana güvenen Doç. Dr. İlhan Uçar'a saygı ve sevgilerimi sunuyorum. Bu süreçte desteklerini hiçbir zaman çekmeyen başta annem ile kardeşim olmak üzere aileme ve tez süreci boyunca çeşitli bilgi alışverişleri yaptığımız, zor zamanda yanımda olan, hakkını ödeyemeyeceğim, değerli yol arkadaşım Betül Türkcan'a şükranlarımı sunarım.

Tolga KIYICIOĞLU

23/08/2023

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
ÇEVİRİ YAZIDA KULLANILAN İŞARETLER	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: YAZIM ÖZELLİKLERİ	26
1.1. Ünlü Seslerin Yazımı.....	26
1.1.1. a Ünlüsünün Yazılışı.....	26
1.1.2. e Ünlüsünün Yazımı.....	26
1.1.3. ı ve i Ünlülerinin Yazılışı.....	27
1.1.4. o, ö ve u, ü Ünlülerinin Yazılışı.....	28
1.1.5. è Ünlüsünün Yazımı.....	29
1.2. Ünsüz Seslerin Yazılışı.....	30
1.2.1. p ile b Seslerinin Yazılışı.....	30
1.2.2. d ve t Seslerinin Yazılışı.....	30
1.2.3. ç ve c Seslerinin Yazımı	31
1.2.3. Damak n (ŋ) Sesinin Yazımı	32
1.2.4. g ve k Seslerinin Yazımı	32
1.2.5. s ve ş Seslerinin Yazımı	32
1.3. kim Bağlacının Yazımı.....	33
1.4. ki Bağlacının Yazımı.....	33
1.5. dağı Bağlacının Yazımı.....	33
1.6. için Edatı Yazımı.....	34
1.7. -dUr Ek-fiil Ekinin Yazımı.....	34
1.8. Ek-Fiilin Yazılışı.....	34
1.9. ile Bağlaç ve Edatının Yazılışı.....	35
1.10. Farsça ve Arapça Kelimelerin Yazımı.....	36

2. BÖLÜM: DİL BİLGİSİ	37
2.1. Ses Bilgisi.....	37
2.1.1. Ünlü Sesler.....	37
2.1.1.1. Kök Hecede Bulunan e, è, i Ünlüleri	37
2.1.1.2. Ünlü Uyumlari	37
2.1.1.3. Ünlü Değişimi.....	46
2.1.1.4. Yuvarlaklaşma	47
2.1.1.5. Düzleşme	51
2.1.1.6. Ünlü Düşmesi	53
2.1.2. Ünsüzler.....	54
2.1.2.1. Sözcük Başı Ünsüz Sesleri	54
2.1.2.2. Sözcük İçi ve Sözcük Sonu Ünsüz Sesleri.....	56
2.1.2.3. Tonlulaşma (Ötümlüleşme)	62
2.1.2.4. Ünsüz Türemesi	63
2.1.2.5. Ünsüz İkizleşmesi	64
2.1.2.6. Ünsüz Uyumu	64
2.1.2.7. Hece Yitimi.....	64
2.2. Biçim Bilgisi.....	65
2.2.1. Sözcük Yapımı.....	65
2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler	65
2.2.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler	67
2.2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler	68
2.2.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler	71
2.2.2. İsimler.....	73
2.2.2.1. İsim Çekimi.....	73
2.2.3. Sıfatlar.....	79
2.2.3.1. Niteleme Sıfatları	79
2.2.3.2. Belirtme Sıfatları.....	79
2.2.4. Zamirler.....	80
2.2.4.1. Şahıs Zamirleri.....	81
2.2.4.2. İşaret Zamirleri	81
2.2.4.3. Belirsizlik Zamirleri.....	81

2.2.4.4. Dönüşlülük Zamiri	81
2.2.5. Zarflar	82
2.2.5.1. Zaman Zarfları	82
2.2.5.2. Yer-Yön Zarfları	82
2.2.5.3. Durum Zarfları	82
2.2.5.4. Miktar Zarfları	83
2.2.5.5. Soru Zarfları	83
2.2.6. Edatlar	83
2.2.7. Bağlaçlar	84
2.2.8. Fiiller	85
2.2.8.1. Şahıs Ekleri	85
2.2.8.2. Fiil Çekimleri	87
2.2.9. Ek-Fiil	100
2.2.10. Birleşik Fiil	100
2.2.10.1. <i>İsim+Yardımcı Fiille</i> Oluşan Birleşik Fiiller	100
2.2.10.2. <i>Fiil + Zarf-Fiil Eki + Fiil</i> Şekliyle Yapılan Birleşik Fiil	101
2.2.11. Fiilimsiler	101
2.2.11.1. Zarf-Fiiller (Gerundium)	101
2.2.11.2. Sıfat-Fiiller (Partisip)	104
2.2.11.3. İsim-Fiiller	104
3. BÖLÜM: METİN	106
4. BÖLÜM: DİZİN	267
SONUÇ	691
KAYNAKÇA	696
ÖZ GEÇMİŞ	701

KISALTMALAR

- Ar.** : Arapça
bk. : Bakınız
c. : Cilt
DLT : Divanu Lügati't Türk
EOT. : Eski Oğuz Türkçesi
Far. : Farsça
Fr. : Fransızca
Hız. : Hazreti
KB. : Kutadgu Bilig
krş. : Karşılaştırmız
KTG : Kül Tigin Güney
Ktp. : Kütüphanesi
MHK : Manisa İl Halk Kütüphanesi
nr. : Numara
s. : Sayfa
TDK : Türk Dil Kurumu
TİEM : Türk İslam Eserleri Müzesi
vb. : Ve benzeri
vr. : Varak
Yun. : Yunanca

ÇEVİRİ YAZIDA KULLANILAN İŞARETLER

ا	a-e
ب	b
پ	p
ت	t
ث	s
ج	c
چ	ç
ح	h
خ	ḫ
د	d
ذ	z
ر	r
ز	z
ژ	j
س	s
ش	š
ص	ṣ

ض	ẓ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	‘
غ	ġ
ف	f
ق	q
ك	k-g-ŋ
كث	ŋ
ل	l
م	m
ن	n
و	v
ه-ه	h-e
ی	y
ء	’

ÖZET

Başlık: Tefsir Üveys b. Osman B. Emîr İlyâs B. Evliyâ (119b-240a) (İnceleme-Metin-Gramatikal Dizin-Sözlük)

Yazar: Tolga KIYICIOĞLU

Danışman: Prof. Dr. Paki KÜÇÜKER

Kabul Tarihi: 23/08/2023

Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) + 701 (ana kısım)

XIII-XV. yüzyılları arasında Anadolu sahasında Oğuz-Türkmen lehçesiyle başlayan döneme “Eski Oğuz Türkçesi” dönemi denilmektedir.

Bu döneme dair birçok yazma eser bulunmaktadır. XIV. yüzyılın sonları ve XV. yüzyılın başlarında Kur’an’ın tefsir edilerek Türkçeye çevirileri çoğalmıştır. Bu dönemlerden sonra yazılan tefsirlerin Türkçenin bilim dili yolunda ilerlemesine katkı sağlamıştır. Yapılan çeviriler hem tefsir hem de kısa süre tefsirleri olmuştur.

Üzerinde çalıştığımız metin Prusya Kültürel Mirası/Berlin Eyalet Kütüphanesi Orientalische El Yazısı kategorisinde PPN651791340 proje numarasıyla bulunmaktadır. Tamamı nesih hattıyla ve harekeli sistemle yazılan eser 240 varaktır. Ölçüleri 355x220 (240x140) mm’dir. Bizim çalıştığımız kısım 119b-240a sayfa numaraları kapsamaktadır. Eserde sureler tefsir edilmiş, ayetler ile ilgili rivayetlere yer verilmiştir. Bu el yazması nüsha ele alınarak bir çeviri yazı çalışması yapılacaktır. Transkripsiyon alfabesine çeviri kısmı tamamlandıktan sonra söz konusu bu metnin gramatikal dizin, sözlük ve dil incelemesi çalışması yapılacaktır. Kaynak olarak öncelikle Eski Oğuz Türkçesinde yazılan Kur’an tefsirleri başta olmak üzere Türkçe yazılmış olan başka Kur’an tefsirleri ve tercümelemleri taranacaktır. Bu çalışmada dil incelemeleri bölümünde imlaya da yer verilecektir. Kullanılan dil incelenirken Eski Türkçe ve günümüz Türkçesi ile karşılaştırılacağı için önemli görülen kullanımlar tespit edilecek ve ortaya konacaktır.

Amacımız, Eski Oğuz Türkçesi dil özelliklerini bünyesinde barındıran, Üveys B. Hoca Osmân B. Emîr İlyâs B. Evliyâ’ya ait olan Kur’an tefsirinin bilim dünyasına dil bakımından tanıtmak ve eseri Eski Oğuz Türkçesine kaynak olacak çalışma olarak ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Eski Oğuz Türkçesi, Kur’an Tercümelemleri, Kur’an Tefsirleri, Üveys b. Osman B. Emîr İlyâs B. Evliyâ

ABSTRACT

Title of Thesis: Tefsir Üveys b. Osman B. Emîr İlyâs B. Evliyâ (119b-240a)
(Research-Text-Grammatical Index-Dictionary)

Yazar: Tolga KIYICIOĞLU

Danışman: Prof. Dr. Paki KÜÇÜKER

Kabul Tarihi: 23/08/2023

Number of Pages: vii (pre text) + 701
(main kısım)

The period that started with the Oghuz-Turkmen dialect in the Anatolian region between the 13th and 15th centuries is called the "Old Oghuz Turkish" period.

There are many manuscripts related to this period. In the late 14th and early 15th centuries, the interpretations and translations of the Quran into Turkish increased. The commentaries written after these periods contributed to the advancement of Turkish as a scientific language. The translations made were both tafsir and short surah commentaries.

The text we are working on is located in the Orientalische Handwriting category of the Prussian Cultural Heritage/Berlin State Library with the project number PPN651791340. The work, written entirely in naskh script and the vowel system, has 240 pages. Its dimensions are 355x220 (240x140) mm. The section we are working on covers page numbers 119b-240a. In the work, suras are interpreted and narrations about the verses are included. A translation study will be carried out by considering this manuscript copy. After the transcription and translation part is completed, the grammatical index, dictionary and language analysis of this text will be carried out. As a source, firstly the Qur'an commentaries written in Old Oghuz Turkish and other Qur'an commentaries and translations written in Turkish will be scanned. In this study, spelling will also be included in the language studies section. While examining the language used, important usages will be identified and revealed as they will be compared with Old Turkish and today's Turkish.

Our aim is to linguistically introduce the Qur'an commentary by Üveys B. Hoca Osmân B. Emîr İlyâs B. Evliyâ, which contains the linguistic features of Old Oghuz Turkish, to the scientific world and to present the work as a source for Old Oghuz Turkish.

Keywords: Old Oghuz Turkish, Qur'an Translations, Qur'an Commentaries, Üveys b. Osman B. Emîr İlyâs B. Evliyâ

GİRİŞ

Türkler tarihsel gelişimlerinden bu yana kullandıkları dil ile kültürel, inanç, dinî, medeniyet ve birçok coğrafi sahaya hâkim olup etkilenmiştir. Coğrafi farklılıklardan kaynaklanan ve farklı kültürlerin etkileşiminden doğan çeşitlilik Türk dilinin gelişmesine ve gelişerek ilerlemesine neden olur.

İslam dininin kabul edilmesinden önce Türklerin din ve inanış sistemleri halk arasında toplu halde olmamıştır. Toplu halde din değiştirme durumu devletin kabul ettiği resmi din haline gelmesi İslam ile oldu. Bu durum Türk halkı tarafından benimsendi. Türkler farklı inanış sistemlerinden Manihaizm, Kök Tanrı, Budizm gibi inanç sistemlerini kabul etmişlerdir. Bu kabul edilen dinlerin yanında Uygurların Hristiyanlığa ait metinlerle beraber Uygur Türkçesine tercüme ortaya çıkmakta ve bu tercüme sistemine dayanan dinî inanışlardan oluşan bir edebiyatın ortaya çıktığı görülmektedir. Kitleler şeklinde kabul edilen Müslümanlığın ve kutsal kitabı Kur'an'ın anlaşılması, kabul edilen din hakkında bilgi sahibi olma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Ortaya bir nevi "anlam kaygısının" ortaya çıkması Türkçe tercüme ve tefsir çalışmalarının odağına Kur'an'ı almıştır.

Türk dilinin gelişimi ve olgunlaşmasıyla ilgili sürecin anlaşılması ve yorumlanması açısından Kur'an tercüme büyük önem arz eder. Çünkü Kur'an'ı anlamlandırmak, yanlış anlaşılma ve anlamlandırmanın olmaması için yetkin bir Türkçeye sahip olmak gerekmektedir. Çeviri ya da tercümede yapılması muhtemel en ufak yanlışta dinî açıdan vebâli büyük günahlara yol açacağından mütercimler önemli derece Türkçe şuuruyla hareket etmişlerdir. Kabul edilen dinin kavramlarını Türkçe söz ve söz öbekleriyle ifade etmişlerdir. Uygurlar kabul ettikleri Manihaizm ve Budizm inancı o kadar hızla yayılmıştır ki bu dinlerin tercüme yapıldığı dilden dini terimlerin birebir alındığı görülmektedir. Dini tercüme alırken alınan bu dini terimler, Uygurca'yı, dil zenginlik hazinesi bakımından inanç sistemlerinin ne kadar etkilediğini göstermektedir. Kur'an tercüme İslamî inanışın öncesindeki inanç terimlerinden ne derece yararlandığını fark etmemiz açısından önemlidir: cennet~uçmak, elçi~yalavaç, cehennem~tamuğ/tamu, ilah~tağrı. Bu güçlü dini terminolojiyle dil, Kur'an tercüme mutlak surette bilinçli olarak Türkçe kullanımının varlığını bize hissettirmektedir. Türkler, İslamiyeti kabul ettikten sonra, inandığı dinin gerekliliklerini ve temel prensiplerini anlamak için dinî metin tercüme gerek duymuşlardır. Müslümanlığın kabul edilmesiyle birlikte,

Arapçadan Türkçeye ve Farsçadan Türkçeye yapılan tercümeleler hızla yaygınlaşmıştır. Bu sayede, dinî kavramlar ve terimler, tıpkı Köktürkler ve Uygurlar devrinde olduğu gibi halkın anlayacağı sadelikte Türkçe karşılıklarıyla daha da anlaşılır duruma gelmiştir.

Araştırmanın Konusu

Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ'nın Eski Oğuz Türkçesi devrinde yazdığı bu tefsir çalışmasının araştırılması; şekil-ses özellikleri bakımında incelenmesi, metnin çevriyazıya aktarımı ve dizin ile sözlüğünün ortaya çıkarılması çalışmamızın konusudur.

Araştırmanın Önemi

Arap alfabesiyle yazılan Kur'an'ın Arap dili ve alfabesi bilmeyen Müslümanlara ulaşması güçtür. Kabul ettikleri dinin gereklerini öğrenmek için Müslümanlar, bu Arap harfli Kur'an metninin tercüme çalışmalarına önem vermiştir. Kur'an'ın başka bir dile tercüme çalışmasının yanı sıra Kur'an'daki ayet ve surelerin iniş sebebinin (sebeb-i nuzul) ve anlatılan mananın diğer dil ve kültürlerle sahip olan Müslümanların anlaması gerekmektedir. Bu anlama gerekliliği de tefsir ilminin diğer diller arasında ortaya çıkarmıştır. Çalıştığımız metin, Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ'ya ait olup 14. yy dil özelliklerine sahiptir ve yazıldığı dönemin dil özellikleri hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Eserin farklı nüshalarının bilim dünyasına aktarılmasına rağmen ele aldığımız bu metnin tercümesi yapılmaması eseri ele alıp bilim dünyasına kazandırma sebeplerimizdendir.

Araştırmanın Amacı

Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ'ya ait olan bu eser Berlin Eyalet Kütüphanesinde bulunan daha önce üzerinde çalışılmamış bir el yazma eserdir. Ele aldığımız eseri çalışma amacımız, Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ'ya ait olan Kur'an tefsirini Latin alfabesine çevirerek, şekil-ses özellikleri bakımında incelenmesi, dizin ile sözlüğünün ortaya çıkarılmasını sağlayarak Türk dili söz varlığına katkıda bulunmak ve üzerinde çalışılmamış bu eseri tanıtmaktır.

Araştırmanın Kapsamı

Eserin bu zaman dilimine kadar elimizde bilinen dört nüshasına rastlanılmıştır. Araştırmalarımız sonucunda eserin toplamda 12 nüshasının olduğunu tespit ettik. Çalışmasını yaptığımız nüsha Prusya Kültürel Mirası/Berlin Eyalet Kütüphanesi Orientalische El Yazısı kategorisinde PPN651791340 proje numarasıyla bulunmaktadır. Ölçüleri 355x220 (240x140) mm'dir. Yazmanın 221/b numaralı sayfasında bir mektup bulunmaktadır. 239/a numaralı sayfasında on altı, 232/a numaralı sayfasında da on sekiz satır bulunmakla beraber her sayfasının on yedi satırdan oluştuğunu görmekteyiz. Nesih hattıyla ve harekeli sistemle yazılan eser ve 240 yapraktır. Hüseyin Hulûsi b. İbrahim tarafından 10 Zilhicce 1286(13 Mart 1870)'da istinsah edilmiştir. Üzerinde çalıştığımız bölüm eserin tamamı değildir. Bu çalışmada eserin 119b-240a sayfaları arasında olan kısımlar ele alınacaktır. Bu sayfalar içinde Tebbet, Beled, Kevser, Şems, Tîn, Leyl, Duhha, Alâk, Kadir, Zelzele, Kariat, Tekassür, Asr, Fil, Kureyş, İnşirâh, Eraayte(Maun), Beyyine Kafirun(Kulya), Hümeze, Fetihü'n-Nasr (Nasr), İhlas, Adiyât, Nun(Kalem), Felak, Nas, En'am(În'am), Ayete'l-Kürsi sureleri bulunmaktadır. Eserin 1b/119a sayfala aralıklarında Nazi'at, Yâsin, Amme, Abese, İnşikak, Kuvviret (Tekvir), Târık, İnfetaret (İnfitar), Mutaffifin, Buruc, A'lâ, Gâşiye, Fecr (23. ayete kadar) surelerinin tefsirleri yapılmıştır. Eserin 230b sayfa numaralı kısmının 10. satırında müstensihin *hazâ tefsirü'l-hamdu'l-lâh* adıyla fatiha tefsirine başladığı ve bu tefsirin başka birinin tefsiri olduğu görülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Çalıştığımız tefsir konulu yazma eserde, dilbilimci bakış açısıyla dilbilim yöntem ve esasları göze alınarak incelenmiştir. Konunun kapsamını belirlemek için ilgili literatürün geniş çaplı taraması yapılarak konunun temel ana hatları ortaya çıkarılmak istenmiştir. Çalışılan metnin el yazması olması dolayısıyla çalışmanın dizin bölümü yapımında mevcut yazı karakterlerinin el yazması metni çeviri işleminde yetersiz kalması ve hata payının az tutulması için transkripsiyon alfabesinde çeviri karakterlerini göstermek için "ucar" yazı tipi kullanılmıştır. Arapça ayet ve hadisler ile Farsça şiirler gösteriminin belirgin olması için "Calibri Light" yazı tipiyle gösterilmiş. Yine çalışmamızın dizin kısmının oluşumunda Ceval Kaya tarafından hazırlanıp Türk Dil Kurumunun ve Ceval

Kaya'nın sitelerinde bulunan "cibakaya" dizinleme programını, yanlış payının en az tutulması için çalışmamızın dizin kısmını oluştururken tercih ettik.

Dizin hazırlanması sırasında kelimelere gelmekte olan çekim ekleri işaretlenerek ayrıldı. Farsça ile Arapça kelimelerden oluşan tamlamalar için farklı işaretleme sistemi kullanıldı. Bu kullanım ile tamlama yapılarının dizinde görülmesi sağlandı. Programın karşıladığı düzeyde söz grupları dizinde gösterilmeye çalışılmıştır.

Dizin bölümünde, kelimelerin alfabetik sıralaması verilerek bütün kelimelerin gramer özellikleriyle beraber anlamları verilmiştir. Sözcüklerin anlamlarından önce sözcüklerin hangi dile mensup oldukları kısaltma olarak gösterilmektedir. Metin içerisinde okunmayan bölümlerde dizin sıralamasında yanlış olmaması için okunmayan ya da manasını tam veremediğimiz kelimeleri soru işareti (?) ile belirttik. Bu işaret kullanımını dizin bölümünde göstermedik. Dizin sıralamasında yazılışlarının farklı olmasından farklı madde başlarında görünen biçimlerde (*bk.*) şeklinde kelimenin asıl yazılan haline gönderme yapılmıştır. Yine bir sözcüğün eş anlamlı ya da farklı dilden yazılmış şekli varsa (*krş.*) şeklinde göndermeler yapılmıştır. Bu şekilde yapılarak farklı ses özelliklerinin dizinde görülmesi hedeflenmektedir (*doğrı ~ toğrı, kapu ~ kabu*). Dizin sıralaması yapılırken çeviri yazı harf sistemine bağlı kalındı. Bu sıralamayı yaparken (')-(ع) ve hemze (ء)-(') işaret sistemi etkisiz karakter olarak görülmüştür. Diğer sesler çeviri yazı harf sistemi sıralamasıyla verilmiştir. *p,c,ç,b,t,d* seslerinin olduğu kelimeler metinde yazıldığı gibi okunmuş, bu sesler üzerinde hiçbir düzeltme yapılmamıştır.

Metinde bazı kelimelerin kök ve eklerinde yazım eksikliği ve yanlışlığı görülmektedir. Bu eksikliklerin giderilmesini sağlayarak kelime ve eklerin doğru yazılmasını sağladık. Örnek verecek olursak:

(جَمَزَلَز) (186b/15) cömerler>cömerdler, (جَاجَتَلَز) (179b/06) cācetler>hācetler, (أَيَا) (123b/09) aya>ayağ, (حَرَ قَلْدِي) (122b/15) harā>harām, (دُسْلُوغُمُوزِي) (128b/09) dosluğumuzı>dostluğumuzı, (مَالِي سَكْ هَلَا قِيلُو) (128b/17) helā>helāl olarak metnin bağlamına uygun şekilde düzeltmeler yapılmıştır.

Metinde geçen 221b numaralı sayfanın gösterimini konuyla alakasız bir kısım olduğu ve okunması güç olduğu için metinde ve dizinde göstermedik. Bu duruma ek olarak metinde sayfa kenarlarına yazılan derkenarlar dizin kısmına dahil edilmemekle beraber "derkenar" adı altında sayfa sonlarına yazılmıştır.

Dizinde madde başı sözlerin metinde geçen ilk anlamları açıklamalarıyla beraber verilmiştir. Daha sonrasında metnin kaçınıcı sayfasında ve satırında bulunduğunu gösteren numaralar verilmiştir. Numaralandırılma yapılırken sıralamanın düzgün olması açısından sıra numarasında sayı sırasının başına sıfır (0) koyarak dizinde daha düzgün bir sıralama elde ettik:

gök: Gök.

g. (126b/02), (153b/13), (231a/13), (231b/08), (234b/15), (237a/12) [6]

Yukarıdaki örnekte sıra sayısı kullanılırken öncelikli sıralamanın sıfırdan başladığı görülmektedir. Bu durum düzgün bir sıralama ile gösterimi ortaya çıkarmaktadır. Yukarıda sözcük, madde başı sözcük olarak altı defa eksiz olarak kullanılmıştır. Eksiz olarak kullanılan sözcükler eklerden önce dizine girmektedir. Bu sıralamadan sonra kelime grupları alfabetik sırayla dizin sıralamasına koyulmuştur:

g.+kapusına (120b/12) [1]

g.+kıraçlarından (120b/11), (185b/09) [2]

Yukarıdaki örneklerde madde başındaki sözcüklerin eksiz olarak gösterilen örnekleriyle beraber toplamda üç adet kelime grubu oluşturduğunu görüyoruz.

Aşağıda verilen örneklerde sözcüğün üzerine gelen ekler görülmektedir:

g.+de (150b/15), (188b/05), (230b/12) [3]

g.+deki (185a/08) [1]

g.+den (192a/12), (213b/12), (214b/13) [3]

g.+ler (150a/03), (191a/11) [2]

g.+lerden (234b/01), (234b/02), (235a/06) [3]

g.+ler ehli (142b/11) [1]

g.+leri (122b/14), (148b/13), (191a/15), (205b/06) [4]

g.+lerün (199b/02) [1]

g.+te (188b/07), (233a/08) [2]

Madde başı sıralaması verilen sözcüklerin metinde geçen toplam sayısı köşeli parantez ile gösterilmektedir. Yukarıdaki örnekte *gök* sözcüğünün metinde toplamda yirmi dokuz kez kullanıldığı görülmektedir.

Ses bilgisi, şekil bilgisi kısımları Dil İncelemesi bölümlerinde örneklerle beraber gösterilmiştir. Çalışma süreci boyunca kaynaklarından yararlandığımız yazarların, soyadları temel alınarak alfabetik sıralamayla verilmiştir.

Kur'an'ın Bazı Türkçe Tercümeleri

Müslümanlar için dinin öğretici ve ana kaynağı olan Kur'an, kutsal kitap olması dolayısıyla önemli yere sahiptir. Müslümanlar, Kur'an'ı ve İslamiyet'i öğrenmek ve başka topluluklara öğretmek için farklı yollara başvurmuşlardır. Kur'an'ın indiği topluluk olan Arapların kültür seviyesinin düşüklüğü, Kur'an'ı açıklanma gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle Kur'an'ı anlamak için yapılan çalışmalara onun indirildiği andan itibaren Hz. Muhammed aracılığı ile açıklanmaya başlandığını görmekteyiz. Fatiha suresini ve namazda okunan diğer sureleri öğrettiği Selmân-ı Farisî ayetlerin Farsçaya çevirisini Hz. Muhammed'den izin alarak yapmıştır (Aydar, 1993: 48).

Araplarda, yıllardan beri kökleşmiş olan cahili âdetlerin fena olanlarını söküp atacak ve ileride sosyal hayat kanunların ortaya koyacak olan Kur'an'ı, Hz. Peygamberin tefsir etmesi lâzım geliyordu (Cerrahoğlu, 1971: 206). Sahabelerin içinde bulunduğu bu tercüme çalışmalarında anlaşılmayan yerlerin Hz. Muhammed'e sorularak anlaşılır hale gelmesi ilk tefsir çalışmalarının dil bilimsel açıdan önemini ortaya çıkarmaktadır. Dil bilimsel açıdan tefsir konulu örneklerine 9. yüzyılda El-Ferra'nın Meâni'l-Kur'an adlı çalışmada rastlıyoruz.

883-885'li yıllarda Metruk bin Raik adındaki kralın isteği ile Kur'an'ın anlamının bilme isteği ile çevrilmesini istemiştir. Bu çeviriden sonra kral Müslüman olmuş fakat halkından gelecek tepkiden ötürü inancını açıklamaktan çekinmiştir (Kaya, 2001: 39).

Kur'an-ı Kerim tercümeleri, sadece İslamiyet'in kural ve kaidelerini öğretmekle kalmaz aynı zamanda çevrildiği dilin gelişim sürecine de ışık tutmaktadır. Bu sebeple tercüme konusunda dilin sadeliğinden yararlanılmıştır. Yaratıcı olan Allah'ın kitabı olan Kur'an, ayetler aracılığı ile yaratıcının anlaşılması için aracı kitaptır. Kur'an'da bazı harflerin ayetlerde bulunuşu o harfin neden bulunduğu dair bir sebep tam olarak bilinmemektedir. Bu harflerin ve ayetlerin yorumlanması, anlaşılır hale gelmesi için tefsir ve tercüme ihtiyacı ortaya çıkar. Kur'an'da yaratıcı tarafından "*Andolsun biz, Kur'an'ı düşünüp öğüt almak için kolaylaştırdık. Var mı düşünüp öğüt alan?*"¹ Buradaki bahsi geçen ayetten de anlaşılacağı üzere ilahi yaratıcının yeryüzüne gönderdiği kitabın kolaylıkla anlaşılma ve öğrenilmesini istediği görülmektedir. Böylelikle Müslüman inancına sahip insanlar, Kur'an'ı kendi anladıkları ve konuştukları dile çevirmişlerdir.

---

¹ Kamer Suresi (54/17).

Araştırmalarımızdan edindiğimiz bilgilere göre 139 adet farklı dile çevrilmiş Kur'an tercümesi bulunmaktadır (Özkan, 2012: 518).

İslam dininin Arap coğrafyası dışına yayılmaya başladığı VII. yüzyılda Orta Asya'da siyasî güç olarak Türkler, doğuda Köktürkler; batıdaysa Bulgar ve Hazar Devletleriyle temsil edilmekteydi. VII. ve VIII. yüzyıllar arasında Köktürkler siyasî çöküşte ve dağılmanın eşiğinde; Avarlar İstanbul'u kuşatmakta; Hazarlar ise Kafkasya'da bulunan hâkimiyetini genişletmekteydi. Köktürklerin dağılması sonrasında Uygurların coğrafyaya hâkimiyeti ile Ötüken'de Budist, Hristiyan ve Maniheist inanışları Türklerin inanç sistemlerine dâhil olmuştur. Uygurlar, bu dinî inanışların kutsal sayılan metinlerinin tercümesini yapmışlardır. Bu tercümelerin varlığı Türklerde tercüme geleneğinin varlığını göstermektedir.

IX. yüzyılda İslamiyetle tanışan Türkler, yeni dini anlamak, onun gereklerini yerine getirmek ve kabul ettikleri dini kendi yaşam tarzlarına uygulamak için tefsir ve tercüme faaliyetlerine başlamışlardır.

İslamiyet'in Türk halkı arasında yayılmasının ilk dönemi Karahanlılar devrine denk gelmektedir. İslamiyet'i kabul eden Türk toplumunda İslamiyet'i anlamak, yaymak ve varlığını sürdürmek amacıyla öğretici metinler ortaya çıkar. Bu metinlerden bilinen İslami ilk eser Kutadgu Bilig'dir. Türk kültürü ve tarihi açısından önemli derecede yer edinen Divân-ı Hikmet, Nehcü'l-Ferâdis, Kıyasü'l-Enbiyâ gibi eserler Kur'an-ı Kerim'in ışığında oluşmuş eserlerdendir.

İslamiyet'i kavrama ve uygulama ihtiyacı nedeniyle Arapça olan kutsal kitabın kullandıkları dile tercüme çalışmaları yapılmıştır. Kur'an'ın ilk tercümesi olarak bilinen Samanoğulları hükümdarı Mansur b. Nuh'un zamanında Taberî'nin 40 ciltlik Kur'an'ın kelime tercümesi Horosan ve Maveraünnehirli tefsir âlimlerince Farsçaya çevrilerek yapılır. Farsça tercümede sözcük çevirileri şeklinde Farsça sözcük dizilimine uyulmadan Arapça kelimelerin altlarına karşılıkları yazılmıştır (Özkan, 2010: 519). Bu eserin Ayasofya 87 no kaydı ve Dresden 22 no'da olmak üzere 2 nüshası vardır. Bu tercüme Kur'an'ın Türkçe tercümesi için model olarak görülmektedir (Özkan, 2010: 518-519). Bu çeviride Türk âlimlerin olduğu da söylemektedir (Togan, 1959-1960: 135). Kur'an'ın ilk tercümelerine Karahanlılar döneminde olduğu bilinmektedir. Karahanlı Türkçesiyle yapılan ve metnin altında kelime tercüme Kur'an'ın en eski tercümeleridir. Bu yollar Harezmi dönemi Türkçesiyle yapılan nüshalar da bulunmaktadır. Bu şekilde yapılan

tercümeler Doğu sahasından Batı sahasına da geçerek devam etmektedir. Daha sonrasında bu tercümelerin yerine tefsir çalışmaları almıştır.

Sözlük manasıyla tefsir “ortaya çıkarmak, açıklamak” anlamlarıyla görülmektedir. Bu tanıma ek olarak; “bir kelimeyi daha anlaşılır ve kolay anlatmaya” manası da eklenebilir. Bir nevi tefsir Kur’an’ın açıklamasıdır. Allah’ın sözlü beyanından yola çıkarak ya da rivayetler yoluyla Kur’an ayetlerindeki kapalı anlamlılığın açığa çıkarılmasına ve bu açıklamalar bilgi sahibi Kur’an âlimlerince yapılır. “Konu itibariyle Kur’an’ın ayetlerini çeşitli yönleriyle ele alıp incelemek olan söz konusu ilmin gayesi, Kur’an’ın anlaşılmasına yardımcı olmaktır. Bu yüzdendir ki tefsir usulü, Kur’an ayetlerinin değişik özelliklerini yansıtan çeşitli ilim dalları Kur’an’daki edebi sanatlar, genel prensipler ve ayetlerin tefsirinde ihtiyaç duyulan birtakım kaide ve esaslar üzerinde durmaktadır.” (Demirci, 1999: 170). Çoğu ayet ve surenin Hz. Muhammed aracılığı ile Müslümanlara aktarılmasına aracı olan olay veya olguya “sebeb-i nüzul” yani “nüzul sebebi” denilir. Nüzul sebebinin bilinmesi bir ayeti açıklama, anlamlandırma ve yorumlamada önemli yere sahiptir. Nüzul sebebi bilinen ayet ve surelerin aktarılmak istenen emir ve yasakları da daha kolay ve anlaşılır kılmaktadır. Böylelikle ayet ve surelerdeki anlam kapalılığı giderilir hatalar da yorumlama açısından en aza indirilir. Hz. Peygamberin yanında bulunan sahabeler indirilen ayet ile surelerin kim hakkında, ne zaman, hangi olay üzerine ve nereye indiği konusunda bilgi sahipleriydiler. Cerrahoğlu, tefsirin çeşitli yönlerden ve müfessirlerin tutum, durum ve amaçlarına göre çeşitli kısımlara ayrılabilceğini söylemektedir (Cerrahoğlu, 1971: 224). Müfessirler bu ayrımları yaparken bazen Kur’an dilinin üstünlüğünü bazen Kur’an’ın üslubunu ve bazen de Kur’an’ın öğüt vericiliğine göre ayırım yapmışlardır.

Tefsirler İbn-i Abbas’a göre dört başlığa ayrılmıştır. 1) kimsenin bilmekten müstağni olamadığı tefsir 2) arab dilini bilmekle mümkün olan tefsir, 3) ilimde resûh sâhibi olanların bileceği tefsir 4) Allahtan başka kimsenin bilmesine imkân olmayan tefsirlerdir. Genel olarak tefsirler, iki kısma ayrılır. Rivayet tefsirleri ve dirayet tefsirleri (Cerrahoğlu, 1971: 224). Bu yönleriyle ile tefsirler yöntemleri açısından dirayet, rivayet, işar ve lügavi başlıklarıyla altında dört maddede incelendiği görülmektedir. Üveys’e ait olan çalıştığımız metin rivayet tefsiri niteliği taşımaktadır.

Rivayet Tefsiri

Sözlük manasıyla rivayet kelimesi, birinin sözünü sözlü olarak nakletmek demektir. Toplumlar arasında yazının yaygın olarak kullanılmadığı zamanlarda bilgi ve olaylar rivayetlere dayanırdı. Yaratıcının, onun görevlendirdiği elçilerin kerametleri ve doğaüstü yönleri ağızdan ağza nakledilerek rivayet edilerek tutulmuştur. Kur'an rivayetleri de bu şekilde aktarılacak günümüze kadar gelmiştir. Tefsir ile ilgili dört temel kaynaktan bahsedilir: Peygamberden aktarılan rivayetler, dil, sahabenin sözleri ve rey (Karagöz, 2004: 48). Karagöz, bu temel kaynaklardan peygamberden rivayetler ile sahabenin sözlerinin rivayet tefsirini oluşturduğunu söylemektedir (Karagöz, 2004: 48).

“Rivayet tefsiri, Kuran'a, Hz. Peygamber'in sünnetine, seleften nakledilen haberlere, Arap Dili ve cahiliye Arap şiirine dayanan tefsir; dirayet tefsiri ise yalnızca rivayetlere bağlı kalmayıp dil, edebiyat ve çeşitli ilimlere dayanılarak yapılan tefsirdir.” (Demirci, 2001: 310). Hz. Muhammed ve sahabelerinden aktarılan tefsir rivayetleri belirli usul ve kaidelere dikkat edilerek yapılmıştır.

“Rivayet tefsiri, me'sûr veya nakli tefsir olarak da adlandırılır. Selefden nakledilmiş eserlere dayanan tefsirdir. Diğer bir deyimle, rivayet tefsiri, bazı âyetleri beyan ve tafsil etmek için, bizzat yine Kur'ândaki başka âyetlerle, Hz. Peygamberin, sahabenin sözleriyle açıklanışı şekline denir. Hatta bazıları buna tabiûnun sözlerini de ilave ederler. Rivâyet tefsiri bidayette rivayet tarihiyle başlamış, Hz. Peygamberden sahabeye, onlardan da tabiilere intikal etmiştir. Artık tedvin devri başladıktan sonra rivayetler eserlerde toplanmaya başlamıştı. Ali b. Ebi Talha, Ebi Ravk ve İbn Cüreyc tefsirleri gibi.” (Cerrahoğlu, 1971: 224).

Bazı rivayet tefsirleri aşağıda verilmiştir:

- 1) Muhammed b. Cerir et-Taberi, Câmi'u'l-Beyân an Te'vili'l-Kur'-ân.
- 2) Ebû'l-Leys es-Semerkindî, Bahru'l-Ulûm.
- 3) Ebû İshâk es-Sa'lebî, el-Keşf ve'l-Beyân an Tefsiri'l-Kur'ân.
- 4) Ebû Muhammed el-Huseyn el-Bagavî, Maâlimu't-Tenzîl.
- 5) İbn Atiyye el-Endelûsi, el-Muharreru'l-Vecîz fi Tefsiri'l-Kitâbi'l-Azîz.
- 6) İbn Kesîr, Tefsiru'l-Kur'anı'l-Azîm.
- 7) Abdurrahmân es-Saâlibî, el-Cevâhiru'l-Hisân fi Tefsiri'l-Kur'an.
- 8) Celâluddin es-Suyûti, ed-Dürrü'l-Mensûr fi Tefsiri'l-Me'sûr.
- 9) Muhammed Cemaluddin el-Kâsîmi, Tefsiru'l-Kâsîmi, Mehâsinu't-Te'vil.” (Cerrahoğlu, 1971: 225-226).

Dirayet Tefsiri

Dirayet tefsirleri ise dil ve lügat anlamlarına dayalı, ayetlerin tefsirinde fıkıh ilminden ya da tasavvufî açıdan yararlanarak açıklanmasıyla yapılan tefsir yöntemidir. Karagöz, makalesinde bahsettiği dört temel unsurdan “dil ve rey” kaynaklarının da dirayet tefsirlerine kaynak olduğunu söylemektedir (Karagöz, 2004: 48). Müfessirler ilk dönemlerde Kur’an ayetleri tefsirinde sadece Hz. Peygamber’in hadislerini, sahabe ve tabîilerin sözlerini aktarıyorlardı. İslâm devletinin fetihler neticesinde sınırlarının genişlemesi, yeni meselelerin, mezheplerin ve muhtelif ilimlerin ortaya çıkması gibi nedenlerden dolayı tefsirciler rivayet yönteminin yeterli olamayacağını anladılar (Doğan, Güneş, 2019: 57). Dirayet tefsirleri ilk önce rivayet tefsirlerine başvurulmuş daha sonra yazarın bilgi birikimlerine ve sahih hadisleri dayanak alarak yapılması önem arz etmektedir. Bu yöntemde daha çok yazarın kendi birikimiyle ilgili oluşturulan tefsir olduğunu söyleyebiliriz.

Dirayet tefsiri olarak gösterilen bazı örnekler:

- 1) Fahrüddîn er-Râzî, Mefâtihu’l-Gayb.
- 2) el-Beydâvî, Envâru’t-Tenzîl ve Esrâru’t-Te’vil.
- 3) en-Nesefî, Medâriku’t-Tenzîl ve Hakâiku’t-Te’vil.
- 4) el-Hâzin, Lübâbu’t-Te’vil fi Maâni’t-Tenzîl.
- 5) Ebû Hayyân, el-Bahru’l-Muhit.
- 6) el-Mahallî ve’s-Suyûtî, Tefsiru Celaleyn.
- 7) el-Hatîb eş-Şîrbînî, es-Sirâcu’l-Münir.
- 8) Ebû’s-Suûd, İrşâdu’l-Akli’s-Selîm ila Mezâye’l-Kitâbi’l-Kerîm.
- 9) el-Âlûsî, Ruhü’l-Maâni fi Tefsiri’l-Kur’âni’l-Azîm.” (Cerrahoğlu, 1971: 227).

Eski Oğuz Türkçesi Döneminde Kur’an Tercüme Faaliyetleri

Türkçe, XII. ile XV. yüzyıllar arasında Eski Oğuz Türkçesi devrinde önemli bir derecede gelişim göstermiştir. Bu dönem, Oğuz dil grubunun ilk yazı dili olması sebebiyle büyük öneme sahiptir. Özellikle Oğuz Türkçesinde kullanılan eklerin değişme ve gelişme süreçleri bu dönemde takip edilebilir. Ancak bu dönemde dilin belirli kuralları henüz tam olarak oluşmamış ve metinlerde yazara, bölgeye ve hatta döneme göre ses ve yapı farklılıkları görülebilir. Arapça ve Farsça kelimeler arasında belirli bir uyum sağlanırken, Türkçe kelimeler ve ekler için aynı uyum söz konusu değildir. Bu sebeple, bu dönemde dilin farklı varyasyonlarının ortaya çıktığı söylenebilir. Yeni kabul edilen dinin

gereklerini öğrenmek ve yerine getirmek için Kur'ân'ın tercüme ve tefsir çalışmaları doğal olarak önem kazanmıştır.

Selçuklu Devri ve Anadolu'daki Beylikler Dönemi Kuran Tercümelere

İlim ve edebiyat dili Arapça ve Farsça kullanılırken, devletle ilgili resmi yazışmalar da bu iki dille kaleme alınmaktadır. Selçuklular devrinde Fars dili, ders dil olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle Farsça Kur'an tercümelere mevcutken Türkçe Kur'an tercümelere henüz yapılmamıştı (Yelten, 2000: 250). Bu yüzden de Arapça ve Farsçanın yanı sıra Türkçe arka planda kalmıştır. Bu durumun doğruluğu dışında Anadolu'da 13. yüzyılda Türkçe bazı eserler meydana gelmiştir. Ancak bunların çoğu günümüzde elimize ulaşmamıştır. Biz bunların varlığını günümüze elimize ulaşan diğer eser kaynaklarından anlıyoruz.

Selçuklular devrine ait en önemli eserlerden biri olan Behçetü'l-Hadayık'ın 12. yy sonu ve 13. yüzyılın başında Anadolu sahasında yazılmış olabileceği söylenmektedir (Buluç, 1955: 119). Aynı yüzyıllar arasında yazıldığı düşünülen ilk Kıssa-i Yusuf olan eser de bu dönemden günümüze kadar gelen bir başka eserdir. Hanefî mezhebi görüş ve inanışlarını ortaya koymak amacıyla yazılan el-Muhtasar adlı eserin çevirisi Kuduri Tercümesi de bu dönemde yazılmıştır. Eser, Karahanlı yazı dilinin özelliklerini barındırmaktadır (Özkan, 2008: 124). Eski Oğuz Türkçesi ilk devresi olarak kabul edilen Selçuklular devrinde ortaya çıkarılan eserler arasında Kur'an tercümelere görülmemektedir. Bu tercümelere Selçuklu devresinden sonraki beylikler devrinde olmuştur.

Anadolu beylikleri döneminde, XIV. ve XV. yüzyıllar içerisinde ilim ve düşünce hayatı canlı bir şekilde devam etti ve bazı önemli Anadolu şehirleri ilim merkezi haline gelmiştir. Beylikler, ilim adamlarına büyük saygı gösterirken aynı zamanda ilmî faaliyetlerin kolayca gerçekleştirilebilmesi için medreseler, kütüphaneler ve benzeri yapılar kurmaya büyük önem verdi.

Anadolu Selçukluları döneminde sadece basit içeriği olan eserlerde görülen Türkçe, beylikler döneminde bilinçli bir şekilde yazı dili olarak kullanılmaya doğru adım atmaktaydı. Bu konuda beylerin tutumları büyük bir etkiye sahiptir. Selçuklu Devleti'nin yerine geçmek isteyen tüm beylikler, kendi yönetim merkezini sanat ve kültür merkezi yapmak için çaba harcamıştır. Bu dönem, Selçuklulardaki dil politikasına bir tepki, milli dile geri dönme ve gelişme dönemi olarak değerlendirilebilir.

Anadolu Selçukluları devrinde XII. yüzyılın ikinci yarısı itibariyle İzzeddin Kılıç Arslan dönemine kadar edebiyat dili olarak Arapça ve şiirde ise Farsça ön plana çıkmış, hükümdarlar ve devlet erkânının saraylarında eşsiz bir hâkimiyet kurmuştu. Sultanlar ve emirlerin himayesinde, çeşitli ülkelerden ilim ve düşünce adamlarının bir araya geldiği saraylar ve medreselerde Farsça, büyük bir edebî ve ilmî faaliyetin merkezi haline gelmişti. Bunun doğal bir sonucu olarak birçok Farsça edebî ve ilmî eseri ortaya çıkarmaktaydı (Köprülü, 1980: 245-246).

XII. yüzyıl ortası ve sonrasında Moğol istilaları sebebiyle batıya doğru yönelen Oğuz boyları, Anadolu'daki Türk nüfusunun artmasına ve burada var olan toplumun gelenekleriyle kaynaşarak toplumsal zenginleşmeye sebep olmuşlardır. Böylece Türkçe, mevcut kullanılan dil olan Farsça karşısında kendini kabul ettiren baskın dil olarak ağırlığını ortaya koymaya başlamıştır. Bunun sonucunda Farsçanın yazı dili hâkimiyetine son vererek yeni bir yazı dili filizlenir. “Selçuklular devrine ait eserler arasında Türkçe-Kur'ân tercümelerine rastlanmıyor. İslâm medeniyetinin kuvvetli tesiri altında, esasen büyük bir ilim ve sanat dili olan Arapça ve Farsça, Selçukluların millî dili olan Türkçe'ye tahakküm ediyordu. Edebî ve İlmî eserler bu dille yazıldığı gibi devletin resmi dili de Farsça idi.” (Köprülü, 1926: 239).

Kur'an'ın tefsir şekilleri bu dönemde satır arasına kelime kelime yapılan tercümelemler, kelime tefsirinden sonra ayetin tefsiri, ayetin anlamı verilip hadis ve rivayetlerle delillendirilen tefsirler ve metin ile aynı anda giden kelime kelime tercümelemler olmak üzere dört şekilde karşımıza çıkmaktadır (İnan, 1961: 90-91).

Üveys B. Hoca Osmân B. Emîr İlyâs B. Evliyâ

Eserin Yazarının Hayatı

İstanbul'da bulunan çeşitli kütüphanelerde yaptığımız araştırmalar sonucunda çalışmamıza konu olan yazmanın müellifinin hayatına dair sadece ölüm tarihine ulaşabildik. Bunun dışında herhangi bir bilgiye rastlamadık. Müellifin ölümünün 963/1555'den önce olduğu bilgisi IRCICA'nın “*Yazma Kur'an-Kerim Meal ve Tefsirleri (Türkçe) Bibliyografyası*”nın III. cildi, 202. sayfasında yer almaktadır.

Üveys B. Hocâ Osmân B. Emîr İlyâs B. Evliyâ'ya Ait Olan Tefsir Konulu Eserler

Müellifin eserleriyle ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, dört eserin müellife ait olduğu kaydedilmiştir (Şan, 2011: 2). Ancak Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi'nde yaptığımız araştırmalar sonucunda müellifin on bir tane Kur'an tefsirine sahip olduğu bilgisine ulaştık. Bu eserlere, IRCICA tarafından hazırlanan Kur'an'ın tercüme ve tefsirlerinin toplandığı "World Bibliography of Translations of the Holy Qur'an in Manuscript Form (Translations and Exegeses in Turkish)-Yazma Kur'an-ı Kerim Meal ve Tefsirleri (Türkçe) Bibliyografyası" adlı üç ciltlik eserin üçüncü cildi aracılığıyla ulaştık. Bu eser, 2016 yılı baskısıyla 254407 demirbaş numarası ve 016.2972SEF.W tasnif numarasıyla araştırmacı ve okurlara sunulan bu baskıyı inceledik. İncelediğimiz eserler şunlardır:²

Fatiha, Yâsin-Nâs Sûreleri Tefsiri (Arapça)

Bağdatlı Vehbi, nr. 2085/5:

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Bağdatlı Vehbi koleksiyonunda "Tefsîru Cüz'i'n-Nebe" adıyla kayıtlara geçen bu eser 30. cüzün tefsiridir. Nesih yazı tipiyle yazılmış olup 25b-35b sayfaları arasını kapsar. 214x103 mm boyutlarında, 51 satırdan oluşan eserin istinsahı 12 Muharrem 1167/9 Kasım 1753 Cuma günü yapılmıştır. Âharlı, krem rengi, kalın kâğıda yazılmış olup sure başları ve ayetlerin üzerine çekilen çizgiler kırmızı, sırtı siyah deri, siyah bez ciltlidir.

Baş: ... بسم الله... (عم نساء لون) اهل مكة قنقى نسنه دن صوروشرلر ...

Sonu: ... (من الجنة والناس) و سوسه باندر بعنى وسوسه ابدن پرلردندر...

Berlin, Ms. Or. Fol. nr. 3393:

Yâsin-Nâs surelerinin tefsiridir. Harekeli nesih ile 240 yaprak, 355x220 (240x140) mm boyutlarında, 17 satırdır. İstinsahı Hüseyin Hulûsi b. İbrahim tarafından 10 Zilhicce 1286/13 Mart 1870'te yapılmıştır.

Baş: ... بسم الله... الحمد لله الذى انزل على عبده الكتاب الكريم الحكيم و شرفه باعطاء ...

Sonu: ... سنك پاكلو كك و سنك كلامك پاكلكننا باغشلاور و بزوم بوزمزی شريف ادلك...

² Ircica (2012), World Bibliography of Translations of the Holy Qur'an in Manuscript Form III (Translations and Exegeses in Turkish) İstanbul.

Fatih, nr. 278/1:

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Fatih koleksiyonunda bulunan bu eser 30. cüzün tefsiridir. Ayetler nesih, tefsir ta'lik ile yazılmıştır. 1b-144a arasındaki sayfaları kapsar. 195x128 (135x60) mm boyutlarında, 17 satırdan oluşur. Âharlı, sarı renkli kâğıt, duraklar ve “kale Allâhu Te'âlâ” ibareleri kırmızı, miklepli, şemseli, vişneçürüğü rengi deri ciltlidir.

Baş: بسم الله... (عم تتساءلون) بو سوره نك سبب نزولى اولدر كه چون رسول عنه ...

Sonu: ...وسوسه اندر شول مؤمنلرك كوكلنه جنلردن دخى وسوسه اندر...

Fatih, nr. 283/2:

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Fatih koleksiyonunda, Tesîru Cüz'i'n-Nebe adıyla bulunan bu eser 30. cüzün tefsiridir. 203x150 (128x95) mm boyutlarındadır. 62a-267a yapraklarını kapsar. Nesih yazı tipiyle 13 satır olarak yazılmış bu eserin istinsahı 963/Nisan 1555 Cemaziye'l-ahiri'nde yapılmıştır. Sırasıyla Yâsin suresinin mufassal tefsiri, Fâtiha suresi, Ayete'l-Kürsî, Subhaneke ve Ettehiyâtu duaları, Eûzu besmele, salavat, Kunut duaları, Mülk suresinin tefsiri ve ayrıntılı açıklamalı Amme suresinin tefsiri bulunmaktadır. Çapa filigranlı Avrupa kâğıt, şemseli, kahve rengi deri ciltlidir. Müstensihî belli değildir.

Baş: ...شكر و سپاس و حمد بی قیاس اول پادشاهلر پادشاهنه كه...

Sonu: ...وكتاهلرومزی نارلغای ویر وخطالرومیز سن عفو الله امن...

Hamburg, Orient, nr. 64 (LIX):

Yâsin suresinin tefsiridir. Harekeli iri nesih ile 117 yaprak, 170x130 (110x75) mm boyutlarında, 9 satır, yarı deri ciltlidir. el-Hac Hızır Bey Çelebi'nin isteği üzerine yazılmıştır. Sonunda başka birisi tarafından yazılmış Esmâ-i Hüsnâyla ilgili bilgi vardır. Catalog Hamburg, s. 130, no. 251.

Hersek, nr. 629:

Hasandedic koleksiyonunda bulunan bu yazma, nesih yazı tipi ile 318 sayfadan oluşur. 215x145 mm boyutlarındadır. İstinsahı Mustafa b. Muhammed Mustafa tarafından 1176/1762-63'te yapılmıştır. Beyaz kâğıda yazılmış, sure başları ve ayetlerin altındaki çizgiler kırmızı, kâğıt ciltli.

Başı: ... شكر سپاس و حمد بی قماس ...

Hasandedic, s. 125, no. 273.

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Seminer Kütüphanesi, 4033:

Vâkıa-Nâs sureleri tefsiridir. Nesih yazı tipiyle 351 yapraktan oluşmuş, 220x145 (155x85) mm boyutlarında, 15 satırdır. İstinsahı Mahmud b. İbrahim tarafından 12 Rebiülevvel 1053 (31 Mayıs 1643)'te İstanbul'da yapılmıştır. Fildişi rengi, kalın kâğıt, konu başlıkları ve ayetler kırmızı, siyah meşin ciltlidir. Nüshanın başında sebep-i telif ve sonunda iki yaprak beyitler vardır. 256a'da eserin Hızır Bey Çelebi'nin isteği üzerine tercüme edildiği kayıtlıdır.

Mustafa Özkan, "Dil bakımından 14. yüzyıl Türkçesinin özelliklerini taşıdığını" söylemiştir (Özkan, 2010: 326).

"Müstensih, müezzin Mahmud bin İbrahim'dir. Müstensih eserini, kuşluk vakti Eyyûb El-Ensârî'nin şehrinde Otakçılar'da yazdığını söyler." (Şan, 2012: 38)

Başı: ... شكر سپاس و حمد بقماس اول پادشاهی ...

Sonu: ...سورهء واقعه دن اخبرنه دکن اوقه...

Kastamonu, nr. 2824:

Fâtiha, Yâsin-Nâs surelerinin tercüme ve tefsidir. 300 sayfadan oluşan bu eserin istinsahı takriben 1146/1733'te. Hamidullah (2), s. 70, 16b b.

Sermet Çifter Kütüphanesi, nr. 038206:

Nebe' ve Yâsin surelerinin tefsiridir. Tefsîr-i Kur'ân-ı Kerîm adıyla anılan eser, harekeli güzel nesih ile yazılmıştır. 300x200 (252x140) mm boyutlarında, 238 yaprak ve 17 satır yazılmıştır. İstinsahı X/XVI. asır sonunda yapılmıştır. Âharlı, krem rengi, kalın kâğıt, 1b'deki reyhâni Besmele tezbihli, tek kırmızı cetvelli, miklepli, basma şemseli, şirazesinin bir tarafı kopuk, tamir edilmiş koyu kahve renk, meşin ciltlidir.

Başı: ... بسم الله... شكر و سپاس و حمد بی قماس اول پادشاهلر پادشاهنه ...

Sonu: ...هر پادشاهك پادشاهلغی کرو اندن بکا دونب حساب وروب جزا بولسر...

Sermet Çifter, nr. 165/1:

Yâsin suresinin tefsiridir. Harfler harekelidir. Nesihle yazılan eser 1a-54a arası sayfaları kapsar. 215x155 (150x90) mm boyutlarında, 13 satırdan oluşan eserin istinsahı Osman Hocâ tarafından 1211/1796-97'de yapılmıştır. Âharlı, filigranlı, krem rengi, ince kâğıt, miklebli, sırtı kahverengi meşin, üzeri ebrû kaplı ciltlidir.

Baş: ... بسم الله... الحمد لله الذى انزل على عبده الكتاب الكريم الحكيم ...

Sonu: ... پادشاهك پادشاهلغى كرو اندن كا دنوب حساب وبروب جزا بولسر تمت ...

Sivas, Ziya Bey, nr. 3804:

Nesih ile yazılmış, 224 yapraktan oluşan bu nüsha 200x140 (145x82) mm boyutlarında, 13 satırdır. Ayetler kırmızı çizgili, ilk sayfa süslenmiş, miklepli, şirazeli, kenarları deri kaplı mukavva ciltlidir. Bekiroğlu Mehmed Çelebi'nin Zilkade 1104 (Temmuz 1693) tarihli temellük kayıtlıdır.

Baş: ... بسم الله... حمد ببقاس شكرى عد اول پادشاهلر پادشاهنه اولسونكه ...

Sonu: ... (ولا الضالين) معنى اى بزوم ريمز معبودمز سندن شول كمسلك طريقنه ...

Eser üzerine literatür taramaları yaparken Manisa İl Halk Kütüphanesi MHK 174 numaralı arşiv kaydıyla bulunan Tefsir-i Kur'ân isimli yazma esere rastladık. Eser, 2021 yılında İsmail Taş'ın danışmanlığını yaptığı Qerdar (2021) ve Al-Rawe (2021)'nin yüksek lisans tezi olarak çalıştıkları yazma eserdir. Yüksek lisans öğrencileri bu yazmanın danışman hocalarının kendilerine ilettiği şekilde Mustafa b. Muhammed'e ait olduğunu düşündüklerini belirtmektedirler (Al-Rawe, 2021: 17). Fakat incelemelerimiz sonucunda yazmanın içerisinde Mustafa b. Muhammed'e ait olduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca ilgili tezde Üveys'e atfedilen diğer eserlerin de Mustafa b. Muhammed'e ait olduğunu söylenmektedir (Rawe, 2021: 15).

Eserde bulunan ayet sıralamaları, hadis rivayetleri ve olaylar, Berlin Kütüphanesi yazmasıyla aynı sıralamada olduğu görülmektedir. Üveys'in Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 283 numaralı kayıtlı eseri hakkında yüksek lisans çalışması yapan Kübra Yıldırım'ın tezi incelendiğinde de Kastamonu Kütüphanesi, Manisa Kütüphanesi ile Berlin Eyalet Kütüphanesi yazma eserleri ile ses ve şekil özelliklerinin benzer olduğu görülmektedir.

Manisa İl Halk Kütüphanesi MHK 174, Süleymaniye Kütüphanesi Fatih, nr. 283/2, Kastamonu Kütüphanesi nr. 2824 ve Berlin Eyalet Kütüphanesi 3393 numara kayıtlarıyla benzer olan örnekler şunlardır:

MHK 174:

[87a] (16) Ya‘nī şapıcılar küfürlerinden şirklerinden (17) irilmediler, tā bunlara bir bellü hüccet gelmeyince. İmdi ol hüccet kim Muḥammed Muştafā’dur sallallāhi [87b] (1) ‘aleyhi ve sellem kim bunlara Ẕur‘ān getürdi ve Ẕur‘ān içinde azğunluğın beyān (2) kıldı ve bunlara ĩmān kığırdı. Andan tevbeye geldiler ve küfürlerinden ger. Anlar ehl-i kitābıñ... (Rawe, 2021: 923).

Fatih, nr. 283/2:

[203b]... (13) Ya‘nī Cühūdlar ve Naşrāniler ve ḥāca ṭapanlar (1) küfürlerinden ve şirklerinden ırılmadılar; tā bunlara bir bellü hüccet gelmeyince. İmdi ol (2) hüccet kimdür? Muḥammed Muştafādur. Bunlara Ẕurān getürdi ve Ẕurān icinde bularuñ (3) azğunluğın beyān kıldı ve bunları ĩmāna kığırdı andan tevbeye geldiler ve küfürlerinden (4) döndiler. Anlar ehl-i kitābıñ mü‘minleridür ve ‘arabuñ müşrikleridür ve bir niceler eydürler... (Yıldırım, 2011: 60).

Kastamonu, nr. 2824:

[165a] (08) ...ve ḥāca (09) ṭapanlar küfürlerinden ve şirklerinden arılmadılar tā bunlara bellü hüccet (10) gelmeyince imdi ol hüccet kimdür muḥammed muştafādur kim bunlara Ẕurān (11) getürdi ve Ẕurān içinde bunlaruñ azğunluğın beyān kıldı (12) bunları ĩmāna da‘vet étđi andan tövbeye geldiler ve küfürlerinden (13) döndiler anlar ehl-i kitābuñ mü‘minleridür ve ‘arabuñ müşrikleridür (14) ve bir niceler eydürler...

Berlin, Ms. Or. Fol. nr. 3393:

[154b] (09) ve ḥāca ṭapanlar küfürlerinden ve şirklerinden arılmadılar tā pulara bir bellü (10) hüccet gelmeyince imdi ol hüccet kimdür muḥammed muştafādur kim bunlara (11) Ẕurān getürdi ve Ẕurān icinde bularuñ azğunluğın beyān kıldı (12) ve bunları ĩmāna kığırdı

andan tövbeye geldiler ve küfürlerinden döndiler anlar (13) ehl-i kitābın mü'minleridir ve 'arabuñ müşrikleridir ve bir niceler eydürler...

MHK 174:

[95b] (12) Ya'nī şol gün kim halāyık olalar şol çekirge gibi kim birbirine qarçaşalar. (13) Bir neçeler eydür "kelferāşi". Ya'nī şol kelebek gibi kim birbirine koyluşurlar. Halāyık (14) şöyle mütehayyer, hayrān olalar. Birbirine koyluşular koyluşalar kim 'uryān kanda gide- (15) ceklerin bilmeyeler. Ya'nī demek olur kim kıyāmet günü bir gündür kim ol günde ādemler (16) kelebek gibi olalar. Kendülerini bilmeyeler kim oda ve şuya birağurlar. Hīç. haberleri. (Rawe, 2021: 935-936).

Fatih, nr. 283/2:

[215a] (12) Ya'nī şol gün-kim halāyık olalar şol (13) çekürge gibi birbirine qarçaşurlar. Bir niceler eydürler: "Ke'l-ferāşi." Ya'nī şol [215b/1] kelebük gibi kim birbirine koyluşalar, kanca gideceklerini bilmeyeler. Ya'nī demek (2) olur kim kıyamet günü bir gündür kim ol günde ādemler şol kelebükler gibi (3) Gendülerini unuda, oda, şuya birağalar; hīç haberleri olmaya. Bir niceler. (Yıldırım, 2011: 74)

Kastamonu, nr. 2824:

[175a] (02) ya'nī كَالْجَرَادِ يَجُولُ بَعْضُهُمْ فِي بَعْضٍ مُتَحَرِّينَ حُفَاءَ عُرَاتًا ya'nī şol günkim (03) halāyık olalar şol çekirge gibi birbirine qarçaşurlar bir niçeler eydürler (04) كَالْفَرَّاشِ şol kelebek gibi kim birbirine koyulalar halāyık şöyle mütehayyer (05) hayrān olalar birbirine koyluşalar kande gideceklerin bilmeyeler ya'nī demek (06) olur kim kıyāmet gününde bir gündür ki ol günde ādemler şol kelebek gibi (07) olalar kendülerini oda ve şuya birağalar hīç haberleri olmaya bir niçeler.

Berlin, Ms. Or. Fol. nr. 3393:

[164b] (04) كَالْفَرَّاشِ يَجُولُ بَعْضُهُمْ فِي بَعْضٍ مُتَحَرِّينَ حُفَاءَ عُرَاتًا ya'nī şol günkim halāyık (05) olalar şol çekirge gibi birbirine qarçaşurlar bir niceler eydürler كَالْفَرَّاشِ (06) ya'nī şol kelebek

gibikim birbirine koyuŖuŖlar ĥalāyık Ŗöyle müteĥayyir ĥayrān (07) olalar birbirine koyuŖular gideceklerini bilmeyeler yaʿnī demek olur kim (08) yaʿnī demek olur kim kıyāmet günü bir gündür kim ol günde ādemler Ŗol (09) kelebek gibi olalar kendülerini oda ve Ŗuya bırağalar ĥiĥ ĥaberleri.

MHK 174:

[122a] (14) pādiŖāĥ'ı Melik-i Reyyāna düŖ ĥavāle kıldı. El-kıŖŖa ĥikāyet meŖĥürdur ĥün Yusuf'a geldiler, Ŗor (15) diler: Yusuf bildi andan pādiŖāĥ vezīrile andan pādiŖāĥ vezīrile yetmiŖ ĥaŖigilerin viripdi. (16) Ĥil'atlarıyle pes, ol ĥaŖigiler gelüp Yusuf'ı zindāndan ĥıkarup taʿōımla ĥammāma getürüp ʿizzetile (17) ikrāmıle pādiŖāĥ ĥazretine getürdiler. Melik-i Reyyān Yusuf'a MıŖırın kethüdüālıĖın virdi. Bu... (RAWE,2021: 975).

Fatih, nr. 283/2:

[264a] (6) MıŖır pādiŖāĥı Melik-i Reyyāna düŖ ĥavāle kıldı. El-kıŖŖa ĥikāyet (7) meŖĥürdur ĥün Yusuf'a geldiler, didiler: Yusuf andan Melik vezīri-y-le yetmiŖ (8) ĥāceĖilerini viribidi. ĥil'atlar-ıla ĥammama getürüp ʿizzet [ü] ikrāmıle Melik ĥazretine (9) getürdiler. Melik-i Reyyān Yusuf'a MıŖırın kethüzālıĖın virdi. Bu dükeli niĥün? (Yıldırım, 2011: 131).

Kastamonu, nr. 2824:

[228a] (17) .... pādiŖāĥı melik-i reyyāna düŖ [228b] (01) ĥavāle kıldı el-kıŖŖa ĥikāyet meŖĥürdur ĥün yūsufa geldiler dediler (02) yūsuf bildi andan melik vezīriyle yetmiŖ ĥāŖikīlerini vėrdi (03) ĥil'atlarıyle pes ol ĥāŖekīler gelüb yūsufi zindāndan ĥıkarub (04) taʿzīmler edüb ĥammāma getürüb ʿizzet ikrāmıle melik ĥazretine getürdiler (05) melik-i reyyān yūsufa mıŖırın kethüdüālıĖın vėrdi bu dükeli

Berlin, Ms. Or. Fol. nr. 3393:

[218a] (10) pādiŖāĥı melik-i reyyāna düŖ ĥavāle kıldı el-kıŖŖa ĥikāyet meŖĥürdur (11) ĥün yūsufa geldiler dediler yūsuf bildi andan melik vezīriyle (12) yetmiŖ ĥāŖikīlerini

vêribdi hîl'atleriyle pes ol hâşekîler (13) gelüb yūsufî zindāndan çıkarub ta'zîm-ile hamāma getürüb (14) 'izzet ü ikrāmıla melik hâzretine nite getürdiler melik-i reyyān (15) yūsufa mışırūñ kethüdālîğın vèrdi bu dükeli niçün idi...

İncelemelerimizin sonucunda metinde geçen bu ve buna benzer birçok benzerliğin bulunduğunu görmekteyiz. Tefsir-i Kur'an adlı eserin yazarın ismi geçmediği halde Mustafa b. Muhammed'e ait olmadığını, Üveys'e ait olduğu saptanan bulgulardan anlaşılmaktadır. MHK 174 kayıtlı numaralı eserin Berlin yazmasının bir nüsha oluşturduğunu düşünüyoruz. Bahsi geçen tezde belirtilen Üveys'e ait eserlerin hepsinin Mustafa b. Muhammed'e ait olduğu görüşü doğru bir çıkarım değildir.

Kastamonu Kütüphanesi 2824 numaralı eser ile Süleymaniye Kütüphanesi Fatih bölümü 283/2 numaralı kayıtlı eser de Berlin ve Manisa Kütüphanelerindeki yazmalarla ses ve şekil bilgisinin birebir benzerlik göstermektedir. Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 283/2, Manisa Kütüphanesi MHK 174, Kastamonu nr. 2824 ve Berlin, Ms. Or. Fol. nr. 3393 numaralı kayıtlı dört yazmanın aynı eserin nüshaları olduğu kanaatindeyiz. Böylelikle bir nüsha saptaması yapmış oluyoruz. Üveys'e ait tefsir konulu eserlere MHK 174 numaralı yazmasını da ekleyerek toplamda on iki tane tefsir konulu yazmasının olduğunu söylemek mümkündür.

Üveys B. Hocâ Osmân B. Emîr İlyâs B. Evliyâ'ya Ait Tefsir Konulu Eserler Üzerine Yapılan Çalışmalar

Üveys bin Hoca Osman b. Emir İlyas b. Evliyâ'ya ait Kur'an tefsir eserleri üzerine yapılan çalışmalar şunlardır:

1. Funda Şan (2020), "Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Bir Tefsirin Cümle Yapısı", Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, 4 (4), s. 680, 698.
2. Kübra Yıldırım (2012), "Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Tefsirin Üslûp Özellikleri", Turkish Studies, volume 7/2, s. 1217-1227.
3. Kübra Yıldırım (2011), "Üveys b. Hocâ Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ'nın 'Amme Cüzü Tefsiri Üzerinde Dil İncelemesi (Vr. 202B-268B)", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

4. Funda Şan (2011), “Üveys b. Hocâ Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ'nın ‘Amme Cüzü Tefsiri Üzerinde Dil İncelemesi’”, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
5. Mustafa Özkan (2010), “Uluslararası Eski Anadolu Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri (Eski Anadolu Türkçesinde Yapılan Sure Tefsirleri ve Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ'nın Amme Cüzü Tefsiri)”, (Haz. Prof Dr. Mustafa Özkan, Doç Dr. Enfel Doğan), İstanbul Üniversitesi Yayın No.: 5068, Edebiyat Fakültesi Yayın No: 3451.
6. Ahmet Doğu (1989), “‘Amme Tefsiri (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)’”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
7. Ali Adnan Abbas Al-Rawe (2021), Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait “Tefsîr-i Kur'ân” Adlı Yazma Üzerinde Cümle Çözümlemesi (60a-120b Varakları) (Manisa İl Halk Kütüphanesi 45HK174) (Giriş-Metin-Cümle Çözümlemesi-Dizin-Sözlük), Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük.
8. Aysha Muwafaq Rafeeq Qerdar (2021), Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait “Tefsîr-i Kur'ân” Adlı Yazma Üzerinde Cümle Çözümlemesi (1b-50b Varakları) (Manisa İl Halk Kütüphanesi 45HK174) (Giriş-Metin-Sözlük-Dizin-Tıpkıbasım), Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük.

Üveys B. Hocâ Osmân B. Emîr İlyâs B. Evliyâ'nın Kur'ân Tefsirinin Berlin Eyalet Kütüphanesi Yazması

Yüksek lisans tezi olarak çalışmasını yaptığımız nüsha Prusya Kültürel Mirası/Berlin Eyalet Kütüphanesi Orientalische El Yazısı kategorisinde PPN651791340 proje numarasıyla bulunmaktadır. Ölçüleri 355x220 (240x140) mm'dir. Yazmanın 221/b numaralı sayfasında bir mektup bulunmaktadır. 239/a numaralı sayfasında on altı satır; 232/a numaralı sayfasında da on sekiz, diğer sayfalarıysa on yedi satırdan oluşur. Harekeli nesih hattı ile yazılan eser 240 yapaktır. Hüseyin Hulûsi b. İbrahim tarafından 10 Zilhicce 1286/13 Mart 1870'te istinsah edilmiştir. Üzerinde çalıştığımız bölüm eserin tamamı değildir. Bu çalışmada eserin 119b-240a sayfaları arasında olan kısımlar ele alınacaktır. Sayfalar içinde “*Beled, Şems, Tin, Leyl, Duhha, Alâk, Kadir, Zelzele, Adiyât, Kariat, Tekassür, Asr, Hümeze, Fil, Kureyş, İnşirâh, Eraayte (Maun), Kevser, Beyyine, Kafirun*

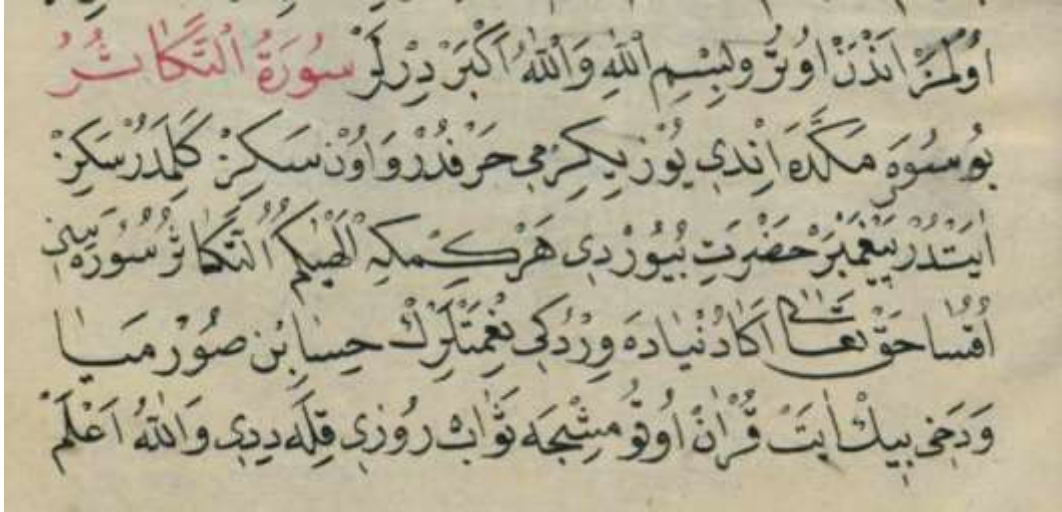
(Kulya), Fetihü'n-Nasr (Nasr), Tebbet, İhlas, Nun(Kalem), Felak, Nas, En'am(İn'am), Ayete'l-Kürsi" sureleri bulunmaktadır. Eserin 119a'ya kadar olan kısmında Nazi'at, Yâsin, Amme, Abese, İnşikak, Kuvviret (Tekvir), Târik, İnfetâret (İnfitâr), Mutaffifin, Buruc, A'lâ, Gâşiye, Fecr (23. ayete kadar) surelerinin tefsirleri yapılmıştır. Eser 119b ile 230b arasına kadar adı geçen surelerin tefsirini içermektedir. 230b/10 satır numarasında "tefsîr fâtihatü'l kitâbî" adıyla bir Fatiha tefsiri bulunmaktadır. Bu kısım Üveys'in tefsiriyle Kur'an ayetleri açısından sıralamayı göz önünde bulundurduğumuzda Üveys'e ait değildir fakat müstensihin el yazısı aynı olduğu için bu kısımları da tefsir kitabının ve dizininin içine aldık. Bu tefsir kitabı hazırlanırken Abdullah İbn-i Abbâs, Abdurrahman b. Sâbit, 'Abdu'l-lâh b. 'Ömer, 'Ali b. Zey, 'Abdu'l-lâh b. Kesîre, Câbir, Ca'fer, Dahhâk, Ebû Bekir Sıddık, Ebû'd dahdâh, Ebû Hureyre, Ebû Hâzim, Ebû Ravk, Ebû Zerr, Ebü'l-Leys, Enes b. Mâlik, Eserâ, es-Suddî, Evzâ'î, Hammâd, İbrâhîm Edhem, İbn-i Cüreyc, İbn-i Mübârek, İbn-i Sirîn, 'İkrime, İshâk b. Abdullâh, İshâk b. Beşîr, Ka'bu'l-aşbâr, Katâde, Kelbî, Mansûr b. Abdullah, Mukâtil, Mücâhid, 'Ömer ibn-i Hattâb, Sa'd b. Ebî Vakkâs, Sa'îd b. Cübeyr, Süfyân-ı Sevrî, Süleymân-ı Temîm, Şeybe, Ubbî b. Ka'b, Zeyd b. Eslem, Zübeyr, Zührî gibi fıkıh âlimlerinden yararlanmıştı.

Müfessir, kitap içerisinde diğer din âlimlerine kıyasla İbn-i Abbâs'tan daha fazla rivayet aktarmaktadır. İbn-i Abbâs'ın Hz. Peygamber'i doğrudan doğruya görmüş olması, anlattığı rivayetlerin sağlamlığı açısından önemli bir unsurdur. Kitabında adı zikredilen her din âlimini rivayetine de eklemiş olması, etkilendiği bu isimleri benimsemiş olduğunun göstergesidir.

Müfessir Üveys, tefsirini oluştururken rivayet metodunu kullanmıştır. Öncelikle tefsir edeceği surenin faziletlerinin neler olduğundan bahseder. Daha sonra sureyi verip bunun açıklamalı tefsirini yapar. Bir örnekte gösterecek olursak:

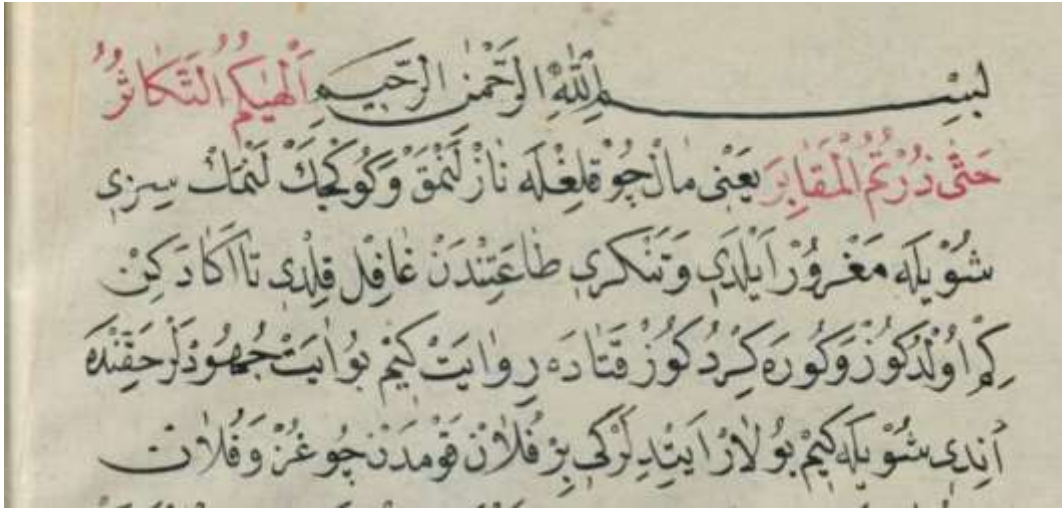
[166a]

(13) olmaz andan ötürü bismi'l-lâhi va'l-lâhu ekber dërler sûretü't-tekâssür (14) bu sûre mekkede indi yüz yigirmi harfdür ve on sekiz kelimedür sekiz (15) âyetdür peygamber hazreti buyurdı her kimki el-hâkümü't-tekâssür sûresini (16) okusa haqq te'âlâ ana dünyâda vërdüğü ni'metlerin hisâbın şormaya (17) ve dağı biñ âyet kuran okumuşca sevâb rûzî kıla dë-di va'l-lâhu â'lem

[166b]

(1) bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm التَّكَاثُرُ الْهَيْكُمُ (2) حَتَّى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ya'nī māl çokluğu nazlanmak ve gökceklenmek sizi (3) söyle mağrūr eyledi ve tañrı tã'atından gāfil kıldı tā aña degin (4) kim öldünüz ve gūra girdünüz kıtāde rivāyet kim bu āyet cuhūdlar hakkında (5) indi şöyle kim bular eyitdiler ki bir fulān kavmden çoğuz ve fulān

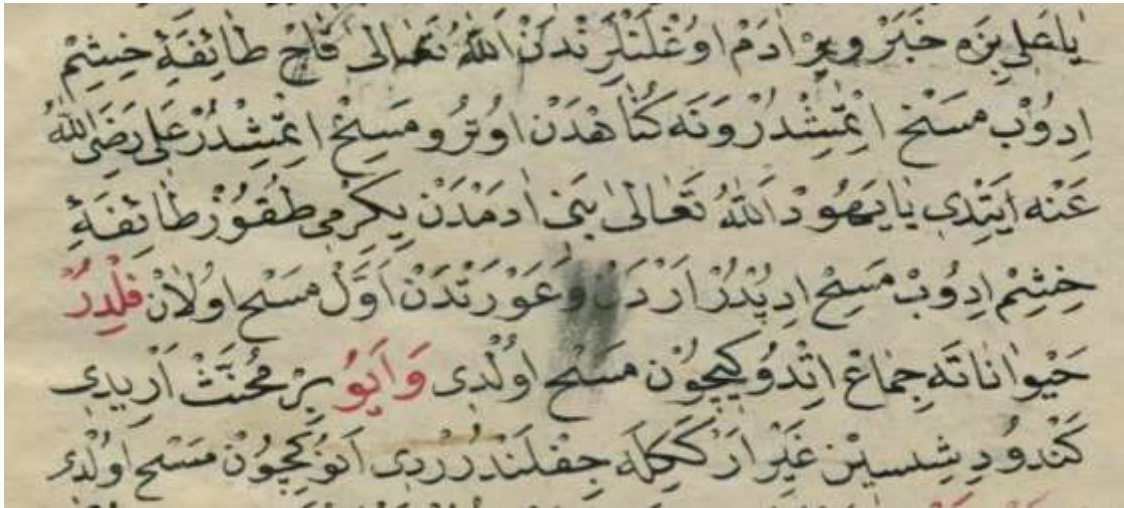
Rivayet metodunu kullanarak eserini oluşturan müfessir, ayetlerin rivayetlerini bize aktarmıştır. Müfessir surenin tefsirini yapacağı zaman önce indirilme sebebini söyleyerek tefsirine iyi bir dayanak gösterir. Sureleri ayet ayet ele alarak bahsettiği sureyle alakalı rivayetlerden bahseder. Her açıklayacağı surenin öncesine “sebeb-i nüzulı” ibaresi kullanarak başlar. Dayanak olarak göstereceği bir diğer durum da tefsiri hazırlarken önemli fıkıh âlimleri ve peygamberlerin rivayetleridir.

Yazarın dili oldukça sadedir. Yazdığı metnin türü dolayısıyla dinî ve tasavvufî öğelerin yanı sıra didaktik anlatımı da içerisinde barındırır.

Tefsirin sonlarına doğru Allah'ın yirmi dokuz ayrı günahı hışım edip yapılan günahı affettiğini söyleyerek bu günahları hayvanlar üzerinden açıklar:

[237b]

(8) yā ‘alī bize haber vēr ādem oğlanlarından allāhu te‘ālā kaç t̄ā’ifeyi hışım (9) edüb mesh̄ etmişdür ve ne günāhdan ötürü mesh̄ etmişdür ‘alī razıya’l-lāhu ‘anh (10) eyitdi yā yehūd allāhu te‘ālā benī ādemden yigirmi toköz t̄ā’ifeyi (11) hışım edüb mesh̄ edüpdür erden ve ‘avratdan evvel mesh̄olan fildür (12) hayvānāta cimā’ etdügiçün mesh̄ oldu ve ayu bir muḥannes eridi (13) kendü dişisin ğayri erkekile ciflendürürdi anuñiçün mesh̄ oldu

Metinde ismi geçen Arapça ayetlerin ve hadislerin tamamını farklı renk ile yazan müfessir, ayet ve hadislerin ayırımına varmamızı daha da kolaylaştırmıştır. Arapça ayet ile hadislerin birer birer açıklamasını yapması metnin anlaşılır ve yalın olmasını sağlar. Ayetleri ve hadisleri aktarırken peygamberi gören sahabeden aktardığını söyleyerek aktarılan hadis veya ayetin güvenilirliğine dayanak sağlamaktadır. Bazen ayetleri parça parça bölerek kelime kelime sözlük anlamıyla açıklamaya çalışır. Zaman zaman tam sayfayı bulacak şekilde Farsça-Türkçe karışık manzum şiirler koyması anlamı pekiştirme amacı gütmektedir. Böylelikle müfessirin tefsirinin açık ve anlaşılır olması için çeşitli kaynaklardan yararlandığını söyleyebiliriz.

Eserin içerinde Türkçe, Arapça, Farsça ve Yunanca kelimeler mevcuttur. Bu dillerden en yoğun olanı Türkçedir. Kur'an tefsiri metin olması sebebiyle Arapça kelimelerin fazlalığı dikkat çekmektedir. Eserde hem tasavvufi hem de didaktik-öğüt verici üslup kullanmıştır. Arapça ve Farsçadan dilimize geçip Türkçe kelime statüsüne giren kelimeler mevcuttur. Metnin içerisinde Türkçe kelimeler yüzde elliye varan bir yoğunluk içermektedir. Bu da metni daha anlaşılır kılan bir özelliktir. Geriye kalan bölüm ise Arapça, Farsça, Fransızca ve Yunanca kelimelerden oluşmaktadır.

1. BÖLÜM: YAZIM ÖZELLİKLERİ

1.1. Ünlü Seslerin Yazımı

1.1.1. a Ünlüsünün Yazılışı

Çalışılan metinde sözcük başlarındaki a sesi çoğunlukla üstünlü elif (َ), çok az sayıda da medli elif (ِ) ile yazılmıştır:

açlık (أَجْلِيْ) (175a/08)

artuğ (أَرْتُوْغُ) (120a/10)

atası (أْتَاْسِي) (192a/05)

ayak (أَيَاْقُ) (161a/17)

az (أْزُ) (150a/10)

Metinde kelime içindeki a sesi çoğunlukla hem elif (ا) ile hem de üstün (ُ) kullanılarak yazılmıştır:

ķanda (قَنْدَة) (138a/10)

ķapu (قَبُو) (120b/12)

yarlıganur (يَاْرِلْغَاْنُرُ) (151a/05)

yavlaķ (يَاْوَلْكَ) (145a/14)

yavukladım (يَاْوُقْلَدِيْمُ) (136a/05)

yazıķlardan (يَاْزِķْلَرْدَنْ) (126b/12)

Kelime sonundaki a ünlüsü yazımında çoğunlukla elif (ا) ve zaman zaman da güzel he (ه) kullanıldığı görülmektedir:

ķanca (قَنْجَه) (196b/04)

ķara (قَرَا) (193b/16)

yaņa (يَاْڭَا) (121b/08)

yara (يَاْرَا) (206b/04)

taşra (طَشْرَه) (120a/02) - taşradan (طَشْرَادَنْ) (122b/10)

1.1.2. e Ünlüsünün Yazımı

Çalışılan metinde kelime başlarında e sesi üstünlü elif (ِ) ile gösterilmektedir:

egri (اْغْرِي) (155a/12)

el (اَلْ) (239b/06)

esirge (اَسِرْغَه) (235b/09)

eyü (اَيُو) (138a/05)

e ünlüsü kelime içinde genellikle üstün (´) okutucusu ile güzel he (ه) işaretiyle gösterilirken nadir şekilde de elif (ا) ile gösterilmektedir:

aralarından (اَرَالِرْئِنْدُنْ) (223a/11)

bişen (بِشَانْ) (177b/01)

cicek (جِجَكْ) (178a/13)

cölmek (جُولْمَكْ) (177a/12)

deve (دَوَهْ) (127a/11)

kerpiç (كَرْپِجْ) (223b/13)

nesnelerden (نَسْنَه لَزْدُنْ) (232a/05)

yeyecek (يِيَاَجَكْ) (144a/16)

yègregi (يَكْرِي) (143a/06)

e ünlüsü kelime sonlarında çoğunlukla güzel he (ه) ile gösterilirken nadir şekilde de elif (ا) ile gösterilmektedir:

deve (دَوَهْ) (127a/11)

dèye (دِيَا) (195a/16)

döge (دُوْغَا) (173b/16)

èyle (اَيْلَه) (178b/13)

gide (كِيْدَه) (145a/13)

Çok nadir olarak da üstün (´) ile gösterilmektedir:

gire (كِيْر) (130b/12)

1.1.3. ı ve i Ünlülerinin Yazılışı

Metinde bulunan ı ve i sesi kelime başlarında elif (ا) sesinin altına esre (,) okutucusu konularak (اِ) ve elif-ye (اِي) seslerinin altına esre (,) okutucusu kullanılarak ı/i sesi karşılanmaktadır:

ib (اِيْب) (183a/07)

iki (اِيْكِ) (119b/01)

ırak (اِيْرَاقُ) (213a/10)

ırmağ (اِرْمَاقُ) (156b/15)

ısıçağ (اِسِحْاقُ) (184a/12)

Kelime içindeki ı/i sesi çoğunlukla esre (,) okutucusu ile bazen ye (ى) işareti ile gösterilmektedir:

girdi (كِرْدِي) (121a/14)

kığırdı (قِغِرْدِي) (223a/11)

yédiler (يَدِيلِرْ) (223a/12)

yigirmi (يِكْرِمِي) (122a/13)

Metnimizde kelime sonunda ı/i sesi hem esre (,) okutucusu hem de ye (ى) sesi; nadir olarak yalnızca esre (,) okutucusu; ve -ı/-i belirtme durumu ekinin -y- bağlama ünsüzüyle beraber -(y)ı/-(y)i şeklinde gösterimi görülmektedir:

eyitdi (اَيْتْدِي) (146b/06)

idi (اِدِ) (122b/08)

şanurdu (صَنْوُرْدِ) (124a/04)

yègregi (يَكْرِكِي) (143a/06)

Bazı sözcüklerde, ünlülerden sonra yazılan bağlama ünsüzü olan -y- sesinin hemze (ء) ile karşılandığı görülmektedir:

geceyile (كَيْجِئِلْه) (189b/12)

mekkeyi (مَكَّئِي) (122b/09)

mikyās bin şabābeyi (مِقْيَاسُ بِنِ شَبَابِي) (122b/12)

1.1.4. o, ö ve u, ü Ünlülerinin Yazılışı

Kelime başlarında geçen yuvarlak ünlüler kelime başında hem elif-vav ile (و) hem de elif üzerine ötre (ُ) okutucusu konularak iki farklı şekilde düzensiz gösterilmiştir:

oğlanları (اُغْلَانْلَرِي) (167a/01)

uçmağa (اُجْمَاغَه) (148a/17)

uvağ (اُوَاقُ) (157b/01)

uzak (اُزَاقُ) (159a/07)

üstünje (اُوْسْتُونْجَا) (147a/11)

Sözcük içerisinde bu sesler hem vavlı ötre (ؤ) ile hem de sadece ötre okutucusu ile kullanılmaktadır:

buyurđı (بئوردي) (166a/15)

büyük (بئك) (1730/02)

tanuğ (طانق) (122b/03)

tdurdığlar (طولڈردلر) (175a/03)

toyurđı (طئوردي) (175b/05)

Sözcük sonundaki bu sesler vavlı ötre (ؤ) ile kullanılır:

eyü (آئو) (1430/01)

đayđu (قئغو) (136a/06)

đuyu (فئو) (214a/11)

tdoğu (طوئرو) (134b/03)

yuğaru (ئفارو) (141a/04)

1.1.5. è Ünlüsünün Yazımı

Kapalı e (è) ünlüsünü gösterirken hem üstün (´) okutucusunu hem de esre (,) okutucusunu kullanmaktadır. Bu kullanımda karışıklık söz konusudur.

èlli (آئلي) (128a/13)

èr (آر) (130a/14)

èrişdi (اريشد) (131b/12)

èñ (آك) (162b/07)

èdivèr (ايدي وير) (207b/08)

geñez èdevüz (ايده وؤ) (129b/07)

èrte namāzın (ائته) (154a/04)

ağır èyleye (آئليا) (163b/16)

èdelim (ادالم) (154a/09)

èr (آر) (130a/14)

ètdi (ائدي) (124a/09)

èyleşiler (آئليشلر) (151b/13)

èyleyici (آئليجي) (215a/10)

1.2. Ünsüz Seslerin Yazılışı

1.2.1. p ile b Seslerinin Yazılışı

Metinde geçen b ve p seslerinin be (ب) - pe (پ) ile yazımlarının düzensiz olduğu görülmektedir. be (ب) sesi yerine pe (پ) sesi; pe (پ) sesi yerine de be (ب) sesi kullanılmıştır:

kapısına (قَپُوسِنَه) (120b/12) - kabuda (قَبُودَه) (162b/05)

ip (اِبْ) (229b/04) - ib (اِبِّ) (183a/07)

palta (پَالْتَا) (212a/07) - balta (بَلْتَا) (177a/12)

piş (پِيشْ) (223a/11) - bişen (بِشَانْ) (177b/01)

pişür (پِشُورْ) (161a/13) - bişürem (بِشُورَمْ) (163a/05)

pulara (پُولَرَه) (154b/09) - bu (بُو) (120a/12)

süpürdi (سِپُوزْدِي) (223a/07) - sübürürdi (سُبُورُورْدِي) (162b/17)

yaprağı (يَپْرَاغِي) (173a/16) - yabraqlarını (يَبْرَاقْلَرِي) (136b/13)

pêş (پَيشْ) (192a/10) - bêş (بَيشْ) (148b/05)

-Up zarf-fiil eki çoğunlukla be (ب)'li şekillerde gösterilmektedir. pe (پ)'li şekiller ise az sayıda bulunmaktadır:

basub (بَاسُوبْ) (136b/16)

édüp (ايدُوبْ) (157b/16)

qılub (قِلُوبْ) (128b/16)

urup (أُورُوبْ) (200a/07)

1.2.2. d ve t Seslerinin Yazılışı

Eski Türkçede sözcük başında sabit olan t ünsüzü, Eski Oğuz Türkçesi metinlerinde gerek t'nin korunması gerek d'ye dönüşmesi bakımından karışıklık göstermektedir. Metinde bu sesler birbirlerinin yerine nöbetleşe olarak kullanılmıştır:

datlu (دَاتْلُو) (151a/01) - tatlu (طَاتْلُو) (184b/16)

doğrı (دُوغْرِي) (124b/06) - toğrı (طُوغْرِي) (129b/11)

doğurmadı (دُغُورْمَدِي) (188a/03) - toğurdi (طُوغُورْدِي) (230b/03)

doğuzuncı (دُوقُوزُنْجِي) (205a/06) - toğuz (طُوقُوزْ) (123a/12)

donla (دُونْلَه) (139b/14) - tondur (طُونْدُرْ) (168b/13)

duraqlarını (دۇراقلىرىنى) (156a/16) - turağunuz (تۇراغۇڭۇز) (236a/11)

İnce ünlülü seslerde t sesinde nöbetleşmenin görülmediği; d sesine dönmüş şekliyle kullanıldığı örnekler görülmektedir:

dil (دىل) (188b/04)

dilek (دىلك) (179b/07)

diri (دىرى) (149b/16)

demür (دىمۇر) (172a/06)

1.2.3. ç ve c Seslerinin Yazımı

Metin geçen kelime baş, orta ve sonlarında c (ج) ve ç (چ)'lerin yazımları düzensiz olarak karşımıza çıkmaktadır. c sesi yerine ç sesinin kullanıldığı; ç sesi yerine de c sesinin kullanıldığı görülmektedir:

birkaç (بىرچاق) (145a/01) - birkaç (بىرچاق) (214a/09)

çadırına (چادىرىنه) (228a/13) - cadırlar (چادىرلار) (190b/14)

çağırdı (چاغىردى) (182b/04) - çağırır (چاغىرىر) (166a/04)

çekdi (چىكدى) (159b/06) - cekdi (چىكدى) (140a/07)

çıkaram (چىقارام) (200a/14) - çıkarduk (چىقاردۇق) (140a/04)

cigerler (چىگىرلەر) (196a/16) - çigere (چىگىرە) (171a/16)

çoklığla (چوقلىغلا) (166b/02) - çoklığın (چوقلىغىن) (133b/01)

gücüm (گۇچۇم) (216b/10) - güçümüz (گۇچۇمۇز) (233b/01)

koçacak (قوچاقچاق) (135b/15) - koçaçuk (قوچاقچۇق) (135b/16)

okuyacak (اوقۇيچاق) (210a/02) - kalduruçak (قالدۇرۇچىق) (119b/15)

ağırıcak (اغيرچاق) (235b/02) - açılıçak (اچىلىچاق) (215a/07)

kerpici (كىرپىچى) (190b/05) - kerpiçi (كىرپىچى) (239b/13)

ac (اچ) (238b/13) - aç (آچ) (229b/10)

ağacdan (اعاچدان) (191b/12) - ağaçdan (اعاچدان) (158a/13)

gêçesinde (گىچىسىندە) (121a/04) - gècesinde (گىچىسىندە) (137a/08)

kaç (قىچ) (145a/01) - kaç (قىچ) (132b/17)

sacı (ساجى) (214a/03) - saçı (ساجى) (147a/08)

üç (اۇچ) (127b/01) - üç (اۇچ) (121b/15)

1.2.3. Damak n (ﻧ) Sesinin Yazımı

Bu ses için kef (ك) kullanılmaktadır.

biḥ (بِيْهِ) (151b/04)

ḳaraḳulıǵı (قَرَاكُوْلِيْغِي) (126b/01)

süḳük (سُوْكُوْكَ) (171b/08)

yalḳuz (يَالْكُوْز) (191b/07)

yaḳa (يَكَا) (121b/08)

Birkaç yerde de üç noktalı kef (كْ) ile yazılmıştır:

‘ibādetiḳe (عِبَادَتِيْكَه) (149a/03)

Metinde bu kullanımlar haricinde damak n (ﻧ) sesinin kullanımının nun-kef (نك) şekliyle de kullanıldığı görülmektedir:

taḳrı (تَنْكِرِي) (134a/05)

1.2.4. g ve k Seslerinin Yazımı

Metinde geçen bu sesler kef (ك) ile kullanılmaktadır.

gök (كُوْكَ) (126b/02)

göḳül (كُوْكُل) (167b/12)

görk (كُوْزْك) (135b/04)

kelebege (كَلَابِيْكَه) (164b/10)

kimse (كِيْمْسَه) (173b/09)

1.2.5. s ve ş Seslerinin Yazımı

Metinde geçen s ve ş seslerinin ince ünlülü kelimeler sonrasında sin (س); kalın ünlülü sözcüklerden sonra sad (ص) sesiyle kullanıldığı görülmektedir.

şaḳar (صِيْجَر) (154a/12)

şaǵıldı (صَاغِيْلْدِي) (214b/06)

şaru (صَرُو) (164b/16)

şayrudur (صَيْرُوْدُوْر) (224a/08)

sekiz (سِيْكِيْز) (138a/17)

seklitmegil (سَكْلِيْتَمِيْكِل) (138a/04)

semiz (سَمِزْ) (144a/14)

süňük (سُكُوْكَ) (171b/08)

Bazı kelimelerde sin ile sad kullanımının birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir:

saçı (سَاجِي) (147a/08) - saçından (ضَاجِنْدَنْ) (184b/08)

şağ (ضَاغْ) (179a/06) - sağıdan (سَغِيْدَنْ) (210b/03)

şağış (ضَاغِشْ) (208b/11) - sağış (سَاغِشْ) (186b/15)

şağarlardı (سَغَزَلْدِي) (127a/13) - şağardı (ضَاغَزْدِي) (238a/16)

şakalı (صَقْلِي) (227b/08) - sakalı (سَقْلِي) (214a/04)

şakınuşuz (ضَاقِنُوْكُوْزُ) (236a/06) - sakındı (سَكِنْدِي) (147a/10)

şaklamazsa (سَقْلَمَزْسَه) (229a/05) - şakladı (صَقْلَدِي) (229a/06)

1.3. kim Bağlacının Yazımı

Metinde geçen “kim” bağlacı “كِم”ve “كِيْم” şekilleriyle iki farklı yazımı mevcuttur.

urgıl kim (اُوْرِكْل كِم) (129a/01)

demürdenkim (دَمُوْرْدَنْكِم) (184b/02)

gerekkim (كِرْكَكِم) (201b/01)

kāhal olmañ kim (كَاهَلْ اُوْلْمَاكْ كِيْم) (129a/05)

1.4. ki Bağlacının Yazımı

“كِي” ve “كِه”li biçimlerde kendisinden önceki kelimeye bazen birleşik bazen de ayrı yazılmaktadır.

mañrüm qalmayasız ki (مَخْرُوْمْ قَلْمَيَايِزْ كِي) (120a/02)

olur ki (اُوْلُوْر كِه) (119b/04)

niceki (نِيْجِي) (186a/10)

olki (اُوْلْكِه) (235a/06)

1.5. dañı Bağlacının Yazımı

Metinde geçen bu bağlaç bir örnek harici diğerk bütün örneklerde sözcüklerden ayrı olarak “dañı” şeklinde yazılmıştır. Ayrıca iki yerde de “dañı” şeklinde kullanımı bulunmaktadır.

dañı (دَخِي) (127b/09)

dañı (دَحِي) (165b/15) (168b/05)

oldaḥı (اولدخي) (137b/11)

1.6. için Edatı Yazımı

Kendinden önce gelen kelimeye bitişik ve ayrı olmak üzere ç’li şekiller ile yazıldığı görülmektedir. Fakat bir yerde c’li şekilde kullanımı metinde görülmektedir:

bulmağičün (بولمغیچون) (158b/05)

degürmekičün (دکوزمکیچون) (153b/06)

tañrıçün (تئگریچون) (130b/16)

ḳovtarmağicün (قووترمغیچون) (128b/04)

Metinde “için” edatı yazılırken bazı yerlerde yardımcı ses “-y” alarak “-yçün” şekilde kullanıldığı görülmektedir.

ḥaḳḳıyçün (حقیچون) (123a/04)

1.7. -dUr Ek-fiil Ekinin Yazımı

-dur/-dür şekliyle ekleşmiş biçimiyle kullanılan bu ek metinde genellikle birleşik; bazen de ayrı şekilde yazıldığı görülmektedir:

budur (بودۇ) (191a/12)

ırmaḳdur (یرماقۇدۇ) (178a/12)

issidür (یریدۇ) (125a/03)

ḳatıdur (قاتیۇدۇ) (133a/09)

oddur (ودۇدۇ) (165b/09)

şoğurakdur (صوغۇراقۇدۇ) (178a/14)

yalancıdur (یرلانجیدۇ) (147a/08)

vardur (یردۇدۇ) (188b/10)

1.8. Ek-Fiilin Yazılışı

Metinde bulunan ek-fiiller bazen birleşik bazen de ayrı yazılmaktadır. Ünsüz ile biten kelimelerden ayrı yazıldığında esre okutucusu (,) konularak ve (یر) şekliyle yazılır. Birleşik yazıldığındaysa yardımcı sesin çoğunluklu olarak yazılmadığı görülmektedir. Ünlü ses ile biten sözcük sonlarına -y- koruyucu ünsüz sesi girmiş. Bu ses ye (یر) ile gösterilmektedir:

‘aқılluyiken (عَقِلُّوْیِکُنْ) (142a/14)
alaca idi (أَلَجَهْ اِدِي) (172b/16)
aşılmışken (اَصْلِمِشْکُنْ) (121b/09)
bilmişken (بِلْمِشْکُنْ) (155b/02)
böyleyiken (بُوْیْلِيْکُنْ) (216a/04)
noҳud қadarca idi (قَدْرَجَهْ اِدِي) (173a/02)
ururıdı (اُوْرُوْرِيْدي) (207a/06)
varıdı (وَاْرِدِي) (131b/14)
yoғıdı (يُوْغِيْدي) (132a/04)
yoғiken (يُوْغِيْکُنْ) (212a/06)

1.9. ile Bağlaç ve Edatının Yazılışı

Metinde geçen “ile” edat/bağlaç olması farketmeksizin bazen kendinden önceki kelimeye eklenerek bazen de birleşerek yazılmaktadır. İlk ünlüsü çoğunlukla hareke ve harf ile gösterilmiştir. Ünlü ses ile biten kelimelere gelen ünlüyle başlayan ek geldiğinde bu iki kelimenin arasına -y- koruyucu sesi gelmektedir. Bu ses (ي) harfiyle az sayıda görülmektedir:

қorқuyıla (قُوْرُقُوْیِيْلَهْ) (230b/02)
paltayıla (پَالْتَايِيْلَهْ) (212a/07)
dilile (دِلِيْلَهْ) (138a/05)
gönülile (كُوْكُلِيْلَهْ) (198a/12)
geceyile (كِيْجِيْلَهْ) (189b/12)
nesneyile (نَسْنِيْلَهْ) (201b/03)

Az sayıda kendinden önceki kelimeye harf ya da hareke ile gösterilmeden “-la, -le” şeklinde örnekleri de bulunmaktadır:

қılıcla (قِلِيْلَهْ) (127a/09)
қışla (قِشْلَهْ) (175a/13)
yazla (يَاْرْلَهْ) (175a/13)

1.10. Farsça ve Arapça Kelimelerin Yazımı

Metinde geçen Arapça ve Farsça kelimelerin çoğunlukla kendi dillerindeki özgün imlâ kurallarıyla yazılmaktadır:

‘avrat (عَوْرَت) (131a/09)

bākī (بَاقِي) (181a/04)

hīç (هِيْج) (163a/08)

luṭuf (لُطْف) (204a/09)

muşābet (مُصِيْبَت) (144a/09)

mez-kūrdur (مَذْكُوْرْدُر) (193b/08)

meşhūr (مَشْهُوْرْدُر) (162a/13)

pīr (پِيْر) (145b/02)

Arapça ve Farsça kelimelerin bazılarının uzun ünlüleri kısa yazılıp sadece hareke ile gösterilmekte; bazılarının da kendi dillerinin özgün hallerinin dışında yazıldığı görülmektedir.

panpuk (پَنْپُوْك) (165a/01) - panbuğa (پَنْبُوْغَة) (225b/10)

put (پُت) (156a/12) - butlar (بُوْتْلَر) (136a/07)

pādişāhı (پَادِيْشَاهِي) (212a/09) - bādişāhı (بَادِيْشَاهِي) (175a/02)d

nöbet (نُوْبَت) (193b/05) - nevbet (نُوْبَت) (194a/05)

Yine Arapça ve Farsça tamlamaların özgün yazılışlarının dışına farklı hareketler kullanılarak çıkıldığı görülmüştür:

beyti'l-muḳaddesde (بَيْتِ الْمُقَدَّسْ دَه) (151a/09)

vücüdillah (وُجُوْدِيْلَلَه) (187a/04)

abā bekir (اَبَا بَكِيْر) (184a/06)

2. BÖLÜM: DİL BİLGİSİ

2.1. Ses Bilgisi

2.1.1. Ünlü Sesler

Metinde geçen a, u, o, ı kalın ünlüler; e, ö, i, ü, ince ünlüler ve i ile e arasında ê ünlüsü ile toplamda dokuz ses bulunmaktadır.

2.1.1.1. Kök Hecede Bulunan e, ê, i Ünlüleri

Metinde geçen kapalı e (è) sesinin, harekeli metin olma sebebiyle net bir biçimde tespiti yapılmamaktadır. Kapalı e (è) sesini göstermek için bazen ye (ى) sesini, bazen sadece esre (,) ve az sayıda da esreli ye (ى)'yi kullanmıştır. Kapalı e sesinin metindeki gösterimi “è” şeklindedir:

èdelüm (إدالْم) (154a/09)

eyidivèrði (أَيْدِي وَيَزِدِي) (145a/14)

gèce (كَيْجَهْ) (126a/16)

gèydün (كَيْدُكْ) (167a/03)

yèdi (يَدِي) (130b/15)

yèl (يِيلْ) (161b/05)

Metin yazarının bazı kelimelerde kapalı e (è) kullanımının gerektiği yerlerde üstün (´) ve esre (,) okutucularını kullanarak her iki biçimde yazılmıştır.

yèmiş (يَيْمِشْ) (240b/10) - yèmiş (يَيْمِشْ) (202a/08)

yègrek (يَيْكْرِكْ) (192b/11) - yègrek (يَيْكْرِكْدُوْزْ) (153a/04)

dèyü (دَيْوُ) (211a/09) - dèyü (دَيْوُ) (212b/08)

2.1.1.2. Ünlü Uyumları

a) Kalınlık ve İncelik Uyumları:

Metinde incelik-kalınlık uyumuna hemen hemen uyulduğu görülürken “-ken” ekinin ve tezlik ve sürerlik fiillerinin geldiği kelimelerin Türkiye Türkçesindeki gibi kalınlık-incecik dışına çıktığı görülmektedir.

èdedururken (اَيْدِه دُوْرُوْرِكْنْ) (152a/02)

durugeldikim (دۇرۇڭلدىكىم) (127a/07)

durugeçeler (دۇرۇڭچىلر) (125a/08)

şalıvêrdi (ضالى ويىردى) (145a/06)

Günümüz Türkçesinde uyumda olmayan “ki” aitlik ekiyse bir örnek dışında uyuma girdiği görülmüştür. Bu olgu Eski Oğuz Türkçesinin genel özelliğindedir:

arasındağı (آراسىنده غى) (141b/13)

bundağı (بۇنده غى) (141a/16)

günündağı (كۇنىنده غى) (150b/11)

şudağı (صۇدغى) (196b/12)

arasındaki (آراسىنده كى) (212b/12)

b) Yuvarlaklık-Düzlük Uyumları:

Tarihî Türk lehçelerinde görülen düzlük-yuvarlaklık uyumları metinde tam uyum dâhilinde değildir. Düzlük-yuvarlaklık uyumunun belirli bir şekilde aykırı olduğu Eski Türkçenin Köktürk ve Uygur dönemlerindeki bu uyumsuzluk devam etmektedir:

altundan (آلتۇندۇن) (190b/06)

datlu (داتلو) (151a/01)

qarañulığı (قاراكوڭلىغى) (126b/01)

şaru (صرۇ) (164b/16)

toğrı (طۇغرى) (129b/11)

Fiillerde çatı eklerinden önce gelen bağlayıcı ünlünün hem yuvarlak hem de düz şekilde kullanıldığı görülmüştür:

bozılur (بۇزىلۇر) (217a/03)

urulmaq (اۇرۇلماق) (175b/07)

vuruldı (وۇرۇلدى) (165b/12)

qurtulmaq (قۇرۇلماق) (148a/14)

Düzlük-yuvarlaklık durumuna aykırı olup kelime kök ve gövdelerinde karşımıza çıkan yuvarlak ünlülü kullanımlar:

1. Eski Türkçeden Beri Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Olarak Yuvarlak Ünlülü Olup Yuvarlaklığını Koruyan Kelimeler:

eyü (أَيْوُ) (138a/05)

ağu katdı (أَعُوُ قَاتْدِي) (223b/14)

altundan (أَلْتُونْدَنْ) (190b/06)

ķayġu (قَيْغُو) (136a/06)

ķayusı (قَيْوُسي) (211a/09)

2. Dudak Ünsüzleri Nedeniyle:

Türkçede bulunan dudak ünsüzleri etkisiyle bazı kelimelerin ikinci ünlülerinde yuvarlaklaşma görülmektedir. Bu yuvarlaklaşma durumunun örnekleri yoğun olarak Eski Oğuz Türkçesinde görülmektedir. Metinde bu etkiyle görülen yuvarlaklaşma örnekleri şunlardır:

demür (دَمُوُز) (172a/06) (<temir) (KTG)

yavuz (يَاُوُZ) (136a/13) (<yabız) (KTG)

ķapısına (قَيْوُسنَه) (120b/12) (<ķapıġ) (KTG)

3. -ġ/-g Sızıcı Ünsüz Seslerinin Erimesi Nedeniyle:

Eski Türkçe ve Uygur Türkçesi devrinde birden çok heceli sözcüğün sonundaki -ġ/-g seslerinin sızıcı ses olması dolayısıyla daha sonraki tarihi dönemlerde çift dudak v'sine(w) dönüşür. Eski Oğuz Türkçesi devresine gelindiğinde çift dudak v(w) sesi düşerek kendisinden önceki ünlü sesi yuvarlaklaştırmaktadır. Bu yuvarlaklaşma metinde şu örneklerde görülmektedir:

ķapu (قَيْوُ) (120b/12) (<ķapıġ)

ķaru (صَرُوُ) (173a/08) (<sarıġ)

aru (أَرُوُ) (238a/08) (<arıġ)

ķatlu (طَاتْلُوُ) (184b/16) (<tatlıġ)

Metinde geçen çok heceli sözcüklerin söz sonu -ġ/-g'leri düştüğü hâlde ünlülerinde yuvarlaklaşma görülmemektedir:

bitiniġ (بِيْتِنِيْġ) (141a/13) (<bitig)

ķatı (قَاتِي) (163a/15) (<ķatıġ)

elli (أَلَى) (128a/13) (<èlig)

Yukarıda görülen sebepler dışında metinde geçen düzlük-yuvarlaklık uyumu dışına çıkan sözcükler de bulunmaktadır:

vermek için (وِزْمَكِيچُونُ) (203a/11)

kirüpek (كِرُونُكِرِيْلَه) (124b/02)

Eklerde Görülen Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Olan Yapılar

1. Eski Türkçe Devrinde de Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler:

Filden İsim Yapım Eki: -ük/-uq:

açuq (اچوق) (150b/15)

artuq (ارتوق) (238b/15)

ayruq (ایروق) (122a/03)

bölük (بُلوك) (172b/15)

delük (دَلِك) (173a/10)

kesük (كَسِك) (179a/15)

konuq (قونوق) (168a/11)

uyanuq (اۇيانوق) (153b/10)

Ettirgenlik Eki -dur/-dür:

bildürdi (بِلدوردِي) (124b/10)

bindürdi (بِنْدوردِي) (137a/10)

göyündüre (گيوندوره) (203b/16)

çekdürdüm (چَكْدوردوم) (220a/05)

döndürürse (دوندوروزسا) (147a/02)

Ettirgenlik Eki -ur/-ür:

gëyürdiler (گيورديلر) (200a/05)

geçürdi (گچوردِي) (124a/07)

içüre (اچوره) (177b/11)

Yön Gösterme Eki -aru/-erü:

yukaru (يُفَارُ) (171b/05)

içerü (اِيچَرُ) (144b/04)

ilerü (اِلَرُ) (153a/01)

Geniş Zaman Eki -(u)r/-(ü)r:

bitürür (بَتُورُ) (188a/01)

çağırur (چَاغِرُ) (228a/16)

savurilur (سَوُرِيلُ) (148b/15)

şorilur (صُورِلُ) (124a/06)

yügirür (يُوگِرُ) (216b/12)

Zarf-Fiil Eki -(y)u/-(y)ü:

ağlayu (اَغْلَايُ) (230a/08)

beliñleyü (بِلِيْغْلِيْ) (214a/12)

dëyu (دِيْ) (119b/15)

hışlayu (حِشْلَايُ) (160b/02)

yoklayu (يُوْقْلِيْ) (153b/09)

Sıfat-Fiil Eki -duq/-dük:

dëdükleri (دِدُگِرِي) (119b/16)

ëyledüklerin (اَيْلِدُگِرِيْ) (120a/05)

şorduqları (صُورْدُقْلَرِي) (211a/12)

Ek-Fiil -dur/-dür/-durur:

budurur (بُوْدُورُ) (191a/17)

ırmaқdur (اِرْمَاقْدُر) (178a/12)

issidür (اِسْدُر) (125a/03)

yarlığayıcıdur (يَزْلِغَايِجْدُور) (181b/10)

2. Dudak Ünsüzleri Nedeniyle Metinde Yuvarlak Ünlülü Bulunan Ekler:

1. Çokluk Şahıs İyelik Eki: -(u)muz/-(ü)müz:

- dilekümüz (دِلَاكُمُزْ) (121b/17)
güçümüz (كُجُومُزْ) (233b/01)
uçmağumuzı (اُوْجْمَاغُمُوزِي) (128b/09)
üzerümüze (اُوْرُرُومُزْدَه) (154b/17)
yüzümüzi (يُوْزُومُزِي) (222a/02)

1. Tekil Şahıs İyelik Eki: -(u)m/-(ü)m:

- gücüm (كُوجُمْ) (216b/10)
karındaşum (قَرِيْنَدَاشُمْ) (119b/03)
kızum (قِيْزُومْ) (211a/16)
ölümüm (اَلْمَمُّ) (152b/08)
sevdiğüm (سَوْدُكِّمْ) (208b/04)

Görülen Geçmiş Zaman 1. Teklik Şahıs Eki: -du/-dü:

- bildürdüm (بِلْدُورْدُمْ) (129b/16)
üleşdüm (اُولَاشْدُومْ) (210b/12)
kıldum (قِلْدُمْ) (135b/16)
verdüm (وَيْزْدُمْ) (168b/07)

Zarf-fiil eklerinden olan -p ekinin bağlama ünlüsü Türkçenin tarihî devirlerinden Eski Türkçe devrinde düzlük-yuvarlaklık uyumu dâhilindedir. Metnimizde ise bu uyumun dışına çıkarak kullanımını yuvarlak ünlülü şekillerine bırakmıştır:

- bilüb (بِلُوبْ) (124b/07)
binüb (بِنُبْ) (193a/07)
çağırub (چَاغِرُوبْ) (136a/03)
kılub (قِلُوبْ) (146b/07)
sevinüb (سَوِيْنُوبْ) (151b/16)
yıkılub (يِقِلْبْ) (193a/09)

3. -ğ/-g Sızıcı Ünsüzlerinin Erimesiyle Yuvarlaklaşan Ekler:

Eski Türkçe devrinden ek sonunda bulunan -g/-ğ sızıcı ünsüz sesi Eski Oğuz Türkçesinde eriyerek kendinden önce gelen ünlü sesi yuvarlaklaştırmaktadır:

Sıfat Eki -lu/-lü (<-lığ/-lig):

yazuklu (يَارُقْلُو) (147a/08)

yalıñlu (يَالِكُو) (182b/15)

tatlu (طَثْلُو) (184b/16)

yaşlu (يَاشْلُو) (145b/02)

taşlu (طَشْلُو) (160b/06)

4. Benzeşme Sonucu Yuvarlak Ünlüye Dönen Ekler:

İsimden İsim Yapma Eki -suz/-süz:

gözsüz (كُوزْسُز) (131a/03)

öksüz (اوكْسُز) (227b/05)

şusuz (صُوسُز) (229b/10)

İsimden İsim Yapım Eki -cuğ, -çuğ:

koçacuç (قُوْجَاقُ) (135b/15) - koçaçuğ (قُوْجَاقُوْ) (135b/16)

oğlancuç (اُوْغْلَانْجُ) (178a/06)

İlgi Eki -(n)uñ/-(n)üñ, -(n)un/-(n)ün:

İlgi hali eki genel olarak damak n'si (ŋ) ile yazılmaktayken zaman zaman n ile yazılmaktadır.

anuñ (اَنُوْڭ) (120a/01)

bunun (بُونُوْ) (198a/05)

kuyunuñ (قُيُونُڭ) (214a/14)

koçanuñ (قُوْجَانُوْڭ) (136a/08)

Sözcük Kök ve Gövdelerindeki Görülen Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Düzlükler:

1. Eski Türkçeden Beri Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Olarak Düz Ünlülü Olan Kelimeler:

bürisesin (بُرِيَسَايِيْن) (124b/01) (Örtmek, sarmak, kaplamak)

ķorınu (قُوْرِنُو) (146b/11)

ķuyı (قُوِي) (220a/11)

yüridi (يُوْرِيْدِي) (227a/15)

Eklerdeki Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Aykırı Düzlükler:

Eski Türkçe devrinden beri düz ünlülü olarak kullanılan aşağıdaki eklerin düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymayıp kullanımını düz ünlü haliyle devam ettirdiği görölmektedir.

a. İsimden İsim Yapma Eki -cı/-ci:

ķulluķcıdur (قُلُلُķجِيْدُوْر) (142a/12)

göçgüncisin (كُوچْكُوْنُجِيْسِيْن) (235b/02)

b. 3. Teklik Şahıs İyelik Eki: -ı/-i, -sı/-si:

Eserde teklik III. şahıs iyelik eki genellikle birkaç kelime harici tüm kelimelerde düz ünlülü bulunmaktadır.

ķabusına (قَبُوْسِنَا) (135b/02)

ķamusı (قَامُوْسِي) (124b/07)

ķarşusunda (قَرَشُوْسُوْنْدَه) (239b/13)

ķayusı (قَاْيُوْسِي) (211a/09)

ķulađuzı (قُلَاْغُوْزِي) (207a/14)

ķöki (كُوْكِي) (224b/01)

Metinde geçen teklik III. şahıs iyelik ekinden -sı/-si ekinin yuvarlak ünlü olarak kullanıldığı dört örnek tespit edilmiştir:

atasunuğ (اْتَاْسُوْنُك) (228a/14)

ikisünüğ (اِكِيْسُوْنُك) (174b/02)

sevgüsünü (سَوَّغْسُونِي) (175a/02)

süresün (سَوَّرَسُونُ) (128a/06)

c. Aitlik Eki -ğı/-gi ve -kı/-ki:

arasındağı (أَرَاْسِنْدَه غِي) (141b/13)

gècesindeki (كَيْجَسِنْدَه كِي) (154a/14)

gökdeki (كُوْكَدْ كِي) (185a/08)

şudağı (صَوْدَغِي) (196b/12)

d. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki -mı/-miş:

bükülmüş (بُكْمِشْ) (199b/12)

dügülmüş (دُوْغْمِشْ) (214b/01)

buyurmuş (بِيُوْرْمِشْ) (141a/02)

oķumış (اُوْفْمِشْ) (184b/04)

e. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki Sıfat-Fiil Eki -mı/-miş:

ölmüş putlar (اُوْلْمِشْ) (212b/12)

uyunmuş kıandan (اُوْيُنْمِشْ) (144b/10)

yandırılmış odıdur (يَانْدُرْلْمِشْ) (171a/15)

yoğrulmuş kınā (يُوْغْرُلْمِشْ) (214a/15)

yonulmuş putlar (يُوْنُلْمِشْ) (212b/06)

f. Pekiştirme Görevinde Kullanılan Emir 2. Tekil Şahıs Eki -ğıl/-gil:

görgilki (كُوْرْكَلْ كِي) (224a/15)

ķoğıl (قُوْغَلْ) (130b/04)

ķorķutğıl (قُوْرُقْتُغَلْ) (182b/02)

oķuğıl (اَقُوْغَلْ) (229a/09)

ulaşdurğıl (اُوْلَشْدُوْرُغَلْ) (120b/16)

urgıl kim (اُوْرُكَلْ كِم) (129a/01)

yürütğıl (يُوْرُتْكَلْ) (180b/10)

2. Eski Oğuz Türkçesi Devresinde Yuvarlaklık-Düzlük Uyumu Dışında Kalan Sürekli Düz Ünlülü Ekler:

-ıcağ/-icek Zarf-Fiil Eki:

bögüricek (بُوْگُرِجَكْ) (235a/16)

bulıçağ (بُولِيْچَاقْ) (160a/15)

göricek (كُوْرِيْجَكْ) (120a/10)

olıcağ (اُولِيْچَاقْ) (174a/13)

toğıcağ (طُوْغُجَاقْ) (215a/14)

3. Ünlüsü -Bazen- Düzlük-Yuvarlaklık Uyumuna Girerek Ünlüsü Düzleşen Ekler:

Zarf-fiil Eklerinden -(y)up/-(y)üb:

sevib (سَوِبْ) (178b/03)

Fiilden İsim Yapma Eki -(y)ucı/-(y)üci, -(y)ıcı/-(y)ici:

Eski Türkçeden beri kullanılan -ğUçI ekinin düzlük-yuvarlaklık uyumu dışında olduğu görülmektedir. Metnimizde bu ekteki -ğ sızıcı sesinin erimesi ile hem -UçI şekilleri hem de -IçI şekilleri görülmektedir.

azdurucı (اَزْدُوْرُجِي) (146b/02)

getürücü (كَتُوْرُوْجِي) (183b/05)

koyucıdur (قُوْجُوْجِي دُر) (230b/13)

unutdurucı (اُوْنُوْثْدُوْرُجِي) (146b/02)

yarlıgayıcısın (يَزْلِيْغْ يَزْلِيْغَايْجِيْسِيْن) (133b/14)

şaklayıcılar (صَقْلَايْجِيْلَر) (142b/06)

édiciler (اِيْدِيْجِلَر) (170b/05)

2.1.1.3. Ünlü Değişimi

Kişi zamirlerinden olan “sen” ve “ben” zamirlerine yönelme ekinin gelmesiyle -e- ünlüsü -a- sesine dönüşmektedir. Metinde de bu kullanım mevcuttur.

baña (بَاْ) (130a/06)

saña (سَاْ) (133a/04)

aḡa (اڭ) (197a/01)

2.1.1.4. Yuvarlaklaşma

Eski Oğuz Türkçesi devrinde kelime içi sözlüklerde ve eklerde yuvarlak ünlüye dönüşmektedir. Bu durumun metinde görülen bazı nedenleri vardır:

1. Dudak Ünsüzleri Nedeniyle:

Dudak ünsüzlerinden b, p, m, ve v sesleri kelime kök ve gövdelerindeyken yanlarındaki ı/i dar ünlülerinin yuvarlaklaştığı görülmektedir:

demür (دَمُور) (172a/06) (KTG)

yavuz (يَاوُز) (136a/13) (KTG)

ḡapu (قَبُور) (120b/12)

ḡapusunda (طَبُورِسُونْدُن) (227b/07)

2. -g/-ḡ Sızıcı Ünsüz Seslerinin Erimesi Sebebiyle:

Eski Türkçede kelimenin sonlarındaki -g/-ḡ sesleri Eski Oğuz Türkçesinde düşerek kendisinden önce gelen ünlü sesi yuvarlaklaştırmaktadır:

aru (أَرُ) (238a/08)

ḡapu (قَبُور) (120b/12)

ḡuru (قُرُ) (223a/09)

ḡaru (صَرُ) (173a/08)

ḡapusunda (طَبُورِسُونْدُن) (227b/07)

ḡamu (قَامُ) (133a/11)

-ḡ/-g ünsüzünün düştüğü hâlde kendinden önceki ünlünün yuvarlaklaşmadığı kelimeler de bulunmaktadır:

acıısı (اَجِسِي) (171a/16)

biti (بِي) (225a/05)

diri (دِيرِي) (149b/16)

ḡatı (قَاتِي) (125a/06)

süci (سُجِي) (151a/12)

ḡarḡu (قَرḡشُ) (199a/16)

tapusunda (طَبُوسُنْدُنْ) (227b/07)

-ğ/-g sesinin erimeye uğramadığı halde kendinden önceki ünlü sesin yuvarlaklaştığı örnekler mevcuttur.

karşuğıdı (قَرَشُوغْدِي) (173b/14)

3. Benzeşme Nedeniyle:

Eski Türkçe devrinde düzlük-yuvarlaklık uyumunun olmayıp düz ünlülerin kullanıldığı ancak Eski Oğuz Türkçesi devrinde düz ünlünün yuvarlaklaştığı sözcükler vardır:

a) Kelimenin ilk hecesinde bulunan düz ünlü, ikinci hecesi ise yuvarlak ünlülü olan ve Eski Türkçede görülen bedü- kelimesinde de b dudak sesinin ve ikinci hecede bulunan yuvarlak sesin tesiriyle ilk hecede bulunan düz ünlü sesin yuvarlaklaştığı görülmektedir:

büyük (بُيُوكْ) (130a/02)

b) İlk hecesinde yuvarlak; ikinci hecesinde düz ünlü bulunan kelimenin ilk hecedeki yuvarlak sesin tesiriyle metnimizde birkaç yerde yuvarlaşarak uyuma girdiği görülmektedir:

çürüyüp (چُورُيُوبْ) (123a/15)

koruna (قُورُنَا) (119b/08)

uyudı (اُويُودي) (152a/13)

yürüdiler (يُورُديِلِرْ) (222b/13)

Eklerde Görülen Yuvarlaklıklar

Ünlüleri dudak ünsüzlerinin tesiriyle yuvarlaşan ekler:

2. Çoğul ve Teklik Şahıs İyelik Eki: -(u)η/-(ü)η, -(u)ηuz/-(ü)ηüz:

sinlelerüñüzü (سِنَّلَه لُرُكُوزِي) (167a/08)

gözünüzile (كُورُكُوزِيْلَه) (167b/13)

dırnağunuzı (دِرْنَاغُكِي) (133a/05)

turağunuz (طُورَاغُكُوزْ) (236a/11)

aduñ (اْدُكْ) (231b/14)

yoluña (يُولُوكَا) (122a/02)

1. Çoğul ve Teklik Şahıs İyelik Eki: -(u)m/-(ü)m, -(u)muz/-(ü)müz:

dilekümüz (دِلَاكُمُزْ) (121b/17)

gönlüm (كَوْنُكُم) (199b/16)

karındaşum (قَرِينْدَاشُم) (119b/03)

kızum (قَيْرُومُ) (119b/11)

uçmağumuzı (اُوْچْمَاغُمُوْزِي) (128b/09)

üçümüz (اُوْچُوْمُزْ) (223b/13)

yüzüm (يُوْزُومُ) (135b/08)

Görülen Geçmiş Zaman Teklik 1. Şahıs Eki: -du/-dü:

ağladum (اَغْلَدُومُ) (135b/14)

bisledüm (بِسَلْدُوْمُ) (135b/09)

daratdum (دَارْتَدُوْمُ) (219b/08)

şandum (صَانْدُوْمُ) (200a/11)

üleşdüm (اُولُشْدُوْمُ) (210b/12)

yedüm (يِيْدُوْمُ) (223b/07)

Zarf-fiil eki olan -p ekinin bağlama ünlüsü metinde birkaç örnek harici yuvarlak ünlülü olarak eke dâhildir.

binüb (بِنُبْ) (193a/07)

buçalub (بُكَالُوْبْ) (206b/07)

iledüb (اِيْلِدُوْبْ) (128a/14)

ölüb (اُولُوْبْ) (157b/13)

şarub (ضَارُوْبْ) (240b/04)

tırub (طُوْرُوْبْ) (238b/04)

Zarf-fiil eklerinden olan -p ekinin bağlama ünlüsünün düz ünlü görüldüğü bazı örnekler şunlardır:

berkidib (بَرْكِيْدِيْبْ) (240a/03)

sevib (سَوِيْبْ) (178b/03)

veribiyüb (وَرِيْبِيْيُوْبْ) (170a/12)

1. -ğ/-g Sızıcı Ünsüz Seslerin Erimesiyle Yuvarlak Olan Ekler:

Sıfat Eki -lu/-lü:

görgülü (كُورْگُولُو) (134b/06)

sevgülü (سَوْگُولُو) (121a/04)

taşlu (طَشْلُو) (160b/06)

tatlu (طَثْلُو) (184b/16)

ķuru (قُرُو) (223a/09)

adlu (اَدْلُو) (208a/01)

yaşlu (يَاشْلُو) (145b/02)

yazuķlu (يَازُقْلُو) (147a/08)

-(y)ucı/-(y)üci Fiilden İsim Yapım Eki:

Eski Türkçe dönemi itibariyle -gUçI şeklinde karşımıza çıkan bu ek -ğ sızıcı sesinin erimesiyle -UcI, -IcI şekilleriyle metnimizde görülmektedir.

azdurucı (اَزْدُورُجِي) (146b/02)

édicidir (اِيْدِيْجِيْدُر) (206a/15)

getürücü (گِْتُورُجِي) (183b/05)

ķurtarıcılar (قُورْتَارِيْجِلِر) (161a/04)

unutdurucı (اُونُتْدُورُجِي) (146b/02)

yalanlayıcıdur (يَالَانْلَیْجِيْدُر) (147b/08)

2. Benzeşme Sonucu Yuvarlaklaşan Ekler

İsimden İsim Yapım Eki -cuķ/-cük:

ķocacucı (قُوجَاقُ) (135b/15) - ķoçaçucı (قُوجَاقُ) (135b/16)

oğlancucı (اُوْغْلَانْجُ) (178a/06)

İsimden İsim Yapım Eki -suz/-süz:

gözsüz (كُورْسُ) (131a/03)

şusuz (صُوسُ) (229b/10)

öksüz (اُوْكْسُ) (227b/05)

belürsüz (بَلُورْسُز) (137a/12)

kolaysuz (قَوْلَايْسُز) (231b/07)

İlgi Eki -uŋ/-üŋ, -nuŋ/-nüŋ, (-nun/-nün):

anuŋ (اَنُوك) (120a/01)

bunuŋ (بُونُوك) (149b/02)

bunun (بُونُون) (198a/05)

kendünün (كَنْدُونُوك) (191a/16)

dünün (دُونُوك) (150b/01)

bugünün (بُوْكُونُوك) (157b/04)

Filden Fiil Yapan Çatı Eklerinin Koruyucu Ünlüsü:

Çatı eklerinin koruyucu sesleri ekinde yuvarlak ve düz biçimde kullanılmıştır:

açılmaya (اچَلْمَا) (172a/08)

kırtulmak (قورۇنلماق) (148a/14)

şorulmaya (سورۇلمايە) (224b/01)

yazılmaya (يازلمايە) (185b/15)

çekilmiş (چەكىلمىش) (185a/06)

dêrilüb (دېرلېب) (191b/12)

2.1.1.5. Düzleşme

Ünlüsü Düzleşen Ekler:

a) İsim Yapma Eki -lıq/-lik:

Metinde geçen bu ek hem yuvarlak hem de düz ünlülü biçimleriyle kullanılmaktadır:

tanıklıq (طانئلق) (232b/09) - tanuqlıq (طانئلق) (232b/09)

ululuk (اولۇلق) (233a/03) - ululuğa (اولۇلغا) (134b/13)

kovculuğa (قوچيلوغله) (170a/14) - kovculuq (قوچلق) (183b/09)

dirlik (دىرلىك) (165a/08)

dêluliklerine (دلۇلگىرىنه) (195a/08)

yıllıq (يىللىق) (239b/16)

katılıklarının (فَاتِلْفَلِرِنُوْكَ) (125a/06) (<katıg)

b) Fiilden Fiil Yapan Çatı Eklerinin Koruyucu Ünlüsü:

Metnimizdeki çatı eklerinin koruyucu ünlüsünün yuvarlak ve düz şekilleriyle iki farklı şekilde bulunduğu görülmektedir:

ayrıla (اَيْرِيْلَه) (196b/14) - ayrulur (اَيْرُولُوْر) (233b/03)

dökileler (دُوْكَيْلَالَر) (125a/09) - döküldi (دُوْكَدِي) (173a/08)

kırtılaydı (قُوْرْتِيْلَيْدِي) (124b/15) - kırtulmağa (قُوْرْتِلْمَاْ) (204b/15)

şorılır (صُوْرُولُوْر) (124a/06) - şorulmaya (صُوْرُولْمَاْيَه) (224b/01)

bulunmaz (بُوْلْنِمَز) (238b/13) - bulundu (بُوْلْنُدِي) (158a/04)

korunu (قُوْرِنُو) (146b/11) - koruna (قُوْرْنَا) (119b/08)

dürişir (دُوْرِيْشِيْر) (128b/04) - dürüşgil (دُوْرُْشِيْگِيْل) (140b/11)

döndiremidiler (دُوْنْدِيْرِيْمِيْدِيْلَر) (121b/09) - döndürmedim (دُوْنْدُوْرْمِيْدِيْم) (219b/09)

Kelime Kök ve Gövdelerinde:

a) “için” sözcüğü Eski Türkçede “üçün” şekliyle görülmektedir. “ç” sesinin taşıdığı boğumlama özelliğinden dolayı kelime başındaki “ü” sesi düzleşerek “i” şeklini almıştır: içün (اِيْچُوْن) (131b/06)

Metinde bir kelimedede “üçün” sözcüğü daralmaya uğramadan yazılmıştır:

anuñücündür (اِنُوْڭجُوْنْدُوْر) (174b/04)

b) Tarihî Türk lehçelerinden Eski Türkçe devrinde yuvarlak ünlülü hâliyle bulunan “tüp” kelimesinin ünlüsü daralarak “dib” hâlini almıştır.

dibinde (دِيْبِنْدَه) (136b/12)

Eski Türkçede Yuvarlak Ünlülü Görülüp Metinde -Bazen- Ünlüsü Düz Olan Ekler:

a) Ettirgenlik Eki -ur/-ür, -dür/-dür, -dır/-dir:

Eski Oğuz Türkçesi döneminde yuvarlak ünlü biçimiyle görülen bu ek metinde de çoğunlukla yuvarlak ünlü biçimiyle; az sayıda örnekte de düz ünlülü biçimindeki kullanımına rastlanmaktadır:

baturdı (بَاتُوْرْدِي) (127b/10)

içüreler (اِيْچُوْرَه لَر) (178b/02)

toğurdı (طوغۇردى) (230b/03)
toyurdı (طيۇردى) (125b/02)
yügürür (يۈگۈرۈر) (216b/12)
bindürdi (بىندۈردى) (137a/10)
ërişdürdi (ايرىشدۇردى) (213b/05)
söyündürürdi (سۈيۈندۈردى) (161a/15)
üleştürürler (اولۇشدۇرۇرلار) (161b/08)
bulaşdırdı (بۇلۇشدىردى) (228b/10)
indirdi (اندىردى) (133a/07)
kandırdılar (قاندۇردىلار) (169b/13)

b) Sıfat Eki -lığ, -luğ, -luğ:

Bu sıfat ekinin kullanımında çeşitlilik bulunmaktadır.

çoklğıla (چوقۇلغلا) (166b/02) - çoklugundan (چوقۇلغۇندۇن) (159a/11)
ululuğını (اولۇلغىنى) (232a/03) - ululuğın (اولۇلغىنى) (124b/16)
karanlığı (قاراكۇلغى) (126b/01) - karanlılık (قاراكۇلۇق) (126b/02)
doğrılığına (دۇغۇرۇلغىنا) (210a/07)

c) Fiilden İsim Yapım Eki -ucı/-üci > -ıcı/-ici:

yalanlayıcıdır (يالانلايچىدۇر) (147b/08)
kurtarıcılar (قۇرتارىچىلار) (161a/04)
ëdicedir (ايدىچىدۇر) (206a/15)

2.1.1.6. Ünlü Düşmesi

İki heceli kelimelere ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde ikinci hece ünlüsü düşmeye uğrar.

ağz (اَغز) (207a/06)
boynı (بوينى) (146b/09)
burnı (بۇرنى) (217a/04)
karnı (قَرنى) (209a/16)
vahte (وَفْتَه) (145b/07)
oğlu (اوغۇلۇ) (191b/17)

2.1.2. Ünsüzler

2.1.2.1. Sözcük Başı Ünsüz Sesleri

2.1.2.1.1. b- Ünsüzü

b- > Ø:

Eski Türkçede bulunan bol- “olmak” fiilinin kelime başındaki b- sesi düşmeye uğramıştır:
olur (اُولُور) (178b/15)

b- > v-:

Eski Türkçeden farklı olarak kelime başı b sesinin aşağıdaki sözcüklerde v sesine dönüştüğü görülmektedir:

var (وَار) (124a/01) (<bar)

varurlarıdı (وَارُورِلَرِي) (175b/15) (<bar-)

verür (وَيرُور) (121a/09) (<ber-)

2.1.2.1.2. k- Ünsüzü

k- > g-:

Metinde geçen sözcük başı k sesi genellikle tonlulara dönüşmektedir:

gemide (كَمِيْدَه) (208a/01) (<kemi)

gece (كِيْجَه) (126a/16) (<kéce)

gerek (كِرْكَ) (120a/12) (<kergek)

gëyürdiler (كِيُوْرْدِيْلِر) (200a/05) (<këy-)

göñülleri (كُوْغُلْرِي) (164a/10) (<köñül)

gün (كُوْن) (140b/04) (<kün)

göz (كُوْز) (161a/12) (<köz)

ķ- > ħ-:

Söz başı ķ sesinin sızıcı ses olan ħ sesine dönüştüğü görülmektedir:

ħatunlaruņa (ĤATUNLARUŃA) (194a/07)

k- = k-

Bugünkü şekillerine bakarak metinde görülen sözcük başı k ünsüz sesinin korunduğunu söyleyebileceğimiz örnekler şunlardır:

kendüz (كُنْدُز) (226a/12)

kez (كَز) (121b/15)

kişi (كِشِي) (180a/13)

kimse (كِمْسَه) (173b/09)

kelebege (كَلَابِغَه) (164b/10)

2.1.2.1.3. t- Ünsüzü

Kelime başı t ünlüsünün d ünlüsüne değişimi çoğunlukla ince ünlü kelimelerin başında gerçekleşmiştir:

depeledi (دَپَلَدِي) (122b/12)

dipsüz (دِپْسُوز) (206a/04)

diri (دِيرِي) (149b/16)

dört (دُوزْت) (121a/01)

demürden (دَمُوزْدَنْ) (187b/13)

Kalın sesle başlayan kelimelerdeyse karışık kullanım mevcuttur.

t- = t-:

Aşağıdaki örneklerde “t” sesinin korunduğu görülmektedir:

tıamudan (ظَامُودَنْ) (148a/16)

tıamarlar (ظَمَزَلَر) (171b/09)

tıağ (طَاغُ) (141b/14)

tıoğrı (طُوغْرِي) (129b/11)

tıoğsan (طُوغْسَانُ) (142b/12)

t-> d-:

Kalın ünlülü kimi kelimelerde t- > d- ses değişiminin olduğu görülür:

duraklarımı (دُورَاقْلَرِنِي) (156a/16)

daş (دَاشُن) (173a/07)

duzağına (دۇزَاغِنَا) (199b/10)

t- ~ d-:

Aşağıdaki örneklerde kalın ünlü sözlüklerde görülen t- ~ d- nöbetleşmesi:

taş (طَاشْ) (183a/05) - daş (دَاشْ) (173a/07)

taşlı (طَاشْلُو) (184b/16) - datlı (دَاتْلُو) (151a/01)

toğar (طُغَار) (128b/12) - doğa (دُوْغَا) (195a/16)

toğurdılar (طُوْلدُرْدِلَر) (175a/03) - dolduram (دُوْلدُورَام) (147a/12)

tır (طُوْر) (225b/16) - dura (دُورَا) (171b/13)

ıtarsağuz (طُوْتَارْسَاْكُوْر) (228a/07) - dutalar (دُوْتَلَر) (171a/04)

2.1.2.2. Sözcük İçi ve Sözcük Sonu Ünsüz Sesleri

2.1.2.2.1. -b Ünsüz Sesi

-b > Ø:

şu (صُو) (144b/03) (<sub)

-b/-b > -v/-v:

ev (أُو) (134b/04) (<eb)

sevgisi (سَوْكَسِي) (137a/15) (<sebig)

yalvardı (يَالْوَارْدِي) (227b/14) (<yalbar-)

yavlağ (يَوْلُقْ) (145a/14) (<yablak)

yavuz (يَاُوْر) (136a/13) (<yabız)

2.1.2.2.2. -d- Ünsüz Sesi

-d- > -y-:

Türk lehçelerinin tarihî seyrinde “d” sesinin “y” sesine dönüştüğü görülmektedir:

ayağ (أَيَاْقْ) (123b/08) (<adağ) (KTG)

büyük (بُوْكَ) (130a/02) (<bedük) (KB)

eyü (أَيُو) (138a/05) (<edgü) (KB)

kıyu (قُيُو) (214a/11) (<kudug) (DLT)

uyudı (اُوِيُودِي) (152a/13) (<udı-)

-d- > -y:

gëydün (كَيْدُك) (167a/03) (<ked-)

koyluşurlar (قُوَيْلُوشُورْلَر) (164b/06) (<kod-)

2.1.2.2.3. -ğ/-g- ve -ğ/-g Ünsüz Sesleri

-v- < -ğ-:

gögercini (كُوْغَرَجِيْنِي) (226b/14)

şovuk (صُوُوق) (168a/09)

tavuk (تَاوُوق) (237a/04)

yavuk (يَاوُوق) (225a/11)

-ğ, -g > Ø:

Eski Oğuz Türkçesi devrinde düşen çok kelimelerin ve eklerin ortasındaki -ğ/-g'lerin düştüğü örnekler şunlardır:

a) Çok Heceli Sözcük Sonunda:

biti (بِيْتِي) (225a/05) (<bitig)

diri (دِيْرِي) (149b/16) (<dirig)

katı (قَاتِي) (125a/06) (<katıg)

ötü (اُوْتُو) (150b/04) (<ötüg)

ķuru (قُرُو) (223a/09) (<ķuruğ)

ķuyu (قُوِيُو) (214a/11) (<ķuduğ)

b) Eklerin Sonunda:

Belirtme Hâli Eki:

Metinde Eski Türkçe devrindeki -(ı)ğ/-(i)g akkuzatif ekinin ünsüzü düşmüş ve ekin koruyucu sesi ek halini almıştır.:

kendümi (كَنْدُمِي) (119b/06)

kimesneyi (كِيْمَسْنَهِي) (236a/08)

ölüyi (اُولُوي) (177b/05)

dereyi (دَرَه ي) (147a/11)

Sıfat Eki -lığ/-lig:

yaşlu (ياشلۇ) (145b/02)

yalınlı (يالڭلۇ) (182b/15)

tatlı (طٹلۇ) (184b/16)

yazuklı (يازۇقلۇ) (147a/08)

taşlı (طشلۇ) (160b/06)

c) Ek veya Hece Başında:

Aşağıda verilen ek başlarındaki ğ-/g- ünsüz sesi düşmeye uğrar.

Yönelme Hâl Eki -a/-e:

ağacına (اغاجنه) (130a/06)

ayağına (آياغنا) (183a/03)

başına (باشنه) (145b/17)

duzağına (دۇزاغنا) (199b/10)

oğlanına (اوغلاننا) (146a/15)

tağa (طاغه) (145a/03)

uçmağına (اوچماغنه) (209a/03)

ırmağa (ازماعه) (186b/09)

İsimden Geçişli Fiil Türetme Eki -ar/-er:

oğlancıklar görürse sacları ağara (اغاره) (123b/03) (<ağ: Beyazla-)

ol azmış işleri ol oņara (اوڭازه) (210a/14)

Yön Gösterme Eki -aru/-erü < -garu/-gerü:

içerü (ايچرۇ) (172a/08)

ilerü (ايلرۇ) (161a/11)

yuķaru (يۇقارۇ) (123b/08)

Sıfat-Fiil Eki -an/-en, -ğan:

gecen āyetlerüñ (كَجْنُ) (147b/02)

düşen hurmāları (دُشَانُ) (130a/05)

gelen muşībetleri (كَلْنُ) (160b/15)

inen hācīlarıñ (اِيْتْنُ) (160a/10)

yalan söz (يَلَانُ) (124a/16)

erişen rahmetüñ (اِرِيْشَانُ) (154a/14)

ölen kişi (اَوْلُنُ) (171b/12)

qalan adları (قَلَانُ) (204a/12)

artan şuyı (اَرْتَانُ) (186b/09)

oquğanıdı (اَوْقُوْغَانِيْ) (186b/03)

Zarf-fiil Eki -ınca/-ince < -gınça/-ginçe:

demeyince (دِمِيْنَجَه) (132b/01)

gelince (كَلِيْنَجَه) (144b/03)

qalınca (قَالِيْنَجَه) (171b/07)

kılmayınca (قِلْمَايِيْنَجَه) (153a/02)

sağışınca (سَاغِيْشِيْنَجَه) (132a/15)

vermeyince (وَرْمِيْنَجَه) (231a/17)

2.1.2.2.4. -q-, -k- ve -q-, -k Ünsüzleri:

-q-, -k > Ø:

Sözcük sonunda görülen -q/-k ünsüzleri, sözcük, -cuq/-cük, -caq/-cek, -caq küçültme eklerinden birini aldığında sözcük son sesinde bulunan -q/-k ünsüzleri düşmeye uğramaktadır:

ısıcaq (اِسِحَاقُ) (184a/12)

qaranulıcaq (قَرَانُوْلِحَاقُ) (126b/01)

şovucaq (صُوُوْجَاقُ) (125b/11)

-caq/-cek küçültme ekinden -cek eki geldiği hâlde düşmeye uğramayan hâli aşağıdaki örnekte görülmektedir:

gökcek (كُوْجَكْ) (120b/10)

-k->-h-/-h-:

ağşam (أَحْشَامْ) (174a/10)

ağşamdan (أَحْشَامْدَنْ) (153b/03)

oğşadı (أُوحْشَادِي) (136b/16)

yohsa (يُوْحْسَه) (136a/13)

-k, -k > -ğ, -g:

a) Kelimelerdeki uzun ünlü asli vokalli tek heceli sözcüklerin sonlarındaki tonsuz k, ünlüyle başlayan bir ek alıp tonlu olan ğ ünsüzüne dönüşür:

ağırduğı (أَغْرُدُغِي) (234b/09)

bayağı (بَيَاغِي) (171b/13) (<bayağı)

kağı (قَنْغِي) (129a/01)

b) Birden fazla heceli sözcüklerde kelime gövdelerinin sonlarındaki -k ve -k ünsüz seslerine, ünlüyle başlayan ek aldığı anda tonlulaşmaya uğrayarak -ğ ve -g şekline dönüşmektedirler:

bıçağın (بِيْجَاغِيْنِ) (160a/12)

bucağı (بُجَاغِي) (178a/17)

dudağıla (دُوْدَاغِيْلَه) (124a/17)

ırağ (اِيْرَاغْ) (207a/11)

irmağa (اِيْرْمَاغَه) (186b/09)

kulağa (قُلَاغَه) (213a/04)

tohrağa (طُوْرَاغَه) (125a/13)

uçmağa (أُوْجْمَاغَه) (122a/05)

yarağın (يِيْرَاغِيْنِ) (120a/14)

çağmağı (چَاغْمَاغِي) (161a/07) - çağmak (چَاغْمَاقْ) (161a/06)

-k-> -ğ-:

Bu sesin bazı kelimelerde her iki kullanımını da mevcuttur.

yarlığarsağ (يِيْرَلِغَارْسَاغْ) (133b/16) (<yarlığa-)

ğarga (عَرَا) (236a/05) - (قَرَا) qarğa (234b/10)

aşağa (اَسَا) (126b/14)

bayağı (بَايَا) (171b/13)

ağına (اَغَا) (165a/01)

2.1.2.2.5. -l- Ünsüzü

-l-> Ø:

getürdi (كَتُوْرْدِي) (119b/03) (<keltür-)

oturdi (اُوْتُوْرْدِي) (136b/04) (<oltur-)

Eski Türkçede zamir ve sıfat olarak kullanılan “ol” metnimizde de dört örnek harici “ol” şekliyle kullanımını sürdürmüştür:

ol (اُول) (153b/10)

oldur (اُولْدُر) (120a/01)

“l” sesinin düşmeye uğradığı örnekler şunlardır:

o (اُو) (187a/15)

oñladır (اُوْغْلَادِر) (231a/09)

onuñ (اُونُوْغْ) (129a/15)

2.1.2.2.6. -t Ünsüz Sesi

-t > -d:

a) Çok heceli sözcük sonlarındaki -t ünsüz sesine, ünlü bir sesle başlayan ek getirildiğinde tonlulaşıp -d sesine dönüşür:

acıdıcsın (اَجِيْدِي سِيْن) (235b/04)

ögrede (اُوْغْرَةَ دَه) (208b/11)

unudur (اُونُوْدُر) (160b/16)

yaradıcsıdur (يَارَادَجِيْدُر) (213a/02)

berkidib (بَرَكِيْدِيْب) (240a/03)

korğudursın (قُوْرُقُوْدُرْسِيْن) (147a/10)

ségirden (سَكِيْرْدَن) (160b/02)

b) Tek heceli sözcük sonundaki tonsuz t ünsüz sesine, ünlüyle başlayan ek getirildiğinde

tonlu hâle gelerek “d” ünsüz sesine dönüşür:

adı (أَدِي) (127a/07)

dadı (دَادِي) (177b/02)

édicidir (اِيْدِيْجِدُرُ) (206a/15)

gidelüm (كِيْدَه لُوْمُ) (131a/10)

ardına (اَزْدِنَا) (125b/13)

2.1.2.3. Tonlulaşma (Ötümlüleşme)

2.1.2.3.1. Ünlü Sesler Arası Durumda Tonlulaşma:

ç > c:

Kelimelerin gövde ve köklerinde -ç ünsüzlerinin yanına ünlü ek geldiğinde tonlu ses olan c’ye dönüşmektedir.

ağacı (اَغَاچِكُ) (215b/07)

kerpici (كَرْپِيچِي) (190b/05)

geceler (گَجَالُرُ) (196a/12)

gücini (كُوچِنِي) (129a/11)

sacı (سَاچِي) (214a/03)

kılıcın (قِيلِيچِنُ) (136a/16)

ucunda (اُوچُنْدَه) (214a/06)

t > d:

Çok heceli sözcük sonlarındaki -t ünsüz sesine, ünlü sesle başlayan ek geldiğinde tonlularak -d’ye dönüşür:

gecicidir (گَجِيچِيْدُرُ) (181b/09)

kılıcın (قِيلِيچِنُ) (136a/16)

söyledicidir (سُوَيْلِيْدِيچِيْدُرُ) (213a/03)

unutdurucu (اُوْنُتْدُوْرُوچِي) (146b/02)

yaradıcıdur (يَارَادِيچِيْدُرُ) (213a/02)

2.1.2.3.2. Aslî Uzun Ünlüler Nedeniyle Tonlulaşma:

Aslî uzun ünlüyle kurulmuş tek geceli sözcük sonundaki tonsuz k, k, t, ç, p ünsüzleri, ünlülü ek geldiğinde tonlu hâle gelerek g, ğ, d, c ve b ünsüzlerine dönüşmektedirler:

acın (آجِينُ) (226b/17)

adı (اَدِي) (166a/10)

çiceginüñ (چَجَكِينُكْ) (214a/10)

dibinden (دِبْنَدَنْ) (214a/15)

güc (كُوْجَلَهْ) (139a/15)

2.1.2.4. Ünsüz Türemesi

2.1.2.4.1. v- Sesi Türemesi:

Metnimizde vur- (<ur-) sözcüğünde görülmektedir.

ur (اُوْر) (186a/06)

Metinde “ur-”sözcüğünün bir örnek hariç hepsinde “ur-” şekliyle görülür:

vuruldu (وُرُوْدِي) (165b/12)

2.1.2.4.2. -y- Sesi Türemesi:

Türkçenin ses yapısı gereğince, ünlü bir ses ile biten köke, yine ünlü bir sesle başlayan ek gelmesi durumunda iki ünlü ses arasına -y- yardımcı ünsüzü gelmektedir:

beliñleyü (بِلِكَلِيُو) (214a/12)

dereye (دَرِيَهْ) (136b/12)

depeleyelim (دِپَلِيَلِيْمْ) (127a/14)

dëyü (دِيُو) (163a/04)

dükeliye (دُوْگَلِيَهْ) (219b/09)

dileyedüm (دِلِيْدُوْمْ) (151b/01)

“ile” bağlacı ve edatı, ünlüyle sona eren kök ve gövdelere gelince iki ünlü arasına -y- yardımcı sesi ile bağlanmaktadır.

geceyile (كِيَجِيْلَهْ) (189b/12)

korquyıla (قُوْرُقُيِيْلَهْ) (230b/02)

nesneyile (نَسْنِيْلَهْ) (201b/03)

paltayıla (پَالْتَايِلَه) (212a/07)

2.1.2.5. Ünsüz İkizleşmesi

Eski Türkçede bazı kelimeler sözcük sonu bazı seslerin erimesi sonucu ikizleşmeye uğramıştır:

aşşı (اَصِّي) (182b/14) (<aşığ)

issi (اِسِّي) (130a/13) (<isig)

elli (اَلِّي) (128a/13) (<élig)

2.1.2.6. Ünsüz Uyumu

Tonsuz ünsüz ile biten sözcüklerin kök ile gövdelerinden sonra gelen ek başlarındaki tonlu ünsüzler metinde çoğunlukla uyuma girmediği görülmektedir:

ağaçdan (اَغَاچْدَنْ) (158a/13)

artukdan (اَرْتُوْقْدَنْ) (205a/02)

karanlıқта (قَرَاڭلِقْدَه) (235b/16)

kuşda (قُوْشْدَه) (185a/16)

ocaқта (اُوْجاقْدَه) (240a/03)

uçmaқта (اُوْچماقْدَه) (130a/06)

Bu örnekler haricinde bazen uyuma girdiği örnekler de bulunmaktadır:

ağacdan (اَغَاچْدَنْ) (191b/12)

2.1.2.7. Hece Yitimi

Bu ses olayında ek-fiil olarak kullanılan -durur ekinin -dur/-dür şekline ekleşmiş hâliyle metinde rastlamaktayız. Bununla birlikte az sayıda -durur’lu şekilleri de vardır.

ağdur (اَقْدُر) (178a/16)

budurur (بُوْدُوْرُر) (191a/17)

oddur (اُوْدُدُر) (165b/09)

şayrudur (صَيْرُوْدُوْر) (224a/08)

şudur (صُوْدُوْر) (168a/06)

İsimden isim yapma eki olan +daş/+deş ekinin isme gelmesiyle “karındaş” kelimesinde hece yitimi görülmektedir:

kardeşleri (قَرْدَاشلَرِي) (220a/03) (<karındaş)

2.2. Biçim Bilgisi

2.2.1. Sözcük Yapımı

2.2.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

2.2.1.1.1. **-cı/-ci, -çı/-çi:** Meslek, taraftarlık ve uğraşı isimleri türetmektedir.

dilenci (دِلْنَجِي) (138a/06)

yardımcılar (يَارْدِمَجِيلَر) (171a/01)

yalancı (يِلَانَجِي) (200a/11)

2.2.1.1.2. **-cağ/-cek:** İsimlerden, küçültme anlamı yapan isimler türetmektedir.

gökcek (كُوكْجَاك) (120b/10)

ısıcağ (اِسْچَاق) (184a/12)

karanlıcağ (قَرَانُولْچَاق) (126b/01)

şovucağ (صُوجَاق) (125b/11)

2.2.1.1.3. **-ca/-ce:** Millet isimlerine gelerek dil adları türetmektedir.

'arabca (عَرَبْجَا) (145b/03)

farsice (فَارْسِيْجَا) (199a/17)

2.2.1.1.4. **-cuğ/-cük, -çuğ, -cağ:** İsimlerden, küçültme, benzerlik ve sevgi ifadesi olan isimler türetmektedir.

kapurcağdan (قَپْرُجَقْدَنْ) (214a/17)

kısacuç (قِسَاچُ) (151b/06)

nesnecük (نَسْنَه جُك) (138a/03)

oğlancuç (اُوْغْلَانْچُ) (178a/06)

kocacuç (قُوجَاچُ) (135b/15) - қоçaçuç (قُوجَاچُ) (135b/16)

2.2.1.1.5. **-lığ/-lik:** İsimlere gelerek soyut isim türetmektedir. Metinde hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü olarak karşımıza çıkmaktadır.

aylık (اَيْلِقْ) (178a/15)
çokluk (چوڭلۇق) (197a/12)
çömerdlük (چۆمەزلىق) (129a/17)
delülikden (دىلۈلگەندىن) (142b/08)
günlük (كۈنلۈك) (213b/04)
tanıklık (طائىقلىق) (158a/02)
sayruluk (صىرۇلۇق) (215a/14)

2.2.1.1.6. -(i)ncı/-(i)nci, -(u)ncı/-(ü)nci: Sıra sayı sıfatları türetir:

birinci (بىرىنچى) (173b/08)
ikinci (اىككىنچى) (124a/08)
üçüncü (اۈچىنچى) (149b/15)
dördüncü (دۆزدىنچى) (121b/17)
beşinci (بەشىنچى) (151a/13)

2.2.1.1.7. -lu/-lü (-lı li): Türkçede en fazla kullanılan isimlerden isim türetme ekidir. Yuvarlak şekillerinin kullanıldığı bu ekin düz ünlülü hâllerine rastlanılmamaktadır:

ağırlıklıdur (اَغزىلقلۇدۇر) (121b/04)
datlu (داتلۇ) (151a/01)
kaygulu (قايغۇلۇ) (138b/02)
koşulu (قۇقۇلۇ) (120b/10)
taşlı (طاشلۇ) (160b/06)

2.2.1.1.8. -sız/-siz, -suz/-süz: Yokluk bildiren isimler türeten ektir.

belürsüz (بىلۈرسۇز) (137a/12)
destürsüz (دىستۈرسۇز) (231a/15)
dipsüz (دىپسۇز) (206a/04)
öksüz (اۈكسۇز) (227b/05)
señsiz (سەڭسىز) (240b/05)
yørsüz (يۈرسۇز) (141b/03)

2.2.1.1.9. -(i)raḡ/-(i)rek:

aḡraḡdur (اَعْرَفْدُر) (178a/14)

şoḡıraḡ (صُوغْرَقْ) (230b/09)

ṭatluraḡdur (طَاطْلُوْرَقْدُر) (178a/13)

yègrek (يَكْرِكْ) (192b/11)

2.2.1.1.10. -daş/-deş:

ḡarındaşum (قَرِنْدَاشُمْ) (119b/03)

yoldaşımızdur (يُولْدَاشِمِزْدُر) (186a/14)

beṅdeş (بَكْدَشْ) (188a/05)

2.2.1.1.11. -çık:

balçıkdan (بَالْچَقْدَنْ) (173a/01)

2.2.1.1.12. -cügüz, -çegiz:

Küçültme anlamı katan iki örneği bulunmaktadır.

ḡıtmır itcügüzi (اُجُوْگُزِي) (200b/01)

iki gözçegizi (كُوْچِگِزِي) (196a/09)

2.2.1.1.13. +düz:

gündüz (گُنْدُز) (1557a/12)

2.2.1.1.14. +ndü:

ikindü (اِكِنْدُو) (170a/01)

2.2.1.2.2. -di/-di, -du/-dü:

çaḡıldısı (چَاغِلْدِسي) (234b/13)

furuldısı (فُرُوْلْدُوسي) (234b/13)

2.2.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler

2.2.1.2.1. -(a)r/-(e)r: İsimlerden, geçişsiz fiiller türeten yapım ekidir:

ağara (أَغَارَة) (123b/03)

kararsa (قَرَارَسَا) (215b/10)

şarara (صَرَارَه) (127b/02)

2.2.1.2.2. -la/-le: İsimlerden geçişli ve geçişsiz fiiller türeten yaygın bir ektir:

bağladı (بَعْلَدِي) (137a/06)

boğazladuğı (بُغَازْلُدْغِي) (166a/08)

beklemege (بَكْمَكَه) (131b/03)

evlemeyeler (أَوْلَامِيَا) (122b/17)

kılıçladı (قِلْجَلْدِي) (127b/14)

meleyecek (مَلَيْجَكْ) (235b/04)

yalanladı (يَلَانْلُدِي) (129b/06)

2.2.1.2.3. -a/-e: Geçişli ve geçişsiz fiiller türetir:

bunamağa (بُونَامْغَا) (142b/15)

oynar (اُوَيْنَاز) (136b/13)

2.2.1.2.4. -lan/-len: -la ekine -n çatı ekinin gelmesiyle genişletilerek oluşan ektir.

yağmalandı (يَغْمَالْنُدِي) (199b/16)

taşalandı (تَاصَلْنُدِي) (206b/10)

evlendi (أَوْلْنُدِي) (211b/07)

gizlenür (كِرْزَنُور) (217a/06)

ögütlene (اُوْكُوْتْلُنَا) (120a/12)

2.2.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler

2.2.1.3.1. -ğan/-gen: Sıfat-fiil ekidir.

okuğanıdı (اُوْقُوْغَانِيْدِي) (186b/03)

2.2.1.3.2. -ek/-ak: Fiillere gelerek alet ve kalıcı isimler yapmaktadır.

duraklarımı (دُوْرَاقْلَرِنِي) (156a/16)

bıçaqıla (بِيْچَاقِلَه) (227a/02)

2.2.1.3.3. -ma/-me: kalıcı isimler yapan bu ek isim-fiil olarak kullanılmaktadır.

ķazma (قَزْمَا) (177a/12)

yağma (يَغْمَا) (160b/08)

2.2.1.3.4. -maķ/-mek: İsim-fiil olarak kullanılan bu ek, ayrıca kalıcı isimler de yapar:

ķaķmaķ (چَقْمَاق) (161a/06)

etmegdür (اَتْمَكْدُر) (168b/12)

yemekden (يَمَكْدَنْ) (211a/08)

2.2.1.3.5. -u/-ü: Fiillerden isim türetir.

ķoķu (قُقُو) (123a/12)

ölü (أَلُو) (223a/06)

yazu (يَازُو) (146a/14)

2.2.1.3.6. -(y)ucı/-(y)üci, -(y)ıcı/-(y)ici (-ıgçı/-igçi):

Eski Oğuz Türkçesi devrinde fiilden isim yapma -ıcı/-ici, -ucı/-üci eklerinin düz ve yuvarlak biçimleri kullanılmıştır. Metinde de bu kullanım farklılıklarının olduğunu görmekteyiz:

ķoyucıdur (قُيُوجِي دُر) (230b/13)

getürüci (كَتُورُوجِي) (183b/05)

ķapıcılaruņ (طَپْچِيَلَرُوك) (187a/07)

yalanlayıcıdur (يَآلَانْلَيجِيْدُر) (147b/08)

yarlıgayıcıdur (يَزَلْغَايْچِيْدُور) (181b/10)

2.2.1.3.7. -uķ/-ük: Metinde yuvarlak ünlülü kullanımı çoğunluklu olarak kullanılmakla beraber düz ünlülü hâleriyle fiilden isim türetme görevindedir.

ayruķ (آيرُوك) (122a/03)

artuķ (آرتُوك) (238b/15)

bölük (بُلُوك) (172b/15)

delük (دَلُوك) (173a/10)

ķonuķ (قُونُوك) (168a/11)

uyanık (اُوَيَانِيقْ) (195a/09)

2.2.1.3.8. -gü: Bu ek sadece bir kelimedede görülmektedir:

sevgüsünü (سَوُغْسُونِي) (175a/02)

2.2.1.3.9. -gün/-ğun:

azgunluk (اَزْغُونْلُوقْ) (124b/06)

taşgunluğu (طَاشْغُونْلُوقْ) (145b/15)

göçgüncisin (كُوْچْكُوْنجِيسِيْن) (235b/02)

2.2.1.3.10. -k:

ırak (اِرَاقْ) (174b/13)

uzakdan (اَزَاقْدَنْ) (159a/07)

budağ (بُدَاقْ) (129a/16)

elek (اَلْكَ) (177a/12)

kürek (كُوْرَكْ) (196b/08)

tırak (طَرَاقْ) (214a/09)

yarağ (يِرَاقْ) (120a/12)

şovuk (صُووقْ) (168a/09)

bezek (بَزَكْ) (135b/04)

dilek (دِلْكَ) (179b/07)

ortak (اُوْرْتَاقْ) (180b/04)

uvağ (اُوُوَقْ) (240a/01)

2.2.1.3.11. -(ü)m/-(u)m, -(i)m/-(ı)m:

ölüm (اُولُوْمْ) (207a/01)

içim (اِيْچِيْمْ) (199b/15)

adımın (اَدِيْمِيْن) (199b/10)

2.2.1.3.12. -mur:

yağmur (يَغْمُوْر) (226a/10)

2.2.1.3.13. -n:

ekin (اكين) (163a/10)

2.2.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

-gür:

dirgüren (ديزكُور) (197a/16)

irgürem (ايزكُورم) (198a/01)

2.2.1.4.1. Dönüslü Çatı Yapan Ek:

-(i)n/-(i)n: Ekin koruyucu ünlü sesi düz olmakla beraber yuvarlak şekilleri de kullanılmaktadır:

bulınmaz (بُولنَمَز) (238b/13)

görinmedi (كُورنَمَدِي) (121a/16)

sevinişdiler (سَوِنِشْدِيلَر) (152a/01)

bulunur (بُولنُور) (177b/03)

bağlana (بَعْلَنَا) (171b/16)

dayanmış (دَيَانِمِشَن) (135b/15)

yağmalandı (يَغْمَالَنْدِي) (199b/16)

2.2.1.4.2. Edilgen Çatı Yapan Ek:

-(i)l/-(i)l: Genellikle düz bağlayıcı sese sahip olan bu ek ünsüz sesle biten fiillerin sonuna gelen ektir. Metinde geçen ekin, yuvarlak ve düz ünlü ile bağlayıcı ses ile kullanıldığı görülmektedir:

atılmış (أَتْلِمِشَن) (164b/15)

gerildi (كَرِلْدِي) (146b/13)

kovılmışdur (قُورْلِمِشْدُر) (232a/02)

şatılmasa (صَتْلِمَاسَه) (240b/07)

yaradılmış (يَرَادِلِمِشَن) (233a/08)

buyuruldu (بِيورُلْدِي) (155b/12)

vuruldu (وُرُولْدِي) (165b/12)

2.2.1.4.3. İşteş Çatı Yapan Ek:

-(i)ş/-(i)ş-(u)ş: Metinde geçen işteş ekinin genellikle düz şekilde olduğu; nadir olarak da yuvarlak şekillerinin kullanıldığı görülmektedir:

buluşdılar (بُولُشْدِيلَر) (144a/13)

çekişdiler (چَكِشْدِيلَر) (166b/10)

duruşdılar (دُورُشْدِيلَر) (121b/09)

gülišürler (گُليشُورَلَر) (170b/14)

taşdılar (طَانِشْدِيلَر) (127a/14)

2.2.1.4.4. Ettirgen Çatı Yapan Ek:

Geçişsiz ve geçişli fiillere gelerek yeni geçişli fiiller türetmeye yarayan ettirgen ekler metnimizde şu şekildedir:

-dur/-dür:

bindürdi (بِنْدُورْدِي) (137a/10)

erişdürdi (ايرِشْدُورْدِي) (213b/05)

söyündürürdi (سُوْیُورْدُورْدِي) (161a/15)

üleştürürler (اُولُشْدُورْدُورْلَر) (161b/08)

yédürdi (يَدْورْدِي) (168a/11)

Geçişsiz fiillere gelerek geçişli fiiller türetmeye yarayan ettirgen çatı ekleri:

-ur/-ür: Ekin ünlüsü hem yuvarlak hem de düz ünlülü şekilleriyle bulunmaktadır.

arturdi (اَرْتُورْدِي) (199a/12)

bişürem (بِيشُورَم) (163a/05)

pişürdügümden (پِيشُورْدُكْمَنْدُن) (161a/13)

toğurdi (طُورْدِي) (230b/03)

yogurmağdan (يُوغُورْمَغْدَان) (131a/11)

çağırşırlardı (چَاغِيرِشُورْلَرْدِي) (212a/01)

yügürür (يُوْگُورُور) (216b/12)

-ar/-er:

çıkardı (چَقَارْدِي) (173a/04)

kızara (قِرَارَه) (127b/02)

giderdi (كِدَرْدِي) (138b/03)

-(ı)t/-(i)t: Bu ekin yardımcı ünlüsü çoğunlukla düz, nadiren yuvarlak ünlü şekilleri ile bulunmaktadır.

bayıtdı (بَايْتَدِي) (137b/02)

eskitdüñ (اَسَكْتُدُنْكَ) (167a/03)

korğudursın (قُوْرُقُوْدُرْسِيْن) (147a/10)

2.2.2. İsimler

2.2.2.1. İsim Çekimi

2.2.2.1.1. Çokluk Eki

-lar/-lar:

altunlar (اَلْتُوْنُلَر) (218b/14)

ırmaqlar (اِرْمَقْلَر) (156b/14)

țamarlar (طَمَرْلَر) (171b/09)

țavarlar (طَوْرْلَر) (171a/01)

yılduzlar (يِلْدُرْلَر) (150a/03)

-an:

oğlan (اُوْغْلَان) (135b/07)

2.2.2.1.2. İyelik Ekleri

1. Tekil Şahıs: -(ı)m/-(i)m/-(u)m/-(ü)m:

Eski Oğuz Türkçesi devrinde iyelik ekinin koruyucu ünlüleri her zaman yuvarlak ünlülüdür. Fakat metnimizin içerisinde bu yuvarlak koruyucu ünlülerin yanında düz koruyucu ünlüler de kullanılmaktadır:

diñlendüğüm (دِئَلْدُؤُغُومُ) (144b/06)
oturduğum (اوتۇرۇدۇغۇم) (238a/17)
turdüğüm (تۇرۇدۇغۇم) (238a/17)
başım (باشىم) (135b/05)
kırındaşım (قَرىنداشىم) (178b/09)
sevdiğim (سەۋدېيىكىم) (144b/15)

2. Tekil Şahıs: -(ı)η/-(u)η, -(u)n:

ataη (اٲاك) (169a/12)
dedeη (ددك) (169a/12)
düşmānuη (دُشمانك) (179a/14)
göηlüηi (كۆگلوئي) (138b/12)
kurbānuη (قۇربانوك) (179a/09)
namāzıη (نمازك) (179a/09)
taηrıη (تئكرك) (174a/14)

3. Tekil Şahıs: -ı(n), -i(n)/-u(n)/-ü(n), -sı(n)/-si(n): Tekil 3. şahıs iyelik ekinin düz ve yuvarlak biçimleri mevcuttur.

ağrısı (آغرىسى) (171a/16)
bitisi (بىتىسى) (141a/12)
boynun (بوينى) (146b/11)
gemisin (گمپىسن) (170a/11)
gögi (كوكى) (212a/14)
gözün (كوزنى) (227a/02)
tamusın (تاموسىن) (119b/04)

Metinde geçen teklik III. şahıs iyelik eki olan -sı/-si ekinin düz ünlülü olarak kullanılmadığı dört örnek tespit edilmiştir:

atasunuη (اٲاسنىك) (228a/14)
ikisünüη (اكسىنىك) (174b/02)
sevgüsünü (سەۋگىسۇنى) (175a/02)
süresün (سۇرسۇن) (128a/06)

1. Çoğul Şahıs: -(i)mız/- (i)miz/- (u)muz/- (ü)müz/- (ı)muz/- (i)müz:

adımız (آدِمُز) (206b/14)

peygamberimiz (بَيَعْمَبْرِمُز) (232b/05)

uçmağumuzı (اُوچْمَاغُمُوزِي) (128b/09)

üçümüz (اُوچُومُز) (223b/13)

yoldaşımızdır (يُولْدَاشِمِزْدُر) (186a/14)

‘ibādetimizi (عِبَادَتِمْزِي) (230b/15)

2. Çoğul Şahıs: -ıuz/- üüz:

turağunuz (طُورَاغُؤُز) (236a/11)

kitābunuz (كِتَابُؤُز) (237b/05)

dırnağınızı (دِرْنَاغُئِكِزِي) (133a/05)

araңызda (آراكُؤُده) (146b/06)

azgunluğünüzü (أَزْغُونْلُغُؤُكِزِي) (167a/12)

tapduğunuz (تَپْدُغُؤُكُؤُزَه) (180a/09)

tañruñuzı (تَڭرُؤُكُؤُك) (188a/13)

3. Çoğul Şahıs: -ları/-leri:

tamunıñ kapuları (قَپُولَرِي) (172a/06)

bedrüstī oğlanları (اُغْلَنَلَرِي) (162a/05)

anıñ ħurmālarını (حُزْمَالَرِنِي) (132a/10)

muħammedi gördiler kim bir ağacıñ dibinde durur budakları ceker (بُدَاقْلَرِي) (136b/12)

2.2.2.1.3. İsim Hâl Ekleri:

2.2.2.1.3.1. Tamlayan Hâli (genitif) Ekleri: -(n)uñ/- (n)üñ/- (ñ)uñ/- (ñ)üñ/- (ñ)ıñ:

ici yokdur bunuñ vardır (بُونُك) (188a/14)

kaçan kapunuñ ardına (قَپُونُك) (125b/13)

ta kim kendünün birliğı (كَنْدُنُك) (191a/16)

tañrıñ şunuñ üzerine (شُونُك) (134b/14)

her nesnenün zāhiri ve bātını vardır (نَسْنَنُك) (201a/14)

tamunun kapağını kapayalar (ظامُونُكَ) (125b/10)

Bu ek metinde altı kelimede harekeli nun-kef (نُّكَ) şekli yerine harekeli ke-kef (كُّكَ) şekliyle; yedi yerde nun-nun (نُّنُّ) okutucuları ile yazıldığı görülmektedir:

tañrıñıñ (تَنْرِيْكَ) (144b/09)

tañruñuñ (تَنْرُوْكَ) (146a/13)

tañrınun (تَنْرِنُوْ) (218a/04)

anun (اَنْوُنُّ) (158b/01)

bunun (بُونُوْ) (198a/05)

te‘ālānun (تَعَالِيْ نُونُ) (124b/07)

2.2.2.1.3.2. Yönelme Hâli (datif) Ekleri: -a/-e: Ünlü sesle biten sözcüklerin sonuna araya -y- bağlayıcı ünsüzüyle kullanılmıştır:

ağacına (اَغَاجِنَه) (130a/06)

kamuya (قَامُوْيَه) (187b/17)

kapuya (قَپُوْيَه) (162b/06)

Eski Türkçede bu ekin -ña/-ne (zamir n’li olan) şekillerine rastlamaktayız. Bu yazım şeklinin metnimizde de kullanıldığı birkaç örnek bulunmaktadır:

çevre yanına (يِنِنَا) (186a/06)

gizli günāhuña (كُنَاهُكَه) (198a/02)

‘ibādetiñe (عِبَادَتِنَكَه) (149a/03)

2.2.2.1.3.3. Bulunma Hâli (lokatif) Ekleri: -da/-de:

kapuda (قَپُوْدَه) (199b/11)

karanlıqda (قَرَاْكَلِقْدَه) (235b/16)

kuyuda (قُيُوْدَه) (220a/04)

tağda (طَاْغْدَه) (173a/06)

tamuda (ظَامُوْدَه) (208a/06)

2.2.2.1.3.4. Çıkma Hâli (ablatif) Ekleri: -dan/-den:

ağaçdan (اَغَاجْدَنْ) (158a/13)

dudağdan (دُوْدَاْغْدَنْ) (199a/14)

ķuyudan (قُيُودَنْ) (127a/09)

ŗovukdan (صُوقُودَنْ) (226b/02)

ŗamudan (ظَامُودَنْ) (148a/16)

ŗaŗırmıdan (تَكْرِمْدَنْ) (141a/04)

Tarihî Türk lehçelerinin Eski Türkçenin Eski Uygur Türkçesi devresinden itibaren görülen +dIn ekinin metinde üç tane örneği bulunmaktadır:

öŗdin (اُوْكَدِيْنِ) (148b/13), (173b/08), (231a/12)

2.2.2.1.3.5. Belirtme Durumu (akuzatif) Ekleri:

a) -(y)ı/-(y)i:

Kelimenin ünlü ile sonlanan sözcüğüne -y- koruyucusu; yalın hâline -ı/-i ve iyelik teklik III. şahıs ekleri sonrasında zamir n'si kullanılarak belirtilmiştir:

ķulađımı (قَوْلَاقِي) (164a/11)

kimesneyi (كِمَسْنَه يِ) (236a/08)

ölüyi (اُولُويِ) (177b/05)

saçımı (سَاقِي) (152b/04)

ününü (اُونُنيِ) (213a/09)

yérini (يِرِنِي) (186a/03)

b) 3. Kişi İyelik Ekinden Sonra Gelen -n:

adın (اَدِنْ) (136b/08)

barmağın (بَاؤْمَغِيْنِ) (222b/03)

bölüğin (بُلُوكُنِ) (188b/16)

dilin (دِلِيْنِ) (203a/01)

göŋlin (كُوكُلِكِ) (237a/09)

yüzün (يُوْزِيْنِ) (142a/04)

2.2.2.1.3.6. Eşitlik Hâli (ekvatif): -ca/-ce:

eskice (اَشِكِيْجَه) (200a/08)

gericesi (گِرِجَسِي) (131a/06)

ķaraca (قَرَاْجَه) (172b/17)

kıızılca (قِرْلَجَه) (173b/02)

omuzca (اُمْرُجَا) (120a/07)

bunca (بُونُجَه) (219b/08)

2.2.2.1.3.7. Vasıta Hâli (enstrümental): -(y)IIA, ile, -IA, -n:

Bu hâl eki, bağlama edatı olan ile'nin ekleşmiş şekliyle oluşmaktadır:

korğuyıla (قُوْرُقُجِيْلَه) (230b/02)

paltayıla (پَالْتَايِلَه) (212a/07)

dudağıla (دُوْدَاغِيْلَه) (124a/17)

nesneyile (نَسْنَيْيِلَه) (201b/03)

Bazen bu ekin ünlüsü düşüp -la/-le şeklinde kendisinden önce gelen ünsüz kelimeye bağlanmıştır:

kişile (كِشِيْلَه) (139b/16)

kılıcla (قِلِيْجَلَه) (192b/07)

sinekle (سِنَكَلَه) (173b/15)

taşla (طَاشَلَه) (173b/13)

yazla (يَازَلَه) (175a/13)

yërle (يَزَلَه) (231a/13)

Birkaç kelimedede de yardımcı ünlüyü karşılamak için hemze (ء) işareti kullanılarak yazılmıştır:

geceyile (كِيْجِيْلَه) (189b/12)

-n:

kışın: bir niceler kışın ürdüne ve feleştine varurlardı (قِشِيْنِ) (174b/14)

yazın: bir sefer kışın ve bir sefer yazın ederlerdi (يَازِيْنِ) (174b/17)

2.2.2.1.3.8. Yön Gösterme Eki (Direktif): -aru/-erü, -ra/-re: Yer-yön zarfları türetmeye yarayan bu eklerin metindeki örnekleri şunlardır:

yukaru (يُفَارُو) (171b/05)

içerü (اِيْچَرُو) (144b/04)

ilerü (اِيْلَرُو) (161a/11)

2.2.3. Sıfatlar

2.2.3.1. Niteleme Sıfatları

Metinde bulunan niteleme sıfatı örnekleri şunlardır:

aķ incüden (أَقَى) (178b/09)

ķızıl altun zincirle (قَزِيلُ الْاَلْتُونُ) (230b/06)

şaru şular (صَرُو) (173a/08)

yavuz işinden (يَاوُزُ) (147a/07)

yavlaķ ķorķu (يَاوَلَقُ) (145a/14)

2.2.3.2. Belirtme Sıfatları

Bu sıfatlar belirsizlik, soru, işaret, ve sayı sıfatlarıdır. Eserde görülen belirtme sıfatlarından bazıları şunlardır:

2.2.3.2.1. Soru Sıfatları:

ne yavlaķ (نَهْ) (133a/08)

ne nesne ağlatdı (نَهْ) (134a/02)

ķaç gün (قَعْجُ) (132b/17)

ne ķadar (نَعْدَرُ) (121a/07)

2.2.3.2.2. İşaret Sıfatları:

İşaret sıfatları “ol, bu, şol” kelimeleriyle yapılmıştır. Bu ek bazen kendinden sonraki belirttiği isimle birleşik yazılmaktadır:

bu ķorķuları (بُو) (123b/02)

şol ķekirge (شُونُ) (164b/05)

olķişi (اُولِكِشِي) (165a/10)

2.2.3.2.3. Sayı Sıfatları:

Bu sıfatlar, isimleri sayılarla tanımlayan sıfatlardır. Metinde görülen sayı sıfatları türleri ve örnekleri şunlardır:

2.2.3.2.3.1. Asıl Sayı Sıfatları:

iki deve (اِيكِي) (176b/07)

üç altun (اُوچ) (223b/02)

dört uğrılar (دُزْت) (223b/10)

yedi kapısı (يَدِي) (189b/04)

büş harfdür (بَشْ حَرْفُدُر) (209b/17) - peş bölükdür (پَشْ) (192a/10)

2.2.3.2.3.2. Sıra Sayı Sıfatları:

büşinci bāb (بَشْنَجِي) (151a/13)

dördüncü vecih (دُزْدُنَجِي) (191b/07)

ikinci rek'atda (اِيكُنَجِي) (174a/11)

sekizinci delil (سَكِزْنَجِي) (205a/04)

üçüncü kovcıya (اُوچُنَجِي) (154a/02)

yigirmi birinci gecesindedür (يِكْزِي بِرْنَجِي) (149b/10)

dokuzuncü delil (دُوْفُوْرُنَجِي) (205a/06)

2.2.3.2.3.3. Üleştirme Sayı Sıfatları: -(ş)Ar şekliyle görülen bu sıfat eki metinde bir kelimedede görülmektedir:

birer burağa (بِرُرْ) (208a/09)

2.2.3.2.3.4. Belirsizlik Sıfatları:

bir kulı (بِرْ) (208b/10)

birkaç tarağ (بِرْفَچْ) (214a/09)

her düğümde (هَرْ) (214b/02)

her tutağıla (هَرْ) (236b/02)

herbir işlerinde (هَرْبِرْ) (138b/05)

2.2.4. Zamirler

Metinde karşımıza çıkan zamirlerden bazıları şunlardır:

2.2.4.1. Şahıs Zamirleri

anuŋ (أنوڭ) (120a/01)

anlar (آنلر) (125b/01)

ben (بِن) (136b/15)

biz (بَز) (142a/08)

onuŋ (اونوڭ) (129a/15)

siz (سِز) (122b/03)

2.2.4.2. İşaret Zamirleri

bunuŋ (بونوڭ) (122a/16)

şunuŋ (شونوڭ) (134b/14)

anuŋ (أنوڭ) (134b/15)

bunlara (بونلره) (223b/14)

ol (اول) (231a/17)

2.2.4.3. Belirsizlik Zamirleri

birisi (بيسي) (226b/12)

biri (بري) (153b/17)

birinde (بربنده) (196a/11)

kimi (كيمي) (127b/04)

kimse (كيمسه) (183a/14)

2.2.4.4. Dönüşlülük Zamiri

kendü (كندو) (125a/10)

kendüz (كندز) (226a/12)

kendüzimi (كندزيمي) (135b/11)

kendüzünüzden (كندوزونوزدند) (220a/15)

2.2.5. Zarflar

2.2.5.1. Zaman Zarfları

Metinde zaman zarfı olarak kullanılan örnekler şunlardır:

- açılana kadar (أَجَلَهُ نَقَدَرُ) (120b/12)
ağşamdan (أَحْشَامِدَنْ) (153b/03)
altmış yıldan berü (أَلْتِمِشَنْ يَلْدَنْ بَرُ) (209a/02)
artuğ (أَزْتُوُقْ) (238b/15)
bugün (بُوَكُونُ) (119b/02)
evvelkileyin (أَوْلَكَيْيَنْ) (171b/08)
gün (كُونُ) (140b/04)
şabāḥ (صَبَاخُ) (151a/05)
sonra (صُكْرَهْ) (156b/05)
yarın (يَارِيْنُ) (132b/12)
yazın (يَاْزِيْنُ) (174b/17)
imdi (اِمْدِي) (179a/02) - şimdi (شِمْدِي) (207a/07)

2.2.5.2. Yer-Yön Zarfları

Yer-yön zarfı görevinde kullanılan örnekler şunlardır:

- altına (أَلْتِيْنَا) (119b/12)
aşağa (أَشْغَا) (126b/14)
berü (بَرُ) (230a/12)
içerü (اِيْچِرُوْ) (144b/04)
ilerü (اِيْلِرُوْ) (161a/11)
öte (اُوْتَا) (165b/10)
taşra (طَشْرَهْ) (151a/06)
yukaru (يُفَارُوْ) (171b/05)
yere degin (دَكِيْنُ) (213b/05)

2.2.5.3. Durum Zarfları

Durum zarfı görevinde kullanılan örnekler şunlardır:

gökcek koku (كوكجك فُقُولُو) (120b/10)

böyle deyicek (بُوَيْلَه) (158a/04)

delü ola (دَلُو) (240a/01)

tiz ola (تِيَز) (129a/11)

toğru söylersin (طُوْغُرُو) (145a/17)

2.2.5.4. Miktar Zarfları

Metinde miktar zarfı olarak kullanılan örnekler şunlardır:

az: az olurmuş (اَز) (162b/14)

azacuk: azacuk şanur (اَزاجُوُق) (162b/10)

çok: çok okuğıl (چُوُق) (179b/04)

gibi: kuş gibi uçalar (كِيِي) (185b/02)

kadar: bu kadar olurdılar (قَدَر) (162b/13)

2.2.5.5. Soru Zarfları

ne kadar: ne kadar dürişürse (نَقَدَر) (185b/15)

nice: her nice dilerseñ (نِيَجَه) (122b/08)

niçün: niçün dökdün (نِيچُون) (186b/09)

nite: nite doğunsa (نِيْتَا) (173b/12)

2.2.6. Edatlar

2.2.6.1. Çekim Edatları

Metinde çekim edatları olarak kullanılan örnekler aşağıda gösterilmiştir:

2.2.6.1.1. Yalın Hâl ile Kullanılan Edatlar:

gibi: anuñ gibi günāhkārlar (كِيِي) (119b/17)

göre: cemā'atine göre sağarlardı (كُورَه) (127a/13)

düyü: ümmetī ümmetī düyü gitdi (دِيُو) (119b/15)

içün: 'āleme āhiçün veribdük (آهِچُون) (206b/13)

kadar: ümmetümiçün şol kadar şefā'at eyleyem (شُوْلَقَدَر) (133b/09)

üzere: muħammed düşmānlıđı üzere ĥarc eyledüm (اُوْرَزَه) (124a/02)

yalnuz: bu sūreyi yalnız tevḥīd içündür (يَالْكُورُ) (191b/07)

yine: yā rabbi yine nidā geldikim (يِنَا) (134a/15)

2.2.6.1.2. Çıkma Hâli ile Kullanılan Edatlar:

artuḡ: andan artuḡ (أَرْتُوقُ) (225b/07)

berü: andan berü (بَرُؤُ) (210b/11)

girü: andan girü (كِرُؤُ) (162b/14)

öḡdin: andan öḡdin (أَوْكُدِينُ) (173b/08)

ötürü: andan ötürü (أَوْتُورُؤُ) (130a/04)

öte: andan öte (أَوْتَا) (165b/10)

şoḡra: andan şoḡra (أُنْدَنْصُكْرَهْ) (133b/06)

2.2.6.2. Kuvvetlendirme Edatları

da: bu da taḡrınıḡ oḡlıdur (دَا) (192a/06)

daḡı: anı daḡı yaḡdı (دَاḡِي) (193a/04)

2.2.7. Baḡlaçlar

Metinde baḡlaç olarak kullanılan örnekler şunlardır:

ama: peygamber eyitdi ama va'l-lāhi ben saḡa hecv étmedim (أَمَا) (184a/15)

ancaḡ: ḡulluḡumuzu saḡa ancaḡ saḡa indiririz (أَنْجَعُ) (230b/15)

bile: cebrā'īl daḡı bile aḡladı (دَاḡِي بِلَهْ) (226a/10)

ile: ikinci rek'atda elemtere ile li-īlāfi sūresin oḡudı (اِبِلَهْ) (174a/11)

kim: güneş kim od ḡabī'atın dutar (كِم) (202a/08)

ki: oldur ki dükeli 'āḡillerüḡ (كِهْ) (206b/03)

nitekim: oḡlancıklar görürse sacları aḡara nitekim ḡaḡḡ te'ālā ḡaber vürür (نِيَتَكِم) (123b/03)

ve: ata ve ana (وَ) (208a/04)

2.2.8. Fiiller

2.2.8.1. Şahıs Ekleri

Metinde şahıs ekleri olarak kullanılan örnekler aşağıda gösterilmiştir:

2.2.8.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri:

1. Tekil Şahıs: -am, -ın/-in, -vam, -van, -vun, -vün:

almazam (أَلْمَزَمَ) (214b/11)

bırağam (بِرَاعَمَ) (135b/12)

olam (أَوْلَمَ) (135b/12)

sübaşısıvam (سُوْبَاشِيسِي وَمَ) (192b/10)

çıkırvan (چَقَارْوَنَ) (146a/03)

kaçarın (قَاجَارِيْنِ) (144b/03)

kılmışam (قَلِمِشَمَ) (227b/13)

āzād edervün (اَيْدِرُوْنُ) (148a/17)

dururvun (دُرُرُوْنُ) (203a/04)

2. Tekil Şahıs: -sın/-sin:

dërsin (دَرَسِيْنِ) (131a/09)

dilersin (دِلَرَسِيْنِ) (219b/06)

getüresin (گَتُوْرَه سِيْنِ) (124a/14)

kapayasın (قَپَايَه سِيْنِ) (124b/01)

şığınursın (صِغْنُوْرُسِنِ) (217b/07)

3. Tekil Şahıs: Ø:

ağa (أَغَا) (195a/16)

ırağ ola (اِرَاغْ) (130b/14)

kırtara (قُوْرْتَرَا) (131b/09)

yapışa (يَپِشَا) (129a/16)

yëtüre (يَتُوْرَه) (127a/12)

1. Çokluk Şahıs: -vuz/-vüz:

- bilevüz (بَلُوْزُ) (234a/09)
calışavuz (جَالِشَاوُزُ) (122a/01)
dutavuz (دوتَاوُزُ) (147a/07)
dirilevüz (دِرِيْلَاوُزُ) (157b/14)
ëyleyevüz (اَيْلِيَاوُزُ) (147a/08)
olavuz (اَوْلَاوُزُ) (208b/01)

2. Çokluk Şahıs: -sız/-siz:

- bilürsüz (بِلُوْرِسُزُ) (211b/13)
bī-naşīb edesiz (اِيْدَه سِيْزُ) (144b/07)
dilersiz (دِلْرِسُزُ) (121b/15)
korķasız (قُوْرُقَاْسِيْزُ) (129b/16)
maħrūm kalmayasız (قَلْمِيَا سِيْزُ) (120a/02)
şanursız (صَنْوُرِسِيْزُ) (167a/06)

3. Çoğul Şahıs: -lar/-ler:

- karşulayalar (قَرْشُوْلِيْزُ) (198b/15)
kapayalar (قَپَايِيْزُ) (125b/10)
kesmeyeler (كَسْمَتْلِيْزُ) (122b/17)
üzmeyeler (اُوْرُْمِيَاْلِيْزُ) (122b/16)

2.2.8.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri:

1. Tekil Şahıs: -m:

- bağışladım (بَاغِشْلَدُْمُ) (228b/11)
içdüm (اِچْدُوْمُ) (151a/01)
görsem (كُوْرَسَمُ) (146b/08)
yavukladım (يَاوُقْلَدِيْمُ) (136a/05)
yëdüm (يِيْدُوْمُ) (223b/07)
uğrasam (اُوْغْرَاْسَمُ) (151a/15)

2. Tekil Şahıs: -η:

dileseη (دِلَسَك) (179b/07)

görsesη (كُورَسَك) (146a/17)

işitsesη (اِشْتَسَك) (146a/05)

işlesesη (اِشْلَه سَك) (236a/03)

3. Tekil Şahıs: Ø:

işleye (اِشْلِيَا) (209b/14)

dileye (دِلِيَه) (240a/09)

1. Çoğul Şahıs: -k/-ķ:

bildürdük (بِلْدُورْدُك) (124b/07)

ķoduķ (قُودُوق) (148b/03)

olduķ (اولْدُق) (213b/03)

vördük (وِيرْدُك) (171b/05)

2. Çoğul Şahıs: -ηüz/-ηuz:

çekdüηüz (چَكْدُورْكُور) (208a/13)

olsaηuz (اولْسَكُور) (158a/11)

şayduηuz (صَيْدُكُور) (167a/08)

3. Çoğul Şahıs: -lar/-ler:

bıraķsalar (بِرَاقْسَلَر) (165b/05)

işitseler (اِشْتَسَلَر) (158a/13)

ķosalar (قوسلَر) (160a/13)

vərişseler (وِيرِشْسَلَر) (225a/11)

2.2.8.2. Fiil Çekimleri

Fiil çekimleri konusunda sadece çalıştığımız metinde yer alan biçimler sıralanmıştır:

2.2.8.2.1. Basit Çekimler:

2.2.8.2.1.1. Bildirme Kipleri:

2.2.8.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman: -dı/-di/-du/-dü:

1. Tekil Şahıs:

çıkdım (چَقْدِم) (178b/07)

dëdim (دِدِم) (194b/01)

diledimkim (دِلْدِمِكِم) (186b/10)

gizledüm (كِزْلُدُم) (137b/16)

getürdüm (كَنْوَرْدُم) (196b/08)

ḳodum (قَوْدُم) (135b/04)

ḳurtardım (قَوْرْتَارْدِم) (138b/08)

şordum (صَوْرْدَوْم) (141a/05)

2. Tekil Şahıs:

çekdüñ (چَكْدُوڭ) (219a/09)

eyitdiñki (اَيْتْدِيڭِي) (228b/03)

ëtdiñse (اِتْدِيڭْسَه) (208b/16)

ḳılduñ (قِلْدُوڭ) (227b/11)

ḳorḳduñ mı (قَوْرَقْدُوڭْمِي) (147b/17)

vërdüñ (وَرْدُوڭ) (134a/13)

3. Tekil Şahıs:

dëdi (دِدِي) (180b/04)

evlendi (اَوْلَنْدِي) (211b/07)

eyitdi (اَيْتْدِي) (180b/03)

oldu (اَوْلْدُو) (144a/02)

sevdi (سَوْدِي) (124a/10)

yëdi (يِدِي) (130b/15)

1. Çoğul Şahıs:

- bildürdük (بِلْدُورْدُكْ) (124b/07)
birledük (بِلْدُورْكْ) (208a/17)
ërişdürdük (اِرْشِدُورْدُكْ) (233a/03)
koduğ (قودۇق) (148b/03)
kulağuzladığ (قُلاغوزلُدوق) (124b/05)
terk ëyledük (اَيْلِدُكْ) (208b/01)
yaratduğ (يِرَاتدوق) (123a/09)

2. Çoğul Şahıs:

- çekdüñüz (چَكْدُوْكُوْر) (208a/13)
dëdüñüz (دِيْدُوْكُوْر) (187b/16)
öldüñüz (اَوْلْدُكُوْر) (166b/04)
şanaduñuz (صَانَادُوْكُوْر) (220a/16)
şayduñuz (صَايْدُكُوْر) (167a/08)
yëdüñüz (يِدُوْكُوْر) (228a/11)

3. Çoğul Şahıs:

- dutdılar (دُوْتْدِلِر) (159a/01)
şordılar (صُوْرْدِلِر) (159b/04)
getürdiler (كِتُوْرْدِلِر) (181b/02)
dëdiler (دِيْدِيْلِر) (156b/10)
bildiler (بِلْدِيْلِر) (157b/03)
oldular (اَوْلْدُوْلِر) (156a/11)

2.2.8.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman: -mış/-miş, -muş/-müş, -(u)pdurur, -(ü)pdurur, -(u)pdururlar:

1. Tekil Şahıs:

- urmuşam (اُوْرْمِشَم) (196a/03)
kılmışam (قَلْمِشَم) (227b/13)

Metinde tekil 1. şahsın -updururam şekliyle kullanımı görülmektedir:
göyünüpdururam (كِيُونُڧدُورُورُم) (230a/09)

2. Tekil Şahıs:

ululanmıŝsın (اُولُولْنَمِشْن سِين) (233a/06)
ögülmüşsin (اُولُكْمُشْن سِين) (233a/06)

3. Tekil Şahıs:

aşılmış (اَصْلَمِشْن) (132a/10)
bulmuş (بُولْمُشْن) (195a/09)
ermiş (اِرْمِشْن) (165b/09)
ölmüş (اُولْمِشْن) (212a/14)
eydüpdurur (اَيْدُڧدُورُور) (191a/07)
yapılıpdurur (ياپِلُڧدُورُور) (191a/12)
karişupdurur (قَرِيشُڧدُورُور) (206b/14)
yapılıpdur (ياپِلُڧدُور) (129a/15)

3. Çoğul Şahıs:

almışlar (اَلْمِشْلَر) (229b/01)
getürmişlerdür (كَتُورُمِشْلَرْدُور) (191b/01)
kılmışlardur (قَلْمِشْلَرْدُور) (120b/06)
kesmişler (كَسْمِشْلَر) (228a/16)
kuyupdururlar (قُيُڧدُورُورْلَر) (214a/11)
bulupdururlar (بُولُڧدُورُورْلَر) (220b/10)
olubdururlar (اولُڧدُورُورْلَر) (196a/16)

2.2.8.2.1.1.3. Geniş Zaman: -ar/-er, -ur/-ür:

1. Tekil Şahıs:

çıkarvan (چَقَارُورَن) (146a/03) - çıkaram (چَقَارَم) (200a/14)
dutarvan (دُورُورُورَن) (182a/11)
kurtaram (قُورُورُورَم) (182b/12)

arılaram (آريلارم) (231b/11)

dilerven (ديلروُن) (158a/16)

2. Tekil Şahıs:

buyurursun (بئورۇرسۇن) (228a/09)

dirşürürsün (دىرشورۇرسۇن) (182b/08)

gelürsin (گلورسین) (196b/04)

içersin (ايچرسین) (196b/06)

kılursın (قیلورسین) (158a/16)

taparsın (تاپرسین) (188a/07)

3. Tekil Şahıs:

çıkar (چىقار) (120b/11)

dutar (دوتار) (138a/12)

sever (سوز) (150a/08)

çeker (چىكر) (170a/16)

1. Çoğul Şahıs:

düşerüz (دوشرۇز) (124b/05)

iledürüz (ایلدورۇز) (143a/12)

inanuruz (انانورۇز) (196b/12)

şoraruz (شورۇز) (234b/04)

şorarvuz (شورازورۇز) (234b/05)

2. Çoğul Şahıs:

Sadece taparsız şeklinde iki örnekte kullanımı mevcuttur:

taparsız (تاپرسىز) (212a/04), (212a/07)

3. Çoğul Şahıs:

dikerler (دىكرلر) (151a/09)

gezerler (گىزرلر) (121b/14)

koşarlar (قُوْشَرْلَر) (195a/02)

taparlar (طَپَرْلَر) (211b/14)

Geniş Zaman Olumsuz: -maz/-mez, -(i)mez:

1. Tekil Şahıs Olumsuz:

almazam (أَلْمَزَم) (214b/11)

sürmezem (سُرْمَزَم) (179b/12)

bilmezem (بِلْمَزَم) (199b/14)

2. Tekil Şahıs Olumsuz:

söylemezsin (سَيْلْمَزْسِيْن) (193b/01)

gelmezsin (كَلْمَزْسِيْن) (224a/11)

süpürmezsin (سُيُوْرْمَزْسِيْن) (223a/01)

3. Tekil Şahıs Olumsuz:

verimez (وَيْرِيْمَز) (146a/13)

uçmaz (أُوْجْمَاز) (164b/12)

kesilmez (كَسِيْلْمَز) (143a/02)

demez (دِيْمَز) (144b/01)

1. Çoğul Şahıs Olumsuz:

girmezüz (كِيْرْمَزُّز) (132b/16)

inmezüz (اِنْمَزُّز) (133a/09)

2. Çoğul Şahıs Olumsuz:

kesmezsiz (كَسْمَزْسِيْر) (133a/06)

ertmezsiz (اَرْتْمَزْسِيْر) (133a/06)

tapmazsız (طَپْمَزْسِيْر) (212a/05)

3. Çoğul Şahıs Olumsuz:

tapmazlar (طَپْمَزْلَر) (212a/09)

kındırmazlar (قِنْدِرْمَزْلَر) (176b/12)

kılmazlar (قِلْمَزْلَر) (176b/17)

olmazlar (اَوْلْمَزْلَر) (171b/05)

şımgamazlar (صِمْغَمَزْلَر) (149a/10)

2.2.8.2.1.1.4. Gelecek Zaman Eki: -ısar/-iser/-ıyardur/-iserdür:

3. Teklik Şahıs:

anısar (اَنِسَر) (142b/15)

déyiser (دِيسَر) (119b/15)

kılıyardur (قِلِسَرْدُور) (135a/14)

kalıyardur (قِلِسَرْدُور) (156a/13)

olmayısar (اَوْلْمَايسَر) (185b/04)

şorısar (صُورِيسَر) (168b/10)

3. Çoğul Şahıs:

çıkmayayısarlardur (چِقْمَايسَرْلَرْدُور) (125b/15)

diriliserlerdür (دِرِلِسَرْلَرْدُور) (201b/15)

‘ināyet ve rahmet éyleyiserdüñ (اَيْنِيسَرْدُوكْ) (219b/16)

qabısarlar (قَابِسَرْلَر) (161b/04)

2.2.8.2.1.2. Dilek Kipleri

2.2.8.2.1.2.1. Emir-İstek:

1. Tekil Şahıs: -am/-em, -ayım/-eyim, -eyin/-ayın:

açam (اچَام) (189b/07)

kırtaram (قُورْتَارَم) (182b/12)

varayım (وَاْرِيْم) (230a/02)

gideyim (كِيْدَه يِم) (200a/01)

véreyin (وِرَه يِن) (216b/01)

şorayın (صُورَايِن) (219b/04)

ısmarlayam (اِصْمَرْلَايَام) (135b/10)

okuyam (اَوْقِيَامٌ) (186b/05)

koyam (قَوِيْمٌ) (196b/09)

eyleyem (اَيْلِيَامٌ) (218b/06)

yeyem (يِيْمٌ) (228a/03)

2. Tekil Şahıs: -a/-e-, -gıl/-gil, Ø:

çıkarasın (چِقْرَاسِيْنٌ) (191a/05)

dinleyesin (دِنْلِيَاسِيْنٌ) (198a/12)

göresin (كُوْرَه سِيْنٌ) (181a/09)

kapayasın (قَپَايَه سِيْنٌ) (124b/01)

kurtulasın (قُوْرْتُلَاسِيْنٌ) (190b/16)

vèresin (وَيْرَه سِيْنٌ) (195a/11)

bakğıl (بَقْغِلٌ) (224a/15)

okuğıl (اَقُوْغِلٌ) (229a/09)

iletgil (اِلْتِكِلٌ) (230a/01)

içgil (اِچِكِلٌ) (230b/07)

gir (كِرٌ) (230a/11)

şun (صُوْنٌ) (230a/12)

3. Tekil Şahıs: -a/-e, -sun/-sün:

bildüre (بِلْدُوْرَه) (204b/08)

eke (اَكَه) (202a/03)

tükene (تُوْكَنَه) (235a/17)

ğalsun (قَلْسُوْنٌ) (127a/15)

ğılsun (قِلْسُوْنٌ) (225a/02)

ğitsün (كِتْسُوْنٌ) (136a/06)

söylesün (سُوْيَلْسُوْنٌ) (198a/13)

1. Çoğul Şahıs: -a/-e, -alum/-elüm, -alım/-elim:

bilevüz (بِلْوُزٌ) (234a/09)

bulavuz (بُوْلَاوُزٌ) (153b/10)

dirilevüz (دِرِيلَاوُزُ) (157b/14)
dutavuz (دوتاوُزُ) (147a/07)
alalum (أَلَالُوْمُ) (223b/13)
öldürelüm (اُولْدُوْرَه لُوْمُ) (223b/13)
varalum (وَاْرَلُوْمُ) (214b/09)
yèyelüm (يِيَالُوْمُ) (223b/17)
şayalım (صِيَالِيْمُ) (166b/14)
üleşelim (اُولْسَيْلِيْمُ) (223b/03)

2. Çoğul Şahıs: -a/-e, -uñ/-üñ, -ñ:

işidesiz (اِشِيْدَه سِيْرُ) (191a/07)
bilesiz (بِلَه سِيْرُ) (167b/17)
dileñ (دِيْلَكُ) (121b/15)
derilüñ (دَرِيْلُوْكُ) (136a/17)
katlanuñ (قَاتْلَانُكُ) (154a/04)
dēñ (دِيْكُ) (189a/06)

3. Çoğul Şahıs: -a/-e, -sun/-sün:

döneler (دُوْنَلَرُ) (159a/03)
erişeler (اِرِيْشَلَرُ) (196a/14)
öldüreler (اُولْدُوْرَالَرُ) (192b/06)
vèreler (وِرَه لَرُ) (161b/17)
kılısunlar (قِلْسُوْنَلَرُ) (154a/04)
tıpsunlar (طَاطْسُوْنَلَرُ) (175a/06)
yèsünler (يِسُوْنَلَرُ) (130b/05)
ölsünler (اُولْسُوْنَلَرُ) (223b/15)

2.2.8.2.1.2.2. Şart: -(i)sa/- (i)se:

1. Teklik Şahıs:

görsem (كُوْرِسَمُ) (146b/08)
uğrasam (اُوْغْرَاسَمُ) (151a/15)

2. Tekil Şahıs:

dileseñ (دِلْسَاك) (179b/07)

görsenñ (كُوْرَسَاك) (146a/17)

olursanñ (اُوْلُوْرَسَاك) (179b/09)

yarlığarsanñ (يَزِلْغَاْرَسَاك) (133b/16)

3. Tekil Şahıs:

içse (اِچْسَا) (144a/16)

isterse (اِسْتَرْسَه) (239a/11)

oқursa (اُوْقُوْرُسَا) (160a/10)

2. Çoğul Şahıs:

gizlenseñüz (كِيْزْلَنْسَكُوْرُ) (184a/02)

olsañuz (اُوْلُسَكُوْرُ) (158a/11)

3. Çoğul Şahıs:

bıraksalar (بِيْرَاْفَسَلَرُ) (165b/05)

girseler (كِيْرَسَلَرُ) (171b/07)

işitseler (اِشْتِئْسَلَرُ) (158a/13)

uğrasalar (اُوْغُرَاْسَلَرُ) (120b/12)

diriliserlerdür (دِيْرِلِسِرْلِيْرْدُوْرُ) (215b/15)

qabısarlar (قَاْبِيْسَرَلَرُ) (161b/04)

Şartın Olumsuz Şahıs Çekimleri: -masa:

1. Teklik Şahıs Olumsuz:

şormasam (صُوْرْمَسَمُ) (141a/05)

3. Tekil Şahıs Olumsuz:

hoşnüd kılmasa (قِلْمَسَا) (228b/17)

şatılmasa (صَيْتِلْمَاْسَه) (240b/07)

bulmasa (بُوْلْمَاْسَه) (240b/13)

3. Çoğul Şahıs Olumsuz:

Metinde bir tane örneğine rastlanılmaktadır:

bulunmasalar (بُولُئْمَسَلَرُ) (153b/12)

2.2.8.2.1.2.3. Gereklilik Kipi

Eski Oğuz Türkçesi döneminde gereklilik kipi için ayrı kullanılan bir ek bulunmamaktadır. Bu ek kullanılırken “-a/-e gerek” ve “-mağ/-mek gerek” kalıplarıyla karşılanmaktadır:

ola gerek (اُولَا كَرَكَ) (196a/07)

söylemek gerek (سَوِيلْمَكْ كَرَكَ) (138a/14)

ëtmek gerek (اِئْمَكْ كَرَكَ) (151a/14)

yër gerek andan şonra şu gerek eger şu (كَرَكَ) (202a/05)

2.2.8.2.2. Birleşik Fiil Çekimleri

Metinde görülen birleşik çekimler bunlardır:

2.2.8.2.2.1. Geniş Zamanın Şartı: -(u)rsa/(ü)rse, -(u)rısa/-(ü)rise, -(a)rsa/-(e)rse, -(a)rlarsa/-(e)rlerse:

1. Tekil Şahıs:

oķursam (اَفُورِسَمُ) (186b/04)

alurısam (اَلُورِيسَمُ) (214b/11)

girürsem (كِرُورِسَمُ) (192b/09)

söylerisem (سَوِيلِرِسَمُ) (124b/04)

dërisem (دِرِيسَمُ) (216a/03)

2. Tekil Şahıs:

ķılursaņ (قِلُورِسَكْ) (133b/16)

müslimān olursaņ (اَلُورِسَكْ) (131b/15)

yarlığarsaņ (يَزِلْغَارِسَكْ) (133b/16)

3. Tekil Şahıs:

- dilirse (دِلْرَسَا) (122b/09)
isterse (اِسْتَرْسَه) (239a/11)
döndürürse (دُونْدُورُورُوسَا) (147a/02)
gelürse (گَلُورُوسَا) (165b/17)
şorarsa (صُورُورُوسَا) (171a/13)
qalursa (قَالُورُوسَا) (177a/07)

2. Çoğul Şahıs:

- tutarsañuz (طُوتَارُوسَاكُورُ) (228a/07)
dilerseñüz (دِلْرَسَاكُورُ) (144b/07)

3. Çoğul Şahıs:

- şorurlarsa (صُورُورُورُوسَه) (165b/01)
terk éderlerse (اِدْرُورُوسَا) (177a/05)

Geniş Zamanın Olumsuzu: -mazısa, -mazsa/-mezse, -mazlarsa:

1. Tekil Şahıs:

- bulmazısam (بُولْمَزُوسَام) (135b/11)

2. Tekil Şahıs:

- vérmezseñ (وِرْمَزُوسَاكُ) (234a/09)
étmezseñ (اِتْمَزُوسَاكُ) (179b/11)

3. Tekil Şahıs:

- saqlamazsa (سَقْلَامَزُوسَه) (229a/05)
hber vérmezse (وِرْمَزُوسَه) (194b/08)

2. Çoğul Şahıs:

- vérmezseñüz (وِرْمَزُوسَاكُOR) (235a/03)

3. Çoğul Şahıs:

almazlarsa (اَلْمَزَلَسَه) (131a/14)

vèrmezlerse (وَرْمَزَلَر) (131a/16)

2.2.8.2.2.2. Geniş Zamanın Rivayeti: -urmuş:

olurmuş (اُولُوْمِشَن) (162b/14)

yüz döndürürmüş (دُنْدُوْرْمِشَن) (202b/15)

2.2.8.2.2.3. Geniş Zamanın Hikayesi: -urdu/-ürdi, -r idi, -rlardı/-rlerdi/-rlardı/-rleridi:

3. Tekil Şahıs:

otururdu (اَتُوْرُدِي) (184a/14)

ıoldurur idi (طُوْلْدُوْرُوْر اِيْدِي) (207a/05)

geçer idi (گِچِيْدِي) (207b/03)

3. Çoğul Şahıs:

bilürler idi (بِلُوْرْلَايْدِي) (152a/09)

yağmalarlardı (يَغْمَالَرَكِيْدِي) (175b/11)

dèrlerdi (دِرْلَرْدِي) (178a/05)

varurlardı (وَارُرْلَرْدِي) (175b/15)

2.2.8.2.2.4. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi: -mışdı/-mişdi/-müşdi:

ölmüşdi (اَلْمِشْدِي) (178a/06)

olmuşdı (اُولْمِشْدِي) (225b/02)

inanmışdı (اِنَانْمِشْدِي) (146a/12)

getürmüşdi (گِتُوْرْمِشْدِي) (173a/03)

varmışdı (وَارْمِشْدِي) (227a/13)

2.2.8.2.2.5. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Şartı: -imişse:

yalan imişse (يِلَانْ اِيْمِشْسَا) (144a/09)

2.2.8.2.2.6. Şart Kipinin Hikayesi: -seydi/-saydı, -sa idi:

olmasaydı (اَوْلَمَاسَيْدِي) (220a/14)

olsa idi (اَوْلَسَا اِيْدِي) (210b/03)

kılsaydı (قِلْسَيْدِي) (147a/15)

2.2.8.2.2.7. İstek Kipinin Hikayesi: -aydı/-eydi:

kurtılardı (قُوْرْتَلَيْدِي) (124b/15)

bileydi (بِلَايْدِي) (135a/14)

olardı (اَوْلَايْدِي) (152b/16)

yıgardı (يِغَايْدِي) (167b/06)

dökeydi (دُوْكَايْدِي) (183a/05)

geleyidi (كَلَايْدِي) (205b/08)

2.2.9. Ek-Fiil

a) İsimleri yüklem işlevini kazandıran ek-fiillerin tüm şahıslara göre çekimleri bulunmamaktadır:

yêg idi (يِكَيْدِي) (141a/05)

râzî degülem (دَكُوْلَمْ) (199b/17)

kelime imiş (كَلِمَه اِيْمِشْ) (141a/15)

resûlivün (رَسُوْلِيُوْنُ) (182b/06)

eyidicivün (اِيْدِيْجُوْنُ) (182b/07)

b) Fiil soylu sözcüklerin birleşik zaman çekimleri, ek-fiil kullanılarak yapılmaktadır (2.2.8.2.2. birleşik çekimler).

2.2.10. Birleşik Fiil

2.2.10.1. İsim+Yardımcı Fiille Oluşan Birleşik Fiiller

Metinde ét-, eyle-, kıl- ve ol- yardımcı fiilleri, Türkçe ve yabancı kökenli sözcüklere getirilerek birleşik fiil yapılmıştır:

kabûl êtdüm (قَبُوْلُ اِنْدُمْ) (130b/02)

tesbîh êt (تَسْبِيْحُ اَيْتْ) (181b/07)

zikir èyledi (ذِكْرٌ أَيْلَدِي) (151b/13)
feth èylemek (فَتْحٌ أَيْلَمَكْ) (181a/08)
kısacuk ètdi (قِسَاجُقْ اَيْتَدِي) (151b/06)
uğurluk ètdi (اُوغُرْلُقْ اَيْتَدِي) (158a/06)
tövbe kıl (تَوْبَه قِلْ) (198a/02)
namāz kıl (نَمَاز قِلْ) (181b/08)
meşgūl olur (مَشْغُولْ اُولُورْ) (182a/08)
āgāh oluḡ (آكَاهْ اُولُكْ) (182b/06)

2.2.10.2. Fiil + Zarf-Fiil Eki + Fiil Şekliye Yapılan Birleşik Fiil

aluvèr (اَلُوِيْرْ) (213b/16)
yapıvèrir (يَپِي وَيِرُورْ) (177b/14)
söyleyübile (سُوَيْلِيُوْبِيْلَه) (207a/13)
durugeçeler (دُوْرُوْكَچَلَرْ) (125a/08)
durugelem (دُرُوْگَلَمْ) (131a/11)
dutableürler idi (دُوْتَابِلُوْرْلَرِيْدِي) (152a/09)

2.2.11. Fiilimsiler

2.2.11.1. Zarf-Fiiller (Gerundium)

2.2.11.1.1. -(y)u/- (y)ü:

ağlayu (اَغْلَايُو) (230a/08)
beliḡleyü (بِلِگْلِيُو) (214a/12)
dèyu (دِيُو) (169b/07)
hıḡlayu (خِشْلَايُو) (160b/02)
yoklayu (يُوْقْلِيُو) (153b/09)

2.2.11.1.2. -ınca/-ince:

ardınca (اَرْدِنَجَه) (170b/08)
geçmeyince (كِچْمَايِنَجَه) (149b/01)
gelince (گِلْنَجَه) (144b/03)

sağışınca (سَاغِشْنَجَه) (132a/15)
varınca (وَاَرِنَجَه) (158a/11)
vèrmeyince (وِزْمِينَجَه) (231a/17)

2.2.11.1.3. -(i)ken < er-ken:

Ek-fiilin zarf-fiil ile yapılan birleşik çekimdir. Metinde birleşik olarak bazen -y- yardımcı ünlüsüyle bazen de yardımcı ünlüsüz yazılmaktadır.

giderken (كِدْرَكُنْ) (130a/13)
èderken (اِدْرَكُنْ) (178b/08)
bendeyiken (بَنْدَه يِكُنْ) (194b/11)
gideriken (كِيدْرِيكُنْ) (199b/07)
içeriken (اِيچْرِيكُنْ) (127a/09)
şagiken (ضَاغِيكُنْ) (142b/16)

2.2.11.1.4. -(y)up/- (y)üp:

bulup (بُولُوبْ) (127a/15)
édüp (اِيدُوبْ) (157b/16)
esirgeyüb (اَسِرْكَيُبْ) (135b/14)
getürüp (كِتُورُوبْ) (144b/17)
èrişdürüb (اِرِشْدُرُوبْ) (174a/06)
işidüb (اِشِيدُوبْ) (152a/04)
tolanub (طُولْنُوبْ) (231b/06)
uyanub (اُوْيَانُوبْ) (154a/05)
urup (اُورُوبْ) (200a/07)
yalanlayub (يَالَانْلَايُوبْ) (192b/02)
yarlıgayub (يَارْلِيْغَايُوبْ) (220b/15)

2.2.11.1.5. -ıcağ/-icek:

bulıcağ (بُولِيْجَاغْ) (198b/12)
binicek (بِنِيْجَكْ) (163b/17)
göricek (كُورْجَكْ) (184a/02)

kılıcaq (قَلِيْجَاق) (202b/11)

2.2.11.1.6. -maqda/-mekde:

durmaqda (دُوْرْمَقْدَه) (144b/05)

oturmaqda (اُوْتُوْرْمَقْدَه) (144b/05)

yürimekte (يُوْرِيْمَكْدَه) (144b/05)

sevinmekte (سَوِيْنْمَكْدَه) (157a/01)

2.2.11.1.7. -aldan (berü):

yaradaldan berü (يِرَادَلْدَنْ بَرُو) (122b/15)

2.2.11.1.8. -mege/-maga:

erişmege (اِرِيْشْمَغَا) (204b/17)

2.2.11.1.9. -duqca/-dükçe:

oquduqca (اُوْقُوْدُقْجَه) (214b/04)

girdükce (كِيْرِدُقْجَه) (186a/05)

2.2.11.1.10. -mişca/-mişce:

oqumışca (اُوْقُوْمِيْشْجَه) (144a/12)

vèrmişce (وَرِيْمِيْشْجَه) (126a/02)

2.2.11.1.11. -mazdan/-mezden:

yaratmazdan (يِرَاتْمَزْدَنْ) (148b/13)

2.2.11.1.12. -makdın:

Metinde sadece bir tane örnekte görülmektedir.

durmaqdın (دُوْرْمَقْدَنْ) (194/01)

2.2.11.2. Sıfat-Fiiller (Partisip)

2.2.11.2.1. Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri:

2.2.11.2.1.1. -mış/-miş:

- azmış işleri (أَرْمَشَ) (210a/13)
yoğrulmıŝ kınā (يُوغْرُلْمِشَ) (214a/15)
aldanmış kişi (أَلْدَنِمِشَ) (224a/14)
uyunmış kandan (أُؤْيُنِمِشَ) (144b/10)
gecmiş günāhları (كَجَمِشَ) (151a/04)
yandırılmış odıdur (يَأْنْدُرْلِمِشَ) (171a/15)

2.2.11.2.2. Gelecek Zaman Sıfat-Fiili:

2.2.11.2.2.1. -acaķ/-ecek:

- olacaķ iŝlerüñ (أُؤَلْجَقُ) (230b/14)
yatacaķ yeri (يَتَاَجَقُ) (125a/13)
çıkaçaķ hālün (چَقْچَاَقُ) (179b/03)

-an/-en, -ğan:

- artan raħmet (أَرْتَانُ) (154a/11)
çıķan toz (چَقَانُ) (162a/05)
ķoban toz (قُؤْبَانُ) (162a/01)
olan günāhını (أُؤْلَانُ) (172a/17)
düşen ħurmāları (دُشَانُ) (130a/05)
oķuğanıdı (أُؤقُؤْغَانِدي) (186b/03)

2.2.11.3. İsim-Fiiller

2.2.11.3.1. -maķ/-mek:

- gögi yaratmaķ (يِرَاتْمَقُ) (231a/13)
ħarāma bakmaķ (بَقْمَقُ) (124b/01)
azād kıлмаķ (قَلْمَقُ) (125a/09)

yavuz işler işlemek (اِشْلَمَنَّ) (126b/17)

and içmek (اِجْمَكَ) (144a/03)

2.2.11.3.2. -ma/-me:

ķazma (قَزَمَا) (177a/12)

3. BÖLÜM: METİN

[119b]

(01) kuçdı iki yağrını arasında öpdı eyitdi yā resūla'l-lāh benim cānım saña (02) olsun bugün ne iş yeklindi kim hālün böyle müteğayyir oldı pes resül (03) eyitdi yā 'alī karındaşum cebrā'īl işbu āyeti getürdi *وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ* demek (04) olur ki kıyāmet günü olıcağ cehennem şamusın getüreler 'alī eyitdi yā resūla'l-lāh (05) nite göreler resül eyitdi feriştelere yetmiş zencirle edüb getüreler andan ben (06) kendümi aña 'arz kılam şamu benden kaçā beş yüz yıllık yol miqdārı yā resūla'l-lāh (07) senün atun hağğ te'ālā baña harām kıldı deye yā 'alī ol gün dükeli peygamberler yüzün (08) düşüb nefsi nefsi deyeler ilāhī bizi şamudan sen şoruna deyeler pes mūsā (09) şardaşı hārūnı dilemeye 'isā anası meryemi dilemeye ibrahīm oğlı ismā'ili dilemeye (10) nūh oğlı ken'ānı dilemeye luğ 'avratını dilemeye ya'qūb yūsufi dilemeye herbir peygamber ümmetin (11) anmaya yā ben oğlum ibrahīmi anmayam ve kızum fātımayı ve şasanı ve hüseyini anmayam 'arş (12) altına varub 'imāme başumdan giderem elüm şazrete karşı getürem ümmetī ümmetī (13) deyem dedi 'azizler bilünkim zehī şefkatlü zehī mihrībān peygamber ki bizüm var kim (14) doğduğı vağit ümmetī ümmetī deyüb doğdı ve dünyādan gitduğı vağit ümmetī (15) ümmetī deyü gitdi ve secdeden baş şalduruşak ümmetī ümmetī deyiser ve maşşerde dağı (16) dükeli peygamber nefsi nefsi dedükleri vağit ol ümmetī ümmetī deyiserdür anuğ (17) gibi günāhkārlar ümīdine niçün kişi ümmetī olmaya diliyle ümmetin demek geşezdür

[120a]

(01) ammā hağğikat ümmet oldur ki anuğ şünnetin yerine getüre anuğ (02) buyruğından şaşra olmaya tā kim anuğ şefā'atinden maşşrüm şalmayasız ki (03) anuğ rūhına bir 'aşşıla şalavāt edün *اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ* (04) *مُحَمَّدٍ وَسَلَّمَ* girü tefsire gelelüm

يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى (05) ya'nî ol kıyâmet gününde âdemler ne eyledüklerin analar ve nekim işledilerse (06) bulalar pes eydeler ey kâşkî biz şol dünyâ dirliginde ya'nî dünyâda (07) diriyiken işbu günüçün 'amel kılayıduğ ve omuzca hayrâtlar gönderdük (08) rivâyetde gelür ki yalnız dükeli peygamberler tâ'atınca 'amel kılurısa kıyâmet (09) gününde ol yüce köşkleri ve ol şâlihlere vèrilen 'ivâzları (10) göricek eyde ki ey kâşkî dahı artuğ 'amel kılayduğ dèyüb peşmân (11) olusar ey ol miskînler sizün ve bizüm tâ'atumuza ne i'tibâr ol günüçün (12) ayruksı yarağ yemek gerek zihî sa'âdet ol kişilerün kim bu qurânıla öğütlene (13) dahı 'amel kıla *يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَبَاتِي فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُفْؤُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَبَاتِي فَيَوْمَئِذٍ لَّا* (14) ya'nî halâyıklar eydeler ey kâşkâ ol dünyâda bugünün yarağın (15) yeyeydüm eli boyumca yeyeydüm pes kıyâmet güninde hağğ te'âlâ kılduğ 'azâb (16) gibi dünyâda hiç kimse kılmamış ola *وَلَا يُؤْتِي وَتَأَقَّهَ أَحَدٌ* ya'nî hağğ te'âlâ (17) bağladuğ gibi kimse bağlamamış ola ferrâ eyitdi bu ümeyye ibn-i halef hağğında

[120b]

(01) inmişdür ya'nî hağğ te'âlâ kıyâmet gününde ol kâfirlere kılduğ 'azâbı dünyâda hiç (02) kılmamış ola *يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً* (03) ya'nî tağrı va'desine girtmiş cân ve tağrı kağzâsına râzî olmuş cân (04) ey tağrı bilmiş cân imdi tenükden çıkğıl ve tağrıña döngil kim sen allâh (05) hükmine râzî ve hoşnüd idün ve allâh dahı senden râzî ve hoşnüddur 'ulemâ (06) iğtilâf kılmışlardur kim bu sözi câna ne vağit dèrler bir niçeler eyitdi ölüm (07) vağtinde dèrler zeyd bin eslem rivâyet kıdur 'abdu'r-rağmândan ve 'abdu'l-lâh bin 'ömerdenkim (08) eyitdi kaçan mü'min kul olsa hağğ te'âlâ iki ferişte vèrir uçmağdan tuhfeleriyle (09) pes gelürler anuğ cânına eydürler kim ey arı cân râğat ve reyğânıla çıkğıl ki (10) allâh senden râzîdur nitekim bir gökcek çoğulu mişk çoğular gibi anuğ cânı (11) çıkar hergiz dönmeye feriştelere gök kıranlarından eyide uş bir arı cân geldi (12) gök kağpusına gelicek ol kağı açılana kağdar kim feriştelere bölüğine

uğrasalar (13) aña du‘ā kıllalar tā ki ol cānı raḥmān ḥazretine iledele pes ferişteleler sücüd (14) kıllalar eydele ilāhunā sen yeğrek bilürsin işbu senün fulān bin fulān (15) kıluñuñ rüḥıdur ki saña ‘ibādet kılırdı hergiz şirk getürmedi pes ḥaḳḳ te‘ālā (16) mīkā’il emir eyide işbu cānı mü’minler cānına ulaşdırgıl ve şaḳlağıl (17) tā kıyāmet günü senden şoram deye andan buyura varuñ anuñ sinin yetmiş

[121a]

(01) arşun dört yanından gidüñ eger anuñla kıurāndan nesne varısa (02) ya‘nī kıurān okumuş ise kıurān nūrı aña yefer eger kıurān okumadıgısa gür (03) içinde güneş nūrı nūr vèrele pes anuñ mişlī şol gūbegū mişlī gibi ola kim gerdek (04) geçesinde rāḥat olub uyur anı uyarmaz illā bir sevgülü kıavm kıaçan uyarsalar (05) uykuya doymadıgı gibi durur nite kim ḥadışde gelür *كُنُومَةَ الْعُرُوسِ* (06) dilersen ol kıul kıyāmete degin rāḥat içinde öleyata kıaçan kıyāmet kıopsa mü’minler (07) birbirine şorışalar señ ne kıadar yer kıarnında yatduñ birisi eyde on gün (08) miqdārı ve ba‘zısı eydele ki anlanmaduk illā bir gün miqdārı deye nitekim ḥaḳḳ te‘ālā (09) ḥaber vèür ki *إِنْ لَبِئْتُمْ إِلَّا يَوْمًا* da gelür ve kıaçankim bir kāfir olsa (10) ḥaḳḳ te‘ālā iki ‘azāb feriştesin vèrir gelür anuñ cānına eydürle (11) ey ḥabīs cān kıığıl ‘azāba ve şamuya kim allāḥ saña ḥışm eylemişdür (12) sa‘īd bin cūbeyrden rivāyet kıılındıkim ibn-i ‘abbās şāyifde oldı (13) pes bir kıuş geldikim anuñ gibi kıuşı ḥiç kimse görmiş degüldi ibn-i ‘abbāsuñ (14) cenāzesine girdi bir sā‘atden şonra girü kııkdı taşrada gördile (15) kıaçan ibn-i ‘abbāsı gördi içine kıodılar bir āvāz geldi işbu āyeti okudıkim (16) *يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ* niçele eyitdile (17) ḥiṭāb cānlardadır ḥalāyık gürundan girü kıopduğı vaḳit eydilür kim ey arı

[121b]

(01) cān gövdene girgil andan uçmağa varğıl bir niçeler eydürler haqq te‘ālā eydür ey
(02) arı cān tañruña döngil ol dedügi hamza cānidur kim uħud ğazāsında (03) şehīd
olıcak bu āyet anu haqqında indi pes ol vaqıtten berü hamzanuñ (04) cānı haqq te‘ālā
ħazretinde ağırlıqludur ve ħürmetlüdür yeşil kuş kurşağında (05) nürdan kandīlde
aşılmışdur tā girü hamzaya kerāmet degürünce ya‘nī kıyāmete (06) degin demek olur bir
niçe ‘ulemā eyitdiler ki bu āyet ħabīb bin adī haqqında indi (07) kim mekke kavmi anı
aşub öldürdiler yönini medīneye döndürdiler ol eyitdi (08) ilāhī eger benüm senüñ
katında kerāmetim varısa yüzümi ka‘beden yaña döndürgil (09) pes aşılmışken yüzi
ka‘beden döndi ne kadar kim duruşdılar ayruğ döndiremidiler (10) ve bir niçeler eydürler
bu āyetüñ ħükmi ‘āmmdur dükeli mü’minler üzerine bir niçeler (11) eydürler bu āyetüñ
ħükmi dükeli şehīdler haqqında ‘āmmdur nitekim ħadīşde (12) gelür ki resül ħazreti
buyurur şehīdlerüñ cānları nürdan kandīller içinde (13) yeşil kuşlar boynunda
aşılıydurur ‘arş altında ne vaqıtkim dileseler uçmak (14) içinde gezerler otlayalar
teferrücleneler girü gelürler ol kandīl içine girürler haqq te‘ālā (15) günde üç kez nidā
kılır eydür ey şehīdler cānı dileñ benden ne dilersiz (16) olar eydürler ilāhunā daħı ne
deyelümkim uçmağı ħelāl kılduñ ne yerde dilersiz (17) bürürvüz üç kez böyle cevāb
vürürler dördünci kez eydürler kim ilāhunā dilegümüz

[122a]

(01) budur kim girü bizi dünyāya iledesin dirilüb kāfirler ile calışavuz (02) senüñ yoluña
şehīd olavuz haqq te‘ālā ħod bularuñ ħāllerin yègrek (03) bilü zevāt bularuñ sözleri hoş
gelür çün göre kim bularuñ ayruğ (04) ħācetleri yoğdur daħı koya قَادُخْلِي فِي عِبَادِي
ya‘nī girüñ (05) benim kullarum içine ya‘nī benim tã‘atum içine girüñ ve daħı
girüñ benüm uçmağa (06) bir niçeler eydürler feriştehler eydürler ey nefsi-i muţma’innetü

ya'nî tanrı (07) kazāsına rāzî cāndun imdi şol nesneye kim haqq te'ālā saña yaraqlayubdurur (08) uçmak içinde *يَا أَيُّهَا النَّفْسُ (09) وَيَقُولُ فِي عِبَادِي عَلَىٰ مَعْنَا / التَّقْدِيم* ya'nî (09) *عَلَّمْتِ فِي الدُّنْيَا وَأَدْخِلِي جَنَّتِي مَعَ عِبَادِي الصَّالِحِينَ (10) الْمُطْمَئِنَّةُ الرَّاضِيَةُ بِمَا أُعْطِيَتْ مِنَ الثَّوَابِ مَرْضِيَّةٌ بِمَا (12) آئِي فِي عِبَادَتِي وَيُقَالُ لِزَجِيجِي إِلَى رَبِّكَ آئِي إِلَى طَاعَةِ رَبِّكَ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً (11) وَاللَّهُ أَعْلَمُ وَيُقَالُ فِي عِبَادِي* (12) **sūretü'l-beledī** bu sūre mekkede indi üç yüz yigirmi harfdür seksen iki (13) kelimedür yigirmi āyetdür rivāyet kılandı resūlindenkim eyitdi her kim bu sūreyi (14) okusa haqq te'ālā anı kıyāmet gününde hışmından emīn kıla bir nice rivāyetde (15) gelür kim haqq te'ālā bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīmde on dürlü kerāmet (16) kodı evveli senā-yı raḥmāndur bunun aşlı kūrānda bu āyetdür kim *فَأَذْكُرُوا لِي آذْكُرْكُمْ (17)* ya'nî ey kıllarum beni anuñ ben sizi ya'nî demek olur kim

[122b]

(01) kaçan kıl bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm dese haqq te'ālā 'azametiyle eydür kim (02) *ذَكَرَنِي (03)* ya'nî kulum baña senā kıldı ve bir nice rivāyetde gelür kim *عَلَىٰ عَبْدِي* dēr ya'nî kulum beni andı pes feriştehlerüm siz tanuñ (04) olunkim ben ol kulumı senā ile anam va'l-lāhu ā'lem bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (05) *يَا نَبِيَّ لَا أُقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ* ya'nî haqq te'ālā eydür and içerem işbu şehre ya'nî mekiyye lām (06) bunda şıladur ya'nî ziyādedür ma'nisi aqsimudur *جِلُّ بِهَذَا الْبَلَدِ وَأَنْتَ جِلُّ بِهَذَا الْبَلَدِ (07)* yā muḥammed señ işbu mekkede kāfirleri depelemek ve esīr ēylemek ve şalıvèrmek (08) her nice dilersen şaña ḥelāldür ve ol eyle idi kim haqq te'ālā muḥammed muştafāya (09) ḥelāl kıldı mekkeyi alduğı günki her ne dilerse kimini ḥelāl ve kimini ḥarām (10) éde ve kimisin öldüre ve kimini esīr kıla ve kimini dilerse şalıvère pes resūl (11) ol gün ibn-i ḥanzalı depeli ve ol ka'be örtüsine yabışubdurur ve dañı (12) miqyās bin şabābeyi depeledi ve andan eyitdi her kim ebū süfyān evine (13) girürise ol kişi kılıçdan emīndür pes ibn-i ḥanzal ve miqyās kanını ḥelāl (14) kıldı ebū süfyān sarāyını ḥarām kıldı andan resūl eyitdi haqq te'ālā

yèrlerin gökleri (15) yaradaldan berü mekkeyi h ar am kıldı amm  bir s a‘at miqd arını ba a hel al kıldı (16) andan gir  kıy amete degin h ar amdur ya‘n  demek olur kim otun  zme-yeler a acın (17) kesme-yeler ve evin evleme-yeler andan ibn-i ‘abb s eyitdi y  res la’l-l h ayrıg n

[123a]

(01) d ermek h ar am olmasunkim evler m z c n gerekd r pes res l eyitdi eyle olsun (02) ded  Őureyh bin sa‘ d eyd r *حِلٌّ بِهَذَا التَّبَدُّ* ded gi oldur ki ol k firler (03) mekken n otun  zme-k ve a acın kesme-k h ar am ve seni mekkeden s rme-gi (04) ve depeleme-gi hel al g r rler *وَمَا وَكَلَدَ* ya‘n  da ı mekke h aqqıy c n ata o ul (05) h aqqıy c n m c hid ve k t de ve d h h k eyitdiler *وَمَا وَكَلَدَ* ded gi  demd r (06) ve anu  o lıdur ca‘fer bin s leym n eyitdi bundan mur d ibr h m peyg mberd r (07) ve o lı ism ‘ild r *لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ* ya‘n  mekke h aqqıy c n (08) ve  dem peyg mber ve ibr h m peyg mber ve bu ikisin n o lanları h aqqıy c nkim biz  dem (09) o lanın renc i inde yaratdu  hasan eyd r misk n  dem o lanı (10) d ny  muŐbetlerin n ve da ı ve  h ret k atılıklarınınu  rencin ve za metin dartar hergiz (11) bu ikiden h li olmaz ‘a a ve ibn-i ‘abb s eyitdiler *فِي كَبَدٍ* ded gi (12) oldur kim ana ra minden ol  aracu  y rde kanıla ko u arasında to uz (13) ay on g n anu  za meti ve do ma  ve s d emmemek ve s dden kesilmek (14) ve dişi bitmek ve bunca h stalıklar ve rızkı kazanma  ve  l m acısın g rmek (15) ve  lmek ve sinleden yatma  ve bunca bi  yıl y r altında yatma  ve c r y p (16) tobra  olma  ve yılanlar ve c yanlar y mek ve gir  ko ub Şoru ve h s b v rmek (17) misk n  dem o lanları işbu za metleri c ker t  u ma a girmeyince

[123b]

(01) za metden h li olmaz ve  h ret k r ularıkim ne kıy s  tmek yarar ter z  k r usı (02) ve Őir t ve cehennem k r usı bular Şol k r ular kim gerek bu k r uları (03)

oğlancıklar görürse sacları ağara nitekim haqq te'ālā haber vürür bir yerde ki (04) *يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا* amr-u dīnār eydür *فِي كَتَبٍ* dedügi ya'nī (05) diş bitmekliginiñ zenci çeker pes oğlancıklara ol katı hastalıkdur kim (06) süñüki ve eti ve dēriyi yarar çıkar eger ol vaqtin oğlancıklar söyleyelerdi (07) göreydükim ne şikāyet kılalardı ebū şālih eydür *فِي كَتَبٍ* dedügi ya'nī ādem oğlanın (08) iki ayağ üzerine yukaru dikilmiş yaratduğ ayruğ cānavarlar gibi dört (09) aya üzerine yaratmaduk muqātil eydür *فِي كَتَبٍ* dedügi ādem oğlanın (10) kuvvetlü yarattum bu āyet ebū'l-esed haqqında indikim gāyet kuvvetlü idi şöyle (11) kim biz sahtiyānı iki ayağı altına qorıdı eydürdi her kim beni bunun üzerinden (12) ayırırsa ne dilerise vēreyim dērdi hīç kimse çeküb ayağı altından alımazlardı (13) kaysān *فِي كَتَبٍ* dedügi qarnında ana qarnında oğlanuñ başı ananuñ başına (14) ve ayağı ayağına muqābildür şöylekim urudurur gibi qaçankim haqq te'ālā (15) çıqmağa destür vērse oğlanuñ başın ananuñ ayağından yaña döndürür (16) bir niçeler eyitdiler ol kuvvetlü kāfir velīd ibn-i muğire eydi *أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ* (17) *أَنْ لَّنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ* ya'nī ebū'l-esed şanurmıkim şol kuvvetlü anuñ

[124a]

(01) var ben tañrınuñ aña güci yétmez ola ve ol kāfir eydür ben çok māl (02) muhammed düşmānlığı üzere harc èyledüm dērdi ol kāfir şanur ki anı (03) ben tañrı görmez nitekim eyitdi *تَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لَّبَدًا أَيَحْسَبُ* (04) *أَنْ لَّمْ يَرَهُ أَحَدٌ* sa'īd bin cübeyre ve qatāde eyitdiler ya'nī ol şanurdı kim ben tañrıyı (05) anı görmez kim ol māl ne yerde qazandı neye harc kıldı şoravan nitekim (06) eyitdi kıyāmet qullarından yā şemsin ayağın qaldırmadan durur düzlü nesne şorılır (07) biri olkim kim 'ömrini bunun içinde düketdi ya'nī tã'atda veyā günāhda mı geçürdi (08) ikinci mālından şorar kim neden qazandı helālden veyā harāmdan ve birisi (09) ol māl neye harc ètdi allāh yolınamı ve şeytān yolına mı ve birisi 'ilmiyle (10) ne 'amel qazandı ve valī resūli sevdi mi sevmedi mi

وَالسَّانِئَاتِ (11) *أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ وَلِسَانًا* ya'ni biz ādem oğlanlarına iki göz ve dil söyler söyledil
 ve iki dudak (12) vermedükmi katāde eydür haqq te'ālānuñ ni'metleri bellüdür hercend
 ki āşikāredür (13) lākin saña bir bir taqrīr ēyler tā ki senüñ hātırında muhkem ola ki (14)
 anuñ şükürin yerine getüresin ebū şāliḥ rivāyet kıılır ebū ḥāzimdenkim (15) olda resūlden
 resūl daḥı haqq te'ālādan eydür kim ey ādem oğlanı (16) yalan söz ve gaybet ve bühtān
 vemā ya'ni gerekmez söz söylemege dilüñ (17) varurısa iki dudāğıla saña yardım kııldum
 tā ki iki dudāğun üzerine

[124b]

(01) kapayasin eger gözün ḥarāma bakmak dilese iki kapağıyla bürisesin ve eger (02)
 tozdan ve toprakdan uşanurısañ kirüpekleriyle yardım kııldum tā ki kirüpeklerin (03)
 birbirine müşebbek edesin tā ki toz ve toprak girmeye eger yaluñuz gözde (04) ne
 ḥikmetler var edügin söylerisem kitāb-ı muṭavvel olur maḳşüddan (05) ırak düşerüz
 وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ ya'ni ādem oğlanlarına kulağuzladuḳ (06) iki yol ya'ni ḥayır ve şerr yolını
 ve haqqı ve bātlı doğru yolu ve azğunluk (07) yolu bildürdük bu kamusı haqq te'ālānun
 ni'metlerindendür böyle bilüb şükür (08) kılasın eger ol bildürmese kimün elinden
 geleydikim birini yerine getüreydi (09) *فَلَا أُفْتَحَمُ الْعَقَبَةَ* ya'ni ol kāfir beleñ aşmadıkim
 emīn oladı *وَمَا أَدْرِيكَ* (10) *مَا الْعَقَبَةُ* ya'ni ne bildürdi saña yā muḥammed kim 'aḳabe ne
 nesnedür *فَأَكْرَهُ رَقَبَتِي* (11) *أَوْ إِطْعَامٍ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ* ya'ni ol beleñ aşmak boyun kıurtarmaḳdur
 (12) kılluk bendinden ya'ni kıul āzād ētmekdür veyāḥūd ac toyrumaḳdur şol (13) günde
 kim kızlık ola ve miskīnlere ta'āmı yedürmekdür bir nice müfessirler eyitdi (14) ya'ni
 ol kāfir mālıla kıul āzād ētmedi ve ac toyrumadıkim anıñla beleñ (15) aşaydı ol mālı
 muḥammed düşmānlığına ḥarac ētmekden kırtılaydı haqq te'ālā (16) günāhuñ ululuğın
 beleñe beñzetdi ve işleyen üzerine beleñe beñzetdi kaçan (17) kıul āzād kılsa ve ac
 toyursa ve anuñ meşeli beleñ aşan kışiye beñzetdi

[125a]

(01) beleğ dedüğinden murād günāhlardur kim bu hayrlarıyla ol günāhlar erir yuyulur (02) gider mücāhid ve daḥḥāk ve kelbī eyitdiler işbu āyetden beleğ dedüğü şırātdur (03) cehennem üzerine gerile kıldan ince ve kılıcdan issidür ve üç biğ yıllık (04) özü nidür biği iniş ve biği yoğuş ve biği düzdür ve anuğ yanında oddan (05) çengeller ve gerdānkeşler vardur şol sa'dān dikenleri gibi ya'nī muğaylan (06) dikenleri pes bir niçeler ol şırātı yıldırım gibi bir niçeler katı yal gibi ve bir niçeler (07) yügrek at gibi ve yürük yayan gibi bir niçeler yürüyü geçeler ve bir niçeler ardan (08) 'avratdan düşe durugeçeler ve bir niçeler hemānkim şırāṭ üzerine ayagın (09) başalar cehenneme dökileler 'ikrime eydür boyun āzād kılmak dedüğü oldur kim (10) tevbe kıla kendü boynın ŧamudan āzād kıla veyāḥūd yazuğdan kırtara (11) ya'nī şırāṭ geçmek boynın yazuğlardan āzād kılmagıladur ve dağı kızlıkda (12) ḥaşımsuz ve yetimler ŧoyurmağıladur dağı miskīn ki yoğsuldan (13) toza ve ŧobrağa bulaşmış ola ve yatacağ yeri ve ortası yoğ anları ŧoyurmağlıgıladur (14) nitekim eyitdi *يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَقْرَبَةٍ* (15) *ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا* ya'nī andan soğra oldı īmān getürenlerden ya'nī ol şırātı (16) gecmek bu dedüğümüz ile olur olkim kim īmān getürenlerden ola *وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ* (17) *وَتَوَاصَوْا بِالرَّحْمَةِ* ve dağı birbirine şabra ve raḥmete vaşıyyet kılanlardan ola

[125b]

(01) eger īmān ehli olmaz ise şırāṭ belanın aşmaya ve anlar kim īmān getürdi (02) ve kul āzād kıldı ve yetimler ŧoyurdu ve miskīnler ta'amlandurdu pes ol (03) kişi uçmak ehlidür ve vaḳti ki ḥelāl māldan yedürse ve eger ḥarāmdan yedürse (04) dağı seḩāb umṣa seḩāb ḥāşıl olmaz belki kāfir olur ne'üzübi'l-lāh (05) *أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ* ya'nī anlar anlardur kim aşḥāb-ı yemīndür ya'nī uçmak (06) ehlidür *وَالَّذِينَ كَفَرُوا بَاتَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ* (07) ya'nī anlar kim kāfir oldılar ve bizüm āyetlerimize inanmadılar bular

aşhābu şimāldür (08) ya'ni tamu ehli'dür ve od bularuñ üzerinedür ya'ni cehennem tamusıya (09) kürsiler *مُؤَصَّدَةٌ* dedügi muṭabbakatün demek olur ya'ni tamu ehli tamuya giresilerdür (10) tamunuñ kapağını kapayalar şöyle kim hergiz içerüden taşra 'alevi çıkmaya (11) veyāhūd taşradan içerü şovucağ yel girmeye ya'ni bir zerre rāhatlık görmeyeler (12) ne içerüden ve ne taşradan bir niçeler eydür *مُؤَصَّدَةٌ* dedügi tirhozlanmışdur (13) ya'ni kaçan kapunuñ ardına tirhoz bıraksalar taşradan içerü açmaya care olmaz (14) demek olur ya'ni tamu ehli bu nesneyi göricek ümizleri üzile kim ayruk (15) ebedü'l-abad çıkmayayısarlardur ol vaqtin feryād-ı vāveylā déyüp nevmiz kılalar (16) va'l-lāhu ā'lem *sūreti'*ş-şemsī bu süre mekkede indi iki yüz kırk kelimedür (17) yedi harfdür elli dört kelimedür on beş āyetdür süfyān-ı sevrīden rivāyetdür

[126a]

(01) kim ol dağı resülden rivāyet eder eydür kim her kim kim ve'ş-şemsī sūresini (02) okusa her nereye ay ve güneş nūrı dokunursa dükelisin şadağa vemişçe (03) sevābı vardur ya'ni demek olur ki haqq te'ālā bir kişiye maşriğden mağribe (04) degin vērse mülkvērse dükelisi mālī ve esbābı ve yeri yurdu ile ve bağı bağcesiyle (05) ve ol kişi dağı bu mecmū'ın allāh yolına şadağa etse ne kadar (06) bulursa ve'ş-şemsī sūresin okuyan kişiye ol kadar vērür demek (07) olur āmennā ve şaddaknā bīhī ammā bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīmuñ bir kerāmeti (08) dağı oldur ki *īşār-ı ğufrāndur* bunuñ aşı kūrānda budur ki *كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا* (09) *وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ* enes bin mālīkden (10) rivāyetdür ki eyitdi her kim şıdkıla ve i'tikādıyla bir kez bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (11) dese te'ālā haqq te'ālāya ta'zīm edüb haqq te'ālā dağı anı yarlıgar bismi'l-lāhi (12) berekātında bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm *وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا* ya'ni bunda (13) vav vāv-ı kasemdür ya'ni güneş haqqıyçün ve dağı anuñ aydını haqqıyçün muqātil (14) eydür ya'ni güneş haqqıyçün ve ısısı haqqıyçün *وَالْعَمَرِ إِذَا تَلِيهَا* ya'ni ay haqqıyçün (15)

kaçan güneşe uysa ve anuñ nūrından alsa *وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَدِيهَا* ya'nī gündüz (16) haqqıyçün kim kaçan güneş aydın kılsa açsa *وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰهَا* ya'nī gece (17) haqqıyçünkim güneş örtse tolundığı vaqit şöylekim ol vaqit

[126b]

(01) қараңулық олур аңа геченүң еввел қараңулығы дерлер вейәһүд шол вақитким (02) şöyle қараңулық олса ки görmесе *وَمَا بَدِيهَا* ya'nī гөк haqqıyçün (03) ve dağı anı yaradan haqqıyçün *وَمَا طَحِيهَا* ya'nī yer haqqıyçün ve anı döşeyen (04) haqqıyçün *وَمَا سَوِيهَا* ya'nī nefis haqqıyçün ve anı düzen haqqıyçün haqq te'älā (05) bu äyetlerde kendü 'azametiyle kendüye and içer *فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوِيهَا* (06) ya'nī ol nefsi һayr ve şerri beyān kıldı 'avfī eyitdi ya'nī ol nefis tã'atı (07) ve ma'siyet öğretti pes bu aqsāmuñ cevābı *قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيَهَا* dur taқdır-i (08) kelām budur kim *قَدْ أَفْلَحَ* dur lam maһzūf oldu saқāllıgında ötürü (09) anuñçünkim kelām taṣvīl olmasun içün *قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيَهَا* ya'nī haқıkatde (10) қurtuldı felāһ buldı şol kişi kim nefsin arıtdı günāһlar çirkinden işbu (11) yād kılduğumuñ dükelisi haqqıyçünkim nefis қurtuldı ve nīk-baһt oldıkim haqq te'älā (12) anı dükeli yazıqlardan arıtdı ve taқvā yolına girüb tevfiқ vërdi *وَقَدْ نَحَابَ* (13) *مَنْ دَسَّيَهَا* ya'nī dağı ol nefis nevmiz ve maһrüm oldıkim haqq te'älā anı (14) aşağa қodı ya'nī tevfiқ vërmedi tā kim yazuқlar ve yavuz işler işledi (15) һasan eydür anuñ ma'nisi budur kim her kim nefsini arıtdısa arıtdıysa ve tã'at (16) üzerine oldıysa bayıқ ol kişi қurtuldı ve necāt oldu ve her kim (17) kendü nefsini azdurdıysa günāһ kıлмаға ve yavuz işler işlemek üzerine oldıysa

[127a]

(01) ol kişi maһrüm қaldı ve ziyānkār oldu rivāyet қılındıkim kaçan resül (02) һazreti ve'ş-şemsi sūresini oқuyub bu äyete gelse *قَدْ أَفْلَحَ مَنْ* (03) *زَكَّيَهَا* durdururdı andan işbu du'āyı oқurdı *وَلِيَّهَا وَمَوْلَاهَا وَزَكَّيَهَا أَنْتَ وَلِيٌّ مِنْ زَكَّيَهَا* (04) *اللَّهُمَّ أَتِ نَفْسِي تَقْوِيهَا* dèrdi andan bu

sürenün (05) kalanın okurdu كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوِيهَا ya'nî semûd kavmi kendü (06) azgınlıklarından ĩmān getürmediler ve şālih peygamberi yalanladılar ol (07) vak̄tin bularuñ bir niceler dañı durugeldikim adı kuddār bin sālif idikim (08) devenüñ siñirin kıydı ya'nî kesdi ya'nî şālih peygamberüñ ol kayadan doğan (09) devenüñ kılıcla siñirin çaldı inlevüb ol kıyudan şu içeriken kışşası (10) meşhürdur kim hemān ol kavmüñ bir ulu şu kıyusu vardı şālih bunlarla (11) kav̄l etmişdir kim bir gün ol kıyudan bular içeler ve bir gün deve içe ol (12) günkim deve bu kavmiñ dükeline süd yétüre ol günkim içmez süd vèrmeye (13) ol kavm gelürlerdi herbiri cemā'atlü cemā'atine göre sağarlardı anuñla (14) nafağa edinürdi pes vardılar tanışdılar eyitdiler deveyi depeleyelim sonra (15) kıalsun dediler vardılar deveyi bulup depelediler haqq te'ālā bulara 'azāb vèribdi (16) vèribdi söylekim hiçbiri kıurtulmadı helāk oldu çünkim şālih işitdikim (17) deveyi öldürdiler geldi ol kavme kaçıdı eyitdi ey kavm haqq te'ālā size 'azāb vèrir bular

[127b]

(01) eyitdiler niçe 'azāb şālih eyitdi üç günden sonra ol 'azāb 'alāmeti oldur ki (02) yüzünüz rengi evvel gün kızara yarındası şarara ve dañı yarındası kıarara (03) üç gün oldu bu nesne bulara vāki' oldu çün yüzleri kıarardı haqq te'ālā emir (04) etdi bular dükeli maymün oldılar ve kimi hınzır oldu andan sonra helāk oldur ki (05) cānı cehenneme ışmarladılar إِذْ انْتَبَعَتْ أَشْقِيئَهَا فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ (06) فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا ya'nî pes indürdi bularuñ üzerine bularuñ (07) tanrısı ya'nî haqq te'ālā 'azāb indürdi bularuñ üzerine günāhları sebebinden (08) فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ فَحَسَبُوهَا ya'nî 'azābı pes berāber kııldı (09) bularuñ büyüklerine dañı küçüklerine dañı bir niçeler eydür فَحَسَبُوهَا (10) ya'nî yer pes berāber etdi bularuñ üzerine ya'nî dükelini yere baturdı demek (11) bir niçeler eydür فَدَمْدَمَ ya'nî أَطْبَقَ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ ya'nî kıapadı bularuñ (12) üzerine kim hiçbiri kıurtulmadı ya'nî وَالْعُقُوبَةَ وَالنَّكَالَ وَلَا يَخَافُ عُقُوبَهَا (13) الدَّمْدَمَةُ هِيَ الْمَيَاتُ لَعْنَةُ فِي الْعَذَابِ ya'nî

şol kimsekim ol deveyi (14) kılıçladı āhrinden ve ‘ākıbetinden ya‘nī ‘azāba gele dēyü üşenmedi dahhāk (15) rivāyet kıldı ‘alīdenkim resūl eyitdi yā ‘alī bilür misin evvelkilerün (16) şaķīrağı kimdür ben eyitdüm allāh bilür ve resūli bilür dēdim resūl eyitdi (17) evvelkilerün eşķası şālīh peygamberün devesin öldürendür ya‘nī kuddār bin sālif

[128a]

(01) andan resūl eyitdi yā ‘alī bilür misin āhirkilerün şaķīrağı (02) kimdür ‘alī eyitdi allāh ve resūli bilür andan eyitdi yā ‘alī āhirkilerün eşķası seni (03) öldürendür dēdi ya‘nī ibn-i mülcem **sūretü’l-leylī** bu sūre mekkede indi (04) üç yüz on harfdür ve toķsan bir kelimedür yigirmi bir āyetdir ubbī bin ka‘b (05) rivāyet kıldı tańrı resūlindenkim resūl eyitdi her kişikim ve’l-leylī (06) sūresün oķusa haķķ te‘ālā ol ķula şol ķadar sevāb vėre kim eyde calabım (07) rāzī oldum yėter dēye ve dańı dükeli düşvārılıķdan ķurtara resūl hażreti (08) buyurur kim ey benim ümmetim kaķan sizden birünüz kitābına bismi’l-lāhi’r-raħmāni’r-raħīm (09) yazsa haķķ te‘ālā eydür ey ķulum ĉün beni ta‘zīm edüb kitābınun (10) evveline benim adlarımı yazduń imdi sańa muştuluk olsunkim ben de sańa raħmet (11) étdüm dēr pes beşāret olsunkim yā mü’minkim biregü kitābunun (12) evveline bismi’l-lāhi’r-raħmāni’r-raħīm yazdıġıĉün raħmet buldı senkim (13) elli altmış yıl ‘ömrin geĉse dāyim dilünġe bu kelimeler olsa haķķ te‘ālā sańa (14) raħmet edüb uçmaķ şadrına iledüb hūrī kaşv u ġilmān ve vildānı (15) vėrürise hiĉ ‘acīb ve ġarīb olmaya huşūşā ki ġünde biń kez (16) dėsesin bismi’l-lāhi’r-raħmāni’r-raħīm *وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى* (17) bunda vav vāv-ı kaşemdür ya‘nī haķķ te‘ālā and iĉer eydür ki dün haķķıĉün kim kaķan

[128b]

(01) kaķan ġündür örtse aydıńı giderse *وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى* ya‘nī ġündüz haķķıĉünkim (02) kaķan ġündüz aydıńıla olsa *وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى* ya‘nī erkeġi dişiyi (03) yaradan haķķıĉün

إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ bedrüstî sizün ‘amelünüz yavlaḵ berākandedür (04) şöylekim kendü
 nefsünüz ḳotarmagücün dürişir bir nicenüz nefsinî (05) helāk êtmekiçün düşer nitekim
 ḥaḳḳ te‘ālā eyitdi إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ pes (06) bu aḳsāmuñ cevābı إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ فَأَمَّا مَنْ
 آتَىٰ فَسَنَّيْتُمْ لَهُ لِيْسِرَىٰ تِز ola kim biz aña uçmağumuzı dostluğumuzı (10) geñez
 ḳılıvèrevüz pes her kim mālını tañrı yolına vèrirse ḥaḳḳ te‘ālā aña dünyāda (11) ‘ivażını
 vèrür eger ol kişi inanursa pes resül ḥazreti eyitdi her günkim (12) güneş toğar ve tölunür
 anuñ iki yanında ferişteh dururlar ḳıgırurlar (13) ol ferişteñerün āvāzın ādemler ve
 terbīlerden artuğı işidür (14) ve ol ferişteñerün dā’im du‘āları budur kim اللَّهُمَّ آعْطِ لِكُلِّ مُنْفِقٍ
 يَوْمًا مِّمَّا كَسَبَتْ يَدَايِهِ وَأَمْوَالَهُمْ (15) خَالِفًا وَلِيًّا ya‘nī dèmek olur kim ey calabım mālını senün
 yolına ḥarc èdenün (16) ‘ivażın señ vèrgil ve baḥīllik ḳılıb vèrmeye ne señ telef ḳılınür ya‘nī (17) mālını
 señ ḥelāl ḳılıvèr dèrler ferişteñerün du‘āsı maḳbūldür imdi

[129a]

(01) gel sen kendüzünü terāzüye urgıl kim ḳaḅı du‘āya lāyıḳsın ol du‘āya (02) mı yoḳsa
 telef olan du‘āya mı ḥāşā ki zekātı ve şadaḳası çıḳan māl (03) zāyi‘ ola nitekim resül
 buyurur يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْكَافِرُ حَصْرُ الْمَالِ ya‘nī zekāt māluñ (04) ḳal‘esidür bir kişi veyā bir ḥayvān ḳal‘e
 içinde ola uğrıdan ve ḥarāmiden (05) ve yağıdan emīn olur imdi zinhār zekāta ve
 şadaḳaya kāhal olmañ kim (06) māl helāk olmamağına sebebdür eger zekāt ḳısmında
 söz söylersüz uzanür (07) girü tefsire gelem rivāyet ‘abdu’r-raḥmān ve ḍaḥḥāk eyitdiler
 إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ فَأَمَّا مَنْ آتَىٰ فَسَنَّيْتُمْ لَهُ لِيْسِرَىٰ تِز ola kim biz aña uçmağumuzı dostluğumuzı (10) geñez
 ḳılıvèrevüz pes her kim mālını tañrı yolına vèrirse ḥaḳḳ te‘ālā aña dünyāda (11) ‘ivażını
 vèrür eger ol kişi inanursa pes resül ḥazreti eyitdi her günkim (12) güneş toğar ve tölunür
 anuñ iki yanında ferişteh dururlar ḳıgırurlar (13) ol ferişteñerün āvāzın ādemler ve
 terbīlerden artuğı işidür (14) ve ol ferişteñerün dā’im du‘āları budur kim اللَّهُمَّ آعْطِ لِكُلِّ مُنْفِقٍ
 يَوْمًا مِّمَّا كَسَبَتْ يَدَايِهِ وَأَمْوَالَهُمْ (15) خَالِفًا وَلِيًّا ya‘nī dèmek olur kim ey calabım mālını senün
 yolına ḥarc èdenün (16) ‘ivażın señ vèrgil ve baḥīllik ḳılıb vèrmeye ne señ telef ḳılınür ya‘nī (17) mālını
 señ ḥelāl ḳılıvèr dèrler ferişteñerün du‘āsı maḳbūldür imdi

hadīşde gelür kim resül hazreti buyurur şalla'l-lāhu 'aleyhi ve sellem kim (14) cömerdlik bir ağacdur uçmak içinde budakları maşriğden (15) mağribe degin yapılubdur her kim kim onuñ budaklarıñ (16) birine yapışa elbette ol budak anı uçmağa iledür ya'nī demek olur (17) kim cömerdlik sebebidür uçmağa girmeklige baħillik

[129b]

(01) ve baħillik daħı bir ağacdur tamu içinde budakları maşriğden mağribe degin (02) yayılıbdurur her kim ol budaklardan birine yapışsa elbetde ol (03) anı çeker tamuya birağur ya'nī demek olur kim baħillik sebebdür cehenneme (04) girmege imdi bu hadīs mi'yardur veyāħūd mehekkdir (05) kendüzini kankısıyla şınar seğ aña varursın ammā ol kişiler ki (06) baħillik edüb baylık taleb etdi ħüsnāyı yalanladı pes tiz ola kim (07) aña geğez edevüz 'usrāy için ya'nī tamuya iledevüz وَمَا (08) ya'nī ol baħile hiç mālī aşşı kılmaya kaçan (09) olsa kātāde ve ebū şālih eyitdiler ya'nī kaçan ol baħil tamuya (10) girse ol mālī hiç aşşı kılmaya kelbī eyitdi bu āyet ebū süfyān (11) haħķında indikim إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ ya'nī toğrı yolu göstermek (12) ve haħķı bātıldan bildürmek bizüm üzerümüzdedür وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ (13) daħı bayık bizüm üzerümüzdedür āhiretde dünyāda ya'nī her kim (14) dünyāyı āhireti bizden ayruğdan istese bayık ol yolını andı (15) فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ya'nī korķutdum sizi bir odilakim yanmışdur (16) pes ol tamuyı bildürdüm tā kim andan korķasız لَا يَضِلُّهَا إِلَّا الْأَشْقَىٰ (17) ya'nī girmeye tamuya illā şol şakī gire kim

[130a]

(01) uçmağa ve ni'metine inanmadı ve daħı yüz döndürdi bu āyetün sebab-i nüzülü (02) oldur kim enşārīlerden bir kişinün bir büyük ħurmā ağacı vardı (03) anuñ budaklarından konşısının evi önine dökülirdi ev issinün (04) oğlancıkları dirşürüb yerlerdi ol andan ötürü peygambere şikāyet (05) kıldı resül eyitdi ol düşen ħurmāları kim konşuñ

oğlancıkları (06) yerler uçmağda bir hurmā ağacına baña şat dēdi ol kişi rāzī (07) olmadı resūl katından çıkdı gitdi haqq te‘ālā bu āyette *كُذِّبَ وَتَوَلَّى* (08) dēdügi oldur rivāyet ešerade gelür kim bir gün ‘ömer ibn-i abd’ül-azīz (09) imāmlık kılurdı ve’l-leylī sūresini oğdu bu āyete geldikim *فَأَنْذَرْتُكُمْ* (10) *فَأَنْذَرْتُكُمْ لَا يَضْلِيهَا* dağı katı ağladı ağlamağdan kendüni yēgmedi (11) bu sūrenüñ qalanın oğuyamadı ya‘nī dēmek olur kim şamudan şol (12) muttaķī irāq ola kim mālınuñ zekātını vēre ve mālını allāh yolına harc ēde (13) çün ol hurmā issi resūlün katından çıktı yolda giderken (14) ebū’d-dağdāğ uğradı eyitdi yā fulān kandan gelürsin ol ēr hikāyeti (15) eydivērdi ebū’d-dağdāğ eydür resūle şatmaduñ gel baña şat dēdi (16) bir hurmā bağcesine dēdi pes ol ēr rāzī oldı ebū’d-dağdāğ şatun (17) aldı durdı resūl katına geldi eyitdi yā resūla’l-lāh ol hurmāyı ol ērden

[130b]

(01) şatun aldım girü şatarım uçmağda bir hurmā ağacına dēdi resūl (02) eyitdi belī aldım kabūl ētdüm dēdi pes resūl ol enşārīyi kığırdı eyitdi (03) ol düşen hurmālarıçün ebū’d-dağdāğdan bir hurmā bağcesini alduñ (04) ve ben anı şatun aldım uçmağda bir hurmā ağacına imdi koğıl ol (05) oğlancıkları yēsünler pes haqq te‘ālā bu sūreyi yā tā şuğa deginkim *إِنَّ سَعْيَكُمْ* (06) *إِنَّ سَعْيَكُمْ* ya‘nī bir niceler kendü nefsinı kırtarmağičün dürişür ya‘nī ebū’d-dağdāğ (07) ve bir niceler nefsiñi helāk kıılmağičün dürişür ya‘nī ol hurmā issi *فَأَمَّا مَنْ* (08) *فَأَمَّا مَنْ* ya‘nī olkim mālını vērdi ve uçmağa girtindi (09) ya‘nī ebū’d-dağdāğ pes uçmağ ni‘meti anuñ ola *وَإِذَا مِنْ بَخِيلٍ* *وَإِذَا مِنْ بَخِيلٍ* (10) *وَإِذَا مِنْ بَخِيلٍ* ya‘nī dağı olkim bağillık ētdi ve uçmağ ni‘metine inanmadıkim ya‘nī ol (11) hurmā issi pes şamu düşvārlık anuñ ola *لَا يَضْلِيهَا إِلَّا الْأَشْفَى* *لَا يَضْلِيهَا إِلَّا الْأَشْفَى* (12) *لَا يَضْلِيهَا إِلَّا الْأَشْفَى* ya‘nī şamuya ol bedbaht gire kim uçmağ ni‘metine inanmadı (13) ya‘nī ol hurmā issi *وَسَيَجْزِيهَا* *وَسَيَجْزِيهَا* *وَسَيَجْزِيهَا* (14) *وَسَيَجْزِيهَا* ya‘nī şamudan (14) ol muttaķī irāq ola kim mālını allāh yolına nafağa kıldı ya‘nī ebū’d-dağdāğ rivāyet (15) kılındıkim ebū bekir şiddik rāziya’l-lāhu ‘anhu yēdi kişi āzād

kıldıkım kamusı (16) ‘azābda idi ya‘nī efendīleri işkence éderidi dükelin aldı tañrıçün
(17) āzād kıldı birisi bilāl-i habeşī ve birisi ‘āmüz-i bin fūhīre ve biri nehdiyye

[131a]

(01) ve anuñ kıızı züneyre ve biri ümmü ümeys ve biri benü’l-mü’emmīl qaravaşı züneyre
(02) benī‘ abdük qaravaşı ıdı kaçankim müslimān oldu gözleri görmez oldu kāfirler (03)
ta‘n édüb eyitdiler ki lātu ve ‘uzzā kim bizüm şanemlerümüzdür anı gözsüz (04) éyledi
dédiler pes qaravaş eyitdi ben bīzārvan sizün şanemlerünüzden (05) dēdi suvluk sā‘at
haqq te‘ālā gözlerin girü rūzī kıldı ve ebū bekir (06) anuñ katından geçerdı ol qaravaş
un yoğururdı gericesi eyitdi (07) çün señ müslimān olduñ ve allāh ben seni āzād édecek
degülin (08) dēyü and içerdikim seni şataram çün ebū bekir bunu işitdi eydür yā fulāne
(09) ol qaravaşa nice dērsin ol ‘avrat eyitdi bunca mişkāl altun (10) vēr ebū bekir eyitdi
étdüüm qabūlétdüüm ey züneyre dur gidelüm dēdi (11) halāyık eyitdi un yoğurmağdan
fāriğ olayın durugelem dēdi (12) çün ebū bekir eve getürdi allāh rızāsıçün āzād kıldı
ammā bilāli şatun (13) almağınuñ sebebi buydıkim bilāli taşıla basurmuşlardı ‘azāb
éderlerdi (14) ve eydürlerdi kim eger seni bir vaqıyyeden artuğa dañı almazlarsa biz
şataruz (15) dērdiler ebū bekir ol aradan geçerdı işitdi eger yüz vaqıyyeden (16) eksige
dañı vērmezlerse ben anı alam dēdi pes bu āyet ebū bekir haqqında (17) indi bilāli āzād
étدیگیçün *فَأَمَّا مَنْ آغْطَىٰ وَآتَقَىٰ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ*

[131b]

(01) pes ebū bekir islāma gelicek kırk yük altunı vardı dükelin allāh yolına harc (02)
éyledi ‘aṭā rivāyet kıılır ibn-i ‘abbāsđankim kaçan bilāl islāma geldi (03) vardı hācları ve
şanemleri uvatdı harāb kıldı ol eşnām beklemege (04) bir ‘avrat qomuşlardı ol ‘avrat
vardı ümeyye ibn-i halefe haber étđi (05) ve selmān ve ‘abdu’l-lāh bin cād‘ān bulara
bağışladı ne gerekse bulara (06) işleñ dēdi ve dañı yüz deve bağışladı kim varuñ

şanemleriniz için kırbān (07) edün dedi pes bilāli dutub taş altına bıragub ‘azāb ederlerdi (08) ehad ehad dēyü feryād ederdi bir gün resül ol aradan geçerken (09) işitdi kırtara seni ehad dedi andan resül bu hāli ebū bekre haber (10) vardi kim bilāl allāh yolına ‘azāb darta ebū bekir yüz baţmān altun getürdi (11) bilāli şatun alub āzād kıldı sa‘īd bin müseyyeb eydür baña haber şöyle (12) erişdi kim ümeyye ibn-i halef ebū bekre eyitdi bilāli şatarun eger nişās (13) baña vürürsen dedi nişās ebū bekrün kulu idi ammā kāfir idi (14) on bin altunı nuķūd varıdı kalan nesnesinden ayruk ve hem tavarı (15) ruzi çoğıdı ebū bekir eydürdi eger müslimān olursañ ol dükeli (16) nesneñ senün olsun derdi ol rāzi olmazdı ve ebū bekir dağı (17) anı sevmezdi çün vardi bilāli şatun aldı ümeyye ibn-i halef bir bölük

[132a]

(01) münāfiqlar ile şöyleşürdikim ebū bekir bilāli anuñiçün aldı kim anuñ (02) katında bilālün malı vardur dediler haqq te‘ālā bu āyeti veribdikim *مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَىٰ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ* (03) ya‘nī anları kim ebū bekir āzād kıldı anlarıñ ebū bekir katında (04) hiç ni‘meti yoğıdı *إِلَّا انْتِعَاءً وَجْهَ رَبِّهِ الْأَعْلَى* meger ebū bekir āzād kıldı yüce (05) tañrı rızāsıçün pes ebū bekir ol dünyāda kılduğı eylegün şevābın āhirinde (06) bular rāzi ve hoşnūd ola nitekim eyitdi *وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ* bir niçeler eydür (07) murād ebū’-dahdāhdur kaçan haqq te‘ālā ebū’-dahdāhı uçmağa (08) göre pes ni‘metlerine uçmañni‘metlerine rāzi ola kaçankim resül ‘aleyhi’s-selām (09) ebū’-dahdāhın enşārīye vördüğü ħurmā bağcesinden geçardi (10) anuñ ħurmālarını aşılış görürdi eydürdi ey niçe ħurmā budakları (11) uçmağda ebū’-dahdāh için aşılışdur derdi *sūretü’l-đuhhā* (12) bu sūre mekkede indi yüz yetmiş iki ħarfdür kırk kelimedür on bir (13) rivāyet kılındı ‘alī bin zeyden ve ubbī bin ka‘bden kim eyitdi her kimki (14) ve’đ-đuhā sūresini oğusa herbir yetimler ve dilenciler kim dünyāda vardur (15) anlarıñ sağışınca haqq te‘ālā aña on kırla şevāb vere ammā bismi’l-

lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīmuṅ (16) bir kerāmeti daḡı tamām iḡsāndur bunuḡ aṡlı budur kim resūl eyitdi (17) لَا وَصُؤْمِينَ لَمْ تَدُكْرِ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ ya'nī abdesti yoḡdur šol kišinüḡ kim evvelinde

[132b]

(01) bismi'l-lāhi dēmeye pes ma'lūm oldu ki bismi'l-lāhi dēmeyince abdesti dūrüst ola (02) lākin 'alā aḡaddi'l-kemāl ve't-tamām olmaya ya'nī ševābı tamām olmaya pes šuḡa beḡzer ki (03) resūl ḡazreti eyitdi بِجَارِ الْمَسْجِدِ إِلَّا فِي الْمَسْجِدِ ya'nī mescid ḡoḡšısınuḡ (04) namāzı dūrüst degil illā mescidde dēmek olur zīrā her ne at (05) dērler gercek ki šūretā atdur velākīn hūnerde ve ḡıymetde bir degildür zīrā (06) almak iḡsāndur ve tamāmlıḡı bismi'l-lāhi iledür pes lāyıḡdur kim ḡaḡḡ te'alā bismi'l-lāhi (07) berekātında ševābı tamām vēre nitekim eyitdi هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ (08) bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm ve'd-ḡuḡā bunda vav vāv-u ḡasemdür (09) ya'nī ḡaḡḡ te'alā iḡer and iḡer bu sūrenüḡ sebeb-i nüzülü oldur ki ekšeri müfessirler ḡavlinde (10) cuhūdlar geldiler resūlden üc su'al šordılar yā muḡammed ḡaber vēr bize (11) iskender-i zū'l-ḡarneynden ve ašḡāb-ı kehfiden ve cāndan dēdiler resūl (12) resūl eyitdi yarın ḡaber vērem dēdi inšā'llāḡ dēmedi bundan ötürü (13) resūlden vaḡiy kesildi nice gūn cebrā'īl gelmedi zeyd ibn-i eslem eydür (14) resūlden vaḡiy kesilüb cebrā'īl inmedüḡine sebeb buyıdıkim resūlin evinde bir āyet (15) anu ki varıdı cebrā'īl gec indüḡiḡün resūl 'itāb ḡıldı cebrā'īl eyitdi (16) yā muḡammed bilürsinkim bir āyet olduḡı olduḡı eve girmezüz 'ulemā bu arada iḡtilāf (17) ḡılmıšlardur kim resūlden vaḡiy ḡaç gūn kesildi ibn-i cüreyc eyitdi on iki

[133a]

(01) gūn ibn-i 'abbās eyitdi on beš gūn bir nice müfessirler eyitdiler yigirmi gūn (02) muḡātil eyitdi ḡırḡ gūn pes mekke müšrikleri eyitdiler muḡammed sm taḡrısı (03)

düşmān dutdı ve terk  tdi d diler andan haberin kesdi elci v ribimiz oldu (04) d diler m slim nlar g y t mel l oldılar eyitdiler y  res la'l-l h nic n saņa vaĥiy (05) inmez oldu pes res l eyitdi baņa vaĥiy nice ins nkim siz dırnaĥunuĥuzı (06) kesmezsiz ve  irkin ertmezsiz ve bıyıĥunuĥuzı kesmezsiz d di pes ĥaĥĥ te' l  (07) cebr 'il  buyurdıkim ve'd- uĥ  s resini indirdi res l eyitdi y  karındaşım (08) cebr 'il saņa yavlaĥ m şt k olduk ne yavlaĥ hi  geld n cebr 'il (09) biz m de sizden yaņa m şt klıĥumuz katıdur vel kin biz inmez z ill  taņrı (10) buyruĥıyla ve'd- uĥ  ya'n  g nd z ĥaĥĥıy n *وَالنَّيْلِ إِذَا سَجَى* ya'n  d n (11) ĥaĥĥıy n kaĥan kamu nesneyi  nse karaņulıĥıla *مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى* (12) ya'n  y  muĥammed bu kamu y d kıldıĥumuz kaşemler ĥaĥĥıy n nekim taņrıĥ (13) seni terk  tmedi ve daĥı seni d şm n dutmadı ol vaĥitden ber  kim seni (14) iĥtiy r kıldı ve sevdi hergiz yekrenmedi *وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَى* (15) ya'n   ĥiret y grekd r y  muĥammed saņa d ny dan *وَأَسْوَفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ* (16) ya'n  y  muĥammed tiz ola kim taņrıĥ şol kağar m zde ve şev b (17) v re kim r z  olasın bir niceler eyitdiler taņruĥ saņa nuşret ve d leklik

[133b]

(01) v re ve m 'minler coĥlıĥın şol kağar v re kim r z  olasın riv yet (02) kılındı s fy ndan ve 'abb sdankim taņrı res li eyitdi nekim  mmetler m (03) benden şonra aĥılası iĥl mleri k y-be-k y şehir-be-şehir iĥl m-be-iĥl m baņa g sterdiler (04) t  kim maşrıĥden maĥribe deĥin g rd m nitekim ĥad sde gel r *الْأَرْضُ قَارِيَةٌ مَّشَارِقُهَا وَ رُؤْيَا* (05) *مَغَارِبُهَا* el-ĥad s pes ol nesne beni yavlaĥ ş d (06) kıldı andan şonra bu  yet indi kim *وَأَسْوَفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى* ya'n  y  muĥammed (07) tiz ola kim v re saņa r z  olasın ya'n  d keli m 'minlere şef 'at kılasın (08) pes ĥaĥĥ te' l  şol kağar v re kim muĥammed eyde r z  oldum il h  y ter d ye nitekim riv yet (09) kılındı res ldenkim eyitdi  mmet mi n şol kağar şef 'at  yleyem kim ĥaĥĥ te' l  (10) nid  kıla ki y  muĥammed

rāzī olduğımı eydemkim rāzī oldum yā rabbī pes bundan (11) ümīdlü āyet bu ümmet hakkında inmedikim *وَأَسْوَفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى* dur kaçan (12) resül işbu āyeti okudukim *فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ* (13) ya'nī ibrahīm kendü ümmetiçün eyitdi ilāhī her kim baña 'āsī olursa sen yarlıgayıcısın (14) ve dağı rahmet kılıcısın ve 'īsā kendü ümmetiçün eyitdi *وَإِنْ تَعَفُّوْهُمْ عَبَادُكَ وَإِن تَعَفُّوْهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ* (15) *إِنْ تُعَذِّبُهُمْ* (16) eger bunlara 'azāb kılırsan bular senün kullarındur ve eger yarlıgarsan (17) sen 'azīzün hakīmsin pes resül hazreti ki getürdi okudu ümmetī ümmetī

[134a]

(01) dēyüb ağladı pes hakḫ te'ālā cebrā'īli vèribdi eyitdi varğıl muḥammede eyitğilkim (02) yā muḥammed seni ne nesne ağlatdı pes cebrā'īl geldi dèdi resül eyitdi (03) ümmetüm kōrkusı ağlatdı pes hakḫ te'ālā eyitdi yā muḥammed ümmetün işinde seni (04) hoşnūd kılam yerindürmeyem dèdi pes resül eger ümmetimden yaluğuz bir kişi (05) ṭamuda olursa ben hoşnūd olası degülem andan hakḫ te'ālā resülün (06) hālinden ḥaber vèrdi kim vahy inmekden nite idi ve ni'metleri kim şonra ana vèrdi (07) biribirin egdürdi pes eyitdikim *يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنِ السُّبُلِ فَغُورًا* bunda hemze (08) hemze-yi istifhāmdur ya'nī yā muḥammed ben seni yetīm bulmadummi şonra dölendürüb (09) yardım kılmadummi eyitdüm belī yā rabbī rivāyet kılandı ḥammāddan ve sa'īd bin cübeyreden (10) cübeyreden ve ibn-i 'abbāsdankim resül hazreti eyitdi dèr taḫrımdan bir (11) şordum ey kāşkī şormayaydum eyitdiler yā resūla'l-lāh eyitdi allāh (12) hazretine dèdüm ilāhī süleymāna ulu pādīşāhlık vèrdün fulāne bunı ve fulāne (13) anı vèrdün baña ne vèrdün pes allāhdan hazret-i allāhdan ḥiṭāb-ı 'izzet geldikim (14) yā muḥammed *يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنِ السُّبُلِ فَغُورًا* ya'nī seni yetīm bulub saña yardım kılmadummi (15) ben eyitdüm belī yā rabbī yine nidā geldikim *يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنِ السُّبُلِ فَغُورًا* ya'nī dağı (16) azmış bulub hidāyet vèrmedummi ya'nī ṭoğru yola

kuġaġuzlamadımmı (17) belī yā rabbī yine ‘izzet geldikim *عَائِلًا فَأَغْنِي* ya‘nī daġı seni yoksul

[134b]

(01) bulub ħadīce mālıyla bayıtmadım mı belī yā rabbī bir nice rivāyetde gelür kim (02) *يَتِيمًا فَأُوِي* ma‘nisi budur kim yā muġammed seni taġrıñ öksüz bulmadı mı (03) ve yoksul ve kici bulmadı mı ol vaġtın kim ataġ anan öldiler ve saġa māl (04) ġomadılar ve bir ev ve bark ġomadılar pes taġrıñ māl ve menzil ve maġām ve yurd (05) vėrdikim anda dölendüñ ve seni ‘emmüñ ebū ġālibe işmarlamadu mı kim seni (06) görgülü besledi ve eksüklerin bitürdi su’āl niġün atadan ve anadan (07) öksüz ġıldı resül gibi kiři cevāb anuġün kim ġaġġ te‘ālā diledi kim resül (08) ġiġ maġlūġuñ minneti ġalmaya mücāhid rivāyet ġıldıkim atasından bu āyet ma‘nīsindenkim (09) *يَتِيمًا فَأُوِي* ya‘nī yā muġammed taġrıñ seni yetīm bulmadı mı dėdüġi (10) oldur ki ‘arablar ‘urufında vardur kim dūrri yetīm dėrler řol incü yā kim (11) anuġ gibi incü ġiġ incü olmaya pes āyetüñ ma‘nisi böyle oldıkim yā muġammed (12) seġ ululıġuñ ve řerefüñ ve fazluñ içinde birsin ġiġ mānendüñ yoġdur (13) ve taġrıñ seni ululıġa dölendürdi ve muġīm ġıldı *صَّالًا* *وَوَجَدَكَ* (14) ya‘nī yā muġammed seni taġrıñ řunuġ üzerine buldıkim ġavmiñ işlerdi (15) pes řol iř üzerine ġulavuzladıkim şimdi anuġ üzerinesin (16) süddī eyitdi resül tamām ġırġ yıl kendü ġavmi iři üzerine idi kelbī eyitdi (17) *صَّالًا فَتَهْدِي* ya‘nī yā muġammed seni taġrıñ peyġamberlıġdan

[135a]

(01) ve řerī‘at ġükminden ġāfil buldı pes anı saġa öğretdi ve daġġāk (02) rivāyetinde eydür *صَّالًا فَتَهْدِي* ya‘nī yā muġammed seni taġrıñ azmış (03) ġavm içinde bulub seni tevġide ve nübüvete ġulaġuzladı ġasan rivāyetinde (04) eydür *صَّالًا فَتَهْدِي* ya‘nī yā muġammed taġrıñ seni mekke ġaġālarında (05) yavıġlımıř ve azmış bulub seni

dedeñ ‘abdu’l-muṭṭalibe kılavuzladı ve koşdurdı (06) rivāyet kılındı ibn-i ‘abbāsdankim resūl geci oğlandı mekke kılķālarında (07) azdı ebū cehil ‘aleyhi’l-la’ne koyunına ve devesine varub gelürdi resūle (08) şataşdı atı öñine alub dedesine getürdi pes ḥaḳḳ te‘ālā resūle minnet (09) kılur kim düşmānı anı girü dedesine koşdurdı nitekim dost dostuna (10) eyider zehī kerīm pādişāhkim düşmānına dost gibi ḥidmet ètdürdi (11) ve anuñ göñline şefḳat bıraḳdı nitekim mūsāyla la‘īn fir‘avn la‘īn ḥikāyetdür (12) kim düşmānını kendü sarāyında dost gibi besletdi otuz altı yıl (13) mūsā fir‘avn sarāyında oldu ḥikāyeti meşhūrdur yerinde işidile eger (14) ebū cehil bileydi muḥammed aña neler kılısardur ol vaḳit anı helāk èderdi (15) veyahūd fir‘avn bileydikim mūsā aña ne cefālar èdiserdür olaḳ sā‘at anı (16) helāk èderdi pes her iş ḥaḳḳ te‘ālā elinde āsāndur ka‘bu’l-aḥbār rivāyetinde (17) gelmişdür kim çün resūl ḥazretinüñ dāyesi ḥalīme emzürmek ḥaḳḳın tamām èyledi

[135b]

(01) pes resūli alub gelürdikim dedesine işmarlaya ḥalīme eydür kaçankim resūli (02) getürüb mekkenüñ ḳabusına geldüm işitdüm kim bir gū çağırur ya‘nī saña nūr (03) bir āvāz gelür eydür ki devlet senüñ ey mekke şehri kim bugün saña nūr (04) ve bezek ve görk ve ārāyiş geldi ḥalīme eydür muḥammedi aşığa ḳodum kim ḥacet (05) ḳazā èdem ve dönem başım düzem bir gürüldü işitdüm cevre baḳdum ḥiç nesne (06) görmedüm geldümki muḥammedi getürem yerinde bulmadum pes çağırub eyitdüm ey (07) ḥalāyık ḳanı oğlan eyitdiler ki ḳanğı oğlan ben eyitdüm kim muḥammed bin ‘abdu’l-lāhi kim (08) anuñla benüm yüzüm ḥaḳḳ te‘ālā tāze kıldı ve yoḳsulluḳdan ḳurtardı (09) ve anı bisledüm bicerdüm ki tā anuñla şād olub ümīde èrem ve getürdümkim (10) dedesine işmarlayam emāneti boynumdan giderem aḳsuzın elümden cıḳdı (11) ḳancaru vardı bulamadın lātu ve ‘uzzā ḥaḳḳıyçün eger anı bulmazısam kendüzimi (12) işbu ṭağdan

aşağa bırağam helāk olam ve ol kavm eyitdiler anı biz hîç görmedik (13) çünkim böyle dediler elimi başım üzerine koyub ve muhammede dèyü feryād-ı zārile (14) ağladum şöyle kim ol kavm dükelisi esirgeyüb bile ağlaşdılar pes gördümdi (15) bir za‘îf kocacuk ‘aşāsını dayanmış gelür katuma geldi başa eyitdi ey ‘avrat (16) noldı saña ben eyitdüm oğlum muhammedi yavı kıldum ol çoçaçuk eyitdi (17) ağlama kim ben seni bir kimseye kulavuzlayam pes ben eyitdüm cānım saña fidā

[136a]

(01) olsun ol kişi kimdür eyitdi ol şanemdür ki adı hübeldür böyle dedi (02) vardı şanemler evine girdi ben de bile vardum pes ol kaçan vardı hübeli (03) tavāf étدی başında ve ayağında öpdü ve çağırub eyitdi ki ey bizim (04) ulumuz himmetün ve ululuğın kıreyş kavmi üzerine kadīmdür işbu ‘avrat (05) eydür oğlum muhammedi yavukladım dèr imdi buña oğlum bulıvèrgil kim mekke (06) şehrinde işbu kaygu gitsün çün muhammed adın işitdi hübel yüzi (07) üzerine düşdi dükeli butlar yüzi üzerine butlardan bir ün geldikim (08) bizüm helâklığımız bu muhammedin elinde olasıdur pes ol kocanun dişleri (09) caşşadı ve dizleri ditredi ve ‘aşāsı elinden düşdi pes katume eyitdi (10) ki yā hālīme senün oğlunun bir tanrısı varmışki anı hîç yavıklamaya (11) ve seğ oğlunu istegil hālīme eydür korçdumki bu haber ‘abdu’l-muṭṭalibe ki (12) pes durdum ‘abdu’l-muṭṭalibe geldüm kaçankim beni gördü eyitdi tālī‘mi (13) indi saña yoḥsa yavuz tālī‘mi indi ben eyitdümki naḥsı illā key ulu naḥs (14) ‘abdu’l-muṭṭalibe ne dedüğüm anladı ve eyitdikim meger oğlan senden azdı (15) ben eyitdüm belī pes ‘abdu’l-muṭṭalib şandikim kıreyş kavmi anı depeledi şolok sā‘at (16) kılıcın dardı kaçımağından durımadı yüce āvāzla çağırđıkim ey (17) kavmi kıreyş kavmi dirilün şolok sā‘at dirildiler eyitdiler aḥvāl nitedür ‘abdu’l-muṭṭalib

[136b]

(01) eyitdi oğlum muhammed yā ve pes kureyş kavmi eyitdiler bingil binelüm eger (02) denize girürsen girelüm dēdiler pes ‘abdu’l-muṭṭalib yētdi kureyş kavmi (03) bile bindiler mekkenün aşığasın yukarusın istediler bulmadılar pes (04) gelüb ka‘beye girdi ve bir hafta i’tikāfa oturdı ve işbu şi‘ri (05) okırdı şi‘ri yā rabbī rudde rākiben ve muhammede rudde aliyye ve ettehāze ‘indi bedāyi (06) pes ‘abdu’l-muṭṭalib havādan bir āvāz işitdikim eydür ey ādem oğlanları (07) zārılık kılmañ muhammediñ vardır kim hergiz anı yavı kılub zāyi‘ edesi (08) degildür pes ‘abdu’l-muṭṭalib eyitdi ey ön adın muhammedüm kãdadur (09) bildürgil pes āvāz geldikim uş tehāime deresinde yemen ağacınun (10) dibindedür pes ‘abdu’l-muṭṭalib bunı işitdi bilikin kuşanub atına bindi (11) kaçan biraz yol vardı varağa ibn-i nūvfele uğradı ikisi bile gitdiler tā kim (12) ol dereye érüb muhammedi gördiler kim bir ağacun dibinde durur budakları (13) ceke ve yabraklarını oynar pes ‘abdu’l-muṭṭalib inlerü geldi eyitdi sen (14) kimsin eyitdi ben muhammed bin ‘abdu’l-lāh bin ‘abdu’l-muṭṭalibvan pes ‘abdu’l-muṭṭalib (15) eyitdi cānım saña fidā olsun ben senün dedeyven dēyüb pes atdan (16) inüb oğlanı bağına basub öpdi kuçdı dizine aldı oḥşadı (17) ve dağı önine eyerönine alub mekkeye getürdi pes kureyş kavmünün göñli andan

[137a]

(01) dölendi pes haqq te‘ālā وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى دēyüb minnet kıldığı (02) budur bir nice rivāyetde oldur ki resül hażreti şām bazirgāñılına giderken (03) bir yerde şeytān geldi resülün devesin şaşdı kervāndan (04) irak düşürdi haqq te‘ālā ‘azze ismuhu cebrā’ili vëribdi şeytānı kanadıyla (05) urubdı hindistāna bırağdı resüli alub girü kervāna getürdi devesinün (06) noqtasın girü ve evvelki yerine bağıladı pes haqq te‘ālā minnet étdüğü budur (07) وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى bir nice müfessir eyitdiler (08) وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى dēdüğü mi‘rāc gëcesinde ol vaqitkim sidretü’l-müntehāda cebrā’il kãldı (09) ve seņ yol azdın kãncaru

varasın bilmezdüñ haqq te‘ālā seni ‘arş altına (10) kulağuzladı ve refrefi vèribyüp bindürdi dèmek olur muḥammed bin ‘alī (11) tirmidī eyitdi *يَا نَبِيَّ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ* ya‘nī yā muḥammed taṅruñ seni (12) bir belürsüz ve aṅlımaz ve bilinmez buldı pes ḥalāyıkı saña kulağuzladıkim (13) bilindüñ ve güneş gibi ‘ālemde āşikār olduñ ebū bekir varrāk eyitdi (14) *يَا نَبِيَّ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ* ya‘nī yā muḥammed seni taṅruñ ebū ṭālib sevgüsü (15) üzerine buldı pes kendü sevgisi üzerine kulavuzladı ḥunayd-i bağdadī (16) eydür *يَا نَبِيَّ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ* ya‘nī yā muḥammed seni taṅruñ (17) kūrān ḥükmin ḥalḳa vèribmekiçün ‘āciz ve ḥayrān buldı pes anı bildürmege

[137b]

(01) seni kulağuzladı *يَا نَبِيَّ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ* ya‘nī yā muḥammed daḥı seni taṅruñ (02) yoqsul buldı ḥadīce mālī birle bayıtdı bir niceler eydür yā muḥammed seni (03) taṅruñ buldı ḥadīce mālī birle bayıtdı bir niceler eydür yā muḥammed seni taṅruñ (04) yoqsulbulub bulub ğazā mālīyla ya‘nī ğanīmet mālī birle bayıtmadııı ibn-i ‘aṭā (05) eydür *يَا نَبِيَّ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ* ya‘nī yā muḥammed sen şerī‘ate ve kitāba (06) muḥtāc idüñ pes taṅruñ saña kitāb ve şerī‘at vèrdi ve ‘ilme (07) bayıtdı bir nice müfessirler eydür taṅruñ seni yaluñuz ve şaḥābsuz (08) ve ḥabersüz buldı şaḥābeler ve yārenler ve dostlar ve kardaşlar ve ümmetler birle (09) bayıtmadumıı *يَا نَبِيَّ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ* ya‘nī muḥammed sen de imdi öksüzünü (10) ve yetīmi ḳahr èylemegil şol kendü öksüzligün ve yetīmligün aṅıl (11) rivāyet kılındı ebū hureyreden ve ol daḥı resūldenkim eyitdi her kim (12) kendü öksüzünü beslese benümile uçmaḳda bile ḳoşa olasıdır iki (13) mübārek barmağıyla işāret ètdi ve daḥı rivāyet kılındı ‘ömer ibn-i ḥaṭṭābdankim (14) eyitdi resūlden işıtdüm dèr ḳaçan bir yetīm ağlasa ol yetīm (15) ağladığından ‘arş ditrer haqq te‘ālā feriştelere eydür işbu yetīmi (16) kim ben anuñ atasın ve anasın tobraḳ altında gizledüm ağlatdı (17) dèr pes feriştelere eydürler ilāhunā señ yègrek bilürsin pes haqq te‘ālā eydür

[138a]

(01) ey feriştehler siz şanuk oluñ her kim ol eksüzi hoşnüd kıla kıyāmet (02) güninde ben anı rāzī ve hoşnüd kılam ‘ömer ibn-i hattāb kaçan (03) öksüzler görse anuñ şığardı başın şığardı eline nesnecük vèürdi (04) *فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ* ya‘nī yā muḥammed yoqsulı ve dilenciye seklitmegil (05) yoqsulluğın anğıl veyā nesne vèrgil veyā eyü dilile göndergil ḥasandan (06) rivāyet kılındıkim dilenci sekitme dèdügi ṭālib ‘ilimlerdür kim ‘ilmi gelürler istevügelürler (07) ibrahīm edhemden rivāyetdür kim eyitdi ne kavmdür dilenciler kim bizüm azıgumızı (08) āhirete götürürler *وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ* ya‘nī yā muḥammed dañı tañrıñ (09) ni‘metlerini söylegil ya‘nī ol ni‘met peygamberlik ni‘metidür ve bir niceler eydür ‘ilim (10) ni‘metidür tā ki her kanda olsa ‘ilmiyle ḥalāyıkā fā’ide vère zīrā ‘ilim nürdür (11) her kanda olsa nürdan fā’ide alurlar güyā ki bir gökiçede çırağ yandursa (12) dükeli ḥalāyık andan fā’ide dutar ve bir niçeler eydür ol ni‘met kūrān-ı ‘azīmdür (13) ya‘nī kūrān ni‘metdür kim resüle vèrildi bir niçeler eydür āyetün ḥükmi ‘āmmdur (14) ya‘nī allāh vèrdügi her ni‘meti söylemek gerek nitekim resül eyitdi ḥaqq te‘ālā vèrdügi (15) ni‘metleri söylemek hemān şükürdür ve ol ni‘meti söylemeyüb gizlemek (16) küfrān-ı ni‘metdür cemā‘at raḥmetdür ve ayrılığı ‘azābdur **sūretü’l-inşirah** (17) bu sūre mekkede indi yüz üç ḥarfdür yigirmi yèdi kelimedür sekiz

[138b]

(01) āyetdir resül ḥazreti eyitdi her kim bu sūreyi okusa imdi şevābı şöyledür (02) kim ol kişi baña geldi ve beni kaygumı kaygulu buldı kaygumı (03) giderdi ve beni şād kıldı ammā bismi’l-lāhinün bir (04) kerāmeti dañı oldur kim muḥālefete zeviyi’ṭ-tuğyāndur ya‘nī kāfirler (05) herbir işlerinde bismi’l-lāhi dèmezler ammā mü’minler her işlerinün (06) evvelinde dèrler ḥaqq te‘ālā eydür yā muḥammed her kim her işinde benim adımı (07) anşa ben raḥmān tañrı andan hoşnüd oluram nitekim nūḥ peygamber gemisine (08)

giricek bismi'l-lāhi mecrāhā dēdi ben anı ğarkdan kırtardım kaçankim mü'minler (09) dünyāda benim adlarımı dēseler yarın kıyāmet gününde ben anları şırāt üzerinde (10) şaklayam tā ki cehennem tāmusına düşmeyeler bī-berekāt (11) bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm *صَدْرَكَ* *يَا نَبِيَّ يَا مُحَمَّدَ* (12) senüñ göñlüni ĩmān nūrıyla açmadummı bir niçeler eydürler seniñ göñlüñi (13) peygamberlik nūrıyla doldurmadummı ve bir niçeler eydürler seniñ göñlüni (14) yumuşak kılmadummı bu hümeze hümeze-yi istifhāmdur ma'nāsı taķrirdür (15) *وَوَضَعْنَا عَنْكَ وُزْرَكَ الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ* *يَا نَبِيَّ دَاهِيَّ يَا مُحَمَّدَ* senüñ (16) yazuĝuñı baĝışlamadummı kim ol yazuķ seniñ arķañı bu kelli bükeridi (17) *يَا نَبِيَّ* belüñi şırdı ḥasan ve katāde eytdiler *وُزْرَكَ* dēdüĝi oldur ki

[139a]

(01) resülün cāhiliyyet zamānındaĝı günāhıydı *يَا نَبِيَّ* nübüvvet gelmedin ve bir (02) niceler eytdiler *وُزْرَكَ* dēdüĝinden murād ümmeti günāhlarıdır kim ḥaķķ te'ālā muḥammede (03) baĝışladı resül ḥod ma'sūmıdi *دُكْرَكَ* *يَا نَبِيَّ يَا مُحَمَّدَ* seniñ (04) zıkrıñ yüce kılduķ şöyle kim ben tañrı anlıcaķ sen de bile anlıvursın (05) nitekim lā ilāhe illā'l-lāh dēse ĩmānı dürüst olmaz tā kim muḥammed resülü'l-lāh dēmeyince (06) mücāhid eydür *دُكْرَكَ* *وَرَفَعْنَا لَكَ* dēdüĝi oldur ki pes vaķitde mü'ezzinler (07) minārelerde bāk vericek allāh adını ve resül adını bile eydürler ve kāmette de (08) bile dērler 'aṭā eydür ĩmān tamām olmaz tā resüli bile dēmeyince zü'n-nūn-ı (09) mışrī eydür *وَرَفَعْنَا لَكَ* *دُكْرَكَ* dēdüĝinden murād oldur ki *يَا نَبِيَّ* dēmek (10) olur kim dükeli peygamberlerün himmeti 'arş yöresinde gezer ammā (11) muḥammedün himmeti 'arşdan yukarudur dēmek olur *قَلَانٍ مَعَ الْعُسْرِ يُبْتَلَى* (12) *يَا نَبِيَّ يَا مُحَمَّدَ* düşvārlıķ ve katılıķ kim sen müşriklerde ve 'azāb kıılmaķda (13) görürsin anuñ ardınca geñezlik vardur kim ḥaķķ te'ālā (14) seni bularuñ üzerine ĝālib ēyleye şöylekim bular kendü dileĝiyle (15) veyā gücile sen getürdüĝün ḥaķķa yedileler *إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُبْتَلَى* (16) *يَا نَبِيَّ* āḥiret düşvārlıĝıyla

şonunca dağı gevezlik var ya'ni demek olur ki (17) kaçan bir kişi dünyāda zağmete katlansa āhıretde sevāba erte bir niceler eydürler

[139b]

(01) uğmağa erte su'al *مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا* tekrār kıldı niğün cevāb anuğiğün (02) ki tekrār tākīd-i fā'idesi vardur nitekim rivāyet kılındı ibn-i 'abbāsdankim eytdi (03) *لَا يَغْلِبُ الْعُسْرُ* tākīd-i fā'idesi vardur nitekim rivāyet kılındı ibn-i 'abbāsdankim eytdi (03) *لَا يَغْلِبُ الْعُسْرُ* ya'ni bir 'usur iki yusra gālib olmaz ibn-i mübārekden (04) rivāyet böyledür kim hasan-ı başrı ve aşhābı dağı böyle eydürleridi (05) su'al pes 'usurda yusurda mükerrerdür niğün 'usur bir dutarlar yusur iki (06) dutarlar cevāb anuğiğünkim her kelimeki mu'arrefbi'l-lām ola dükeli bir cinsden (07) olur imdi el-'usūr dēyü ta'rīfile getürdi tā ki ikisi bir cins olmağiğün (08) yüsri mükerrer getürdi anuğiğünki 'alāhıde ma'nāya delālet eder ve bir niceler (09) eytdiler *مَعَ الْعُسْرِ* dēdüęi kāfirler peyęamberi mekkeden cıkarđıklarına iřāretdür (10) *يُسْرًا* dēdüęi fetē-i mekkede peyęamber girü mekkeye girdüğine iřāretdür ve bir niceler (11) eydür *الْعُسْرُ* iřāretdür peyęamber ebü bekirle mekkeden kaçduğına *يُسْرًا* dēdüęi (12) iřāretdür aęa ki peyęamber girü mekkeyi fetih edicek on bię kişiyle (13) girüdüğinden bir niceler eydürler *الْعُسْرُ* dēdüęi iřāretdür aęa kim (14) peyęamber kāfirlerden kōrkub ebü bekirile donla kaçub ĥorlıęıla (15) girdüğinden *يُسْرًا* dēdüęi iřāretdür aęa ki fetē-i mekkede (16) bunca bię kişiile 'izzetü ve ikrāmıla cāhu maşıbıla şeref-i ta'zīmle girü mekkeye (17) girdüğinden bir niceler eydürler bu söz 'āmmdur her 'usrāy kim mü'minlere

[140a]

(01) er-yusr kimi dünyāda kimi āhıretdeki anuğ zımnında nice yusur vardur nitekim şā'iri (02) fārisi dilince eydür *زَيْبًا سَائِيَةً نَادَانِي* (03) *شَعْرَ رَحْمَتٍ هَمَّ رَحْمَتٍ أَشْتَدُّ عَالَمٍ عَشِقُ أَزْزُقَطَّةٍ* (03) *شَعْرَ رَحْمَتٍ هَمَّ رَحْمَتٍ أَشْتَدُّ عَالَمٍ عَشِقُ أَزْزُقَطَّةٍ* ya'ni mekke kāfirleri şanurlardıkim (04) muĥammed mekkeden cıkarđık andan kurtulduğ dērlerdi ĥaķķ te'ālā anuğ (05) zımnında bunca 'ağalar ve bunca keremler

ëtdikim pāyānı yoğıdı (06) nitekim yūsufi kardaşları şatdılar āhir mışıra düşdi zindāna girdi (07) bunca yıl zindān zahmetin cekdi andan şonra mışıra pādişāh oldı (08) vāki'de bu nesnelere zahmet idi illā anuñ zımnında nice luğflar varıdı (09) āhir şöyle oldıkim mışır gibi şehri mecmū'unı aña mülk kılur idi tā hüdāyī (10) ki mecmū'ı mışruñ hılkını oğlı ve kızıyla şatun alub kıl edindi şonra (11) dükelerini āzād etti nitekim tefsīrde mecmū'ı bī-tamāmihī kışsa-ı yūsufda gelür (12) eger aña meşgūl olursuz maşşūddan irak düşerüz güyā ki (13) bunda bir nükte vardur ki haqq te'ālā eydür mışır gibi mülke pādişāh (14) olmaqlığa bēş on yıl zindān zahmetin çekmege degir bunıñ üzerine (15) emsāl inen çokdur girü tefsīre gelemiz *فَادَا فَرَعْتِ فَاَنْصَبْ* ya'nī yā muhammed (16) müşrikleri gazāsından ve bularıñla cenk etmekden fāriğ olsañ (17) haqq te'ālānıñ kulluğına dinlegil ibn-i 'abbās rivāyetinde eydür *فَادَا فَرَعْتِ*

[140b]

(01) *فَاَنْصَبْ* ya'nī demek olur kaçan namāzdan fāriğ olsañ du'ā kılmağa becid (02) olğil ve hācetlerüñi bilgil mücāhid rivāyetinde eydür *فَادَا فَرَعْتِ فَاَنْصَبْ* (03) ya'nī kaçan dünyā işinden fāriğ olsañ haqq te'ālā kulluğına durğil (04) ve namāz kılğil hikāyet bir gün şüreyh bāzardan gezeridi gördi iki kişi (05) güreş dutar eydür ey miskīnler işsüz kişi güreş dutmağa bulamadı (06) belkim işden fāriğ olıcağ namāza ve 'ibādeteye buyuruldı nitekim eyitdi *فَادَا فَرَعْتِ* (07) *فَادَا فَرَعْتِ* kelbī eydür rivāyetinde *فَادَا فَرَعْتِ فَاَنْصَبْ* dedügi ya'nī yā muhammed (08) kaçan vahy haberin bu kavme degürmekden fāriğ olsañ mü'minler günāhın (09) dilemege meşgūl olğil *فَارَعْتِ يَا نَبِيَّ* ya'nī yā muhammed allāhdan rağbet (10) etgil cüneyd eydür ya'nī yā muhammed kaçan halk işinden fāriğ olsañ (11) haqq 'ibādetine dürüşgil ve bir niceler eydürler *فَارَعْتِ يَا نَبِيَّ* ya'nī yā muhammed (12) kaçan aḥvālinden fāriğ olsañ allāh rağbet kılğil ve bir niceler eydür (13) *فَارَعْتِ يَا نَبِيَّ* ya'nī yā muhammed kaçan ferāizden fāriğ olsañ fezāile (14) dürüşgil ya'nī nevāfile dürüşgil

‘ikrimeden rivāyetdür ki eyitdi (15) ben Qurānı ismā‘īl bin ‘abdu’l-lāhdan okudum kaçan ve’ḍ-ḍuḥā sūresine (16) érdüm baña eyitdi her sūrenün evvelinde tekbīr getir mücāhid daḥı (17) haber vèdikim ve’ḍ-ḍuḥādan tā āḥirine degin tekbīr getürmek gerek rivāyetdür [141a]

(01) rivāyetdür ‘abdu’l-lāh bin keşīre buyurdu ubbī bin ka’bden kim olda (02) tekbīre buyurdu ve resūl übbeyye böyle buyurmuş ba‘zı müfessirler demişler kim (03) *أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ* ma‘tūfdur *لَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى بِهِ* pes bunun beyānı oldur ki (04) nitekim yukarı dedük idikim resūl ḥazreti eyitdi taḥrīmdan bir su’āl (05) şordum şormasam yègidi dedi bu daḥı anlardan biridür ve bir niceler (06) eyitdiler selefden şöyle rivāyetdür kim enfāl sūresiyle tevbe sūresi (07) bir sūre menziletindedür ve’ḍ-ḍuḥā sūresiyle li-īlāfi bir sūre gibidür (08) va’l-lāhu ā‘lem **sūretü’l ve’t-tīni** bu sūre mekkede indi yüz élli ḥarfdür otuz dört (09) kelimedür sekiz āyetdür resūl ḥazreti buyurdu her kim bu sūreyi okusa (10) ḥaḥḥ te‘ālā aña ‘iffet vère ve yakın rüzī kıla ammā bismi’l-lāhinün bir kerāmeti daḥı oldur (11) *ītā’i’l-kütüb-i bi’l-īmāndur* nitekim rivāyetde gelür ki kaçan kıyāmetde beni (12) ulaşıdurulduḡı vaḳit olsa şol kişinün ki bitisi eline sağ eline vèrilsè (13) ol bitiniñ evvelinde bismi’l-lāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm yazılmış ve şol kişilerün (14) kim bitisi şol eline vèrilsè anda bismi’l-lāhi olmaya pes işāretten ma‘lūm (15) olur kim kişiyi uçmaḡa ileden bu kelime imiş va’l-lāhu ā‘lem bi’s-şevāb (16) bismi’l-lāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm *وَالزُّبُرِ وَاللَّيْلِ وَاللَّيْلِ وَالزُّبُرِ* girü bundaḡı (17) vav vāv-ı ḳasemdür ya’nī incīr ḥaḥḥıyçün ve daḥı zeytün ḥaḥḥıyçün ibn-i ‘abbās

[141b]

(01) ve ḥasan ve mücāhid ve ‘ikrime ve ibrahīm ve ‘atā ve cābir ve muḳātil (02) ve kelbī bu toḳuz müfessir ittifaḳıla kim eyitdiler ḥaḥḥ te‘ālā *وَاللَّيْلِ وَاللَّيْلِ* dèyüb and içdüḡi (03) şol incīrdür ve şol zeytündür kim yèrsiz ve şıḳarsız rivāyet kılandı (04) ebū zerrdenkim

eyitdi bir gün resüle bir tabağ incir getürdiler andan yedi (05) ve şahâbelere dağı eyitdi yeni incirikim ol bevâşır rencini giderür kırısde (06) fâ'ide eder dedi ka'bu'l-aḥbâr eydür *وَالْتَّيْنِ* den murād dımışk mesciddür *وَالزَّيْتُونِ* (07) murād beyti'l-muḳaddesdür muḥammed bin ka'b eyitdi *وَالْتَّيْنِ* den murād aşḥâb-ı (08) kehf mescididür *وَالزَّيْتُونِ* eyleye mescididür kim ibn-i 'abbâs eyitdi (09) *وَالْتَّيْنِ* dedügi nūḥ peygamber mescididür kim tağı cudi'tağı üzerinde (10) yaptı *وَالزَّيْتُونِ* ya'nî beyti'l-muḳaddesdür nehşel eyitdi *وَالْتَّيْنِ* dedügi (11) 'askalân mescididür bir niceler eyitdiler *وَالْتَّيْنِ* dedügi mescid-i ḥarâmdur *وَالزَّيْتُونِ* (12) dedügi mescid-i aḳşâdur fezâ eydür şâm ehlerinden bir kişi eyitdikim *وَالْتَّيْنِ* (13) ḥulvânıla şâm yâ hemedân arasındığı tağlardur *وَالزَّيْتُونِ* dedügi şâm (14) tağlarıdur *وَطُورِ سَيْنِينَ* ve dağı ol tağ ḥaḳkıyçün kim mūsâ aña ağdı (15) ya'nî mi'râc anda oldu ve hem peygamberlik anda indi 'abdu'l-lâh bin 'ömer eyitdi ḥaḳḳ te'âlâ (16) dört tağa arı dedi biri tûri şînâ ve biri tûri sînâ ve biri tûri teymâ (17) ve biri tûrizeynâ ammâ tûri teymâ dımışkdur ammâ tûri zeynâ beyti'l-muḳaddesdür

[142a]

(01) ki mūsâ tûridür ammâ tûru teynâ mekkedür *وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ* ya'nî (02) işbu mekke ḥaḳkıyçün *فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ* ya'nî âdem oğlanını (03) bir görgülü şüret ve dağı görgülü kâmet içinde yaratduḳ niçün anuñiçünkim ayruḳ (04) cānavârlaruñ dükeliñ yüzün aşığa yaratduḳ ammâ âdem oğlanınıñ yüzün (05) yuḳarı yaratduḳ ve bir niceler eydürler aḥsen-i taḳvîmiden murād muḥammed muştafâdur (06) bu aḳsâmıñ cevâbı *لَقَدْ* *خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ* dur 'ulemâ bu âyete (07) cevâb ḳasem dërler ebü bekir bin tâhir eyitdi bu âyet cevâbı ḳasemdir ya'nî (08) bu zikir olunan nesnelere ḥaḳkıyçünkim âdem oğlanlarını biz aḥsen-i taḳvîmde (09) yaratduḳ böyle demekden murād demek olur kim oğlanların âdemoğlanların (10) 'aḳlı birle bezenmiş ve bunu râst yaratduḳ ve ta'âmı ve şarâbı (11) eliyle yer ve icer nitekim cānavârlaruñ ayruḳcānavârlaruñ başı girü ḳalan (12) girü ḳalan

ā'zālarına kulluğcıdur ammā ādem oğlanınuñ ayruğ (13) ā'zāları başına kulluğcıdur ^{نَمَّ}
رَدَدْنَا هَ اسْقَلَن سَافِلِينَ ya'nī andan (14) ādem oğlanını şol şüretlü ve 'ağılluyiken bir hāle
getürürüz kim (15) bu nār ve teni za'īf olur ve 'ağlı gider ve bir niceler eydürler اسْقَلَن
سَافِلِينَden (16) murād ebū cehildür rivāyet kılındı enesdenkim resūl eyitdi (17) dēr
oğlancıklar rasīde olunca nekim müzd işleyeler atasına ve anasına

[142b]

(01) yazılır ammā nekim günāh işleyeler hīc yazılmaz kaçan rasīde olsa ve kalem (02)
anuñ üzerine yürise haqq te'ālā iki ferişte vērir kim şaqlarlar (03) müzdin ve günāhın
yazarlar her ne gelici kim ādem oğlanınuñ ağızından çıkar (04) yazarlar nitekim haqq
te'ālā buyurur ^{مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ} ya'nī (05) demek olur kim hīcbir lafız
söylemez ādem oğlanı kavlıden meger kim (06) anuñ katında şaqlayıcılar vardur hāzır
ne dērise derhāl yazarlar (07) vaqtiki ādem oğlanı islām dīni içinde kırk yaşına érse haqq
te'ālā (08) anı üç yaşına dürlü belādan emīn kıılır bir delülikden ve bir cüzzāmdan (09)
ve bir baraşdan kaçankim altmış yaşına érse haqq te'ālā anı sevduğı işlerden (10) yaña
döndüre ya'nī hayrāta meşgül olur kaçan yétmiş yaşına érse (11) gökler ehli anı severler
kaçan seksen yaşına érse haqq te'ālā anı ne (12) işlerse müzdden yazar günāhı yazılmaz
kaçan toksan yaşına érse haqq te'ālā (13) celle celāluhu anuñ geçmiş günāhlarını bağışlar
ve gelesi günāhın yarlıgar (14) ve dağı anı kendü kavmi üzerine şefā'atci kıılır
yeryüzinde anuñ (15) adın anısar allāh yazar kaçan bunamağa başlasa şöyle kim nesne
bilmekden (16) kalsa haqq te'ālā aña şol sağiken kılduğı hayırlar kadar nice şevāb yazar
ve andan (17) şonra ne kadar günāh işlese yazılmaz ^{يَا نِي أَلَا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ} ya'nī anlar
kim

[143a]

(01) ĩmān getürdiler ve eyü ‘ameller kıldılar herçend kim bu nā’ib ‘aklı giderise (02) dağı sevābı yazılır hıç kesilmez *فَالَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ* ya‘nī hāşıldır bunlara (03) sevāb kim şonı kesilmek sözün dađhāk eydür ya‘nī bulara müzd yazılır hıç ‘amel (04) kılmazlarsa dağı *فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالذِّينِ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ* ya‘nī ey oğlanları ādemođlanları (05) işbu huccetden şonra dīn ve hisāb vèrmegi ve cezā görmegi kim yalanı dutarsa (06) tağrı te‘ālā hüküm kılıcılaruğ yègređi degülmidür bu hemze hemze-yi istifhāmdur (07) murād-ı tağrırdür pes mecmū‘ı mađlūkāt anıa delālet èdicidür bu nesne üzerene (08) ya‘nī ‘ilmine ve hikmetine bir niceler eydürler bu āyetde kim *أَلَا الَّذِينَ آمَنُوا* den murād (09) ebū bekirdür *فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالذِّينِ* den murād ‘oşmāndur (10) *وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ* den murād ‘aliyyi ibn-i ebī tālibdür pes *أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ* (11) *الْحَاكِمِينَ* dèdüđinden şonra eyide *وَأَنَا عَلَىٰ ذَٰلِكَ مِنَ الشَّاهِدِينَ* dèdüđi kāfirleri ve münāfiđları cehenneme iledürüz (13) dèmek olur andan şonra işişnā kıldı mü‘minleri eyitdikim *أَلَا الَّذِينَ آمَنُوا* dèdi andan şonra kāfirlere serzeniş kıldı eyitdi *فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ هَٰذِهِ الْحُجَّةُ بِالذِّينِ* ya‘nī bi’l-ħesābı (16) *مُكَذِّبًا* (17) *الَّذِي يَجْعَلُكَ* bu māmāhi mevşüldur ya‘nī dèmek olur kim *فَمَا يُكَذِّبُكَ* ve’l-cezāu *فَمَا يُكَذِّبُكَ* bir niceler eydür *فَمَا يُكَذِّبُكَ* nuđ kāfi kāf-ı ĩtiābdur muğammede

[143b]

(01) ya‘nī *فَمَا يُكَذِّبُكَ* yā muğammed *مِنْ قُدْرَتِنَا عَلَىٰ خَلْقِ الْإِنْسَانِ* (02) ya‘nī *فَمَا يُكَذِّبُكَ* seni nesne yalandı sağıa ma‘lūm olduğundan şonra bizüm kudretümüz (03) insān yaratmağlığımız üzerene bu arada işāret vardur işāret (04) oldur ki güyā ki ĩħāk te‘ālā eydür yā muğammed kimüğ güci yèter seni (05) yalanlamağıa sevābıla ‘ikābile ki *أَلَيْسَ* *اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ* ki pes mecmū‘ı daldur (06) anuđ şun‘una ve birliğine nitekim şā‘ir eyitdi *فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالذِّينِ* dèdüđinden *فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالذِّينِ* (07) *وَإِحْدٌ* bir niceler eydürler *فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالذِّينِ* (08) olur kim *مَا الَّذِي حَمَلَكَ أَيُّهَا الْإِنْسَانُ بَعْدَ مَا خَلَقَكَ اللَّهُ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ* (09) böyle dèmek

الْكُفَّارِ بِالْعَدْلِ وَوَعَّ الْمُؤْمِنِينَ بِالْفَضْلِ (10) تَعْمَلُ يَا نَبِيَّ حَتَّى كَذَّبْتَ بِتَيُّومِ الْحِسَابِ وَالْقَضَاءِ أَلَيْسَ اللَّهُ الْخَاكِمِينَ
ya'nî ne nesne hamil êtdi seni ey (11) insân haqq te'âlâ seni yaratduğundan sonra ahsen-i taqvîmde tâ ki kıyâmet gününü (12) yalanlarsın pes haqq te'âlâ luft işleye kıyâmetde mü'minleriyle êde fazîlede (13) kâfirleriyle 'adil êde ya'nî şol pâdişâh kim seni bir kaçre murdâr şudan yarada (14) ve laţîf şüret vère qâdirdür kim kıyâmet gününde seni girü kopara bir nice 'ulemâ (15) eydürler kim istisnânuş fâ'idesi oldur kim haqq te'âlâ mü'minleri (16) bunatmaya 'aqlın gidermeye dèmek olur nitekim hadîşde gelür *قَالَ عَلَيْهِ*
(17) *السَّلَامُ طَوْبًا لِمَنْ طَالَ عُمْرُهُ وَحُسْنٌ عَمَلُهُ* ya'nî ne bahtlu şol kimsekim

[144a]

(01) 'ömri uzun ola ve 'ameli eyü ola su'âl haqq te'âlâ bunca sūrelerde çok (02) çok and içdüğününü fâ'idesi nedür bir kez and icse yétmez midi cevâb oldu (03) and içmek 'arab kelâmında tākîdler lafızlarından ötürüdür veyahūd (04) meşelâ 'arabıñ inkârı katı olduğundan ötürü tākîdi çok êtdi (05) bir cevâb dağı budur kim cemâle'd-din aşsarâyî esvilesinde getürmişdir (06) 'arabıñ i'tikâdı bunıñ üzerinedür kim yalan yère and içmek kişiye belâlar (07) indürür pes haqq te'âlâ çok kerret and içdüğü budur kim tâ müşrikler bileler kim eger (08) muhammed da'vâ êtdüğü nesnelerde yalan degildir eger yalan imişse and (09) üzerine muşır olmaydı ve yalan imişse muşîbet ineydi dèyüb (10) inanalar **sūretü'l-'alak** bu sūre mekkede indi iki yüz seksen harfdür (11) yétmiş iki kelimedür on toköz âyetdür rivâyetdür resül hazretinden kim eyitdi her kim (12) ikrâ' sūresini oğusa tebârekeken aşagasın oğumişca şevâb bula nitekim (13) rivâyetde gelür bir semiz şeytânıla bir arıķ şeytân bir gün buluşdılar (14) birbirine eydür ikimizin aşlı bir sen niçün semiz ben niçün arıķ şeytân (15) eydür haqq te'âlâ beni bir kula havâle êyledikim her kıanda olursa boynına binmişven (16) yürürem her kaçan yéyecek gelse

evvel ben yérin bereketin olurun ve şu içşe (17) evvel ben içerin yatsa evvel ben döşege girürin ‘ömrinde hergiz bismi’l-lāhi

[144b]

(01) dēmez dēdi pes ol ḥaḥḥ te‘ālā beni bir kula tuş kıldıkim dā’im dilinden (02) bismi’l-lāhi gitmez eger yēyecek getürseler dileremkim ben daḥı yēyem bismi’l-lāhi (03) dēr ben kaçarin girü gelince tamām yerler eger şu getürseler dilerem kim ben de (04) içem bismi’l-lāhi dēr ben kaçarin girü gelince içerü imiş kaçan yatmaḥ dilese girü (05) eyle dēr yürimekte ve durmaḥda ve oturmaḥda bismi’l-lāhi dēr hergiz (06) diñlendüğüm yokdur anuñ katına varımazın ḥaḥḥ te‘ālā beni bu zaḥmete tuş (07) etmişdür dēdi eger dilerseñüz şeytānı bī-naşīb edesiz dā’im eydün (08) bismi’l-lāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm *اِقْتَرُ* *حَلَقَ الْاِنْسَانَ* (09) yā muḥammed oḡuḡıl ol tañrıñın adını kim yaratdı *حَلَقَ الْاِنْسَانَ* (10) yā’nī yaratdı ādemleri bir pāre uyunmış kandan rivāyet evvel sūre (11) kim peygāmbere indi bu sūre idi yā’nī evvelā bu sūrenün beş (12) āyeti indi *مَا لَمْ يَعْلَم* deḡin rivāyet kılındı ‘āyişeden eyitdikim evvel vaḥiy kim (13) peygāmbere geldi ḥaḥḥ te‘ālādan evvel düşden beşledi yā’nī her nekim düş (14) görürdi göze göze gözünji gelüridi andan sonra resül (15) sevdiğim ḥalvetlerde ola pes ḥirā taḡına çıkdı gece ve gündüz ‘ibādet (16) kılıurıdı yā’nī gāh ağlarıdı gāh yüzün topraḡa süreridi gāh (17) secde kılıurıdı gāh elin getirüp ḥācet dileridi gāh ḥaḥḥ te‘ālā

[145a]

(01) ḥazretine tazarru^c ve zārı kılıurıdı birkaç gün anda dururıdı (02) andan girü ḥadīce anamuz rażiya’l-lāhu ‘anhā katına gelüridi girü bir gün ol (03) taḡa varub bir maḡara icinde oturdı ḥaḥḥ te‘ālādan vaḥy geldi (04) bir ferişte gelüb eyitdi *اِقْتَرُ* yā muḥammed yā’nī oḡuḡıl yā muḥammed pes resül (05) eyitdi *مَ اَنَا بِقَارِعِ* yā’nī ben oḡuyıcı deḡülven pes ol ferişte resüli (06) dutdı kendüye kısdı şöyle kim za‘if oldı girü şalıverdi (07) eyitdi

dönüb evine gelür idi tā ki vahy gelmege yavlağ uzandı (17) resül yine tağ başına çıkdıkim kendüyi tağdan aşğa bırağa cebrā'ıl

[146a]

(01) görükdü ol sözi yine dēdi pes resülün gönli yine dölendi rivāyetde (02) şöyledür kim resül hadīceye eyitdikim ben halvet oturıcak bir āvāz işidürem (03) kim eydür yā muḥammed yā muḥammed pes kaçub çıkarvan hadīce bu sözi ebū bekire (04) dēdi ebū bekir resülün elin alub varağa katına getürdi bu haberi dēdi (05) varağa eyitdi kaçan bu āvāzı işitseñ kaçmağıl durğıl ve nekim işidesin (06) baña haber vērgil çün resül nidā işitdikim eydür yā muḥammed bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (07) *إِلَّا-الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ* āhiri tamām oğudı resül bu haberi varağaya dēdi (08) varağa eydür muştuluk kim sen meryem oğlı 'īsā ve 'imrān oğlı mūsā işi (09) üzerinesin mürsel peygambersin kökünden girü allāh seni geri buyursardur (10) allāh eger beni ol vaqte érürse senünle bile gāzā kılaydum kaçan varağa öldi (11) resül eyitdi varağayı gördüm uçmak içinde ḥarīrler gēyüb otururdu (12) anuñçünkim peygambere inanmışdı *يَا نَبِيَّ اِنَّا نَعْبُدُكَ وَرَبَّكَ الْاَكْثَرُ الْمَلِكُ* ya'nī okı yā muḥammed (13) tañruñuñ adınıkim ol tañrı kuluñ bilmezligin 'afv kıılır tiz 'azāb vērimez (14) vērimez ve ol tañrıdur kim yazu öğretti kelime ya'nī *عَلَّمَ بِالْقَلَمِ* (15) ve dağı buyurdıki *يَا نَبِيَّ اَدَمُ اَنْتَ عَلَّمْتَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ* ya'nī ādem oğlanına bilmedügin bildürdi (16) ya'nī toğrı yol anlamağı bildürdi *يَا نَبِيَّ اِنْ الْاِنْسَانَ لَيَطْغَىٰ* ya'nī ḥaqqāki ādem (17) oğlanı azar kaçan görseñ nitekim resül ḥazreti bu du'āyı oğurdu

[146b]

(01) *يَا نَبِيَّ اِنِّي اَعُوْذُ بِكَ مِنْ فَقْرٍ يُؤْسِسُ وَ مِنْ غِيٍّ يُطْغَىٰ* ya'nī şıgınuram sen kerīm (02) tañrıya unutturucı yoqsulluğdan ve azdurucı baylığdan nitekim eyitdi *اَنْ اَنْتَ* (03) *اَسْتَعُوْذُ بِكَ اِلَىٰ رَبِّكَ الرَّجْعِي* ya'nī āhiretde kamularuñ dönmeçligi senün (04) tañrıñadur yā muḥammed *اَرَأَيْتَ الَّذِي يَتَّبِعُ عِبَادًا* ya'nī yā muḥammed görür misin (05) anı kim tañrı resülünü namāzdan yığdı aña

farīza olduğu vaqtin şöylekim (06) rivāyet kılındı ebū cehil ‘aleyhi’l-la’ne kavmine eyitdi kim sizün aranuzda muḥammed (07) namāz kılıb yüzün toprağa qor mı eyitdiler belī eyitdi anuḥ ḥaḳḳıyçün kim (08) and aḥa acılur eger ben muḥammedi görsem namāz kılıdurur şol sücūda (09) indügi vaḳıt anuḥ boynı üzerine ayağım başam pes geldiler ḥaber (10) vèrdiler kim muḥammed uş namāz kılıdurur pes ebū cehil vardıkim resūlün (11) boynun başa pes iki eliyle qorını qorını kıçın kıçın girü gitdi eyitdiler kim (12) noldı saḥa yā abe’l-ḥakem eyitdikim benümile anuḥ arasında od hendeği (13) gerildi yaḳın oldıkim yüzüm dèrısı yère düşe pes ḥaḳḳ te‘ālā eydür (14) görür misin yā muḥammed anı kim kaçan kul namāza ḥursa kılı namāzdan (15) yığar nitekim eyitdi *صَلَّى إِذَا صَلَّى* ve daḥı yā muḥammed görür (16) misin anı kim seni namāzdan yığar ya‘nī ebū cehil *أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ* (17) *عَلَى الْهُدَى* ya‘nī görür misin yā muḥammed anı kim toğru yola girerse

[147a]

(01) *أَوْ أَمَرَ بِالْتَّقْوَى* yāḥūd taḳvā yoluna buyurursa (02) *أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى* ya‘nī yā muḥammed görür müsün anı kim dayan inanmayub yüz döndürürse (03) *يَا نِعْلَمَ بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى* ol bilmezmikim ḥaḳḳ te‘ālā görür pes bu arada (04) dört yèrde hemze-yi istifhām vardur üç *أَرَأَيْتَ* dūr bir *يَا نِعْلَمَ* dūr (05) dükeli taḳrīr ma‘nāsındadır *بِالنَّاصِيَةِ* (06) *كَلَّا لَنْ نَسْتَعْتِفَ بِالنَّاصِيَةِ* ya‘nī *كَأَنَّ عُنْدَ كَذِبَةٍ كَاتِبَةٍ خَاطِبَةٍ* ve daḥı zecīrdür ya‘nī ḥaḳḳāki (07) ebū cehil şol yavuz işinden yığlanmaz biz anı sacından dutavuz ḥor (08) èyleyevüz pes anuḥ alnı saçı yavlaḳ yazuḳlu ve yalancıdur ibn-i ‘abbāsdan (09) rivāyet kılındıkim çün ebū cehil resūl namāzdan yığdı resūl anı (10) sakındı ebū cehil eyitdi beni qorqudursın anuḥ ḥaḳḳıyçün kim and (11) aḥa acılur senün üstünge cerler getüre kim işbu dèriyi qavlamış (12) atıyla ve yèni yègitleriyle dolduram pes ḥaḳḳ te‘ālā bu āyeti vèribdikim *فَلْيَدْعُ* (13) *نَادِيَهُ سَدْعُ* ya‘nī yā muḥammed eger ebū cehil kavmini kığururısa bize de (14) zebānīler

kıgıravuz ya'nī resūl eyitdi eger ebū cehil kavmini kıgırsa dirnek (15) kılsaydı zebāniler elini dutasıyıldı *كَلَّا لَا تُطِيعُهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ* (16) ya'nī yā muḥammed ḥaḳḳāki ebū cehil muḳ'olmağıl taḅrıya secde kılgıl (17) ve yaqın olğıl bir niceler eydür *كَلَّا* ya'nī ḥaḳḳāki iş eyle degildir

[147b]

(01) ki ebū cehil anuḅ üzerinedür *يَرَى* *بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى* bu āyet cevābdur yuḳaru (02) gecen āyetlerüḅ *بِالنَّاصِيَةِ* *يَا نَبِيَّ* *لَنْ نَسْفَعَهَا* ya'nī *أَشَدِّدًا* (03) ya'nī kıyāmet gününde ebū cehliḅ elini sacından yapışalar қаğıralar igibüküb (04) ayağına bağılayalar ve cehenneme atalar *كَازِيبَتِ* bu āyet ebū cehil ḥaḳḳında indi ammā (05) dükeli ḥalāyıқа öğütdür *كَرْكُوت* maḳdur şunlarıkim ḥayrından yıḅarlar ve (06) tā'atdan birbirine men' ederler *بِالنَّاصِيَةِ* *كَرْكُوت* ḥaḳḳ te'ālā *بِالنَّاصِيَةِ* *كَرْكُوت* nün (07) şıfatın kıldı murād-ı şāhib-i nāşiyedür ya'nī eyle şāhibe *بِالنَّاصِيَةِ* (08) *كَرْكُوت*dür 'ala'l-lāhi ya'nī allāhı yalanlayıcıdur *بِالنَّاصِيَةِ* ya'nī müşriketin eyle müşrik (09) ki allāhuḅ rızkıḅı bir ayruğa ḫapar bāniyenüḅ iştikāḳ-ı zibaniydür (10) zebānüḅ ma'nisi def'dür pes zebāniye anuḅiçün zebānī dediler kim (11) kāfirleri cehenneme atarlar bir niceler eydür zebāniye anuḅiçün zebānī dediler kim (12) dediler kim cehennem icinde kāfirleri ellerile nice ki 'azāb ederlerise (13) ayaklarıyla eyle dutarlar rivāyetde gelür kim peygamber ebū cehil üzerine (14) bu āyeti oḳudı ki *لَنْ نَسْفَعَهَا* *بِالنَّاصِيَةِ* ebū cehil eyitdi ben daḅı kavmim (15) dērşüreyin *فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ* tā ki beni men' edeler senüḅ taḅrunuḅ 'azābından (16) andan resūl bunu oḳudıkim *سَدَّعُ الرَّبَّانِيَّةِ* çün ebū cehil (17) zebānī lafzın işitdi ḳorḳdı ditremege başladı kavmi eyitdi ḳorḳduḅ mı

[148a]

(01) eydür yoḳ dirligin muḥammedüḅ kıtında bir arslan gördüm baḅa ḫamle kıldı (02) ḳorḳdumki gele beni yeḅe dēyü rivāyet kılındı mücāhiddenkim eyitdi ḥaḳḳ te'ālā (03) ḫazretine ki yaqın olduḅı vaḳit oldur ki secde kıla anuḅiçün ḥaḳḳ te'ālā (04) ḫabībine

‘abbāsdan ki haqq te‘ālā kamu (12) hükümleri berāt gecesinde kılur qadir gecesinde yerlü yerine ve işlü işine (13) sürer hüseyine eyitdiler haqq te‘ālā yerleri gökleri yaratmazdan öñdin işleri (14) kaderlemedi mi eyitdi kaderledi yā qader gecesine niçün kaderlamak gecesı dēdi (15) cevāb eyitdi anuñiçünki ol gecede kaderlenen nesnelere vaqitlerine savurılır (16) ve hükümler yerlü yerine erer bundan ötürü *كَيْلَةُ الْقَدْرِ* dēdi zührī (17) eyitdi *كَيْلَةُ الْقَدْرِ* anuñiçün dēdi ki ol gecenün ululuğundan ve şerefinden

[149a]

(01) ötürü dēdi nitekim eydürler fulānuñ beg kıtında qadri vardur ya‘nī ululuğı (02) ve menzileti vardur dēmek olur ebū bekir varraq eyitdi her kiminki qadri ve ululuğı (03) yoğısa bu geceye erse ‘ibādetiñe ol gece ihyā etse ol kişi qadirlü (04) ve ‘izzetlü olur *كَيْلَةُ الْقَدْرِ* dēyü bundan ötürü eydildi bir niceler eydürler (05) her tā‘at ki bu gecede kılunur haqq te‘ālā kıtında qadirlü ve kıymetlüdür maqbül (06) olur andan ötürü *كَيْلَةُ الْقَدْرِ* dēnildi bir niceler eydür pes bu gecede bir qadirlü (07) kitāb ve bir qadirlü peygambere ve bir qadirlü ümmetiçün indi andan ötürü *كَيْلَةُ الْقَدْرِ* (08) dēnildi ve bir niceler eydürler bu gecede yer üzerine qadirlü feriştelere (09) inerler andan ötürü *كَيْلَةُ الْقَدْرِ* dēdiler rivāyetde gelir kim bu gecede (10) yer üzerine şol qadar feriştelere iner kim yeryüzi tar olur şımgamazlar (11) ikinci bābı qadir gecesinün vaqti icindedür şahābeler ihtilāf kılmışlardur (12) kim qadar düni ya‘nī qadir gecesı şimdi var mıdur yoğsa götürüldü mi bir niceler eydürler (13) ol peygamber zamānındaydı sonra götürüldi dēdiler evzā‘iden rivāyetdür (14) kim ebū zerrile otururidim bir kişi geldi aña şordıkim qadir gecesı götürüldi mi (15) yoğsa var mıdur eyitdi ben bunı peygambere çok şordum dēdiki qadir (16) gecesı tā kıyāmete degin olasıdur götürülmez bir niceler eydürler qadr gecesı yıl (17) geceleri icindedür şöylekim bireğü ‘avratına eyitsekim qadir gecesinde talāk

[149b]

(01) ol pes ol ‘avrat boş olmaya tā bir yıl tamām geçmeyince hem ebū ḥanīfe mezhebinde (02) budur ammā cumhūr u ‘ulemā bunun üzerine müttefik dururlar kim ḳadir gēcesi ramazān (03) ayınınu icindedür ammā ihtilāf kılmışlardır ki ol gēce ramazān ayınınu (04) ḳangı gēcesidür ebū zerr eydür evvel gēcesindedür ḥasan eydür on yēdinci (05) gēcesidür bir niceler eydürler ramazān ayınınu āḥir dūnindedür şāf‘ī (06) ḳavlinde budur ‘alī rivāyetinde budur ki ḳaçan ramazān ayınınu şoḡ günü (07) girse resūl ‘aleyhi’s-selām ‘ibādete yecīd olurdu ve ḳavmiḡ ve ehl-i (08) beytin ‘ibādete ḳındururıdı bu nesne delālet ēder kim ḳadir gēcesi ramazān (09) ayınınu āḥir önündedür bir ihtilāf daḡı kılmışlardır ki āḥir önünün ḳangı (10) gēcesindedür ola ebū sa‘īd eydür yigirmi birinci gēcesindedür bunun delīli (11) oldur ki resūl yigirmisinden girü ‘itikāfa oturıdı ve ḥalka emir ēderdiki (12) benümile oturuḡ dēridi bir niceler eydürler yigirmi üçüncü gēcesindedür (13) bunun delīli oldur ki bir kiři geldi resūle eyitdi düşümde gördüm (14) kim ḳadir gēcesini ramazān ayınınu yēdisi ḳalıcak olur imiş resūl eyitdi (15) düşüḡ yigirm üçüncü gēceye muvāfik gelmiş her kiři kim dilerise ramazān (16) ayınınu bir gēcesin diri duta yigirmi üçüncü gēce iḡyā ētsün ‘āşım (17) rivāyet kıılır resūlden kim resūl eyitdi ben ḳadir gēcesi gördüm illā

derkenar: ya‘ni on gün ḳala.

[150a]

(01) unutturuldum her kim anı isterse şoḡraḡı teklerinde istesün ibn-i ‘abbāsa (02) şordılar kim ḳadir gēcesi ḳangı tektedür cevāb eyitdikim ḥaḳḳ te‘ālā ḳurānda (03) yēdileri çok zikir eydür şöyle kim gökler yēdi ve yerler yēdi ve yılduzlar yēdi (04) ve tavāf yēdi ve cemre yēdi ve a‘zā yēdi ve erzāk yēdi nesneden cıḳar (05) pes ḳadir gēcesi daḡı ramazānuḡ yēdisi ḳalıcak ola mücāhid rivāyet (06) kıılır ibn-i ‘abbāsdan kim aḡa ‘ömer şordı eyitdi kendü re‘yiḡle ḥaber vērgil (07) baḡa kim ḳadir gēcesi ne gēcedür pes

ibn-i ‘abbās eyitdi haqq te‘ālā tekdür tekleri (08) sever qadir gècesi ramazān ayınuñ yédisi qalıcaq olur pes ‘ömer eyitdi (09) yā ibn-i ‘abbās senüñ fikriñ dañı benim fikrime muvāfiq geldi dēdi yā ‘ömer benüm (10) idi ve eyitdi qavmiñ az ‘ilimlişi degülsin bir niceler eyitdiler kim (11) qadir gècesi yigirmi bēşi gècesinde nitekim resül eyitdi teklerde isteñ dēdi (12) ‘ulemā cumhūru‘ulemā bunun üzerine müttefik dururlar kim qadir gècesi ramazān ayınuñ (13) yigirmi yédisi gecedür ‘alī qavli dañı budur ‘āyişe ve übbey ve mu‘āviye qavlide (14) budur nitekim resül eyitdi her kişikim qadir dünün istese yigirmi yédinci (15) gēcede istesün dañı übbey eydür resülden ben kendü qulağumıla (16) işitdümkim eyitdi qadir gècesi ramazān ayınuñ yigirmi yédinci gēcededür (17) bir nice şahābeler eydür resülele itikāfa oturduğıdı yigirmi üçüncü gēce

[150b]

(01) dünün sülüşin ‘ibādet kıldı ve yigirmi bēşinde dünün nişfin ‘ibādet (02) kıldı ve yigirmi yédinci gēce erteğe dek ‘ibādet kıldı ebū bekir varraq eyitdi haqq te‘ālā (03) işbu sürenüñ kelimelerin ramazān ayınuñ gēcelerine ulaşdur nitekim ol (04) ayuñ ötü gècesi vardur bu sürenüñ dañı otuz kelimesi vardur pes (05) hı kelimesi yigirmi yédinciye geldi bununla ma‘lüm oldıkim qadir gècesi yigirmi yédinci (06) gecedür fi’l-cümle haqq te‘ālā gècesin qadir gècesin bellü bilmekligin bu ümmetden (07) gizledi tā kim ramazān ayınuñ dükeli gēcelerinde tā‘ata meşğül olalar (08) tā ki ol gēceye erişmekiçün nitekim orta namāzı bēş vaqıt namāz icinde gizledi (09) ve kendü hışmın ma‘şiyetler icinde gizledi ve hoşnūdluğunu tā‘atlar icinde (10) gizledi ve kıyāmeti vaqıtlar icinde gizledi ve ismü’l-‘azamı adlar icinde gizledi (11) ve cum‘a günündāğı sā‘ati cum‘a günü icinde gizledi ve dañı velīleri halāyıqlar (12) icinde gizledi bu dükelişi haqq te‘ālānuñ rahmetinden ve hikmetindendir (13) üçüncü bāb qadir gècesinüñ ‘alāmetleri bildürür rivāyet kıldı (14) hasandankim resül eyitdi qadir gècesinüñ nişānelerinden biri oldur kim (15) ol gēce açuq

olur gökde bulut olmaz ne issi ve ne şovuk olur (16) ve értesi güneş doğıcağ güneşün nürü eksik olur ‘ömer eydür (17) ramazān ayınun yigirmi yédinci gècesinde deñizde bulundum

[151a]

(01) şuyundan deñizşuyundan içdüm yavlağ laţif ve datlu buldum bildümkim ol (02) gece kadirdür dördünci bāb kadir gècesinün zü-dīn ve hāşiyetlerin bildürür (03) rivāyet kılındı zührīden ve ebū hureyreden ve tañrı ve resūlindenkim eyitdi her kişikim (04) kadir gècesi diri dutub tāt at kılırsa anun gecmiş günāhları dükeli (05) yarlığanur ve dağı hadīşde gelmişdür kim kadir gècesi tā şabāh olunca şeytān (06) taşra çıkmaz ve kimseye mekir erişdürmez ya‘nī kimseyi azdurmaz ve ol (07) gècede cāzūnun cāzūlığı kār kılmaz ibn-i ‘abbāsdan rivāyet kılındıkim resūl (08) eyitdi dēr kaçan kadir gècesi olsa sidretü’l-müntehādağı ferīşterler cebrā’īlile (09) inerler ‘alemler getirürler ‘alem beyti’l-muqaddesde dikerler ve bir ‘alem mescid-i harāmda (10) dikerler ve bir ‘alem tūri sīnāda dikerler ve bir ‘alem kabrüm üzerinde dikerler ve dünyāda (11) nekim mü’min érler ve mü’mine ‘avratlar varısa kamularına selām vèrürler (12) illā üç dürlü tāt ifeye selām vèrmezler biri dā’im süci içene ve biri (13) toñuz etin yèyene ve biri kovcıya bēşinci bāb kadir dününde sevgülü ne (14) nesnedür anı nite étmek gerek anı bildürür resūlden rivāyet (15) kılındıkim ‘āyişe anamız eyitdi yā resūla’l-lāh kaçan kadir gècesine uğrasam (16) ne okuyayın dèdi resūl eyitdi eyitkim (17) şüreyh rivāyet kıldı ‘āyişeden rażiya’l-lāhu ‘anhā kim eyitdi eger bilsedüm kim kadir

derkenar: illā altı bölük kişiye selām vèrmezler biri hamr icen ve biri ataya ‘āsī olan ve biri dağı zinā eden ve biri kavminden kesilen ve biri konuşına inciden ve biri dağı kovcıya namāzı terk eden hacca varmayan zekavet vèrmeyen bunda rahmet nazarın naşīb yokdur

[151b]

(01) gècesi kaçıdır ol gècede taırıdan şağlık dileyedüm ve dağı taırı resüli (02) eyitdi her kim kaçır gècesinde ağşam namāzıyla yatsu namāzını kılsa bayık ol (03) kiři kaçır gècesinden naşıb aldı *لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ* ya'nı kaçır gècesi (04) bię aydan yègdür rivāyet kılındıkim haķķ te'ālā peygambere ādem oğlanlarının (05) 'ömrin gösterdi resül haızreti kenzü ümmetinüğ 'ömürlerini gördikim (06) aylaruğı ümmetler 'ömrinden kısacuķ ètdi ilāhı bularuğ 'amelleri ol uzun (07) 'ömürlü kaçım 'ameline èrmeye dèyü melül oldu endişeye vardı pes haķķ te'ālā (08) hiřāb kıldıkim yā haııbüm ne melül olursın kim senüğ ümmetüğe kaçır (09) gècesi rüzı kıldıkim bię aydan yègdür ya'nı ol gèce ihyā èdüb (10) 'amel kılsa bię ay 'amel kıılmaķdan sevāba yègdür 'ulemā bu arada ihtilāf (11) èdüpdururlar kim bu bir gèce bię aydan yègrek olmaķ ne hikmetden ötürüdür (12) ibn-i vebandan rivāyet olundu kim bir gün resül haızreti benı isrā'ılden (13) dört kiři zikir èyledi kim herbiri seksen yıl 'ibādet èyleřiler şöyle 'ibādetkim (14) hergiz allāha 'āřı olmamışlar birisi eyyüb peygamber ve biri haıķıl ve biri (15) zekeriyyā ve biri yūřa' bin nün pes resül bunu dèyicek řaēābeler tağlaşdılar (16) ve 'aceblediler derhāl cebrā'ıl geldi bu sūre getürdi resül haızreti sevinüb (17) *إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ* sūresini řaēābe üzerine oķudı ve eyitdikim kaçır gècesi

[152a]

(01) bię aydan yègdür pes resül řād oldu ve řaēābeler sevinişdiler (02) ve dağı bir rivāyet oldur kim resül benı isrā'ılden bir kiři zikir èdedururken kim (03) ol kiři bię ay tamām silāhın kaçandı allāh yoluna gāzā kıldı kılıcın bèlinden (04) şaşmadı çün řaēābeler bunu işidüb tağladılar pes haķķ te'ālā bu sūreyi (05) vèribdiki kaçır gècesi bię aydan yègdür ya'nı ol kiři bię ay gāzā kılduğı (06) sevābından kaçır gècesi ihyā kıılmaķ sevābı yègdür haıberde gelmişdür ki ol (07) kişiünüğ adı řem'un idi benı isrā'ılden bir peygamber adı tā

hattâ biñ ay (08) bêlinden kılıcın şaşmadı gēce ve gündüz kâfirlerle çalışdı şemsūnuñ elinden (09) ‘āciz kıldılar ne dutabilürler idi ve ne öldürür bilürler idi haqq te‘ālā (10) şöyle kuvvet vemişidi vardılar tanışdılar kim ‘avratını düzeler (11) tâ ki elin ayağın bağlayuvêrsün dediler pes vardılar ‘avratına çok māl (12) adadılar kim hemân elin ayağın bağlayuvêr dēyü berk urğanlar vêrdiler (13) çün gaflet êrdi şemsün uyudu ‘avrat elin ayağın bağladı çün (14) şemsün uyandı gerindi ol urğanlar kırdı ‘avratına kaçıdı niçün (15) böyle êtdüñ ‘avrat eydür senüñ kuvvetüñ deñedüm dedi bu haberi kâfirlere (16) dedi vardılar buğur vardılar zencîrler vêrdiler şemsün girü uyudu ‘avrat (17) girü elin ayağın bağladı çün uyandı gerindi ol zencîrleri dañı kırdı

[152b]

(01) ‘avratına girü kaçıdı ‘avrat eydür dut ma‘zürdüt ben senüñ kuvvetüñ deñerim (02) dedi şemsün yañıldı eydür beni hîc nesne dutmaz meger benim saçumıla (03) bağlayalar dedi ‘avrat gönlinde eyitdi ve ey zehî buldum dedi çün şemsün (04) uyudu ‘avrat şemsūnuñ saçını şındıyıla kesdi elini ayağını saçıyla berk (05) bağladı çün uyandı ne kadar ki ceħd êde gördi uzamadı ol zālime (06) kâfirlere ħaber êtdi geldiler dutdılar ellerini ve ayaklarını kesdiler gözlerini (07) çıkardılar burnunu ve kulağünü kesdiler şemsün dañı haqq te‘ālāya münācāt (08) kıldı eyitdi ilāhî benim ölümüm görmedin sen buları helāk êt dedi haqq te‘ālādan (09) nidā geldikim du‘ā kılmak senden buları helāk êtmek benden pes şemsün du‘ā (10) kıldı haqq te‘ālā buları helāk kıldı bir niceler eydür şemsün ā‘zāsın cemî‘-i ā‘zāsın (11) haqq te‘ālā girü ve bağışladı ol kavmiñ evleri direkler üzerine êtdi (12) haqq te‘ālā ħiṭāb kıldıki yā şemsün ol direklerüñ birini depret çün depretdi (13) haqq te‘ālā kendü kudret birle ol çardağları yıkdı mecmū‘ın helāk kıldı (14) cānları cehenneme vardı şemsün ‘avrat bile helāk oldu andan sonra haqq (15) te‘ālā şem‘ūna girü sağık vêrdi dükeli nesnesin girü rüzî kıldı çünkim (16) resül bu haberi

vérdi aşhāb eyitdiler kim ne olaydı biz de haqq te‘ālā aña (17) vérdüğü sevābı vére idi pes haqq te‘ālā bu āyeti vérübdi ki *لَيْلَةُ الْقَدْرِ*

[153a]

(01) *لَيْلَةُ الْقَدْرِ* bir niceler eydürler ilerü zamānda kişi zāhidlığa lāyık olmazdı (02) ve ‘ābid ve zāhid adın adı namāzı tā kim biñ ay tamām allāh kılmayınca tāt kılmayınca (03) pes haqq te‘ālā muḥammed ümmetine qadir gècesin ruzi kıldıki bulara ol biñ ay (04) ‘ibādetden yegrek ola ebū bekir varrāk eyitdi süleymānuñ pādişāhlığı bēş yüz (05) ay miqdārı idi ve iskenderiñ pādişāhlığından yegrekdür rivāyet (06) kıldı ebū yūsufdankim bir er tūrugelüb ‘alī ve oğlu ḥasana eyitdikim mü’minlerüñ (07) yüzini qara eyledüñ mu‘āviye birle and ve mu‘āmele kıldığıla ḥalīfelik bularuñdur (08) ḥasan eyitdi beni ḥorlamağıl yüzüme urmağıl kim tañrı resūli (09) düşünde gördikim benī ümeyye kavmi anuñ minberine çıkub ḥuṭbe oğurıdı (10) resūlüñ ol sebebden ḥatırı melül oldı haqq te‘ālā bu āyeti (11) endürdikim *لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ* ya‘nī yā muḥammed qadir gècesi senüñ (12) ümmetüñe ol benī ümeyye pādişāhlığından yegrekdür qāsım eydür ḥisāb kılduğ (13) benī ümeyye tamām biñ ay pādişāhlık kılmış bir nice müfessirler eyitdiler bu āyetiñ (14) ma‘nisi oldur ki qadir düninde bir eyü ‘amel kılmak yegrekdür şöyle biñ aydan kim (15) anda qadir gècesiolmaya mücāhid eydür ol dün icinde feriştelere saña selām (16) vérdüğü biñ ay ḥalāyık gelüb selām vérdüğinden yegrekdür nitekim (17) eyitdi *فِيهَا يَأْتِنِ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ* ya‘nī iner feriştelere dañı ya‘nī cebrā’il

[153b]

(01) *يَأْتِنِ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ* ya‘nī ol gecedede haqq te‘ālā destūriyla herbir işiçün (02) selām ederler *هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ* ya‘nī qadir gècesinde feriştelere ve dañı rūḥ inerler (03) haqq te‘ālā destūriyla herbir işiçün mü’minlere selām vérürler aḥşamdan (04) tā erteğe degin ol iş üzerine olur es-selāmu ‘aleyke yā mü’mike dērler rivāyetde (05) gelür kim

maşriğden mağribe degin hīc bir ev qalmaz illā ol gēcede ol evlere ferīşteler (06) gelürler selām degürmekičün qaçan ol gēcede bir kiři uyanıķ olsa yā zikirde (07) yā tesbīhde yā namāzda yāhūd du‘āda bulunsa ol kula selām degürürler (08) haķķ te‘ālānuķ raħmetin anuķ üzerene şaçarlar qaçankim bu dedügümüz hālide bulunsalar (09) ol gēcede ol evi yēdi kez yoķlayu gelürler bir nice rivāyetde yētmīř kez (10) gelürler kim ol ev issi şāyed ki uyanuķ bulavuz selām degürevüz dēyü (11) qaçan bunca gelmek icinde uyanuķ bulsalar selām degürürler ve uyanuķ (12) bulunmasalar raħmetden maħrūm kıılurlar çün şabāh ola cebrā‘īl nidā ēder ki (13) ey ferīşteler الرحيل/ya‘nī kücük ya‘nī ay gök ferīşteleri girü gelün (14) kim göge çıķuķ mecmū‘ ‘āleme ğılan ferīşteler girü cebrā‘īl kıatına dērileler (15) eydeler kim yā cebrā‘īl haķķ te‘ālā ümmet-i muħammedile ne işledi cebrā‘īl (16) eyde haķķ te‘ālā ümmet-i muħammedün muħsinlerine raħmet ētdi ve günāhlarından (17) tecāvüz ētdi illā üc tã‘ifeye raħmet ētmedi biri olkim dāi‘mā suçi üzerene

[154a]

(01) ola ya‘nī gēce ve gündüz andan hāli olmaya ve ikinci kıatı‘ er-raħim ya‘nī hışımlığı (02) kıavmlüği kesişen ve üçünci kıovcıya andan şonra dilerler kim bu dükeli ferīşteler (03) cebrā‘īlile göge ağalar ol kerem çok pādīřāh hıřāb ēder eydür kim cebrā‘īl (04) kıatlanuķ tã kim muţţai‘ kıullarım ērte namāzın kıılsunlar yā şād ki (05) ol kıullarım uykıudan uyanub tã gelüb imāmıla ērte namāzın kıılalar (06) tã kim bu gēce raħmetinden nevmīz olmayalar ve daħı rivāyetde gelüpdür kim (07) cebrā‘īl haķķ te‘ālā hażretine eydür ilāhī ol raħmetkim bu kıullaruķ üzerene (08) indürdük maşriğden mağribe ümmet-i muħammede ulařduruķ ol raħmetden (09) ertdi nice ēdelüm dēr haķķ te‘ālā eydür çömerdler çömerdi benven benüm (10) keremüme lāyık degildür kim kıullarım üzerene vērīpdürür kim raħmeti girü (11) kıabül ēdem imdi ol artan raħmetimi el-kāfir kıullarım üzerene (12) saç pes cebrā‘īl ol raħmeti iledür kāfiristānda kāfirlere şaçar kıanğı (13)

kāfire kim ol rahmetden doḡunsa ḡaḡḡ te‘ālā ol kāfire imān ruzī kıılır (14) ol ḡadir geceesindeki eşişen rahmetüñ eşeridür kim bunda gelir mü‘min (15) olur bu bābda söz çok ammā biz ihtisār kıılalum bir nice ḡadīsde (16) gelmişdür kim ḡaḡḡ te‘ālā kııyāmet gününde bir nice ‘aşıleri cehenneme buyura çünkim (17) cehenneme bıraḡalar ‘aşı miskīn bir kez bismi‘l-lāhi‘r-raḡmāni‘r-raḡīm

[154b]

(01) beş yüz yıllık yol ḡuldan ırāḡ gide bī-berekātī bismi‘l-lāhi‘r-raḡmāni‘r-raḡīm (02) süre lem yekūni bu süre mekkede indi ve bir niceler eydürler medīnede indi (03) üç yüz toḡsan toḡuz ḡarfdür toḡsan dört kelimedür sekiz āyetdür taḡrı (04) resūli eyitdi eger ādem oḡlanları lem yekūn süresinde ne şevāb varnı bilselerdi (05) ḡavm ḡabaylayın oḡlın kızın ve mālın ḡavarın ruzīn ḡoyalardı dükelisi (06) bu süreyi okuyalardı ve bunu ögrenelerdi va‘l-lāhu ā‘lem bi‘ş-şevābı (07) bismi‘l-lāhi‘r-raḡmāni‘r-raḡīm لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ (08) ḡafūwa min aḡli ḡāca ḡapanlar küfürlerinden ve şirklerinden arılımadılar tā pulara bir bellü (10) ḡuccet gelmeyince imdi ol ḡuccet kimdür muḡammed muşḡafādur kim bulara (11) ḡurān geḡürdi ve ḡurān icinde bularuñ azḡunluḡın beyān kııldı (12) ve buları īmāna kıḡırdı andan tövbeye geldiler ve küfürlerinden döndiler anlar (13) ehl-i kitābın mü‘minleridür ve ‘arabuñ müşrikleridür ve bir niceler eydürler لَمْ يَزَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ (14) ḡafūwa min aḡli kitābı ve müşrikleri (15) مُنْفَكِينَ عَلَى الْكُفْرِ حَتَّى وَجِبَ فِي الْحِكْمَةِ عَلَيْنَا هَذِهِ الْحَالِ الرَّسُولِ إِلَيْهِمْ (16) ḡafūwa min aḡli kitābı ve müşrikleri (17) küfür üzerine tā kim vācib oldı bizüm üzerümüze ḡikmet-i bāliḡde işbu

[155a]

(01) ḡāilde bu gün bulara resūl vērimek يَمَعْنِي آتَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ قَوْلُهُ الْبَيِّنَةُ (02) مُنْفَكِينَ زَائِلِينَ تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ (03) رَسُولٍ مِنَ اللَّهِ يَتْلُوا صَحُفًا (04) ḡafūwa min aḡli kitābı ve müşrikleri (05) küfür üzerine tā kim vācib oldı bizüm üzerümüze ḡikmet-i bāliḡde işbu

kim bātıldan arıtmışdır kitāblar (04) içindeki hükmallāhdandır toğrurur bir niceler eydür
صُحُفًا مُطَهَّرَةً dedügi (05) ya'nī *مِنَ الزِّيَادَةِ وَالنَّقْصَانِ* demek olur ve bir niceler eydürler
ki kūrāna (06) şuhuf dedi niçün anuñiçünkim sūreleri çokdur pes kūrānuñ sūreleri (07)
olduğičün şuhuf dedi bir nice 'ulemā eydür *مُطَهَّرَةً* dedügi eyle kütüb ki (08) *مُطَهَّرَةً*
مِنَ الْكَيْدِ وَالتَّقَايِصِ ya'nī bu kūrān eyle kitābdur ki arı olmuşdur (09) yalan keleciden ve
dağı naķizlerden ve bir niceler eyitdiler *مُطَهَّرَةً* dedügi umūr-ı muhtelifden (10) arı
olmuşdur demek olur ve bir niceler eydürler *مُطَهَّرَةً* dedügi ya'nī (11) *صَادِقَةٌ مُسْتَقِيمَةٌ*
لَا عَوْجَ فِيهَا ya'nī bu kūrān ile gerçekdür ve doğrudur kim (12) hergiz bunda egri nesne
yokdur ve bir niceler eyitdiler *مُطَهَّرَةً* dedügi ya'nī (13) bu kūrān delālet eder şevāba
ve şilāha ve delālet etmez şirke ve me'āşīye (14) andan sonra haķķ te'ālā zikir etdi ehl-i
kitābuñ küffārını ve eyitdikim *وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ* (15) *أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ* ya'nī ol
kāfirler kim īmān (16) getürmediler bular muħammed işinde tañlamadılar ve
muħammedi yalan dutmadılar illā (17) şundan sonra kim bular kendü kitābları içinde
muħammedüñ mürsel

[155b]

(01) peygamber idügin buldılar ol huccet ve ol yayan bulara gelmişken bulara (02)
münzel kitāblarda muħammedüñ peygamberliğini bilmişken uymadılar ve īmān
getürmediler (03) anlar kimilerdür yahūdīler ve naşrānīlerdür bir niceler eydürler *وَمَا*
تَفَرَّقَ الَّذِينَ (04) dedügi anlardur kim ya'nī iħtilāf etmediler anlara kim kitāb vērildi (05)
ya'nī muħammedüñ haķķ peygamber idüğine kim muħammedüñ na'tın bilürler
kendülerin (06) kitāblarında *وَمَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ* illā meger kim beyān olduğından (07)
sonra aña ol muħammed kim kitāblarında ve va'de olundı tevrītde ve incilde (08) ve
zebūrda ol vaķtin ittifaķları varıdı muħammedüñ peygamberliğına çünkim muħammed
(09) dünyāya geldi buğur inkār etdiler peygamberliğına dağı tağıldılar ve ba'zısı (10)

īmān getürdiler وَمَا أُمِرُوا ya'nī buyurulmadı bula ya'nī ehl-i kitāb (11) kāfirlerine bir niceler eydür ya'nī buyurmadı muḥammed bulara إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ (12) meger tañrıya tapmağa buyuruldı ya'nī buyulmadı bulara illā tevḥīd buyuldıkim (13) ḥaḳḳ te'ālā birleyeler تُطَعَّتْ ya'nī söyle ṭā'atkim (14) aña 'ibādet edeler andan ğayrıya ṭā'at etmeyeler حُنَفَاءَ ya'nī ibrahīm (15) dīni üzerine ve daḫı muḥammed dīni üzerine bir niceler eydür حُنَفَاءَ ya'nī (16) müslimīn ey ḥāl كَوْنِهِ مُسْلِمِينَ bir niceler eydür حُنَفَاءَ ya'nī müttebe'in (17) ḍaḥḥāk rivāyet eder ki حُنَفَاءَ ey ḥüccācen ya'nī ḥācılar kim ḥacc kılırlar [156a]

(01) tañrı evine يُقِيمُوا الصَّلَاةَ ya'nī مُوَا فِي مَوَا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَتُؤَدُّ وَنَهَا فِي مَوَا (02) يُقِرُّونَ بِالصَّلَاةِ وَتُؤَدُّ وَنَهَا فِي مَوَا (02) tañrı evine ya'nī namāza ikrār ederler ve daḫı öderler namāzı vaḳitlü vaḳtinde وَتُؤَدُّونَ الزَّكَاةَ (03) ya'nī يُقِرُّونَهَا ya'nī ikrār ederler farziyyetine ve daḫı zekātı دِينَ الْقَيِّمَةِ ya'nī (04) doğru dīnkim hergiz igrisi olmaya دِينَ الْقَيِّمَةِ tā'-i tānīsile getürdikim (05) dedi su'al niçün cevāb anuñçünkim ma'nā-yı munşarif olur murād bundan (06) الْمَلَأَ الْمُسْتَقِيمَةَ demek olur bir niceler eydürler وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ (07) kāfirler buyrunulmadı illā meger allāha kulluḳ kıлмаğıçün ve kamu dīnlerden dönüb (08) islām dīnin dutmağıçün ve daḫı ihlās birle tevḥīd ve ṭā'at kıлмаğa (09) ve zekāt vërmege buyruldılar işbu dedüğümüz doğru dīndür (10) إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ ya'nī anlar kim kāfir oldular ve daḫı şirk getürenler ya'nī (12) allāh ortağı var deyenlere ya'nī 'īsā oğlu ve meryem 'avratı deyenler ve put (13) gibiçi tañrılarımızdır deyenler cehenneme ṭamusı içide ebedī ḳalısardur (14) ve bular yaradılmışlarıñ yavuzrağıdur andan şonra ḥaḳḳ te'ālā (15) mü'minleri mediḥ etdi ya'nī anđı ve daḫı bularuñ 'amellerini vaşıf (16) etdi ve āḫiretde mekānlarını duraḳlarını beyān kıldı tā kim rağbet edeler (17) ḥaḳḳ te'ālānuñ ḳonşuluğuna إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ

[156b]

biri (11) oldur ki bismi'l-lāhi dört kelimedür kuluñ dağı günāhı dört (12) dürlüdür bir gündüz kılduğı ve bir gece kılduğı bir gizlü günāh ve bir (13) āşikāre günāhdur her kimsekim dā'im bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīmi (14) vazīfe édinse ḥaḫḫ te'ālā bu dört günāhdan ol kulu şaklaya eger (15) nefsini yeñmeyüb günāh kılsa ḥaḫḫ te'ālā yarlıgaya bī-berekātī bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (16) إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ya'nī kaçan bir çatı deprense kıyāmet (17) kopmağıçün bir niceler eydürler bu āyetün beyānı oldur ki ibtidā-yı islāmda

[157b]

(01) ya'nī islāmuñ evvelinde şöyle şanurlardıkim ḥaḫḫ te'ālā uvak günāhıla (02) 'azāb étmeye meger ulu günāhıla 'azāb éde dërler idi kaçan bu āyet inse (03) وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَعَمَلٌ يَكْفُرُ بِهَا يَرَهُ bildiler kim eger ulu ve eger kiçi günāh olsun (04) şorılısardur pes böyle dedüğinden sonra bugünün ya'nī kıyāmet (05) korkularını ağıdı ve eytdikim az nesne ol günde çok olur إِذَا (06) إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ya'nī vaḫtikim yer deprense kıyāmet gününde ammā şöyle (07) depreneki ne kadar nesne kim yerin üzerinde vardur 'imāretlerde ve sarāylardan (08) ma'nāsı إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ نَكَ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا (10) حَرَكَتْ تَحْرِيكًا وَهُوَ كَقَوْلِهِ وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا وَالْمُضْدَرُّ لِلتَّكِينِ (09) budur kim ey ya'nī dağı kaçan ölüleri ve ḥazīneleri (11) çıkarsa taşra bıraksan nekim yer karnında varısa وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ya'nī (12) dağı ḥalāyık eyideler kim bu ne nesnedir bir niceler eydürler bu arada insān (13) dedüğinden murād kāfirlerdür ki kıyāmet kopacağına inanmazlardı ölüb (14) ve çürüyüp toprak olduğumuzdan sonra girü mi dirilevüz dërlerdi (15) 'acebleyüb eytdiler kim bu nedür ki bizüm başımıza geldi bir niceler eydürler ol (16) ol ḥāle inkār édüp eytdiler وَمَا لَهَا ve dağı buyurdı ki (17) يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ ya'nī ol günki kıyāmet kopa yer kendü ḥaberin söyleye her nekim

[158a]

(01) üzerinde işlendiyse hayırdan ve şerden âdemler kaldıysa pes mü'minleriçün (02) tanıklık vèr kim ey calabım fulān bin fulān kuluñ benim üzerimde namāz kıldı (03) ve oruc dutdı ve hacc ve ʿumre kıldı ve ğazā etdi ve dürlü dürlü sevāblarda (04) bulundu pes böyle deýicek mü'min sevine şād ola ammā kāfirler içün (05) eyide ey calabım benim fulān bin fulān kāfir benim üzerimde şirk getürdi (06) ve zinā kıldı ve uğurluk etdi ve hamir içdi ve dürlü dürlü günāhlarda (07) bulundu deye böyle deýicek kāfir kıtı kayguya düşe dahı eyde kim (08) *مَا لَهَا* ya'ni ne oldu bu yere kim haber vèrür nekim üzerinde işlendiyse (09) bir niceler eydürler bu āyetde taqđīm ve te'ħīr vardur ma'nāsı ya'ni taqđir-i (10) kelām budur kim *يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا* rivāyet (11) kıldı resūldenkim eyitdi kaçan şahrālarda olsañuz önünüz varınca (12) çağırñ pāk vèrñ kim yarım kıyāmet gününde tanıklık vèrisedür (13) her nekim taşdan ve toprakdan ve ağaçdan evveli işitseler ibrahīm (14) edhemden rivāyetdür kim eyitdi ebū ümeyyeyi gördüm mescid-i harāma girdi (15) degme bir bucağında vartasında namāz kıldı ben eyitdüm niçün degme (16) yerde kılursın pes bu āyeti okudıkim *يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا* ya'ni dilerven (17) kim herbir yerde namāz kıldıgumiçün tanıklık vère *بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَى لَهَا*

[158b]

(01) ya'ni yer haberlerini söyleyüb herbir kişi anun üzerinde ne işledügin (02) tanıklık vèrmek anuñiçündür kim yā muħammed senün tañruñ yere buyura söylemege (03) destür vère *يَوْمَئِذٍ يَصُدُّرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا* ya'ni evvel kıyāmet gününde âdemler (04) döneler buluñ buluñbuluñ tağılub gideler herbir ʿamelü ʿamelinün cezāsın (05) bulmağıçün ya'ni kimisi zağ kola gide uçmağa vara kimisi şol (06) kola gide tamuya vara nitekim bir yerde eydür *فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ* (07) ya'ni yer bölük uçmağa vara ħuru'l-ıynlarıla zevk ve ışret süre (08) ve bir bölügi tamuya vara şeyāñinleriyle ʿazāb göre bir bölügi uçmağa (09) varub sündüsler dībāceleriñe bir bölügi tamuya varub kañrāndan (10) ħabbeler geye bir

bölüğü uçmağa varub yüce yüce tahtlar üzerinde (11) oturub temāşālar temāşālar kıla bir bölüğü cehenneme varub tamu çukurlarına yüzleri (12) üzerine düşe bir bölüğü uçmağa varub içe şarāben tahūr içe bir bölüğü (13) cehenneme varub içe ğaslīn ğassāk içe bir bölüğü uçmağa varub ni‘metler yeye (14) ve bir bölüğü cehenneme varub zaqqum kaṭrān yeye niçün anuñiçünkim dünyāda (15) bularuñ ḥāli buyıdı ya‘nī iki bölük idiler bir bölüğü mesāhide varub (16) ṭā‘atlar ‘ibādetler kıllalar bir bölüğü ḥarābāta me‘āşīye meşğül idi (17) bir bölüğü tañrı buyruğın dutar idi bir bölüğü şeyṭān buyuruğın

[159a]

(01) dutarıdı bir bölüğü ĩmān yolun dutdılar bir bölüğü küfrānī yolın dutdılar (02) bir bölüğü doğru yol üzerine gitdiler bir bölüğü egri yol üzerine (03) gitdiler ammā bir niçeler eydürler hisāb olduğınan sonra döneler (04) *أَشْتَاتَا* ya‘nī *فَرِيقًا لِيُرُوا عَمَلَهُمْ* ya‘nī ‘amellerinüñ sevābın görmekiçün ve cezāsın (05) bulmağičün nitekim rivāyetdür resūldenkim eyitdi kıyāmetde hīç (06) bir kişi olmaya illā kendü nefsini melāmet eyleye eger eyülerdenise ḥasret (07) yeye kim niçün eylū kim arturmadım ve yavuzlardanısa eyde kim niçün uzağdan (08) irāğ olmadum dēye bu ol vaķit ola kim sevābı ‘iķābı mu‘āyene göreler (09) übbey bin ka‘b rivāyetinde gelür ki zelzele üç nesneden ḥāli degildür (10) yā budur ki ḥaķķ te‘ālā heybet nazarıyla baķa yā budur ki ādem oğlanlarınuñ (11) günāhı çokluğundan ola yā budur ki yēr altında balıķ deprendüğinden ola (12) ḥalāyık korķutmağičün veyā ğaflet uyarmağičün (13) *ذَرَّةٌ شَرًّا يَرُّهُ* ya‘nī her kimki bir zerre ağırı ḥayır işlese anuñ sevābın (14) göresidür *ذَرَّةٌ شَرًّا يَرُّهُ* ya‘nī her kimki bir zerre ağırı (15) şer işlese anuñ cezāsın göresidür ve ‘azābın çekesidür muḥammed bin ka‘b (16) rivāyeti budur kim bu āyetüñ ma‘nīsinde dēmek olur kim her kāfir ki dünyāda (17) bir zerre ağırı ḥayır işlese anuñ sevābın ve ‘ivażın kendü nefsinde ve ehlinde

[159b]

(01) ve mālında ‘ayālinde göre āhirete hīç hayır iletme ve her mü’min ki bir zerre (02) ağırı şer işlese dünyāda anuñ ‘azābın ve cezāsın göre kendü nefsinde ve ehlinde (03) ve mālında ve ‘ayālinde tā ki āhiret haqq te‘ālā hazretinde anuñ şerri hīç olmaya (04) imām-ı sağlibeye şordılar ki zerre eyitdi qarınca bir zerre ağır idür anuñ (05) yüz bölükde birine habbe dërler rivāyet bir gün sa’d bin ebî vaqqāş (06) bir hürmāyı şadağa vërdi ol dervīş almadı elin çekdi sa’d eyitdi (07) ve ey saña ki haqq te‘ālā bir zerre yā bir hardal dānesi ağırını qabūl (08) éderseñ bunı qabūl étmez misin bir hürmā niçe zerre ağırı ola dedı (09) rabā‘ bin şabīh eyitdi bir kişi hasan kıtından geçerdı hasan bu süreyi (10) çün bu āyete geldikim *مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ* (11) ol er yètdi yā hasan bunaga étđi ögütètdi (12) hasan eydür bu kişi tamām ‘ālim oldı ‘āyişe anamız ražiya’l-lāhu ‘anhā (13) üzüm yèyü yorurdı bir dervīş geçdi ol dervīşe bir dāne üzüm (14) şadağa étđi qatındağılar eyitdiler yā ümmü’l-mü’minīn bir dāne üzüm nedür ki (15) anı şadağa édersez ‘āyişe eydür heyhāt bir dāne üzümde nice zerrāt (16) vardur rivāyet kılındıkım bir gün bir kişi geldi resūle eyitdi baña ‘ilim (17) ögret haqq te‘ālā şol saña vèrdüğü nesneden pes resūl hazreti

[160a]

(01) ol kişi bir şahābeye işmarladı tā kim izā zülzileti sūresine degin okutdı (02) çünkim bu āyete indi nekim *مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ* dür pes ol (03) er eyitdi bu deñlü yèter varayın bununla ‘amel édeyin eger dağı gerek (04) olursa gelem öğrenem bu haberi resūle dediler pes resūl eyitdi (05) koñ ki bayıq ol kişi ‘ālim oldı bir niceler eydürler *يَرَىٰ هُونًا* iki (06) nesneye yarār yā insāna rāci‘ ola ki işledüğü ‘amelüñ cezāsın görür (07) yāhūd allāha rāci‘ ola ya‘nī ādem oğlanları işledüğü ‘amelleri allāhu te‘ālā (08) görür demek olur *sūretü’l-‘ādiyāt* bu sūre mekkede indi yüz altmış (09) harfdür kırk kelimedür

on bir āyettir resūl ḥazreti eyitdi her kim (10) bu sūreyi okursa ‘arafāt taḡına çıkub müzdelifeye inen ḥācīlarıḡ (11) saḡışınca on müzde vēre ve anuḡ divānına yazıla bismi’l-lāhīde bir (12) bir nūkte daḡı budur ki her kaçankim kaşşāblar bıçaḡın ḡayvānıḡ boḡazına (13) kosalar daḡı bismi’l-lāhi va’l-lāhu ekber dēseler ol ḡayvāncıklar şol kadar (14) rızık bulurlar kim oḡ oḡ dērler vaḡtiki bir ḡayvān ḡayvānlıḡıla ölüm (15) vaḡtinde bu lezzeti bulıcaḡ mü’mīn daḡı lāyıkdır kim ḡaḡḡ te‘ālānuḡ zıkrıyle (16) zevḡ bula lezzeti ala zīrā ki ma‘şuḡ-ı ḡaḡīḡisīnūḡ adıdır ki ā‘lem (17) bismi’l-lāhi’r-raḡmāni’r-raḡīm فی

[160b]

(01) وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا bu vav vāv-ı kasemdir ya‘nī ḡaḡḡ te‘ālā and iḡer eydür kim (02) yolına sēgirden ḡāzīler atları ḡaḡḡıyḡünkü sekritmeden nefisleri ḡışlayu (03) çıkar bu ḡavil ibni ‘abbāsındur ve ‘aḡā ve mücāhid ve ‘ikrime ḡavlidür bir nice (04) müfessirler eyitdiler وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا dēdüḡi ya‘nī ol develer ḡaḡḡıyḡünkim ka‘be (05) yolında ḡatı yürimekten nefesleri körleyü çıkar فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا ya‘nī (06) ol atlar ḡaḡḡıyḡünkü ḡāzīlıkda ḡatı ve taşlu yerlerde sēgirdicek anuḡ (07) toynaḡları taşdan od çıkarur فَالْمُعِيرَاتِ ضَبْحًا ya‘nī daḡı ol atlar (08) ḡaḡḡıyḡünkim şabāḡ vaḡtinde sēgirdmeye girüb kāfir ilini yaḡma ēdeler فَاتَّرْنَ بِهِ (09) daḡı ol atlar kim ḡazāda sēgirtmek birle ilinde kāfir ilinde toz ḡoparur فَاتَّرْنَ بِهِ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ve daḡı ol atlar ḡaḡḡıyḡünkim issini götürüb dūşmān (11) direḡi ortasına girür yara yara çıkdı إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ (12) bu aḡsāmun cevābı bu āyettür ki إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ durur ya‘nī dēmek (13) olur kim bu ḡamu yād ētdüḡümüz nesnelere ḡaḡḡıyḡünkim ādem oḡlanları (14) taḡrı senüḡ ni‘metlerine esbāssuzdur ḡasan eyitdi لَكَنُودٌ dēdüḡü (15) oldur ki ādem oḡlanları allāhdan gelen muşībetleri saḡışılar söz (16) ēdinür söyler ve taḡrıdan gelen eylükleri ve ni‘metleri unudur rivāyet (17) ḡılındı zübeyrdenkim eydür resūl eyitdi dēr لَكَنُودٌ dēdüḡi

[161a]

(01) ya'nî tañrısına esbâssuz oldur ki yalnız yêye ve şadağa (02) yığa ve kılını ve şakirdini döge bir niceler eydürler *لَكُنُودُ* dedügi oldur ki (03) az ni'mete isbâs kılmaz ve çok ni'mete şükür eylemez *فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا* ey (04) fe'l-münciyât-ı 'amelen ya'nî kurtarıcılar 'amel yönünden bir nice müfessirler eydürler (05) bu âyet meseldür ki haqq te'âlâ darb-ı meşel kılıbdurur kim ya'nî şorub kurbudurur (06) *حَدَقْدَحًا* dèyü çaçmaq dèmek olur helâk olmağdan vaqti ki (07) kış gününde bir avcınun çaçmağı olmasa şovukdan helâk olur girü (08) ancılayın â'mâl-i şâlihe kişiyi kırtarur kıyâmet gününde cehennem taşmasına (09) düşüb helâk olmağdan ve 'azâbdan vaqtiki 'amel-i şâlih olmasa (10) 'azâba giriftâr olur ve bir niceler eydürler ki *فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا* ya'nî (11) nârân kenâra ebı ħubâhib ya'nî ilerü zamânda bir kişi varıdı 'arab (12) kabîlesinde gâyetde bahîldi şöyle kim od yakmazı göz göre nesne (13) bişürmezi geleler odumdan ve pişürdüğümden alalar dèyü korkarıdı (14) tâ şuna deginkim dükeli göz işi gözleri uyquya varınca od yakardı (15) kaçan birisi uyansa derhâl odunı söyündürürdi tâ ki bir kişi (16) odıyla menfa'at dutmasun dèyü buğulından ötüri haqq te'âlâ ħazreti (17) darb-ı meşel ètdügi ol atların kim sègirdürken taşlu yèrden ayakları

[161b]

(01) taşta dokunub od çıkar ol od ebü ħubâhib odına temsîl ètdi (02) nitekim ol ebü ħubâhib odından menfa'at dutmazlar bu oddan dağı (03) menfa'at dutmazlar dèmek olur *فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا* bir niceler şöyle dèmişler (04) kim ber-vech-i temsîldür ya'nî kıyâmet gününde kulun şevâbları ħuşemâlar kabısarlar (05) nitekim bir katı yel esüb tobrağı nice kabub toz yèderse at ayağından ya'nî (06) sègirdim atları ayağından *فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا* bir niceler eydürler *فَأَتَرْنَ بِهِ نَفْعًا* (07) dèdügi oldur ki develerdür ki 'arafâtdan müzdelifeye dutarlar andan minâya (08) gelürler kurbân ederler etini üleşdürürler güyâ ki gâret ederler ya'nî (09) ol eti dervişler kabışırklar bir niçeler eydürler *فَأَتَرْنَ بِهِ نَفْعًا* dèdügi

koparurlar (10) ol derede tozu ol vaqtin ki müzdelifeden mināya varurlar pes bī-kināyet (11) vādiden güyā ki haqq te‘ālā eydür بِالْوَادِي تَغْمًا أَي غُبَارًا ya‘nī ol derede kobarurlar حِينَ اجْتَمَعَ ya‘nī جَمْعًا ya‘nī فَوَقَعَنَ بِالْوَادِي وَ يُقَالُ ya‘nī فَوَسَطَنَ بِهِ جَمْعًا ya‘nī ol vaqtin kim hācılar (14) mināya dērileler إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ bu āyet cevāb-ı kasemdir pes (15) haqq te‘ālā and içer işbu nesnelere ki bedrüstī insān tañrısına ispāssuzdur (16) pes bu sūre gāzīlerūñ şevābı fazlı vardır ve dañı gāzīlerūñ (17) atınūñ şevābı fazlı şol tefsīrce kim bu sūreye gāzā ma‘nāsın vēreler

[162a]

(01) pes dēmek olur kim gāzīler atınūñ ayağından koban toz haqqıyçün ve dañı (02) gāzīler atı ayağından çıkan od haqqıyçün niçünkim ‘amellerde gāzā şevābından (03) ulu şevāb yokdur ve dañı şol vecih üzere kim deveye tefsīr edeler (04) hācılar fazlın beyān kıılır ki haqq te‘ālā and içer hācılarūñ devesi (05) ayağından çıkan toz haqqıyçün ve od haqqıyçünkim bedrüstī ādem oğlanları tañrısına (06) key becīldür muqātil rivāyet eder eydür bu āyet kurt bin ‘abdu’l-lāh haqqında (07) indi كُنُودٌ ma‘nāsı kende ve benī hāzremevt dilinde el-‘āşīli-seyyidihi (08) dēmek olur ya‘nī çalabısına ‘āşī benī kenāne dilinde el-baħīlu dēmek (09) olur bir niceler eydürler كُنُودٌ dēdügi velīd ibn-i muğīredür kim münāfıklarūñ başıdır (10) bir niçeler eydürler ki كُنُودٌ dan murād ebū ħubāħībdür ki baħīllerūñ başıdır (11) bir niceler eydür üç kişi vardı ‘arabda üç dañı bir ‘aşırda idi ve illā (12) üçü üç nesnenü key bellüydü biri cömerdlıkda meşhürdü kim (13) ol hātem-i tāydu ve baħīllıkda meşhür idikim adı ħubāħībdür (14) ve biri tāmā‘da meşhür idikim adı ebū’l-eş‘asdur ammā hātem-i tāyūñ (15) hikāyeti gelür ki cömerdlığı şöyle idi kim bir köşk yapdurmışdı kim (16) kırk bençeresi vardı kaçan bir kişi gelse andan nesne dilese her (17) bençerede biñ kıızıl vērürdü tā hattā bir kişi kırk bençereyi dañı

[162b]

(01) ʔolansa kırkından bişer kızıl v r rdi d mezdim utanmaz mısın birig sinde (02) vardum var git d mezdi pes c merdligi sebebiyle gerçi k fird r l kin (03) haqq te al  kıy met g n nde ʔamuya koymaya  r fda ola pes bunun haberi (04) sult n muhammed cevn ne  rişdi pes cer ne ʔan eyd r c merd deg lmiş (05) cıganımış eytdiler nite ʔan eyd r bir ʔabuda şol ʔadar v rmek gerekdikim (06) bir ʔapuya dağı muht c olmayadı pes cer ne ʔanun  aşası bu ildendikim (07)  n azacık  ařa bir lek altındı bir g n bir derviş geldi aña iki hil lcuk (08) getirdi diş ʔurdađusı sult n aña bir lek altun buyurdu (09) vezirler  ok şanub v rmege kıyamadılar eytdiler meger ʔan leki (10) azacuk şanur bunu sult na g sterel m dediler bir g n sult n (11) evden gelirdi ol bir lek altunı yol  zerine d kdiler yolu (12) anun  zerine uğradı eytdi bu ned r eytdiler ey ř h-ı  alem ol (13) dervişe v riş ded n z lek bu ʔadar olurdılar ʔan eyd r hay (14) ne az olurmiş andan gir  iki lek v r n dedi pes cer nen n  aşası (15) bu elden idi amm  eb 'l-eş aşun ʔik yeti b yle idikim ʔam 'lıkda ş yle (16) idikim her ʔařankim g t rse bir gelin donanmiş gel r gerdege iled rler gelirdi (17) evini s b r rdi d zer ʔuřardı ş yle taşavvur  derdikim evvel

[163a]

(01) benim evime gele andan g yeg  evine vara d y  umaradı vey h d bir kişi (02) g rsekim boyunun ʔařır umardıkim c bbesin vey  g nlegin baña v r r (03) d rdi bireg  yanın ʔařır g rse umardımkim aķce v r r d y  ve dağı (04) g rsekim hav da ʔuř uçar umaridikim gele  zer me d ře d y  (05) derh l etegine caķmaķ  aķardı yumurdayıla biş rem y yem d rdi amm  (06) ʔub hib ded gi nice cıganıydı bir niçeler eyd rler كئود oldur ki (07) aķıkduruz ʔulunı ʔal yıkını d ger ve yalunuz yer ʔavmine ve ʔıřmına y yesi (08) v rmez ya n  hediyye v ribmez ve bir niceler eyd rler كئود oldur ki hiç (09) ʔayır olmaya bir niceler eyd rler كئود ded gi oldur ki bir yerde  oraķ (10) g lib ola ve

ekin bitmeye aña arz-ı kunūd dërler *وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ* (11) ya'nî haqq te'ālā adem oğlanınun espāsısuzlığına ve her işine tanıkdur (12) bir nice müfessirler eydürler adem oğlanı dükeli işledüğü iş üzerine kendü (13) nefsini birle tanıkdur *وَإِنَّهُ* nün zamīrini bir niçeler allāh dutarlar ve bir niçeler (14) insāna dutarlar *يَا نَبِيَّ الْأَنْبِيَاءِ* ya'nî adem oğlanı māl sevmekligi (15) yavlaq katıdır bir niçeler eydürler insān māl cem 'etmeklige katı harīşdür (16) kutbī eydür bunun ma'nāsı oldur ki *لَا يَخِيْلُ* demek (17) olur bu arada şedīd ma'nāsı baḥīl demek olur zeccāc eydür

[163b]

(01) adem oğlanı māl sevdüğinden ötürü baḥīldür bu söz kutbī kavline qarībdür (02) hem muvāfiqdur *أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ* bu hemze hemze-yi istifhāmdur (03) ma'nāsı takrīrdür ya'nî adem oğlanı bilmezmi kaçan gürda yatanlar qopalar (04) bir niçeler eydürler bilmez mi ol baḥlikim kaçan meşhedlerde yatanlar dursalar (05) haqq te'ālā ḥazretine 'arz olsalar *وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ* ya'nî nekim (06) gönüllerde varısa beyān olsa ḥayırdan ve şerden ve ayurtlansa *إِنَّ* (07) *رَبُّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ* ya'nî bayık buların tanrısı buların ḥālini (08) bilür ol günde ve haberlüdür ya'nî haqq te'ālāda buları ve 'amellerinde bilür eyüsin (09) ve yavuzın ve niyyetlerinde bilür ḥayrını ve şerrini daḥı dünyāda kim muṭī' oldı (10) ve kim 'āşī oldı mecmū'ını bilür bu āyetde delīl oldur ki haqq te'ālā (11) kuluna niyyet i'tibārıyla şevāb vërür anuñiçün *وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ* (12) dēdi ya'nî ḥāşıl ola kulına şevābdan gönlindeki niyyet miqdārı nitekim (13) ḥadīşde gelür *أَمْ* *عَمَّا يُدْرِكُوا* dēdi **sūretü'l-kāri'at** bu sūre (14) mekkede indi yüz elli ḥarfdür ve otuz altı kelimedür ve on bir āyetdür (15) resül ḥazreti her kimki el-kāri'atü sūresini okusa haqq te'ālā kıyāmet (16) gününde anuñ ḥayır terāzüsün ağır eyleye ve daḥı bismi'l-lāhide (17) bir işāret daḥı oldur ki nūḥ peygamber gemiye binicek bismi'l-lāhi mecrāhā

[164a]

(01) dēdi niçün anuñiçün kim lafz-ı rahmān raḥīm ü miştak dururlar raḥmetden nūḥ (02) kavminüñ kışşası ḥud kavminüñ helâklığıdır pes raḥmet lafzı helâk (03) muḳtażā degildir imdi bu ad berekâtında nūḥ kavmi helâkdan ve ğarḳdan (04) ḳurtulıdılar pes ol kerem çok pâdişāha lâyıḳdur kim ümmet-i muḥammedi (05) ṭamu odundan ḳurtara bu adlar berekâtında va'l-lāhu ā'lem bi's-şevāb (06) bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm *أَلْقَارِعَةُ* (07) *مَا أَلْقَارِعَةُ* ya'nī yevmü'l-ḳiyāmeti ḳiyāmet ğünü nitekim *مَا لَشَاءُ* (08) gibi *أَلْحَاقَةُ* *مَا أَلْحَاقَةُ* gibi ḳiyāmetün seksen dürlü adı vardır nitekim (09) tefsīrde ğelür yerlü yerinde mezkūrdur su'āl ḳiyāmet ğünine ḳāri'a (10) dēdi niçün cevāb anuñiçün kim ğöñülleri döğer ḳorkularıyla bir niçeler eydürler (11) *قَارِعَةَ* dēyü anuñiçün dēdüğim üç nesneden ötürü birisi ḳuluñ ḳulağını (12) döğer işledüği nesnelere ile ikinci ā'zālarını döğer bağzısını (13) ba'zısına üçüncü ğöñülleri döğer ḳiyāmet ḳorkularıyla nitekim kazurlar yerini (14) döğer gibi *مَا أَلْقَارِعَةُ* *مَا أَدْرِيكَ* ya'nī ne bildürdi saña yā muḥammed (15) ḳāri'at ne nesnedür su'āl bu arada ḳāri'ate dēyü tekrār ētdi niçün (16) cevāb anuñiçün bu ğün şiddetüniñ (17) ta'zīminden etürü ya'nī dēmek olur kim yā muḥammed

derkenar: bir niceler eydür ḳulaḳları döğer ğürüldüleriyle ve ğürüldüleriyle ve heybetleriyle

[164b]

(01) bu ḳiyāmetiñ ḳatılığı key uludur ya'nī şarp ḳatı ğündür pes ḥaḳḳ te'ālā kendü (02) 'azametiyle böyle dēyecek ḳiyās ētkim nice ola ve andan ol ğünüñ vaşfını (03) beyān ētdi ve eyitdikim *يَجُولُ بَعْضُهُمْ فِي بَعْضٍ مُّتَحَرِّينَ* (04) *كَالْجَرَادِ* ya'nī *يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْتُوثِ* (05) olalar şol çekirge gibi birbirine ḳarçaşurlar bir niceler eydürler *كَالْفَرَاشِ* (06) ya'nī şol kelebek gibikim birbirine ḳoyluşurlar ḥalāyık şöyle müteḥayyir ḥayrān (07) olalar birbirine ḳoyluşalar ğideceklerini bilmeyeler ya'nī dēmek olur kim (08) ya'nī dēmek olur kim ḳiyāmet ğünü bir ğündür kim ol ğünde ādemler şol

(09) kelebek gibi olalar kendülerini oda ve şuya bırağalar hiç haberleri (10) olmaya bir niceler eydürler haqq te'ālā buları kelebeye teşbīh êdūgi anıñçündür (11) kim kelebegün bir bellü sabrı yoqdur ya'ni ayruq cānavarlar gibi doğrı (12) uçmaz gāh şol yaña gāh işbu yaña ucarlar gāh oda gāh şuya (13) düşer *تَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ* ya'ni dağı ol günde tağlar panbuk (14) gibi ola bunda kaf kâf-ı teşbīhdür su'āl ne hikmetdür haqq te'ālā (15) tağları atılmış panbuga beñzetdi ayruq nesneye beñzetmedi cevāb (16) bundan ötürü kim yün envā'dür ya'ni kimi aq kimi kıızıl kimi şaru (17) kimi gödür pes tağlarda envā'i-yi muhtelifdür ya'ni dürlü dürlüdür vaqtikim

[165a]

(01) panbuk atılsa qarası ağına ve kıızılı şarusına qarışur mevc mevc (02) olur kıyāmet gününde dağı yer yer birine qarışa şöyle envāc ola bir niceler (03) eydür kaf kâf-ı teşbīhdür şol vechile kim nitekim hallāc panbugı atıcaq (04) havāya tozar ya'ni evvel yukarı kalkar andan yere düşer pes tağlar dağı (05) şöyle havāda uçar toz gibi ola andan yere düşe nitekim bir yerde eydür (06) *فَأَمَّا مَنْ تَقَلَّطَ مَوَازِينُهُ فَهُوَ فِي عَيْشِهِ رَاضِيَةً* ya'ni (07) pes ammā her kimün kim ol günde terāzüsü ağır gelse pes ol kişi uçmaq (08) içinde hoşnūdu dirlik içinde ola ya'ni kimün kim şevābı ağır gelse (09) günāhdan ya'ni 'amel-i şālihler namāz gibi oruc zekāt ve şadaqa ve hayr (10) ihsān ve hacc ve gāzā gibi pes ol kişi bir dirlikde ola uçmaq içinde kim (11) ol dirliğe rāzī ola ya'ni bir dirlik kim hergiz ölüm olmaya şunuñ (12) baylıq kim hergiz yoqsulluq olmaya ve şunuñ sağlıq kim hergiz hastalığı (13) olmaya ve şunuñ gibi emīnlik kim hergiz korqu olmaya ve şunuñ gibi hoşlıq kim (14) hergiz āfet olmaya *فَأَمَّا مَنْ حَفَّطَ مَوَازِينُهُ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ* ya'ni dağı (15) kimün kim terāzüsü ağır gelmeye anuñ yeri hāviye tamusıdur ya'ni (16) kimün kim günāhı ağır gelse şevābından bir niceler eydürler bu āyet haqqında (17) indi kıyāmet katāde eydür *فَأُمُّهُ هِيَ أُمُّهُمْ وَمُصِرُّهُمْ* dedūgi ya'ni ey

[165b]

(01) وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ dèmek ya'nî şamu kâfirlerin ümmi gibidür su'âl eger şorurlarsa (02) kim cehennem kâfirlerin ümmidür dèdüğinden fâ'ide nedir cevâb oldur ki ümmi (03) nitelim ümmi veledi şarnında şaplar güyâ ki cehennem daşı bularuñ ümmi gibidür içinde (04) şaplar su'âl cehenneme hâviye dèyü niçün dèdi cevâb anuñiçün dèdikim vaqtâkim (05) kâfirleri cehenneme bıraksalar depeleri üzerine ineler andan şonra haqq te'âlâ (06) şamuyı vaşif kıldı ve eyitdikim وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ya'nî ne bildürdi (07) şaşa yâ muhammed ki ol hâviye nedür andan haqq te'âlâ ikiledin şaber vèrdi (08) eyitdikim نَارٌ حَامِيَةٌ ya'nî ol hâviye şamusı (09) bir oddur kim kızdırılmışdur eyle kızmaş kim kızgunu kemâle èrmiş ola (10) andan öte kızmaş mümkün olmaya bir niçeler eydürler hâviye dèdügi (11) وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ dèmek olur ammâ هِيَ يَكُ aşlı mâhiyedür pes ha ki (12) vuruldı vaqfiçün كَقَوْلِهِ إِفْرَأْ كِتَابِيَةَ gibi bu daşı aşlıda kitâbidur ha (13) vèrdi vaqfiçün daşı sulţâniye daşı buncılayın ve وَقَسْنِ عَلٰى هٰذَا ve daşı (14) gelür ki haqq te'âlâ emr ède bir ferişteye kim yazuş müzd terâzüsini (15) darta rivâyetdür ca'ferdenkim ol daşı enesden rivâyet eydür ki haqq (16) te'âlânuş feriştelèrinden bir ferişte kıyâmetde hâzırdur â'mellerini (17) darta eger müzdi ağır gelürse ol ferişte yüce âvâzıla çağırır kim dükeli

[166a]

(01) şalâyık işideler eyde kim ma'şer ehli bilün ve âgâh olunkim falân oğlı filân (02) nîk-baht oldı ya'nî sa'âdet ehlinden oldıki ayruş şakî olası (03) degildür ebeden ve eger terâzüsü şevâbı yeyni gelüb günâhı ağır gelürse (04) girü ol ferişte yüce âvâzıyla çağırır eydür ki ey ma'şer ehli (05) bilün ve âgâh oluñ fulân bin fulân bedbaht oldıkim ya'nî şakî oldı (06) ayruş sa'îd olası degildir ebede şöyle kim dükeli şalâyık işideler (07) ve daşı bir işâret bismi'l-lâhide budur kim çün şaşşâblar şayvânlar (08) boğazladuğı vaştin

bismi'l-lāhi va'l-lāhu ekber dەرler bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (09) demezler niçün anuñiçün kim bu ḥāl kesmek ve ayırmak ḥālidür ya'ni cānı (10) gövdeden ayırmağdur pes raḥmān raḥīm adı müştakğdur raḥmetden ya'ni (11) esirgemekden pes ma'lüm oldıkim esirgemekle ayırmağ ikisi bir olmaz (12) pes hem 'azāb hem raḥmet ikisi ḥālet-i vāhide de bir yerde mutaşavvir (13) olmaz andan ötürü bismi'l-lāhi va'l-lāhu ekber dەرler **sūretü't-tekāssür** (14) bu sūre mekkede indi yüz yigirmi ḥarfdür ve on sekiz kelimedür sekiz (15) āyetdür peygamber ḥazreti buyurdi her kimki el-hākümü't-tekāssür sūresini (16) okusa ḥağğ te'ālā aña dünyāda vērdügi ni'metleriñ ḥisābın şormaya (17) ve dağı biñ āyet kuran okumışca şevāb ruzi kıla dēdi va'l-lāhu ā'lem

[166b]

(01) bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm **اللّٰهُمَّ التَّكْوِيْنُ** (02) **حَتّٰى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ** ya'ni māl çoğlığla nāzlanmağ ve gökceklenmek sizi (03) şöyle mağrūr ēyledi ve tañrı tātından gāfil kıldı tā aña degin (04) kim öldünüz ve gūra girdünüz katāde rivāyet kim bu āyet cuhūdlar ḥağğında (05) indi şöyle kim bular eyitdiler ki bir fulān kavmden çoğuz ve fulān (06) kavm fulān kavmden çoğdur pes bu söz anları şöyle meşğül ēyledikim (07) azğunluğ üzerine oldılar tā şuña deginkim gūra girdiler ya'ni ölünce (08) dēmek olur muğātıl ve kelbī eyitdiler kim bu āyet kureyş kavminden iki kabīle (09) ḥağğında indikim birisi 'abdi menāf oğlanlarıydı ve birisi sehem bin 'amr (10) oğlanlarıydı birbiriyle çekişdiler biri eyitdi biz sizden çoğuz biri (11) eyitdi biz sizden çoğuz ve yēgregün dēyü söyleşdiler pes 'abdi menāf (12) eyitdiler bizüm ulularımız ve şeriflerimiz ve aşil kişilerimiz çoğdur birisi (13) eyitdi bizim çoğdur pes birbirini şaydılar 'abdi menāf oğlanları çoğ (14) çıkdılar andan eyitdiler ölülerimizi dağı şayalım pes varub meşedlerinde (15) şaydılar sehem bin 'amruñ üç ev artuğ geldi pes ḥağğ te'ālā bularuñ (16) ḥağğında indürdi kim

rivāyet kılındı *وَالْأَوْلَادِ عَنِ طَاعَةِ اللَّهِ حَتَّى دُرْتُمْ الْمَقَابِرَ (17) سَعَلَكُمْ التَّكَاثُرَ بِالْأَمْوَالِ يَا نَبِيَّ أَلِهَيْكُمْ التَّكَاثُرَ*
resūldenkim

[167a]

(01) ādem oğlanları eydür kim benim mālım benim mālım dērler imdi ey ādem oğlanı

(02) yokdur senüñ mālından illā şol nesne vardur kim yēdüñ dūketdüñ (03) veyāhūd

gēydüñ eskitdüñ veyāhūd şadağa vērdüñ bākī kılduñ ve bir niceler (04) eydürler *أَلِهَيْكُمْ*

كَاوَلُهُ *حَتَّى دُرْتُمْ الْمَقَابِرَ أَيَّ عَدَدْتُمْ مَنْ فِي الْمَقَابِرِ (05) التَّكَاثُرَ أَيَّ أَعْقَلْتُمْ التَّكَاثُرَ وَالتَّفَاخُرَ عَنِ الْهَابِوِيَّةِ وَالتَّارِ*

te‘ālā (06) *كَلَّا وَهُوَ رَدٌّ* ya‘nī haqqāki iş böyle degildür ki siz şanursız ya‘nī (07) çokluluk ve

mälluluk sizi şol kadar meşgūl kıldı ve azdırdı kim (08) birbirinüzile tartışub

sinlelerünüzü şayduñuz züccāc eydür iş böyle (09) degildür kim anuñ üzerine öldünüz

belkim böyle gerekdi kim haqq te‘ālānuñ (10) fā‘atı ve ‘ibādeti üzerine oladuñuz ve dağı

muhammede īmān (11) getüredünüz *يَا نَبِيَّ تَزِيلُ مَا كَانَتْ تَعْلَمُونَ* ya‘nī tiz ola kim bilesiz ey mekke kavmi

(12) bunda tā tā-ı hiṭābdur ya‘nī bilesiz azgunluğunuzu cān vaḳtinde vakūr (13) icinde

ve kıyāmet gününde bir niceler eydürler *يَا نَبِيَّ سَوْفَ تَعْلَمُونَ* ya‘nī ‘azāb (14) indügi vaḳtin bilesiz

bir niceler eydürler öldüğüzden sonra bilesiz kim ol (15) ḥaseb neseb size fa‘ide etmeye

كَلَّا تَعْلَمُونَ andan haqqā (16) bilesiz ya‘nī kıyāmetde *كَلَّا تَعْلَمُونَ* dur ve tenbīhdür ya‘nī

nez‘ vaḳtinde bilesiz (17) şol nesneyi siz işlersiz anuñ ‘ākıbet yaramaz edüğünü *كَلَّا أَيُّهَا*

يَوْمُنُونَ

[167b]

(01) *يَا نَبِيَّ بِالْوَعِيدِ* ya‘nī haqqāki īmān getürmezler va‘idle ya‘nī bunca ḳorḳularıyla (02) su‘āl

eydürlerise *كَلَّا*yi tekrār getürdi ki niçündür cevāb anıñçün (03) kim tekrārda tākīd fā‘idesi

vardur ve hem tehdīd içündür bu arada söz (04) tamām oldu andan girü başladı eyitdikim

يَا نَبِيَّ لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ التَّيْقِينِ ya‘nī (05) eger siz bileydünüz ‘ilme’l-yaḳīn kıyāmet emrinikim kıyāmet

günü ne gündür (06) bu nesnelerden sizi yığaydı bir niçeler eydür bu āyet mevşūl-bihdür

(07) *عَلِمَ الْيَقِينُ بِأَنَّ الْمَالَ* (08) *حَقًّا لَوْ عَلِمْتُمْ* ya'nī demek olur kim ya'nī *كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عَلِمَ الْيَقِينُ* /
عَلِمْتُمْ / *فَتَحَزُّعُهُ بِالْمَالِ وَالْحَسَبِ وَالْعَدَدِ* (09) *وَالْحَسَبِ وَالْفَحْرَ لَا يَنْفَعُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَا*
عَلِمْتُمْ pes cevāb lev maḥzūfdur (11) andan girü başladı
eyitdikim *يَا نِي لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ* ya'nī şöylekim caḥīm ṭamusını (12) göresiz ya'nī gönül göziyle bir
niçeler eydürler caḥīm ṭamusı göresiz (13) 'ayānen ya'nī āşikāre gözünüzile *تُمْ لَتَرَوُنَّهَا*
andan şonra girü göresiz (14) caḥīm ṭamusını 'ayne'l-yaḳīn ya'nī 'ayne'l-yaḳīn göresiz
dédüğünün (15) fā'idesi budur kim caḥīm göresiz demek olur pes bunda tekrār tākīd (16)
içündür bir niçeler *عَيْنَ الْيَقِينِ* dédügi demek olur kim şöyle (17) bilesiz ki hiç şekkünüz
ve şübhenüz olmaya *تُمْ لَتُسْئَلُنَّ يَوْمَئِذٍ*

[168a]

(01) *عَنِ النَّعِيمِ* ya'nī elbette elbette siz şorulısar siz kıyāmet gününde ve ni'metlerden (02)
ya'nī ḥaḳḳ te'ālānuñ ni'metlerinden şoralar kim ol ni'metleri neye ḥarc étدی (03) allāh
yoluna mı yoḥsa şeyṭān yolına mı pes bu nesne mecmū'ına şāmildür (04) tā hattā ki
emīnlikden ve saḡlıḳdan şoralar ki anda geçürdüñ (05) rivāyet kılındı ebū hureyredenkim
عَنِ النَّعِيمِ dédügi ya'nī şol şovucaḳ (06) şudur ki issi günde içerler rivāyetdür 'alīdenkim
na'īm dédügi şuyla (07) yaş ḥurmādur rivāyetdür 'abdu'l-lāh bin 'ömerdenkim eyitdi yaz
günlerinde şovuk (08) şudur ve daḡı kıyāmetde evvel nesne kim ḥaḳḳ te'ālā kullarından
şora ebede (09) ey fulān seni senünj tenünj saḡ kılmadum mı ve şovuk şuya seni (10)
kandırmadummı ve daḡı enes rivāyet éder kim bir gün resūl ḥazreti miḳdād bin (11)
esvede konuḳ oldı pes resūlün öñüne ta'ām getürdi yédürdi (12) andan şovuk şu getürdi
içdi ol şovuk şu resūle ḥoş (13) gelüb eyitdi yā miḳdād şunuñ şovuḡı baḡıra yavlaḳ
ḥoşdur ve daḡı (14) şovuk şu safrāyı şır dēdi ber-vech-i ḥikmetdür ve daḡı kandurur ve
gönülünden (15) şükr kıлмаḳ ḳoparur mālik-i dinār eydür bir ḳonşum vardı bālūde ve ḥelvā

(16) yemezdi eydürdi kim ben anuñ şükürin ödeyemezsin dedi hasan-ı başrî eydür (17) ne cāhil konuşmuş varmış kim allāh kıtında şovuk şu ni‘meti anuñ üzerine dağı

[168b]

(01) artuğdur ve dükeli helvālardan yegrekdür resül eyitdi her kim buğday (02) etmegün yese ve şovuk şu içse ve bir gölgeligi olsa ol ni‘met kim (03) haqq te‘ālā ana vèrdi şora bir niceler eyitdi na‘īm dedügi hāmmāmdur kim (04) kış gününde gusul ederler ibn-i seyrīn rivāyetinde budur ammā manşūr hāmmāma (05) girmez idi hesābın vèrem dèyü kırkarıdı ve dağı rivāyetdir resüldenkim (06) eyitdi haqq te‘ālā kulına vèrdügi ni‘meti bir bir şaya eyde kim ey kulum seğ diledünki (07) calabım fulān ‘avratı sen baña ruzî kıl ben anı saña vèrdüm rivāyet kılınur (08) enes eydür kim bir derviş geldi resüle eyitdi hîç ni‘metden benim üzerimde (09) nesne var mı resül eyitdi belî iki ni‘met vardur biri gölge ve biri şovuk (10) şu mücāhid eyitdi na‘īm dedügi ya‘nî dünyānuñ külli lezzetlerinden şorisar (11) ‘abdu’r-raḥmān rivāyet kıldı resüldenkim ol ni‘met ki şorulisar (12) bir pāre etmegdür ki anı kavî eyles ve bir içim şudur ki anı kandurur (13) ve bir tondur kim tenini örter ‘ikrime rivāyet kıldı resüldenkim na‘īm dedügi (14) sağlık ve emānlıktır sa‘īd bin cübeyre eyitdi na‘īm dedügi islām dīnidür (15) ve peygamber sūnetidür hüseyin bin fażıl eyitdi na‘īm dedügi şerī‘at yeyniligi (16) ve kūrān genişligidür ebū bekir varrāk eyitdi na‘īm dükeli ni‘metlerdür ki sağışı (17) yoğdur haqq te‘ālā dükeliinden şorusardur **sūretü’l-‘aşır** bu sūre mekkede

[169a]

(01) mekkede indi altmış sekiz harfdür on dört kelimedür üç āyetdür (02) resül ḥazreti eyitdi her her kim bu sūreyi okusa kıyāmet gününde ehli evlādıla (03) olalar ammā bismi’l-lāhide bir işāret dağı budur kim bismi’l-lāhi (04) dört kelimedür haqq te‘ālā bir yılı dağı dört faşıl eyledi biri yaz biri yay (05) biri güz bir kış faşılı pes her kimki bu dört

kelimeyi vazîfe edinse (06) bu dört faşılta kılduğı günâhlar haqq te‘âlâ bu dört kelime hürmetine bağışlaya (07) ki ol dört kelime bismi’l-lâhi’r-raḥmâni’r-raḥîmdurur (08) وَالْعَصْرِ ya‘nî ikindü haqqıyçün bunda vav vāv-ı kâsemdür muḳâtil eydür ve ikindü (09) namâzı haqqıyçün ‘alî eydür وَالْعَصْرِ ya‘nî rûzigâr haqqıyçün bir nice rivâyetde (10) olur dehir haqqıyçün demek bu kısımın beyân oldur kim ebû bekir imâna geldi (11) mekke müşrikleri eyitdiler ḥasiret dediler ya‘nî ziyânkâr olduñ yâ abâ bekir (12) dediler zîrâ atañ dedeñ dînini terk êtdün dediler ebû bekir rażiya’l-lâhu ‘anhu (13) eyitdi ziyân yoqdur haqq kabûl êtmekde dedi ammâ ziyân buta tapmağdadur (14) kim ne işidür ve ne görür ve ne kimseyi ‘azâbdan kırtarur pes (15) böyle dese cebrâ’îl derḥâl bu süreyi indürdi kim وَالْعَصْرِ إِنَّ الْإِنْسَانَ (16) وَالْعَصْرِ لَئِنَّ الْإِنْسَانَ (16) ya‘nî ‘aşır haqqıyçün kim kâfirler ziyân içindedür muḥammed bin ka‘bden (17) rivâyetdür kim إِنَّ الْإِنْسَانَ dediğinden murâd dükeli ḥalâyıkdur andan şonra

[169b]

(01) andan şonra haqq te‘âlâ istisnâ kıldı eyitdi (02) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ya‘nî meger şunlar ziyân êtmediler kim imân getürdiler ve dağı ‘amel-i şâliḥ (03) işlediler pes ḥâşıldur bulara dükemeksüzün şevâblar nitekim ve’t-tîni (04) süresinde beyân kılduğ züccâc insân murâd nâsdur ḥüsrile ḥüsrân (05) ikisi bir ma’nâyadur murâd bu arada kâfirlerdür ve dağı şunlar kim tañrı (06) ḫâ‘atından gayrıya durişürler cevâb-ı kâsem lefî ḥüsrîndür bir niceler eydürler (07) haqq te‘âlâ وَالْعَصْرِ deyü and içdüğü oldur kim ya‘nî ḥâlîke’d-duhûr demek (08) olur bir niceler eydürler إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي حُسْرٍ dediğinden murâd ebû cehil (09) ve velîd ibn-i muğîre ve ‘utbe ve şeybe ve dağı bulara beñzer kâfirlerdür (10) andan şonra haqq te‘âlâ mü‘minleri istisnâ kılub eyitdi إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا dedi bundan (11) murâd ebû bekir ‘ömer ve ‘osmân ve ‘alîdür وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ ya‘nî birbiri yêlitdiler (12) kıurân üzerine bir niceler eydürler ḥalkı terğîb êderler imân üzerine ve â‘mâl-i şâliḥe (13)

üzerine ve bir niceler eydürler birbirini kandurdılar ferâ'iz üzerine (14) ve bir niceler eydürler birbirini yeltdiler tañrı buyuruğın yerine getürmek (15) üzerine pes anlar kim bu evşâfi üzerinedür ziyân içinde degüllerdür (16) übbey bin ka'b rivāyet kıldı umāmedenkim eyitdi ve'l-‘aşr sūresini (17) peygamber katında oğudum ve eyitdüm yā resūla'l-lāh bununı tefsiri nedir eyitdi

[170a]

(01) ve'l-‘aşr dedügi ya'ni haqq te'ālā and içer kim ikindü namāzı haqqıyçün dēyü (02) *دَدُّوْغِيْ عِبُوْهُ اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا* dedügi ebü cehildür *وَعَمَلُوْا الصّٰلِحٰتِ* (03) dedügi ebübekirdür *وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ* (04) dedügi 'alidür rızvanu'l-lāhī 'aleyhi mecma'in ya'ni bu dört yār ziyān (05) içinde degildür **sūretü hümeze** bu sūre mekkede indi yüz otuz harfdür (06) otuz üç kelimedür toğuz āyetdür resül hażreti eyitdi her kim veylün li külli (07) sūresini oğusa muğammedi istihzā edenler ve anlaruğ yārenleri sağışınca (08) on qurla şevāb vēre bismi'l-lāhi'r-rağmāni'r-rağiminde bir işāret (09) dağı budur kim bası işāretdür bağriden sini işāretdür sefineden mimi işāretdür (10) mellāhdan güyā ki haqq te'ālā eydür ey kulum kaçan ma'şiyet deryāsına (11) gağk olsağ bismi'l-lāhi'r-rağmāni'r-rağim demek senden keremüm gemisin (12) vēribiyüb minnetüm mellāhlığıla seni ol günāh denizinden selāmet (13) qurtarub gağk eylememek benden bī-berekāt bismi'l-lāhi'r-rağmāni'r-rağim (14) *وَيٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا* ya'ni katı 'azāb ol kişileredür kim qovcılığıla (15) yürür dostlar arasında ayrulıq birağur katāde eydür *وَيٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا* (16) ya'ni vāy ol kişikim gaybet söyleyüb ādemileruğ etini çeker ve bir niceler (17) eydür ve ey ol kişiyekim ādemilere ta'na urur gaybetlü eyleyler ve bir niceler eyitdiler

[170b]

(01) bu āyet ḥumeyl bin ‘āmir hakkında indi kim resūlün ğaybetin söylerdi ve ta‘na (02) urub ‘ayıblardı muḥammed ibn-i ishāk eyitdi bu āyet ümeyye ibn-i ḥalef hakkında (03) indi muḳātil eyitdi velīd ibn-i muġīre hakkında indikim resūlün ğaybetin (04) söylerdi ve ta‘na urub ‘ayıblardı mücāhid eyitdi bu āyetin ḥükmi (05) ‘āmmdur dükeli ğaybet ediciler hakkında indi ve daḥı ḳovcılar hakkında ve ta‘na (06) uranlar hakkında ve bir niceler eydür *وَيْلٌ* ma‘nisi oldur ki cehennemde bir dere (07) vardur adı veylündür ebū’l-‘āliye eydür *هُمَزَةٌ* oldur ki kişinün yüzine (08) ta‘n eder *لَمْزَةٌ* oldur kim ardınca ta‘n eder pes *وَيْلٌ* bularuḡ gibiler (09) içündür mücāhid eydür *لَمْزَةٌ* ta‘n edicidür *هُمَزَةٌ* ḥalkuḡ etin çekendür pes (10) *وَيْلٌ* anlaruḡdur ibn-i ‘abbās eydür *هُمَزَةٌ لَمْزَةٌ* dedüġi ḳovcılardur kim iki (11) kişi arasında nesne bıraġurlar tā ki biribirinden ayrırlılar pes *وَيْلٌ* (12) anlaruḡdur bir niceler eydürler bu āyet aḥnes bin şurayḳ hakkında indi bir niceler (13) eydürler bu āyet anlaruḡ hakkında indikim ḥalkı maşaraya dutarlar gözleri (14) ve ḳaşları ve dudaklarıyla işāret ederler ve ġülüşürler pes veylün ṭamusı (15) anlaruḡdur bir niceler eydürler bu āyet ‘āmmdur dükeli ğaybet ediciler hakkında (16) *يَا نَبِيَّ أَعِدَّ لَهُمْ مَا لَهُمْ مِنْ مَالٍ وَعَدَّدَهُ* ya‘nī vāy anlar kim māl dēre daḥı saġışlaya ve zekāt (17) vėrmeye ve bir niceler eydürler *يَا نَبِيَّ أَعِدَّ لَهُمْ مَا لَهُمْ مِنْ مَالٍ وَعَدَّدَهُ* dedüġi oldur ki māl

[171a]

(01) dėvşire daḥı yaraḳlaya kim ḳullar ve ṭavarlar ala tā kim kendüye yardımcılar (02) edine ibn-i ‘āmir ve ḥamza ve kısāyı *يَا نَبِيَّ أَعِدَّ لَهُمْ مَا لَهُمْ مِنْ مَالٍ وَعَدَّدَهُ* oḳurlar teşdile mübālaġadan (03) ötürü ve keşret-i cem‘iden ötürü girü ḳalan ḳurrā *يَا نَبِيَّ أَعِدَّ لَهُمْ مَا لَهُمْ مِنْ مَالٍ وَعَدَّدَهُ* oḳurlar taḥfifinde (04) *يَا نَبِيَّ أَعِدَّ لَهُمْ مَا لَهُمْ مِنْ مَالٍ وَعَدَّدَهُ* ya‘nī mālıla yardımcılar dutalar tā ki dünyāda (05) aḡa yardım ḳıla *يَا نَبِيَّ أَعِدَّ لَهُمْ مَا لَهُمْ مِنْ مَالٍ وَعَدَّدَهُ* ya‘nī olar şanurlar kim ol (06) māl olar dünyāda ebed ḳıla ölümden men‘ ede ya‘nī ölmeyeler māl (07) fānī olunca pes ḥaḳḳ te‘ālā eyde ki *يَا نَبِيَّ أَعِدَّ لَهُمْ مَا لَهُمْ مِنْ مَالٍ وَعَدَّدَهُ* dur ya‘nī ḥaḳḳāki (08) ol ve ol evlād ve etbā‘ ve eşya‘ anı ebed ḳılmaz ve ölümden alıḳomaz (09) andan şonra girü başladı

eyitdi *لَيْتَبَدَنَّ فِي الْحُطَمَةِ* iş eyle degildir (10) kim ol şanur belkim ol kıyamayub zekātın vèrmedügi mālı anı hıṭame (11) ṭamusına bırağa hıṭame dèyü ṭamu adlarından biridür *وَمَا آذْرِيكَ* (12) *مَا الْحُطَمَةُ* ya'nī ne bildürdi saña yā muḥammed kim hıṭame nedir su'āl (13) eger şorarsa kim hıṭameyi tekrār ètdi niçün cevāb hıṭamenün (14) şiddetinün ta'zīminin ötürü andan sonra ḥaḳḳ te'ālā ol hıṭameyi vaşf (15) ètdi kim *نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ* ya'nī ol hıṭame ṭamu taṣrınun bir yandırılmış (16) odudur eti dèriyi yèr acısı ve ağrısı çigere geçer pes hıṭameye (17) anuñiçün hıṭame dèdi kim acısı çigere geçer eyitdi *أَلَّتِي*

[171b]

(01) *يَا نِي عَلَى الْأَفْتِدَةِ* ya'nī ol eyle oddur kim eti yèr tā yürege èrişür su'āl (02) niçün yürege maḥşuş kıldı ayruḳ ā'zāya dèmedi cevāb anuñçünkim (03) her cerāḥat ve her zaḥmet ve her ḥastalık kim çegere èrişe ol kişi olur pes (04) ḥaḳḳ te'ālā ḥaber vèrdi bir ḥāldenkim şāhibini öldürür ḥāl bu kim cehennem (05) ehli olmazlar nitekim yuḳaru sürede ḥaber vèrdük idi kim *لَا تَمُوتُ فِيهَا وَلَا* (06) *يَخْبِي* bir niçeler eydürler *عَلَى الْأَفْتِدَةِ* dèdüginden murād oldur ki vaḳtāki (07) cehennem ehli cehenneme girseler ve yansalar tamām cigerleri ḳalınca ḳaçan cigerleri (08) ḳala ḥaḳḳ te'ālā girü evvelkileyin kıla girü et ve süñük ve dèri siñirleri (09) ve ṭamarlar ve dükeli ā'zālarını girü yarada tā ki 'azāb darutturmağıçün (10) nitekim bir yèrde eyitdi *جُلُودٌ حَتَّى إِذَا تَضَيَّجَتْ جُلُودٌ هُمْ بَدَّلْنَاهُمْ* (11) *أَغْرَهَا لِيَتَذُقُوا الْعَذَابَ* dèdi su'āl niçün çiger yanmaya (12) cevāb anuñiçün çiger yanıcak şāhibi ölür ölen kişi ḥod 'azāb (13) zaḥmet dèmez pes yüregi bayağı ḥāl üzerine dura ki zaḥmeti duta *فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ* (14) *إِنَّهَا* ya'nī ol hıṭame ṭamusı bularuñ üzerine ḳapana (15) *فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ* ya'nī ol ṭamu odı bularuñ üzerine örtüle ve direkleri (16) birle ol ṭamu ḳapusu bularuñ üzerine bağlana ve kilīdlene ve tirḥozlana (17) bir niceler eydürler *مُؤَصَّدَةٌ* dèdügi ya'nī *مَسْدُودَةٍ إِلَى الْعُمْرِ* dèmek olur

[172a]

(01) züccāc eydür *فِي عَمَدٍ مِّنَ النَّارِ دَعْدُغِي فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ* (02) eydür *مُؤَصَّدَةٌ* dedügi ey hayıtu'l-ebābi fihi demek olur ya'nī dīvār (03) çekile kim hergiz kapısı olmaya bir niceler eydür *بِأَوْتَادٍ مِّنْ حَدِيدٍ مِّنْ نَّارٍ جَحَنَّمُ حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْهِمْ (04) أَطَبَقَتِ الْأَبْوَابُ ثُمَّ شَدَّدَتْ* (05) *عَمَلُهَا وَحَرَها* ya'nī demek olur *فَلَا يُفْتَحُ لَهُمْ بَابٌ وَلَا يَدْخُلُ عَلَيْهِمْ رُوحٌ وَلَا يُخْرَجُ مِنْهَا عَمٌ (06)* demek olur şamunun şapuları bağlana demür mihlaları (07) şamu odundan mihlayalar tā kim cehennemün issisi 'alevi taşra çıkmaya (08) ve şapulana açılmaya ki taşradan içerü bir rāhatlık gire hergiz guşşaları (09) dükenmeye ebedü'l-abad *يَوْمَ يَجْمَعُ عِمَادِيذُرُ* ya'nī direkleri demek olur bir niceler (10) eydürler *فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ* dedügi cehennem içinde oddan direkler vardur kim (11) şamu ehline anuñla 'azāb ederler **süretü'l-fîl** bu süre mekkede (12) andan toksan harf yigirmi kelimedür beş āyetdür resül hazreti eyitdi (13) her kimki bu süreyi okusa haqq te'ālā anı şüreti dönmekten ve yere (14) yatmağdan yegleye pes haqq te'ālā bismi'l-lāhi dört kelime kılduğundan bir hikmet (15) dağı oldur ki kuluñ dört hāli vardur biri kıtlık ya'nī yoksulluk ve biri (16) baylık ve biri tāt ve bir ma'siyet hāli ve vaqtāki kul bu dört kelimeyi (17) vazife edinse haqq te'ālā ol hālde olan günāhını 'afv ede ve dağı

[172b]

(01) ve dağı dervişlik hālinde şabır ruzi kıla ve baylık hālinde şükür (02) ruzi kıla ve tāt hālinde tamāmi tevfiķ ruzi kıla ve günāh hālinde tevbe (03) ruzi kıla bi-berekātī bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm *أَلَمْ تَرَ كَيْفَ (04) فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ* ya'nī yā muḥammed görmedüñmi kim seniñ tañrın (05) nite iş işledi fîl işlerine kim ol ebrāhā bin şabbāhdur kim çeri (06) tartub ka'be-i şerrefhā'l-lāhu yıkmāğa geldi hikāyeti meşhürdur muķātīl (07) rivāyetinde ol çeride hemān bir fîl vardı *أَلَمْ تُخَيِّرْ بِالْقُرْآنِ (08) أَلَمْ تَرَ* ya'nī haber verinilmedi mi ķurānıla bir niceler eydür *أَلَمْ يُبْلَغْكَ (09)* ya'nī saña haber (09) erişmedi mi bir niceler eydür bu lafız lafz-ı istifhām ya'nī bu hemze hemze-yi istifhāmdur (10) murād

bundan aḥbārdur ya‘nī وَأَعْتَدُ لِيُضِيعَ رَبِّكَ يا‘nī yā muḥammed bil (11) ve ‘ibret dut tañrıñuñ şun‘ındankim nite işledi fıl kavmine ki nice (12) ‘azāb êtdi taşıla ol vaķıt kim ka‘beyi yıķmaġa geldiler أَلَمْ يَجْعَلْ (13) كَتَبَهُمْ فِي تَضَلُّبٍ يا‘nī ḥaķķ te‘ālā eydür bularuñ mekrini ve işini bāḥıl ve ziyānlu (14) kılmadım mı وَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ يا‘nī daḥı vèribdi bularuñ (15) üzerene kuşlar kim bölük bölük biribiri ardınca sa‘īd bin cübeyre eydür (16) ol kuşlar aķ kuşlardı uvacıķ bir niceler eydür alaca idi deñizden (17) çıķdılar güyā ki şol yarasa gibiydi bir niceler eydürler qaraca kuşlardur

[173a]

(01) تَنْزِيمِهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ buları atardı bir taşıla kim balçıkdan (02) idi ya‘nī kirāmitden idi noḥud kadarca idi veyāḥūd büyük mercimek (03) kadar idi her kuş üç taş getürmişdi biri burnında ikisi ayaġında (04) her ādemki doķunsa depesinden tā aşıġasından çıķardı hemān ölürdi (05) bunı görüb kaçdılar şöylekim ata oġlına ve kardeş kardeşine küymezdi (06) her yola kim taġıldılar düşer helāk olurdu kimi taġda kimi derede kimi (07) yazılarda kimi yollarda ve bir daş daḥı ebreheye doķundu gövdesi başdan (08) ayaġa kparçuķlar oldu gövde oldu döküldi şaru şular kan ve iriñ (09) aķardı tā şan‘āya deġin gelince çıķa yavriya döndi şol kadar ‘azāb (10) gördi kim ḥaddi yoġıdı pes şöyle oldu kim gövdesi delük delük (11) oldu tā ḥattā ki gögsi delindi yüregi taşra çıķdı andan öldi (12) cānı cehenneme işmarladı andan şonra oġlı pādişāh oldu kim yekşūm bin ebrāhidi (13) ebrāhidi yemene pādişāh oldu rivāyetde gelür ki cicek renci (14) ve ḥaşpa ol vaķitden berü oldu ilerüki ümmetlerde yoġıdı (15) فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ يا‘nī ḥaķķ te‘ālā bunları şöyle kim ekin (16) yapraġı gibikim yılķı yer helāk êder ya‘nī yok êyler bitmemiş gibi pes ol (17) ka‘beyi yıķmaġa gelen çeri şöyle helāk oldu rivāyetdür ibn-i ‘abbāsdankim

[173b]

(01) eyitdi ümmühānı k̄atında gördüm ol taşlardankim ḥaḳḳ te‘ālā aṣḥāb fīli (02) anıpla helāk etti koyun kığı gibiydi kızılca yazulısı vardı ya‘nī kızıl (03) alaca idi rivāyet eder isrā‘īl cābirdenkim ol kuşlar güyā ki hind (04) erenleri gibiydi denizden çıktılar ol taşların büyüğü güyā ki muyārın (05) ibil gibiydi iki küçük ādem başı gibi bir niceler eyitdi بِحِجَارَةٍ (06) مِنْ سِجِّيلٍ dedüğü ya‘nī şol taşlar ile kim balçığa qarışmış ola bir niceler (07) eydür bişmiş kirāmit gibiydi ‘ikrime rivāyetinde ol kuşlar büyük (08) kuşlardı başları yırtıcı cānavar başları gibiydi andan öñdin ancılayın (09) kuş kimse görmüş degildi şonra daḥı kimse görmedi bir niceler eyitdi (10) her taşdan yazuluydu kim fulān bin fulān hemānkim depesine inerdi (11) doḳunurdu kim anda idi yazululuydu çünkim depesine doḳunaydı aşağasından (12) çıkardı veyā nite doḳunsa bir yanından çıkardı hemān düşer ölürdi (13) bir niceler eydürler ol taşa fārisce seng-i vekīl dērlerdi ya‘nī taşla balçık (14) dērler ya‘nī qarşuğıdı bir niceler eydürler ḥaḳḳ te‘ālā cabbārlara ve zālimgere (15) musallaḥ kıldı ez‘af-ı maḥlūkını nitekim nemrūd la‘īni sivrisinekle helāk (16) kıldı beynisini yēdi āḥar kendüzini tokmağıla döge döge öldürdiler ḥikāyeti meşhūrdur (17) **sūretü’n-kureyş** bu sūre mekkede indi toḳsan üç ḥarfdür yigirmi yēdi

[174a]

(01) kelime dört āyetdür resūl ḥazreti eyitdi her kimki li-īlāfi (02) sūresini okusa ka‘beyi ṭavāf kılanlar sağısınca on müzde vēre bir işāret (03) daḥı bismi’l-lāhide oldur ki bası işāretdür ḥaḳḳ te‘ālānuñ beḳāsından ve bahāsından (04) ve sini işāretdir senāsından ve setāyişinden ve mimi işāretdir mecdinden (05) ve minnetden güyā ki ḥaḳḳ te‘ālā eydür ey kulum dünyāda bismi’l-lāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm (06) demek sinden āḥiretde beḳā ve setāyiş ve seni ululuğa erişdürüb (07) bunca ‘aṭalar vērmek ve dizār ruzī kılmak rabbinden va’l-lāhu ā‘lem (08) bismi’l-lāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm (09) لَإِيْلَافٍ قُرْئِشِيَّائِلَافِهِمْ ya‘nī elemtere keyfe sūresi li-īlāfi sūresiyle ikisi birdür nitekim aṣḥābdan (10) rivāyetdür bir

gün aḥşam namāzın ‘ömer bin ḥattābuḡ ardında kıldum (11) evvel rek‘atda ve’t-tīni sūresini okudu ikinci rek‘atda elemtere ile li-īlāfi (12) sūresin okudu ben eyitdüm biri yétmez mi eydür ikisi bir sūre pes ikisi (13) bir sūre olıcaḡ ma‘nisi böyle olur kim ḥaḡḡ te‘ālā eyitdi yā muḥammed (14) görmedüḡ mi seniḡ taḡrıḡ ol ka‘beyi yıḡmaya gelen fīl ḡavmin nite (15) helāk kıldıkim ḡureyş ḡavmi ḡışlasında dölenmek için pes aşḡabu’l-fīl (16) helāk olmaḡı ḡureyş ḡavmünün dölenmekligine sebep oldu pes (17) bu sūre mevşüldür mā ḡablina bir niçeler eydür ya‘nī tā ki mekke ḡavmi ḡaremde

[174b]

(01) ḡarār dutalar ve mücāvır olalar ibn-i ‘āmīr li-īlāfi oḡur hemze bile kim anuḡ (02) kesresi muḡtās olmuş ola girü ḡalan ḡurrā yayıla oḡurlar ikisünün ḡa‘nāsı (03) birdür bu arada söz çoḡdur su‘āl eger li-īlāfi lafzını tekrār niçün getürdi (04) cevāb anuḡücündür kim tekrārda tākīd fā’idesi vardur mücāhid eyitdi (05) *لِئِعْمَتِي لِيَلِافِ قُرَيْشٍ* dedüḡi oldur ki *لِئِعْمَتِي* ya‘nī demek olur ki (06) benim ni‘metimden ötürüdür ḡureyş üzerine kim bunuḡ gibi ulu düşmānı helāk (07) édüb anları yurdunda ḡarār kıldurduḡum benim ni‘metimdedür bir niceler eyitdi (08) *أَذْكُرُ نِعْمَتِي عَلَى قُرَيْشٍ* ya‘nī yā muḥammed aḡḡıl benim ni‘metimi ḡureyş üzerine bir niceler (09) eydür ma‘nāsı budur kim tevḡīd bulara meşāḡḡat degildür nitekim meşāḡḡat (10) degildür bulara *رِحْلَةَ الشَّيْءِ وَالصَّيْفِ* muḡātil eydür bunuḡ beyānı (11) oldur kim ḡureyş ḡavmi bāzīrgānlardı bundan ötürü ḡureyş dediler ya‘nī (12) ḡureyş ḡaraşdan müştāḡdur *أَلْقَرْتُنُ الْجَمْعُ عَلَتْ* ya‘nī ḡuraş dēyü nesne (13) dirşürmekdür ya‘nī bunlar vērürlerdi ırāḡ illerde ta‘ām dirşürürlerdi (14) getürüb mekkede şatarlardı bir niceler ḡışın ürdüne ve feleşḡīne (15) varurlardı ya‘nī ol deḡiz sāḡilidür ve yaz olsa yemene giderlerdi (16) bir niceler *رِحْلَةَ الشَّيْءِ وَالصَّيْفِ* dedüḡi ya‘nī yılda mekke ḡavmi iki (17) sefer éderlerdi bir sefer ḡışın ve bir sefer yazın éderlerdi bir niceler eydürler

[175a]

(01) kışın şāma ve yazın yemene ve habeşe giderdi bu nesne bulara zahmet (02) geldi haqq te'ālā habeşeyyi bādişāhı gönline mekke kavminün sevgüsünü (03) bıraktı tā ki emir etti kim kimiler topladılar ta'amıla mekkeye veribdi (04) şatmağa ol yekün adı melik necāşidi için bunu bildiler mekke kavmi (05) bir günlük yol kureyş varurlardı ucuz ucuz şatun alurlardı (06) yaz ve kış bulara yeterdi *هَذَا النَّبِيْتُ يَا نَبِيَّ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا النَّبِيْتُ* ya'nī pes tapşunlar (07) işbu beytün issine ya'nī ka'beye niçün anuñçünkim beytiñ issi buları (08) me'ünetlerini kifāyet etti pes açlık korkusını gideridi pes böyle oldısa (09) bunlarda 'ibādetle ülfet nitekim yaz ve kış sefere ülfet dutubdururlardı (10) züccāc eydür bular göç ederlerdi kışın şāma yazın yemene bu rivāyet (11) muḳātil rivāyetine muvāfiḳdur süddī eydür kışın yemene yazın şāma giderlerdi (12) ḳutubī eydür ebū'l-āliyeden işitdim kim eyitdi mekke kavmi muḳīm (13) olmazlardı kışla yazla pes haqq te'ālā buyurdi kim muḳīm (14) olalar ka'bete 'ibādetle bir niceler eydür āyet bulara yā muḳammed kim tā ki cem' (15) olalar imān ve tevḫid üzerine bu evün tañrısına 'ibādet etmege nitekim (16) cem' oldılardı *وَالْحَالِقِ هَذَا النَّبِيْتُ الَّذِي صَنَعَ هَذَا الْإِحْسَانَ سَيِّدِ يَا نَبِيَّ رَحِمْتُ شَتَايَ وَصَفْتُ رَبَّ هَذَا النَّبِيْتُ* (17) *إِلَيْكُمْ حَتَّى يَكْرِمَكُمْ فِي الْآخِرَةِ*

[175b]

(01) *يَا نَبِيَّ فِي الدُّنْيَا الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ* (02) *الَّذِي صَنَعَ هَذَا الْإِحْسَانَ إِلَيْكُمْ حَتَّى يَكْرِمَكُمْ فِي الْآخِرَةِ كَمَا أَكْرَمَكُمْ* (03) *أَشْبَعَهُمْ بَعْدَ الْجُوعِ الَّذِي أَضَابَهُمْ* (04) *رَبَّ هَذَا النَّبِيْتُ الْجَدَامُ وَالْبَرَصَ يَا نَبِيَّ حِينَ جَهْدَ وَأَوَامَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ* (05) ya'nī seyyidnā ve ḫaliḳunā kim işbu eylükleri size etti dünyāda tā ki (05) āḫiretde de ikrām ede ya'nī sizi dünyāda toyurdi açlıqdan sonra (06) daḫı sizi emīn kıldı korkudan ya'nī düşmān korkusından ve daḫı (07) urulmaḳ korkusından süddī eydür ḳurtardı sizi cüzẓām ve baraş korkusından (08) mālik-i dinār eydür her ümmet kim haqq te'ālānuñ gözünden (09) düşe anlar açlık verir pes haqq te'ālā kureyş kavmini açlıqdan ḳurtardı

(10) ammā korkudan emīn kılduğı oldur ki kaçan ‘arab kabīlesinden bir kişi (11) bāzırgānlıđa gitse dutub mālın yağmalarlardı kaçan eyitsekim ben (12) ka‘belüyem dese aña nesne dēmezlerdi ziyān degürüb nesnesin (13) almazlardı ka‘be hürmetine bir niceler eyitdi cüzzām ve baraş rencinden emīn (14) oldu dēdüđi oldur ki resül eyitdi tayyībenün tonı ağarıyana kefaretdür (15) **süre-yi eraayte** bu süre mekkede indi yüz yigirmi beş harfdür yigirmi beş (16) kelimedür yēdi āyetdür resül hāzreti eyitdi her kimki bu süreyi okusa (17) haqq te‘ālā anı yarlığaya eger zekātın vèriciyse rivāyeti hadīşde gelür ki
[176a]

(01) bir gün resül hāzreti eyitdi çünkim kıyāmet günü olsa āmennā ve şadaqnā (02) benüm ümmetümün ‘amellerini getüreler terāzüye koyalar bismi’l-lāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm (03) şevābını getüreler terāzünün keffesine koyalar pes bunun şevābı ağır gele (04) ayruğ ümmetler bunu göricek tañlayalar eydeler kim zihī sa‘ādet bu ümmet (05) kim bir pāre kāğıd dükeli günāhından ağır geldi dēyeler pes peygamber eydür (06) ben anlara cevāb edemkim benim ümmetümün şevābları nice ağır gelmesün kim bularun (07) nāmlarınun evvelinde çalabımun üç ulu adı vardur kim ol adlar (08) bismi’l-lāhi’r-raḥmāni’r-raḥīmdur böyle olsa ayruğ (09) sözleri qalmaya eydeler kim lāyıqdur ki bu adların birisi mecmū‘ından (10) ağır gele bunda ḥod üç ad biledür dēyeler ve eydeler kim ey kāşkī biz de (11) bu ümmetinden imişsevüz ki uçmağa bunlarla bile gireydük (12) va’l-lāhu ā‘lem bi’ş-şevāb bismi’l-lāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm (13) *آرَأَيْتَ الَّذِي يُكذِّبُ بِاللَّيْنِ* bu hemze hemze-yi istifhāmdur ma‘nāsı (14) taqrīrdür ya‘nī yā muḥammed görür misün anı kim dīni yalan dutar ve inanmaz (15) kısā-yı *آرَأَيْتَ* okur elifsüz nāfi‘ *آرَأَيْتَ* okur elifle hemzesüz girü kılan (16) *قُرْرًا* *آرَأَيْتَ* okurlar yayıla ve hemzeyle bu mecmū‘-ı lügatdür ‘arabun ma‘rūf (17) lügati eliflü ve hemzelüdür ma‘nāsı budur kim *الْأُنْرَى يَا مُحَمَّدُ هَذَا كَفْرُونَ*

[176b]

(01) فِي هَذَا الْكَافِرِ الَّذِي يُكَذِّبُ بِيَوْمِ (02) بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ وَيُقَالُ مَعْنَاهُ مَا تَقُولُ يَا مُحَمَّدُ يَا 'nī الَّذِي يُكَذِّبُ بِالَّذِينَ (01) الْقِيَامَةِ (03) فَكَتَفَتْ تَكُونُ حَالَهُ ey الْقِيَامَةِ (04) bu āyet cemī'-i küffār hakkında يَدْعُ النَّبِيَّ ya'nī ol oldur ki (05) dürrü yetimi sekidür ve döger ibn-i keysān eyitdi bu āyet velīd-i bin muğāre (06) hakkında indi ibn-i cüreyc eydür bu āyet ebū süfyān hakkında indi kim haftada (07) iki deve kurbān ederdi pes bir yetim geldi andan nesne diledi ebū süfyān (08) anı 'aşasıyla dürtdi pes bu āyet indi kim يَدْعُ النَّبِيَّ ya'nī yā muḥammed görür müsün (09) anı kim dīne inanmaz ve oldur kim yetimi dürter ve söverür ve qahr eyler bir niceler (10) eydür يَدْعُ النَّبِيَّ ya'nī يَدْفَعُ النَّبِيَّ عَنْ حَقِّهِ (11) بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ (12) ya'nī لَا يَحْتُ غَيْرُهُ ya'nī الْمَشْكِينِ وَيُظْلِمُهُ (13) bir niceler eydür (14) ya'nī لَا يَحْضُ آئِي لَا يَطْعَمُ (15) ol dīne inanmayan oldur kim yetimi dürter ve miskīne ṭa'ām vèrmege (16) ya'nī فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ (17) dedügi münāfiqlardur kim kavm içinde olıcaq kılurlar ammā ḥalvetde kılmazlar

[177a]

(01) mücāhid eyitdi هُونُ dedügi oldur namāzdan gāfil olurlar ve uşāḡ (02) dutarlar rivāyet kılındı cābirdenkim eyitdi resūlden şöyle işitdümkim (03) bu āyetün ma'nīsinden şordılar eyitdi 'azāb ol kişileredür kim (04) namāzı uşāḡ duta dedügi anlardur kim egerci namāz kıllurlar ammā ḥayır (05) ummazlar eger namāzı terk ederlerse allāhdan qorqmazlar ḥasan eyitdi (06) فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ oldur ki eger namāz kıllurlar ise riyāyla kıllurlar (07) eger kazāya qalursa guşsa yemezler belki kazā étmezler ebū'l-'āliye eyitdi (08) ol oldur ki namāzı vaqtinde kılmaz eger kılsalar rükū'ın ve sücūdın tamām (09) étmezler daḥḥāk

eyitdi bular anlardur kim namāzı terk éderler ve namāz zekātı (10) véremezler nitekim eyitdi *يُرَاوُونَ مَعُونِ الْمَاعُونَ* ya'ni (11) 'azāb anlaradur kim riyāyla kılurlar ve dađı kōnşuya kabkacađ véremezler (12) ya'ni balta ve kazma ve keser ve kalbur ve elek ve kazan ve cölmek gibi veķis 'alā hāzā (13) yāhūd şuyı ve odı ve tuzı yığa vérmeye pes bu nesneleri yığmađ (14) ve dartınmađ helāl degildir rivāyet 'āyişe anamız rażiya'l-lāhu 'anhā resūl hazretine (15) şordı eyitdi yā resūla'l-lāh ol nesnedür ki anı dartınmađ revā degildir (16) resūl eyitdi şudur ve od ve tuzdur pes 'āyişe eyitdi yā resūla'l-lāh (17) şu hod ma'lūmdur ammā od ve tuz hāli nitedür pes resūl hazreti

[177b]

(01) eyitdi yā 'āyişe her kim kōnşusa od vérsa ol odula bişen nesneyi (02) şadađa vérmiş müzdin bula her kim tuz vérsa ol tuz ile dadı (03) gelen nesneleri şadađa vérmiş bula ve her kim şu bulunur yerde (04) bir içim şu vérsa altmış kul āzād étmiş müzdin bula ve şu bulunmaz yerde (05) bir içim şu içürse şöyledür kim bir ölüyi diri kıldı bir niceler eydürler (06) her kim buları men' éde veylü aņadur bir niceler eydür kim namāzı riyāyla (07) kıla dađı sehv éde ve bu nesneleri men' éde veyl aņadur kutbī eydür *مَاعُونَ* (08) dedügi zekātdur ve otdur ve şudur **sūretü'l-kevser** bu sūre mekkede (09) indi kırk kelimedür iki harfdür on kelimedür üç āyetdür resūl hazreti eyitdi (10) her kimki *إِنَّا أَعْطَيْنَا* sūresini okusa hađđ te'ālā aņa uçmađ ırmađlarından (11) içüre veyāhūd kevserden içüre ya'ni şarāben tahūran içüre rivāyet (12) hadīşde gelür kim resūl hazreti her kişikim bir kez bismi'l-lāhi'r-raĥmāni'r-raĥīm (13) dese hađđ te'ālā ol kulun divānına dört biņ sevāb yazar (14) biņ günāhın yuyar ve dört biņ köşđ yapıvérür ve her (15) kelimesinden ötürü biņ kez biņ sevāb ruzī kılar bī-berekātī (16) bismi'l-lāhi'r-raĥmāni'r-raĥīmde ve *بِهِ نَقْتِي* (17) *إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ* ya'ni yā muĥammed biz véürdük saņa uçmađda kevser gibi

[178a]

(01) ırmağ bu āyet ‘āşi bin vāyil hakkında indi ol bir gün resūle (02) şataşdı mescidden çıkadururken resūlile şöyleşdi kıreyş uluları (03) dirneşüb oturlardı çün ‘aş bunların katına geldi eyitdiler şöyleşdüğün (04) kimidi dediler ol eyitdi şol ebterdür dedi pes ‘arabın ‘ādeti buydı kim bir (05) kişünün şonı küçük olsa aña ebter derlerdi pes resūl hadīce (06) anamuzdan ‘abdu’l-lāh adlu oğlı varıdı ol vakit ol oğlancuk ölmüşdi (07) pes hakk te‘ālā bu sūreyi veribdi ya‘nī yā muhammed ebter senün düşmānuğdur (08) saña yavuzluk şananlardur rivāyetdür kim kaçan *لَا أَعْطِيَنَا* sūresi (09) resūl hazreti minbere çıkub bu sūreyi kavmi üzerine okudı kaçan (10) minberden indi eyitdiler yā resūla’l-lāh hakk te‘ālā ol saña verdüğü (11) kevser ne nesnedür bize eydiver dediler pes resūl eyitdi uçmağda (12) bir ırmağdur anuñ iki yanı kıızıl altundandır anuñ kumu kayırı incüden (13) ve yāķūtdandır ve tobrağı mişkdendir şuyı baldan tatlurağdur ve kıardan (14) ağrağdur ve buzdan şogurağdur bir niceler eydür kevser havzudur anuñ (15) özünü maşriķile mağrib arasındadır eni bir aylık yoldur taşları (16) kıızıl yāķūtdandır ve yeşil zeberceddendir şuyı südden ağdur ve baldan (17) tatludur ve kıardan şovukğdur ve ol havzuñ dört bucağı vardır bir

[178b]

(01) bir bucağından ebū bekir dura ve bir bucağında ‘ömer dura ve bir bucağında ‘oşmān (02) dura ve bir bucağında ‘alī dura halāyıkā kadehlerle şarāben tahūran içreler (03) her kim bu dünyāda ebū bekiri sevib ‘ömeri sevmese ol havzdan ebū bekir aña (04) şu içürmeye ve her kim ‘ömeri sevüb ebū bekiri sevmese ‘ömer aña şu içürmeye (05) ve her kim ‘oşmānı sevüb ‘alīyi sevmese ‘oşmān aña şu içürmeye (06) ve her kim ‘alīyi sevüb ‘oşmānı sevmese ‘alī aña şu içürmeye enes ibn-i mālik (07) rivāyet kılar resūldenkim eyitdi ol gece kim mi‘rāca çıkdım girü dönüb (08) gelürken uçmağı teferrüc ederken bir ırmağ gördümki ol ırmağın (09) iki yanında ağ incüden çadırlar vardı ben

eyitdüm ey qarındaşım (10) cebrā'īl bu ne nesnedür eyitdi yā resūla'l-lāhi bu ol kevserdür ki (11) haqq te'ālā saña vèrdi وَأَنْحُرَ يَا مُحَمَّدُ çün (12) ol kevseri saña vèrdük pes tañrıçün namāz kılğıl ve qurbān èylegil (13) bir niceler eydürler وَأَنْحُرَ dedügi qurbān èyle demek olur bir niceler eydürler (14) وَأَنْحُرَ نَفْسَكَ ya'nī nefsini qurbān èyle demek ma'nāsı oldur ki ictahid (15) demek olur ya'nī tā'ata becid ol zīrā ki nefis diler ki rāhatlık (16) icinde ola zevk temāşā kıla pes tā'atda olıcağ güyā ki nefis (17) qurbān kılmış gibi olur nefis bujalur bir niceler eydür وَأَنْحُرَ dedügi

[179a]

(01) oldur ki ya'nī yā muḥammed اِسْتَقْبِلْ بِيْحَرْكَ الْقِبْلَةَ ya'nī kıbleye dön gögsünle (02) bir niceler eydürler وَأَنْحُرَ ya'nī اِنْحُرِ الْبَيْتَةَ ya'nī deve qurbān kıl imdi (03) bilgilki işbu kerāmeti allāhdan ve aña ol muḥammed ol demek olur bir niceler (04) eydür وَأَنْحُرَ ya'nī صَلَّى صَلَوةَ الْعِيدِ يَوْمِ وَأَنْحُرَ ya'nī (05) yā muḥammed bayrām namāzını kılub qurbān ètgil demek olur وَأَنْحُرَ ya'nī (06) فَصَلِّ لِرَبِّكَ (07) rivāyet muḥammed bin ka'b eydür ḥalāyıkıñ bir niceler namāzı tañrıçün (08) kılmazlardı pes haqq te'ālā bu āyeti vèribdi ki yā muḥammed çün saña biz kevseri (09) vèrdük imdi senün namāzıñ ve qurbānuñ bizümçün olsun (10) demek olur ve dağı rivāyetdir süleymān-ı temīmdenkim eyitdi وَأَنْحُرَ dedügi (11) budur kim yā muḥammed elün du'ā kılmakda gögsün berāberi dutğıl (12) demek olur gerçikim ḥiṭāb muḥammeddür murād dükeli ümmetdür nitekim (13) اِنَّ شَانِيَاكَ de murād resūldür hem şahāblerdür اِنَّ شَانِيَاكَ (14) هُوَ الْاَبْتَرُ ya'nī bayık senün düşmānuñ ve saña yavuzlık şatan ebter (15) ve şoyı kesük ve şoyı küçük ya'nī 'āş bin vāyil sehmīdür ebter (16) oldur ki saña ebter dèr ya'nī mālından ve oğulundan ve ehlinden şonı (17) küçükdür اَبْتَرٌ lügatde kaṭ'dur ve istişāldur kaṭāde eydür اَبْتَرٌ

[179b]

(01) ya'ni *الْحَقِيرُ وَالذَّلِيلُ وَالضَّعِيفُ* **süretü'l-kāfirün** bu süre (02) mekkede indi altmış harfdür yigirmi toköz kelimedür altı âyetdür (03) resül hazreti cübeyre eydür yâ cübeyr diler misin sefere çıkacak (04) hālün hoş ola ve azıguñ çok ola kulyâ süresin çok okuğıl (05) ve dağı bir işâret bismi'l-lâhide oldur kim haqq te'âlâ (06) eydür ey kulum allâh benim kim her kaçan dilekler ve hâcetler (07) dileseñ revâ ederem eger dilek dilemesenñ hışım ederem nitekim şâ'ir (08) eydür şî'r *حِينَ يَسْئَلُ وَبَنَىٰ أَدَمَ حِينَ يَسْئَلُ* (09) *يُعْصَبُ* ey kulum raḥmān benim ki eger baña muṭîc olursañ (10) rızkuñ vèrùvèrin eger 'āşî olur rızkuñı kesmezsin ve ey kulum raḥîm (11) benim ki eger tevbe ederseñ kabûl ederem eger tevbe etmezseñ seni dergâhımdan (12) sürmezem lîkin senden bir bahâne isterem ki raḥmet edem güyâ ki (13) demek olur ki ey kulum bismi'l-lâhi'r-raḥmāni'r-raḥîm (14) demek senden hâcetlerüñi devâ etmek benden ve dürlü dürlü rızkuñ vèrmek (15) ve tevbe rûzî kılmak benden pes bundan ulu 'aṭâ ve kerâmet ne ola saña (16) ey mü'min ki bismi'l-lâhi'r-raḥmāni'r-raḥîmdür (17) *قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ* ya'ni eyit yâ muḥammed ki ey kāfirlerdi ya harf-i nidâdur

[180a]

(01) ey harf-i temyîzçündür ha harf-i tenbîhdür görmez misin ki cā'iz degildür (02) ki yâ *يَا أَيُّهَا الرَّحْمَنُ دَنَا* ve *يَا أَيُّهَا الرَّبُّ دَنَا* hergiz bu nesne kelâm-ı 'arabda (03) gelmeyübdür nitekim haqq te'âlâ eydür yâ *يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ* su'âl niçün bunda (04) allâh lafzında yâ rabbî yâ raḥmānî lafzında gelmedi cevâb anuñçünkim tenbîhi (05) cā'iz degildür allâha ve hem revâ degildür ve edeb degildür *لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ* (06) ya'ni ben tapmazın siz tapduğunuza işbu hâl içinde *وَلَا أَنْتُمْ* (07) *عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ* ya'ni dağı tapar degülsiz ben taptuğuma işbu hâl (08) içinde *وَلَا أَنَا عَابِدٌ* dağı işbu hâlden sonra ben tapar (09) degülin siz tapduğunuza *وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ* dağı işbu (10) hâlden sonra siz tapar degülsiz ben taptuğuma bu sonrağı (11) âyet şol kāfirler haqqındadır kim haqq te'âlânun 'ilminde (12) söyledi kim

bular ĩmāna gelesiler degüllerdi ammā bu sūrenün (13) sebab-i nüzūli kıreyş kıavminden bir bölük kışı resūle geldiler buların (14) uluları ħāriş bin kıays idi ve ‘āşī bin vāyil ve velīd ibn-i muġīre (15) ve ümeyye ibn-i ħalef idi pes resūle eyitdiler yā muĥammed gelgil sen kıbizüm (16) dīnimize uyġıl ve bize senün dīnünge uyalım ya‘nī şöylekim bir yıl sen (17) bizim dīnümze tapġıl ve bir yıl biz senün taırna tapalum eger

[180b]

(01) senün elündeki bizim elümüzdekiden yėgrekise bize senden naşīb (02) degmiş ola ve eger bizim elümüzdeki senün elündekiden yėgrekise yā artuġısa (03) saña bizden naşīb degmiş ola dēdiler pes eyitdi ma‘āzallāh ħāşā (04) ki ben taırna ortak getürem dēdi andan ħaķķ te‘ālā resūle bu sūreyi (05) vėribdi tā āħirine degin ki *لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ* ya‘nī sizün dīnünizi (06) size ki küfürdür ve benim dīnim baña ki islāmdur şonra bu āyet mensūh (07) oldu seyf āyetile ki *اَفْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ* ya‘nī dēmek olur kim yā muĥammed (08) ol kāfirlere sizün dīnünüz size ve benim baña dēyüb şulĥ ēylemegil ammā (09) şulĥ aña degin idi kim islām dīni kıuvvet dutaydı çün islām dīni (10) kıuvvetlendi çoġaldı imden girü kāfir üzerine kıılıç yürütgil (11) dēdi rivāyetdür ħasandankim eyitdi işitdüm bir şeyĥdenkim ħadīs (12) ēderdi eydür bir ġün peyġambere giderdüm dēr ki peyġamber işitdüġi bir kışı (13) kıulyā sūresini okurdu pes peyġamber eyitdi bu kışı budüstī biri oldu (14) şirkden daĥı varduĥ bir kışı daĥı *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* okurdu peyġamber (15) ħazreti işitdi eydür bu kışı yarlıġandı dēr **sūretü'l-fetiĥü'n-naşir** (16) bu sūre mekkede medīnede indi yėtmiş yēdi ħarfdür on toķuz kelimedür (17) üç āyetdir resül ħazreti eyitdi her kimki bu sūreyi okusa mekke şehrini

[181a]

(01) almakda muĥammed muştafāyıla bile alanlar müzdin bula ya‘nī fetĥ-i mekke bir niceler (02) eydür bismi'l-lāhinün bası işāretdir bāķīdan sini işāretdür sākīden (03) mimi

işāretdür muṭī‘den güyā ki ḥaḫḫ te‘ālā eydür ey ḳulum imdi (04) dünyā sarāyında bismi’l-lāhi dēmek senden āḫiret sarāyında ben bākī taḫrı (05) saḫa şarāben ṭahūr içürmek benden nitekim kelām-ı ḳadīmde ḫaber (06) vèrdi ve *وَسَقْفِيَهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا* bismi’l-lāhi’r-raḫmāni’r-raḫīm (07) *إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ* ya‘nī ḳaçan yā muḫammed taḫrınuḫ nuşreti ve yari (08) ḳılmaḫı geldi ve daḫı mekke feth èylemek ve ayruḫ şehirler ve iller açmaḫ (09) geldi *يَا نَبِيَّ كَيْفَ إِذَا دُخِلَ الْمُكَّةَ فَرِحْتَهُمْ وَأَمْوَاجَ أَعْفَاجِ الْوَيْحَانِ* ya‘nī göresin kim (10) ḫalāyık bölük bölük gelürler selām islām dīnine girürler nitekim eyitdi (11) ibn-i ishāḫ mekkeyi almaḫda müslimānlardan on biḫ kişi vardı dört yüzi (12) ḡaffārdan benī ḡaffārdan biḫ dört yüz emr benī cüheynden idi ḳalanı ḳureyş (13) ḳavminde idi ve ‘arab çerisidi ramazān ayının on günü (14) ḳalmışdı mekkeyi aldılar aldıklarından sonra resül ḫazreti on beş (15) gün tamām mekkede durdı andan çeri ṭartub t.. (silik) (16) ḫuneyn üstüne ḳondı pes ḫalāyık bölük bölük boy (17) boy köy köy

derkenar: dört yüzi beni islāmdan üç yüzi müzeyniden yüz er beni süleymāndan

[181b]

(01) ḫiç èylemedi taḫrı dīnine girürlerdi ve yemen ḳavminüḫ dükelisi gelüb (02) imān getürdiler pes ḫaḫḫ te‘ālā ‘itāb ḳılıb yā muḫammed çün bizden yardım (03) ve nuşret geldi mekkeyi ve ayruḫ şehirleri aldun ve ādemleri gördün ki (04) bölük bölük taḫrı dīnine girdiler pes imdi taḫrıḫa tesbīḫ ḳılıḫ ve şükür (05) èylegil ve istiḡfār getürgil kim sen uş taḫrıḫa ulaşursın (06) ve ölüm şerbetin içesersin nitekim eyitdi *فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ* *فَصَلِّ لِرَبِّكَ* (08) ey *فَسَبِّحْ* (08) ey *فَسَبِّحْ* ya‘nī tesbīḫ èt taḫrıḫa bir niceler eydürler (07) *وَاسْتَعْفِفْهُ* ya‘nī namāz ḳıl taḫrıḫiçün *عَنْ تَوَابًا* ey *مُتَجَاوِرًا عَنْ تَوَابًا* (09) *ذُنُوبِ أُمَّتِ مُحَمَّدٍ* ya‘nī ümmet-i muḫammedün günāhından gecicidür ya‘nī dēmek (10) olur kim tevbeleri ḳabül èdüb günāhlar yarlıḫayıcıdur ammā bu süre (11) andan sonra resül ḫazreti tesbīḫ oḫumaḫa tevbe istiḡfār ḳılmaḫa (12) meşḫül oldı ve hemişe bu du‘āyı oḫurdıkim *سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ*

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ (14) bir niceler rivāyet etti ki (13) وَبِحَمْدِكَ
سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ (15) mukātil eydür çünkü bu sūre indi resūl bu sūreyi şahābe üzerine
(16) ebū bekir ve ʿömer ve ʿoṣmān ve ʿalī ve saʿd ve kalan sevinişdiler beşāret (17)
kıldılar ammā ʿabbās ağladı bir niceler rivāyetde ebū bekir ağladı pes resūl

[182a]

(01) eyitdi yā ʿammi seni ne nesne ağlatdı pes ʿabbās eyitdi işbu sūrede (02) seniñ firākıñ
haberi var andan ötürü ağların dedı pes resūl (03) eyitdi eyledür ki dersin dedı andan
şonra iki yıl resūl diri (04) oldı kimse resūli gülmekde göremedi bir niceler eyitdi resūl
dā'im (05) estağfiru'l-lāh kelimesin çok eydürdi ʿalī eydür çünkü bu sūre indi (06) resūl
hāzreti hasta oldı minbere çıkub hālāyıkā hūṭbe okudı (07) ve bunlarla vedā'laşdı andan
evine geldi nice gün hasta oldı (08) andan āhirete gitdi eger vefātı resūle meşğul
olursavuz söz (09) uzanur **sūre-yi tebbet** bu sūre mekkede indi yétmiş yedi harfdür
yigirmi üç (10) kelimedür beş āyettür resūl hāzreti buyurdı her kim bu sūreyi okusa (11)
ümīz dutarvan kim haqq te'ālā anı ebū leheble bir şamuya givürmeye bir niceler (12)
bismi'l-lāhinuñ bası işāretdür bir ihsāndan sini işāretdür (13) setr-i ʿuyūbdan mimi
işāretdür minnet-i hüdādan güyā ki haqq te'ālā (14) eydür bismi'l-lāhi demek senden
dünyāda āhiretde birr-i ihsān etmek (15) ve ʿayıbluğı örtmek ve uçmağda dürlü dürlü
ʿaṭālar ve minnetler ve dizār rūzī (16) kılamak benden bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm تَبَّتْ
وَأُنزِلُ (17) yā'nī helāk olsun ebū leheb rivāyetdir ibn-i ʿabbāsdankim kaçan ki

[182b]

(01) عَشِيرَتِكَ الْأَقْرَبِينَ yā'nī yā muḥammed yakın hışımlaruña ʿazābımız haberin (02)
degürgil buları dīnine kıgırğıl dañı āhiret korkusıyla korkutğıl (03) pes resūl hāzreti şafā
üzerine çıkdı kendü kavmlerine ve hışımlarına (04) ve mekke kavmine çağırdı dükelisi
bir yere cem' oldılar pes resūl (05) hāzreti eyitdi ey ʿabdu'l-muṭṭalib oğlanları ve ey fihir

oğlanları (06) bilün ve āgāh olun ki ben tañrının resūlivün ve tañrının ‘azābın (07) ben size eyidicivün ebū leheb eyitdi ziyān saña oldı yā muḥammed ki (08) işbu ḥaber içinmi bizi dirşürsün ḥaḳḳ te‘ālā bu sūreyi indürdikim (09) *يَا نَبِيَّ آبِي لَهَبٍ* ya‘nī helāklık ve ziyān ebū lehebe olsun ebū leheb (10) ‘abdu’l-muḩᩭᩭalibiñ oğludur mālı ve ᩭavarı ve oğlı ve kıızı çoğdı pes (11) ᩭavmine dēdi kim eger bu gerᩭek olub bize helāklık veyā ‘azāb gelürse (12) mālımı ve oğlumı size fidā ᩭılam dērdi ve ᩭurbānlar ēyleyem sizi ve beni ᩭurtaram (13) dērdi pes bu āyet indikim *وَمَا كَسَبَ مَا آغْنِي عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ* ya‘nī (14) ebū leheb helāk oldı ve anuñ mālı ve oğlanları aña aşşı ᩭalmadı pes tañrının (15) ‘azābı aña indi *يَا نَبِيَّ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ* ya‘nī ebū leheb şol yalıñlı (16) ᩭamu adına bayıᩭ giresidür nitekim eyitdi *وَأْمُرْتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ* (17) ve daᩭı ebū lehebün ‘avratıkim odun getüricidür daᩭᩭᩭak eydür ya‘nī ebū lehebün

[183a]

(01) ‘avratı dikenler dirüb dünle resūlün yolına dōkeridi resūl anuñ (02) üzerine ᩭarīre başar gibi başardı bir rivāyet budur kim ᩭaḳḳ te‘ālā (03) cebrā’īle vēribdi ᩭanadıyla süpürürdi tā ki resūlün mübārek ayağına (04) batmasun dēyü bir gün girü vardı demürdiken dērdi kim resūlün (05) ve müslimānların yolu üzerine dōkeydi gelürken vardı bir ᩭaş (06) üzerine ᩭodıkim diñlene bir ferişte geldi ol dikenı ᩭekdi (07) ᩭaşıñ ardına bıraᩭdı ol getürdüğü ib boğazına sırtmac geᩭdi (08) boğuldı cānı cehenneme ışmarlardı nitekim eyitdi *فِي جِيدِهَا حَمَّالَةَ الْحَطَبِ* (09) *يَا نَبِيَّ مِنْ حَبْلٍ مِنْ مَسَدٍ* ya‘nī ebū lehebiñ ‘avratın dünyāda ol diken getürdü ki (10) boğub helāk ᩭıldı āᩭiretde daᩭı ᩭamu odıyla helāk ᩭılasıdur (11) pes bu sūre bizüm peyğamberimiz muḥammed muşᩭafānuñ peyğamberliğini (12) key ᩭuvvetlü delīl vardır şöylekim ᩭaḳḳ te‘ālā ᩭaber vērdikim ebū leheb (13) ve ‘avratı ᩭamulıᩭdur dēyü pes resūli yalan ᩭıᩭarmağa ol ikiden (14) becid ve ᩭarīş kimse yoğdı pes ᩭaḳḳ te‘ālā ol iki īmān getürmek (15) üzerine dutmadı belkim

küfür üzerine oldılar ve şamulık oldılar ebedî (16) ‘azāba giriftār oldılar bir niceler eydürler ebū leheb laķabıdur adı ‘abdu’l-‘uzzādur (17) ya‘nī bir bunun adı ‘uzzā idi ‘uzzā kulu dēmek olur öyle olduğı

[183b]

(01) ecilde haķķ te‘ālā revā görmedikim ķurānda adıyla zikir ēde laķabıyla dēdi (02) bir niceler eyitdi adıyla laķabı birdir bir niçeler eydürler حَمَالَةَ الْحَطَبِ dēdüğinden (03) murād حَمَالَةَ الدُّنُوبِ وَالْحَطَبِ dēmek olur ya‘nī haķālar ve günāhlar götürücü (04) dēmek olur حَمَالَةَ الدُّنُوبِ dēmedi حَمَالَةَ الْحَطَبِ dēdi niçün anuñçün (05) kim ism-i fā‘iliñ mübālaĝasıdur ya‘nī ki götürücü dēmek olur bir niceler (06) eydürler حَمَالَةَ الْحَطَبِ dēdüği ya‘nī تَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ya‘nī ķovcılıĝa yürür pes (07) haķķ te‘ālā ķovcılıĝa haķāb dēyüvērdi ad vērdi niçün anuñçünkim iki kiři (08) arasına ‘adāvet baĝzā biraĝur ammā ol ‘avratıñ ‘ādeti buyudıkim dā‘im (09) ķovculuķ ēderdi peyĝamberi ve řahābleri ķovlardı bir niceler eydür řol ķadar (10) dūřmān olmuşdı resūle kim bir ğeçe vardı demürdiken dērdi arķasına (11) ğurmā lifile dırmaclandı gelürken bir dīvār üstüne ķodı kim diñlene cebrā‘il (12) geldi ardıradım ķekdi ol yöñi dīvār ardına dūřürdi ol ib (13) boĝazına ğeçdi cānı cehenneme işmarladı ekşeri ehl-i tefsīr böyle dēmiřler kim (14) فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ dēdüği ya‘nī āĝiretde حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ (15) فِي عُنُقِهَا سِلْسِلَةٌ مِنْ حَدِيدٍ ya‘nī āĝiretde boynunda demür zencīr ola altından (16) üstünden od duta ebū sa‘īd rivāyet ēder ebū bekir řiddiķdanki (17) eydür çünki bu āyet nāzil oldu ki حَمَالَةَ الْحَطَبِ dēdür pes

[184a]

(01) ebū lehebün ‘avratı iřitmiř ğördüm idikim ol ‘avrat resūl meclise (02) geldi anı ğöricek üřendim eyitdim yā resūla’l-lāh eger siz ğizlenseñüz (03) ğořdı tā ki bu selīā sizi ğörmeyeydi ķatı yavuzdur pes resūl (04) eyitdi yā abā bekir سُبْحَانَ بَنِي وَبَنَاتِهِ çün ol ‘avrat geldi içerü (05) ğirdi haķķ te‘ālā perde ğerdi resūlile anuñ arasına resūli ğördi (06)

buğur döndi başa eydür *أَهَجْنَا صَاحِبِكَ* ya'nī yā abā bekir bize hecev mi (07) ətđi seniñ yarıñ pes ben eyitdim va'l-lāhi ol şı'r ətmez ve dağı berikü (08) ətđügi şı'r oğumaz çün böyle dēdüm ol 'avrat eydür señ gerceksin (09) dēyüb gitdi pes ebū bekir eyitdi ol selīta yā resūla'l-lāhi (10) sizi görmedi peygamber eyitdi hemīşe zā'il olmadı benümile anuñ (11) arasında feriştelər vardıkim beni örterlerdi ol 'avrat gidince rivāyet (12) kıldı isrā'il ebı isihakdan ve yezīd bin zeydden eyitdi çünki bu sūre (13) indi ebū lehebūñ 'avratı işitdikim peygamber saña hiciv ətmiş dēdiler derhāl (14) durdı resülün ğatına geldi resül şahābeler ile otururdu eyitdi (15) yā muħammed niçün başa hecv eydürsin peygamber eyitdi ammā va'l-lāhi ben saña hecev (16) ətmedim pes saña hecev ətmedi illā hağğ te'ālā döndi ol 'avrat eydür hīç (17) beni gördüğmikim odun getürem dağı hīç beni gördüğmikim boynumda ib

[184b]

(01) varıdı ğurmā lifinden mücāhid eydür *فِي حَبِيدِهَا* dēdügi zencīr ğalbı varıdı (02) demürdenkim *ذِرَاعٌ سَبْعُونَ ذِرَاعٌ* sūretü'l-iħlāş bu sūre mekkede (03) indi kırğ yēdi ğarfdür on bēş kelimedür dōrt āyetdir resül ğazreti (04) eyitdi her kim iħlāş sūresin bir kez oğusa ğurānuñ bir bağşın oğumuş (05) gibidür her kim iki kez oğusa iki bağşın oğumuş gibidür her kim üç kez (06) oğusa yēdi muşhaf tamām oğumuşca sevāb vėre dağı resül eyitdi (07) her kimki iħlāş sūresin bir kez oğusa yētmış ğatar deve yūki kitāb (08) olsa yazusı kıldan ince ve zengi şaçından şığ olsa mecmū'ın (09) oğusa ne ğadar sevāb bulurısa bir kez iħlāş oğumağın sevābı andan artuğdur (10) ğikāyet rivāyetdir resül ğazreti mi'rāc ğėcesi yüz on dōrt (11) deñiz gördi nūrdan herbir deñizde bir ırmağ gördi nūrdan herbir (12) deñiziñ başında bir ğubbe gördi ve herbir ğubbede yüz biñ 'arş ve kürsī (13) ve levğ ve ğalem ve ay ve ğüneş varıdı ve dağı herbir deñizün içinde direkler (14) varıdı nūrdan her birisinün uzunı 'arşdan yuğaruydı pes resüle (15) hağğ te'ālā

h zreti Şol kağar kuvvet ver dedikim ol denizlerin (16) d kelin ağdı dadın baldan ve Őekerden tatlu buldı (17) andan res l eyitdi h d vend bu nedir hađđ te al  h t b kıldıkim ey

[185a]

(01) benim hab bim bu g rd g n deniz y z on d rt s ren n n rıdır ve (02) dağı bu n rdan direkler qur n n hur fudur ve dağı bu ulu qbubeler kim (03) n rdan vardur bismi'l-l hi'r-raĥm ni'r-raĥ mi n n rıdır (04) her kim s re evvelinde ve ırmaqlar qur n hal vetin n  aŐnileridir kim (05) sen n  mmet ne iner ve dağı bunlardan  te bir deniz dağı g rdi (06)  ekilmiŐ b y kl gini y z bin kez bin ve on sekiz bin (07)  alemde ulurağdı ve ol denizin ortasında bir tağ g rdi (08) m Őkden ve za fer ndan ol denizin i inde g kdeki (09) yıldızlar sağışınca cev hir varıdı ve ol tağ  zerinde bir kuş (10) g rdiki an n d rt başı vardı n rdan her baş yuĥaruyıdı (11) pes ol kuş res li başına getirdi eyitdi il h  bunlar ne nesnelerdir (12) h t b-ı  izzet geldi ki ey benim sevg l  hab b m bu kuş (13) sen n yakınıdır ve bu d rt baş senin d rt yarındur ve bu tağ (14) sen n  mmetin n ma rifetidir ve dağı bu deniz senin  mmetin n yakınıdır (15) ve bu deniz i indeki cev hirler sen n  mmetin n a m linin (16) Őev bları niŐ nlarıdır ve andan bu kuşda dağı res l beş baş g rdi (17) eyitdi il h  bu beş baŐlarıdır hađđ te al  eyitdi ey benim hab b m

[185b]

(01) bu başlar beş vağit nam zin n rıdır kim  mmet n bu beş vağit nam zı (02) vağitl  vağitiyle kılalar ve ol kuş gibi u alar ve benim h zret me erişeler ki (03) *              * eger dilerse niz kim (04) ol n r qbubelerden maĥr m ve b -naŐ b olmayısar d 'im bunu vaz fe  d n n (05) ki bismi'l-l hi'r-raĥm ni'r-raĥ md r bismi'l-l hi'r-raĥm ni'r-raĥ m (06) *               * bu s ren n evvel Őev bın eydelim ekŐeri

müfessirler katında (07) bu sūre qurānuñ nūrıdur nitekim resūl ḥazreti buyurdu لِكُلِّ شَيْءٍ
نُورٌ (08) نُوْرُ الْقُرْآنِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (09) āyetdür ammā ehl-i şām kıtında beş (09) āyetdür
übbey bin ka‘b eydür her kimki قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ sūresini okusa gök (10) kıranlarından anuñ
üstüne ḥayr ve bereket yağa gönline sekīne yağar ḥaqq te‘ālā (11) ol kula yağdurur tesbīḥ
āvāzı ‘arşa ḥaqq te‘ālā aña raḥmet nazārın (12) kıılır her ne ḥācet dilerse vērür nitekim
resūl ḥazreti buyurdu (13) qurānuñ nūrı قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ve daḥı resūl ḥazreti eyitdi her
kim (14) érte namāzı kılduğundan şonra on bir kez قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ okusa ol gün (15) aña
hiç günāh yazılmaya şeytān ne kadar dūrişürse azdurtmaya daḥı (16) resūl buyurdu her
kim evine girdükce قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ okusa (17) çevre yaña ursa ḥaqq te‘ālā ol kişiyi bay éde
ve yoqsulluğ ol evden

[186a]

(01) qonşılardan ırağ ola ve daḥı resūl ḥazreti her kimki yüz kez قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (02)
okusa yigirmi yıllık günāhına keffāret ola ve her kim biñ (03) kez okusa olkişi dünyādan
çıkmaya tā ki uçmağda kendü yerini görmeyince (04) ḥikāyet bir kişi geldi resūle şikāyet
étdi yoqsullıqdan resūl (05) eyitdi her gāh ki evüñe girdükce selām vēr قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ okı
(06) çevre yanına ur olkişi vardı eyle étđi az zamānda ulu ḥ‘āce (07) oldı tā yetmiş kişi
ortağı vardı ḥikāyet muḥammed ibn-i fażıl dەرler (08) bir kişi vardı eydür bir dişim
ağrıdı katı zaḥmet vērđi düşümde gördümki biñ (09) kez قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ okı okudım girü
uyudum gördümki eydür bismi’l-lāhi ile (10) okı çün uyandım okudum döndi niceki
‘ömrüm oldı ayruğ görmedim rivāyet (11) resūl eydür qañğı kişi kim vażıfesi bu ola
gūrından qobıçağ (12) قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ sevābı her gün olkişinüñ başı üzerine (13) gölge ola
eyde kim ey cehennem odı bundan ırağ olki bu bizim (14) yoldaşımızdur buña ḥama‘
étmediler rivāyet enes eydür tebük (15) gāzāsında resūlile bile idim bir gün güneş doğdı

illā ol kadar nūrı (16) yoğıdı tañlaşdılar cebrā'ıl geldi eyitdi yā resūla'l-lāh bugün medīnede (17) ibn-i 'mū'āviye öldi anuñ cenāzesine şol kadar feriştelev

[186b]

(01) indikim anlaruñ kanatları nūrından güneş hıire oldı dedı (02) resūl eyitdi ne 'amelinden ötürü cebrā'ıl eyitdi *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* (03) çok oğuşanıdı rivāyet kişi geldi eyitdi yā resūla'l-lāh (04) namāzda ne sūre oğursam severim ki *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* dağı (05) oğuyam resūl eyitdi ol sevdüğün seni uçmağı ilede rivāyet (06) ebū hureyre eydür bir gün resūlile giderdim bir kişi *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* oğurdı (07) resūl eyitdi *وَجَبْتُ* şordum ki ne yā resūla'l-lāh ne vācib oldı (08) eyitdi uçmağ rivāyet ibn-i mübārek bir gün şağtı ırmağı kenārından (09) abdest aldı artan şuyı girü ırmağı dökdi eyitdiler niçün dökdüñ (10) eyitdi her kim *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* oğusa deñizler kaşresince şevāb vērür diledimkim (11) şevābım arta hikāyet bir gün *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* şevābı çoğluğunu işidüb (12) tañladı çün uyudı düşünde gördikim bir ferişte gelür eydür ey fulān (13) *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* şevābını yavlağ tañladuñ mervān oğlı bir niçün biñ direm (14) gümüş vērđi hağğ te'ālā hod ekremü'l-ekremīndür ya'nī cömerler cömerdi (15) oldur eger sağışsuz şevāb vērürise hiç 'acīb ğarīb (16) olmaya bir nice 'ulemā vāy dēmişlerdir kim bedrūstī bu sūre ba'zısı ba'zısını (17) tefsīr eder vağtāki eydilse *مَنْ هُوَ* cevāb eyitkim allāhdur mina'l-lāhu

[187a]

(01) eydilse ya'nī allāh kimdir cevāb eyitkim eħaddur *مَنْ الْأَحَدِ* eydilse ya'nī (02) eħad kimdür sen eyitkim *الصَّمَدُ* eger eydilse *مَنْ الصَّمَدِ* ya'nī şamed kimdür cevāb (03) eyitkim *هُوَ* işāretdür resūle *قُلْ* işāretdür (04) eydür *لَا تَلْبَسُوا* ba'yezīd-i beşāmī (04) eydür *قُلْ* işāretdür resūle *هُوَ* işāretdür vüçüdi'l-lāh *هُوَ* işāretdür (05) *قُلْ* işāretdür şamede *صَمَدٌ* işāretdür anuñ şıfatına ki *قُلْ* işāretdür (06) *قُلْ* işāretdür *قُلْ* işāretdür (07) müşrikleruñ ve puta tapıcılaruñ sözini redd étmege rivāyet çünki (08) mekke müşrikleri resūlden

şordılar kim tañruñ kimdür ve ne (09) nesnedür haqq te‘ālā bu sūreyi vèribdikim قُلْ هُوَ وَصِفَتُهُ هُوَ اللَّهُ (11) كَقَوْلِهِ هُوَ زَيْدٌ مُنْطَلِقٌ مِّثْلَهُ الَّذِي سَأَلْتُمُونِي هُوَ زَامِيرٌ دُرُ (10) قُلْ اللَّهُ أَحَدٌ (13) ya‘nī وَأَحَدٌ لِأَنَّهُ لَيْسَ لَهُ شَرِيكٌ وَحَدٌّ مُبْتَدَأٌ وَحَبْرٌ وَهَمَّا حَبْرُهُمْ (12) أَحَدٌ اللَّهُ كَأَنَّهُ قَبِيلَ الشَّانِ هَذَا وَهُوَ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى allāh mübtedādur eħadda mübtedādur bu iki mübtedānuñ ħaberi hüvedür (14) bu cümle muhtāc degildür şol zamīre ki rāci‘ ola mübtedāya niçün (15) anuñiçünki cümledür mübtedā’ o cümle delālet éderler bir ma‘nāya yāħūd (16) bir niceler eydür هُوَ mübtedādur mübtedādur haberdür أَحَدٌ bedeldür allāhdan yā ħaber (17) mübtedā’-i maħzūfdur ey هُوَ أَحَدٌ demek olur قُرَيْءِ اللَّهِ الْوَاحِدِ

[187b]

كَالْهَمزةِ فِي وَاحِدِ الْمُسْتَعْمَلِ لِلْعُمُومِ (02) وَاللَّهُ أَحَدٌ بَلَا قُلْ أَصْلُهُ وَحَدٌّ قَلْبَتِ الْوَاحِدِ هَمزةِ أَوِ الْهَمزةِ وَالْهَمزةِ أَصْلٌ (01) (04) رَحِمَهُ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْمُنْفَرِدُ بِالذَّاتِ فَلَا يُضَاهِيهِ أَحَدٌ وَالْأَحَدُ هُوَ الْمُنْفَرِدُ (03) وَاحِدٌ بِمَعْنَى وَاحِدٍ فَالِ الْخَطْبِيُّ مَكْسُورًا لِلشَّاكِينِ وَقُرَيْءٍ بَحْدَفِ التَّنْوِينِ (05) بِالْمَعْنَى فَلَا يُشَارِكُهُ فِيهِ أَحَدٌ وَالْقِرَاءَةُ وَصَلًا أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمُّ مَنُونًا فِي (07) نَحْوِ قَوْلِهِ وَلَا ذَاكِرِ اللَّهِ إِلَّا قَلِيلًا اللَّهُ الصَّمُّ مَنْ لَاجُوفٍ لَهُ أَوْ هُوَ الْكَامِلُ (06) مَرْفُوعًا لِلْمُلَاقَاتِ لِامِ التَّعْرِيفِ مُحَدَّثٌ وَجِسْمٌ وَهُوَ تَعَالَى لَيْسَ بِجَنَبٍ وَلَا مُحَدَّثٍ (08) جَمِيعِ صِفَاتِهِ لَمْ يَلِدْ لِعَدَمِ الْمُجَانِسَةِ وَلَمْ يُوَلَدْ لِأَنَّ كُلَّ مَوْلُودٍ بِنَا ثَلَاثَةٌ فِي شَيْءٍ مَا أَمَّا (10) إِسْمُهَا أَحَدٌ لِأَنَّ تَقْدِيرَهُ لَمْ يَكُنْ كَقَوْلِهِ لَمْ يَكُنْ كَقَوْلِهِ وَلَا (09) كَقَوْلِهِ حَبْرُهُمْ sūrenüñ sebab-i nüzülü oldur ki cuhūdlar (11) resül ħazretine geldiler eyitdiler أَنْبَسْنَا رَبُّكَ ya‘nī senüñ tañruñuñ (12) vaşfını bize eydivergil ki ne nesnedendür ya‘nī altundan veyā gümüşden (13) veyā bağırdan veyā tucdan veyā demürden veyā taşdan mıdır yer mi icer mi (14) ve işbu dünyâyı kimden mīrās aldı ve kimi mīrās kılısar dediler pes haqq te‘ālā (15) bu sūreyi vèribdikim قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ya‘nī yā muħammed eyit bulara ki tañrı (16) birdür ol siz dedüñüz nesnelerden degildür اللَّهُ الصَّمُّ ya‘nī allāh şameddür (17) ya‘nī şamed oldur ki yemez icmez ve kamuya rızq vèrür ve ħacetlerini

[188a]

(01) bitürür ve bunda göz anı görimez ve fikirler ana érmez ne dilerse (02) işler ve nite dilerse hüküm éder ve kamu nesne anuñ kıtında kaderlenmişdür (03) *كَمْ يَلِدْ* kimse ol doğurmadı kim andan mīrās alalar *وَلَمْ يُؤَلِّدْ* ve kimseden (04) ol doğmadı kim ol ayrukdan mīrās ala *كُفُّوا أَحَدٌ* *ya'nī* (05) aña hiç biregü beñdeş olmadı ve evlāsı degüldi bir niceler eydür *қырейс* (06) *қағми* geldiler eyitdiler *yā resūla'l-lāh* vaşf étgil bize senüñ tañrıñ (07) kim aña taparsın bizi andan yaña oқursın imdi ol ne nesnedendür (08) pes haққ te'ālā bu sūreyi veribdiki *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* *ya'nī* *yā muḥammed* (09) *لِكُفَّارِ لِّرَبِّي الَّذِي* (11) *وَلَا شُبَّانَةَ لَهُ وَلَا شَرِيكَ لَهُ وَلَا مُغِيرَةَ لَهُ* *اللَّهُ الصَّمَدُ الَّذِي لَاجُؤُفَ لَهُ* (10) *قَرْدًا أَلَا نَظِيرَ لَهُ* *ya'nī* *أَغْبُدُهُ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* laṭīfe hikāyet olundu kim ol vaқtin kim haққ te'ālā ādem peygamberiñ (12) kālıbın yaratdı şeytān geldi içine girdi yörendi gördikim (13) ici қовуқ feriştelere eyitdi қорқмаñ sizüñ tañrıñuzuñ ici yoқdur (14) bunuñ vardur ici қовуқdur bir niceler eydür *حَفْصٍ كُفُّوا بَعِيرٍ هَمَزٍ وَقَرَاءَ هَمَزَةٍ* oldur kim andan ulu (15) olmaya қарра'a āşımfi rivāyeti (16) *كُفُّوا بِهِمْزٍ بِسُكُونِ الْفَاءِ وَالْبَاقُونَ بِضَمِّ الْفَاءِ مَهْمُوزًا كُفُّوا* (17) pes dükeli bir ma'nāya rāci' olur rivāyetde gelür ki resül eyitdi

[188b]

(01) sizden biriñüz 'āciz mi olur *құрān* bir gécеde tamām oқumaға eyitdiler *yā resūla'l-lāh* (02) kimüñ güci yéter kim bir gécеde *ḥatm* kıla pes resül eyitdi üç kez *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* (03) oқuñ tamām *ḥatm* étmişce *sevāb* bulasız hikāyet haққ te'ālā (04) kāfirleri yedi yüz millet kıldı ve yétmiş iki dürlü dil kıldı bu mecmū'ını (05) bеş tā'ife kıldı bir bölüğine *dehrīler* dērler anlardur kim yérde gökde (06) tañrı yoқdur dērler ve bir bölüğine *senevī* dērler anlardur kim tañrı ikidür (07) dērler biri yérde ve biri gökte dērler ve bir bölüğine *cuhūdlar* dērler anlardur (08) kim tañrıñuñ varlıғına *ikrār* éderler lākin yer içер ve yatur durur (09) dērler ve bir bölüğüne *tersāler* dērler anlardur kim haққ te'ālā varlıғına (10) *ikrār* éderler lākin 'avratı oғlanı vardur dērler ve bir bölüğüne (11) *putperestler* dērler

eydürler ki tañrı putlardur dërler *تَعَالَى اللَّهُ* (12) pes haññ te‘ālā bu sūreyi vëribdi anları *عَنْ*
ذَلِكَ عَلَّوَا كَثِيرًا (13) yalan kılub herbirine cevāb vërdi ve kendü resūline buyurdıkim (14) yā
muħammed eger anlar tevħidümüz devletinden maħrūm kıldılarsa ol (15) devlet senünj
ve ümmetünjün naşibi oldı imdi bu sūrenünj (16) herbir āyetile bir bölügin men‘ ēylegil
tā herbir kelimesiçün (17) herbirine bir dürlü şevāb vërem ammā dehrīler eydürler tañrı
[189a]

(01) yoñdur siz eydünj vardur adı allāhdur ve şanğı kul kim allāh dëye herbir (02) dehrī
sağışınca biñ şevāb vërem ve biñ günāhın yuyam ammā şnevīler (03) eydürler tañrı
ikidür siz eydünj ki birdür allāhu eħad ve şanğı (04) kulkim allāha eħad dëye herbir
şnevī sağışınca iki biñ şevāb biñ şevāb vërem (05) ve iki biñ günāhı yuyam ammā
cuhūdlar eydürler tañrı yer içer dërler siz (06) eydünj ki yëmez içmez *اللَّهُ الصَّمَدُ* dëñ ve
her şanğı kulkim *اللَّهُ الصَّمَدُ* (07) dëye herbir cuħūd sağışınca üçbiñ şevāb vërem ve üç biñ
günāhınj (08) yuyam ammā tersālar ‘avratı oğlanı vardur dërler siz eydünj (09) yoñdur *لَمْ*
تَلِدْ dëñ ve her şanğı kul kim *لَمْ تَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ* dëye (10) herbir tersā sağışınca dört biñ
şevāb vërem dört biñ (11) günāhınj yuyam ammā putperestler beñdeşi vardur dërler eydin
ki (12) yoñdur *وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ* ve her şanğı kul kim *وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ* (13) dëye bir
putperestler sağışınca bëş biñ şevāb vërem ve bëş biñ günāhınj (14) yuyam pes allāh dëdi
redd ēyledi dehrīleri *احد* dëdi redd ēyledi (15) şnevīleri *صمد* dëdi redd ēyledi cuħūdları
لَمْ تَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ dëdi (16) redd ēyledi tersāları *ولم يكن له كفوا احد* dëdi redd ēyledi putperestleri
(17) andan cebrā‘īl allāh ħazretine vardı yëtmiş biñ ferişte ile

[189b]

(01) bile geldi eyitdi yā muħammed allāh saña selām kıldı eyitdikim saña (02) ve
ümmetiñe bir hediyye vërdümkim hiçbir peygambere ve hiçbir ümmete vërmedüm (03)
ve ol hediyye *قل هو الله احد* dur on bëş kelimedür yā muħammed ben uçmağ (04) yaratdum

kim sekiz kâpusı var ve tamu yaratdumkim yedi kâpusı var (05) pes sekiz ile yedi on beş olur kângı kul kim bu on beş kelimeyi (06) okusa ben anuñ üzerine yedi tamu kâpusını yuyam ve sekiz (07) uçmak kâpusını açam kângı kâpudan dilerise gire dedî andan (08) cebrâ'îl girü hâzrete vardı yetmiş biñ ferîşte ile geldi eyitdi (09) yâ muhammed tañrı saña selâm etdi ol hediye kim ben aña ve ümmetine (10) vërdüm hiç kimseye vërmedim ol hediye *هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* kırk yedi (11) harfdür ve ben saña ve ümmetine otuz gün ramazân ayı orucın (12) buyurdum ve her geceyle gündüzde on yedi rek'at namâz buyurdum (13) on yedi ile otuz kırk yedi olur her kângı kul kim bu kırk (14) harfi okusa ben tañrı anuñ orucın ve namâzın kâbul edem dedi pes (15) yine cebrâ'îl hâzrete vardı yetmiş biñ ferîşte ile girü geldi eyitdi (16) yâ muhammed allâh saña selâm kıldı ve eyitdikim bu süre benim cemâlim (17) ve celâlüm şıfatıdır ne vakit kim sen benim cemâlim şıfatından bir âyet

[190a]

(01) okuyasın ben senüñ nübüvvetiñ şıfatından bir âyet okuyam imdi sen (02) yâ muhammed benim haqqımda eyit *قل هو الله احد* ben seniñ haqqında eydim *مَا كَانَ مُحَمَّدٌ* (03) *مُحَمَّدٌ* ve sen benim haqqında eyit *الله الصمد* ben senüñ (04) haqqında eydemki *وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ* sen benim haqqında eyit *وَلَمْ يَكُنْ لَهُ* (05) *كُفُوًا أَحَدٌ* ben senüñ haqqında eydüm *وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ* (06) andan seyyid-i 'âlem ve ber-güzide-i âdem mefhar-ı mevcüdât şefî'-i ümmet (07) muhammed muştafâ eyitdi melikâ ve pâdişahâ berekerimâ bu ifzâl ve bu teşrif (08) benim haqqımdadır miskîn ve za'îf ve günâhkâr ümmetim haqqında ne (09) ola dedi anlarda naşib gerek dedi derhâl hitâb-ı 'izzet geldikim (10) ey benim habîbüm kângı kul kim senüñ ümmetünñden bir âyet bu süreden okuya (11) ben tañrı dañı bir âyet anuñ teşrifinden okuyam imdi kângı kul kim benim (12) haqqımda *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* ben tañrı anuñ haqqında eydem *كُنْتُمْ خَيْرَ* (13) *أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ*

ve kağı kulkim benim haqqımda eyde (14) *جعلناكم* ben anuñ haqqında eydem *جَعَلْنَاكُمْ*
ve kağı kulkim benim haqqımda *وَأَمْ يُولَدُ* (15) *أُمَّةً وَسَطًا*
(16) *وَلَمْ يَكُنْ لَهُ* ve kağı kulkim benim haqqımda eyde *كَفْوًا أَحَدٌ* (17)
ben anuñ haqqında eyde *إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ*

[190b]

(01) birdür şevāb dağı işit ey mü'min bāşed ki 'amel (02) edesin hem saña
şevāb hāşıl ola ve hem bize rivāyet kılındı ibn-i 'abbāsdan (03) kim eyitdi resūl hażreti
buyurdı dēr her kişi kim namāzda (04) otuz kez *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* okuya haqq te'ālā aña
uçmağda biñ köşk (05) yapıvere namāzdan eger taşra okusa yüz köşk vērür kim bir
kerpiçi (06) altundan ve bir kerpiçi gümüşden rivāyet resūl hażreti eyitdi her kişikim
(07) döşegine girürken üç kez *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* okusa haqq te'ālā iki biñ (08) ferişte vērür tā
şabāha degin ol kılı beklerler ve divānına (09) şevāb yazarlar laṭife beşāret olsun saña
yā mü'min ki eger (10) kūrānı hatm etmek şevābın dilerseñ *قل هو الله احد* okı eger feriştelər
namāzuña (11) hāzır olmağ dilerseñ *قل هو الله احد* okı eger dilerseñ diş ağırsın (12)
görmeyesin *قل هو الله احد* okı eger dilerseñ yoqsulluğ görmeyesin (13) *قل هو الله احد* okı
eger dilerseñ ki sultānlar gibi kıyāmetde üstüne (14) cadırlar dutalar ki kıyāmet issisin
görmeyesin *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* (15) okı eger dilerseñ ki tesbīhün āvāzı 'arşa erişe *قل هو الله احد*
(16) okı eger dilerseñ yazuğdan kurtulasın *قل هو الله احد* (17) eger dilerseñ şeytān
şerrinden emīn olasın *قل هو الله احد*

[191a]

(01) okı eger dilerseñ ki haqq te'ālā sevduğı kullardan olasın (02) *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* okı eger
dilerseñ ki uçmağ giresin *قل هو الله احد* (03) okı eger dilerseñ ki tamudan āzād olasın *قل*
هو الله احد okı pes (04) bu sūreyi okumağ oldur ki tekebbürliği başıñdan gideresin ve 'ucub
dağı (05) gönülde çıkarasın ve tevāzzu' maqāmına giresin ve iki cihāndan fāriğ (06)

olub şıdkıla ve i'tikādıla okuyasın lebbeyk ey 'abdī āvāzın (07) işidesiz nitekim mevlānā celāle'd-dīn meşnevīde eydüpdurur beyt (08) *اللَّهُ أَكْبَرُ تُو حُوشُ نَيْسَتْ بَأَسْرُتُو اِيْنُ سَرْيُكُنْ تُو قُوبَانُ* (09) *اللَّهُ* cārullah 'allāme *kaşşāh*ında getürmişdür kim bu süreye ihlās süresi (10) ve dağı esās süresi dērler niçün anuñiçünkim uşul-ı dīne müştemildür (11) übbey rivāyet kıılır peygamberden kim eyitdi yedi yerler ve yedi kat gökler (12) *قل هو الله احد* (13) 'aleyhi's-selāmussisatı's-semavatü's-sebü' ve'l arzu 'alā *قُلْ هو الله احد* (14) zīrā ki haqq te'ālā celāluhu gizlü genc idi diledikim biline pes (15) ol gökleri ve yerleri yaratdı andan insānı yaratdı tā kim (16) kendünün birliği biline pes bu süre aşl oldı girü (17) qalanı fer' oldı nitekim hadīs-i kudsi budurur *كُنْتُ كَثْرَ مَخْفِيًا*

[191b]

(01) *فَأَحْبَبْتُ أَنْ أَمْرَفَ فَخَلَقْتُ الْخَلْقَ لِأَعْرِفَ* bir niceler tefsīrde getürmişlerdür (02) kim bu süreye ihlās süresi dedügi dört vechi üzerinedür bir vechi (03) oldur ki ihlās demek tevḥīd demek olur ya'nī bu süre hemān (04) tevḥīde delālet eder ikinci vecih oldur ki bu süreyi okumağ ihlās (05) getürür ve 'ameli ḥāliş kıılır üçüncü vecih oldur kim ihlās demek (06) kıurtarmağ demek olur ya'nī her kim bu süreyi okurısa haqq te'ālā (07) anı tamudan kıurtarur dördüncü vecih oldur kim bu süreyi yalnız (08) tevḥīd içündür ayruğ nesneye ḥükmi yokdur bir nice ülemā' eydür (09) bu sürenün sebab-i nüzülü iki vecih üzeredür vech-i şuret (10) yönünden bir vechi ma'nā yönünden ammā bir vech-i şuret oldur ki ka'bede (11) üç yüz altmış put varıdı kimi altundan kimi gümüşden kimi bakırdan (12) kimi demürden kimi taşdan ve ağacdan pes putperestler dērilüb resül (13) katına geldi eyitdiler yā resūla'l-lāh ḥaber vēr bize ki senün tañrıñ (14) ne nesnedendür ya'nī altundan veyā gümüşden midür bir niceler eyitdi nesin (15) peygamberliğa yararsın ve ne ol tañrıga yarar dediler estagfiru'l-lāh (16) zīrā ki tañrınınuñ oğlı kıızı olmağ 'ayıbdur

ve senün oğluñ yok (17) anuñ oğlu var dediler pes iki taraftan dañı ‘ayıbdur dediler ve dañı

[192a]

(01) eyitdiler ol vañtkim beyti’l-muñaddesi oda urdılar ya‘nī buñtu’n-naşır yañdı (02) idi ñudūs nice tevrīt kitāblarıyla yandı ‘üzeyr peygamber ezber bilürdi (03) anuñ ağızından yazdılar şonra tevrīt bulundu muñābele etdiler bir (04) ĥarf yañlış ve artuñ eksik gelmedi pes eyitdiler bu tañrınuñ oğlıdur (05) bu nesne beşer elinden gelmez deyüb azdılar ammā ‘īsānuñ atası yok (06) ve ölüyi diri kıılır ve şayruyı sağ kıılır bu da tañrınuñ oğlıdur (07) dediler bir niceler eydür feriştelere kıızıdur ve bir niceler eydür meryem (08) ‘avratıdur *عَنْ ذَلِكَ عُلُوًّا كَبِيرًا* pes ĥağğ te‘ālā anları yalan (09) kıılmağıçün bu süreyi veribdikim *فُلَانٌ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* hāmedānīde ve hem (10) tefsīr-i kebīrde dañı buyurubdur ki ‘īsā kıavmi peş bölükdür (11) birine ya‘kūbiyye ve birine melkābiyye ve birine naşūriyye ve birine (12) naşārāy ve biri ehl-i ĥağğ dērler ammā eydür ‘īsā tañrıdur gökden indi meryem (13) kıarnına girdi girü göge çıñdı dērler ammā naşūriyye eydür ki ‘īsā (14) tañrınuñ oğlıdur meryem ‘avratıdur dērler ammā melkābiyye eydürler (15) tañrı üçdür biri ‘üzeyr ve biri ‘īsā ve biri tañrıdur dērler ammā naşārī (16) eydürler tañrı putlardur nitekim ĥağğ te‘ālā ĥaber vērdi (17) anlarıñ dilindenki *إِنَّ اللَّهَ تَالِيَتْ ثَلَاثَةٌ* ammā ehl-i ĥağğ eydürler

[192b]

(01) tañrı birdür ‘īsā anuñ hem kıul hem peygamberıdür meryem kıaravaşıdur (02) āmennā ve şaddaknā bīhī pes ĥağğ te‘ālā ehli girçekleyüb girü kıalanın yalanlayub (03) bu süreyi veribdi ki *سَأَلْتُ* sa‘lebīde tefsīr-i sa‘lebīde eydür bu süre (04) ‘āmir ibn-i ñufeyl ve urbud bin kıays ĥağğında indi ve anlar iki bahādur idi (05) ‘arab içinde ad çıñarmışlarıdı pes birbiriyle tanışdılar ki ‘ālem (06) fañrı muñammed muştafāyı öldüreler

‘āmir eyitdi ben varayım söze dutayım (07) sen ardıradan gel kılıcla çal pes bu ittifāk
ëtdiler ‘āmir durdı (08) resül katına geldi eyitdi yā muḥammed eger ben saña ĩmān
getürüb dīnüne (09) girürsem baña ne vèresin dèdi resül eyitdi seni sübaşı (10) èdeyin
ol eyitdi ben ḥod dükeli ‘arabuñ sübaşısıvam baña (11) yègrek manşıb gerek pes resül
eyitdi yā ne gerek ol eyitdi (12) *أَلَمْ تَرَ وَلِيَّ الْوَتِيرِ* ya‘nī şehirleri saña köyleri baña pes resül
(13) eyitdi ol nesne ḥaḳḳ te‘ālā elindedür kime dilerse aña vèrür andan (14) ‘āmir eyitdi
yā muḥammed *أَنْسَبُ لَنَا رَبِّكَ* pes ḥaḳḳ te‘ālā bu sūreyi (15) vèribdiki *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* andan
eyitdi yā muḥammed yıldırım ne nesnedür (16) baña ḥaber vèr ol bu sözde iñen ḥaḳḳ
te‘ālā yıldırım vèribdi (17) ‘āmiri urdı ḳabḳara ètdi nāgāh urbud resülün ardından

[193a]

(01) geldikim çala resül önünden geleni niçe görürse ardından gelen (02) daḫı eyle
görürdi nūr-ı nübüvvetile çünki gördi urbud yavuz ḳaşdıla (03) gelür resül du‘ā kılub
eyitdi ilāhī bunun şerrinden sen ḳurtarḡıl (04) bir rivāyet budur kim bir pāre od geldi anı
daḫı yakdı bir rivāyet de (05) budur kim ḥaḳḳ te‘ālā bir ferişteh vèribdi bir finduḳ deñlü
taşıla (06) urdı öldürdi bir rivāyetde budur ki çünki resül katından (07) gitdi atına binüb
mekke yöresinde sègirdür idi eydür idi ḳanı (08) muḥammedün tañrısı dèr idi bir ferişte
geldi eñsere urdı başı (09) üzere yıḳılıb cān cehenneme ışmarladı ve bir nice rivāyetde
gelür ki (10) bir bölük cuhūdlar geldiler yā muḥammed dükeli maḥlūḳı tañrı (11) yaratdı
tañrıyı kim yaratdı dèdiler resül ḥazreti ḳaḳıdı derḥāl (12) cebrā’ıl bu sūreyi getürdiki
قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ rivāyet muḳātil (13) eydür aḫyār-ı yehūd peygamber katına geldiler eyitdiler
yā muḥammed ḥaber vèr (14) bize senün tañruñ nedendür yèr mi içer mi dünyāyı kimden
mīrās (15) buldı ve kime mīrās ḳoyusar dèdiler pes resül yavlaḳ ḳaḳıdı (16) güyerdikim
vahy gele nāgāh cebrā’ıl geldi bu sūreyi getürdi (17) nükte laḳıfe güyā ḥaḳḳ te‘ālā bu
arada ḳulına ‘itāb èyler ki

[193b]

(01) yā muḥammed niçün durursın söylemezsin pes bu arada müfessirler yêtmiş (02) dürlü ‘itāb èylemişlerdir ben za‘îf yêtmişden yêdisin getürdüm kim (03) yêdi iklîme degin nükte şanasın kim ḥakḳ te‘ālā eydür yā muḥammed dost (04) dostiçün te‘aşşub ve ḥamiyyet èyler imdi kimki saña ètdiyse ‘ayb (05) ben cevāb vèrdüm her kim saña ta‘n kıldıysa men‘ èyledüm çün nöbet (06) baña degdi sen niçün durursın eyitmezsin *قُلْ هُوَ اللهُ احد* ve daḥı (07) bir kişi saña delü dèdi ki ol ebū cehil idi veyā ğayrı idi ben üç (08) kez and içdüm on kez aña sögdümki nūn sūresinde mezkūrdur (09) *ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ مَا* Allah (10) çün nöbet baña degdi sen niçün durursın ve eyitmezsin *الله* ve daḥı (11) bir kişi saña ebter dèdi ben aña sensin dèyü cevāb eyitdüm ki ebter aña (12) dèyendür ki *هُوَ الْاَبْتَرُ* ḥikāyet mezkūrdur çün nöbet (13) baña degdi sen niçün ana cevāb vèrmezsin ve eyitmezsin ki (14) *لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ* ve daḥı münāfıklar eyitdiler muḥammedi tañrısı terk ètdi ve dūşmān dutdı (15) dèdiler ben tañrı kuşluk ğüneşi gibi bahtlu yüzüne ve karanu ğece (16) gibi kara saçıña and içdümki *وَالضُّحَى وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى مَا* (17) *وَدَّعَاكَ* çün nöbet baña sen degdi niçün durursın

[194a]

(01) ve eyitmezsin *وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ* ve daḥı ğece namāza durmağdın mübārek (02) ayakların şişdi münāfıklar eyitdiler ki muḥammede tañrısı meşakḳat için (03) vèribdi ben senün ayun on dört ğecesi gibi bedr yüzüne and (04) içdümki saña ḳurānı meşakḳat için vèribmedüm dèyü ki (05) *طُهُ مَا* çün nevbet baña degdi sen niçün (06) durursın ve eyitmezsin *قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ* ve daḥı ol vakitkim (07) *قُلْ* āyeti birle ḥatunlarıña ihtiyār vèrdüm ya‘nī dileseler (08) dünyāyı ihtiyār kıllalar ve eger dileseler seni ihtiyār kıllalar pes ‘āyişeyi çok (09) sevdüğünden ötürü korğduñ ki dünyāyı ihtiyār ède eyit dünle (10) evvel atañıla tañış andan ihtiyār kıll dèdün imdi ‘āyişe ki (11)

nākıřatü'l-‘aķıldür atasıyla danışmadı eyitdi yā muħammed *يَهْدِي إِلَيْهِ أَمْرَتِي* (12) *بِمَشُورَةٍ* ya‘nī yā muħammed bundan ötürü mi meşveret buyurdun ben (13) seni ihtiyār kıldım atam ve anam saña fedā olsun dēdi beyt (14) *سُودَكُنْتُ* (15) *مَرَا جَمَالَ تُوْبَاتَيْدَ قَمَرِجَه مَرَمَيَانَ تُوْبَاتَيْدَ كَمَرِجَه* imdi yā muħammed sen ki kāmili‘l-‘aķılsın ve řāhib-ü řer‘isin ve ma‘den-i (16) fażl u keremsin durdun vahye güyersin niçün dēmezsın eyitmezsın (17) ki *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* ve dağı zeyd bir kez saña baba dēdi ben ğayret

[194b]

(01) ēdüb eyitdümki muħammed sizden biriñüzün babası degildür dēdimki (02) *مَا كَانَ* niçün durursın ve eyitmezsinki (04) *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* ve dađı ol vaķitkim ‘āyiře saña řordıkım (05) yā resūla‘l-lāh senmi gökceksin veyā yūsufmı gökcek idi pes (06) sen eyitdün ki *هُوَ اللَّهُ أَحْسَنُ مِنِّي وَأَنَا أَفْلَحُ مِنْهُ* ol benden gökcek idi (07) ben andan tozluraķvan dēdün andan ‘āyiře eyitdi yā niçün ĥalka (08) dēmezsın dēdi ben cebrā‘īli vērübdüm ve eyitdüm eger ol ĥaber vërmezse (09) ben ĥaber vëreyin ki *وَإِنَّكَ أَعْلَىٰ خُلُقِي عَظِيمٍ* andan cebrā‘īl eyitdi (10) yā resūla‘l-lāh senün nūruñ yūsuf nūrıyla ĩur‘a bıraķdılar dađı henüz (11) ādem řulbındayiken cemāl ĥüsn ü cemāl yaluñuz yūsufa degdi řevķ zıkr ü řevķ (12) nūr u ĥübür ĥayā u ĥilm bahā u fażl ‘adlu ve ĥuvz řefā‘at řaf u (13) cemā‘at bang-ı ķāmet řafā řıdķ u řafā ‘ahd u vefā ĥacc u ‘umre beled-i ĥarām (14) mescid-i ĥarām mescid-i ā‘zam ka‘be-i mu‘azzam āb-ı zemzem ibrahīm maķām-ı ibrahīm (15) meř‘ar-ı ĥarām ĩurān-ı ĥakīm ĥulķ-i ‘azīm āyāt-ı mufařsalāt ‘ulüvv-i derecāt (16) burak-ı mi‘rāc maķām-ı maĥmūd ĥavz-ı mevrüd maĥzar-ı meřhüd ufuk-ı ā‘lā (17) maķām-ı ķābe ķavseyni ev ādnā ve selāmu‘l-lāhi‘l-ā‘lā bu dükeli saña degdi

[195a]

(01) pes yūsuf senden nice gökcek ola çün nevbet baña degdi görmez (02) ve işitmez putları baña қоşarlar sen niçün durursın ve cevāb vërmezsinkim (03) *وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ* andan resūl eyitdi ilāhī ben ne dëyeyin ve senden nişān (04) édeyinki sen bī-nişānsın veyāhūd seni ne dilile ögeyinki sen (05) bī-mekānsın beyt *نِشَانَتْ كِهْ جُوبِي كِي تُوْبِي نِشَانِي مَكَانَتْ* ammā sebab-i nüzūlīki ma'nādur bī-ḥesab-ı ma'nādur güyā ki (07) ḥaqq te'ālā eydür yā muḥammed ḥaber vër benim tāliblerüme ve benim dertlü kıllaruma (08) tā kim bularıñ dëlüliklerine efsün ola şanasıncim ḥaqq te'ālā eydür (09) ey benden dīl bulmuş muḥammed ve ey ayıq ve uyanıq muḥammed ve ey dīlir dürüst (10) muḥammed ki gölgeñ yere düşmez ve kendüziñi görmekten fāriğsin (11) saña degir ki benden ḥaber vëresin eyit ey tevḥīd-i gençānesi (12) ve ey emīn ulusu ve ey tecrīd deniziniñ ğavvāşı baḥrīsın eyit benim kādīm (13) ḥaberümi fānī kıllaruma degir ve tañrılığım beşāretin kıtreye (14) ayırur kıdretüm güneş meş'alesin zerreğe degir zīrā ki kıtrede deniz (15) gizlüdür ve güneş zerrede örtülüdür ve bir gün ola kim deniz kıtreden (16) aқа ve güneş zerrede doğa ya'nī benüm ḥazretüm ḥallāc dilinden ene'l-ḥaqq dëye (17) ve büyezīd-i beşāmī dilinden mā-ā'zam ü şāni dëye rubā'ī

[195b]

وَرَجِهْ دَرِ يَايِ نِهَارِ دَرِ قَطْرَةِ آفْتَابِي مَحْفِي أَنْدَرِ دَرِّهْ (02) يَلْسُورِ أَرَبِي رَوْدِ شَاهِي دَرَكْفِ طِفْلَانِ جُنِينِ دُرِّ يَتِيمِ (01)
جُمَّلَهْ دَرْتِ دَرِ وَايِ مَحْوُشُدْ عَالَمِ أَرْ وِي (04) خَوْبِيْنِ رَادَرَهْ تَمُودِ أَعْدِنِ أَنْدَكْ رُويِ خُودِ رَا بَرَكْشُودِ (03) آفْتَابِي
(06) قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (05) مَسْتُ كَشْتُ صَحْوُشُدْ
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آسَرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ (07) zīrā ki bunlar benümile (07) kendüler arasında putı ve
nāqusı vāsīta kıldılar lā cerem ben daḥı (08) söz arasında seni vāsīta kıldum mü'minlerüñ
ḥilāfınca ki (09) bunlar put ve nāqusı aradan giderdiler riyāsuz baña tapdılar pes ben
daḥı (10) söz vaqtinde seni ortadan çıkardum seksen üç yerde kendü (11) 'azametümile
دَیُّو يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا (12) te'ālā eydür muḥammede ey dost

bilürmisin kim ol kuluñ (13) kafı ne kafdur ya'ni ol kaf bizüm kudretümüz kafıdur kim saña (14) kendü kudretümüz kafından kudret ve kuvvet vërdük ol kuvvet birle (15) bizüm kadim haberümüzi fani kullarumuza degüresin ve ol kuluñ (16) lamı ne lamdur ya'ni bizüm luftumuz lamıdur kim saña terbiyet vërdük (17) ta kul kafınuñ kuvvetinden ve kul lamınuñ luftından dilün ve gönlün

[196a]

(01) kuvvet duta ve benim zatum birliginden tac eyleyesin ve muvahhid başına (02) koyasın ben hod zatum ve şifatum tenzihinden tag mulhidler göñline (03) urmuşam *مُرْمُوشَامُ* ta ki kuluñ lamı luftından koğu bularuñ (04) meşamina erişmeye eyit ya muhammed ki göñlün kuvvetile ve dilün (05) letafetile eyit ey göñli kavı ve ey dili lafif muhammed ki *قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* (06) bir niceler eydürler ki ol kuluñ kafı ne kafdur ya'ni ol kaf bizüm (07) ışkumuz kenaresi şeklidür her kimde bizüm sevdamız ola gerek (08) kim ol kenarda canın qurban kılub aşı ümiz gözini bizüm luftumuz (09) lamına dike ey can ol hüvenün iki gözçegizi nedür ya'ni (10) andan işaretdür ki ol bizüm aşkumuz yolunda seyr edenlerün (11) azığı hebesidür ki birinde bilâ-ta'amı ve birinde anâ şarabı (12) vardur ta ki ol azığıyla fenâ beriyyesin geceler hüvenin vavı ne (13) vavdur ya'ni işaretdür vişal vavından ki vavı ka'besine (14) erişeler pes bilürsinkim ne yüze varur ve göñül kendü rahtın (15) ve kumâşun ve metâ'in kendü dilberine iledür vây niçeler kim bu yolda (16) fevt olubdururlar ve bu deryâda garq olub nice cigerler (17) hün olubdurur bir niceler beriyyede maħrüm kaldılar ve bir niceler azığı

[196b]

(01) dökmedin vişal menziline êrdiler *اللَّهُمَّ أَرْزُقْنَا وَلِحَمِيحِ الْمُسْلِمِينَ* (02) hikâyet zü'n-nün-ı mışrî eydür beriyyede bir dervîşe ugradum ışk (03) eseri çehresinden güneş nürı zâhir olmuş eyitdüm ey dervîş (04) kandan gelürsin eydür hüve zü'n-nün eydür kanca gidersin

eydür hüve (05) ben eyitdüm ne istersin eydür hüve ben eyitdüm ne yersin eydür hüve ben (06) eyitdüm ne içersin eydür hüve ben eyitdüm hüve demekden maqşūduñ (07) nedür eydür hüve eyitdüm maqşūduñ hüve midür çünki hüve adın işitdi (08) cān teslīm kıldı vardum kazma kürek ve kefīn getürdüm (09) kim dervīşi haqqına koyam dervīşi yerinde bulmadum eyitdim ilāhī (10) dervīş kanı hiṭāb geldiki şeyh sen işiñde fāriğ ol ol (11) kişikim dirliğinden bir dem bizden ayru olmaya biz anı āḥar vaqtinde (12) saña mı inanuruz pes haqq te‘ālānuñ gircek kulları şol şudağı (13) balık gibi olur nitekim balıgıñ dirliği şuda olur çünki şudan (14) ayrıla ölümdür çünki haqq te‘ālānuñ ‘aşıqları zikirden kıllalar (15) hemān ölümleridür nitekim şā‘ir eydür fārisī dilince beyt (16) رَهِيَ دَرْيَا كِهْ اَنْدَرَوِي هُوهُ دَرْيَا وَ دَرْيَا رَا تَمِيْدَا اَنْدُ (17) هَمَّهْ عَرَفَنْدُو حَبْرَ اَنْدُ جُو مَا هِي زَنْدَهْ دَر [197a]

(01) şerh edemez gönjülden gelür nitekim edicek dīl ve dudak aña (02) perde olmaz vaqtāki ağızdan çıka ‘arşa degin nesne perde olmaz (03) hüve işāretdür işāretde ‘ibādet olmaz hüvenüñ letā’ifi çokdur (04) ba‘zısını beyān kıllalam güyā ki haqq te‘ālā eydür yā muḥammed eger saña gelüb (05) şorarlarısıa kara gökiceyi kim yaratdı sen eyitkim هُو هُو النَّبِي (06) هُو النَّبِي eger saña şorarlarısıa gündüzi kim aydın kıldı eyitkim هُو النَّبِي (07) هُو النَّبِي eger saña şorarlarısıa ki (08) yıldızları kim yaratdı ve gece yürisiyenlere kılavuz kim kıldı eyitkim (09) هُو هُو النَّبِي جَعَلَ لَكُمْ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا (10) kim yıldızları kim esdürür eyitkim هُو النَّبِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ eger saña (11) şorarlarısıa ki işbu kalıñ yere şu üzere kim döşedi eyitkim (12) هُو هُو النَّبِي مَدَّ الْأَرْضَ eger saña şorarlarısıa işbu çokluk ḥalāyıkā (13) rızık kim vürür eyitkim هُو هُو النَّبِي هُو هُو النَّبِي eger saña şorarlarısıa ki ādemleri (14) topraqdan kim yaratdı eyitkim هُو هُو النَّبِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ (15) eger saña şorarlarısıa kim kaṭre kaṭre yağmurları kim indürür eyitkim (16) هُو هُو النَّبِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ eger saña şorarlarısıa öldüren ve dirgüren (17) kim eyitkim هُو هُو النَّبِي يُحْيِي وَيُمِيتُ eger saña şorarlarısıa

[197b]

(01) seni peygamberliğe kim veribdi eyitkim هُوَهُو الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ (02) eger saña sorarlarısı uçmağı kim bezdi eyitkim هُوَهُو الَّذِي أَنْشَأَ (03) eger saña sorarlarısı ki dükeli nesnelere kâdir (04) kimdür eyitkim هُوَهُو عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ eger saña sorarlarısıki hüve (05) nedir eyit kim هُوَهُو اللَّهُ أَحَدٌ bilgil ki hüve cān içinde gelür rahmān hāzretine (06) varur pes bilmim haqq te‘ālānuñ adı iki dürlüdür biri āşikāre (07) ve biri gizlü āşikāre adı allāh gibi rahmān rahīm gibi gizlü adı (08) hüve gibi pes haqq te‘ālānuñ ni‘meti dağı iki dürlüdür biri āşikāre (09) ve biri gizlü āşikāre ni‘met māl ve mülk ve oğul kız gibi ve gizlü (10) ni‘meti imān ve ma‘rifet ve zevk şevk hür u kuşūr vildān gilmān (11) uçmak gibi ve dağı ‘azābıda iki dürlüdür biri āşikāre ve biri (12) gizlü āşikāre ‘azābı renc ve belā ve yoqsulluğ gibi gizlü (13) ‘azābı tamu ve ağıl ve enkāl ve selāsil gibi ve günāh dağı iki dürlüdür (14) biri āşikāre ve biri gizlü āşikāre günāh süci içmek harām (15) yemek zinā kılmak gibi gizlü günāh hased nifağ riyā gibi güyā ki (16) haqq te‘ālā eydür ey kulum āşikāre adımı oğı āşikāre (17) ni‘metler vèrem ve āşikāre günāhlarıña tevbe kılmak ve āşikāre ‘azābumdan

[198a]

(01) kırtaram ve āşikāre ni‘metüme irgürem gizlü adımı oğı ve gizlü (02) günāhuña tövbe kılmak gizlü ‘azābımdan kırtaram ve gizlü ni‘metüme irgürem (03) ve dağı haqq te‘ālā eydür yā muḥammed herbir adumuñ eşeri bellüdür meşelen (04) هُوَهُو اللَّهُ adumuñ zāhir ma‘nāsı ya‘nī āşikāre ma‘nāsı oldur ki هُوَهُو اللَّهُ (05) oldur ki yoğdan yaratmağı ve var eylemege güci yèter dèmek olur bunun (06) eşeri oldur ki bir kaṭre murdār şudan hūb şüretler yaradur (07) şöyle ki ay ve güneş anuñ hüsni kıtında hacīl ve şermesār (08) kalur nitekim yūsufuñ kışşası meşhürdur ki taze gül yūsufuñ (09) tazelıgından utanurdu ammā gizlü adınuñ dağı eşerini bilmek (10) dilersenğ beyān kılayım imdi şol vaqıt beyān kılam

ki cān (11) kulağından ğaflet pamuğunu çıkarasın gönül bağcesinde taḥsīn (12) güllerin saçu saçasın ve cāzū gönülile dinleyesin kim (13) bu za‘īf daḥī bülbül gibi ‘ayb-ı esrārını söylesün işit imdi ki (14) gizlü adınun eṣeri ne ola eṣeri budur ki çünkim uçmaḳ ehli uçmaḳda (15) karar kıllalar ebed tekyesine söylenenler ‘izzet-i bisāṭı üzerinde (16) oturalar pes ḥaḳḳ te‘ālā buyura dāru’l-celāli bezeyeler ki diller anı (17) vaṣf edeler ve gönüller anı fikir edemez pes ḥiṭāb-ı ‘izzeti

[198b]

(01) kelāli ḳullarum zāhir ādemün eṣerini gösterem kimini dünyāda (02) ve kimisin uçmaḳda imdi vakit oldıkim gizlü adınun daḥī eṣerini (03) size gösterem andan sonra emr ede uçmaḳ ehlini dāru’l-celāle (04) getireler ḳullarını ḥaḳḳ te‘ālā ḳonuklaya andan niçün çemālinden ḥicāb getirüb (05) ḥiṭāb-ı ‘izzet kıla kim *عِبَادِي نَعْبَتُكُمْ قَلِيلًا فَاسْتَرْحُوكُنِي يَا فَهْدُ* ya‘nī ey ḳullarum az zaḥmet çekdünüzise pes (07) çok çok rāḥat olun işde cemālüm size āṣikāre kıldum baḳun deye (08) zihī ḥoş vakit ve zihī ḥoş sā‘atkim *سَرَابًا طُهُورًا* ḳadeḥler (09) yüriye meclisler bize ne sāḳī niçün ola ol taḥriya erişe cemāl (10) zevḳinden na‘reler ‘arşdan gece ğuzḳalar ve miḥnetler āḫirine erişe tecellī (11) nūrı gözleri örte kör olsun her kim dilemeye pes allāḥ ‘āṣıḳları (12) ol zevḳ ü ṣafāyı bulıcaḳ cemāl ü kemāl ṣevḳinden esriyüb bī-ḥoş (13) olalar tā ki yedi yüz yıl miḳdārı yatalar andan girü kendülere (14) geleler duralar kendü köşklü köşḳine ve sarāyly sarāyına geleler (15) hūru’l-‘aynlar buları ḳarşulayalar göreler ki çemālleri ve nūrları artmış (16) eydeler ki ne oldı size kim görküz artmış deyeler bular deyeler kim nice (17) artmasunkim allāḥ te‘ālānun cemāl-i kemālin gördük deyeler andan bular eydeler

[199a]

(01) kim ḥaḳḳdur kim ziyāde ola çok sarāylarına geleler hūrīlerle zevḳde (02) olalar tā bir hafta miḳdārı ya‘nī bir cum‘a miḳdārı geçe ḥaḳḳ te‘ālā (03) girü cum‘a güninde

konukluk éde uçmak ehlin yédüre içüre (04) hıl'atlar vére cemāl-i kemālinden hicāb getüre bir şıfatıla dağı tecellī (05) éde kim ol evvelkiye benzemeye tā ebedü'l-ebede her cum'ada bir şıfatıla (06) tecellī éde kim evvelkiyelere benzemeye *اللَّهُمَّ أَرْزُقْنَا وَيَحْمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ* (07) bilgil kim hüve dildār adıdur anı göñül eydür dükeli adlaruñ tercümānı (08) dildir ammā hüve tercümānı göñüldür ve göñül hüve hazīnesidür ve ol (09) hazīne allāhu te'ālānuñ nazargāhıdur ve cemālınıñ bağçesidür ve göñlüñ (10) 'imāretlğı imānıladur ammā hüve bir harfdür tanrı birdür adıda birdür (11) bir niceler eydür hüvenüñ vavı rāhat nefsiçündür *زِيرًا قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* (12) dēse dīle ağır gelürdi pes vavı arturdu rāhat-ı nefsiçün (13) eger kıyāmet gününde dağı dūzah harflerin ekserse rāhat-ı nefsiçün (14) hīç 'acīb garīb olmaya haqq te'ālānuñ dükeli adı dilden ve dudakdan (15) gelür illā hüve adı cāndan göñülden gelür tiz yıldırım gibi 'arşa (16) erişür eger 'arş ve kürsī karşı durursa muhabbet odıyla göyündürür (17) nitekim ol bir 'azīz eyitdi *لَوْ زَا حَمِي الْعَرْشُ لَمَحَقْتُهُ* fārsice rubā'ī

[199b]

(01) *چون دَر هاتر هم زَنَد* (02) *گنجیه آنی غاشیق دم زَنَد آتش دَرین عالم زَنَد ابن عالم بی حد را* pes 'arş u fers cümle tefsīr hüvedür ammā göklerin (03) beğāsı allāh zikridür ey miskīn saşınkim anı unıdasın dağı göñlüñi (04) andan artuğa bağlayasın veyāhūd dükeli metā'ını yağmaladasın anuñ (05) sevgüsü yérine dünyā sevgüsün koyasın ecel gelicek andan (06) utanasın ne'üzübi'l-lāhi arayasın imān eşerin bulamayasın hikāyet (07) başra şehrinde bir dervīş maħalde gideriken şuşadı bir evden (08) bir içim şu diledi bir kız bir bardak şu çıkaruvérđi dervīş (09) şuyu içeriken gözi kızuñ cemāline tuş oldu göñli kuşu (10) ol kızuñ duzağına giriftār oldu adımın admağa fermānı qalmadı (11) kapuda düşdi ev issi h'āce muqbil hocalardan idi geldi (12) gördi ki 'aşk çerisi dervīşin göñline sēgirdim şalmış bēli bükülmüş (13) gözinden yaş revān olmuş şordıkim ey dervīş saña ne oldu (14)

dervîş eydür ey h̄āce h̄iç bilmezem ne oldum evit bu kadar (15) bilüremkim bir kimsene işbu evden bir içim şu vèrdi içdüm (16) gönlüm kim hüve haz̄inesidür yağmalandı imdi ey h̄āce bu bāzāra (17) rāzī degülem eyitkim içdügüm şuyı ödeyin gönlüm baña vèrsün [200a]

(01) gideyim h̄āce derhāl eve girdi şordıkim dervîşe şuyı (02) kim vèrdi kız eyitdi ben vèrdüm h̄āce sevinü girü çıkdı eyitdi (03) dervîş gönlün dut hoşdud ki maqşūduñ hāşıl oldu pes (04) h̄āce buyırdı dervîş hammāma iletdiler hırkaların çıkardılar (05) yuyub ertdiler fāhir tonlar gèyürdiler kıza nikāh kılub dervîşe (06) vèrdiler çünki girdege koydılar hālvet çün dervîş elin kızdān (07) yaña uzatdı hemān dem urup naʿreurup düşdi niçün oldu çün (08) ʿaklı başına geldi eydür kanı benim ol eskice hırkam ve sinucağ ʿaşām (09) anları baña vèrün bu vèrdüğünüz nesneleri aluñ ben giderem dèdi (10) kız şordiki ne olduñ dervîş eydür çün senden yaña elüm (11) şandum bir ün geldi kulağuma ki ey yalancı dervîş gözün (12) görmez mi niçün benden ayruğa nazar kılduñ bir nazarla tenünñden (13) şālihler tonun çıkarduñ eger bir nazar dañı èdersen gönlünñden (14) ĩmān h̄ilʿatin çıkaram imdi bu meşel meşhūrdur ki iki sevgü (15) bir gönülde şıgmaz pes tañrıyı seven aña lāyık gerekdür ki gönli arı ola (16) ola ve dili zikirlü ve gözi yaşlu teni muṭīʿ ṯāʿatlü ola (17) bundan şonra ola ki kabül èdeler hikāyet ve dañı aşhāb-ı

[200b]

(01) kehfünñ hikāyeti meşhūrdur kim kıtm̄ir itcügüzi ol mağara (02) içinde bir kez hüve dèdi haqq teʿālā yèdi yüz biñ şeyṯānı helāk (03) ètdi işāret bunda bir nükte vardur ki biñ cāna diger güyā ki (04) haqq teʿālā eydür ey kulum anda mağarada yatanlar ādem̄iler idi (05) pāsübānlıq ètdi imdi bunda gönül haz̄inesinde yatan ĩmān (06) ve maʿrifetdür pāsıpānı dildür imdi ey işāret olsun saña (07) ey müʿmin haqq teʿālā eydür ey kulum çün şeyṯān ĩmānuñ kaşdına gele dilünñile (08) bir kez hüve dèmek senden şeyṯānı qahr

 ylemek benden ey  azizler nitekim (09) ben misk n all h ma n sin s ylemege all ha
 Őıgındum siz dağı dinlemege (10) all h Őıgınuđ t  ki all h rahmet  zeriņuze yağa imdi
  aŐkıla dinleğ kim (11) c n i indeki sırdur bey n kılayın ve g n n ri gibi  ayan (12)
 kılayın pes bilgil kim lafz-ı all h m rekkebd r d rt harfden ya n  bir elif (13) ve iki lam
 ve bir hıdan amm  elif ebced harfleriniņ evvel harfid r ve elif (14) m rekkebd r  c
 noğtadan evvel noğtaya r hu'l-kuds d rler (15) ikinciye r hu'l-l h d rler ve  cinciye
 r hu'l-em n d rler ve bu  c (16) noğtanuğ  c z hiri ve  c b tını vardur amm  r hu'l-
 kud s (17) z hirine nefsi-v hide d rler r hu'l-l h t hirine nefsi-v hide d rler

[201a]

(01) r hu'l-em n d rler z hirine nefsi-v hidet n d rler imdi bilgil ki nefsi (02)
 v hideye n b vvet d rler nefsi-v hideye vil yet d rler nefsi-v hideye il hiyyet (03)
 d rler imdi bu il hiyyet nde z hiri ve b tını vardır nitekim kel m-ı kad mde (04) hađđ
 te al  haber v rdi *هُوَ  ل لْأ لِ وَالْأ جِرُ وَالظ هِرُ وَالْبَاطِنُ* pes (05) peygamberler ol il hiyyet n Ő retini
 vağ  eylediler evliy  ma n sini keŐ (06)  tdiler Ő yle ki  dem  aleyhi's-sel m d keli
 nesneleriņ adını ta lim kıldı ki (07) *وَعَلَّمَ  دَمَ  لْأَسْمَاءِ كُلِّهَا* ve herbir nesneye ad vaği   tdi ve
 herbir nesneye iki d rl  (08) dilile ad v rdi ve h Őiyyet ned r bild rdi  demden y 
 mu ammed Őer atine değin her g n (09) artardı t  mu ammed de tam m oldu nitekim
 res l hazreti Şalla'l-l hu  aleyhi ve sellem (10) buyurdu *بُعِثْتُ ل تَمِيمَةٍ مَكَارِمِ  لْأَخْلَاقِ* ya n 
 anuņi  n v ribinild m (11) ki ey  h kaları ve ey  işleri tam m eyleyem pes Ő ret-i
 il h  (12) vağ  eylemekte mur d oldur ki  alemi iki d rl d r birine  alem-i gayb d rler
 (13) ve birine  alem-i Őeh det d rler amm   alem-i gayb  hired r ve  alem-i Őeh det (14)
 d ny dur pes d ny da ve  hiredde her nesneniņ z hiri ve b tını vardur meŐel  (15)
  dem  z hiri Ő ret d r kim g rin r b tını g nj ld r kim anuğ ma rifeti vardur (16)  m n 

ve ihlāşı ve şıdkı ve şafāsı ve ‘ahd-i vefāsı vardır nitekim elifūn (17) zāhiri bir haţdur uzun çekilmiş ammā baţını cümle ħurūfuñ cānı

[201b]

(01) ve aşlıdur pes bilmek gerekkim dükeli ħurūfuñ aşlı elifdür elifūn aşlı (02) nokţadır pes mecmū‘ı kelāmuñ aşlı nokţadandır ve ‘āķillere ma‘lūmdur ki ħurūf (03) nokţa ile tamām olur nokţa ħiç nesneyile dükenez zīrā ki nokţadan yukāru nesne (04) yokdur pes ‘ilm-i ilāhī nokţadandır ki elifūn aşlıdur ve elif dükeli ħarfūñ aşlıdur (05) zīrā ki ħiç ħarf yokdur ki anda elif olmaya yā āşikāre yā gizlü āşikāresi kaf (06) lam gibi gizlusi sin gibi zīrā ki sin mürekkebdür bir yadan ve bir sinden ve bir nundan (07) yadan ħod elif āşikāredür pes elifūn ma‘nisi oldur ki *يَا نِي مِنَ الْمُرْدُ مِنْ كَشَىءٍ* ya‘nī (08) her nesnenün yalnızına elifdürler pes bilgil kim mertebe-i ilāhī dördür pes (09) allāh lafzınuñ dört ħarfi aña işāretdür ki ol dört mertebe ādemde göñüldür (10) ‘aķıldur nefsdür cāndur pes dört ferişte ol dört mertebenün ħāşıludur (11) ammā göñül cebrā‘īl muķābelesinedür zīrā ki göñül ol nesnedür ki ‘ilim ve ma‘rifet (12) anda olur pes cebrā‘īl daĥı ‘ilim vāsıtasıdur bir niceler eydür cebrā‘īl ħalb (13) dērler ħalb dēyü göñüle eydürler ammā ‘aķıl mīkā‘īl muķābelesinedür mīkā‘īl (14) vāsıţadur ādemlerün erzāķına ammā cān isrāfīl muķābelesinedür zīrā ki (15) cān anun şorı vaķtinde diriliserlerdür ammā nefis ‘azrā‘īl muķābelesinedür zīrā ki (16) ‘azrā‘īl dükeli maĥlūķdan ħavīdür nefis daĥı dükelinden ħavīdür andan bu dört (17) nesne dört taḃī‘ata tenezzül éyler ya‘nī göñül toprak meşābesindedür cebrā‘īl

[202a]

(01) muķābelesinedür ammā ‘aķıl ya‘nī şu mīkā‘īl muķābelesinedür ammā nefis ya‘nī (02) yēl isrāfīl muķābelesinedür ammā cān ya‘nī od ‘azrā‘īl muķābelesinedür görmez (03) misin kim bir kişi dilesekim ekin eke tā ki kuvvet ele getüre evvel toprak gerek

(04) kim ol dāne anda qarār duta zīrā ki sebāt qarār hilm ü emānet tevāzu^c andadur (05) ansuz dāne hāşıl olmaz pes evvel yer gerek andan sonra şu gerek eger şu (06) olmaya neşv ü nemā hāşıl olmaz zīrā ansuz nesne bitmez anuñiçün ki ruṭūbet şudandur (07) sonra hevā taşarrufi anları yerden yukaru çeker bunlardan sonra eger güneş olmaya (08) yemiş hāşıl olmaz pes ağacdan murād yemişdür ammā güneş kim od tabī^catın dutar (09) ‘azrā[’]il muḳābelesinedür bu dükelisinden ol ḳavīdür zīrā ki dükelinüñ (10) tamāmı anıñladur bu sözlerüñ ma^cnīsı oldur ki allāh lafzı ki dört harfdür tenezzül (11) éder dört mertebe-i ilāhiyyete kim zikir éyledük ya^cnī gönül ve ‘aḳıl ve nefis ve cāndur (12) ve andan dört ḫaḳīḳate gelür ki kelām-ı ḳadīmde ḳullarına buyurdı ya^cnī emir (13) ve nehyi ve va^cd ve va^cīddür anlardan peygambere gelür ki ulu’l-emirdür (14) ibrahīm ve mūsā ve ‘īsā ve muḫammed *صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ* (15) ammā ibrahīm gönül şüretidür ya^cnī gönül menzilesinedür mūsā ‘aḳıl (16) şüretidür ya^cnī ‘aḳıl menzilesinedür ‘īsā cān şüretidür ya^cnī menzilesidür (17) ammā muḫammed nefis şüretidür ya^cnī nefis menzilesinedür kim dükelinden ḳavīdür

[202b]

(01) ve bulardan dört kitāba tenezzül éyler ki tevrīt ve incīl ve zebūr ve furḳāndur (02) ammā zebūr allāhuñ elifi şüretidür ya^cnī gönül menzilesinedür tevrīt evvel (03) lam şüretidür ya^cnī ‘aḳıl menzilesinedür incīl allāhuñ ikinci lam şüretidür (04) ya^cnī cān menzilesinedür ammā furḳān allāhuñ hası şüretidür ya^cnī menzilesinedür (05) ammā dörtten dört ḫalīfe iner kim ebū bekir ‘ömer ve ‘oşmān ve ‘alīdür ammā ebū bekir (06) gönül menzilesinedür ‘ömer ‘aḳıl menzilesinedür ‘oşmān cān menzilesinedür (07) ‘alī nefis menzilesinedür ammā bu dört ḫalīfeden dört imāma iner ki imām-ı aḫmed (08) imām-ı mālīk imām-ı şāf‘ī imām-ı ḫanīfe rażvānu’l-lāhu te‘ālā ‘aleyhim ecmā^cin (09) ve bu dört imāmdan dört rükün-ı islāma tenezzül éder ki namāz ve oruc ve zekāt (10) ve

haccdur ammā īmān bāṭına te‘alluḡdur īmānuḡda rŭknı dŏrt dŭr šıdḡ (11) ve ihlāş ve tevekkŭl ve rızādur ammā ‘arşı ma‘kŭs kılıcaḡ šer‘i olur šer‘i (12) hemān ‘arş šŭretidŭr zīrā ‘arşdan šer‘a iner nitekim getŭren dŏrt feriştedŭr (13) ammā šer‘i getŭrenler daḡı dŏrt imāmdur nitekim raḡmān taḡrı ‘arşa mŭstevlīdŭr (14) šāḡib-i šer‘ daḡı šer‘a ya‘nī demek olur ki her kimki šer‘iden yŭz dŏndŭrŭrse (15) ‘arşdan ve ‘arş issiden yŭz dŏndŭrŭrmiş olur pes ol kişiler ḡaḡḡ te‘ālānuḡ raḡmetinden (16) maḡrŭm olur laṡife bir dŭrlŭ daḡı beyān edelim ki yŭz biḡ cāna deḡsŭn (17) bu gecen sŏzler muḡaḡḡikān sŏzleridi ehl-i taḡḡikḡ gerekkim aḡlayubile ve ben za‘īf

[203a]

(01) ne cān eritdŭm ve ne esrār sŏyledŭḡŭm bile ve aḡlaya nitekim ḡuş dilin (02) bilmeḡe sŭleymān gerek beyt bu ḡuş dilidŭr bunu sŭleymān bilŭr ancaḡ bu cān (03) sŏzidŭr bu sŏzi cān bilŭr ancaḡ ey ‘azīz işitkim allāḡ luṡfında ne šekerle (04) yēyŭb dururvun imdi bilgil ki lafz-ı allāḡ mŭrekkebdŭr dŏrt ḡarfden ammā (05) ikisi muḡtelif ve ikisi mŭttefik ol ki muḡtelifdŭr birisi elif ve birisi (06) hıdur ol ki mŭttefikdŭr iki lamdur biri sākın ve biri mŭteḡarrikdŭr (07) bilgil kim ḡaḡḡ te‘ālānuḡ daḡı šıfatı iki dŭrlŭdŭr birisi (08) šıfat-ı luṡfdur ve biri šıfat-ı ḡaḡrdur biri āşikāre ve biri (09) gizlŭ ve taḡrınuḡ ni‘metleri daḡı iki dŭrlŭdŭr biri gizlŭ ve biri (10) āşikāre ve bu ni‘metleri topraḡdan yaratdı yaradılmışlara rızḡ (11) vŭrmeḡiḡŭn nitekim buyurdı *وَاشْبَعْ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً* (12) ammā āşikāre ni‘metinŭḡ eşeri budur ki ‘ademden vŭcŭda (13) getŭrdi ve gŏkcek šŭret vŭrdi nitekim eyitdi *لَقَدْ خَلَقْنَا* (14) *الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ* ammā gizlŭ ni‘metinŭḡ eşeri oldur kim (15) bu vŭcŭduḡ iḡinde īmān ve ma‘rifet ḡıldı ve laṡif šerīf cān (16) rŭzī ḡıldı bir dŭrlŭ daḡı beyān ḡılayın işit ey ‘azīz men allāḡ adınŭḡ (17) ‘azametinŭḡ eşeri oldur ki ol ‘azamet anı

[203b]

(01) taḳāzā ederdi ki andan artuḳ ḥiç nesnenüñ vücūdı olmaya (02) pes ḥaḳḳ te‘ālā diledikim on sekiz biñ ‘ālemi icāda getüre pes (03) raḥmān adınun raḥmet ögüretti ki raḥmān niyyet şıfatıla (04) maḥlūḳātı vücūda getüre nitekim ḥadīs-i ḳudsīdür *سَبَقْتُ* (05) *رَحْمَتِ عَلَى عَضْبِي* pes ḳādir ber-kemāl ve pādīşāhını zevāl (06) ‘azīzini mişāl ve ḥekīm bī-melā kemāl-i ḥikmet birle allāh adınun (07) yanında raḥmān raḥīm adını ḳodı ya‘nī bile zikir étđi tā ki raḥmān (08) raḥīm adı adı allāh adıyla ḳullar arasında perde ola eger raḥmān (09) raḥīm adınun ḥicābı olmayaydı allāh adınun ‘azametinden (10) dükeli ‘ālem göyüneyidi nitekim resūl ḥazreti buyurur şalla’l-lāhu ‘aleyhi (11) ve sellem *إِنَّ اللَّهَ حِجَابًا* (12) *مِنْ نُورٍ ظُلْمَةٍ أَوْ كَشِيفَتٍ لَأَحْرَقَتْ* nitekim bālīga birle diledikim (13) yēr ehline güneşün nūrı ve issiligile menfa‘at degüre pes (14) felek-i zemherir ve şovuḳ hevāları ve baḥr-i ḥūṭun ruṭūbetiyle (15) maḥlūḳātıla güneş arasında vāsıṭa ḳıldı eger bu vāsıṭaların (16) şovuḳı olmayaydı güneş issisi yēr ehlini göyündüre idi (17) imdi eger raḥmān raḥīm adınun taḳviyyet vasıṭası olmayaydı

[204a]

(01) kimün ne zehresi vardı kim allāh dēyübileydi bilgilkim adınun (02) ‘azameti ‘ālemi başdan başa göyündüre idi niçün anuñiçünkim allāh adı (03) ism-i ā‘zamdur nitekim ehl-i tefsīr on beş vech üzerine dileyeler getürmişlerdür (04) ki allāh adı ism-i ā‘zam idüğine necme’d-dīn dāye tefsīrinde (05) getürmişdür kim allāh adı bunı taḳāzā eder kim andan artuḳ kimse (06) vücūdda olmaya pes bu ad şırf ḳahra delālet eder raḥīm adı (07) şırf luṭfe delālet eder pes allāh te‘ālā kemāl-i ḥikmetiyle raḥmān (08) adını bu iki adun arasında zikir étđi anuñiçünkim raḥmān adınun iki (09) ciheti vardur hem cihet-i ḳahrı hem cihet-i luṭf bundan ötürü bu iki (10) adun ortasında vāsıṭa ḳıldı pes allāh adı isim olduğına (11) bir delīl budur ki allāh ism-i zātıdur müstecmi‘ cemī‘-i şıfātdur girü (12) ḳalan adları ism-i şıfātdur nitekim zāt şıfātdan yēgrekdür pes (13) ism-i zāt daḥı şıfātdan

yègrekdür rivāyet nitekim resül (14) hāzreti bir kişi gördikim namāzdan ōnra bu du‘āyı okurdu (15) *وَلَمْ يُؤَلِّدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ* (16) *اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّكَ آتَ اللَّهِ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ* (15) andan resül eyitdi ey fulān (17) taņrınınuñ bir adın okurduñ ki ol adıyla ne du‘ā ve ne

[204b]

(01) hācalet dilersenñ qābūl olur rivāyet übbey bin ka‘b eydür ism-i ā‘zām (02) āyete’l-kürsīdür dēdi ikinci delīl oldur kim ōıfat dāhīldür zāta pes (03) ism-i ōıfatda dāhīldür ism-i zāta üçüncü delīl oldur kim allāh lafzınınuñ (04) kañğı harfin gideresin adlıqdan çıkmaz meselā eger elifi giderürseñ (05) li’l-lāhi kıılır ki olda ism-i zātdur ki *وَاللَّهُ مُلْكٌ* eger evvel ki (06) lamı giderürseñ lahu qalır ki *لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ* eger ikinci (07) lamın giderürseñ hüve qalır ki *وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ* (08) dördüncü delīl oldur ki haqq te‘ālā diledikim kendü habībine bildüre (09) ki taņrılığı ayruqlardan nefy ède ve kendüye işbāt kııla imdi eyitdikim (10) *فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ* çün uluhiyyet ol ada izāfet kııldı (11) ma‘lūm oldu ki ism-i ā‘zāmdur beşinci delīl oldur ki allāh adı maḥşūş (12) oldu īmāna ki lā ilāhe illā’l-lāhdur ism-i ā‘zām degülmişise īmānı aña nite (13) izāfet ède idi altıncı delīl oldur ki resül hāzreti buyurdu (14) *سَلَامٌ عَلَىكَ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ وَمَا يَكُنُ اللَّهُ لِيَ تَوَلَّى سَفَهًا مُذْمُوًّا بِمَا عَمِلْتَ إِنَّكَ عِنْدَ رَبِّكَ مُبِينٌ* (15) el-ḥadīş pes çün dünyāda ölümdeñ qurtulmağa ve mālın yığmadan (16) qurtarmağa ve oğlıñ ve kızın esīr olmağdan ōaklamağa ve tamu odundan (17) qurtulub ve uçmağa ve derecāta erişmege sebeb ola pes ma‘lūm

[205a]

(01) oldıkim allāh adı ism-i ā‘zām ola yēdinci vecih oldur ki çün haqq te‘ālā (02) diledikim dostı muḥammed kendüden artuğdan yüz döndüre külli (03) tevekküli ve teveccühi aña ède bu adı ḥavāle ve eyitdikim *يَا أَيُّهَا مُحَمَّدُ قَدْ نَسِيَ اللَّهُ نَبْأَهُ إِذْ كَانَ كَافِرًا* (04) yā muḥammed allāh adı bunları terk èt sekizinci delīl oldur ki (05) haqq te‘ālā bu adı ōakladıkim kimse bu adıla adanmadı ve hīç kāfir (06) bu adı putlarına vèrmedi nitekim eyitdi *أَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ*

سَمِيئًا dokuzuncu (07) delil oldur ki hakq te'ala kendüye du'a kılmağa bu ada mahşuş (08) kıldı nitekim eyitdi قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَدْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ ammā allāh adı (09) eşrefdür rahmān adından zīrā ki rahmān delālet eyler kemāl-i rahmete ammā (10) allāh adı delālet eyler 'azamete ve uluhiyyete onuncu delil oldur ki (11) delālet eyler kendüyi zikir etmege bu adıyla buyurdıkim فَادْكُرُوا اللَّهَ كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ (12) pes allāh adı delālet eyler 'azamete pes bu adı ismi i ā'zam ola (13) ve bir yerde eydür وَادْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ dēr pes kurtulmağa (14) dağı bu adı havāle kıldı imdi bilgil ki 'azābdan kurtulmağa sebep (15) bu adı kıldı ve muhiblerün göñli bu adıla münevver olur on birinci delil (16) oldur ki resül hazreti buyurdi أَفْضَلُ الذِّكْرِ لِإِلَهِ إِلَّا اللَّهُ efzalu'd-du'ayı (17) el-muhammedu'l-lāh pes çün zikrün yègri ve du'anun yègri bu adıla ola

[205b]

(01) ma'lüm oldükim allāh adı ismi i ā'zamdur on ikinci delil oldur ki (02) müsā peygamber münacātında eyitdi ilāhī baña bir nesne ögret ki seni (03) anuñla anam senün katında hürmet bulam ve saña yakın olam pes (04) hakq te'ala eyitdi yā müsā lā ilāhe illā'l-lāhdı müsā eyitdi ilāhī bunı (05) bunı dükeli kullar dērler ammā baña bir nesne ögretkim benden artuğ kimse bilmeye (06) hakq te'ala eyitdi yā müsā eger yedi kat yerleri ve yedi kat gökleri (07) mecmū'ı icindekleriyle terāzünün bir keffesine qosalar mecmū'ından ağır (08) geleyidi pes bu i'tibārca ismi i ā'zam ola on üçüncü delil oldur ki (09) allāh adı bir addur kim 'ağıl anuñ tamamlığın bilmeklige yol yoğdur nitekim (10) anuñ zātın bilmeklige yöñ yoğdur pes allāh ismi i ā'zam ola on dördüncü (11) delil oldur ki qurān-ı 'azīm ve kelām-ı qadīm ve nāme'-i hakīm ki kendünün (12) kitābdur bu adıla başladı ki bismi'l-lāhi'r-rahmāni'r-rahīm (13) tā 'ālemler halkına ma'lüm ol ki kitābuñ icinde ne varsa esmādan (14) ve şifātdan şenādan ve ezhārdan ve işbāt-ı hüccetden ve zikr-i ni'metden (15) ve emirden ve nehyiden ve va'den ve va'ydan ve ahyār u qaşaşdan

ve işāret-i (16) ‘ulūmdan ve m‘aāni-i nukātdan ve daḳāyık-ı ḥaḳāyıkdan ve āyāt-ı muḥkemātdan (17) ve müteşābihātdan nāsiḥātdan ve mensuḥātdan bu dükeli

[206a]

(01) heb allāh adından şādır olmuşdur nitekim bir ulu sulṭān kendü menşürünü (02) vilāyetine vëribse evvelinde kendünün ulu adını yazar tā bileler kim ol (03) menşür icinde her nekim varısa sulṭān sözidür imdi ma‘lūm oldıkim (04) allāh adı dipsüz denizdür ‘āḳiller anı bilmekde ḥayrāndur ve ‘ālimler anuḡ (05) ḥaḳīḳatinde ‘āciz ve sergerdāndur nitekim dëdi وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ (06) ya‘nī ne kimse anuḡ zātıḡ bilür ve ne adın bilür ḥaḳḳ ma‘rifetile su‘āl eger (07) saḡa şorarlarsa ki ism-i ā‘zam oldur kim anunıla du‘ā kılsalar ḳabül (08) olur ammā biz bu adıla dā‘im du‘ā kılıruz ḳabül olmaz niçün cevāb oldur kim (09) du‘ānuḡ şartları vardur nitekim namāzın şartları vardur ol şartlar (10) yërine gelmeyince namāz dürüst olmaz nitekim dëmişlerdür *الدُّعَاءُ مُفْتَاخٌ* (11) ya‘nī du‘ānuḡ ḳabüleriñüḡ kilīdi dilidür ve dişleri (13) ḥelāl loḳmadur şonı ihlāşdur ve ḥuzūrı ḳalbdür vaḳti ki bir kişi ki (14) ḥelāl yëye ve toḡrı söyleye şıdkıla ve ihlāşıla du‘ā kıla ḥāşā (15) ol ḳabül ëtmeye ammā ol keremi çok pādişāh ḥācetleri revā édicidir (16) ammā ‘arab dilince allāh dëmenjün ma‘nisi böyledür ki *الْمُسْتَحِقُّ لِلْعِبَادَةِ* (17) *مِنْ جَمِيعِ الْبَرِيَّةِ* ya‘nī allāh aḡa dërler ki lāyıkdur ki cümle ḥalāyık aḡa

[206b]

(01) ṭapmaḡa daḡı allāh oldur ki ana ḳarnında oḡlanlara ve yavrılara şaḳlaya (02) ve bir niceler eydür allāhuḡ aşlı ilāhdur ya‘nī *إِلَهَ الْخَلْقِ عَنْ ذِكْرِ إِلَهِمَّهِ وَالْإِحْاطَةِ* (03) *بِكَيْفِيَّتِهِ* bu söziñ ma‘nisi oldur ki dükeli ‘āḳillerün ‘aḳlı ḥayrāndur anuḡ (04) niteligi bilmekde ey ‘aziz men ne ḥoşdur allāh adıyla aḡa yalvarmaḡa bir yëre ki allāh (05) adı āḡ ḳarışıbdur nükte kimdür kim yazuḳlularuḡ yazuḡını yarlıḡaya meger (06) allāh *وَمَنْ يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ* kimdür

ki günāhı ḥasenāta mübeddel kıla meger (07) allāh فَأَوْلَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ kimdür ki kul buñalub bi-çāre (08) olduğı vaktin du‘āsın kabūl éde meger allāh أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا (09) hikāyet çünki rūhı ḥaqq te‘ālā ādemün qalbine vëribdi (10) rūh miskīn ol tar yere giricek taşalandı diledikim girü ol (11) ‘āleme vara evvel nefḥa merkebine binüb geldi ki وَتَفَحُّتُ فِيهِ مِنْ رُوْحِي (12) çün merkebin bulımadı şıkındı bir kez āh étdi ḥaqq te‘ālādan (13) ḥiṭāb-ı ‘izzet érişdikim ey rūḥ biz seni ol ‘āleme āh içün vëribdük (14) kim senden ol kulluğı bulayıduğ zīrā ki bizüm allāh adımız qarışupdurur (15) bu arada söz çoğdur ādemün kışşası meşhūrdur girü tefsīre gelem (16) söz uzun olmasun ki وَدَلَّ حَايِرُ الْكَلَامِ مَا قَلَّ وَدَلَّ naşīhat imdi miskīnler (17) ganīmet fırsat-ı ganīmet görüñ fırsat elde iken fevt étmegi bir vaqıt gele başuñun

[207a]

(01) ki nāgāh apansuzın ölüm gelür ol vaqıt dükeli ‘ālem bir kişinün (02) olsa dükelin vërse destūr vërmeyeler ki bir kez سُبْحَانَ اللَّهِ veyā الْحَمْدُ لِلَّهِ (03) bunun üzerine emsāl çoğdur ammā maqşūddan iraq düşer (04) hikāyet şeyḥ şiblī raḥmetu’l-lāhi ‘aleyh evvel ḥālinde şöyle idikim (05) bir kişi kim anuñ qatında allāh dese ağızına şekker tıldurur idi āḥire (06) ḥālinde şöyle idikim allāh dëyeni taşıla ağızı yere ururıdı pes (07) mürīdler eyitdiler yā şeyḥ evvel luṭf gösterdün şimdi kāhır gösterürsün (08) niçündür cevāb eyitdi ol vaqıt ki gāflet ‘āleminde idüm anuñ adı (09) kulağıma hoş gelür idi şimdikim vuşlat ‘ālemindeyim anuñ (10) ḥuzūrunda adını işitmek utanurım su‘āl mürīdler eyitdiler niçün (11) anuñiçün ki bir kişi sulṭāndan iraq olsa adın eydibilür (12) çünkim sulṭān ḥuzūrında ola adını baḥsi añar veyāḥūd ne (13) zühresi vardur kim söyleyübile nükte kişi kulağızı menzile érmekiçün (14) ister çün menzile ére kulağızı nedir ammā ‘āşık kim cānlar cānına (15) érmek ister çün ére cān ne işe gelür قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ pes (16) bu bir dimağun

kadrini sen ne bilesin çün aşlından işitmedüñ (17) nitekim bilâl-i hâbeşî bir nice ‘ömrünü iki dêmekde geçürdi çünki

[207b]

(01) allâhuñ birligini bellü bildi dâ’im أَحَدٌ أَحَدٌ dërdi āhir şol dereceye (02) êrdikim kaçan ehad dëse niçün olurdu kendüden giderdi hikâyet (03) şeyh cüneyd-i bağdādî bir gün bāzardan geçer idi bir fukāğî çağırurdıkim (04) مَا بَعَى إِلَّا وَاحِدٌ bunı işidüb na’re urub düşdi uzı (05) gitdi çün ‘aql girü başına geldi eydür ey miskîn aşıda birden (06) artuğ ne vardur hikâyet naqlde şöyle gelmişdür kim bāyezîd-i bestāmî (07) bir gün bāzardan geçeridi fāhir tonların gëyüb bir hoca şeyh hocalardan (08) şanub eydür yā hoca hisābım vardur yardım êdivër dëdi (09) şeyh oturdu hoca eydür dört yer şeyh eydürdi bir h’āce (10) yüz yıldan artuğ hisāb êtdi şeyhe eydür sende kaç var (11) şeyh eydür bir hoca eydür ey delü bunca hisābkim saña işmarladım (12) sen henüz bir mi dërsin şeyh eydür delü sensin aşlı (13) hāqîkatde birdür ancak kalanı mecāzdur dëdi hoca bunı işitdi (14) mālın yağma kılub allāh yoluna girdü evliyālar bölüginden oldı hikâyet (15) bağdāduñ hālîfesi gemiye binüb temāşā kılub idi ve vaqti hoş (16) olub diline bu geldikim اللَّهُ وَاحِدٌ وَاحِدٌ dedi ammā böyle (17) dëdüğinden murādı oldıkim nitekim hāq te’ālā tañrılığında birdür

[208a]

(01) hilāfetde birin ca’fer adlu bir ‘ālim gemide bileyidi böyle cevāb vërdi (02) kim yā emîre’l-mü’mînîn اِثْنَيْنِ فِي اِثْنَيْنِ إِلَى اِثْنَيْنِ (03) dëmek olur kim ikisin ya’nî cān u ten iki içinde ya’nî gece gündüz (04) ikidensin ya’nî ata ve ana ikiye gidersin ya’nî uçmağa yā tamuya (05) ammā hadîsde gelür ki çün uçmağ ehli uçmağda tamu ehli (06) tamuda qarār dutalar pes hāq te’ālā ferîştelere vërib yëñi (07) varuğ ol beni birleyen kullarımı aluğ ‘arşı altına gelüñ ki (08) niçün cemālüm görsünler çün ferîştelere geleler

haqq te‘ālānuñ (09) selāmın degürler pes herbirisi müvaḥḥidlerün birer buraka binüb ‘arş (10) altına geleler ḥiṭāb-ı ‘izzet gele ki مَرْحَبًا بِأَوْلِيَاءِ وَوُجُوهِ (11) andan haqq te‘ālā bunca luṭflar ve kerāmetler kıldıkdan sonra (12) niçün cemālinden ḥicāb getüre ve eyide kim kıllaruma egerçi dünyāda (13) çün zahmet çekdüñüz uş cemālüm görün pes muvaḥḥidler haqq te‘ālānuñ (14) nūrıyla bile göreler رَزَقْنَا اللَّهُ وَإِيَّاكُمْ andan sonra ḥiṭāb-ı ‘izzet (15) ‘izzet gele kim girü yerlü yerünüze varuñ bir nicesi gideler bir niceler (16) duralar ḥiṭāb-ı ‘izzet gele ki siz niçün gitmedünüz dēye eydürler ilāhī (17) biz seni dünyāda birledük senden artuğdan ne varısa yüz döndürüb

[208b]

(01) terk eyledük imdi revā mı ola kim dünyāda senünile olavuz bugün (02) bizi senden artuğa ḥavāle kılasın biz ne dērūvüz uçmağı ve ḥūrīleri (03) bize seni gerek dēyeler andan ḥiṭāb gele ki آتَا لِمُوحَّدٍ وَأَنْتُمْ الْمُوَحَّدُونَ (04) ya‘nī ben ol birledünüzün siz birleyenlersiz ve benüm sevdüğüm dağı muvaḥḥidlerdür (05) ammā varuñ uçmak sizünile müşerref olsun dēye andan sonra (06) girü yerlü yerine ve köşklü köşkine geleler nükte haqq te‘ālā eydür (07) yā aḥmed tevḥīdümkim muvaḥḥidler gönlinedür benim cemālüm ve celālüm nişānidur (08) anda kim benüm nişānum ola olar memleketden nice ayru olalar belkim (09) dünyāda amān milkinde olalar ve āḥiretde kırtulmağa sebep tevḥīddür (10) ḥikāyet ebū sūfuñ bir kılı varıdı müslimān oldı imām diledikim (11) aña şağış ögrede eyitdi yā muḥbil eyit bir eyitdi bir imām (12) eyitdi iki muḥbil eydür efendī bir dēdüğimden sonra iki dēmezim (13) dēdi pes imām eydür bu ḥisābdur tevḥīde ziyānı yoğdur muḥbil (14) eydür efendī ben ḥisāb kıtāb bilmezem böyle dēse imām ağladı ol (15) kılı āzād etdi hālīkdan āvāz geldikim yā imām eger señ anı (16) kılluğ bendinden āzād etdiñse ben de anı ṭamudan āzād kıldum (17) imdi bilgil ki bir tersābaçe bir kez anı birledüğüñü dünyāda ve

[209a]

(01) āhiretde āzād buldı imdi beşāret olsun sizi mü'minler kim elli (02) altmış yıldan berü anı birleyesiz ve anuñ buryuruğun dutasız ol (03) keremi çok pādişāh eger sizi tamudan āzād  d b u mağına iled b d z rın (04) g ster rse hi   ac b gar b olmaya ey  az z men bu arada ehad (05) tefs rin hatim k lalum ehadile v hid arasında ekseri  ulem ' katında (06) fark yokdur del l oldur baņa ki  abdu'l-l h bin ubb  kır 'tıdur ki *قُلْ هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ* (07) okur bir nice  ulem ' fark  derler eyd rler ki v hid-i şif tda (08) isti'm l  derler ehad-ı z tda isti'm l k lurlar pes bilgil ki v hid n (09)  c ma'nisi vardur bir ma'nisini oldur ki anı bilmege yaramaya ikinci (10) ma'nisi oldur ki anuñ m nendi olmaya nitekim  arab eyd r *قُلْ وَاحِدٌ* (11) *فِي عَصْرِهٖ* ya'n  *لَا تَنْظُرْ لَهُ* demek olur  c nci ma'nisi oldur ki anuñ (12) kend  işinde ortağı olmaya bu  c şif tla l yıkdur ki aņa v hid (13) d yeler *اللَّهُ الصَّمَدُ* imdi bilgilkim ehl-i tefs r *صَمَدٌ*  ok vecihler d mişlerd r (14) ibn-i  abb s ve m c hid ve hasan ve sa' d bin c beyre eyitdiler *صَمَدٌ* (15) oldur ki anuñ i i olmaya ve sa' d bin m seyyeb eyd r *صَمَدٌ* oldur ki (16) anuñ  arnı olmaya şu'bi eyd r *صَمَدٌ* oldur ki anuñ cevfi olmaya (17) ve y meye ve i meye  ikrime eyd r *صَمَدٌ* oldur ki ol kimseden doğmamış ola

[209b]

(01) bir niceler *صَمَدٌ* oldur ki anuñ m nendi olmaya  al  eyd r *صَمَدٌ* oldur ki (02) anuñ ululuğı kem lde ola ve h cet vağtinde  ullar h cetin aņa  arz (03)  de  at de eyd r *صَمَدٌ* oldur ki  alk dan Şonra b ki  ala  al  bin (04) m s  eyd r *صَمَدٌ* oldur ki hi  kimse andan yuk ru olmaya ve  a ıllar (05) nevm z ola anuñ niteligin bilmekde s dd  eyd r *صَمَدٌ* oldur ki bel  (06) ve ma'şiyet vağtinde aņa fery d k lalar yem n  eyd r *صَمَدٌ* oldur ki (07) hergiz uyumaya ibn-i keys n eyd r *صَمَدٌ* oldur ki hi  kimse anuñ (08) şif tıyla şif tlanmaya ve dağı mu atil eyd r *صَمَدٌ* oldur ki hi  anuñ (09)  ayıb olmaya rab a' eyd r

صمدٌ oldur ki kāmīl ola kendü şıfatında (10) ve kâdir ola kendü fi'linde işine ve bir niceler eydür صمدٌ oldur ki (11) dükelinüñ üzerine gâ'ib ola ebü hureyre eydür صمدٌ oldur ki dükelinden (12) müstağnī ola ve dükeli 'ālem aña muhtāc ola hāmedānī eydür (13) صمدٌ oldur ki fānī olmaya ebeden ḥasan eydür صمدٌ oldur ki ne dilerse (14) işleye kimse aña mu'ariz olmaya muḥammed bin 'alī eydür صمدٌ oldur ki (15) göz anı görmeye ve fikirler aña èrmeye ve dükeli nesne andan qorqa (16) ca'fer eydür صمدٌ oldur ki ḥalq anı bilmekte adından nesne bilmeye (17) bir niceler eydür الصمدُ/ya'nī beş ḥarfdür elif lam mim şad daldur

[210a]

(01) ammā elif işāretdür anuñ birligine lam işāretdür anuñ uluhiyyetine (02) elifle la bir bir içinde mudğam olur okuyucaq hıçbirisi dilde belürmez (03) işāretdür aña ki anuñ zātını gözler görmez kimseyi (04) kıyās èylemege yaramaz ve 'aқıllar aña èrmez ve dürlü 'ilim aña muḥiṭ olmaz (05) ammā gözde āşikāredür işāretdür aña ki 'āriflerüñ göñlinde şābitdür (06) ve kıyāmetde mü'minler gözine āşikāre olasıdur şad işāretdür (07) anuñ şıdқına ve işini doğrılığına mim işāretdür mülk-i ḥaқıqīlıđına (08) ya'nī mülk anuñdur kime dilerse vèrür ve kimden dilerise alur (09) dal işāretdür devāmına ya'nī anuñ pādişāhlıđı dā'imdür hıç zevāli (10) yoқdur ve bir niceler eydür صمدٌ oldur ki anuñ beқāsı zā'il olmaya (11) ve fenā'ili anuñ yörisine yörenmeye ve bir niceler eydür صمدٌ oldur ki (12) diller anuñ şenāsında 'āciz ola ve beyānında kāşır ola ibn-i 'atā (13) eydür صمدٌ oldur ki yüce ola azmaқdan ve azmış işleri (14) ol oñara ve bir niceler eydür صمدٌ oldur ki yemeye ammā yèdüre bir (15) niceler eydür صمدٌ oldur ki ḥācet vaқtinde kaşd anuñ dergāhına (16) èyleyeler her kimki bu dèdügümüz vücūh üzerine ḥaқıqāt bildikim (17) dā'im oldur ve hergiz anuñ zevāli yoқdur ve kendü kim

[210b]

(01) nefsini fānī ve zelīl bildi tamām mü'min oldur laṭīfe bir nice ḥakīmler (02) dēmişlerdür kim eger dünyā başdan başa altun olsa ve āḥiret (03) bir sağıdan olsa idi pes vācib bu idikim 'ākīl olana kim (04) āḥireti ihtiyār kılayıdı dünyā üzerine dünyāya rağbet kılmayayıdı (05) su'āl niçün cevāb anuñiçün ki dünyā fānīdür ve āḥiret bākīdür (06) pes bākī қalan sağısı fānī olan altundan yēgdür فَكَيْفِي أَمْرٌ (07) كَيْفِي عَكْسٌdür ki dünyā hemān bir sağısı gibidür hem fānīdür āḥiret altun (08) gibidür hem bākīdür ḥikāyet bāyezīdün bir mürīdi vardı otuz yıl (09) ḥizmet étdi nice kim şeyḥ ḥizmet buyurayıdı adını şorarıdı (10) bir gün ol mürīd eydür yā şeyḥ otuz yıldur ki ḥizmet éylerem henüz (11) ādem öğrenmedün şeyḥ eydür ey baṭṭāl andan berü kim ben anuñıla (12) bilişdüm ve anuñ 'ışkıla üleşdüm kendü adımı unuttum senün (13) ḥod ne bileyim dēdi ammā her kime ki تِلْدٌ وَلَمْ يُوَلِّدْ sıfatıyla tecellī kıla 'avratdan (14) oğlandan kıılır su'āl niçün cevāb anuñiçünki (15) ḥaqq te'ālā kimseden doğmadı ve andan kimse doğmadı ve doğmağdan (16) münezzehdür ve her kim pākılık ihtiyār éde aña bir ḥāl ḥāşıl olur ki (17) muḥarreb feriştelere ol araya girmezler ve mürsel peygamberler ol arada

[211a]

(01) şıgmazlar nitekim ḥaqq te'ālā yaḥyā peygamber ḥālinden ḥaber vērür kim (02) وَسَيِّئًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ dēr ya'nī ḥuşūr dēyü (03) aña dērler ki bir vaḳit aña gālib ola ki 'avratdan oğlandan қala (04) eyle degül ki süstluğdan қala belki celb-i 'ışkından қala ki hergiz (05) kimseye nazār olmaya ve her kim bu maḳāmı da'vā kıla anı ḥub şüretile (06) şınarlar eger 'avrata meyl étmeyse ise yūsuf vaḳit ve yaḥyā-yı zamāndur (07) ammā bu ḥāl tecellī pertevindendür ve her kimkim şamediyet vechiyle nazār éde (08) yemekden içmekden kesilür ve her kimkim تِلْدٌ وَلَمْ يُوَلِّدْ koқusı érişe (09) aña ne 'avrat oğlan қayusı қalır su'āl şorarlarisa (10) ki doğduğun niçün ol zikir étdi kimse ḥod atası var dēyü (11) da'vā étmeydi illāki oğlı kıızı dēdiler cevāb anuñiçün zikir étdi kim (12) evvel resūlden

şordukları vakit eyitdiler kim dünyāyı kimden mīrās (13) yēdi dēdiler pes ḥaqq te‘ālā celle celāluhu su‘āle muṭābıḳ cevāb eyitdikim (14) ol kimseden doĝmadı laṭife ve bir cevāb daḫı budur kim yüz biḳ (15) cāna diger güyā ki ḥaqq te‘ālā eydür ey ḳulum nite kim atam anam yoḳdur (16) oĝlum kızum daḫı yoḳdur dēmek olur nükte bu arada bir sır daḫı (17) vardur ki yüz biḳ cāna deĝer ya‘nī bir pādişāhuḳ ki oĝlı kızı

[211b]

(01) olmaya ve atası anası olmaya dükeli māl mülki ḳulları elinde olur güyā (02) ki ḥaqq te‘ālā eydür ey ḳullarum atam anam oĝlum kızım yoḳ kim (03) mālımı mülkümi dartınam imdi bilüḡ kim mālum mülküm sizüḡdür mecmū‘ını (04) sizüḡiḳün yaratdum ammā ol kişilerüḡ kim göḡlünde allāh te‘ālā muḥabbet (05) ola ol kişi oĝul kızıyla düzülmez ammā ol pādişāhlar pādişāhına (06) ḥod oĝul kız nite revā ola ḫikāyet ol bir velīnüḡ meşḫürdür ki (07) evlenmezdi fi’l-cümle evlendi bir oĝlı oldı ve öldi ammā ol (08) göḡlüdeki allāh ḳorḳusu ola ol göḡülde ayruḳ nesne sevgüsü (09) nite ola yā nite şıĝa nitekim meşelde gelür ki iki sevgü bir göḡülde şıĝmaz (10) *وَأَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ* ya‘nī allāh te‘ālā ḫazretine ḫiḳbir kimse beḡzemez ve daḫı (11) bir yērde eydür *قَلَّا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ* *وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ* ya‘nī siz kimseyi aḡa (12) mānend ḳılmaḡ siz bilürsüz kim kimse aḡa mānend degildür *وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ* (13) vav vāv-ı ḫāliyyedür ya‘nī dēmek olur kim ḫāl budur kim siz bilürsüz (14) ammā ‘arab kāfirlerinden herbir ḳabīlenüḡ bir putı varıdı aḡa ṭaparlar (15) idi ammā ‘aṭfān ḳabīlesi ‘uzzāya ṭaparlarıdı hilāl ḳabīlesi (16) menāta ṭaparlarıdı benī ḫuzā‘a ḳabīlesi hübele ṭaparlarıdı fi’l-cümle (17) ka‘benüḡ icinde üç yüz altmış put varıdı uluraları

[212a]

(01) putların ḫübel idi herbir ḳeride anuḡ aduḡ ḳaĝırşırlardı u‘lu (02) ḫübel dēyü ḳaĝırurlardı vaḳti ki muḫammed muşṭafā küffārıla cenk ētse eydür (03) idi *اللّٰهُ اَعْلٰى وَاَجَلُ*

dèridi kâfirler u‘lu hübel dèrlerdi imdi (04) haqq te‘âlâ eydür ey bî-çâreler bir nesneye taparsız kim kendü düzdüğünüzdür (05) pes niçün ol pâdişâha tapmazsız kim sizi (06) yaratdı yoğiken var èyledi ‘aceb işdür ki bir pâre cânsuz taş’a (07) ve ağaca taparsız ki bunca pâre pâre èyelerler keserile paltayıla yonarlar (08) andan dönerler an’a taparlar tañrı dèyü taparlar ammâ ol pâdişâhlar (09) pâdişâhı kim cân u cihânı ol yaratdı an’a tapmazlar imdi ey (10) miskîn dirîgâ ki *وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ* sırımında haberin yokdur (11) bunda ne sırlar vardur imdi bilgil ki haqq te‘âlâ darb-ı meşelile (12) ol müşriklere gâyet cāhilliklerini bildürdi ve eyitdi *صَرَبَ اللَّهُ* (13) *مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يُقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ* ya‘nî demek olur ki sizün (14) meşelünüz kim ölmüş putları berāberi èyersiz yeri gögi yaradan (15) tañrıyla ol kişi meşeline beñzer ki berāber èyeler bir kulu ki hîç nesne (16) bilmez ve kâdir ve mâlın degül bir kimseye beñzerdü ki kâdirdür ve mâlındur (17) ve mün‘imdür ve nice dèrler ise kendü mâlınında taşarruf èyeler aşikâre

[212b]

(01) ve gizlü imdi haqq te‘âlâ ol kişinün meşelin beyân èyeler ki (02) birisi āzād ve gani ve kendü āmāline kâdir mutaşarrıfdur ol biri (03) kuldur ‘āciz nesneye kâdir degil imdi bu ikisi hergiz berāber degildür (04) birbiriyle ammâ her-çend ki ādemîlikda berāberdür ammâ evşâfda muhtelif (05) pes berāber nice revā ola ol mâlını lemyezel ve hālik-ilā-yezāl (06) ile bir taşdan ve ağacdan yonulmuş putlar arasında fark olmaya mı (07) hālik niçün kendünün bî-nihāyet kereminden girü geleydin darb-ı meşel (08) èder kim tā ki azmış kulları kendülerin dèvşüreler ve delîl (09) ve hücçet bunlara vèrmiş ola nitekim eyitdi *وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ* (10) *أَحَدُهُمَا أَبْكَمٌ لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَهُوَ كَلْبٌ مَوْلِيُهُ* pes bu ikinci (11) meşel ki haqq te‘âlâ ‘azze ismuhu kendü zātı birle ki mufîz hayrdur (12) mün‘im rāzıkdur ol ölmüş putlar arasındaki kimseye anların ne (13) aşşıları doğunur ne ziyānları deger şanasıncim calabum eydür (14) ey ādemler sizün aranızda nicedür bir kişi kim kulağı

(15) işitmese ve gözi görmeye ve dili söylemeye ve hergiz uşşı ‘aklı olmaya (16) berāber midür şol kişiyle kim gözi görür ve dili söyler ve kulağı (17) işidür ve ‘aklı kāmildür ya‘nī hergiz berāber olmaya ammā ol yonduğunuz

[213a]

(01) putlar kim işitmezlik ve görmezlik ve söylemezlik ve bu dürlü dürlü noqşān (02) anların şıfatıdır ve ol pādīşāhıla kim sizi ve bunları yaradıcıdır (03) ve ādemīleri söyledicidir ve cinne ve inse ve on sekiz biş ‘ālem halkına (04) rızq vèricidir ve kulağa işitmek ve göze görmek ve dile söylemek (05) ve her a‘zāya kuvvet vèricidir ve semī‘dür ki mazlūmların inildüsi (06) işidür ve başīrdür kim dükeli hāli görür ve hekīmdür dükeli dertlülere (07) devā eyler ve şöyle başīrdür kim görmekligi şol hayşiyetiledür kim (08) kara gök icide kara tarlada kara taş üzerinde kara qarınca kangı ayağını (09) başduğunu görür ve ayağının ününi işidür pes kādirdür ki (10) kullarının bir nehibesine irak yèdekileri göstere ve işitdüre nitekim (11) ‘ömerün menākıbında gelür ki bir gün medīnede hutbe okurdu (12) nāgāh hutbe arasında yā sārīyetü el-cebelü’l-cebel dēdi şahābeler taşladılar (13) ki bunu niçün böyle dēdi kim bu hutbeye ta‘alluq söz degül dēyü hāliyā (14) eyitdiler bunda bir sır var ola dēyü tārīh yazdılar ne günde ne ayda (15) ne yılda ne sā‘atde idüğünü bir niçe zamāndan şonra ‘ömer çeri (16) göndürmişidi nihāvende geldiler fetḥ-i nuşretiyle çün çeri geldi (17) şahābeler sevinişüb karşı çıktılar çün ‘ömeri gördiler eyitdiler

[213b]

(01) yā ‘ömer fulān gün nihāvende kāfiriyle gāzāda buşaldı idi sizden (02) āvāz işitdük ki yā sārīyete el-cebelü el-cebel dēdünüz söziñüzi dutub (03) tağdan yanın aldık biz gā’ib olduq kāfir çerisi şıduq dēdiler (04) hisāb ētdiler kim medīneden nihāvende degin aralığı kırk günlük yolmuş (05) zekiyy kadar kim ol deñlü yere degin gösterdi ve hem

āvāzını erişdürdi (06) bunun üzerine hikāyet çok ammā söz uzanur subhāna'l-lāh (07) bir şanem kendüzini balta ve keser zahmından kurtarmaya ayruqları (08) nice şaklaya ve 'azābdan nite kurtara imdi anuñ gibi cemād-ı maḥzi (09) nite berāber kalurlar ol kādire ve şamede kim mecmū'ı varlık andandur (10) sūretü'l-felaḵ bu sūre mekkede indi ve bir niceler eydür medīnede indi (11) yêtmiş dört ḥarfdür yigirmi kelimedür bês âyetdür resül ḥazreti (12) eyitdi her kim bu sūreyi oḵusa gökden ne kadar kitāb indiyse dükelin (13) oḵumuşca şevāb bula ammā bu iki sūrenüñ inmekligine sebep oldur ki (14) ibn-i 'abbās ve 'āyişe eyitdiler ki cuhūdlardan bir oḵlan peygambere ḵulluḵ (15) éderdi pes cuhūdlar ol oḵlanı düzdiler kim peygamberüñ şalla'l-lāhu 'aleyhi ve sellem (16) ṭaraḡından birḵac diş ve birḵac ḵilkim saḡından ṭaraḡıla ḵıḵar aluvér (17) dédiler fi'l-cümle ol oḵlan almış cuhūdlar anuñla peygambere siḡir étdiler

[214a]

(01) ol cāzūnuñ adı lebīd ibn-i ā'şam idi andan ol siḡiri züreyk (02) oḵlanlarınuñ ḵuyusu dibinde gizlediler ve bir nice tefsīrde eydür (03) şarvān ḵuyusunda gizlediler pes resül ḥazreti ḡasta oldu sacı (04) ve saḡalı döküldi altı ay yatdı mübārek teni sızdı eridi hīḡ nolduḡını (05) bilmezlerdi bir gün resül yaturken ımızḡandı iki ferişteh (06) geldi birisi başı ḵatında ve biri ayaḡı ucunda oturdı birbirine (07) eydür resüle ne oldu birisi eydür cāzūlandı eyitdi kim cāzūladı (08) biri eydür ol cuhūd kim adı lebīd ibn-i ā'şamdur pes ol şordıkim (09) ne ile cāzūladı eydür birḵaç ṭaraḵ dişiyile ve biraz sac ḵılıyıla (10) andan eyitdi ol cāzūlık ḵandadur eyitdi bir ḡurmā ḵiçeginüñ ḵabarcaḡı (11) içinde ḵoyub ḵuyu dibinde bir ṭaş altında ḵoyupdururlar pes (12) resül ḥazreti belinleyü uyandı eydür yā 'āyişe baḡa ḡaḵḵ (13) te'ālā rencümi bildürdi andan resül ḥazreti 'alī ve zübeyri ve 'ammāri (14) ḵıḡırtıdı eyitdi varuñ fulān ḵuyunuñ şuyım ṭartuñ vardılar (15) ol ḵuyunuñ

şuyun dökdiler dibinden yoğrulmuş kınā gibi nesne (16) çıkardılar ol taşu kaldurdılar ol kapurcağı buldılar (17) ol kapurcağdan ol tarak dişleriyle sac kılın buldılar

[214b]

(01) ve dağı bir yay kirişin buldılar ol kirişde on bir düğüm düğümüş (02) ve her düğümde bir igne sancılmış çün bunu buldılar derhāl cebrā'īl (03) geldi bu iki süreyi getürdi ve eyitdi ki yā nebiyya'l-lāh bu süreler (04) okı çün okudı herbir āyeti okuduğca ol düğümlerün birisi (05) şaşılurdu tā on bir āyeti okudı ol on bir düğüm şaşıldı andan (06) resül hāzreti şağıldı ol hastalığından yeyindi şoloğ sā'at (07) duru geldi ve hem fi'l-hāl cebrā'īl geldi bu du'āyı resül üzerine (08) okudı bismi'l-lāhi *أَزْقِيكَ مِنْ كُلِّ دَاءٍ يُؤْيِيكَ وَاللَّهُ* *أَيُّشْفِيكَ* (09) andan aşhāblar eyitdiler yā resūla'l-lāha varalum ol cuhūdı depeleyelüm (10) resül eyitdi çün hağğ te'ālā baña vèrdi şifā vèrdi ben kendü nefsumiçün (11) kimseden kīn almazam eger kimseden kīn alurısam allāh için alurın (12) dèdi rivāyet hağğ te'ālā hūṭāb-ı 'izzet kıldı resüle ki yā aḥmed (13) dört kitāb ve ne kadar şuhūflar kim vardur kim gökden indi dükelerini (14) qurān içinde qodum ve dükelerini fātihada qodum ve ne kadar kim fātihada qodum (15) dükelerini bismi'l-lāhide qodum ya'nī demek olur kim her kim bir kez (16) şıdğıla ve i'tikādıla bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm dèse dört (17) kitāba ve dükeli şuhūfları okumuşca sevāb vère zihī sa'ādet senün

[215a]

(01) yā mü'min ki hağğ te'ālā şaşa bununu gibi sa'ādetler ve kerāmetler rüzī (02) kıldı va'l-lāhu ā'lem ve aḥkem bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (03) *قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا* *حَلَقَ* ya'nī eyit yā muḥammed şıgınurın (04) ben felāğ taşrısına her nekim taşrı yaratdı anuñ şerrinden *أَعُوذُ* (05) nefsi mütekellimdür şıgınurın demek oldu رَبُّ bu arada hālik (06) ma'nāsıdur *فَلَقٌ* dèdüğü şamu içinde bir oddur kim anuñ qapusu (07) açılıçak şamu ehli anuñ issiligi qatısından feryād kılub çağrışurlar (08) va'l-lāhu şıgınurlar bir niceler

eydür *فَلَقْتُ* dedüğü êrtenün (09) evvel ağarduğına dêrler *وَإِذَا وَقَبْتِ* ya'nî şıgınurın (10) tañrıya gāsik şerrinden karanulık êleyici şerrinden kaçan görse (11) ibn-i zeyd eydür *وَإِذَا وَقَبْتِ* dedüğü oldur ki (12) ya'nî şıgınurın tañrıya dañı ol gür şerrinden kaçan çok düşse (13) ve ol çok düşecek ve toluncağ şayruluk ve ulet çok olur (14) ve ol toğıcak ulet ve şayruluk götürüler *وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ* (15) *فِي الْعُقَدِ* ya'nî dañı şıgınurvan allāha şol cāzūlar şerrindenkim (16) efsūn okuyub dögerler ve ururlar *وَإِذَا حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ* (17) ya'nî dañı şıgınurın allāha şol hased kılıcılar şerrinden kim kaçan hasūdlık

[215b]

(01) kıla hüseyñ bin fazıl eyitdi hağğ te'ālā kamu dürlü şerleri (02) bu sūrede yād kıldı hased birle hatm kıldı pes ma'lūm oldı kim (03) hasūdlık dükeli şerlerden artuğımış imdi ol keremi çok pādışāhdan (04) dilerüz kim hasūdlıkdan şaklaya *بِرَبِّ الْفَلَقِ* demek bir niceler eydür *بِخَالِقِ الْخَلْقِ* (05) demek olur lügatde gelür *بِخَالِقِ الْخَلْقِ*dur bir niceler eydür felak (06) dedüğü cehennemde bir ağacdur hağğ te'ālā dilese ki kâfirlere 'azāb éde (07) ol ağacıñ yemişinden yédüre nitekim bir yerde gelür *إِنَّ شَجَرَتِ الرَّقُومِ* (08) *طَعَامُ الْأَثِيمِ كَالْمُهْلِ* ve dañı buyurdıkim (09) *يَا نَبِيَّ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ* ya'nî şerrüel-cinnive'l-ins bir niceler eydürler *وَإِذَا وَقَبْتِ* (10) dedüğü eydür kim kaçan dutulsa yüzi qararsa *وَإِذَا وَقَبْتِ* dedüğü (11) eydür kim kaçan kūsūfa girse *وَإِذَا وَقَبْتِ* dedüğü ya'nî (12) *الشَّجَرَاتِ الْمَوَاجِدَاتِ* demek olur ve bir niceler eydürler *وَإِذَا وَقَبْتِ* (13) ya'nî *ذِي حَسِيدٍ* imdi bilgil ki hased inen ulu günāhdur (14) bunun üzerine bir hikāyet işit bir gün şeytān la'īn (15) fir'avñ la'īn çapusına geldi fir'avñ halvetde otururdu (16) çapu kaçıdı fir'avñ eydür kimsin şeytān eydür yā nice tañrısın (17) kim çapuña geleni bilmezsin andan fir'avñ bildikim şeytāndur destürdur

[216a]

(01) içerü gir yā mel'ün dēdi çün içerü girdi fir'avn eydür (02) 'aceb ikimüzden dağı şafī ve sa'ādetsüz var mıdur şeytān eydür benim bir katı (03) dostum var ben ne dērisem anı datar evet anuğ bir kōnşısınuğ (04) iki inecügi vardur her gün bir canağ süd vērür henüz böyleyiken (05) bu dostum anı ḥased ēder eydür kim benüm yoğ anuğ dağı olmasa dēr (06) pes ma'lüm oldikim ḥasunudlıkdan zıst günāh olmaya ḥikāyet (07) bir gün mūsā münācātında iken nidā geldikim yā mūsā yukaru bağ (08) çün bağıdı gör dēdi kim bir kişi 'arş altında durur du'ā kıılır mūsā (09) eyitdi ilāhī bu ne kişidür ki bu mertebeye ērişdi dēdi pes ḥağğ te'ālādan (10) ḥitāb ērişdikim yā mūsā bu ol kulumdur kim bundan hergiz (11) ḥased gelmemişdür pes ma'lüm oldikim ḥasedi terk ētmek olur (12) şevābmış hem dağı şeytān la'īn uçmağdan çıkarmağa ḥased sebep (13) oldu bu arada söz çoğdur **sūretü'n-nāsi** bu sūre medīne (14) indi bir niceler eydür mekkede indi yētmiş ḥarfdür yigirmi kelimedür altı (15) āyetdür ammā bilgil kim ḥağğ te'ālānuğ luḥfindan bismi'l-lāhide (16) bir işāret dağı budur ki her kaçan kim şıdğıla bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm (17) dēse ḥağğ te'ālā 'azametiyle lebbeyk ey kulum dēr ve eydür

[216b]

(01) ki sen kulum ben senüñven calabuğ her ne dilerseğ vēreyin (02) dēr bu adlarım berekātında dilekleriñ revā ēdeyin berekāt-ı fağlı (03) bismi'l-lāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (04) ya'nī eyit yā muḥammed şığınuram ben ādemleriñ tağrısına kim (05) اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ya'nī ādemleriñ pādişāhidur bir niceler eydür ādemleriñ (06) ma'būdıdur bir niceler eydür ādemleriñ rāzıkıdır اِلٰهِنَا ya'nī ādemleriñ (07) yaradıcısıdur bir niceler eydürler مَعْطِبِهِمْ وَمَا نَعْتَمُ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ (08) ya'nī min şerri'ş-şeytān bir niceler eydür ma'nāsı budur kim şığınurın (09) tağrıya tā ki beni şağlaya şeytān şerrinden niçün anuñçünkim benüm (10) gücüm yētmez ki nefsümi şağlayubilem şeytān şerrinden yine niçün (11) anuñçünki şeytān ādem oğlanlarınuğ ḥamarlarında kağ (12) yügürür gibi

yügirür şöyle kim hîç bir kişi anı görmez ammā haqq (13) te‘ālā ‘azze ismuhu kâdirdür ki anı éde def‘éde beni şaklaya anuñ (14) vesvesesinden *يَا نِي الشَّيْطَانِ* ya‘nī şol şeytān şerrinden kim adı (15) hannāsdur hannās ol şeytāndur ki ādem oğlanlarınıñ göñli (16) içine girüb vesvese kıılır bir niceler eydür hannās ol şeytāndur (17) ki ādemlerüñ yüregi üzerine çöker vaḳti ki ādem oğlanları

[217a]

(01) gāfil olsalar ya‘nī haqq te‘ālāyı unutsalar ya‘nī zikri ḳosalar ol (02) şeytān hortumunu ol gāfillerüñ göñli içine şoḳar vesvese (03) éyler azdurur her kaçankim allāhı anşa zikre meşgūl olsa bozılır (04) hortumunu çeker ḳatāde eydür hannāsuñ şol it burnı gibi burnı (05) vardur ādemlerüñ göñli içine baturupdurur her kaçankim ḳul allāhı anşa (06) ol gizlenür muḳātil eydür hannās tokuz şüreti üzerinedür (07) hortumu vardur ādemüñ teni içinde yürür vesvese kıılır (08) nitekim eyitdi *فِي صُدُورِ النَّاسِ* ya‘nī ol hannāskim (09) vesvese kıılır ḳalāyıḳuñ göñli içinde olur nitekim ādemüñ göñline (10) girür cinnīleründe göñline girür vesvese kıılır üstād ebū’l-ḳāsım (11) rivāyet kıılır eydür nitekim şeytān cinnīlerden var ādemlerden de (12) vardur kim ḳalāyıḳı azdururlar vesvese kıılırlar ya‘nī birbirine (13) düşürürler nitekim ebū derden rivāyetdür bir kişiyeyitdikim ādem (14) şeytānından allāha şıgınurın nitekim in‘ām süresinde eydür *وَكَذَلِكَ* (15) *جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ* ya‘nī herbir peygambere (16) ādem şeytānının ve cinnī şeytānının düşmān kıılduḳ ve daḳı bir yérde gelür ki (17) *شَيَاطِينَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ* ve bir niceler eydürler ki hannāsuñ ḳunusu vardur

[217b]

(01) *كَحُتُوسِ الْقُنُودِ* ya‘nī hannās bozılır top olur şol kirpi gibi bir niceler (02) eydür ve’n-nāsi ma‘ṫūfdur vesvese manāhū ya‘nī ma‘nisi budur ki vesvese (03) şerrinden ve daḳı nās şerrinden demek olur muḳātil rivāyet kıılır resūlden (04) kim eyitdi bir gün cebrā’īl

geldi eyitdi yā resūla'l-lāhi (05) *أَلَا أُخْبِرُكَ يَا مُحَمَّدُ* ya'nī (06) bir gün bir gün cebrā'īl geldi eyitdi yā muḥammed ḥaber vèrmeyeyin mi yègreğiyle (07) bir nesnenüñ kim sen şıgıñursın resūl eyitdi belī ḥaber vèr ki ol (08) nesnedür cebrā'īl eyitdi *قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ* ile *قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْقَلْبِ* dur (09) dèdi 'alḳame rivāyet eydür 'utbe bin 'āmirden kim (10) resūl eyitdi dèr hīc te'avvüz ètmedi bu sūre gibi ve daḥı (11) rivāyetdür resūlden kim eyitdi bedrūstī ādem şeyṭānları vardur (12) nitekim cinnī şeyṭānları vardur pes şıgıñuñ tañrıya ādem şeyṭānlarından (13) ve daḥı şeyṭānlarından pes eyitdiler yā resūla'l-lāh ikisinüñ (14) daḥı şeyṭānı mı vardur andan resūl eyitdi cinnī şeyṭānı (15) ḥalāyıkıñ göñlüne girür vesvese ḳılur ammā ādem şeyṭānı āşıkāre (16) gelür azdurur rivāyet eydür ebū mu'āviye 'osmāndan kim eydür (17) beni atam vèribdi muḥammed bin münkedireki şoram iki sūreden

[218a]

(01) vardum şordum ki bu iki sūre ḳurāndan mıdur pes cevāb eyitdikim (02) *مَنْ لَمْ يَزْعُم* ya'nī her kim şöyle zu'm ètmese kim bu iki sūre (03) *أَنْتَهُمَا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ* (04) ḳurāndandır dèyü pes anuñ üzerine olsun tañrınun la'neti (05) ve feriştelèrüñ ve dükeli ḥalāyıkıñ la'neti rivāyet 'abdu'l-lāh ibn-i 'ömer (06) eydür efsūndan işbu du'ā yèter ki ḥasta üzerine oḳuyalar (07) *اللَّهُمَّ اذْهَبِ الْبَاسَ رَبِّ النَّاسِ وَأَشْغِ أَنْتَ* (08) *الشَّافِي لَشِفَاءِ آلِ* (09) *شِفَاءَكَ شِفَاءً لَا يُعَادِرُ فِيهَا سَقَمًا بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ* (10) nükte ḳünkim ḥaḳḳ te'ālā diledikim yūsufi zindāndan ḳurtara mışır (11) pādişāhı melik-i reyyāna düş ḥavāle ḳıldı el-ḳışşa ḥikāyet meşhūrdur (12) çün yūsufa geldiler dèdiler yūsuf bildi andan melik vezīriyle (13) yètmış ḥāşekīlerini vèribdi ḥil'atleriyle pes ol ḥāşekīler (14) gelüb yūsufi zindāndan ḳıçarub ta'zīmile ḥamāma getürüb (15) 'izzet ü ikrāmıla melik ḥazretine getürdiler melik-i reyyān (16) yūsufa mışırüñ ketḥüdālıgım vèrdi bu dükeli niçün idi (16)

anuçiünkim melik-i reyyānuñ düşüni ta‘bīr étđi dēyü su‘āl eger (17) şorarlarsaki ta‘bīr mi yēgdür yoħsa tefsīr mi yēgdür cevāb

[218b]

(01) eyitdikim tefsīr yēgdür su‘āl eger şorarlarısa girüki kerem-i melik-i reyyān mı (02) çoğdur yoħsa kerem-i melik-i reyyān mı çoğdur cevāb eyitkim kerem-i melik-i reyyān (03) çoğdur nükte güyā ki haqq te‘ālā eydür yūsuf ki melik-i reyyānun düşün (04) ta‘bīr étdügiçün bu kadar keremler èyledi pes ol kişiler kim benüm kelāmum (05) tefsīrini beyān kıla ve kıllaruma eydivere ol luğflar kim ben anuñıla (06) èyleyem kıllarum bir şemmesin ètmeye ve diller anuñ vaşında ‘āciz (07) kıla nükte eger ol düş ta‘bīri berekātında dükeli zindāndağılar (08) āzādlık buldıysa yarın kıyāmet gününde haqq te‘ālā dañı tefsīr (09) berekātında tefsīr edenleri ve dinleyenleri şamudan kırtara lañife melik-i (10) reyyān buyurđı yūsufi ħammāma iletdiler ħammām kıpusından tā melik (11) kıpusına degin üç yüz biñ ceri şaf bağlayub durdılar ve her (12) bir çerāklarda ve köşklerde ve sarāylarda muğannīler ve cenkzenler (13) ve muñrıblar ‘işret ederlerdi ve dürlü sazlar çalınur idi ve her (14) bir kışi elinde tabaqlarıla altunlar ve gümüşler dutarlardı ki herbir yerde (15) yūsufuñ başına sacular sacarlardı bu dükeli niçün anuçiünkim mu‘abbir (16) zindāndan çıkar dēyü ammā yarın kıyāmet gününde tefsīr eden (17) ve dinleyenler gürdan baş kılduralar haqq te‘ālā buyura uçmağdan tā ol

[219a]

(01) kıluñ gürına degin nice yüz biñ feriştelere şaf şaf duralar (02) ellerinde nürdan tabaqlarıyla tolu tolu misk-ğabar dutalar rahmet (03) kösin dögeler ‘ināyet tablın çalalar ve dürlü dürlü āvāzlarıla (04) kışlar na‘m kılalar ħūrīler sevine ve kışlar öte herbir yerde misk (05) ve ‘anber saçu saçalar feriştelere gülgüle kılalar tesbīħ taħmīd edeler (06) imdi bu dükelisi niçün anuçiünki melik-i reyyānuñ müfessirleri (07) gürdan kıçardılar lañife

çün yūsuf hamāmdan çıkdı (08) hāşlar yūsufi ʿizzet-i ikrāmıla elden elde alub meliki tahtına degin (09) getürdiler pes melik yūsufi şordıkim çok zaḥmet çekdüñ (10) zindāndan ve ʿavratlar mekrinden ve muddaʿiler taʿnından nitesiz dēdi (11) pes yūsuf eyitdi el-ḥamdüli'l-lāh ki zaḥmet rāḥata döndi çün melik (12) yüzünü gördüm dükeli zaḥmeti unuttum miḥnet rāḥata döndi dēdi (13) çünkim kıyāmet günü ola müfessirleri daḥı ʿizzet-i ikrāmıla alub (14) uçmak şadrına iledüb melik-i reyyān ḥazretine getüreler andan (15) allāhu teʿālā şora ki ey kulum dünyā zaḥmetinden ve gūrda yatmak cevrenden (16) nitesin dēye kıl eyde kim el-ḥamdüli'l-lāh zaḥmet raḥmete döndi ve miḥnet (17) rāḥata mübeddel oldı dēye nükte çün yūsufıla melik ḥalvet kıldı

[219b]

(01) andan melik eyitdi yā yūsuf nice zaḥmet çekdüñse imdi uş mışır (02) meleketi saña ve taht ve baht senüñ ve ben de yār saña dēdi çünki yarın (03) kıyāmet gününde mü'mini ḥaḥk teʿālā ḥazretine getüreler nidā gele ki ey feriştelirim (04) siz işbu işiñüze varıñ ben ḥalvet kulumuñ ḥālinden şorayın dēye (05) pes ḥaḥk teʿālā eyde ey kulum nitesin dēyüb nevāziş kıla mü'minler eydeler (06) ilāhī nite dilersin pes eyde ki ey kulum nice idüğüñ bilürem illā (07) senüñ söyledüğüñ baña ḥoş gelür dēye andan kıl eyde calabum (08) bunca guşşalar geçürdüm ve zaḥmetler daratdum ve miḥnetler gördüm (09) ve meşakḥatler çekdüm illā bu dükeliye senden yüz döndürmedim dēye (10) andan pādişāhı ʿālem eyde kim gerçek eydürsin ey kulum dēye imdi (11) bugün niʿmetler vèrmegi hiç dükemeye ve pādişāhlık vèrmegi zevāli (12) olmaya ve beḳā vèrmegi fenāsı olmaya imdi uş uçmak memleketin (13) saña tahtu ve bahtu saña vèrdüm ki hiç ḥorluk olmaya ve uş (14) ḥüriler çiftüñ ğilmān vildān ḥizmetkārıñ ve ben senüñ munisinüñ (15) mādem ki sen bāḳī ben sākī dēye andan kıl eyde ilāhī çün böyle (16) ʿināyet ve raḥmet

 yleyiserd n evvelden ni n  tmed n d ye ki (17) t  ana  arnı zind nın g rmeseyid k
ve d ny  bel ların ge urmeyeyid k

[220a]

(01) ve g rda yatmak za metin  ekmeyeyd k d ye andan cel l   cabb r ker m   (02)
gaff r ra  m   sett r eyde ki ey  ulum  adirid mkim evvelden seni (03) u mak  adrına
eri d re idim amm  diled mkim y sufi  arda ları (04)  asedinden  urtaram  c g n
 uyuda zind nladum ve diled m ki y sufi (05) mı ra p di  h  ılam yedi yıl y  on iki
yıl zind n za metin  ekd rd m (06) n kte amm  diled mkim sa a m  fik  na ve  na
y zin g sterem (07)  na  arnında zind nladum ve diled mkim seni u mak  adrına
ayrurub (08)  hret p di  hın  ılam ve ni n cem l mi g steren bi  yıl y  da ı (09)
artu  y  eksik seni yer  arnı zind nında egled m n kte pes (10) imdi y suf  as d
 arda ları  errinden  urtarma a  c g n (11)  uyı zind nın  ekmege diger andan  efkatli
ata ve  na y zin (12) g rmege  okuz ay  na  arnında yatma a diger ve benim gibi (13)
p di  hın cem l-i kem lin g rmege bi  yıl yer altında yatma a diger (14) eger b yle
olmasaydı bu ni metleri r yig n bulmu  oladu uz (15)  adrini bilmeyed n zdi amm  bu
ni metleri kend z n zden (16)  anadu uz amm  bu kend   acizli u uzı ve benim
 adirli ımı (17) neden bileyd n z nitekim   ir eyitdi

[220b]

(01) beyt *هٰندو قَدْرٌ كِه هٰندو قَدْرٌ كِه هٰندو قَدْرٌ كِه هٰندو قَدْرٌ كِه هٰندو قَدْرٌ كِه* (02) *بَرْتَخَرِبِدِه جَانَرَا اَز اَنْ قَدْرَتِن تَمْبَدَانِي كِه هٰندو قَدْرٌ كِه* bu beytin ma nisi
oldur kim ya ni (03) c nı altunla  atun almadun andan  t r   adrini bilmezsin (04) ki
z r  hindu  adrini bilmez aylak met u  bunun  ik yet budur (05) ki bir hindu  ul
 ocasını yolda depeledi da ı bir  ehre geldi (06) ol a ır bah lu  um  ları yok bah ya
v r r idi meger bir (07)   ib-i n zar bu beyti o udı imdi hem n bu ma niden d keli
(08) nesne anlanur z r  her nekim  a   te al   ullarına v ripd r r ve erz nı (09)

kılıpdurur dünyāda ve āhiretde dükelin satın vèrmevidürür mü'minleri (10) aylak bulupdururlar anıñçün qadrini bilmezler bu arada söz çokdur (11) imdi bu za'īf ve nahīf ve miskīn ve günāhkār kulkim üveys bin hocā' osmān bin emīr-i ilyās bin evliyādur (12) eydür ki ilāhī ilāhī (13) bu qurānkim senüñ kelām-ı kadīmiñdür ve senüñ birliñüñ beyānidur senüñ (14) hazretü ki senüñ pāk kelāmuñ şefī'c getürmege yarar ve hem lāyıkdur (15) ve bizüm bu çok günāhlarumuzu yarlıgayub ve gūr 'azābından qurtarub (16) ve kıyāmet qorqularından āzād édüb uçmaq şadrına érüb (17) ve bī-çün cemālünge érübmege yarar ilāhī ilāhī bizüm pākıgumuzu

[222a]

(01) senüñ pākıguna ve senüñ kelāmuñ pākıgına bağışlayuvère ve bizüm (02) qara yüzümüzi şerīf adlarıñ hürmetine aq kılıvèr ve günāhlarumuzu (03) yarlıgayıvèr ve hañālarumuzu señ 'afv èyle āmīn yā rabbe'l-'ālemīn (04) كَتَبَهُ الْعَصِيَّ الْغَرِيْبِيَّ فِي بَحْرِ الْمَعْصِيَّ ضَاحِبُ الْمُنْكَرُ فِي اسْوَاءِ نِيَالِي فِي شَهْرِ (06) الْخَائِفُ يَوْمَ يُؤْخَذُ بِالنَّصِيَّ حُسَيْنِ الْخُلُوصِيَّ بِنِ ابْرَاهِيْمِ (05) قَلْبُ الْقَاسِيَّ تَارِيْحِ HICRETI'N-NEBEVIYETI'L-MUŞTAFAVIYETI 1286 (09) hikāyet 'īsā 'aleyhi's-selām bir gün bir cehūdıla yoldaş (10) oldu bir yere vardılar 'īsā 'aleyhi's-selām üç etmeg aldı ol (11) cehūda getür deyüvèrde yolda yeyevüz dèdi ol cehūd yolda (12) bir etmegi yèdi pes etmeg hācet olıcaq ve cehūda etmegi getür (13) yeyelüm dèdi cehūd etmegi iki getürdi 'īsā eyitdi qanı (14) etmegün birisi dèdi cehūd eyitdi etmeg ikiyidi pes ol iki (15) etmegi dahı yèdiler gitdiler 'īsā cehūda hiç nesne dèmedi tā ki (16) bir köye vardılar gördiler bir gözsüz kişi oturur iki elin

[222b]

(01) göge götürmiş eydür ki ilāhī nolaydı benüm bu iki gözüm görürmişse (02) bu dünyāya bakarmışam dèridi 'īsā 'aleyhi's-selām anı (03) esirgedi iki mübārek barmağın

ol gözsüzün gözi (04) yerine başdı ol sâ'at gözi açıldı tañrı emriyle bu cehūd (05) anı gördi yavlağ tañladı Ğisā peygamber eyitdi yā cehūd ol tañrı (06) haqqıyçünki bu gözsüzün gözleri anuñ kudretiyle açıldı etmeg (07) kaç idi cehūd yine iki idi dēdi yine gitdiler gideriken (08) yolda gördiler bir kiři gelür başı kel Ğisā şundi elin anuñ (09) başına yoğadı ol sâ'at sacı bitdi bu cehūd yine yavlağ (10) tañladı Ğisā eyitdi ol tañrı haqqıyçünki bu sacsuzı kudretiyle (11) sac vērđi etmeg kaç idi cehūd yine ikidi dēdi andan (12) dağı gitdiler bir deñize uğradılar Ğisā du'ā kıldı ol deñize (13) girdi ol cehūd bilesine girdi yürüdiler geçdiler ayakları (14) yaş olmadı bu mel'ün cehūd anı yavlağ 'aceblerdi Ğisā eyitdi (15) yā cehūd ol tañrı haqqıyçünki şan'at anuñ kudretidür (16) etmeg kaç idi cehūd yine ikidi dēdi bundan dağı göçdiler (17) bir köye vardılar bir ħarāb kervāsarāy içinde bir 'avrat

[223a]

(01) oturur Ğisā eyitdi yā qarı bu evi niçün süpürmezsın (02) qarı eyitdi gücüm yétmez benüm qarındaşım var idi ol süpürürdi (03) şimdi kırğ gündür ki ölüpdürür Ğisā eyitdi gel anuñ sinin (04) baña gösterğil bu qarı vardı qarındaşı sinini gösterdi Ğisā (05) anda iki rek'at namāz kıldı ve du'ā diledi tañrı te'ālā kudretiyle (06) yarıldı ol ölü bir yēgidimiş tırugeldi kervāsarāy (07) süpürdi cehūd bunı gördi yavlağ 'acebledi Ğisā eyitdi (08) yā cehūd ol tañrı haqqıyçünki ölüyi diri kıldı etmeg (09) kaç idi cehūd yine ikiyidi andan dağı gitdiler bir quru ıssuz yere (10) érdiler cehūd eyitdi yā Ğisā qarnum açıkdı Ğisā bir şığırı (11) kığırdı geldi boğazlan dēdi boğazlandı piş dēdi bişdi ikisi (12) dağı yēdiler Ğisā eyitdi sünüklerin yabāna bırakma dēdi (13) dirsürdi bir araya qodı cehūd bir sünüğün uğurladı (14) gizledi Ğisā ol sünük yerine ağac yondı (15) qodı du'ā kıldı şığır ol dem dirildi tırdı el-ħamdüli'l-lāh beni (16) iki kiři yēdi biri dost ve biri düşmān dēdi dağı gitdi (17) cehūd 'acaba kıldı Ğisā eyitdi yā cehūd ol tañrı haqqıyçünki

[223b]

(01) bu şan'at anuñ kudretidür etmeg kaç idi cehūd yine ikiyidi (02) dèdi andan dañı gıtdiler bir yère yatdılar üç altun kerpıc buldılar Ğīsā (03) eyitdi yā cehūd otur bu altunı üleşelim birin baña ve birin saña (04) birisin dañı ol etmeg yèyene dèdi cehūd eyitdi bunı dañı (05) iki pāre kılalum yarusın saña ve yarusın baña dèdi Ğīsā rāzī (06) olmadı elbetde ben bunı ol etmegi yèyene vèrürin dèdi eyle dèyicek (07) ol mel'un cehūd eyitdi etmegi ben yèdüm Ğīsā eyitdi ey tañrınuñ (08) düşmānı al ol kerpıc dañı senüñ olsun dèdi cehūd ol kerpiçleriyle (09) egleni kıldı Ğīsā yoluna gıtdi cehūd ol kerpiçleri getürmedi (10) yanların alub oturdı gec oldı dört uğrılar geldiler (11) cehūdı depelediler ol kerpiçleri aldılar üleşmege oturdılar aralarından (12) birin etmege vèribdiler üci tañışdılar ki bu etmege varanı gelicek (13) öldürelüm üçümüz birer kerpiç alalum dèdiler ol (14) etmege giden yoldaşları etmegi aldı ve içine ağı katdı bunlara (15) vèrin yèsünler ölsünler altunuñ küllisi baña kılsun dèdi (16) pes gelürken bunlar qarşudan oqıla urdılar öldürdiler (17) bu altun bize kıldı dèdiler gelün imdi evvel etmegi yèyelüm andan

[224a]

(01) altunı üleşelim dèdiler çün etmegi yèdiler üçü dañı öldiler (02) bir gün Ğīsā ol araya uğradı gördi durdı dañı ölüb (03) yaturlar eyitdi ey dünyā şom dünyā hiç kimseye vefādārlıgıñ yoқdur (04) dèdi geçdi gıtdi hikāyet hārunu'r-reşīd-i biremekin sökel (05) oldı hādımlerine buyurdı şālihlerden bir kışı buluñ (06) getürün dèdi pes hādımler istediler şordılar şālihlerden (07) bir kışı buldılar bir ħarābāt yèrde tāt'at eder geldiler eyitdiler (08) ey tañrı hāşı seni hālīfe kıgıru şayrudur dèdiler pes (09) ol şālih tırukladı içerü girdi selām vèrdi bir yèr gösterdiler (10) oturdı hālīfe gözün açdı baқdı zāhidi gördi eyitdi (11) ey tañrı hāşı baña niçün gelmezsin dèdi ol şālih (12) eyitdi sen dünyā sevenlerdensin saña nite geleler dünyā sevenlere (13) baylar ve begler gelürler dèdi

ḥalīfe eyitdi peygamber hıšımıyam şeyḥ (14) eyitdi ey dünyāya aldanmış kişi peygamber hıšımı olmak (15) saña ne fā'ide ve ne aşşı kılasın ḳurāna baḳgıl görgülki (16) ḥaḳḳ te'ālā ne buyurur *فَأَدَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنْسَابَ بَيْنَهُمْ* (17) *يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَاءَلُونَ* ya'nī kaçan şorulurlarsa kıyāmet olsa

[224b]

(01) hıç kimsenüñ aşı ve köki şorulmaya illā her kimün şevābı olsa (02) ol ilerü gele sizün yègregüz tañrı ḳatında ḳatı ḳorḳuludur dèdi (03) andan ḥalīfenün ḳorḳusu ve şayrulığı daḥı artdı ḥalīfe eyitdi eger peygamber (04) hıšımlığınuñ aşşısı yoḡısa peygamberliğe şefā'ati ḳatı şeyḥ eyitdi (05) yā ḥalīfe peygamber şefā'ati saña ne aşşı kılasın ḳurāna baḳgıl ki (06) ḥaḳḳ te'ālā ne buyurur *يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ وَعِنْدَهُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ* (07) *لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا* ya'nī ol gün peygamberler şefā'ati aşşı (08) ḳılmaya meger tañrı te'ālā rāzī ola tañrı ol ḳuldan rāzī (09) olmazısa peygamberi daḥı aña göstermeye ve ne anı peygamber göre (10) dèdi ḥalīfe bunu işitdi daḥı yèter oldu iñledi eyitdi ilāhī (11) raḥmet senden şeyḥ eyitdi raḥmet saña ne aşşı kılasın (12) ḳurāna baḳgıl görgil ki ḥaḳḳ te'ālā ne buyurur *إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ* (13) *قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ* ya'nī allāh te'ālānuñ raḥmeti eyülere yaḳındur (14) 'aşīlere dèmedi andan ḥalīfe bir kez iñledi uşşı gitdi (15) şeyḥ daḥı çıḳdı gitdi biraz zamāndan şonra ḥalīfenün (16) uşşı geldi gözin açdı gördi şeyḥ yok ḳanı şeyḥ dèdi (17) eyitdiler şeyḥ gitdi ḥalīfe buyurdı bir kāḡıda biñ kızıl

[225a]

(01) ḳoydılar bir ḥādime vèrdiler var bu altunu şeyḥe vèr bize du'ā (02) ḳılsun dèdi ḥādım altunu aldı şeyḥe ilette şeyḥ ḳabül (03) ètmedi bir biti yazdı ol kāḡıdlu altun içine ḳoydı (04) girü vèrdi ḥādım altunu ḥalīfe getürdi altunu açdılar (05) gördiler içinde bir biti var ḥalīfe aldı ol biti oḳudu gördi (06) yazmış ki ey dünyāya aldanmış ḥalīfe bu māl girü saña lāyıkdur (07) seni ḫamulıḳ ḳıldıḡı yètmedi mi ki beni daḥı ḫamulıḳ ḳılmaḳ istersin

(08) dēdi ḥalīfe ağladı biraz daḥı ḥasta oldu andan dūnyādan naḳıl (09) ētdi maʿnī oldur ki bu dūnyā eyileriyle ḳāʾimdür yoḥsa ḥaḳḳ (10) teʿālā bir demde yıḳaydı bunun meṣeli aḥa beḥzer ki ḳaçan iki (11) kiṣi dūḥūr yavuḳ olsalar vēriṣseler alıṣsalar gelin güyegü (12) girdege girseler daḥı ol sāʿat ikisi ölseler neʿūzūbiʾl-lāhi (13) ikisinün daḥı atası anası ol girdege gelürler bu ev bize (14) tā oldu mübārekoldı dērler ol evi yıḳarlar imdi ḥaḳḳ teʿālā (15) daḥı bu dūnyāyı eyüler sebebiyle dutubdurur yoḥsa neʿūzūbiʾl-lāhi (16) eyüler dūnyādan gidicek bu dūnyāyı yıḳa müʾminlersüz bu dūnyā baḥa (17) gerekmez dēye ḥikāyet ḥaberde gelmişdür kim zamān-ı evāyilde

[225b]

(01) bir kiṣi varıdıkim aḥa aḥmed-i cömerd dērlerdi ve hem baʿzılar aḥa peygamberdür (02) dērlerdi ve anuḥ üç yüz altmış yıl ʿömri olmuşdı (03) eydürler kim cercis peygamberden ṣoḥra ol geldi (04) dērler on sekiz ḳızı ve bir ʿavratı varıdı adı esefā idi (05) kendüyle yigirmi kiṣi idi yoḳsuldı her gün balıḳ avlardı (06) günde iki balıḳ dutardı ne ḳadar kim ceḥd ēdüb çoḳ olsa (07) andan artuḳ dutmazdı ol iki balıḳı ṣehre getürürdi birisin (08) ṣatardı ḳızları başına ṣadaḳa ḳılurdı ve birisin daḥı üç (09) aḳceye ṣatardı bir aḳcesin ete etmege vērürdi ol yigirmi bēṣ (10) kiṣi yēyüb artururlardı bir aḳcesin panbuḡa vērürdi (11) ol on sekiz ḳızları ol panbuḡı igirürlerdi cümlesi ṭon (12) ēylenürlerdi bir aḳcesin yaḡa vērürdi yarusın kendü (13) cerāḡına ḳoyub yaḳardı ve yarusın mescid cerāḡına vērürdi (14) her gün işi böyle idi gündüz oruc dutardı gece (15) namāz ḳılur idi bir gün cebrāʾīl geldi uyḳusından uyardı (16) ne yatarsın ṭur ṭāʿat ḳıl dēdi durdı ṭāʿat ḳıldı (17) yine yatdı cebrāʾīl geldi ṭur ṭāʿat ḳıl dēdi yine

[226a]

(01) durdı ṭāʿat ḳıldı yine uyudu yine cebrāʾīl geldi yine (02) uyardı ṭur ṭāʿat ḳıl dēdi bu aḥmed-i cömerd cebrāʾīli bilmedi (03) erte oldu namāz ḳıldı gördi bir yēgit durur aḥmed-

i cömerd eydür (04) yā yégit ne kişisin kim beni ağırlamaduñ benim peygamberliğuma hürmet (05) kılmaduñ beni bu dün içinde uyarduñ cebrā'īl eyitdi yā aḥmed-i (06) cömerd ne yatarsın kim allāh te'ālā saña hışm kıldı (07) üç yüz altmış yıllık tã'atunı hebā'en menşür kıldı uçmağ (08) kãpusın senden ötürü bağıladı tamu kãpusın seniñçün açıvèrdi (09) dèdi andan aḥmed-i cömerd çağırdı feryād kıldı taş alub başın (10) dögerdi cebrā'īl dağı bile ağıladı gözlerinden yaşı yağmur gibi (11) yağardı andan cebrā'īl ḥazrete vardı eyitdi ilāhī ol (12) ne suc işledikim kendüz ta'āmın yèmedi dün uykusın (13) uyumadı fã'idesüz yere söz söylemedi bunuñ günāhı (14) ne idikim üç yüz altmış yıllık tã'atın hebā'en menşür èyledüñ (15) ilāhī işbu ne ḥikmetdür dèdi hem zāhid dağı günāhını bilmedi (16) ḥağğ te'ālādan nidā geldi eyitdi yā cebrā'īl seni mīkā'ilile ibrahīm (17) ḥalīle vèrdibidüm sen kãnadıñla taş getürdüñ mīkā'il

[226b]

(01) buyurduğı yerde degülün ibrahīm anı yaptı ev èyledi ne güneş (02) issisinden gönleki yaptı ve ne şovukdan şağınmağıçün ev yapdurdum (03) illā benim evimdür dèdüm her kim aña varsa ziyāret kılsa anı yarlıgam (04) tamudan kırtaram dèdüm ol aḥmed-i cömerd üç yüz altmış yaşında (05) benüm evime gelmedi ziyāret kılmadı cümle tã'atın yok kıldum dèdi (06) cebrā'īl bu ḥaberi aḥmed-i cömerde eydivèrdi bu kez aḥmed-i cömerd (07) mekkeye 'azm èyledi kızları esenledi ağlaşdılar gitdi anda bağıdāda (08) geldi bağıdād kãpusında iki kimse oynar gibi oldılar aḥmed-i cömerd gelür (09) dèyüb birbiriyle söyleşdiler aḥmed-i cömerd eyitdi ey dirīgā bunda dağı (10) beni bildiler bu şehriñ ta'āmı baña ḥarām oldu dèdi ol oğlancıklar (11) sègirdişü şehre vardılar uş aḥmed-i cömerd geldi dèdiler ol (12) oğlanlaruñ birisi cebrā'īl ve birisi mīkā'il idi pes aḥmed-i cömerd (13) ol şehirden kaçdı gitdi bir yazıya èrdi gördi bir toğan (14) gögercini kova kova kendüye getürdi gögercin (15) feryād èyledi yā aḥmed-i cömerd dèdi aḥmed-i

cömerd gögercini (16) toğandan depeledi toğan kabül kılmadı eyitdikim bunca gündür
(17) acın sen ne cömerdsin ki baña zulm edersin dedi

[227a]

(01) aḥmed-i cömerd eyitdi imdi benden ne dilersin toğan eydür iki (02) gözün dilerin
aḥmed-i cömerd bıçaqıla iki gözün oydu toğana (03) verdi gözsiz oldu ol beriyyede kıldı
ol gözi toğan (04) yemedi oynardı aḥmed-i cömerd kulaḳ urub diñlerdi bir sâ'atden (05)
şonra ol toğan uçdı omuzına kondı gögercin (06) daḫı bir omuzına kondı eyitdiler yâ
aḥmed-i cömerd yüzün (07) yerü dut dediler ḳanadlarıyla şıḡadılar iki gözi bayaḡıdan
yeg (08) oldu ol ḳuşların biri cebrâ'îl ve biri mîkâ'ildi eyitdiler (09) biz seni şınardıḳ
allâhu te'âlâ seni yarlıḡadı ve 'amelün kabül kıldı (10) dediler andan aḥmed-i cömerd
mekkeye vardı tavâf kıldı ve murâdı (11) allâhu te'âlâ celle celâluhu dostlarıyla böyle
kıılır hikâyet (12) haberde gelmişdür kim 'abdu'r-raḥmân-ı belḫi derler raḥmetu'l-lâhi
'aleyh bir kişi (13) varıdı bir yıl hiçâza varmışdı bir gün bâyezîd-i bestâmî (14) 'arafâtda
yürüridi baḳdı bunca tümen biñ ḫalâyıḳlar gördi (15) yürüdi cümlesi baş açuḳ ve
yalınayaḳ olub zârılıḳlar (16) kıılurlar bâyezîd-i bestâmî eyitdi ilâhî bu miskîn bî-çâreler
açlıḳ (17) ve susuzlıḳ birle senün evüne geldiler 'aceb yarlıḡandılar mı dedi

[227b]

(01) andan ḫaḳḳ te'âlâdan nidâ geldi yâ bâyezîd bu ḫalâyıḳların ḫaccları (02) geçmedi
daḫı şöyle mevḳûfdur 'abdu'r-raḥmândan ötürü yarlıḡanmadı (03) bâyezîd-i bestâmî
eyitdi ilâhî 'abdu'r-raḥmân kimdür bârî te'âlâ eyitdi (04) var şor kimdür dedi vardı şordı
eyitdiler kim pâdişâhdur hem (05) cömerddür dediler öksüz oḡlanları ve tul 'avratları
hoş dutar (06) dediler ve hem 'âlim kişidür bâyezîd-i bestâmî şora şora vardı (07)
çadırıyla erdi ve içeri girdi gördi ki ḳulları çevreden tapusunda (08) ṭurmuşlardı anun aḳ
şakalı varıdı önüne raḫle üzerine (09) muşḫafı ḳomuş ḳurân oḳur idi bâyezîd-i bestâmî

gelüb selām kıldı (10) ol pādişāh daḥı selāmını aldı bāyezīd-i beştāmī eyitdi yā ‘abdu’r-rahmān (11) yā bī-çāre miskīn ne kıatı günāh kılduḡ kim allāhu te‘ālā senden ötürü (12) bunca biḡ ḥācīlaruḡ ḥaccın mevķūf kıldı ‘abdu’r-rahmān eyitdi (13) ey bāyezīd hīç bilmezın ne günāh kılmışam illā bu kıadar vardur kim (14) atam anam benden ḥoşnūd degildür pes bāyezīde yalvardı (15) eyitdi kerem èyle bizüm aramuza gırgıl şefā‘at èylegil dèdi pes (16) bāyezīd tırdı ‘abdu’r-rahmānuḡ atasına vardı atası baķdı (17) bāyezīdi gördi yügürü geldi bāyezīdüḡ elın öpdı

[228a]

(01) ol daḥı pādişāhdı oturdılar öjine ta‘ām getürdiler bāyezīd-ibestāmī (02) yèmedi eyitdi yā ‘abdu’r-rahmān atası murād u maķşūdum (03) baḡa vèrgil andan ta‘āmuḡ yèyem dèdi eyitdi cānum daḥı saḡa (04) fedā olsun dèdi illā ki oḡlum ‘abdu’r-rahmān dilemegil kıabül kıılası (05) degüliḡ dèdi bāyezīd bu cevābı ‘abdu’r-rahmāna dèdi ve eyitdi ki (06) ne kıadar yalvardumsa çāre olmadı andan ‘abdu’r-rahmān kıullarına (07) buyurdı eyitdi ki benüm sözüüm tıtarısaḡuz mālımdan āzād olasız (08) daḥı size māl vèrem murārca ve daḥı kıaḡı kıaravaşı dilerseḡüz (09) anı vèrem tek benüm emrümi tıtuḡ dèdi eyitdiler ne buyurırsun (10) eyitdikim gelüḡ benüm iki elümi ve iki ayaḡımı kesüḡ ve beni bir deve (11) üstünde berkidüḡ ve biriḡüz ol deveyi yèdüḡüz daḥı kıanlu (12) elümile yüzüme uruḡ atam anam kııtına iledüḡ dèdi her nekım (13) buyurdıyısa èyle èylediler deveye bindürdiler atası anası çadırına (14) getürdiler atasunuḡ bir kıaravaşı varıdı gördikim ‘abdu’r-rahmān (15) gelür ol nāzük yüzi ve aķ saķalı kıızıl kıana bulaşmış ol (16) nāzük ellerin ve ayaķların kesmişler feryād kıılır çāḡırur ‘abdu’r-rahmānuḡ (17) bir kıarındaşı varıdı ol daḥı görüb çāḡırdı ve eyitdi yā baba

[228b]

(01) görseñ kim qarındaşum ‘abdu’r-raḥmān kendüzine güc édüb neler (02) kılmış atası çıqdı görđi ‘abdu’r-raḥmān kızıl kıana bulanmış yumrulanu (03) yumrulanu geldi atasınuñ ayağına düşdi ve eyitdi ki (04) ey gözüm nūrı babam benim günāhımı bağışla yarın kıyāmet gününde (05) kāfirler ile tamuya girmeyem işbu ḥālile olunca yüriyem tek luḫf èyle (06) ben kimine yüzi kıara günāhkār oğluna ḥelāl èyle dèdi daḫı (07) kıatı kıatı rikķat édüb ağıladı bāyezīd-i bestāmī ḥāzır geldi (08) ve daḫı nice kıuḫublar evliyālar geldiler dilek èylediler atası (09) miskīnün özi göyüñdi daḫı kıatı ağıladı oğlunuñ yüzini (10) gözini öpdı ve daḫı aķ şaķalını oğlunuñ kızıl kıanına bulaşdırdı (11) andağılar cümlesi eyitdi oğlunuñ suçunu bağışladum bāyezīd-ibestāmī (12) ol kesilmiş eli ayağı girü yerine kıodı atası du‘ā (13) kııldı yā bāyezīd-i bestāmī āmīn dèdiler ol sā‘at eli ayağı (14) bayağı gibi oldı allāḥ te‘ālā kıudretiyle andan ḥātıfden geldi āvāz geldi (15) eyitdi zihī ne baḫtlu ol kışıkim atası du‘ā kııla bāyezīd-i bestāmī (16) gibi kışi āmīn dèye dèdi imdi müsłimānlar her kim atasın (17) ve anasın rāzī ve ḥoşnūd kıılmasa anuñ farīzası ve taḫavvu‘ı dürüst

[229a]

(01) degıldür va’l-lāhu ā‘lem ḫikāyet ḫaberde şöyle gelmişdür kim ilerü zamānda (02) bir kışi varıdı ana ebū bekir varrāķ dèrlerdi dünyādan sefer (03) kııldı bir oğlancuğı varıdı ‘avratına vaşıyyet kııldı eyitdi (04) medrese yolından ayruķ yol bildürmegil ve kıurāndan ğayrı (05) kelecı bildürmegil eger bu vaşıyyetüm saķlamazsa yarın saña da‘vacı (06) olam dèdi ‘avrat daḫı ol vaşıyyet saķladı dımışķ şehrinde anı (07) mu‘allime vèrdı bir laḫıf ‘ālim oldı ve hem görklü oğlan (08) oldı bir gün eydür yā şerīfe veyā kerīme veyā raḫīme ana ben (09) bağdāda varurın anası rāzī olmadı bunda oķuğıl dèdi oğlan (10) anası sözin dutmadı ve eyitdi ‘ilim ğarblığda oķunur dèdi (11) pes anasından uğurlayın gitdi anası duyđı feryād kııldı (12) istedi bu bulımadı bağdād yolına vardı eyitdi ilāḫī

oğlumı (13) sekitgil girü gelsün dēdi ve hem gelün kâfileye şordı (14) anlar dağı eyitdiler biz baġdād şehrinden çıkariken ol şehre girdi (15) anası bunu işidüb girü döndi gönli melül bu melâletile (16) yavuz du‘ā kıldı pes oġlan şehre érdi kapuda bir maķāmda (17) karar édüb yatdı ol gece uğrılar gelüb ħalīfenün ħazīnesin

[229b]

(01) delmişler bī-ħisāb māl almışlar ér ne oldı oldı ħalīfe buyurdı (02) ne kadar kim baġdād şehrinde ġarīb ve pāyendānsuz varısa getürün (03) dēdiyidi istediler pāyendānsuz ol oġlanı buldılar ve dutdılar (04) boynına ip taķub elin ardına baġlayub ħalīfe iletdiler ħalīfe (05) şordı katı mālum ne kadar kiři idinüz dēdi oġlan eyitdi (06) va‘l-lāhi yā ħalīfetü‘z-zamān medrese yolından artuķ bir yol bilmez (07) ve ‘ilimden ayruķ kelecı bilmez dēdi ħalīfe eyitdi iletün bunu (08) öldürün meydāna iletdiler elin ayaġın kesdiler meydānda (09) bıraķdılar oġlan eyitdi ata ana sözün şıyan böyle olur (10) dēdi üç ay anda aç ve şusuz yatdı her kim gelüb aña (11) ta‘ām veyāħūd şu vērse anuñ dağı elin ve ayaġın keserlerdi (12) bu dağı anuñ enbāzīdür dērlerdi baġdād şehrinde bir şeyħ (13) var idi adına şeyħ manşūr dērlerdi bir gece server-i enbiyā-yı (14) ‘aleyhi’s-selām seyrinde gördi aña eyitdi kim yā manşūr varġıl ol (15) maġşüb oġlanuñ ne ħāceti varısa revā kılgıl dēdi pes çün (16) érte oldı şeyħ manşūr meydāna geldi eyitdi yā oġlan (17) ne ħacetün vardur oġlan eyitdi yā manşūr beni uğurlaġıl

[230a]

(01) bundan dımışġa iletgil elüm ayaġım gitdi bārī ĩmānsız gitmeyem (02) varayım anamdan ġünāhım dileyeyim dērdi andan şonra manşūr (03) anı uğurladı dımışġa getürdi oġlan eyitdi yā manşūr (04) beni gece iletgil ki étmesünler kim ‘ilim öğrenmege varmamış (05) uğurlıķ éylemege varmış dēyeler manşūr anı dēdüġi gibi gece (06) getürdi evleri önüne kodı oġlan taşradan çağırdı kapuyı (07) acġıl dēdi anası ol ħâlde ħoz oġul

düyü zārılıklar édüb (08) ağlayu yürürdi nāgāh taşradan bir işitdi āvāz işitdi içerüden eyitdi (09) kapu kaçan kimdür ki göyünüpdururam oğlancığım hasretinden (10) dèdi bu āyeti āvāzıla çağırdı okudı ki وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ (11) فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَنْثُورًا andan anası kapuyı açdı eyitdi içerü gir oğlan (12) eyitdi ayağım yok nice girem anası eyitdi elüñi berü şun oğlan (13) eyitdi elüm yok ne şunayım anası ol çağıran oğlu idüğini bildi (14) feryād ètdi hattā ki uşşı gitdi kaçankim uşşı geldi eyitdi ilāhī (15) oğlumı sekitgil dèdüm böyle mi kılduñ hātifden āvāz geldi eydür her (16) kim atasına anasına ‘āşī olsa biz anı dünyāda böyle kıluruz (17) imdi ey mü’minler ata ana haqqını yavlağ bekleñ hikāyet [230b]

(01) ebū ‘imrān vāsītī eydür bir vaqit ‘avratumla gemiye girdim nāgāh bir muhālif (02) rūzigār çıkdı korkuyıla giderken gemümüz uvandı ben yaluñuz ‘avratımla (03) bir tahta üstünde kaldım ol hālde ‘avratım deniz içinde oğlan toğurdı (04) eyitdi ki şusuzlığdan gāyet buñaldım dèdi ben eyitdim işbu hālde (05) benden şu mı dilersin dèdüm bu sözde iñen baqđım gördüm havāda bir èr (06) oturmuş öninde kızıl altun zincirle yaqutdan bir bardağ aşılımış (07) andan ol bardağ benim depem üzerine indürdi eyitdi alğil ve içgil (08) ben dağı aldım içdüm ‘avratuma dağı içürdim mişkden koğulurak (09) idi ve baldan tatlurak ve kıardan şoğırak idi **hazā tefsīrū’l-ḥamdu’l-lāh** (10) **ya’nī tefsīr fātiḥatū’l-kitābi bismi’l-lāhi’r-raḥmāni’r-raḥīm** (11) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ şükür ol allāha kim kıullarına vèrdüğü ni‘metlerinüñ sağışı (12) yok yerde gökde yaratdığı ‘acāyibüñ gāyeti yok رَبِّ الْعَالَمِينَ (13) ‘ālemleri rahmetile besleyici ve bākī koyucıdır مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ (14) şoru hisāb gününde olacak işlerüñ hākimi ve pādişāhı اِنَّا لَكَ (15) نَعْبُدُ biz ‘ibādetimizi ve kıulluğumuzı saña ancak saña èderiz senden (16) artuğa ètmeziz وَاِنَّا لَكَ نَسْتَعِينُ mecmū’ı işlermüzde senden isteriz (17) senden artuğdan istemeziz الصِّرَاطِ الْهُدٰى kıulağuzla beni èrişdür

[231a]

(01) صِرَاطَ الَّذِينَ توğrı yola ya'nî 'ibâdet ki kullarunı tamâm yêrine getürmege (02) sol kimesneler yolına kim انْعَمْتَ عَلَيْهِمْ anlarun üzerine (03) en'âmlar eyledün ve islâm ve 'ibâdet etmek ni'cetin ve devletin rûzî (04) kıldun غير المعصوب عليهم anlara hışm olmadı saña 'aşî olmadığiçün (05) وَلَا الضَّالِّينَ dağı anlarun azub islâm yolından çıkmış olmadı (06) مَبْنِيْنَ /kabül ét bu bizüm du'âlarumuzu bundan şonra âyete'l-kürsî (07) tefsirin bildürelüm اللهُ tanrı te'âlâ هُوَ إِلَّا هُوَ ibâdet étmege (08) lâyıq kimse yoğdur illâ allâhu te'âlâdur الْحَيُّ diridür mecmû'ı dirilerün (09) diriligi cânı andan المقيوم mecmû'ı yaradılmışlar beğası tedbiri ağıladır (10) ya'nî mecmû'ı yaradılmışun vücudı andandır bâkî qalmaklığına sebeb (11) anun vücudıdur mutaşavvar oldur وَلَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ dağı anı (12) uyğudan öğdin olan süstlük dağı dutmaz لَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ (13) dağı aña mağşüşdur yeri gögi yaratmak dağı yerle gök (14) içindeki yaratmak étmek anları مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ (15) kimdür ol kimse ki éder şefâ'at éder kıyâmetde hağğ te'âlâ destürsüz (16) ya'nî hağğ te'âlâ ol 'azametile dağı ol heybetledür kim hiç kimesne (17) ol destür vermeyince hağğ te'âlâdan kimse için şefâ'at

[231b]

(01) بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ (02) يَعْلَمُ مَا تَبَيَّنَ أَنْبِيَاهُمْ وَمَا خَلَقَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ allâh te'âlâ bildügi nesnelerden hiç nesne kimsenün (03) bildisi ihâta étmez illâ hağğ te'âlâ bildürmek istedügi nesne (04) bilürler ancak وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ allâh te'âlânun (05) 'arşından aşığa yaratduğı gögi kim aña kürsî dërler anun gibi (06) büyükdür kim mecmû'ı yedi kat gögi tolanub içine alupdur وَلَا (07) يُؤْدُهُ حِفْظُهُمَا allâh te'âlâ üzerine ağır ve qolaysuz degildür (08) biri gögi dağı yer gök içindekileri şağlamak işlerini tedbîr étmek وَهُوَ (09) الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ allâh te'âlâ anun gibi yücedür kim aña beğzer hiç dağı anun (10) gibi heybet issi yoğdur anun 'azametine göre mecmû'ı nesne hürdür (11)

bundan sonra subhāneke ma'nîsin bildirelim *سُبْحَانَكَ* arılamam (12) saña lâyıķ olmayan işlerden *اللَّهُمَّ* ey pādişāhim *وَبِحَمْدِكَ* daħı (13) ögerim ben seni pādişāh mecmū'ı saña lâyıķ daħı olan ögmezler (14) birle *اسْمُكَ* daħı senüñ aduñçüdür *وَتَعَالَى جَدُّكَ* (15) daħı baħtuñ ve 'azametüñ yücedür anuñ yüceligine kimsenüñ 'aķlı (16) erişmez *وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ* senden ğayrı tapmağa ve 'ibādet étmege lâyıķ (17) kimse yokdur bundan sonra *أَعُوذُ* daħı tesbîhlerüñ ma'nîleri

[232a]

(01) bildürelim *أَعُوذُ* şıgınuram allāh te'ālāya *بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ* (02) ya'nî şıgınuram şeytāndankim la'net taşıyla kovılmışdur ekber allāhu ekber (03) allāh te'ālā uludur andan artuķ kimse anuñ ululığı taşavvur édebilmez (04) *سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ* arılamam benim ulu pādişāhimı zātına lâyıķ (05) olmayan nesnelerden *سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ* işidür haķķ te'ālā aña ğamd (06) édenleri ya'nî ğamdını zāyi' étmez çok dürlü sevāb vèrür *رَبَّنَا وَآلِكَ الْحَمْدُ* (07) ey bizüm pādişāhimuz mecmū'ı ögmeklik saña maħşūşdur lâyıķdur (08) *سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى* arılamam benüm yüce pādişāhimı anuñ zātına lâyıķ (09) olmayan nesnelerden *الْتَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَاةُ* dürlü dürlü ögmeler şenālar ve ta'zīmler (10) dilile allāh te'ālāya maħşūşdur dürlü dürlü 'ibādetkim (11) bundan ve gönülden şadır olur haķķ te'ālā ğazretine maħşūşdur (12) ve't-ṭayyibāt dürlü 'ibādetler kim māl vèrmekle olur allāh te'ālā (13) içündür *الزِّيَّانُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ* ziyān degürür nesnelerden (14) içündür *الزِّيَّانُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ* ziyān ve degürür nesnelerden (15) emîn olmak dünyāda āhîretde senüñ üzerüñe olsun ey peyğamber (16) *وَبَرَكَاتُهُ* daħı senüñ allāhu te'ālānuñ ya'nî fā'ide éder nesneleri (17) erişdürmegi ziyāde éder nesneleri men' étmemegi senüñ üzerüne olsun (18) daħı allāh te'ālānuñ berekātı ya'nî ğayrı çok erişmekligi

[232b]

(01) seni arturub ve bākī komaklığı senün üzeriñe olsun peygamber mi'rāçda (02) haqq te'ālāyı ögdi *وَالصَّلَوَاتُ لِلَّهِ وَالطَّيِّبَاتُ* dedi haqq (03) te'ālā dañı anuñ mukābelesinde *وَرَحْمَتُهُ* *وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ* (04) *وَبَرَكَاتُهُ* dedi *السَّلَامُ عَلَيْكَ* tañiyyāt mukābelesindedür *اللَّهُ* (05) şalavāt mukābelesindedür bundan sonra peygamberimiz ümmeti haqqında (06) 'ināyeti ve şefā'ati çok olduğıçün *السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ* (07) *الصَّالِحِينَ* dedi ya'nī dünyāda ve āhiretde ziyān erişdürür nesnelerden (08) emīn olmak bizüm üzerümüze olsun *أَشْهَدُ* *أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ* (09) *أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ* muştafā (10) haqq te'ālānuñ kulıdır da'vetiçün verilmışdür peygamber (11) bundan sonra şalavāt ma'nīsın bildürelim *صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ* ey (12) pādişāhim rahmet eyle muhammede muştafā üzerine dünyāda āhiretde anı (13) mu'azzez ve mükerrem kıl *وَالِ* *مُحَمَّدٍ* dañı muştafānuñ ālī üzerine (14) rahmet kıl ya'nī dünyāda ve āhiretde anları dañı 'aziz kıl muhammed ālī (15) oldur ki anuñ dedügin duta *وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ* dañı *وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ* dañı (16) hayruñı çok kıl muhammed üzere dañı muhammedüñ ālī üzerine *وَأَرْحَمَ مُحَمَّدًا* (17) *وَالِ* muhammede rahmet kıl dañı āline rahmet kıl allāhu te'ālānuñ

[233a]

(01) rahmeti budur kim dünyāda āhiretde fā'ide eder nesneleri erişdüre (02) ziyānlu nesneleri men' eder *وَسَلَّمْتَ وَبَارَكْتَ وَرَحَّمْتَ* (03) nitekim ululuk erişdürdük çok hayr erişdürdük ziyān edenleri (04) men' etdik fā'ide eder nesneleri erişdürdük *عَلَى إِبْرَاهِيمَ* (05) *وَعَلَى آلِ* *مَجِيدٍ* (06) *إِنَّكَ حَمِيدٌ* ilāhī üzerine ve dañı ilāhī üzerine *عَلَى إِبْرَاهِيمَ* (07) yerde ve gökde mecmū'ıyı yaradalmış kāl diliyle ve hāl diliyle (08) yerde ve gökde mecmū'ı yaradılmışı ögerler ulularlar yalnız biz (09) degülüz bundan sonra kunut du'āsınuñ ma'nāsın bildürelim *اللَّهُمَّ* (10) *إِنَّا نَسْتَعِينُكَ* ey bizüm pādişāhimiz bedrüstī bizden senden yardım isteriz kulluğın (11) yerine getürmekde *وَنَسْتَهْدِيكَ* dañı senden toğrı yola maşşūda (12) erişmeklik isteriz *وَ*

دَاخِي سِنْدِن گُونَاهلَارُمُوْزِي (13) يَارلِغَاتْمَاقْ اِستِريز *وَتَتُوبُ اِلَيْكَ* دَاخِي مِجْمُوعِي گُونَاهلَارُمُوْزِي تَرْكْ (14) اِدُوبْ سِنُوجْ كُللُغُوْجَانَا دُونِريز *وَتَتَوَكَّلُ عَلَيْنِكَ* دَاخِي اِشَلِريْمُوزِدِ (15) سَاجَانَا تِوَكْكُلْ اِدِريز اِشَلِريْمُوزْ تَامَامْ اَوْلْمَاغْلِغِينْ مَاقْشُودُْمُوْزْ هَاقْشِيلْ (16) اَوْلْمَاغْ اِنْ سَاجَانَا اِشْمَارلَارِيْز *وَنُنْفِيْ عَلَيْنِكَ الْخَيْرُ كُلُّهُ* دَاخِي مِجْمُوعِي (17) هَيَارْ سِنَالَارْ اَوْغْمِليْر سِنُوجْ اُزِريْنِ اِدِريز *تَشْكُرُكَ وَلَا تَكْفُرُكَ*

[233b]

(01) شُكُورْ اِدِريز گُچُومُوزْ يَئِدُغِي كَادَار Sِنُوجْ دُورْلُ Nِ‘MِTلِri_Nُجْ م_UK_ABELESINE (02) KIM BIZE FAZLINDAN ERISDIRDUNJ KUFRA-NI Nİ‘MET OLMAYIZ *وَنَخْلَعُ* (03) *مَنْ يَفْجُرْكَ* AYRULURUZ TARK EDERIZ SOL KISHIDENKIM SENDEN AYRULUR (04) Sِنُوجْ Kُللُغُوْجَانَا TARK EDER *اِنَّكَ نَعْبُدُ* EY BIZUM PADIŞAHIMUZ (05) Sَاجَانَا Kُللُكْ EDERIZ SENDEN AYRUĞA ETMEZIZ *وَتَسْجُدُ* Sَاجَانَا *وَالَّذِينَ نَسَعِي* (06) TA‘ZİM EDERIZ YUZUMUZI YERE KOYUB SECDE EDERIZ AYRUĞA ETMEZIZ (07) *وَالَّذِينَ نَسَعِي* Sِنُوجْ RAHMETUNE ERİŞMEK İÇÜN (08) DURUŞURUZ ‘İBĀDETÜNDE DAHI İVERUZ KُللُغُوْJAN YERINE GETİRMEGE (09) *نَرْجُو رَحْمَتَكَ* UMARIZ ‘İBĀDET ETMEK BİRLE RAHMETÜNİ (10) *وَنَحْشِي* *عَدَاتِكَ* DAHI ‘AZĀBUŊDAN KORQARIZ GÜNĀHLARIMIZA NAZAR ETMEK BİRLE (11) *اِنَّ عَدَاتِكَ بِ الْكُفَّارِ مُلْحِقٌ* BEDRUSTI Sِنُوجْ ‘AZĀBUŊ KĀFİRLERE ULAŞICIDUR (12) HİKĀYET CUHŪDĀN-I HĀBER (13) *الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ* *اَمْرًا* (15) *عَلِي سَيِّدُنَا مُحَمَّدٍ وَ اِلِهٍ اَجْمَعِينَ اَمَّا بَعْدُ* *بُوَقْفِيْزْ وَقْفَهُ اللهُ* (14) *اَلْعَالَمِيْنَ وَالصَّلٰوَةُ وَالسَّلَامُ اِلَيْتَمَانِ الْاَكْمَلَانِ* *نُوْجْ ضِيْهِ وَجَعَلْ مُسْتَقْبِلَ عُمْرِهِ خَيْرًا مِنْ مَا ضِيْهِ بَعْضِيْ اَعْيُرْ* (16) HŪSN-I İLTİFĀTLARILYLA ŞÖYLE İ‘TİBĀR OLUNDI KI İSTİHRĀC-I MESĀ‘İL (17) BA‘ZĪ ‘ULŪM-I MUHTAŞARĀTA KĀDIRDÜR AŊA BINĀ EDÜB İŞBU RİSĀLE-I ŞERİFE

[234a]

(01) esvile-yi yahūdī hayberdür hāzret-i ser-çeşme-i vilāyet imām murtażā ‘aleyhi (02) rażiya’l-lāhu ‘anh tercüme olmasına işāret olundu bu faķīr dāhı bi-ķadirü’l-vüs‘i (03) tercüme edüb ķaleme getürdi bu ümīze ki nazār eden ‘azīzler hāyr-ı (04) du‘ādan yād edeler ki şu‘ar *اِنَّ اَنَارَنَا تَدُلُّ عَلَيْنَا فَانُزِرُوا بَعْدَنَا اِلَى الْاَثَارِ* (05) ‘utbe bin ‘āmīr rażiya’l-lāhu eydür

bir gün hayber yahūdīlerinden on (06) yahūdī ‘ömer ibn-i el-ḥaṭṭāba rażiya’l-lāhu ‘anhu geldiler eyitdiler yā ‘ömer saña (07) geldük bir nice mes’ele şoraruz ḥayvānlar dilinden ve şüretleri mesh (08) olanlardan ki kaç kimesnelerdür ve ne günāhdan ötürü mesh oldılar eger (09) cevāb vērürsen bilevüz ki siz ḥaḳḳ üzerinesiz eger cevāb vërmezsen (10) bilesin ki biz ḥaḳḳ üzereneyüz ḥaḳḳet-i ‘ömer rażiya’l-lāhu ‘anhu tefetṭün édüb (11) mübārek barmağıyla cābir ibn-i ‘abdu’l-lāha işāret édüb ḳum üzerine (12) bir sātır yazdı ki yā cābir tiz ḥareme var ‘alī ibn-i ebi ṭālibi rażiya’l-lāhu (13) eyit ki yahūdīlere cevāb vër ki ben bunlara cevāb vërmege ḳādir degilem (14) resül ‘aleyhi’s-selām anuḡ ḥaḳḳında buyurubdurur ana *أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِيٌّ* (15) *بَابُهَا* hemān cābir rażiya’l-lāhu bāb-ı ravzada ḥaḳḳet-i ‘alī rażiya’l-lāhu ‘anhu (16) varub ḥaber etdi gelüb yahūdīleri ḥaḳḳet-i ‘ömer rażiya’l-lāhu ‘anhu (17) ḥuzūrında bulıcaḳ eyitdi yā ‘ömer ‘ulemā-yı benī isrā’îlün bunda ne ḥācetleri

[234b]

(01) var yahūdīler eyitdiler yā ‘alī biz bir ḥaber şoraruz göklerden (02) ve ne ola kim göklerden büyük ola ve daḡı ḥaber şoraruz yerlerden ve ne (03) ola kim gēḡ ola ve ḥaber şoraruz oddan ne ola kim yaḳıcı ola oddan (04) ḥaber şoraruz yelden ve ne ola kim tiz ola yelden ve ḥaber şoraruz (05) denizden ve ne ola kim bay ola denizden ve ḥaber şoraruz taşdan ve ne (06) ola kim ḳatı ola taşdan ve ḥaber şol nesnedenkim biz aḡa baḳaruz allāh baḳmaz (07) ve daḡı şol nesnedenkim allāhuḡdur ve şol nesnedenkim bizümdür ve şol nesnedenkim (08) bizüm ve hem allāhuḡdur ve daḡı yā ‘alī ḥaber vërün bize at kişnedüğinden (09) ne demekdür ve şıḡır böğürmek ne demekdür ve ḥimār aḡırduḡı ne demekdür (10) ve ḳarḳa çaḡırduḡı ne demekdür ve daḡı kelb ürdüḡi ne demekdür (11) dilkü uluduḡı ne demekdür ve ḡarḡa çaḡırduḡı ne demekdür ve göḡercin (12) ötdüḡi ne demekdür ve daḡı od yalıḡı āvāzesi ne demekdür ve daḡı yel (13) furuldusu

ve Şu ağıldısı ne d mekd r ve k rbağa  v zesi ne d mekd r (14) ve h dh d ve d rr c ve  oyđar ve serce ve b lb l  tmesi ne d mekd r (15) ve  oros d n bucuğında fery d  tmesi ne d mekd r ve dağı y r niced r g k (16) niced r ve ay niced r ve g neŐ niced r ve muğammed h Őim n đ  aleyhis-sel m  ac adı (17) vardur ve  ur na fur an d meğe sebep ned r ve dağı all h te al  meş  td ği

[235a]

(01) kimesneler  ac kimesnelerd r ve ne g n hdan  t ri meş oldılar y   al  eğer bu (02) suale cev b v resiz biz i r r  der z ki siz  ađđ  zerinesiz ve ill  cev b (03) v rmezseğiz i r r  d ğ ki biz  ađđ  zeriney z andan  al  kerremal-l hu veche (04) eyitdi y  yeh d her nekim m Ők ld r siz sual  d ğ all hu te al  bağa geğez (05)  d bd r size cev b  deyin l   avle vel   uvvete ill  bil-l hil- aliyyil- az m d y b (06) eyitdi y  yeh d olki g klerden b y k ola  dem oğlanlarına b ht nd r (07) ve ol ki y rlerden geç ola  ađđ s zdir ve ol ki oddan issidir (08)  ırŐdur yan  m l cem  tmeğe  ar Ő olanuğ g ğlidir ol ki y lden (09) tiz ola mazl munuğ duasıdur ve ol ki denizden g n d r  an  at (10) ehlin ğ g ğlidir ve ol  aŐdan  atı ola m n fığığ g ğlidir (11) ve ol ki sen ağa bağasın g resin all h ağa bağmaya m n fığığ ve k fir ğ (12) y zidir ve olki all h g re seğ g remeyesin c ndur ve olkim sen ğle (13) all huğdur duayıla ic betdir  ayv n t ğ  v zların Őorarsıđuz at (14) kiŐneyicek eyd r all hum ey ben m all him eizzil-m slim n seğ  az z  yle m slim nları (15) ve vağzulil-k fir n seğ nuzret v rme ve y ğın olma k firlere ve deve (16) b ğuricek eyd r  acebti ben  aciblerim lemin  adimal- uvt Şol (17) kimse i ğin azuğı t kene *يَسْتَطِيعُ السُّكُوتَ* ne h liyle  akat

[235b]

(01) get r r tam mağa Şığır bağırıc ğ eyd r y  g fil ey g fil ente  an al lin (02) seğ az zam nda r hel n g ğg ncisin ve Şığır bağırıc ğ ve  im r ağırıc ğ (03) eyd r all h mme

ey benüm allāhım la‘ini’l-mükāsibi sen la‘net ét kesb édenlere (04) ve koyun meleyecek eydür yā mevtü ey ölüm mā efcauke ne ‘aceb acıdıcsın (05) seņ yā mevt ey ölüm mā eşna‘üke ne ‘aceb rüsvāy nesnesin (06) seņ yā mevt ey ölüm amā aķte‘üke ne ‘aceb ayrıcsın seņ (07) yā nefş ey nefş mā aġfaluke ne ‘aceb ġāfilsin seņ ve ve kelb eydür (08) allāhümme ey allāhım innī taĥķīķ ben maĥrüm maĥrümüm ve ente’r-raĥīm (09) seņ raĥımsıņ fārĥam seņ esirge men yerĥamenī şol kimseyi beni (10) esirgeye dilkü eydür yā kāsıme’l-erzāk ey taķsım édici rızıkları (11) ekfinī kifāyet éder baņa mā kessemte lī şol nesneyi ki taķsım éyledük (12) benim için ve kedi türiden bir āyet vardur anı oķur ve arşlan (13) eydür yā menĥaza‘etleĥü yā şol kimse kim tevāzu ‘eyler anuņiçün (14) eş-şalāb berk taşlar sallitnī beni musallaķ éyle ya‘nī beni ĥavāle éyle ‘alāmen ‘aşıke (15) şol kimesnenüņ üzerine kim saņa ‘āşī oldı fi’t-tūri ve’z-zulām (16) aydınlıkda ve karanlıkda ve kerkes eydür ‘iş māşe’te diril ey ādem (17) oġlanı diledüġüņ kadar feinneketaĥķīķ seņ meytük seņ ölürsin

[236a]

(01) ve ecma‘ seņ cem‘ éyle mā şı’t-e şol nesneyi ki feinneke taĥķīķ sen (02) tārikuhu anı terk édicisin ve ĥabbib sev maşı’t-e şol nesneyi ki (03) feinneke taĥķīķ seņ mufāriķuhu andan ayrulıcsın ve a‘mel işleseņ (04) mā şı’t-e diledüġüņ kadar feinnehu taĥķīķ seņ mulākīhi aņa ulaşıcsıņ (05) ve ġarġa eydür ma‘şere’l-umami ırak olmaķda vardur ey ümmet-i muĥammed (06) aĥziru şaķınuġuz ĥulūli’n-niķamī ‘itāb olmaktan ve devlengeç eydür (07) fi’l-ba‘di mine’n-nā ĥalkdan üns yakınlık in ‘aķıla eger fikir éderse ādem (08) ve göġercin eydür şıla édüņ men ķaķa‘aküm kimesneyi ki size şıla étmeye (09) ve ā‘fv u ‘afv édüņ zalemaküm size zulm édeni va‘tu vērüņ men ĥarameküm (10) sizi maĥrüm édene ve kellimū söylen men hecereküm size söylemeyene tekūnu’l-cennete (11) tā kim ula cennet mā’vaküm ĥuraġuġuz ve od eydür allāhümme ey allāhım (12) innī taĥķīķ ben

istec̄irü bike minnāri cehennem odundan ve yel eydür allāhümme (13) ey benim allāhim
innimā' muratün ben emir olunmuşam sen beni yarlığa muṭī'tün (14) zīrā ki muṭī'im
fāl'an seṅ la'net èyle men yesubbunī baṅa sögeni ve şu eydür (15) subḥānben tenzīh
èderem menlā şol kimesneyi ki ya'lemu bilmez eḥadün bir kimse keyfe (16) necderuhüve
ol illā hüve meger kendü ve ḳurbağa eydür subḥān ben tenzīh èderim (17) men
yusibbuhu lehu şol kimesneyi ki tesbīḥ olunur lahu anuṅiçün بِكَلِّ شَعْنِيهِ وَ لِسَانِ

[236b]

(01) diblerinde deṅizleriṅ daḥı tenzīh èderim şol kimseyi ki tesbīḥ olunur (02) anuṅiçün
her tuṭaḡıla her dilde hüdhüd eydür rabbi ḳadd zalemtü ey rabbi taḥḳīḳ (03) ben zūlm
ètdüm nefsi nefsim e faḡfirliseṅ beni yarlığa feinne hü lāyaḡfiru'z-zunube (04)
yarlığamaz kimse günāhları illa ente meger ki seṅ ve dürrāc eydür er-raḥmān (05) 'ale'l-
'arş-ı istivā allāh-u te'ālā ve 'ale'l-mülki milkleri ihtivā ḳılmışdur ya'lemu (06) mā
taḥte's-serā bilür şol nesneni ki yer altındadır ve ḳumrı eydür (07) ḳarbe'l-ecelü yaḳın
oldı ecel ve ḥābe'l-emelü ricā oluna ne yetişilmedi (08) ve haşel el-'amel ḥāşıl oldı
hemān ve dönelsiyye eydür yā 'ālime'l-ḥafıyyāt (09) ey bilici gizlileri veyā kāşife'l-
belıyyāt ey keşf èdici (10) belāları ecrinī beni ḥalāş èyle mine'l-helikāt helāk olıcaḳ
yerlerden (11) dönelsiyye 'arabistānda olur bir ḳuşdur ve toyḡar eydür allāhümme ey
benim (12) allāhümme el'an seṅ la'net èyle mübḡıza muḥammedin muḥammede buḡz
èdene ve āli muḥammedin (13) ve muḥammedin evlādına ve serce eydür yā 'ālimi's-siri
ve'n-necvā ey bilici gizlüyi (14) münācātı veyā kāşife'z-zuri ey açıcı zarara ve'l-belavā-
yı sallıṭnī (15) beni ḥavāle èyle 'alī zeri' agnı üzerine şol kimsenüḡ kim lāyu 'eddī (16)
ḥaḳḳake ḥaḳḳaṅ yerine getürmez ya'nī emrüṅ yerine getürmez ve bülbül eydür (17) izen
kefānī baṅa yeter mine'd-dünyā'l-ḳalīlü dünyādan az nesne fa'le'd-dünyā'l-'ifāf

[237a]

(01) dünyā ehlinüñ üzerine lâzımdur harāmdan kaçmak ve horos eydür (02) subbuñun kuddusun êrdür begdür rabbü'l-melâ'iketü meleklerüñ tanrısı (03) ve er-rūhu dañı rūhuñ rabbisidür ezkuru'l-lāhe zıkr êyle allāhı yā gāfil (04) ey gāfil ve tavuğ eydür allāhümme ey benim allāhım ente'l-ħakķı señ ħakķsın (05) ve minke'l-ħakķ sendendir ve va'duke'l-ħakķu senüñ va'deñ ħakķdur (06) ve ħalle men ye mevtu azdur şol kimse kim ölüñ 'ale'l-ħakķı ħakķ üzerine (07) ve yer eydür yā ibn-i ādem ey ādem oğlanı temşī yürürsin 'alī ezhāri (08) benim üzerimde şümme şonra tu'azzibü 'azāb olunursın fī-batnī benim ħarnımda (09) yā ibn-i ādem ey ādem oğlanı tā külli yersin señ eş-şehevāt gönlin diledi (10) fī-zahrinī benim üzerimde ve muķirruke seniñ ħarār êdecek yerüñ fī-batnī (11) benim içirimde yā ibn-i ādem ey ādem oğlanı tezennüb külāh êdersin 'alī zahrini (12) benim içirimde ve gök eydür allāhümme ey benim allāhım innī taħķīķ ben şāhadetü (13) āşikāre êyledim leke seniñiçün küllimen her kimse ki reaytü'l-yevme ben gördüm (14) bugün tahtī benim altımda ve deniz eydür ezzin señ izin ver ki baña yā rabbī (15) ey rabbim innī ağıķa ħarķ êyleyeyim küllemen her kimse ki 'aşāñ (16) saña 'āşī oldu ve dañı yā yehūd (17) muħammed hāşimīden şorar

derkenar: benim üzerimde şümme şonra yā' kuluña yer seni e'd-dūd ħurtlar fī-batnī

[237b]

(01) seküz on dürlü adı vardur muħammed aħmed ve beşīr ve nezīr ve vahīd (02) ve şābit ve ħāsım ve hāşir ve māhī ve mübeyyaz ve dañı ħurāna furķān anıñçün dēnildi ki (03) dükeli nesnenüñ arasını fark êtdi eyle dēyicek bu on yahūdīden (04) dördi turıgeldi eyitdiler yā 'alī biz tanuķlık verürüz ki dīnünüz (05) ve kitābuñuz ve dañı peygamberlerünüz ħakķdur ve her ne ki dērsiz ħakķdır bākī (06) ħalan yahūdīler eyitdiler ne iversiz şabır êyleñ dañı şoracağımız (07) var şoralım cevāb verürse biz dañı imān getürelim dēdiler ve eyitdiler (08) yā 'alī bize ħaber ver ādem oğlanlarından allāhu te'ālā

kaç t̄ā'ifeyi h̄ıſım (09)  d b meſh  tmiſd r ve ne g n hdan  t r  meſh  tmiſd r  al  raſiya'l-l hu  anh (10) eyitdi y  yeh d all hu te al  ben   demden yigirmi  okuz t̄ 'ifeyi (11) h̄ıſım  d b meſh  d pd r  rden ve  avratdan evvel meſh olan f ld r (12) hayv n ta cim   td gi  n meſh oldu ve ayu bir muh annes  ridi (13) kend  diſisin gayrı erkekle ciflend r rdi anuſi  n meſh oldu (14) ve  avſan bir  avrat idi hayizden g s l  tmed gi  n meſh oldu (15) ve  akreb bir  r idi halkuſu gaybetin s ylediɡi  n meſh oldu (16) ve keler ben  sel mnden bir  rdi yol baſardı yol baſmak andan kaldı (17) ol g n hdan  t r  meſh oldu ve h nzir naſ r ydan  okuz  r idi

[238a]

(01) m 'ide-i  is  yerlerdi ve ink r  d b  m n get rmezlerdi anuſi  n (02) meſh oldu ve maym n  lli kiſiydi yeh ddan sebt g ni bayr m (03)  d b balık olmağan  ng lik  derlerdi ol g n hdan  t ri (04) meſh oldu ve  r mcek bir s h re  avrat idi  rine sihir  td gi  n (05) meſh oldu ve dilk  h cilarıſu hav yicinin uğrıldı anuſi  n (06) meſh oldu ve yengec bir  rdi kefn  ſoyardı anuſi  n meſh oldu (07) ve  ablubağa bir  avrat idi kızınuſu  rine zin   td gi  n meſh oldu (08) ve aru bir z hid kimse idi  alimleri yalanlardı anuſi  n meſh (09) oldu ve z hre bir  avrat idi h rutdan ve m rutdan ism-i  'zam (10) uđurladıɡı  n meſh oldu ve s heyl yemenden bir  rdi halkı sult na (11)  lardı anuſi  n meſh oldu ve it balığı bir  rdi  onſusun (12) incitd gi  n meſh oldu ve  arđa bir  rdi g yetde m tekebbir (13) ve ba il olduɡı  n meſh oldu ve  ulan bir  ridi yen r yen r nesneleri (14) bah lu ola d y  ſakladuɡı  n meſh oldu ve  u i bir g zel  avrat (15) idi nefsini ecneb lere  arz  derdi anuſi  n meſh oldu ve sıĉan (16) bir  avrat idi ululara ſađu ſađardı anuſi  n meſh oldu (17) baykuſu bir  rdi mezheb-i  aderiden ya'n  oturduğum ve  urduğum

[238b]

(01) ihtiyārūmiladur dērdi anuñçün mesh̄ oldı ve kirpi bir ér idi cerrār (02) ve yüz kızdurıcı idi anuñçün mesh̄ oldı ve enük ayu bir ér idi (03) yahūdīlerden halkın kız karındaşlarına sögerdi anuñçün mesh̄ oldı (04) déyicek bākī kalan yahūdīler ayak üzerine t̄urub eyitdiler yā ‘alī (05) taḥkīk bildüğünile allāh te‘ālā saña ‘ilm-i evvelīn ve ‘ilm-ü aḥirīn vērmişdür (06) ve dört kitābı öğretmişdür biz dünyāda daḥı āḥiretde tanuqlık (07) vērürüz kim senüñ dīnüñ ḥaḳḳdur ve peygamberüñ ḥaḳḳ peygamberdür sen daḥı (08) bize islām ‘arz èyle déyüb ayacağına döküldiler ve müslimān oldılar (09) ^{نَمُّ} *النَّخْبِرُ وَحَاجٌّ مَنْ كَفَرَ* nazmı (10) kavme ismu’l-lāhı dilden her nefes dilki ḥaḳḳ zikrini étmez anı kes (11) isimdür anuñ vèren ḳalbe şafā zikridür bağışlayan derde devā (12) kibriyāsı kendü zātından durur fi‘l-i esmāsı şifātından durur (13) anda yoḳdur ḡayre hergiz ihtiyāc bāb-ı lutfından bulunmaz kimse ac (14) ḥavlu ḳuvvete kimsede yoḳdur tamām illā ḥaḳḳundur muḥaḳḳaḳ ey hümān (15) ḳudret ü ḳuvvet anuñdur her nefes andan artuḳ kimsenüñdür dama pes (16) oldur insāna vèren nuḥḳ-ı lisān anuñ emrinde bilür her mürde-i cān (17) gönderen ḳullarına oldur resül gösteren ḳılmışlara hem toḒrı yol

[239a]

(01) aḥmedi ol kendüye ḥabīb ümmetünüñ derdine oldı ḫabīb (02) gelmedin şüretle ol bu ‘āleme dinmedin hem ‘ilm-i esmā ādeme (03) bāk-i rūḫına anuñ rabbü’l-enām ā‘zīm-i esmāyı bildürdi tamām (04) ḫalkdan tesbīḫi evvel kim vukū‘ buldı budur yā ḫuzu‘ yā ḫuşū‘ (05) ol sebebden dēdi ol ḫattā ḳadīm her ki bu tesbīḫi dēr yoḳ aña bīm (06) günde yüz bēş eyde bunı kim müdām küfr ü şirk cürminden olur ve’s-selām (07) ḫıfzu ve amānumda maḫfūz ola ol ḫaberile ḫalk içre melḫūz ola ol (08) dünyāda faḳr u ‘anādan ḳurtula dār-ı ‘uḳbāda belādan ḳurtula (09) daḥı īmānın şeyāḫīnden müdām şaḳlarım anı ilā yevmi’l-ḳıyām (10) ḫaşr gününde daḥı andan ḫisāb almaḒa utanam étmeyem ‘azāb (11) cennete her ḳaḅı ḳapudan kim ol girmek isterse rüzī ḳılam aña yol (12) daḥı her

hâlde olam aña mu'în güşşa ve ğamdan anı kılam emîn (13) iki kez biñ yıl tamâm olunca kıldı bu tesbîhi ol rabbü'l-enâm (14) çünkü bu müttedetler oldı muқтаzâ iki biñ kez biñ yıl oldı müntehâ (15) cānib-i haqqdan yine oldı hitāb muştafâ rūhına bil ey kāmīyāb (16) şerih-i esmā burada oldı tamâm muştafānuñ rūhına yüz biñ selām

[239b]

(01) rivāyet imām ca'ferden ya'nī ca'feriden şādıkdan rażiya'l-lāhu 'anhu (02) buyurmuşdur kim her kişikim sūre-yi yāsīni bir degirmen taşu üzerine (03) yēdi kez okuyub urşa ol taş dura bi-emri'l-lāhi te'ālā ve eger bir taş (04) içine şu koyub üzerine yāsīn sūresin okuyub urasın ol (05) şuyla abdest alub iki rek'at namāz kılasın herbir rek'atda fātiha ve bir (06) yāsīn ve üç āyete'l-kürsī okuyub namāzdan fāriğ olıcağ el kıldurub (07) du'ā ēde eger cemī'c 'ālem aña düşmān olursa zafer bulmaya (08) eger bir kişi arı abdest alub kıbleye karşı oturub bir kâğıda (09) yāsīn sūresin yazub dura üzerine yēdi kez yāsīn sūresin (10) ve yēdi āyete'l-kürsī okuyub urasın ol kâğıdı bile götüresin (11) 'ālem-i ğaybdan 'acāyibler ve ğarāyibler göresin bi-izni'l-lāhi te'ālā eger bir (12) kişi yāsīn sūresin kırk bir kerre bir kerpiç üzerine okuyub ura (13) karşusunda ol kerpiçi göme idi ki cemī'c-i düşmānlaruñ dilin bağladım (14) dēye allāh emriyle hīç anuñ haqqında yavuz kelām ētmeyeler eger bir kişi (15) şabāh namāzınuñ farīzasından sonra bir kez yāsīn sūresin (16) okuyub du'ā ēde on yıllık namāzlaruñ keffāreti ola eger dilerseñ bir kişi kendüye (17) 'āşık kılasın şöylekim şabr-ı qarārı qalmaya

[240a]

(01) ve dağı senüñ 'aşkıñdan delü ola kırk bir bir uvağ cāy taşın alub (02) üzerine birer kez sūre-yi yāsīni okuyub ve bir dutulmadıq çölmek içine (03) koyub ağızını mumıla berkidib gülhānde veyā ocağda gömesin ol çölmek (04) içinde ol taşlara kızdugınca ol şursemel delü ola ki vaşfa (05) kâbil olmaya mücerrebdür eger dilerseñ baht ve devlet ve

‘izzet arta arı (06) olub cehārşenbih gün ve baḥpeşenbih gün ve cum‘a gün iki rek‘at (07) namāz herbirinde fātiḥa ve birer kez sūre-yi yāsīn oḳuya namāzdan fāriḡ (08) olıcak üç ihlāş ve yèdi kerre āyete’l-kürsī oḳuyub ḥācetin (09) dileye ba‘dehū bu du‘āyı oḳuya *وَبِحَقِّ آلِ الرَّكْهِيعِصْنَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (10) اللَّهُمَّ فَتَحْ عَلَيْنَا أَبْوَابَ خَيْرِكَ أَبْوَابِ* eger dilersen (11) bir ḡā’ib getürmek anuḡ niyyetine yigirmi bēş kez sūre-yi yāsīn oḳuyasın (12) fi’l-ḥāl gele allāh emriyle ve eger bir kişi dilesekim èdtüḡi ‘amel ḥāşıl tiz (13) ola yèdi kez yāsīn sūresin oḳuya ve eger bir kişi ‘aḡdü’l-lisān (14) eyide yèdi dāne uvacık taş getüre herbirinüḡ üzerine sūre-yi yāsīn (15) oḳuyub kendü olduḡi yère göme cemī‘ düşmānlaruḡ dili bağlana (16) eger dilersen bir kişi ‘āşık ve mihrībān èdesin yèdi pāre şeker (17) üzerine sūre-yi yāsīn oḳuyub urarsın ol sükkeri sevdüḡüḡ

[240b]

(01) kişiye yèdüresin bī-ḡarār ola mücerrebdir ve eger dilersen bir kişi kendüḡe (02) muṡī‘ ve münḡād kılasın dèyü bir dirhem nişādiri götürüb herbir dirheme birer kerre (03) yāsīn sūresin oḳıyasın ve ol kişinüḡ libāsından bir pāre bez alub (04) nişādirleri şarub bir ḡaraḡuluḡ ev bucaḡında göme ḡoyasın ol kişi (05) seḡsiz bir içim şü içmeye mücerrebdir ve eger bir kişi yāsīn sūresin (06) günde yèdi kez oḳıya ḡaḡḡ te‘ālā rızḡ ve bereket ve raḡmet ḡapusın açıvère (07) eger bir kişinüḡ ṡavarı şatılmasa kırḡ bir kez yāsīn oḳuyub urasın (08) revā iş olub şatıla allāh emriyle eger bir kişi dilesekim bir ‘avrat (09) nikāh ède ol izin vèrmese bir kez bādem üzerine yèdi kez (10) yāsīn sūresin oḳuyub bir ṡatlu yèmiş aḡacı dibine gömüb (11) lādan ve ‘avd ve maşṡakī ve üzerlik buḡūr èdesin maḡşūd ḡāşıl (12) ola bi-izni’l-lāhi te‘ālā ve eger bir kişiye bir mühim iş vāḡi‘ olub ḡāre (13) bulmasa sūre-yi yāsīni kırḡ bir veyāḡūd yètmiş kerre iki kerre ve hem (14) daḡı yètmiş bēş kerre ol niyyeti üzerine oḳuya elbette ol mühim iş (15) ḡāşıl ola ḡüdā bī-fermān-ı ḡüdā eger bir kişi yāsīni zaḡfirān ve ḡüllāb birle (16) kāḡıd üzerine

yazub ve üzerine yedi kez yāsīn sūresin oquyub (17) urasin ol kāgıdı ezüb şuyın içe zihī kavī ola her nekim işitse her kereden

[241a]

(01) āḥir meryeme degin oquya düşenbih gün taḥādan āḥir kaşaşa (02) dek oquya seşenbih gün sūre-yi^c ankebutdan āḥir şāda degin (03) oquya cehārşenbih gün sūre-yi zemzenden āḥiri e'r-raḥmāna degin (04) oquya bencşenbih gün sūre-yi vāqı'adan āḥirine degin oquya gāyetile (05) mücerrebdür va'l-lāhu ā'lem

4. BÖLÜM: DİZİN

DİZİN

-A-

a: O.

a. + ηa (119b/06), (120b/13), (121a/02), (124a/01), (126b/01), (128b/08), (128b/09), (128b/10), (129a/11), (129b/05), (129b/07), (132a/15), (135a/14), (135a/15), (139b/12), (139b/13), (139b/15), (140a/09), (140a/12), (141a/10), (141b/14), (142b/16), (143a/07), (146b/05), (146b/08), (147a/11), (148a/12), (149a/14), (150a/06), (152b/16), (155b/07), (155b/14), (162b/07), (162b/08), (163a/10), (166a/16), (166b/03), (168b/03), (171a/05), (175b/12), (177b/10), (178a/05), (178b/03), (178b/04), (178b/05), (178b/06), (179a/03), (180b/09), (182b/14), (182b/15), (185b/11), (185b/15), (188a/05), (188a/07), (189b/09), (190b/04), (192b/13), (193b/08), (193b/11), (193b/11), (197a/01), (200a/15), (201b/09), (204b/12), (205a/03), (206a/17), (206a/17), (206b/04), (208b/11), (209a/12), (209b/02), (209b/06), (209b/12), (209b/14), (209b/15), (210a/03), (210a/04), (210a/04), (210a/05), (210b/16), (211a/03), (211a/03), (211a/09), (211b/11), (211b/12), (211b/14), (212a/08), (212a/09), (224b/09), (225a/10), (225b/01), (225b/01), (226b/03), (229a/02), (229b/10),	(229b/14), (231a/13), (231b/05), (231b/09), (232a/05), (233b/17), (234b/06), (235a/11), (235a/11), (236a/04), (239a/05), (239a/11), (239a/12), (239b/07) a. + ηadur (177b/06), (177b/07) a. + ηladır (231a/09) a. + na (134a/06), (188a/01), (193b/13), (220a/06), (220a/06), (229a/08), (234a/14) a. + nda (134b/05), (141a/14), (141b/15), (141b/15), (145a/01), (153a/15), (168a/04), (173b/11), (200b/04), (201b/05), (201b/12), (202a/04), (208b/08), (223a/05), (226b/07), (229b/10), (238b/13) a. + ndadur (202a/04) a. + ndağılar (228b/11) a. + ndan (119b/05), (120b/17), (121b/01), (122b/12), (122b/14), (122b/16), (122b/17), (125a/15), (127a/03), (127a/04), (127b/04), (128a/01), (128a/02), (129b/16), (130a/04), (131b/09), (133a/03), (133b/06), (134a/05), (136b/17), (138a/12), (138b/07), (140a/04), (140a/07), (141b/04), (142a/13), (142b/16), (143a/13), (143a/14), (144b/14), (145a/02), (145a/13), (145a/14), (147b/16), (148b/03), (149a/06), (149a/07), (149a/09), (152b/14),
---	--

(154a/01), (154a/02), (154b/12), (155a/14),
(155b/14), (156a/14), (156b/11), (161b/07),
(162a/16), (162b/14), (163a/01), (164b/02),
(165a/04), (165a/05), (165b/05), (165b/07),
(165b/10), (166a/13), (166b/14), (167a/15),
(167b/04), (167b/11), (167b/13), (168a/12),
(169a/17), (169b/01), (169b/10), (171a/09),
(171a/14), (172a/12), (173a/11), (173a/12),
(173b/08), (176b/07), (180b/04), (181a/15),
(181b/11), (182a/02), (182a/03), (182a/07),
(182a/08), (184b/09), (184b/17), (185a/16),
(188a/03), (188a/07), (188a/14), (189a/17),
(189b/07), (190a/06), (191a/15), (192b/13),
(192b/15), (194a/10), (194b/07), (194b/07),
(194b/09), (195a/03), (196a/10), (198b/03),
(198b/04), (198b/13), (198b/17), (199b/04),
(199b/05), (201b/16), (202a/05), (202a/12),
(203b/01), (204a/05), (204a/16), (208a/11),
(208a/14), (208b/03), (208b/05), (209b/04),
(209b/15), (210b/11), (210b/15), (212a/08),
(214a/01), (214a/10), (214a/13), (214b/05),
(214b/09), (215b/17), (217b/14), (218a/11),
(219a/14), (219b/01), (219b/07), (219b/10),
(219b/15), (220a/01), (220a/11), (220b/03),
(222b/11), (223a/09), (223b/02), (223b/17),
(224b/03), (224b/14), (225a/08), (225b/07),
(226a/09), (226a/11), (227a/10), (227b/01),
(228a/03), (228a/06), (228b/14), (230a/02),
(230a/11), (230b/07), (231a/09), (232a/03),
(235a/03), (236a/03), (237b/16), (238b/15),
(239a/10)

a. + ndandır (231a/10)

a. + ndandır (213b/09)
a. + nı (121a/04), (121b/07), (122a/14),
(124a/02), (124a/05), (126a/11), (126b/03),
(126b/03), (126b/04), (126b/12), (126b/13),
(129a/16), (129b/03), (130b/04), (131a/03),
(131a/16), (131b/17), (134a/13), (135a/01),
(135a/09), (135a/14), (135a/15), (135b/09),
(135b/11), (135b/12), (136a/10), (136a/15),
(136b/07), (137a/17), (138a/02), (138b/08),
(142b/08), (142b/09), (142b/11), (142b/11),
(142b/14), (145b/06), (145b/09), (145b/14),
(146b/05), (146b/14), (146b/16), (146b/17),
(147a/02), (147a/07), (147a/09), (148b/03),
(148b/05), (150a/01), (151a/14), (151a/14),
(159b/15), (168b/07), (168b/12), (168b/12),
(171a/08), (171a/10), (172a/13), (175b/17),
(176a/14), (176b/08), (176b/09), (177a/15),
(182a/11), (184a/02), (188a/01), (191b/07),
(193a/04), (196b/11), (196b/17), (198a/16),
(198a/17), (199a/07), (199b/03), (203a/17),
(206a/04), (208b/15), (208b/16), (208b/17),
(209a/02), (209a/09), (209b/15), (209b/16),
(211a/05), (216a/03), (216a/05), (216b/12),
(216b/13), (222b/02), (222b/05), (222b/14),
(224b/09), (226b/01), (226b/03), (228a/09),
(229a/06), (230a/03), (230a/05), (230a/16),
(231a/11), (232b/12), (235b/12), (236a/02),
(238b/10), (239a/09), (239a/12)

a. + nıñçün (167b/02), (220b/10), (237b/02)

a. + nıñçündür (164b/10)

a. + nıñçünkim (171b/02)

a. + nıñçün (236b/02), (238a/01)

a. + nıñla (124b/14), (173b/02)

a. + nıñladur (202a/10)

a. + nlar (125b/01), (125b/05), (125b/07),
(142b/17), (154b/12), (155b/03), (156a/11),
(156b/01), (156b/05), (169b/15), (170b/16),
(175b/09), (188b/14), (192b/04), (229a/14)

a. + nlara (155b/04), (176a/06), (231a/04)

a. + nlaradur (177a/11)

a. + nlarda (190a/09)

a. + nlardan (141a/05), (156b/05),
(202a/13)

a. + nlardur (125b/05), (155b/04),
(156b/01), (177a/04), (177a/09), (188b/05),
(188b/06), (188b/07), (188b/09)

a. + nları (125a/13), (132a/03), (138b/09),
(166b/06), (174b/07), (188b/12), (192a/08),
(200a/09), (202a/07), (231a/14), (232b/14)

a. + nlaruñ (132a/03), (132a/15), (170a/07),
(170b/13), (186b/01), (192a/17), (212b/12),
(213a/02), (231a/02), (231a/05)

a. + nlaruñdur (170b/10), (170b/12),
(170b/15)

a. + nsuz (202a/05), (202a/06)

a. + nu (121b/03)

a. + nun (158b/01), (201b/15), (227b/08)

a. + nuñ (119b/16), (120a/01), (120a/01),
(120a/02), (120a/03), (120b/09), (120b/10),
(120b/17), (121a/03), (121a/10), (121a/13),
(123a/06), (123a/13), (123b/17), (124a/14),
(124b/17), (125a/04), (126a/13), (126a/15),
(126b/15), (128b/12), (130a/03), (130b/09),
(130b/11), (131a/01), (131a/06), (132a/01),
(132a/10), (134b/11), (134b/15), (135a/11),
(137b/16), (138a/03), (139a/13), (140a/01),
(140a/04), (140a/08), (142b/02), (142b/06),
(142b/13), (142b/14), (143b/06), (144b/06),
(146b/07), (146b/09), (146b/12), (147a/08),
(147a/10), (147b/01), (148a/15), (148b/11),
(151a/04), (153a/09), (153b/08), (156b/14),
(159a/13), (159a/15), (159a/17), (159b/02),
(159b/03), (159b/04), (160a/11), (160b/06),
(162b/12), (163b/16), (165a/15), (167a/09),
(167a/17), (168a/16), (168a/17), (174b/01),
(178a/12), (178a/12), (178a/14), (182b/14),
(183a/01), (184a/05), (184a/10), (185a/10),
(185b/10), (186a/17), (187a/05), (188a/02),
(189b/06), (189b/14), (190a/11), (190a/12),
(190a/14), (190a/15), (190a/17), (191b/17),
(192a/03), (192b/01), (198a/07), (199b/04),
(201a/15), (205b/09), (205b/10), (206a/04),
(206a/06), (206b/03), (207a/05), (207a/08),
(207a/09), (209a/02), (209a/10), (209a/11),
(209a/15), (209a/16), (209a/16), (209b/01),
(209b/02), (209b/05), (209b/07), (209b/08),
(210a/01), (210a/01), (210a/03), (210a/07),
(210a/09), (210a/10), (210a/11), (210a/12),
(210a/15), (210a/17), (210b/12), (212a/01),
(213b/08), (215a/04), (215a/06), (215a/07),
(216a/03), (216a/05), (216b/13), (218a/04),
(218b/06), (222b/06), (222b/08), (222b/15),
(223a/03), (223b/01), (225b/02), (228b/17),
(229b/11), (229b/12), (231a/11), (231b/05),
(231b/09), (231b/09), (231b/10), (231b/15),
(232a/03), (232a/08), (232b/03), (232b/15),

(234a/14), (238b/11), (238b/16), (239a/03),
(239b/14), (240a/11)

a. + nuṣṣün (134b/07), (183b/04)

a. + nuṣṣünkim (175a/07), (180a/04),
(183b/07)

a. + nuṣṣur (210a/08), (238b/15)

a. + nuṣṣıla (205b/03), (210b/11), (213b/17),
(218b/05)

a. + nuṣṣiçün (132a/01), (139b/01),
(147b/10), (147b/11), (148a/03), (148b/17),
(163b/11), (164a/01), (164a/10), (164a/11),
(164a/16), (165b/04), (166a/09), (171a/17),
(171b/12), (201a/10), (202a/06), (207a/11),
(210b/05), (211a/11), (235b/13), (236a/17),
(237b/13), (238a/05), (238a/06), (238a/08),
(238a/11), (238a/15), (238a/16), (238b/01),
(238b/02), (238b/03)

a. + nuṣṣiçündür (158b/02)

a. + nuṣṣiçünki (139b/08), (148b/10),
(148b/15), (187a/15), (210b/14), (216b/11),
(219a/06)

a. + nuṣṣiçünkim (126b/09), (139b/06),
(142a/03), (146a/12), (155a/06), (156a/05),
(158b/14), (191a/10), (204a/02), (204a/08),
(216b/09), (218a/16), (218b/15)

a. + nuṣṣıla (121a/01), (127a/13), (135b/08),
(135b/09), (172a/11)

a. + nuṣṣiçündür (174b/04)

a. + nuṣṣıla (206a/07)

[= 710]

āb: <Far. Su.

a. + ı zezem (194b/14)

[= 1]

abā bekir: *bk.* ebū bekir.

a. (169a/11), (184a/04), (184a/06)

[= 3]

‘abbās: *bk.* ‘ibn-i abbās.

a. (181b/17), (182a/01)

a. + dankim (133b/02)

[= 3]

abdest: <Far. Müslümanlıkta namaz kılmak ve
Kur’an okumak için islamın şart koştuğu şekilde
belirli azı yıkama.

a. (239b/05), (239b/08)

a. + aldı (186b/09)

a. + i (132a/17), (132b/01)

[= 5]

‘abdi: *bk.* ‘abdi menāf.

a. (191a/06)

[= 1]

‘abdi menāf: Haşim bin Abdümenaf.

a. (166b/09), (166b/11), (166b/13)

[= 3]

‘abdu’l-lāh: Abdullah.

a. (178a/06)

a. + dankim (156b/06)

[= 2]

‘abdu’l-lāh bin cād‘ān: Hz. Ebu bekir’in büyük
amcası.

a. (131b/05)

[= 1]

‘abdu’l-lāh bin keşīre: Hadis rivayetçisi din adamı.

a. (141a/01)

[= 1]

‘abdu’l-lāh bin ‘ömer: Hz. Ömer’in erkek çocuğu.

a. (141b/15)

a. + denkim (120b/07), (168a/07)

[= 3]

‘abdu’l-lāh bin ubbā: Hz. Muhammed zamanında

Medine’de Hazrec kabilesinin reisi.

a. (209a/06)

[= 1]

‘abdu’l-lāh ibn-i ‘ömer: *bk.* ‘abdu’l-lāh bin ‘ömer.

a. (218a/05)

[= 1]

‘abdu’l-muṭṭalib: İslam peygamberinin dedesi.

a. (136a/15), (136a/17), (136b/02),

(136b/06), (136b/08), (136b/10), (136b/13),

(136b/14)

a. + e (135a/05), (136a/11), (136a/12),

(136a/14)

a. + iḡ (182b/10)

a. + oğlanları (182b/05)

[= 14]

‘abdu’r-raḥmān: *bk.* ‘abdu’r-raḥmān-ı belḥi.

a. (129a/07), (168b/11), (227b/03),

(227b/10), (227b/12), (228a/02), (228a/04),

(228a/06), (228a/14), (228b/01), (228b/02)

a. + a (228a/05)

a. + dan (120b/07), (227b/02)

a. + uḡ (227b/16), (228a/16)

[= 16]

‘abdu’r-raḥmān-ı belḥi: Tefsir ilimci.

a. (227a/12)

[= 1]

‘abdu’l-‘uzzā: Ebû Leheb’in gerçek adı.

a. + dur (183a/16)

[= 1]

‘abe’l-hakem: < Ar. Doğru söyleyen hakem. Hz.

Muhammed’in isimlerinden biri.

a. (146b/12)

[= 1]

‘ābid: < Ar. İbadet eden.

a. (153a/02)

a. + lerüḡ (148a/06), (148a/09)

[= 3]

ac: *bk.* aç.

a. (238b/13)

a. + ın (226b/17)

a. + ṭoyurmadıkim (124b/14)

a. + ṭoyurmaḡdur (124b/12)

a. + ṭoyursa (124b/17)

[= 5]

ac-: *bk.* aç-.

a.-ḡıl (230a/07)

[= 1]

‘acaba: *bk.* ‘aceb.

a. + kıldı (223a/17)

[= 1]

‘acāyib: < Ar. Normal olanın dışında, deḡişik, garip.

a. + ler (239b/11)

a. + üḡ (230b/12)

[= 2]

‘aceb: < Ar. Taaccüb, şaşma, hayret.

a. (212a/06), (216a/02), (227a/17),

(235b/04), (235b/05), (235b/06), (235b/07)

[= 7]

‘aceble-: < Ar. + Tr. Taaccüb etmek, şaşakalmak, hayret içinde olma.

- a.-di (223a/07)
- a.-diler (151b/16)
- a.-rdi (222b/14)
- a.-yüb (157b/15)
- [= 4]

‘acebti: < Ar. “Şaşırırım” manasında söz.

- a. (235a/16)
- [= 1]

acı: Acı.

- a. + sı (171a/16), (171a/17)
- a. + sın (123a/14)
- [= 3]

acıdıci: Acı veren şey veya durum.

- a. + sın (235b/04)
- [= 1]

acı-: *bk.* açıl-.

- a.-ur (146b/08), (147a/11)
- [= 2]

‘acıb: *bk.* ‘aceb.

- a. (128a/15), (186b/15), (199a/14), (209a/04)
- [= 4]

‘acible-: *bk.* ‘aceble-.

- a.-rim (235a/16)
- [= 1]

‘āciz: < Ar. Güçsüz durumda olan, güçsüz, zavallı.

- a. (137a/17), (188b/01), (206a/05), (212b/03)
- a. + kıla (218b/06)
- a. + kıldılar (152a/09)

- a. + ola (210a/12)
- [= 7]

‘acizliġ: < Ar. + Tr. Aciz olma durumu, acizlik.

- a. + üñüzi (220a/16)
- [= 1]

aç: Doymamış, aç olan.

- a. (229b/10)
- [= 1]

aç-: Belirli bir şeyin kapalı halden açık hale getirme durumu.

- a.-am (189b/07)
- a.-dı (184b/16), (224a/10), (224b/16), (230a/11)
- a.-dılar (225a/04)
- a.-madummı (138b/12)
- a.-mağ (181a/08)
- a.-maya (125b/13)
- a.-sa (126a/16)
- [= 10]

açıcu: Açma işlevini yapan, açan.

- a. (236b/14)
- [= 1]

açık-: Acıkmak.

- a.-dı (223a/10)
- [= 1]

açıkdur-: Aç bırakma, acıktırmak.

- a.-uz (163a/07)
- [= 1]

açıl-: Açık hale gelme.

- a.-ana (120b/12)
- a.-ası (133b/03)
- a.-dı (222b/04), (222b/06)

a.-ıçak (215a/07)

a.-maya (172a/08)

[= 6]

açivér-: Açıvermek.

a.-di (226a/08)

a.-e (240b/06)

[= 2]

açlık: Aç olma durumu.

a. (175a/08), (227a/16)

a. + dan (175b/05), (175b/09)

a. + vèrir (175b/09)

[= 5]

açuk: Kapalı olmayan.

a. (150b/15), (227a/15)

[= 2]

ad: İsim.

a. (164a/03), (176a/10), (183b/07),

(192b/05), (201a/07), (204a/06)

a. + a (204b/10), (205a/07)

a. + dur (205b/09)

a. + ı (127a/07), (136a/01), (152a/07),

(152a/07), (153a/02), (162a/13), (162a/14),

(164a/08), (166a/10), (170b/07), (175a/04),

(176a/07), (183a/16), (183a/17), (189a/01),

(197b/06), (197b/07), (197b/07), (199a/14),

(199a/15), (203b/08), (203b/08), (204a/02),

(204a/04), (204a/05), (204a/06), (204a/10),

(204b/11), (205a/01), (205a/03), (205a/04),

(205a/05), (205a/06), (205a/08), (205a/10),

(205a/12), (205a/12), (205a/14), (205a/15),

(205b/01), (205b/09), (206a/04), (206b/05),

(207a/08), (214a/01), (214a/08), (216b/14),

(225b/04), (234b/16), (237b/01)

a. + ıda (199a/10)

a. + ıdur (160a/16), (196b/17), (199a/07)

a. + ıla (205a/05), (205a/15), (205a/17),

(205b/12), (206a/08)

a. + ımı (138b/06), (198a/01)

a. + imuz (206b/14)

a. + in (136a/06), (136b/08), (142b/15),

(153a/02), (196b/07), (204a/17), (206a/06),

(207a/11)

a. + ina (182b/16), (229b/13)

a. + ından (205a/09), (206a/01), (209b/16)

a. + ını (139a/07), (139a/07), (144b/09),

(201a/06), (203b/07), (204a/08), (206a/02),

(207a/10), (207a/12), (210b/09)

a. + ınkim (146a/13)

a. + ını (198a/09), (198a/14), (203a/16),

(203b/03), (203b/06), (203b/09), (203b/09),

(203b/17), (204a/01), (204a/08)

a. + ıyla (183b/01), (183b/02), (203b/08),

(204a/17), (205a/11), (206b/04)

a. + lar (150b/10), (164a/05), (176a/07)

a. + ları (204a/12)

a. + larım (216b/02)

a. + larından (171a/11)

a. + larımı (128a/10), (138b/09)

a. + ları (176a/09), (199a/07), (222a/02)

a. + umı (197b/16), (210b/12)

a. + umı (198a/03), (198a/04), (198b/02)

a. + u (204a/08), (204a/10), (212a/01)

a. + u (231b/14)

a. + vèrdi (201a/08)
[= 132]

ada-: Bir şeye kendini vermek, feda etmek.
a.-dılar (152a/12)
[= 1]

adan-: Vaat edilmek, feda edilmek.
a.-madı (205a/05)
[= 1]

‘adāvet: < Ar. Düşmanlık besleme, düşmanlık,
husumet besleme, hasımlık.
a. (183b/08)
[= 1]

‘adem: < Ar. Yokluk.
a. + den (203a/12)
[= 1]

ādem: < Ar. İnsan.
a. (123a/08), (173b/05), (188a/11),
(190a/06), (194b/11), (201a/06), (210b/11),
(217b/15), (236a/07)
a. + de (201b/09)
a. + den (201a/08)
a. + dūr (123a/05)
a. + e (239a/02)
a. + ki (173a/04)
a. + ler (120a/05), (128b/13), (158a/01),
(158b/03), (164b/08), (212b/14)
a. + lerden (217a/11)
a. + leri (144b/10), (181b/03), (197a/13)
a. + lerüñ (201b/14), (216b/04), (216b/05),
(216b/05), (216b/06), (216b/06), (216b/17),
(217a/05)

a. + oğlanı (123a/09), (124a/15), (142b/05),
(142b/07), (146a/16), (163a/12), (163a/14),
(163b/01), (163b/03), (167a/01), (235b/16),
(237a/07), (237a/09), (237a/11)
a. + oğlanın (123a/08), (123b/07),
(123b/09)
a. + oğlanına (146a/15)
a. + oğlanını (142a/02), (142a/14)
a. + oğlanının (142a/04), (142a/12),
(142b/03), (163a/11)
a. + oğlanları (123a/17), (136b/06),
(143a/04), (154b/04), (160a/07), (160b/13),
(160b/15), (162a/05), (167a/01), (216b/17)
a. + oğlanların (142a/09)
a. + oğlanlarına (124a/11), (124b/05),
(235a/06)
a. + oğlanlarından (237b/08)
a. + oğlanlarını (142a/08)
a. + oğlanlarının (151b/04), (159a/10),
(216b/11), (216b/15)
a. + şeytānın (217a/16)
a. + şeytānından (217a/13)
a. + şeytānları (217b/11)
a. + şeytānlarından (217b/12)
a. + üñ (198b/01), (201a/15), (206b/09),
(206b/15), (217a/07), (217a/09)
[= 86]

ādemī: < Ar. İnsanlar ilgili olan, insanî.
a. + ler (200b/04)
a. + lere (170a/17)
a. + leri (213a/03)
a. + lerüñ (170a/16)

[= 4]
âdemîlik: < Ar. + Tr. İnsanlıkla ilgili olma durumu,
insanlık.
a. + da (212b/04)
[= 1]
âdet: < Ar. Sayı.
a. + i (178a/04), (183b/08)
[= 2]
adım: Kadem, yürüme hareketi.
a. + ın (199b/10)
[= 1]
âdil: < Ar. Denk olma, eşitlik, eşit.
a. + êde (143b/13)
[= 1]
âdl: < Ar. Adalet.
a. (194b/12)
[= 1]
adlık: İsimlik, unvan.
a. + dan (204b/04)
[= 1]
adlu: Adlı, isimli.
a. (178a/06), (208a/01)
[= 2]
admağ: Atmak.
a. + a (199b/10)
[= 1]
âdn: < Ar. Müslümanlıkta cenneti tasvir etmek için
kullanılan tabir.
a. (156b/14)
[= 1]
âfet: < Ar. Doğanın doğal yollarla oluşturduğu
yıkım, bela, felaket.

a. (165a/14)
[= 1]
âfv: < Ar. Bağışlama.
a. + êde (172a/17)
a. + êdüñ (236a/09)
a. + êyle (222a/03)
a. + kıllur (146a/13)
[= 4]
âfv: *bk.* âfv.
a. (236a/09)
[= 1]
ag: Çarpazlama örülmüş örgü, file. Döşeme.
a. + nı (236b/15)
[= 1]
ağ-: Yukarıya çıkmak, yükselmek.
a.-alar (154a/03)
a.-dı (141b/14)
[= 2]
ağac: *bk.* ağaç.
a. (223a/14)
a. + a (212a/07)
a. + dan (191b/12), (202a/08), (212b/06)
a. + dur (129a/14), (129b/01), (215b/06)
a. + ı (130a/02), (240b/10)
a. + ıñ (215b/07)
a. + ına (130a/06), (130b/01), (130b/04)
a. + ın kesmek (123a/03)
a. + ın kesmeyeler (122b/16)
a. + ınuñ (136b/09)
a. + uñ (136b/12)
[= 18]
ağac: Ağaç.

a. + dan (158a/13)

[= 1]

āgāh: <Far. Haberdar olan, bilen, vakıf olan, bilgili, öngörülü.

a. (166a/01)

a. + oluğ (166a/05), (182b/06)

[= 3]

ağar-: Beyazlamak.

a.-a (123b/03)

a.-duğına (215a/09)

a.-ıyana (175b/14)

[= 3]

ağ: Beyaz.

a. + ma (165a/01)

[= 1]

ağır: Tartıda fazla çıkma durumu, fazla, çok.

a. (165a/07), (165a/08), (165a/15),
(165a/16), (165b/17), (166a/03), (176a/03),
(176a/05), (176a/10), (205b/07), (220b/06)

a. + eyleye (163b/16)

a. + gelmesün (176a/06)

a. + gelürdi (199a/12)

[= 14]

ağır: Sıkıntı, dert.

a. (231b/07)

[= 1]

ağır: Miktarınca, kadarınca, kıymetlice.

a. (159b/04)

a. + ı (159a/13), (159a/14), (159a/17),

(159b/02), (159b/08)

a. + ım (159b/07)

[= 7]

ağır-: Bağırarak, anırmak.

a.-duğı (234b/09)

a.-ıcağ (235b/02)

[= 2]

ağırla-: Hizmet etme, karşılamak, ikramda bulunmak.

a.-maduğ (226a/04)

[= 1]

ağırlıktu: Kıymetli, değerli.

a. + dur (121b/04)

[= 1]

ağız: Ağız. Yüzdeki organlardan biri.

a. + dan (197a/02)

[= 1]

ağla-: Hüzmün, sevinç ve üzüntü gibi duygulardan gözlerden yaş akması.

a.-dı (130a/10), (134a/01), (181b/17),
(181b/17), (208b/14), (225a/08), (226a/10),
(228b/07), (228b/09)

a.-dığından (137b/15)

a.-dum (135b/14)

a.-ma (135b/17)

a.-mağdan (130a/10)

a.-rıdı (144b/16)

a.-rın (182a/02)

a.-sa (137b/14)

a.-yu (230a/08)

[= 17]

ağlāl: <Ar. Boyun, el ve ayak bileklerine takılan zincir, yuvarlak zincir, pranga.

a. (197b/13)

[= 1]

ağlaş-: Karşılıklı ağlama durumu.

a.-dılar (135b/14), (226b/07)
[= 2]

ağlat-: Bir kimsenin diğerini ağlama durumuna getirmesi.
a.-dı (134a/02), (134a/03), (137b/16),
(182a/01)
[= 4]

ağrak: Bembeyaz, en beyaz.
a. + dur (178a/14)
[= 1]

ağrı: Sızı, acı.
a. + sı (171a/16)
a. + sın (190b/11)
[= 2]

ağrı-: Ağrımak.
a.-dı (186a/08)
[= 1]

ağu: Zehir.
a. + katdı (223b/14)
[= 1]

ağz: *bk.* ağız.
a. + ı (207a/06)
a. + ına (207a/05)
a. + ından (142b/03), (192a/03)
a. + ını (240a/03)
[= 5]

āh: Yansıma ses. Acı, pişmanlık, ıstırap ifadesi bildiren ses.
a. (206b/05), (206b/13)
a. + êtdi (206b/12)
[= 3]

āḥar: *bk.* āḥir.

a. (173b/16), (196b/11)
[= 2]

ahbār: < Ar. Haberler.
a. + dur (172b/10)
[= 1]

‘ahd: < Ar. Yemin, söz.
a. + i vefāsı (201a/16)
a. + u vefā (194b/13)
[= 2]

aḥaddi’l-kemāl: < Ar. Tek olan mükemmellik (Allah).
a. (132b/02)
[= 1]

āḥir: < Ar. Son, sonraki.
a. (140a/06), (140a/09), (207b/01),
(241a/01), (241a/01)
a. + dünindedür (149b/05)
a. + e (207a/05)
a. + inde (132a/05)
a. + ine (140b/17), (180b/05), (198b/10),
(241a/04)
a. + önünüḡ (149b/09)
a. + önündedir (149b/09)
a. + şāda (241a/02)
[= 15]

āḥiret: < Ar. Ölümden sonra gidilen âlem, diğer dünya.
a. (133a/15), (159b/03), (182b/02),
(210b/02), (210b/05), (210b/07), (220a/08)
a. + de (129b/13), (139a/17), (146b/03),
(156a/16), (174a/06), (175b/05), (182a/14),
(183a/10), (183b/14), (183b/15), (201a/14),

(208b/09), (209a/01), (220b/09), (232a/15),
(232b/07), (232b/12), (232b/14), (233a/01),
(238b/06)

a. + deki (140a/01)

a. + dür (201a/13)

a. + düşvârlığıyla (139a/16)

a. + e (138a/08), (159b/01), (182a/08)

a. + i (129b/14), (210b/04)

a. + katılıklarını (123a/10)

a. + korukuları kim (123b/01)

a. + sarâyında (181a/04)

[= 38]

âhîri'r-rahmân: < Ar. Kur'an'da Tanrı'nın son sözü
manasında kullanılan kalıp sözcük.

a. + a (241a/03)

[= 1]

âhîrki: < Ar. + Far. Sonraki.

a. + lerüñ (128a/01), (128a/02)

[= 2]

âhkem: < Ar. En doğru kararı vermek.

a. (215a/02)

[= 1]

âhmed: Hz. Muhammed kastedilmektedir.

a. (208b/07), (214b/12), (237b/01)

a. + i (239a/01)

[= 4]

âhmed: Ahmet bin Hanbel.

a. (202b/07)

a. + i (239a/01)

[= 1]

âhmed-i cömerd: Kirdecî Ali'nin olduğu düşünülen
Güvercin Destanı hikayesinde bir karakter.

a. (225b/01), (226a/02), (226a/03),

(226a/05), (226a/09), (226b/04), (226b/06),

(226b/08), (226b/09), (226b/11), (226b/12),

(226b/15), (226b/15), (227a/01), (227a/02),

(227a/04), (227a/06), (227a/10)

a. + e (226b/06)

[= 19]

âhnes bin şurayk: Ahnes bin Şerik.

a. (170b/12)

[= 1]

âhr: bk. âhîr.

a. + inden (127b/14)

[= 1]

âhsen-i takvîm: < Ar. "Yaratılmışların en güzeli, en
mükemmeli" manasında söz.

a. + de (142a/08), (143b/11)

a. + den (142a/05)

[= 3]

âhşam: Akşam.

a. + dan (153b/03)

a. + namâziyla (151b/02)

[= 2]

âhşam: Akşam.

a. (174a/10)

[= 1]

âhvâl: < Ar. Haller.

a. (136a/17)

a. + in den (140b/12)

[= 2]

âhyâr: < Ar. Hayırlı kimse, iyilik yapan kişi.

a. + ı yehüd (193a/13)

a. + u kaşşadan (205b/15)

[= 2]

ahziru: < Ar. “Sakının”.

a. (236a/06)

[= 1]

aķ: Beyaz.

a. (164b/16), (172b/16), (178b/09),

(227b/08), (228a/15), (228b/10)

a. + dur (178a/16)

a. + kılvèr (222a/02)

[= 8]

aķ-: Akmak.

a.-a (195a/16)

a.-ar (156b/14)

a.-ardı (173a/09)

[= 3]

‘aķabe: < Ar. Sert, sapa, dar geçit.

a. (124b/10)

[= 1]

aķce: *bk.* aķce.

a. (163a/03)

a. + sin (225b/10), (225b/12)

a. + ye (225b/09)

[= 4]

aķçe: Para, ganimet.

a. + sin (225b/09)

[= 1]

‘aķdü’l-lisān: < Ar. Akıcı dil.

a. (240a/13)

[= 1]

‘āķubet: < Ar. Gelecek, son, nihâyet.

a. (167a/17)

a. + inden (127b/14)

[= 2]

‘aķıl: < Ar. Us, düşünme yetisi.

a. (201b/13), (202a/01), (202a/11),

(202a/15), (202a/16), (202b/03), (202b/06),

(205b/09)

a. + dur (201b/10)

a. + lar (209b/04), (210a/04)

[= 11]

‘aķıllu: < Ar. + Tr. Akıllı kişi, akıl sahibi.

a. + yiken (142a/14)

[= 1]

‘aķıl: < Ar. Akıllı olan kimse, danışılacak kimse.

a. (210b/03)

a. + ler (206a/04)

a. + lere (201b/02)

a. + lerüñ (206b/03)

[= 4]

‘aķıl: *bk.* ‘aķıl.

a. (207b/05)

a. + ı (142a/10), (142a/15), (143a/01),

(200a/08), (206b/03), (212b/15), (212b/17),

(231b/15)

a. + ın (143b/16)

[= 10]

‘aķreb: < Ar. Akrep.

a. (237b/15)

[= 1]

aķşā: < Ar. Mescid-i Aksa.

a. + dur (141b/12), (141b/12)

[= 2]

aķsām: < Ar. Kısımlar.

a. + ıñ (142a/06)

a. + un (160b/12)

a. + uñ (126b/07), (128b/06)

[= 4]

akşimu: < Ar. Yemin ederek.

a. + dur (122b/06)

[= 1]

al-: Almak.

a. (223b/08)

a.-a (160a/16), (171a/01), (188a/04)

a.-alar (161a/13), (188a/03)

a.-alum (223b/13)

a.-am (131a/16)

a.-anlar (181a/01)

a.-dı (130a/17), (130b/16), (131b/17),

(132a/01), (136b/16), (151b/03), (186b/09),

(187b/14), (222a/10), (223b/14), (225a/02),

(225a/05), (227b/10)

a.-dıklarından (181a/14)

a.-dılar (181a/14), (223b/11)

a.-dım (130b/01), (130b/02)

a.-duğı (122b/09)

a.-duķ (213b/03)

a.-dum (130b/04), (230b/08)

a.-duñ (130b/03), (181b/03)

a.-ğıl (230b/07)

a.-ımazlardı (123b/12)

a.-ışsalar (225a/11)

a.-madı (159b/06)

a.-madun (220b/03)

a.-mağa (239a/10)

a.-mağınuñ (131a/13)

a.-maķ (132b/06)

a.-maķda (181a/01), (181a/11)

a.-mazam (214b/11)

a.-mazlardı (175b/13)

a.-mazlarsa (131a/14)

a.-mış (213b/17)

a.-mışlar (229b/01)

a.-sa (126a/15)

a.-ub (131b/11), (135a/08), (135b/01),

(136b/17), (137a/05), (140a/10), (145b/01),

(146a/04), (219a/08), (219a/13), (223b/10),

(226a/09), (239b/05), (239b/08), (240a/01),

(240b/03)

a.-uñ (200a/09), (208a/07)

a.-updur (231b/06)

a.-ur (210a/08)

a.-urın (214b/11)

a.-urısam (214b/11)

a.-urlar (138a/11)

a.-urlardı (175a/05)

[= 73]

‘alā: < Ar. Yüksek mertebe, yücelik.

a. (132b/02), (233b/14)

[= 2]

ā‘lā: bk. ‘alā.

a. (194b/16)

[= 1]

alaca: Karışık renkte, alaca, benekli halde olan.

a. (172b/16), (173b/03)

[= 2]

‘alāhide: < Ar. Özel, farklı, önemli derecede.

a. (139b/08)

[= 1]

‘ala’l-lāhi: < Ar. Allah’ın yardım ve izni ile.

a. (147b/08)

[= 1]

‘allāme: < Ar. Çok bilgili, bilgin.

a. (191a/09)

[= 1]

‘alā men ‘aşıke: “Şu kimseler üzerine” manasında bir söz.

a. (235b/14)

[= 1]

‘alāmet: < Ar. Belirti, işaret, bulgu.

a. + i (127b/01)

a. + leri (150b/13)

[= 2]

aldan-: Kandırılma durumu, aldatılma durumu.

a. -miş (224a/14), (225a/06)

[= 2]

aldur-: Aldırmak.

a. -van (148a/17)

[= 1]

‘ale’l-‘arş-ı istivā: < Ar. Taha/5. “Tanrı’nın arşa kurulmuştur” manası taşımaktadır.

a. (236b/05)

[= 1]

‘ale’l-hakkı: < Ar. “Gerçek ve doğruyu söylemek gerekirse” manası taşımaktadır.

a. (237a/06)

[= 1]

‘ale’l-mülki: < Ar. Hakim olmak.

a. (236b/05)

[= 1]

‘alem: < Ar. Bayrak.

a. (151a/09), (151a/09), (151a/10),

(151a/10)

a. + ler (151a/09)

[= 5]

‘ālem: < Ar. İnsan topluluğu. Dünya.

a. (162b/12), (190a/06), (192b/05),

(203b/10), (207a/01), (209b/12), (213a/03),

(219b/10), (239b/07)

a. + de (137a/13)

a. + den (185a/07)

a. + e (153b/14), (206b/11), (206b/13),

(239a/02)

a. + i (201a/12), (203b/02), (204a/02)

a. + i ğayb (201a/12)

a. + i ğaybdan (239b/11)

a. + i ğayb-ı āhiretdür (201a/13)

a. + i şehādet (201a/13)

a. + inde (207a/08)

a. + indeyim (207a/09)

a. + i şehādet (201a/13)

a. + ler (205b/13)

a. + leri (230b/13)

[= 27]

ā‘lem: *bk.* ‘ālem.

a. (160a/16)

[= 1]

‘alev: Alev. Ateş.

a. + i (172a/07), (125b/10)

[= 2]

‘aleyhi: < Ar. “Üzerine”.

a. (234a/01)

[= 1]

‘aleyhi’l-la’ne: < Ar. “Laneti üzerine olsun”.

a. (135a/07), (146b/06)

[= 2]

‘aleyhim ecma’fin: < Ar. “Onların üzerine olsun”.

a. (202b/08)

[= 1]

‘aleyhi’s-selām: < Ar. “Tanrı’nın selāmı üzerine olsun”.

a. (132a/08), (149b/07), (191a/13),
(201a/06), (222a/09), (222a/10), (222b/02),
(229b/14), (234a/14), (234b/16)

[= 10]

alıko-: Alıkoymak.

a.-maz (171a/08)

[= 1]

‘alī: Hz. Ali.

a. (119b/03), (119b/04), (119b/07),
(127b/15), (128a/01), (128a/02), (128a/02),
(149b/06), (150a/13), (153a/06), (169a/09),
(178b/02), (178b/06), (181b/16), (182a/05),
(202b/07), (209b/01), (209b/14), (214a/13),
(234a/15), (234b/01), (234b/08), (235a/01),
(235a/03), (236b/15), (237a/07), (237a/11),
(237b/04), (237b/08), (237b/09), (238b/04)

a. + denkim (127b/15), (168a/06)

a. + dür (169b/11), (170a/04), (202b/05)

a. + yi (178b/05), (178b/06)

[= 38]

ālī: < Ar. Üzerine. Yüce.

a. (232b/13), (232b/14), (232b/16)

[= 3]

‘alī bin mūsā: On iki imamdan sekizinci olan kişi.

a. (209b/03)

[= 1]

‘alī bin zey: Zeydiyye mezhebinin kurucusu, fıkıh alimi.

a. + den (132a/13)

[= 1]

‘alī ibn-i ebī tālib: *bk.* ebū tālib.

a. + i (234a/12)

[= 1]

‘aliyyi ibn-i ebī tālib: *bk.* ebū tālib.

a. + dür (143a/10)

[= 1]

‘alim: < Ar. Çok bilgili kimse.

a. (208a/01), (227b/06)

a. + ler (206a/04)

a. + leri (238a/08)

a. + oldı (159b/12), (160a/05), (229a/07)

[= 7]

‘alime’l-hafiyāt: < Ar. Gizli olan şeyleri bilen.

a. (236b/08)

[= 1]

‘alimi’s-siri: < Ar. Saklanmış olan şeyleri bilen.

a. (236b/13)

[= 1]

‘alī muḥammedin: “Hz. Muhammed’in evlatları”

manasında söz.

a. (236b/12)

[= 1]

‘āline: < Ar. Nazik.

a. (232b/17)

[= 1]

‘alkame: Alkame bin Kays.

a. (217b/09)

[= 1]

allāh: < Ar. Kâinatın yaratıcısı, Tanrı.

a. (120b/04), (120b/05), (120b/10),
(121a/11), (127b/16), (128a/02), (131a/07),
(131a/12), (131b/10), (134a/11), (138a/14),
(139a/07), (140b/12), (142b/15), (146a/09),
(146a/10), (153a/02), (156a/12), (156b/07),
(156b/08), (163a/13), (168a/17), (179b/06),
(180a/04), (187a/01), (187a/13), (187b/16),
(189a/01), (189a/14), (189a/17), (189b/01),
(189b/16), (197b/07), (198b/11), (200b/09),
(200b/10), (200b/10), (200b/12), (201b/09),
(202a/10), (203a/03), (203a/04), (203a/16),
(203b/06), (203b/08), (203b/09), (204a/01),
(204a/02), (204a/04), (204a/05), (204a/10),
(204a/11), (204b/03), (204b/11), (205a/01),
(205a/04), (205a/08), (205a/10), (205a/12),
(205b/01), (205b/09), (205b/10), (206a/01),
(206a/04), (206a/16), (206a/17), (206b/01),
(206b/04), (206b/04), (206b/06), (206b/07),
(206b/08), (206b/14), (207a/05), (207a/06),
(207b/14), (211b/08), (214b/11), (234b/06),
(235a/11), (235a/12), (239b/14), (240a/12),
(240b/08)
a. + a (151b/14), (156a/07), (160a/07),
(180a/05), (189a/04), (200b/09), (215a/15),
(215a/17), (217a/14), (230b/11)
a. + dan (128b/07), (134a/13), (140b/09),
(157a/03), (160b/15), (177a/05), (179a/03),
(187a/16)
a. + dur (186b/17), (189a/01)

a. + ı (147b/08), (156b/04), (217a/03),

(217a/05), (237a/03)

a. + im (235a/14), (235b/03), (235b/08),
(236a/11), (236a/13), (237a/04), (237a/12)

a. + te‘ālā (204a/07), (211b/04), (211b/10),
(226a/06), (228b/14), (231b/02), (231b/07),
(231b/09), (232a/03), (232a/12), (234b/17),
(238b/05)

a. + te‘ālānuḡ (198b/17), (224b/13),
(231b/04), (232a/18)

a. + te‘ālāya (232a/01), (232a/10)

a. + u eḡad (189a/03)

a. + u ekber (232a/02)

a. + um (235a/14)

a. + uḡ (147b/09), (202b/02), (202b/03),
(202b/04), (206b/02), (207b/01)

a. + uḡdur (234b/07), (234b/08), (235a/13)

a. + u te‘ālā (160a/07), (219a/15),
(227a/09), (227a/11), (227b/11), (235a/04),
(236b/05), (237b/08), (237b/10)

a. + u te‘ālādur (231a/08)

a. + u te‘ālānuḡ (199a/09), (232a/16),
(232b/17)

a. + yolına (126a/05), (128b/07), (130a/12),
(130b/14), (131b/01)

a. + yolınamı (124a/09)

a. + yoluna (152a/03), (168a/03)

a. + zikridür (199b/03)

[= 168]

allāhümme: < Ar. “Allahım”.

a. (235b/03), (235b/08), (236a/11),
(236a/12), (236b/11), (236b/12), (237a/04),
(237a/12)
[= 8]

aln: Alın. Yüzde bulunan saçlar ile kaşlar arasındaki kısım.

a. + ı (147a/08)
[= 1]

alt: Bir nesnenin aşağıya bakan tarafı veya tabanı.

a. + ında (237a/14)
a. + ına (119b/12), (123b/11), (131b/07),
(137a/09), (208a/07), (208a/10)
a. + ında (121b/13), (123a/15), (137b/16),
(159a/11), (214a/11), (216a/08), (220a/13)
a. + ındadır (236b/06)
a. + ından (123b/12), (156b/14), (183b/15)
[= 18]

altı: Altı sayısı.

a. (179b/02), (214a/04), (216a/14)
[= 3]

altıncı: Sıra sayılarında beşten sonra gelme.

a. (204b/13)
[= 1]

altmış: Altmış.

a. (128a/13), (142b/09), (177b/04),
(179b/02), (209a/02)
[= 5]

altmış sekiz: Altmış sekiz.

a. (169a/01)
[= 1]

altın: Altın.

a. (131a/09), (131b/10), (162b/08),
(210b/02), (210b/07), (223b/02), (223b/17),
(225a/03), (230b/06)

a. + dan (187b/12), (190b/06), (191b/11),
(191b/14), (210b/06)

a. + dandır (178a/12)

a. + dı (162b/07)

a. + ı (131b/01), (131b/14), (162b/11),
(223b/03), (224a/01), (225a/01), (225a/02),
(225a/04), (225a/04)

a. + ıla (220b/03)

a. + lar (218b/14)

a. + uş (223b/15)

[= 28]

aluvér-: Alıvermek.

a. (213b/16)

[= 1]

amā akte'ūke: < Ar. "Nasıl bir aylık vericisin".

a. (235b/06)

[= 1]

āmāl: *bk.* āmāl.

a. + iniş (185a/15)

a. + leri (157a/03)

[= 2]

āmāl: < Ar. Emeller, amaçlar.

a. + ine (212b/02)

[= 1]

āmāl-i şāliḥ: *bk.* ʿamel-i şāliḥ.

a. + e (161a/08), (169b/12)

[= 2]

amān: *bk.* imān.

a. (208b/09)

a. + umda (239a/07)
[= 2]

ā'mel: *bk.* 'amel.
a. + lerini (165b/16)
[= 1]

a'mel: *bk.* 'amel.
a. + işleseñ (236a/03)
[= 1]

'amel: < Ar. Dînin buyurduğu emirleri
gerçekleştirmek için yapılan hareket, iş, fiil. Emel,
amaç.
a. (161a/04), (240a/12)
a. + edesin (190b/01)
a. + edeyin (160a/03)
a. + i (144a/01), (191b/05)
a. + inden (186b/02)
a. + ine (151b/07)
a. + iniüñ (158b/04)
a. + kazandı (124a/10)
a. + kıla (120a/13)
a. + kılanıların (156b/13)
a. + kılayduķ (120a/10)
a. + kılayıduķ (120a/07)
a. + kılmak (153a/14)
a. + kılmakdan (151b/10)
a. + kılmazlarsa (143a/03)
a. + kılsa (151b/10)
a. + kılrısa (120a/08)
a. + lerde (162a/02)
a. + leri (151b/06), (160a/07)
a. + lerinde (163b/08)
a. + lerini (156a/15), (176a/02)

a. + lerinüñ (159a/04)
a. + ler kıldılar (143a/01), (156b/01)
a. + ü (158b/04)
a. + üñ (160a/06), (227a/09)
a. + üñüz (128b/03)
[= 32]

'amel-i şālih: < Ar. Güzel iş, güzel amel.
a. (161a/09), (169b/02)
a. + ler (165a/09)
[= 3]

āmennā ve şadaķnā: < Ar. “Doğruladık, tasdikledik”.
a. (176a/01)
[= 1]

āmennā ve şaddaķnā bihī: < Ar. “Doğruluğuna
tamamen inanıp tasdik etme”.
a. (126a/07), (192b/02)
[= 2]

āmīn: < Ar. Müslümanların doğrulama manasında
kullanılan söz.
a. (222a/03), (228b/13), (228b/16)
[= 3]

aminnā: < Ar. Doğruladık.
a. (128b/08)
[= 1]

'āmīr: *bk.* 'āmīr ibn-i tufeyl.
a. (192b/06), (192b/07), (192b/14)
a. + i (192b/17)
[= 4]

'āmīr ibn-i tufeyl: Hz. Peygamber zamanında
yaşayan Âmir b. Sa'saa kabilesinden Ca'fer b. Kilâb
boyuna mensup kişi.
a. (192b/04)

[= 1]

‘amm: < Ar. Genel, yayın.

a. + dur (121b/10), (121b/11), (138a/13),
(139b/17), (170b/05), (170b/15)

[= 6]

ammā: < Ar. Fakat, lakin. İki durumu zıtlamaya
yarayan bağlaç.

a. (120a/01), (122b/15), (126a/07),
(129b/05), (131a/12), (131b/13), (132a/15),
(138b/03), (138b/05), (139a/10), (141a/10),
(141b/17), (141b/17), (142a/01), (142a/04),
(142a/12), (142b/01), (145b/03), (147b/04),
(149b/02), (149b/03), (154a/15), (157b/06),
(158a/04), (159a/03), (162a/14), (162b/15),
(163a/05), (165a/07), (165b/11), (168b/04),
(169a/03), (169a/13), (175b/10), (176b/17),
(177a/04), (177a/17), (180a/12), (180b/08),
(181b/10), (181b/17), (183b/08), (184a/15),
(185b/08), (188b/17), (189a/02), (189a/05),
(189a/08), (189a/11), (191b/10), (192a/05),
(192a/12), (192a/13), (192a/14), (192a/15),
(192a/17), (195a/06), (198a/09), (199a/08),
(199a/10), (199b/02), (200b/13), (200b/16),
(201a/13), (201a/17), (201b/11), (201b/13),
(201b/14), (201b/15), (202a/01), (202a/01),
(202a/02), (202a/08), (202a/15), (202a/17),
(202b/02), (202b/04), (202b/05), (202b/05),
(202b/07), (202b/10), (202b/11), (202b/13),
(203a/04), (203a/12), (203a/14), (205a/08),
(205a/09), (205b/05), (206a/08), (206a/15),
(206a/16), (207a/03), (207a/14), (207b/16),
(208a/05), (208b/05), (210a/01), (210a/05),

(210a/14), (210b/13), (211a/07), (211b/04),
(211b/05), (211b/07), (211b/14), (211b/15),
(212a/08), (212b/04), (212b/04), (212b/17),
(213b/06), (213b/13), (216a/15), (216b/12),
(217b/15), (218b/16), (220a/03), (220a/06),
(220a/15), (220a/16)

[= 121]

‘ammār: Ammar bin Yasir.

a. + ı (214a/13)

[= 1]

‘ammi: < Ar. Amm’dan “Amca”.

a. (182a/01)

a. + ydi (145b/02)

[= 2]

‘amru dīnār: Amr bin Dinar.

a. (123b/04)

[= 1]

‘āmūz-i bin fūhīre: Amir bin Fühire.

a. (130b/17)

[= 1]

an-: *bk.* aḡ-.

a.-dı (129b/14)

a.-ısar (142b/15)

a.-u (132b/15)

[= 3]

aḡ-: Yâd etmek, hatırlamak.

a.-alar (120a/05)

a.-am (122b/04), (205b/03)

a.-ar (207a/12)

a.-dı (122b/03), (156a/15), (157b/05)

a.-ğil (137b/10), (138a/05), (174b/08)

a.-maya (119b/11)

a.-mayam (119b/11), (119b/11)
a.-sa (138b/07), (217a/03), (217a/05)
a.-uñ (122a/17)
[= 17]

ana: Anne.

a. (206b/01), (208a/04), (219b/17),
(220a/07), (220a/11), (220a/12), (229b/09),
(230a/17)
a. + dan (134b/06)
a. + karnında (123b/13)
a. + m (194a/13), (211a/15), (211b/02),
(227b/14), (228a/12)
a. + mdan (230a/02)
a. + mız (151a/15), (159b/12), (177a/14)
a. + muz (145a/02)
a. + muzdan (178a/06)
a. + n (134b/03)
a. + nuñ (123b/13), (123b/15)
a. + raħminden (123a/12)
a. + sı (119b/09), (211b/01), (225a/13),
(228a/13), (229a/09), (229a/10), (229a/11),
(229a/15), (230a/07), (230a/11), (230a/12),
(230a/13)
a. + sın (137b/16), (228b/17)
a. + sına (142a/17), (230a/16)
a. + sindan (229a/11)
[= 42]

'anā: <Ar. Zahmet, zorluk.

a. + dan (239a/08)
[= 1]

'anā şarāb: <Ar. Zahmet çekilme için kullanılan
tabir. İlahi zahmet.

a. + ı (196a/11)
[= 1]

'anber: <Far. Amber. Güzel, mis kokulu şey, nesne.

a. (219a/05)
[= 1]

ancağ: Yalnız, sadece.

a. (203a/02), (203a/03), (207b/13),
(230b/15), (231b/04)
[= 5]

ancılayın: Onun gibi.

a. (161a/08), (173b/08)
[= 2]

and: Söz verme, yemin etme.

a. (144a/08), (146b/08), (147a/10),
(153a/07)
a. + icse (144a/02)
a. + içdüğü (141b/02), (144a/07), (169b/07)
a. + içdüğüñ (144a/02)
a. + içdüm (193b/08), (194a/03)
a. + içdümki (193b/16)
a. + içer (126b/05), (128a/17), (132b/09),
(156b/06), (156b/07), (160b/01), (161b/15),
(162a/04), (170a/01)
a. + içerdikim (131a/08)
a. + içerem (122b/05)
a. + içmek (144a/03), (144a/06)
[= 25]

añla-: Anlamak.

a.-dı (136a/14)
a.-mağı (146a/16)
a.-ya (203a/01)
[= 3]

ağlan-: Anlaşılmak.

a.-maduk (121a/08)

a.-ur (220b/08)

[= 2]

ağlayubil-: Anlayabilmek.

a.-e (202b/17)

[= 1]

ağlı-: *bk.* ağla-.

a.-caç (139a/04)

a.-maz (137a/12)

a.-vursın (139a/04)

[= 3]

ağsuz: Aniden.

a. + ın (135b/10)

[= 1]

apansuz: Birdenbire, beklenmedik bir sırada, çok ânî.

a. + ın (207a/01)

[= 1]

ar: < Ar. Utanma, namus.

a. + dan (125a/07)

[= 1]

ara: İki nesne veya kişiyi birbirinden ayı tutan

mesafe. İki olayı birbirinden ayıran zaman.

a. + da (132b/16), (143b/03), (147a/03),

(151b/10), (157b/12), (163a/17), (164a/15),

(167b/03), (169b/05), (174b/03), (193a/17),

(193b/01), (206b/15), (209a/04), (210b/17),

(211a/16), (215a/05), (216a/13), (220b/10)

a. + dan (131a/15), (131b/08), (195b/09)

a. + larından (223b/11)

a. + muza (227b/15)

a. + ıuzda (146b/06), (212b/14)

a. + sına (183b/08), (184a/05)

a. + sınıcadur (178a/15)

a. + sında (119b/01), (123a/12), (146b/12),

(170a/15), (170b/11), (184a/11), (195b/07),

(195b/08), (203b/08), (203b/15), (204a/08),

(209a/05), (212b/06), (213a/12)

a. + sındağı (141b/13)

a. + sındaki (212b/12)

a. + sını (237b/03)

a. + ya (210b/17), (223a/13), (224a/02)

[= 49]

ara-: Aramak, bulmaya çalışmak.

a.-yasın (199b/06)

[= 1]

‘arab: < Ar. Arap ırkıdan olan kimseler.

a. (144a/03), (161a/11), (175b/10),

(181a/13), (192b/05), (206a/16), (211b/14)

a. + da (162a/11), (180a/02)

a. + ıı (144a/04), (178a/04)

a. + lar (134b/10)

a. + uıı (144a/06), (154b/13), (176a/16),

(192b/10)

[= 16]

‘arab: Muhyiddin İbnü’l Arabî.

a. (209a/10)

[= 1]

‘arabca: < Ar. + Tr. Arap dili.

a. (145b/03)

[= 1]

‘arabistân: Çoğunlukla arapların yaşadığı bölge, yarımada.

a. + da (236b/11)

[= 1]

ā'raf: < Ar. Dini inanış gereğince cennet ile cehennem arasında olduğu söylenen yer.

a. + da (162b/03)

[= 1]

'arafāt: < Ar. Mekke'nin doğusunda bulunan yer, dağ.

a. + da (227a/14)

a. + dan (161b/07)

a. + taşına (160a/10)

[= 3]

aralığ: İki nesne arasındaki açıklık.

a. + ı (213b/04)

[= 1]

ārāyiş: < Far. Süslemek, bezemek, süs, bezek, zıynet şey.

a. + geldi (135b/04)

[= 1]

ard: Art, önün zıttı olan, arka.

a. + ına (125b/13), (183a/07), (183b/12),
(229b/04)

a. + ınca (170b/08)

a. + ında (174a/10)

a. + ından (192b/17), (193a/01)

[= 8]

ardınca: Arkasınca, ardısıra.

a. (139a/13), (172b/15)

[= 2]

ardıra: Arkası, ardı.

a. + dan (192b/07)

a. + dın (183b/12)

[= 2]

arı: Temiz.

a. (141b/16), (239b/08)

a. + cān (120b/09), (120b/11), (121a/17),
(121b/02)

a. + ola (200a/15)

a. + olmuştur (155a/08), (155a/10)

a. + olub (240a/05)

[= 10]

arığ: Güçsüz, zayıf.

a. + şeytān (144a/13), (144a/14)

[= 2]

arıl-: Temizlenmek.

a.-aram (231b/11), (232a/04), (232a/08)

a.-ımadılar (154b/09)

[= 4]

arıt-: Temizletmek.

a.-dı (126b/10), (126b/12)

a.-dısa (126b/15)

a.-dıysa (126b/15)

a.-mıştır (155a/03)

[= 5]

'arif: < Ar. Bilgili, şöhreti, tanınmış kişi.

a. + lerüj (148a/07), (148a/08), (210a/05)

[= 3]

arğa: Arka, sırt.

a. + ığı (138b/16)

a. + sına (183b/10)

[= 2]

arşlan: Aslan.

a. (235b/12)

[= 1]

arşlan: bk. arşlan.

a. (148a/01)

[= 1]

‘arş: < Ar. Gökteki en yüksek yer.

a. (137b/15), (184b/12), (199a/16),
(202b/12), (202b/15), (208a/09), (216a/08)

a. + a (185b/11), (190b/15), (197a/02),
(199a/15), (202b/13)

a. + altına (119b/11), (137a/09)

a. + altında (121b/13)

a. + dan (139a/11), (184b/14), (198b/10),
(202b/12), (202b/15)

a. + ı (202b/11), (208a/07)

a. + ından (231b/05)

a. + yöresinde (139a/10)

[= 24]

‘arş u fers: < Ar. Yeryüzü ve gökyüzü.

a. (199b/02)

[= 1]

arşun: Uzunluk ölçüsü.

a. (121a/01)

[= 1]

art-: Artmak, çoğalmak.

a.-a (186b/11), (240a/05)

a.-an (154a/11), (186b/09)

a.-arardı (201a/09)

a.-dı (224b/03)

a.-masunkim (198b/17)

a.-mıış (198b/15), (198b/16)

[= 9]

artuğ: *bk.* artuğ.

a. + a (131a/14), (199b/04), (208b/02),
(230b/16)

a. + ı (128b/13)

a. + ımış (215b/03)

a. + ısa (180b/02)

[= 7]

artuğ: -den/-dan başka, gayri, fazla.

a. (120a/10), (166b/15), (192a/04),
(203b/01), (204a/05), (205b/05), (207b/06),

(207b/10), (220a/09), (225b/07), (229b/06),
(232a/03), (238b/15)

a. + dan (205a/02), (208a/17), (230b/17)

a. + dur (168b/01), (184b/09)

[= 18]

artur-: Arttırmak, çoğaltmak.

a.-dı (199a/12)

a.-madım (159a/07)

a.-ub (232b/01)

a.-urlardı (225b/10)

[= 4]

aru: Arı. Kanatlı sokan bir böcek.

a. (238a/08)

[= 1]

arż: *bk.* ‘arż.

a. + ı kunūd (163a/10)

[= 1]

‘arż: < Ar. Gösterme.

a. + éde (209b/02)

a. + éderdi (238a/15)

a. + éyle (238b/08)

a. + kılam (119b/06)

a. + olsalar (163b/05)

[= 5]

‘aş: *bk.* ‘aş bin vāyil sehmī.

a. (178a/03)

[= 1]

aş-: Asmak.

a.-a (196a/08)

a.-ub (121b/07)

[= 2]

‘aşā: < Ar. Elde tutulan değnek.

a. + m (200a/08)

a. + sı (136a/09)

a. + sını (135b/15)

a. + sıyla (176b/08)

[= 4]

āsān: < Far. Kolay.

a. + dur (135a/16)

[= 1]

‘aşān: *bk.* āsān.

a. (237a/15)

[= 1]

‘āş bin vāyil sehmī: Kureyş kabilesinin Sehm adlı kolunun cahiliye dönemi reisi.

a. + dür (179a/15)

[= 1]

aşhāb: < Ar. İslam peygamberinin meclisinde bulunan kimse.

a. (152b/16), (173b/01)

a. + dan (174a/09)

a. + ı (139b/04)

a. + ı kehf (141b/07)

a. + ı kehfiden (132b/11)

a. + ı kehfün (200a/17)

a. + ı yemīndür (125b/05)

a. + lar (214b/09)

a. + larıdır (156b/05)

a. + u şimāldür (125b/07)

[= 11]

aşhabu’l-fīl: < Ar. Yemen şehri valisi Ebrehe ile ordusu kastedilmektedir.

a. (174a/15)

[= 1]

aşıl-: Asılmak.

a.-mış (132a/10), (230b/06)

a.-mışdur (121b/05), (132a/11)

a.-mışken (121b/09)

a.-uydurur (121b/13)

[= 6]

‘aşım: Medineli ilk müslüman olan Asım bin Sabit.

a. (149b/16)

[= 1]

‘aşır: < Ar. Yüzyıl, çağ, devir.

a. (169a/16)

a. + da (162a/11)

[= 2]

‘āşī: < Ar. İsyen eden, baş kaldıran kimse.

a. (154a/17), (162a/08)

a. + lere (224b/14)

a. + leri (154a/16)

a. + oldı (163b/10), (235b/15)

a. + oldu (237a/16)

a. + olmadığıün (231a/04)

a. + olmamışlar (151b/14)

a. + olsa (230a/16)

a. + olur (179b/10)

a. + olursa (133b/13)

[= 12]

‘āṣi bin wāyil: *bk.* ‘āṣ bin wāyil sehmī.

a. (178a/01), (180a/14)

[= 2]

aṣil: < Ar. Soylu.

a. (166b/12)

[= 1]

‘askalān: Filistin’de bulunan tarihi şehir.

a. (141b/11)

[= 1]

aṣl: < Ar. Kök, başlangıcı, kaynak.

a. + ı (122a/16), (126a/08), (132a/16),
(144a/14), (165b/11), (201b/01), (201b/01),
(201b/02), (206b/02), (207b/12), (224b/01)

a. + ıda (165b/12), (207b/05)

a. + ıdur (201b/01), (201b/04), (201b/04)

a. + ından (207a/16)

a. + oldı (191a/16)

[= 18]

aṣṣı: Menfaat, fayda, işe yarar.

a. + kalmadı (182b/14)

a. + kılasın (224a/15), (224b/05), (224b/11)

a. + kılmaya (129b/08), (129b/10),
(224b/07)

a. + ları (212b/13)

a. + sı (224b/04)

[= 9]

aṣ-: Aşmak.

a.-an (124b/17)

a.-ayıdı (124b/15)

a.-madıkim (124b/09)

a.-mağ (124b/11)

a.-maya (125b/01)

[= 5]

aṣāğa: Aşağı, üstün zıttı olan, alt.

a. (126b/14), (135b/04), (135b/12),

(142a/04), (145b/13), (145b/17), (231b/05)

a. + sın (136b/03), (144a/12)

a. + sından (173a/04), (173b/11)

[= 11]

‘āṣık: < Ar. Bir kişiye karşı beslenen aşırı sevgi.

a. (207a/14), (240a/16)

a. + kılasın (239b/17)

a. + ları (196b/14), (198b/11)

[= 5]

āṣikāre: *bk.* āṣikāre.

a. + olduḡ (137a/13)

[= 1]

āṣikāre: < Far. Gözle görülen, belli, açık.

a. (157a/13), (167b/13), (197b/06),

(197b/07), (197b/08), (197b/09), (197b/11),

(197b/12), (197b/14), (197b/14), (197b/16),

(197b/16), (197b/17), (197b/17), (198a/01),

(198a/04), (201b/05), (203a/08), (203a/10),

(203a/12), (210a/06), (212a/17), (217b/15)

a. + dür (124a/12), (201b/07), (210a/05)

a. + éyledim (237a/13)

a. + kıldum (198b/07)

a. + si (201b/05)

[= 29]

‘aşk: < Ar. Bir kişi veya nesneye duyulan bağlılık ve

sevgi.

a. (199b/12)

a. + ıla (120a/03), (200b/10)

a. + ııdan (240a/01)

a. + umuz (196a/10)
[= 5]

‘aşrā: < Ar. Onuncu gün.

a. + da (121a/09)
[= 1]

at: *bk.* ad.

a. (132b/04)
a. + dur (132b/05)
a. + ları (161b/06)
a. + uş (119b/07)
[= 4]

at: Dört bacaklı binek hayvan, at.

a. (125a/07), (161b/05), (234b/08),
(235a/13)
a. + dan (136b/15)
a. + ı (135a/08), (162a/02)
a. + ına (136b/10), (193a/07)
a. + ınuş (161b/17), (162a/01)
a. + ıyla (147a/12)
a. + lar (160b/06), (160b/07), (160b/09),
(160b/10)
a. + ları (160b/02)
a. + laruş (161a/17)
[= 18]

at-: Atmak.

a.-alar (147b/04)
a.-arıdı (173a/01)
a.-arlar (147b/11)
a.-ıcağ (165a/03)
[= 4]

ata: Kişinin geçmişteki soydaşı, cediti, baba-dede kavramlarını karşılamak için kullanılan tabir.

a. (123a/04), (173a/05), (208a/04),
(220a/11), (229b/09), (230a/17)

a. + dan (134b/06)

a. + m (194a/13), (211a/15), (211b/02),
(217b/17), (227b/14), (228a/12)

a. + ŋ (134b/03), (169a/12)

a. + ŋıla (194a/10)

a. + sı (192a/05), (211a/10), (211b/01),
(225a/13), (227b/16), (228a/02), (228a/13),
(228b/02), (228b/08), (228b/12), (228b/15)

a. + sıdur (194b/03)

a. + sın (137b/16), (228b/16)

a. + sına (142a/17), (227b/16), (230a/16)

a. + sından (134b/08)

a. + sınıuş (228b/03)

a. + sıyla (194a/11)

a. + sunuş (228a/14)

[= 37]

‘aṭā: < Ar. Bağış, cömertlik, ihsan.

a. (162b/07), (179b/15)

a. + lar (140a/05), (174a/07), (182a/15)

a. + sı (162b/06), (162b/14)

[= 7]

‘aṭā: İbn-i ‘Ata. Hanbeli mezhebine mensup, hadis, tefsir ve beyan ilmine hakim tefsir ilimcisi.

a. (123a/11), (131b/02), (139a/08),
(141b/01), (160b/03)

[= 5]

‘aṭfan: < Ar. Hz. Muhammed devrinde Mekke’de bir kabile ismi.

a. (211b/15)

[= 1]

atıl-: Atılmak.

a. -miş (164b/15)

a. -sa (165a/01)

[= 2]

āvāz: < Far. Ses, nida.

a. (121a/15), (208b/15), (213b/02),
(230a/08)

a. + geldi (228b/14), (230a/15)

a. + geldikim (136b/09)

a. + gelür (135b/03)

a. + ı (185b/11), (190b/15)

a. + ı işitseñ (146a/05)

a. + ıla (165b/17), (230a/10)

a. + m (128b/13), (191a/06)

a. + mı (213b/05)

a. + ıyla (166a/04)

a. + işidürem (146a/02)

a. + işitdikim (136b/06)

a. + la (136a/16)

a. + larıla (219a/03)

a. + ların (235a/13)

[= 22]

āvāze: < Far. Ses, nida.

a. + si (234b/12), (234b/13)

[= 2]

avcı: Av yapan kimse, avlayan kimse.

a. + nuñ (161a/07)

[= 1]

‘avd: < Ar. Geri dönüş.

a. (240b/11)

[= 1]

‘avfī: < Ar. İhvanü’s-safa adlı islam felsefesi

akımının kurucusu.

a. (126b/06)

[= 1]

avla-: Avlamak.

a. -rdı (225b/05)

[= 1]

‘avrat: < Ar. Kadın. Zevce, karı.

a. (131a/09), (131b/04), (131b/04),

(135b/15), (136a/04), (149b/01), (152a/13),

(152a/15), (152a/16), (152b/01), (152b/03),

(152b/04), (152b/14), (184a/01), (184a/04),

(184a/08), (184a/11), (184a/16), (211a/09),

(222b/17), (229a/06), (237b/14), (238a/04),

(238a/07), (238a/09), (238a/14), (238a/16),

(240b/08)

a. + a (211a/06)

a. + dan (125a/08), (210b/13), (211a/03),

(237b/11)

a. + ı (156a/12), (168b/07), (183a/01),

(183a/13), (184a/01), (184a/13), (188b/10),

(189a/08), (225b/04)

a. + ıdur (192a/08), (192a/14)

a. + ıkim (182b/17)

a. + ım (230b/03)

a. + ımla (230b/02)

a. + m (183a/09)

a. + ıñ (183b/08)

a. + ma (149a/17), (152a/11), (152a/14),

(152b/01), (229a/03)

a. + mı (119b/10), (152a/10)

a. + lar (151a/11), (219a/10)

a. + ları (227b/05)

a. + uma (230b/08)

a. + umla (230b/01)

[= 61]

ay: Senenin on iki bölümünün herbirine verilen isim.

a. (123a/13), (151b/10), (152a/03),
(152a/05), (152a/07), (153a/02), (153a/03),
(153a/05), (153a/13), (153a/16), (153b/13),
(214a/04), (220a/12), (229b/10)

a. + da (213a/14)

a. + dan (151b/04), (151b/09), (151b/11),
(152a/01), (152a/05), (153a/14)

a. + ı (189b/11)

a. + ın (148a/12)

a. + ını (181a/13)

a. + ını (149b/03), (149b/03), (149b/05),
(149b/06), (149b/09), (149b/14), (149b/16),
(150a/08), (150a/12), (150a/16), (150b/03),
(150b/07), (150b/17)

a. + larını (151b/06)

a. + u (150b/04), (194a/03)

[= 40]

ay: Gök cismi, kamer.

a. (126a/02), (126a/14), (184b/13),
(198a/07), (234b/16)

[= 5]

ayağ: bk. ayak.

a. + a (173a/08)

a. + ı (123b/11), (123b/12), (123b/14),
(214a/06), (228b/12), (228b/13)

a. + ım (146b/09), (230a/01), (230a/12)

a. + ın (124a/06), (125a/08), (152a/11),
(152a/12), (152a/13), (152a/17), (229b/08),
(229b/11)

a. + ına (123b/14), (147b/04), (183a/03),
(228b/03), (238b/08)

a. + ında (136a/03), (173a/03)

a. + ından (123b/15), (161b/05), (161b/06),
(162a/01), (162a/02), (162a/05)

a. + ını (152b/04), (213a/08)

a. + ını (213a/09)

a. + ımı (228a/10)

[= 35]

ayak: Ayak.

a. (123b/08), (123b/09), (227a/15),
(238b/04)

a. + ları (161a/17), (222b/13)

a. + ların (228a/16)

a. + larını (152b/06)

a. + larıyla (147b/13)

a. + ların (194a/02)

[= 10]

‘ayāl: <Ar. Eş, zevce.

a. + inde (159b/01), (159b/03)

[= 2]

‘ayān: <Ar. Açık, aşikar olma, gözle görünür olma.

a. + kılayın (200b/11)

[= 1]

‘ayānen: <Ar. Açıkça, belli.

a. (167b/13)

[= 1]

āyāt: <Ar. Ayetler.

a. + ı mufaşşalāt (194b/15)

a. + i muhkemâtdan (205b/16)

[= 2]

'ayb: < Ar. Utanılacak durum ve tavır.

a. + êtdiyse (193b/04)

a. + ı esrârını (198a/13)

[= 2]

aydın: bk. aydıñ.

a. + ı (126a/13)

a. + kıldı (197a/06)

[= 2]

aydıñ: Anlaşılır, parlak.

a. + ı (128b/01)

a. + ıla (128b/02)

a. + kılsa (126a/16)

[= 3]

aydınlık: Gün ışığı, gündüz.

a. + da (235b/16)

[= 1]

âyet: < Ar. Kur'ân sûrelerini meydana getiren

cümleler topluluğu.

a. (121b/03), (121b/06), (123b/10),
(129b/10), (131a/16), (132b/14), (132b/16),
(133b/06), (133b/11), (134b/08), (142a/07),
(145b/09), (147b/01), (147b/04), (157b/02),
(161a/05), (161b/14), (162a/06), (165a/16),
(166a/17), (166b/04), (166b/08), (167b/06),
(170b/01), (170b/02), (170b/12), (170b/13),
(170b/15), (175a/14), (176b/03), (176b/04),
(176b/05), (176b/06), (176b/08), (178a/01),
(180a/11), (180b/06), (182b/13), (183b/17),
(189b/17), (190a/01), (190a/10), (190a/11),
(235b/12)

a. + de (130a/07), (143a/08), (158a/09),
(163b/10)

a. + den (125a/02)

a. + denki (156b/09)

a. + dir (128a/04), (138b/01), (160a/09),
(180b/17), (184b/03)

a. + dür (122a/13), (122a/16), (125b/17),
(141a/09), (144a/11), (148a/11), (154b/03),
(157a/08), (160b/12), (163b/14), (166a/15),
(169a/01), (170a/06), (172a/12), (174a/01),
(175b/16), (177b/09), (179b/02), (182a/10),
(185b/08), (185b/09), (213b/11), (216a/15)

a. + e (127a/02), (130a/09), (142a/06),
(159b/10), (160a/02)

a. + i (119b/03), (121a/15), (132a/02),
(133b/12), (144b/12), (147a/12), (147b/14),
(152b/17), (153a/10), (158a/16), (179a/08),
(194a/07), (214b/04), (214b/05), (230a/10)

a. + ile (180b/07), (188b/16)

a. + iñ (153a/13), (170b/04)

a. + lerde (126b/05)

a. + lermize (125b/07)

a. + lerüñ (147b/02)

a. + üñ (121b/10), (121b/11), (130a/01),
(134b/11), (138a/13), (157a/17), (159a/16),
(177a/03)

[= 113]

âyete'l-kürsî: < Ar. Bakara sûresi 255. âyet.

a. (231a/06), (239b/06), (239b/10),
(240a/08)

a. + dür (204b/02)

[= 5]

‘ayıb: *bk.* ‘ayb.

a. (209b/09)

a. + dur (191b/16), (191b/17)

[= 3]

‘ayıbla-: < Ar. + Tr. Utanılacak duruma getirmek.

a.-rdı (170b/02), (170b/04)

[= 2]

‘ayıblug: < Ar. + Tr. Utanılacak durumda olan, hayâ.

a. + ı (182a/15)

[= 1]

ayıķ: Akı başında olan.

a. (195a/09)

[= 1]

ayır-: Birbirinden uzak düşürmek.

a.-ırsa (123b/12)

a.-mak (166a/09)

a.-maķ (166a/11)

a.-maķdur (166a/10)

a.-ur (195a/14)

[= 5]

ayırıl-: *bk.* ayrıl-.

a.-alar (170b/11)

[= 1]

‘ayışe: Hz. Muhammed’in eşi.

a. (150a/13), (151a/15), (159b/12),

(159b/15), (177a/14), (177a/16), (177b/01),

(194a/10), (194b/04), (194b/07), (213b/14),

(214a/12)

a. + den (144b/12), (151a/17)

a. + yi (194a/08)

[= 15]

aylak: Boş gezen, avare.

a. (220b/04), (220b/10)

[= 2]

aylık: Otuz gün süreli olan, otuz gün süren zaman dilimi.

a. (178a/15)

[= 1]

‘ayne’l-yaķın: < Ar. Gözle görüp inanmak.

a. (167b/14), (167b/14)

[= 2]

ayr-: *bk.* ayır-.

a.-urub (220a/07)

[= 1]

ayrıca: Ayıran.

a. + sın (235b/06)

[= 1]

ayrıĝ: *bk.* ayruķ.

a. + ın (122b/17)

[= 1]

ayrıl-: Birbirinden ayrı olan, ikiye bölünmüş.

a.-a (196b/14)

[= 1]

ayru: Ayrı olan.

a. (196b/11), (208b/08)

[= 2]

ayruĝ: *bk.* ayruķ.

a. + a (147b/09), (200a/12), (233b/05),

(233b/06)

[= 4]

ayruķ: 1. Başka, ayrıca. 2. Muhalif.

a. (121b/09), (122a/03), (123b/08),

(125b/14), (131b/14), (142a/12), (164b/11),

(164b/15), (166a/02), (166a/06), (171b/02),

(176a/04), (176a/08), (181a/08), (181b/03),
(186a/10), (191b/08), (211b/08), (229a/04),
(229b/07)

a. + cānavārlaruḡ (142a/03), (142a/11)

a. + dan (129b/14), (188a/04)

a. + lardan (204b/09)

a. + ları (213b/07)

[= 26]

ayruḡsı: Başka türlü, farklı olan.

a. (120a/12)

a. + oldı (145a/12)

[= 2]

ayrul-: *bk.* ayrıl-.

a. -ıcsım (236a/03)

a. -ur (233b/03)

a. -uruz (233b/03)

[= 3]

ayrulıḡ: *bk.* ayrılıḡ.

a. + ı (138a/16)

[= 1]

ayrılıḡ: Ayrılık.

a. (170a/15)

[= 1]

ayu: Ayı.

a. (237b/12), (238b/02)

[= 2]

ayurtlan-: Ayıklanmak.

a. -sa (163b/06)

[= 1]

az: Miktarı fazla olmayan.

a. (145b/11), (150a/10), (157b/05),

(161a/03), (162b/14), (186a/06), (198b/06),

(235b/02), (236b/17)

a. + dı (136a/14)

a. + dur (237a/06)

[= 11]

az-: Doğru olan yoldan sapmak, sapıtmak, azmak.

a. -ar (146a/17)

a. -dı (135a/07)

a. -dılar (192a/05)

a. -dım (137a/09)

a. + maḡdan (210a/13)

a. -miş (134a/16), (135a/02), (135a/05),

(210a/13), (212b/08)

a. -ub (231a/05)

[= 11]

a'zā: *bk.* ā'zā.

a. (150a/04)

a. + ya (213a/05)

[= 2]

ā'zā: < Ar. Vücutun uzuvları.

a. + ları (142a/13)

a. + larına (142a/12)

a. + larım (164a/12), (171b/09)

a. + sım (152b/10)

a. + ya (171b/02)

[= 6]

'azāb: < Ar. Vücutta hissedilen acı. Günahkâr ve kâfir kimseler için ölümden sonraki cezâ. Korku ve pişmanlıḡın verdiḡi keder.

a. (120a/15), (121a/10), (127b/01),

(158b/08), (166a/12), (170a/14), (171b/09),

(171b/12), (177a/03), (177a/11), (182b/11),
(239a/10)
a. + a (121a/11), (161a/10), (183a/16)
a. + ‘alâmeti (127b/01)
a. + a gele (127b/14)
a. + da (130b/16)
a. + dan (161a/09), (169a/14), (205a/14),
(213b/08)
a. + dardar (131b/10)
a. + dur (138a/16)
a. + éde (157b/02), (215b/06)
a. + éderler (172a/11)
a. + éderlerdi (131a/13), (131b/07)
a. + éderlerise (147b/12)
a. + étđi (172b/12)
a. + étmeye (157b/02)
a. + gördi (173a/09)
a. + ı (120b/01), (127b/08), (182b/15),
(197b/12), (197b/13)
a. + ıda (197b/11)
a. + imdan (198a/02)
a. + ımız (182b/01)
a. + ın (159a/15), (159b/02), (182b/06)
a. + ından (147b/15), (220b/15)
a. + indügi (167a/13)
a. + indürdi (127b/07)
a. + kılmakda (139a/12)
a. + kılırsañ (133b/16)
a. + olunursın (237a/08)
a. + umdan (197b/17)
a. + uñ (233b/11)
a. + uñdan (233b/10)

a. + vèribdi (127a/15)
a. + vèrimez (146a/13)
a. + vèrir (127a/17)
[= 57]

azacık: *bk.* azacuk.

a. (162b/07)
[= 1]

azacuk: Azıcık, biraz, birazcık.

a. (162b/10)
[= 1]

âzâd: <Ar. Serbest, özgür, hür.

a. (212b/02)
a. + buldı (209a/01)
a. + édecek (131a/07)
a. + édervün (148a/17)
a. + édüb (209a/03), (220b/16)
a. + étđi (140a/11), (208b/15)
a. + étđiğün (131a/17)
a. + étđinse (208b/16)
a. + étmedi (124b/14)
a. + étmekdür (124b/12)
a. + étmiş (177b/04)
a. + kıla (125a/10)
a. + kıldı (125b/02), (130b/17), (131a/12),
(131b/11)
a. + kıldıkım (130b/15)
a. + kıldum (208b/16)
a. + kılmâğıladur (125a/11)
a. + kılmak (125a/09)
a. + kılsa (124b/17)
a. + olasın (191a/03)
a. + olasız (228a/07)

[= 25]

āzād: *bk.* āzād.

a. + kıldı (132a/03), (132a/04)

[= 2]

āzādlik: < Ar. + Tr. Özgürlük.

a. (218b/08)

[= 1]

ā'zam: < Ar. En büyük, yüce olan.

a. (194b/14), (204a/04), (204b/01),
(204b/12), (205a/01), (205a/12), (205b/08),
(205b/10), (206a/07), (238a/09)

a. + dur (204a/03), (204b/11), (205b/01)

[= 13]

'azamet: < Ar. Yücelik, ululuk, celallik, kibirlilik.

a. (203a/17)

a. + e (205a/10), (205a/12)

a. + i (204a/02)

a. + ile (231a/16)

a. + inden (203b/09)

a. + ine (231b/10)

a. + inüj (203a/17)

a. + iyle (122b/01), (126b/05), (164b/02),
(216a/17)

a. + ümile (195b/11)

a. + üj (231b/15)

[= 14]

azdır: *bk.* azdur-

a. -dı (167a/07)

[= 1]

azdur: Yoldan saptırmak.

a. -dıysa (126b/17)

a. -maz (151a/06)

a. -ur (217a/03), (217b/16)

a. -urlar (217a/12)

[= 5]

azdurt: Yoldan saptırtmak, doğru olandan saptırma.

a. -maya (185b/15)

[= 1]

azdurucı: Azdıran.

a. (146b/02)

[= 1]

azgunluk: *bk.* azgunluk.

a. + m (154b/11)

[= 1]

azgunluk: *bk.* azgunluk.

a. (124b/06)

a. + larından (127a/06)

[= 2]

azgunluk: *bk.* azgunluk.

a. + uşuzı (167a/12)

[= 1]

azgunluk: Sapkınlık, azgınlık.

a. (166b/07)

[= 1]

azıg: Kumanya, yolculuk esnasında yanına alınan yiyecek, nevale.

a. + ı (196a/11), (196a/17)

a. + ıyla (196a/12)

a. + umızı (138a/07)

a. + uş (179b/04)

[= 5]

'azım: < Ar. Çaba, gayret.

a. (194b/15), (205b/11)

a. + dür (138a/12)

[= 3]

‘azīz: < Ar. Yüce olmak, hürmet edilen, saygın.

a. (199a/17), (203a/03), (203a/16),
(206b/04), (209a/04)

a. + éyle (235a/14)

a. + ini (203b/06)

a. + kıl (232b/14)

a. + ler (119b/13), (200b/08), (234a/03)

[= 11]

‘azīzūn: < Ar. Sayın.

a. (133b/17)

[= 1]

‘azm: *bk.* ‘azīm.

a. + éyledi (226b/07)

[= 1]

ā‘zīm-i esmā: < Ar. Yüce isimler.

a. + y1 (239a/03)

[= 1]

‘azrā‘īl: < Ar. Tanrı’nın ölüm emrini yerine getiren

dört büyük melekten biri.

a. (201b/15), (201b/16), (202a/02),
(202a/09)

[= 4]

azuğ: *bk.* azığ.

a. + 1 (235a/17)

[= 1]

‘azze ismuhu: < Ar. “İsmi aziz olsun” manasında söz

öbeği.

a. (137a/04), (212b/11), (216b/13)

[= 3]

ba: Arap alfabesi ikinci harfi.

b. + s1 (170a/09), (174a/03), (181a/02),

(182a/12)

[= 4]

bāb: < Ar. Sayfa, bölüm.

b. (148b/06), (150b/13), (151a/02),

(151a/13)

b. + da (154a/15)

b. + dır (148b/06)

b. + ı (149a/11)

b. + ı lutfından (238b/13)

b. + ı ravzada (234a/15)

[= 9]

baba: Baba, ata.

b. (194a/17), (228a/17)

b. + m (228b/04)

b. + s1 (194b/01)

[= 4]

ba‘de: < Far. İçki, şarap.

b. (222a/07)

[= 1]

ba‘dehū: < Ar. Ondan sonra.

b. (240a/09)

[= 1]

bādem: < Far. Dışı sert kabuktan oluşan, tatlı, yenen
yiyecek.

b. (240b/09)

[= 1]

bādişāh: *bk.* pādişāh.

b. + 1 (175a/02)

[= 1]

bağ: < Far. Üzüm yetiştirilen yer.

-B-

b. + ı (126a/04)

[= 1]

bağçe: *bk.* bağçe.

b. + sinde (198a/11)

b. + sinden (132a/09)

b. + sini (130b/03)

b. + siyle (126a/04)

[= 4]

bağçe: <Far. Çiçek ve sebze yetiştirilen toprak parçası.

b. + sidür (199a/09)

[= 1]

bağdād: <Far. Günümüzde Irak'ın başkenti.

b. (226b/08), (229a/12), (229a/14),
(229b/02), (229b/12)

b. + a (226b/07), (229a/09)

b. + uñ (207b/15)

[= 8]

bağır: Yürek, gönül.

b. + a (168a/13)

[= 1]

bağır-: Bağırarak.

b. -ıcağ (235b/01), (235b/02)

[= 2]

bağışla-: <Far. İhsan etme, verme.

b. (228b/04)

b. -dı (131b/05), (131b/06), (139a/03),
(152b/11)

b. -dum (228b/11)

b. -madummi (138b/16)

b. -r (142b/13)

b. -ya (169a/06)

b. -yan (238b/11)

[= 10]

bağışlayuvér-: Bağışlayıvermek.

b. -e (222a/01)

[= 1]

bağla-: Bağlamak, sarmak. (Mânevî olarak)

Birleştirmek, birbirine bağlamak, yaklaştırmak.

b. -dı (137a/06), (152a/13), (152a/17),
(152b/05), (226a/08)

b. -dım (239b/13)

b. -duğı (120a/17)

b. -mamış (120a/17)

b. -yalar (147b/04), (152b/03)

b. -yasın (199b/04)

b. -yub (218b/11), (229b/04)

[= 13]

bağlan-: Bağlanmak.

b. -a (171b/16), (172a/06), (240a/15)

[= 3]

bağlayuvér-: Bağlayıvermek.

b. (152a/12)

b. -sün (152a/11)

[= 2]

bağr: *bk.* bağır.

b. + ına (136b/16)

[= 1]

bağzā: <Ar. Şiddetli, sert biçimde.

b. (183b/08)

[= 1]

bağzı: *bk.* ba^czı.

b. + sım (164a/12)

[= 1]

bahā: <Far. Paha.

b. (194b/12)

b. + sindan (174a/03)

[= 2]

baḥā: *bk.* bahā.

b. + ya (220b/06)

[= 1]

bahādūr: Bahadır, usta savaşçı.

b. (192b/04)

[= 1]

bahālu: <Far. + Tr. Pahalı.

b. (220b/06), (238a/14)

[= 2]

bahāne: Sözde sebep, uydurma neden.

b. (179b/12)

[= 1]

baḥce: *bk.* bağçe.

b. + sine (130a/16)

[= 1]

baḥīl: <Ar. Cimri, pinti, kıtır.

b. (129b/09), (163a/17)

b. + di (161a/12)

b. + dür (163b/01)

b. + e (129b/08)

b. + lerüñ (162a/10)

b. + olduğıçün (238a/13)

[= 7]

baḥīllık: <Ar. + Tr. Kıtırılık, cimrilik, pintilik.

b. (129a/17), (129b/03)

b. + da (162a/13)

b. + édüb (129b/06)

b. + étđi (130b/10)

b. + kılub (128b/16)

[= 6]

baḥīllık: *bk.* baḥīllık.

b. (129b/01)

[= 1]

baḥıl: *bk.* baḥıl.

b. + ikim (163b/04)

[= 1]

baḥpeşenbih: <Far. Perşembe.

b. (240a/06)

[= 1]

baḥr: <Ar. Deniz.

b. + iden (170a/09)

b. + i ḥūtuñ (203b/14)

[= 2]

baḥrī: <Ar. Denizle ilgili.

b. + sin (195a/12)

[= 1]

baḥs: Sözü, adı geçme.

b. + i (207a/12)

[= 1]

baḥş: Kısım, bölüm.

b. + ın (184b/04), (184b/05)

[= 2]

baḥt: <Far. Şans, talih.

b. (219b/02), (240a/05)

b. + u (219b/13)

b. + uñ (231b/15)

[= 4]

baḥtlu: <Far. + Tr. Şanslı, talihli.

b. (143b/17), (193b/15), (228b/15)

[= 3]

bāk: <Far. Korku, endişe.

b. + i rūhına (239a/03)

b. + vèricek (139a/07)

[= 2]

baḳ-: Bakmak.

b. (216a/07)

b.-a (159a/10)

b.-armışam (222b/02)

b.-aruz (234b/06)

b.-asın (235a/11)

b.-dı (216a/08), (224a/10), (227a/14),

(227b/16)

b.-dim (230b/05)

b.-dum (135b/05)

b.-ğıl (224a/15), (224b/05), (224b/12)

b.-maḳ (124b/01)

b.-maya (235a/11)

b.-maz (234b/06)

b.-uñ (198b/07)

[= 18]

baḳır: Bakır.

b. + dan (187b/13), (191b/11)

[= 2]

bāḳī: <Ar. Sonsuz, sonu olmayan, ölümsüz, ebedi.

b. (181a/04), (209b/03), (210b/06),

(219b/15), (230b/13), (232b/01), (238b/04)

b. + dan (181a/02)

b. + dūr (210b/05), (210b/08)

b. + ḳalan (237b/05)

b. + ḳalmaḳlığına (231a/10)

b. + ḳılduñ (167a/03)

[= 13]

bal: Arıların koyu kıvamda topladığı sıvı özü.

b. + dan (156b/15), (178a/13), (178a/16),

(184b/16), (230b/09)

[= 5]

balçığ: *bk.* balçık.

b. + a (173b/06)

[= 1]

balçık: Koyu kıvamı olan yapışkan çamur.

b. (173b/13)

b. + dan (173a/01)

[= 2]

balığ: *bk.* balık.

b. + ı (238a/11)

b. + ıñ (196b/13)

[= 2]

bāliğ: <Ar. Olgunluk.

b. + de (154b/17)

[= 1]

bāliğa: *bk.* bāliğ.

b. (203b/12)

[= 1]

balık: Balık.

b. (159a/11), (196b/13), (225b/05),

(225b/06)

b. + ı (225b/07)

b. + olmaḳdan (238a/03)

[= 6]

bañ: Ben.

b. + a (119b/07), (122b/02), (122b/15),

(130a/06), (130a/15), (131b/11), (131b/13),

(133a/05), (133b/03), (133b/13), (134a/13),

(135b/15), (138b/02), (140b/16), (145a/14),

(146a/06), (148a/01), (150a/07), (159b/16),
(163a/02), (168b/07), (179b/09), (180b/06),
(180b/08), (184a/06), (184a/15), (192b/09),
(192b/10), (192b/12), (192b/16), (193b/06),
(193b/10), (193b/13), (193b/17), (194a/05),
(194b/02), (195a/01), (195a/02), (195b/09),
(199b/17), (200a/09), (205b/02), (205b/05),
(209a/06), (214a/12), (214b/10), (219b/07),
(223a/04), (223b/03), (223b/05), (223b/15),
(224a/11), (225a/16), (226b/10), (226b/17),
(228a/03), (235a/04), (235b/11), (236a/14),
(236b/17), (237a/14)

[= 61]

bang: <Far. Ses, nida.

b. + ı kâmet (194b/13)

[= 1]

balta: Kesici alet, balta.

b. (177a/12), (213b/07)

[= 2]

bālūde: <Far. Büyümüş, boy atmış.

b. (168a/15)

[= 1]

bāniye: <Ar. Bina yapan.

b. + nūḡ (147b/09)

[= 1]

baraş: Leke şeklinde görülen deri hastalığı.

b. (175b/07), (175b/13)

b. + dan (142b/09)

[= 3]

bardaḡ: Sıvı şeyler içmeye yarayan kap.

b. (199b/08), (230b/06), (230b/07)

[= 3]

bārī: <Far. Hiç olmazsa, en azından.

b. (230a/01)

b. + te'ālā (227b/03)

[= 2]

barḡ: Ev, mesken.

b. (134b/04)

[= 1]

barmaḡ: Parmak.

b. + ın (222b/03)

b. + ıyla (137b/13), (234a/11)

[= 3]

bas-: *bk.* baş-.

b.-ub (136b/16)

[= 1]

baş-: Basmak.

b.-a (146b/11)

b.-alar (125a/09)

b.-am (146b/09)

b.-ar (183a/02)

b.-ardı (183a/02), (237b/16)

b.-dı (222b/04)

b.-duḡını (213a/09)

b.-maḡ (237b/16)

[= 9]

basır-: Üstünü kapatmak, örtmek, defnetmek.

b.-dılar (145a/13)

b.-uḡ (145a/12)

[= 2]

basur-: Azab etmek, zulmetmek.

b.-mışlardı (131a/13)

[= 1]

başır: <Ar. Gören.

b. + dür (213a/06), (213a/07)

[= 2]

başra: Irak ülkesinin güneyinde bulunan şehir.

b. + şehrinde (199b/07)

[= 1]

baş: Kafa.

b. (185a/10), (185a/13), (185a/16),

(227a/15)

b. + a (204a/02), (210b/02)

b. + dan (173a/07), (204a/02), (210b/02)

b. + ı (123b/13), (142a/11), (173b/05),

(185a/10), (186a/12), (193a/08), (214a/06),

(222b/08)

b. + ıdur (162a/09), (162a/10)

b. + ım (135b/05), (135b/13)

b. + ımıza (157b/15)

b. + ın (123b/15), (226a/09)

b. + ından (191a/04)

b. + ına (123b/13), (142a/13), (145b/17),

(185a/11), (196a/01), (200a/08), (207b/05),

(218b/15), (222b/09), (225b/08)

b. + ında (136a/03), (184b/12)

b. + ın şığardı (138a/03)

b. + kalduralar (218b/17)

b. + kalduruçak (119b/15)

b. + lar (185b/01)

b. + ları (173b/08), (173b/08)

b. + larındır (185a/17)

b. + umdan (119b/12)

b. + uğun (206b/17)

[= 46]

bāşed: <Far. Olsun, ola, olur.

b. (190b/01)

[= 1]

başla-: Başlamak.

b.-dı (147b/17), (167b/04), (167b/11),

(171a/09), (205b/12)

b.-sa (142b/15)

[= 6]

bat-: Batmak.

b.-masun (183a/04)

[= 1]

bātıl: <Ar. Gerçekliği olmayan (şey).

b. (172b/13)

b. + dan (129b/12), (155a/03)

b. + ı (124b/06)

[= 4]

bāṭın: *bk.* bātın.

b. + a (202b/10)

b. + ı (200b/16), (201a/03), (201a/14),

(201a/15)

[= 5]

batın: <Ar. Karın.

b. + ı (201a/17)

[= 1]

batmān: <Far. Ölçü birimi.

b. (131b/10)

[= 1]

batıl: Fazla iri, cesur, kuvvetli.

b. (210b/11)

[= 1]

batır-: Batırmak.

b.-dı (127b/10)

b.-updurur (217a/05)

[= 2]

bay: Zengin.

b. (234b/05)

b. + éde (185b/17)

b. + lar (224a/13)

[= 3]

bayğı: Sıradan, aşağılık, seviyesi olmayan.

b. (171b/13), (228b/14)

b. + dan (227a/07)

[= 3]

bayık: Doğru söz, gerçek, açık söz.

b. (126b/16), (129b/13), (129b/14),

(151b/02), (160a/05), (163b/07), (179a/14),

(182b/16)

[= 8]

bāyezīd: *bk.* bāyezīd-i bestāmī.

b. (227b/01), (227b/13), (227b/16),

(228a/05)

b. + e (227b/14)

b. + i (227b/17)

b. + üñ (210b/08), (227b/17)

[= 8]

bāyezīd-i bestāmī: İranlı mutasavvıf.

b. (187a/03), (207b/06), (227a/13),

(227a/16), (227b/03), (227b/06), (227b/09),

(227b/10), (228a/01), (228b/07), (228b/11),

(228b/13), (228b/15)

[= 13]

bayıt: Zenginleştirmek.

b. -dı (137b/02), (137b/03), (137b/07)

b. -madım (134b/01)

b. -madımı (137b/04)

b. -madummi (137b/09)

[= 6]

baykuş: Kukumav da denilen gece kuşu.

b. (238a/17)

[= 1]

baylık: Zenginlik.

b. (129b/06), (165a/12), (172a/16),

(172b/01)

b. + dan (146b/02)

[= 5]

bayrām: Bayram.

b. + édüb (238a/02)

b. + namāzını (179a/05)

[= 2]

bāzār: <Far. Alışveriş alanı, pazar.

b. + a (199b/16)

b. + dan (140b/04), (207b/03), (207b/07)

[= 4]

bāzīrgān: <Far. Tüccar.

b. + lardı (174b/11)

[= 1]

bāzīrgāñ: *bk.* bāzīrgān.

b. + ılına (137a/02)

[= 1]

bāzīrgānlıg: <Far. + Tr. Tüccarlık.

b. + a (175b/11)

[= 1]

ba'zı: <Ar. Bir kısım.

b. (141a/02), (156b/08), (233b/17)

b. + lar (225b/01)

b. + sı (121a/08), (155b/09), (186b/16)

b. + sına (164a/13)

b. + sını (186b/16), (197a/04)
[= 10]

becid: < Ar. Ciddi.
b. (183a/14)
b. + ol (178b/15)
b. + olğıl (140b/01)
[= 3]

becil: < Ar. İtibarlı.
b. + dür (162a/06)
[= 1]

bedbaht: *bk.* bedbaht.
b. + oldıkım (166a/05)
[= 1]

bedbaht: < Far. Kötü şanslı.
b. (130b/12)
[= 1]

bedel: Değer, fiyat.
b. + dür (187a/16)
[= 1]

bedr: Ay'ın on dördüncü gecedeği şekli, dolunay hali.
b. (194a/03)
[= 1]

bedrüstî: < Far. Şüphesiz, kuşkusuz.
b. (128b/03), (161b/15), (162a/05),
(186b/16), (217b/11), (232b/09), (233a/06),
(233a/10), (233b/11)
[= 9]

beg: Bey.
b. (149a/01)
b. + dür (237a/02)
b. + ler (224a/13)

[= 3]

bekâ: Gelecek.
b. (174a/06), (219b/12)
b. + sı (199b/03), (210a/10), (231a/09)
b. + sından (174a/03)
[= 6]

bekle-: 1. Beklemek. 2. Korumak.
b.-mege (131b/03)
b.-ğ (230a/17)
b.-rler (190b/08)
[= 3]

bél: Bel.
b. + i (199b/12)
b. + inden (152a/03), (152a/08)
b. + üñi (138b/17)
[= 4]

belâ: < Ar. Felâket, sıkıntı ve zarar veren olay.
b. (197b/12), (209b/05)
b. + dan (142b/08), (239a/08)
b. + lar (144a/06)
b. + ları (236b/10)
b. + ların (219b/17)
[= 7]

beled: < Ar. Şehir, diyar.
b. + i hârâm (194b/13)
[= 1]

belen: *bk.* beleğ.
b. + in (125b/01)
[= 1]

beleğ: İki dağ arası geçit.
b. (124b/14), (125a/01), (125a/02)
b. + aşan (124b/17)

b. + aşmadıkım (124b/09)

b. + aşmak (124b/11)

b. + e (124b/16), (124b/16)

[= 8]

belî: < Ar. Evet.

b. (130b/02), (134a/09), (134a/15),
(134a/17), (134b/01), (136a/15), (146b/07),
(168b/09), (217b/07)

[= 9]

beliñle-: Şaşırmaq, şaşkın çekilde etrafa bakınmaq,
irkilmek.

b.-yü (214a/12)

[= 1]

belki: < Far. Belki.

b. (125b/04), (177a/07), (211a/04)

[= 3]

belkim: *bk.* belki.

b. (140b/06), (167a/09), (171a/10),
(183a/15), (208b/08)

[= 5]

bellü: Âşikâr, açıktâ olan, meydanda olan.

b. (150b/06), (154b/09), (164b/11),
(207b/01)

b. + dür (124a/12), (198a/03)

b. + yidi (162a/12)

[= 7]

belür-: Belirmek.

b.-mez (210a/02)

[= 1]

belürsüz: Belli olmayan.

b. (137a/12)

[= 1]

ben: Ben.

b. (119b/05), (119b/11), (122a/17),
(122b/04), (124a/01), (124a/01), (124a/03),
(124a/04), (127b/16), (128a/10), (130b/04),
(131a/04), (131a/07), (131a/16), (134a/05),
(134a/08), (134a/15), (135b/07), (135b/16),
(135b/17), (135b/17), (136a/02), (136a/13),
(136a/15), (136b/14), (136b/15), (137b/16),
(138a/02), (138b/07), (138b/08), (138b/09),
(139a/04), (140b/15), (144a/14), (144a/16),
(144a/17), (144a/17), (144b/02), (144b/03),
(144b/03), (144b/04), (145a/05), (145a/07),
(145a/08), (145b/10), (146a/02), (146b/08),
(147b/14), (148a/16), (149a/15), (149b/17),
(150a/15), (152b/01), (158a/15), (168a/16),
(168b/07), (174a/12), (175b/11), (176a/06),
(178b/09), (180a/06), (180a/07), (180a/08),
(180a/10), (180b/04), (181a/04), (182b/06),
(182b/07), (184a/07), (184a/15), (189b/03),
(189b/06), (189b/09), (189b/11), (189b/14),
(190a/01), (190a/02), (190a/03), (190a/05),
(190a/11), (190a/12), (190a/14), (190a/15),
(190a/17), (192b/06), (192b/08), (192b/10),
(193b/02), (193b/05), (193b/07), (193b/11),
(193b/15), (194a/03), (194a/12), (194a/17),
(194b/07), (194b/08), (194b/09), (195a/03),
(195b/07), (195b/09), (196a/02), (196b/05),
(196b/05), (196b/05), (196b/06), (200a/02),
(200a/09), (200b/09), (202b/17), (208b/04),
(208b/14), (208b/16), (210b/11), (214b/10),
(215a/04), (216a/03), (216b/01), (216b/04),
(218b/05), (219b/02), (219b/04), (219b/14),

(219b/15), (223b/06), (223b/07), (228b/06),
(229a/08), (230b/02), (230b/04), (230b/08),
(231b/13), (234a/13), (235a/16), (235b/08),
(236a/13), (236b/03), (237a/12), (237a/13)
b. + den (119b/06), (121b/15), (133b/03),
(152b/09), (170a/13), (179b/14), (179b/15),
(181a/05), (182a/16), (194b/06), (195a/09),
(195a/11), (200a/12), (200b/08), (205b/05),
(227a/01), (227b/14), (230b/05)
b. + i (122a/17), (122b/03), (123b/11),
(128a/09), (133b/05), (136a/12), (138b/02),
(138b/03), (141a/11), (144a/15), (144b/01),
(144b/06), (145a/12), (145b/08), (146a/10),
(147a/10), (147b/15), (148a/02), (152b/02),
(153a/08), (182b/12), (184a/11), (184a/17),
(184a/17), (208a/07), (216b/09), (216b/13),
(217b/17), (223a/15), (225a/07), (226a/04),
(226a/05), (226b/10), (228a/10), (229b/17),
(230a/04), (230b/17), (235b/09), (235b/14),
(235b/14), (236a/13), (236b/03), (236b/10),
(236b/15)
b. + im (119b/01), (122a/05), (122a/05),
(128a/08), (128a/10), (138b/06), (138b/09),
(150a/09), (152b/02), (152b/08), (158a/02),
(158a/05), (158a/05), (163a/01), (167a/01),
(167a/01), (168b/08), (174b/06), (174b/07),
(174b/08), (176a/06), (179b/06), (179b/09),
(179b/11), (180b/06), (180b/08), (185a/01),
(185a/12), (185a/17), (185b/02), (189b/16),
(189b/17), (190a/02), (190a/08), (190a/10),
(190a/11), (190a/13), (190a/15), (190a/16),
(195a/07), (195a/07), (195a/12), (196a/01),

(200a/08), (208b/07), (216a/02), (220a/12),
(220a/16), (226a/04), (226b/03), (228b/04),
(230b/07), (232a/04), (235b/12), (236a/13),
(236b/11), (237a/04), (237a/08), (237a/08),
(237a/10), (237a/11), (237a/12), (237a/12),
(237a/14)
b. + üm (121b/08), (122a/05), (135b/08),
(148a/15), (150a/09), (154a/09), (176a/02),
(190a/03), (190a/04), (195a/16), (208b/04),
(208b/08), (216a/05), (216b/09), (218b/04),
(222b/01), (223a/02), (226b/05), (228a/07),
(228a/09), (228a/10), (232a/08), (235a/14),
(235b/03)
b. + ümile (137b/12), (146b/12), (149b/12),
(184a/10), (195b/06)
b. + ven (154a/09)
[= 295]

bendeş: Eş, benzeyen, benzer.

b. + i (189a/11)
b. + olmadı (188a/05)
[= 2]

bencşenbih: <Far. Perşembe.

b. (241a/04)
[= 1]

bençere: <Far. Pencere.

b. + de (162a/17)
b. + si (162a/16)
b. + yi (162a/17)
[= 3]

bend: <Far. Bağ, bağlama.

b. + inden (124b/12), (208b/16)
[= 2]

benī ʿabdük: < Ar. Abdük oğulları kabilesi (?).
b. (131a/02)
[= 1]

benī ādem: < Ar. Ademoğulları kabilesi (?).
b. + den (237b/10)
[= 1]

benī cüheyn: < Ar. Cüheynoğulları kabilesi (?).
b. + den (181a/12)
[= 1]

benī ğaffār: < Ar. Gaffaroğulları kabilesi (?).
b. + dan (181a/12)
[= 1]

benī ħazremvt: < Ar. Hazremutoğulları kabilesi (?).
b. (162a/07)
[= 1]

benī ħuzāʿa: < Ar. Huzaoğulları kabilesi (?).
b. (211b/16)
[= 1]

benī isrāʿīl: < Ar. İsrailoğulları kabilesi (?).
b. + den (151b/12), (152a/02), (152a/07)
b. + üñ (234a/17)
[= 4]

benī kenāne: < Ar. Kenanoğulları kabilesi (?).
b. (162a/08)
[= 1]

benī selīm: < Ar. Selimoğulları kabilesi (?).
b. + den (237b/10)
[= 1]

benī ümeyye: < Ar. Ümeyyeoğulları kabilesi (?).
b. (153a/09), (153a/12), (153a/13)
[= 3]

benü'l-mü'emmīl: Ebu Bekir Sıddık'ın azatlı kölesi.

b. (131a/01)

[= 1]

benze-: Benzemek.

b.-meye (199a/05), (199a/06)

b.-mez (211b/10)

b.-r (132b/02), (169b/09), (212a/15),

(225a/10), (231b/09)

b.-rdü (212a/16)

[= 9]

benzet-: Benzetmek.

b.-di (124b/16), (124b/16), (124b/17),

(164b/15)

b.-medi (164b/15)

[= 5]

berāber: < Far. Birlikte.

b. (212a/15), (212b/03), (212b/05),

(212b/16), (212b/17)

b. + dür (212b/04)

b. + etdi (127b/10)

b. + i (179a/11), (212a/14)

b. + kalurlar (213b/09)

b. + kıldı (127b/08)

b. + olusar (156b/10)

[= 12]

berākande: < Far. Dağınık, dağıtmak.

b. + dür (128b/03)

[= 1]

berāt: < Ar. Şaban ayının orta gecelerinden 14. ve

15. geceyi birbirine bağlayan müslümanlarca

bağışlanma gecesi.

b. + gècesinde (148b/12)

[= 1]

berekāt: < Ar. Bereketler.

b. + ı (232a/18)

b. + ı fazlı (216b/02)

b. + ında (126a/12), (132b/07), (164a/03),
(164a/05), (216b/02), (218b/07), (218b/09)

[= 9]

bereket: < Ar. 1. Nîmetin artıp çoğalması. 2. Bolluk,
feyiz.

b. (148b/10), (185b/10), (240b/06)

b. + in (144a/16)

[= 4]

ber-güzide: < Far. Seçilmiş kişi. Müslümanlarca Hz.

Muhammed için kullanılan tabir.

b. + i âdem (190a/06)

[= 1]

berikü: Gerideki, geride olma durumu, berideki.

b. (184a/07)

[= 1]

beriyye: < Ar. Çöl, sahr

b. + de (196a/17), (196b/02)

b. + de kıldı (227a/03)

b. + sin (196a/12)

[= 4]

berk: Sağlam, taş gibi kuvvetli.

b. (152a/12), (152b/04), (235b/14)

[= 3]

ber-kemâl: < Far. + Ar. Tam, eksiksiz, noksan.

b. (203b/05)

[= 1]

berkid-: Sağlamlaşmak.

b.-ib (240a/03)

b.-iün (228a/11)

[= 2]

berü: Beri.

b. (121b/03), (122b/15), (133a/13),

(173a/14), (209a/02), (210b/11), (230a/12)

[= 7]

ber-vech: < Far. + Ar. Olduğu üzere, olarak.

b. + i hikmetdür (168a/14)

b. + i temşıldür (161b/04)

[= 2]

beşle-: bk. besle-.

b.-di (144b/13)

[= 1]

besle-: Yedirip içirmek, karnını doyurmak.

b.-di (134b/06)

b.-se (137b/12)

[= 2]

beslet-: Yedirtip içirtmek, karnını doyurtmak.

b.-di (135a/12)

[= 1]

besleyici: Besleyen.

b. (230b/13)

[= 1]

bêş: Beş.

b. (140a/14), (144b/11), (148a/11),

(148b/05), (150b/08), (172a/12), (182a/10),

(185a/16), (185a/17), (185b/01), (185b/01),

(185b/08), (188b/05), (209b/17), (213b/11)

[= 15]

beşâret: < Ar. Müjde, güzel ve iyi haber.

b. + in (195a/13)

b. + kıldılar (181b/16)

b. + olsun (190b/09), (209a/01)

b. + olsunkim (128a/11)
[= 5]

bêş biñ: Beş bin.
b. (189a/13), (189a/13)
[= 2]

beşer: <Ar. İnsan.
b. (192a/05)
[= 1]

bêşinci: Beşinci.
b. (151a/13), (204b/11)
[= 2]

beşîr: <Ar. Müjdelemek.
b. (237b/01)
[= 1]

bêş yüz: Beş yüz.
b. (119b/06), (153a/04), (154b/01)
[= 3]

bevâşîr: <Ar. Mayasillar, damar şişkinliği.
b. (141b/05)
[= 1]

beyân: <Ar. Açıklama, durum veya olaya açıklık
getirme.
b. + edelim (202b/16)
b. + êtdi (164b/03)
b. + êyler (212b/01)
b. + ı (141a/03), (157a/17), (169a/10),
(174b/10)
b. + ıdur (220b/13)
b. + ında (210a/12)
b. + kıla (218b/05)
b. + kılam (197a/04)
b. + kılam (198a/10)

b. + kılayın (198a/10), (200b/11), (203a/16)
b. + kıldı (126b/06), (154b/11), (156a/16),
(156b/11)
b. + kılduk (169b/04)
b. + kıılır (162a/04)
b. + oldığından (155b/06)
b. + olsa (163b/06)
[= 23]

beyn: Beyin.
b. + isini (173b/16)
[= 1]

beyt: <Ar. İki mısradan oluşan nazım birimi.
b. (191a/07), (194a/13), (195a/05),
(196b/15), (203a/02), (220b/01)
b. + i (220b/07)
b. + in (149b/08)
b. + iñ (175a/07), (220b/02)
b. + üñ (175a/07)
[= 11]

beyti'l-‘izzet: <Ar. Yücelik evi. Tanrı'nın ibadet
evlerine saygıyı vurgulamak için kullanılan söz.
b. (148b/02)
[= 1]

beyti'l-mukaddes: <Ar. Üç semavi dinde kutsal
sayılan şehir olan Kudüs'teki mescid.
b. + de (151a/09)
b. + dür (141b/07), (141b/10), (141b/17)
b. + i (192a/01)
[= 5]

bez: İnce iplikten yapılan dokuma.
b. (240b/03)
[= 1]

bez-: Bezemek.

b.-di (197b/02)

[= 1]

beze-: Bezemek, süslemek, süslü göstermek.

b.-yeler (198a/16)

[= 1]

bezek: Bezek, süs, ziynet.

b. (135b/04)

[= 1]

bezen-: Süslenmek, donanmak.

b.-miş (142a/10)

[= 1]

bıçağ: *bk.* bıçak.

b. + ın (160a/12)

[= 1]

bıçak: Kesici alet, kesmeye yarayan alet.

b. + ıla (227a/02)

[= 1]

bırağ-: *bk.* birağ-.

b.-a (145b/13), (145b/17), (171a/11)

b.-alar (154a/17), (164b/09)

b.-am (135b/12)

b.-ub (131b/07)

b.-ur (129b/03), (170a/15), (183b/08)

b.-urlar (170b/11)

[= 11]

bıraç-: Bırakmak, koymak.

b.-dı (135a/11), (137a/05), (175a/03),

(183a/07)

b.-dılar (194b/10), (229b/09)

b.-ma (223a/12)

b.-salar (125b/13), (165b/05)

b.-san (157b/11)

[= 10]

bıyığ: Bıyık.

b. + unuzı (133a/06)

[= 1]

bī-berekāt: < Ar. Bereketleriyle.

b. (138b/10), (170a/13)

[= 2]

bī-berekāī: *bk.* bī-berekāt.

b. (148a/17) (154b/01), (157a/15),

(172b/03), (177b/15)

[= 5]

bicer-: Becermek.

b.-düm (135b/09)

[= 1]

bī-çāre: < Far. Çaresi olmayan, çaresiz.

b. (206b/07), (227b/11)

b. + ler (212a/04), (227a/16)

[= 4]

bī-çün: < Far. Emsalsiz, ortaksız.

b. (220b/17)

[= 1]

bi-emri'l-lāhi: < Ar. "Tanrı'nın emriyle".

b. + te'ālā (239b/03)

[= 1]

bī-fermān: < Far. + Ar. Fermansız, buyruksuz.

b. + ı hüdā (240b/15)

[= 1]

bī-ḥesab: *bk.* bī-ḥisāb.

b. + ı ma'nādur (195a/06)

[= 1]

bi'l-ḥesāb: < Ar. Hesap ile manasındaki söz.

b. +ı (143a/15)
[= 1]
bī-ḥisāb: <Far. + Ar. Hesapsız.
b. (229b/01)
[= 1]
bī-ḥoş: <Far. Hoş olmayan şey, hoş gitmeyen.
b. + olalar (198b/12)
[= 1]
bi izni'l-lāhi: <Ar. "Allah'ın izniyle" manasında söz
öbeği.
b. + te'ālā (239b/11), (240b/12)
[= 2]
bi-ḳadirü'l-vüs'î: <Ar. Kuvvetli ve değerli.
b. (234a/02)
[= 1]
bī-ḳarār: <Far. + Ar. Kararsız.
b. (240b/01)
[= 1]
bī-kināyet: <Far. + Ar. Kinayesi olmayan söz.
b. (161b/10)
[= 1]
bil-: Bilmek.
b. (172b/10), (239a/15)
b.-di (207b/01), (210b/01), (218a/11),
(230a/13)
b.-dikim (210a/16), (215b/17)
b.-diler (157b/03), (175a/04), (226b/10)
b.-dügi (231b/02)
b.-dügünile (238b/05)
b.-dümkim (151a/01)
b.-dürdi (165b/06), (212a/12)
b.-eler (144a/07), (206a/02)

b.-esin (207a/16), (234a/10)
b.-esiz (167a/11), (167a/12), (167a/14),
(167a/14), (167a/16), (167a/16), (167b/17)
b.-evüz (234a/09)
b.-eydi (135a/14)
b.-eydikim (135a/15)
b.-eydünüz (167b/05)
b.-eyidi (208a/01)
b.-eyidünüz (220a/17)
b.-eyim (210b/13)
b.-gil (140b/02), (148a/05), (197b/05),
(199a/07), (200b/12), (201a/01), (201b/08),
(203a/04), (203a/07), (205a/14), (208b/17),
(209a/08), (212a/11), (215b/13), (216a/15)
b.-gilki (179a/03)
b.-gilkim (204a/01), (209a/13)
b.-kim (197b/06)
b.-medi (226a/02), (226a/15)
b.-medügin (146a/15)
b.-mege (203a/02), (209a/09)
b.-mek (198a/09), (201b/01)
b.-mekde (206a/04), (206b/04), (209b/05),
(209b/16)
b.-mekden (142b/15)
b.-meklige (205b/09), (205b/10)
b.-mekligin (150b/06)
b.-meye (205b/05), (209b/16)
b.-meyedünüzdi (220a/15)
b.-meyeler (164b/07)
b.-mez (163b/04), (212a/16), (220b/04),
(236a/15)
b.-mezdüj (137a/09)

b.-mezem (199b/14), (208b/14)
b.-mezim (145a/09)
b.-mezin (145a/07), (227b/13), (229b/06),
(229b/07)
b.-mezler (220b/10)
b.-mezlerdi (214a/05)
b.-mezligin (146a/13)
b.-mezmikim (147a/03), (163b/03)
b.-mezsın (215b/17), (220b/03)
b.-miş (120b/04)
b.-mişken (155b/02)
b.-sedüm (151a/17)
b.-selerdi (154b/04)
b.-ü (122a/03)
b.-üb (124b/07)
b.-ünj (166a/01), (166a/05), (182b/06),
(211b/03)
b.-ünkim (119b/13)
b.-ür (127b/15), (127b/16), (127b/16),
(128a/01), (128a/02), (163b/08), (163b/08),
(163b/09), (163b/10), (203a/02), (203a/03),
(206a/06), (206a/06), (236b/06), (238b/16)
b.-ürdi (192a/02)
b.-ürem (219b/06)
b.-üremkim (199b/15)
b.-üridi (145b/03)
b.-ürler (152a/09), (155b/05), (231b/04)
b.-ürmısın (195b/12)
b.-ürsın (120b/14), (137b/17)
b.-ürsınkim (132b/16), (196a/14)
b.-ürsız (211b/12), (211b/13)
[= 131]

bilā: < Ar. Arapça olumsuzluk eklerinden -sız, -
mAdAn anlamı katmaktadır.

b. (196a/11)

[= 1]

bilāl: *bk.* bilāl-i ḥabeşī.

b. (131b/02), (131b/10)

b. + i (131a/12), (131a/13), (131a/17),

(131b/07), (131b/11), (131b/12), (131b/17),

(132a/01)

b. + ünj (132a/02)

[= 11]

bilāl-i ḥabeşī: Bilal Habeşi. Hz. Muhammed'in ilk
müezzini.

b. (130b/17), (207a/17)

[= 2]

bildi: Bilgi.

b. + sı (231b/03)

[= 1]

bildir-: Bildirmek. Haberdar etmek.

b.-elim (231b/11)

[= 1]

bıldür-: *bk.* bildür-.

b.-dı (124b/10), (146a/15), (146a/16),

(148b/05), (164a/14), (171a/12), (201a/08),

(214a/13), (239a/03)

b.-dük (124b/07)

b.-düm (129b/16)

b.-e (204b/08)

b.-elim (232a/01), (232b/11), (233a/09)

b.-elüm (231a/07)

b.-gil (136b/09)

b.-mege (137a/17)

b.-megil (229a/04), (229a/05)
b.-mek (129b/12), (231b/03)
b.-mese (124b/08)
b.-ür (150b/13), (151a/02), (151a/14)
[= 26]

bile: Birlikte, beraber, ile, vasıtasıyla. Dahi, de.
b. (135b/14), (136a/02), (136b/03),
(136b/11), (137b/12), (139a/04), (139a/07),
(139a/08), (139a/08), (146a/10), (152b/14),
(174b/01), (176a/11), (181a/01), (186a/15),
(189b/01), (203a/01), (203b/07), (208a/14),
(226a/10), (239b/10)
b. + dür (176a/10)
b. + sine (222b/13)
[= 23]

bilici: Bilen kimse.
b. (236b/09), (236b/13)
[= 2]

bilik: Kılıç, silah.
b. + in (136b/10)
[= 1]

bilin-: Bilinmek.
b.-dün (137a/13)
b.-e (191a/14), (191a/16)
b.-mez (137a/12)
[= 4]

bilış-: Karşılıklı bilme işlemi.
b.-düm (210b/12)
[= 1]

bi'l-lāhi: < Ar. Tanrı'ya yemin etme, gerçekten, inan
ki.
b. (233a/06)

[= 1]

bi'l-mekān: < Ar. "Mekana".
b. (161b/13)
[= 1]

bi-melā: < Far. + Ar. Bomboş.
b. (203b/06)
[= 1]

bi-naşīb: < Far. + Ar. Nasipsiz, nasibi olmama
durumu.
b. + edesiz (144b/07)
b. + olmayısar (185b/04)
[= 2]

biq: Bin.
b. (123a/15), (128a/15), (139b/16),
(151b/04), (151b/09), (151b/10), (151b/11),
(152a/01), (152a/03), (152a/05), (152a/05),
(152a/07), (153a/02), (153a/03), (153a/13),
(153a/14), (153a/16), (162a/17), (166a/17),
(177b/14), (177b/15), (177b/15), (185a/06),
(186a/02), (186a/08), (186b/13), (189a/02),
(189a/02), (189a/04), (190b/04), (200b/03),
(220a/08), (220a/13), (224b/17), (227a/14),
(227b/12), (239a/13), (239a/14)
b. + er (162b/01)
b. + i (125a/04), (125a/04), (125a/04)
[= 42]

bin-: Binmek.
b.-di (136b/10)
b.-diler (136b/03)
b.-elüm (136b/01)
b.-gil (136b/01)
b.-icek (163b/17)

b.-mişven (144a/15)
b.-üb (193a/07), (206b/11), (207b/15),
(208a/09)
[= 10]

binā: <Ar. Barınmak maksatlı yapılmış yapı.
b. + édüb (233b/17)
[= 1]

biñ dört yüz: Bin dört yüz.
b. (181a/12)
[= 1]

bindür-: (Birini bir şey üzerine) Çıkarmak, çıkarıp
oturtmak.
b.-di (137a/10)
b.-diler (228a/13)
[= 2]

bīm: <Far. Korku, ürküntü.
b. (239a/05)
[= 1]

bī-mekān: <Far. + Ar. Mekansız.
b. + sım (195a/05)
[= 1]

bī-nihāyet: <Far. + Ar. Sonsuz.
b. (212b/07)
[= 1]

bī-nişān: <Far. + Ar. Belirtisi olmayan, belirsiz.
b. + sım (195a/04)
[= 1]

bir: Bir.
b. (120a/03), (120b/06), (120b/10),
(120b/11), (121a/04), (121a/08), (121a/09),
(121a/13), (121a/14), (121a/15), (121a/16),
(121b/01), (121b/06), (121b/10), (121b/10),

(122a/06), (122a/14), (122b/02), (122b/15),
(123b/03), (123b/16), (124a/13), (124a/13),
(124b/13), (125a/06), (125a/06), (125a/06),
(125a/07), (125a/07), (125a/08), (125b/11),
(125b/12), (126a/03), (126a/07), (126a/10),
(127a/07), (127a/10), (127a/11), (127a/11),
(127b/09), (127b/11), (128b/04), (129a/04),
(129a/04), (129a/14), (129b/01), (129b/15),
(130a/02), (130a/02), (130a/06), (130a/08),
(130a/16), (130b/01), (130b/03), (130b/04),
(130b/06), (130b/07), (131a/14), (131b/04),
(131b/08), (131b/17), (132a/06), (132a/16),
(132b/05), (132b/14), (132b/16), (133a/01),
(133a/17), (134a/04), (134a/10), (134b/01),
(134b/04), (135b/02), (135b/03), (135b/05),
(135b/15), (135b/17), (136a/07), (136a/10),
(136b/04), (136b/06), (136b/12), (137a/02),
(137a/03), (137a/07), (137a/12), (137b/02),
(137b/03), (137b/07), (137b/14), (138a/09),
(138a/11), (138a/12), (138a/13), (138b/03),
(138b/12), (138b/13), (139a/01), (139a/17),
(139a/17), (139b/03), (139b/05), (139b/06),
(139b/07), (139b/08), (139b/10), (139b/13),
(139b/17), (140a/13), (140b/04), (140b/11),
(140b/12), (141a/04), (141a/05), (141a/07),
(141a/07), (141a/10), (141b/04), (141b/04),
(141b/11), (141b/12), (142a/03), (142a/05),
(142a/14), (142a/15), (142b/08), (142b/08),
(142b/09), (143a/08), (143a/11), (143a/17),
(143b/07), (143b/13), (143b/14), (144a/02),
(144a/05), (144a/13), (144a/13), (144a/13),
(144a/14), (144a/15), (144b/01), (144b/10),

(145a/02), (145a/03), (145a/04), (145b/11),
(146a/02), (147a/04), (147a/17), (147b/09),
(147b/11), (148a/01), (148a/08), (148a/13),
(148a/14), (148b/01), (148b/02), (148b/06),
(148b/08), (148b/08), (149a/04), (149a/06),
(149a/06), (149a/07), (149a/07), (149a/08),
(149a/12), (149a/14), (149a/16), (149b/01),
(149b/05), (149b/09), (149b/12), (149b/13),
(149b/16), (150a/10), (150a/17), (151a/09),
(151a/10), (151a/10), (151b/11), (151b/12),
(152a/02), (152a/02), (152a/07), (152b/10),
(153a/01), (153a/06), (153a/13), (153a/14),
(153b/05), (153b/06), (153b/09), (154a/15),
(154a/16), (154a/17), (154b/02), (154b/09),
(154b/13), (155a/04), (155a/05), (155a/07),
(155a/09), (155a/10), (155a/12), (155b/03),
(155b/11), (155b/15), (155b/16), (156a/06),
(157a/12), (157a/12), (157a/12), (157a/12),
(157a/16), (157a/17), (157b/08), (157b/12),
(157b/15), (158a/09), (158a/15), (158b/06),
(158b/08), (158b/08), (158b/09), (158b/10),
(158b/11), (158b/12), (158b/12), (158b/13),
(158b/14), (158b/15), (158b/16), (158b/17),
(158b/17), (159a/01), (159a/01), (159a/02),
(159a/02), (159a/03), (159a/06), (159a/13),
(159a/14), (159a/17), (159b/01), (159b/04),
(159b/05), (159b/06), (159b/07), (159b/07),
(159b/08), (159b/09), (159b/13), (159b/13),
(159b/14), (159b/15), (159b/16), (159b/16),
(160a/01), (160a/05), (160a/11), (160a/12),
(160a/14), (160b/03), (161a/02), (161a/04),
(161a/07), (161a/10), (161a/11), (161a/15),

(161b/03), (161b/05), (161b/06), (161b/09),
(162a/09), (162a/10), (162a/11), (162a/11),
(162a/15), (162a/16), (162a/17), (162b/05),
(162b/06), (162b/07), (162b/07), (162b/07),
(162b/08), (162b/10), (162b/11), (162b/16),
(163a/01), (163a/06), (163a/08), (163a/09),
(163a/09), (163a/12), (163a/13), (163a/13),
(163a/15), (163b/04), (163b/17), (164a/10),
(164b/05), (164b/08), (164b/10), (164b/11),
(165a/02), (165a/05), (165a/10), (165a/11),
(165a/16), (165b/09), (165b/10), (165b/14),
(165b/16), (166a/07), (166a/11), (166a/12),
(166b/05), (167a/03), (167a/13), (167a/14),
(167b/06), (167b/09), (167b/12), (167b/16),
(168a/10), (168a/15), (168b/02), (168b/03),
(168b/06), (168b/06), (168b/08), (168b/12),
(168b/12), (168b/13), (169a/03), (169a/04),
(169a/05), (169a/09), (169b/05), (169b/06),
(169b/08), (169b/12), (169b/13), (169b/14),
(170a/08), (170a/16), (170a/17), (170b/06),
(170b/06), (170b/12), (170b/12), (170b/15),
(170b/17), (171a/15), (171b/04), (171b/06),
(171b/10), (171b/17), (172a/03), (172a/08),
(172a/09), (172a/14), (172a/16), (172b/07),
(172b/08), (172b/09), (172b/16), (172b/17),
(173a/01), (173a/07), (173b/05), (173b/06),
(173b/09), (173b/12), (173b/13), (173b/14),
(174a/02), (174a/10), (174a/12), (174a/13),
(174a/17), (174b/07), (174b/08), (174b/14),
(174b/16), (174b/17), (174b/17), (174b/17),
(175a/05), (175a/14), (175b/10), (175b/13),
(176a/01), (176a/05), (176b/03), (176b/07),

(176b/09), (176b/10), (176b/12), (176b/13),
(177b/04), (177b/05), (177b/05), (177b/05),
(177b/06), (177b/12), (178a/01), (178a/04),
(178a/12), (178a/14), (178a/15), (178a/17),
(178b/01), (178b/01), (178b/01), (178b/02),
(178b/08), (178b/13), (178b/13), (178b/17),
(179a/02), (179a/03), (179a/07), (179b/05),
(179b/12), (180a/13), (180a/16), (180a/17),
(180b/11), (180b/12), (180b/12), (180b/14),
(181a/01), (181b/07), (181b/13), (181b/17),
(182a/04), (182a/11), (182a/11), (182a/12),
(182b/04), (183a/02), (183a/04), (183a/05),
(183a/06), (183a/16), (183a/17), (183b/02),
(183b/02), (183b/05), (183b/09), (183b/10),
(183b/11), (184b/04), (184b/04), (184b/07),
(184b/09), (184b/11), (184b/12), (185a/05),
(185a/07), (185a/09), (186a/04), (186a/08),
(186a/08), (186a/15), (186b/06), (186b/06),
(186b/08), (186b/11), (186b/12), (186b/13),
(186b/16), (187a/15), (187a/16), (188a/05),
(188a/14), (188a/17), (188b/01), (188b/02),
(188b/05), (188b/06), (188b/07), (188b/09),
(188b/10), (188b/16), (188b/17), (189a/13),
(189b/02), (189b/17), (190a/01), (190a/10),
(190a/11), (190b/05), (190b/06), (191b/01),
(191b/02), (191b/08), (191b/10), (191b/10),
(191b/14), (192a/03), (192a/07), (192a/07),
(193a/04), (193a/04), (193a/04), (193a/05),
(193a/05), (193a/06), (193a/08), (193a/09),
(193a/10), (193b/07), (193b/11), (194a/17),
(195a/15), (196a/06), (196a/17), (196a/17),
(196b/02), (196b/11), (198a/06), (199a/02),

(199a/02), (199a/04), (199a/05), (199a/10),
(199a/11), (199a/17), (199b/07), (199b/07),
(199b/08), (199b/08), (199b/08), (199b/15),
(199b/15), (200a/11), (200a/12), (200a/13),
(200a/15), (200b/02), (200b/03), (200b/08),
(200b/12), (200b/13), (201a/17), (201b/06),
(201b/06), (201b/06), (201b/12), (202a/03),
(202b/16), (203a/16), (204a/11), (204a/14),
(204a/17), (205a/13), (205b/02), (205b/05),
(205b/07), (205b/09), (206a/01), (206a/13),
(206b/02), (206b/12), (206b/17), (207a/01),
(207a/02), (207a/05), (207a/11), (207a/16),
(207a/17), (207b/03), (207b/03), (207b/07),
(207b/07), (207b/09), (207b/11), (207b/12),
(208a/01), (208a/15), (208a/15), (208b/10),
(208b/11), (208b/11), (208b/12), (208b/17),
(208b/17), (209a/07), (209a/09), (209b/01),
(209b/10), (209b/17), (210a/02), (210a/02),
(210a/10), (210a/11), (210a/14), (210a/14),
(210b/01), (210b/07), (210b/08), (210b/10),
(210b/16), (211a/03), (211a/14), (211a/16),
(211a/17), (211b/06), (211b/07), (211b/09),
(211b/11), (211b/14), (212a/04), (212a/06),
(212a/15), (212a/16), (212b/06), (212b/14),
(213a/10), (213a/11), (213a/14), (213a/15),
(213b/07), (213b/10), (213b/14), (214a/02),
(214a/05), (214a/10), (214a/11), (214b/01),
(214b/02), (214b/15), (215a/06), (215a/08),
(215b/04), (215b/05), (215b/06), (215b/07),
(215b/09), (215b/12), (215b/14), (215b/14),
(216a/02), (216a/03), (216a/04), (216a/07),
(216a/08), (216a/14), (216a/16), (216b/05),

(216b/06), (216b/07), (216b/08), (216b/12),
(216b/16), (217a/13), (217a/16), (217a/17),
(217b/01), (217b/04), (217b/06), (217b/06),
(217b/07), (218b/06), (218b/12), (218b/14),
(220b/05), (220b/05), (220b/06), (222a/09),
(222a/09), (222a/10), (222a/12), (222a/16),
(222a/16), (222b/08), (222b/12), (222b/17),
(222b/17), (222b/17), (223a/06), (223a/09),
(223a/10), (223a/13), (223a/13), (223b/02),
(224a/02), (224a/05), (224a/07), (224a/07),
(224a/09), (224b/14), (224b/17), (225a/01),
(225a/03), (225a/05), (225a/10), (225b/01),
(225b/04), (225b/09), (225b/10), (225b/12),
(225b/15), (226a/03), (226b/13), (226b/13),
(227a/04), (227a/06), (227a/12), (227a/13),
(227a/13), (228a/10), (228a/14), (228a/17),
(229a/02), (229a/03), (229a/07), (229a/08),
(229a/16), (229b/06), (229b/12), (229b/13),
(230a/08), (230b/01), (230b/01), (230b/03),
(230b/05), (230b/06), (234a/05), (234a/07),
(234a/12), (234b/01), (235b/12), (236a/15),
(236b/11), (237b/12), (237b/14), (237b/15),
(237b/16), (238a/04), (238a/06), (238a/07),
(238a/08), (238a/09), (238a/10), (238a/11),
(238a/12), (238a/13), (238a/14), (238a/16),
(238a/17), (238b/01), (238b/02), (239b/02),
(239b/03), (239b/05), (239b/08), (239b/08),
(239b/11), (239b/12), (239b/14), (239b/15),
(239b/16), (240a/01), (240a/02), (240a/11),
(240a/12), (240a/13), (240a/16), (240b/01),
(240b/02), (240b/03), (240b/04), (240b/05),
(240b/05), (240b/07), (240b/08), (240b/08),

(240b/09), (240b/10), (240b/12), (240b/12),
(240b/15)
b. + den (207b/05)
b. + dir (183b/02)
b. + dür (174a/09), (174b/03), (187b/16),
(189a/03), (190b/01), (192b/01), (199a/10),
(199a/10), (207b/13), (207b/17)
b. + e (210b/03)
b. + i (141b/16), (141b/16), (141b/16),
(141b/17), (148a/05), (148a/05), (148a/05),
(148a/05), (150b/14), (151a/12), (151a/12),
(151a/13), (156b/15), (156b/15), (156b/16),
(156b/16), (157a/10), (162a/12), (162a/14),
(166b/10), (166b/10), (168b/09), (168b/09),
(169a/04), (169a/04), (169a/05), (172a/15),
(172a/15), (172a/16), (173a/03), (174a/12),
(180b/13), (188b/07), (188b/07), (192a/15),
(192a/15), (192a/15), (197b/06), (197b/07),
(197b/09), (197b/11), (197b/11), (197b/14),
(197b/14), (203a/08), (203a/08), (203a/08),
(203a/09), (203a/09), (214a/06), (214a/08),
(223a/16), (223a/16), (227a/08), (227a/08),
(231b/08)
b. + in (208a/01)
b. + injüz (228a/11)
b. + inde (196a/11), (196a/11)
b. + ine (129a/16)
b. + njüzün (194b/01)
b. + sin (134b/12)
b. + ünjüz (128a/08)
[= 865]

biraz: Az parça, azıcık.

b. (136b/11), (214a/09), (224b/15),
(225a/08)

[= 4]

birbiri: Birden fazla nesnenin yerini tutabilen, öteki olan.

b. (169b/11)

b. + *ñüzile* (167a/08)

b. + *ne* (121a/07), (124b/03), (125a/17),
(144a/14), (147b/06), (164b/05), (164b/06),
(164b/07), (214a/06), (217a/12)

b. + *ni* (166b/13), (169b/13), (169b/14)

b. + *yle* (166b/10), (192b/05), (212b/04),
(226b/09)

[= 19]

biregü: Bir kimse, bir başkası.

b. (128a/11), (149a/17), (163a/03),
(188a/05)

[= 4]

birer: Eşit miktarda bir parça dağıtılma.

b. (208a/09), (223b/13), (240a/02),
(240a/07), (240b/02)

[= 5]

bir: Herhangi bir kişi.

b. (124a/07), (130b/17), (131a/01),
(131a/01), (151b/14), (151b/14), (151b/15),
(153b/17), (192a/12), (197b/08), (203a/06),
(203a/06), (212b/02)

b. + *dür* (141a/05), (171a/11)

b. + *n* (223b/03), (223b/03), (223b/12)

b. + *ñüz* (188b/01)

b. + *ne* (129b/02), (159b/05), (165a/02),
(192a/11), (192a/11), (192a/11), (192a/11),
(201a/12), (201a/13)

b. + *ni* (124b/08), (152b/12)

b. + *si* (121a/07), (124a/08), (124a/09),
(130b/17), (130b/17), (151b/14), (161a/15),
(164a/11), (166b/09), (166b/09), (166b/12),
(176a/09), (203a/05), (203a/05), (203a/07),
(212b/02), (214a/06), (214a/07), (214b/04),
(222a/14), (226b/12), (226b/12)

b. + *sin* (223b/04), (225b/07), (225b/08)

[= 55]

birbiri: *bk.* birbiri.

b. (172b/15)

b. + *n* (134a/07)

b. + *nden* (170b/11)

[= 3]

birigü: Beriki.

b. + *sinde* (162b/01)

[= 1]

birkaç: *bk.* birkaç.

b. (145a/01), (145b/12), (213b/16),
(213b/16)

[= 4]

birkaç: Birden fazla olan ama dörtten az sayıda olan, birkaç.

b. (214a/09)

[= 1]

birle: İle, birlikte.

b. (137b/02), (137b/03), (137b/04),
(137b/08), (142a/10), (152b/13), (153a/07),
(156a/08), (160b/09), (163a/13), (171b/16),

(194a/07), (195b/14), (203b/06), (203b/12),
(212b/11), (215b/02), (227a/17), (231b/14),
(233b/09), (233b/10), (240b/15)

[= 22]

birle-: Allah'ın bir olduğunu kabul etmek, tek olduğunu kabul etmek.

b.-di (157a/06)
b.-düğücü (208b/17)
b.-dük (208a/17)
b.-dünüzün (208b/04)
b.-yeler (155b/13)
b.-yen (208a/07)
b.-yenlersiz (208b/04)
b.-yesiz (209a/02)

[= 8]

birliq: Birlik, vahdâniyet, tek ve bir olma.

b. (191a/16)
b. + inden (196a/01)
b. + ine (143b/06), (210a/01)
b. + ini (207b/01)
b. + üñ (220b/13)

[= 6]

birr-i ihsân: < Ar. Çok iyilik, şefkatli.

b. + etmek (182a/14)

[= 1]

bisât: < Ar. 1. Serilmiş kilim, halı. 2. Dünya.

b. + ı (198a/15)

[= 1]

bisle-: bk. besle-.

b.-düm (135b/09)

[= 1]

bismi'l-lâhi: < Ar. “Tanrı'nın adıyla” manasında kullanılan söz.

b. (126a/11), (132b/01), (132b/01),
(132b/06), (132b/06), (138b/05), (141a/14),
(144a/17), (144b/02), (144b/02), (144b/04),
(144b/05), (157a/11), (160a/13), (163b/17),
(166a/08), (166a/13), (169a/03), (172a/14),
(181a/04), (182a/14), (186a/09), (214b/08)
b. + de (157a/10), (160a/11), (163b/16),
(166a/07), (169a/03), (174a/03), (179b/05),
(214b/15), (216a/15)
b. + nuñ (148a/13), (182a/12)
b. + nüñ (138b/03), (141a/10), (181a/02)

[= 37]

bismi'l-lâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm: < Ar. Rahim ve rahman olan Tanrı'nın adıyla” manasında kullanılan söz.

b. (122b/01), (122b/04), (126a/10),
(126a/12), (128a/08), (128a/12), (128a/16),
(132b/08), (138b/11), (141a/13), (141a/16),
(144b/08), (146a/06), (148a/17), (154a/17),
(154b/01), (154b/07), (157a/15), (160a/17),
(164a/06), (166a/08), (166b/01), (170a/11),
(170a/13), (172b/03), (174a/05), (174a/08),
(176a/02), (176a/12), (177b/12), (179b/13),
(181a/06), (182a/16), (185b/05), (205b/12),
(214b/16), (215a/02), (216a/16), (216b/03),
(230b/10)
b. + de (122a/15), (170a/08), (177b/16)
b. + dur (176a/08)
b. + durur (169a/07)
b. + dür (179b/16), (185b/05)

b. + i (148a/16), (157a/13)

b. + iñ (185a/03)

b. + nuñ (126a/07), (132a/15)

[= 52]

bismi'l-lâhi mecrâhâ: < Ar. “Yürümesi ve durması

Tanrı'nın adıyladır” manasında söz öbeği.

b. (138b/08)

[= 1]

bi's-şevâb: < Ar. “Doğrusu”.

b. (141a/15), (164a/05), (176a/12)

b. + ı (154b/06)

[= 4]

biş-: *bk.* piş-.

b.-di (223a/11)

b.-en (177b/01)

b.-miş (173b/07)

[= 3]

bişür-: *bk.* pişür-.

b.-em (163a/05)

b.-mezi (161a/13)

[= 2]

bit-: Sonu gelmek, bitmek.

b.-memiş (173a/16)

[= 1]

bit-: Filizlenmek, ortaya çıkmak. Yeniden doğmak.

b.-di (222b/09)

b.-mek (123a/14)

b.-meye (163a/10)

b.-mez (202a/06)

[= 4]

bî-tamâmihi: < Far. + Ar. Tamamen, tümü, hepsi.

b. (140a/11)

[= 1]

biti: Yazılmış şey, defter.

b. (225a/05)

b. + niñ (141a/13)

b. + oğudı (225a/05)

b. + si (141a/12), (141a/14)

b. + yazdı (225a/03)

[= 6]

bitmeklig: Ortaya çıkma, yenilenme, meydana gelme

durumu.

b. + inüñ (123b/05)

[= 1]

bitür-: Bitirmek.

b.-di (134b/06)

b.-ür (188a/01)

[= 2]

biz: Biz. Çokluk 1. şahıs.

b. (120a/06), (123a/08), (123b/11),

(124a/11), (128b/09), (131a/14), (133a/09),

(135b/12), (142a/08), (147a/07), (148b/01),

(152b/16), (154a/15), (166b/10), (166b/11),

(176a/10), (177b/17), (179a/08), (180a/17),

(196b/11), (206a/08), (206b/04), (206b/13),

(208a/17), (208b/02), (213b/03), (227a/09),

(229a/14), (230a/16), (230b/15), (233a/08),

(234a/10), (234b/01), (234b/06), (235a/02),

(235a/03), (237b/04), (237b/07), (238b/06)

b. + den (129b/14), (180b/03), (181b/02),

(196b/11), (233a/10)

b. + e (132b/10), (147a/13), (178a/11),

(180a/16), (180b/01), (182b/11), (184a/06),

(187b/12), (188a/06), (190b/02), (191b/13),

(193a/14), (198b/09), (208b/03), (223b/17),

(225a/01), (225a/13), (233b/02), (234b/08),
(237b/08), (238b/08)

b. + i (119b/08), (122a/01), (182b/08),
(188a/07), (208b/02)

b. + im (136a/03), (166b/13), (180a/17),
(180b/01), (180b/02), (186a/13)

b. + üm (119b/13), (120a/11), (125b/07),
(129b/12), (129b/13), (131a/03), (133a/09),
(136a/08), (138a/07), (143b/02), (154b/17),

(157b/15), (166b/12), (180a/15), (183a/11),
(195b/13), (195b/15), (195b/16), (196a/06),
(196a/07), (196a/08), (196a/10), (206b/14),

(220b/15), (220b/17), (222a/01), (227b/15),
(231a/06), (232a/07), (232b/08), (233a/10),

(233b/04), (234b/08)

b. + ümçün (179a/09)

b. + ümdür (234b/07)

[= 111]

bîzâr: <Far. Suçsuz, bıkmış kimse, bezmiş kişi.

b. + van (131a/04)

[= 1]

boğ-: Boğmak.

b.-ub (183a/10)

[= 1]

boğaz: Canlılarda ağız ile gırtlak arasındaki kısım.

b. + ina (160a/12), (183a/07), (183b/13)

[= 3]

boğazla-: Boğazlamak, kesmek.

b.-duğı (166a/08)

[= 1]

boğazlan-: Boğazlanmak, nefesi kesilmek.

b. (223a/11)

b.-dı (223a/11)

[= 2]

boğul-: Boğulmak.

b.-dı (183a/08)

b.-mağa (145a/09)

[= 2]

boş: Dolu olmayan.

b. + olmaya (149b/01)

[= 1]

boy: Soy sop, kütük.

b. (181a/16), (181a/17)

[= 2]

boyn: *bk.* boyun.

b. + ı (146b/09)

b. + ın (125a/10), (125a/11)

b. + ına (144a/15), (229b/04)

b. + umda (184a/17)

b. + umdan (135b/10)

b. + un (146b/11)

b. + unda (121b/13), (183b/15)

[= 10]

boyunca: Boyu kadar olan, süresince.

b. (120a/15)

[= 1]

boyun: Boyun.

b. (125a/09)

b. + ın (163a/02)

b. + kırtarmağdur (124b/11)

[= 3]

bozul-: Bozulmak.

b.-ur (217a/03), (217b/01)

[= 2]

bögür-: Böğürmek, bağürmek.

b. -icek (235a/16)

b. -mek (234b/09)

[= 2]

bölüg: *bk.* bölük.

b. + i (158b/08), (158b/08), (158b/09),
(158b/10), (158b/11), (158b/12), (158b/12),
(158b/13), (158b/14), (158b/15), (158b/16),
(158b/17), (158b/17), (159a/01), (159a/01),
(159a/02), (159a/02)

b. + in (188b/16)

b. + inden (207b/14)

b. + ine (120b/12), (188b/05), (188b/06),
(188b/07), (188b/10)

b. + üne (188b/09)

[= 25]

bölük: 1. Parça, kısım. 2. Zümre, takım, cemâat.

b. (131b/17), (148b/08), (158b/07),
(158b/15), (172b/15), (172b/15), (180a/13),
(181a/10), (181a/10), (181a/16), (181a/16),
(181b/04), (193a/10)

b. + bölük (181b/04)

b. + de (159b/05)

b. + dür (192a/10)

[= 16]

böyle: Bunun gibi, bunun benzeri manasında

kullanılan kelime.

b. (119b/02), (121b/17), (124b/07),
(134b/11), (135b/13), (136a/01), (139b/04),
(141a/02), (142a/09), (143b/07), (152a/15),
(157b/04), (158a/04), (158a/07), (162b/15),
(164b/02), (167a/06), (167a/08), (167a/09),

(169a/15), (174a/13), (175a/08), (176a/08),
(183b/13), (184a/08), (207b/16), (208a/01),
(208b/14), (213a/13), (219b/15), (220a/14),
(225b/14), (227a/11), (229b/09), (230a/15),
(230a/16)

b. + dür (139b/04), (206a/16)

b. + yiken (216a/04)

[= 39]

bu: Bu.

b. (120a/12), (120a/17), (120b/06),
(121b/03), (121b/06), (121b/10), (121b/11),
(122a/12), (122a/13), (122a/16), (123a/08),
(123a/11), (123b/02), (123b/10), (124b/07),
(125a/01), (125a/16), (125b/14), (125b/16),
(126a/05), (126b/05), (126b/07), (127a/02),
(127a/04), (127a/12), (127b/03), (128a/03),
(128a/13), (128b/06), (129b/04), (129b/10),
(130a/01), (130a/07), (130a/09), (130a/11),
(130b/05), (131a/16), (131b/09), (132a/02),
(132a/12), (132b/09), (132b/16), (133a/12),
(133b/06), (133b/11), (134b/08), (136a/08),
(136a/11), (138a/17), (138b/01), (138b/14),
(138b/16), (139b/17), (140a/08), (140b/08),
(141a/05), (141a/08), (141a/09), (141a/15),
(141b/02), (142a/06), (142a/06), (142a/07),
(142a/08), (142a/15), (143a/01), (143a/06),
(143a/07), (143a/08), (143a/16), (143b/03),
(144a/10), (144b/06), (144b/11), (144b/11),
(145a/08), (145a/14), (145b/09), (146a/03),
(146a/04), (146a/05), (146a/07), (146a/17),
(147a/03), (147a/12), (147b/01), (147b/04),
(147b/14), (148a/10), (148b/05), (149a/03),

(149a/05), (149a/06), (149a/08), (149a/09),
(149b/08), (150b/04), (150b/06), (150b/12),
(151b/10), (151b/11), (151b/16), (152a/04),
(152a/15), (152b/16), (152b/17), (153a/10),
(153a/13), (153b/08), (154a/02), (154a/06),
(154a/07), (154a/15), (154b/02), (154b/06),
(155a/01), (155a/08), (155a/11), (155a/13),
(157a/07), (157a/14), (157a/17), (157b/02),
(157b/12), (157b/12), (157b/15), (158a/08),
(158a/09), (158a/16), (159a/08), (159a/16),
(159b/09), (159b/10), (159b/12), (160a/02),
(160a/03), (160a/04), (160a/08), (160a/10),
(160a/15), (160b/01), (160b/03), (160b/12),
(160b/12), (160b/13), (161a/05), (161b/02),
(161b/14), (161b/16), (161b/17), (162a/06),
(162b/06), (162b/12), (162b/13), (162b/15),
(163a/17), (163b/01), (163b/02), (163b/10),
(163b/13), (164a/03), (164a/05), (164a/15),
(164a/16), (164b/01), (165a/16), (165b/12),
(166a/09), (166a/14), (166b/04), (166b/06),
(166b/08), (167b/03), (167b/06), (167b/06),
(168a/03), (168b/17), (169a/02), (169a/05),
(169a/06), (169a/06), (169a/10), (169a/15),
(169b/05), (169b/15), (170a/04), (170a/05),
(170b/01), (170b/02), (170b/04), (170b/12),
(170b/13), (170b/15), (171b/04), (172a/11),
(172a/13), (172a/16), (172b/09), (172b/09),
(173b/17), (174a/17), (174b/03), (175a/01),
(175a/10), (175a/15), (175b/15), (175b/16),
(176a/04), (176a/09), (176a/11), (176a/13),
(176a/16), (176b/03), (176b/04), (176b/05),
(176b/06), (176b/08), (177a/03), (177a/13),

(177b/07), (177b/08), (178a/01), (178a/07),
(178a/09), (178b/03), (178b/10), (178b/10),
(179a/08), (179b/01), (180a/02), (180a/10),
(180a/12), (180b/04), (180b/06), (180b/13),
(180b/15), (180b/16), (180b/17), (181b/10),
(181b/12), (181b/15), (181b/15), (182a/05),
(182a/09), (182a/10), (182b/08), (182b/11),
(182b/13), (183a/11), (183b/17), (184a/03),
(184a/12), (184b/02), (184b/17), (185a/01),
(185a/02), (185a/02), (185a/12), (185a/13),
(185a/13), (185a/14), (185a/15), (185a/16),
(185a/17), (185b/01), (185b/01), (185b/06),
(185b/07), (186a/11), (186a/13), (186b/16),
(187a/09), (187a/13), (187a/14), (187b/10),
(187b/15), (188a/08), (188b/04), (188b/12),
(188b/15), (189b/05), (189b/13), (189b/16),
(190a/07), (190a/07), (190a/10), (191a/04),
(191a/09), (191a/16), (191b/02), (191b/03),
(191b/04), (191b/06), (191b/07), (191b/09),
(192a/04), (192a/05), (192a/09), (192b/03),
(192b/03), (192b/07), (192b/14), (192b/16),
(193a/12), (193a/16), (193a/17), (193b/01),
(194b/17), (196a/15), (196a/16), (198a/13),
(199b/14), (199b/16), (200a/09), (200a/14),
(200b/15), (201a/03), (201b/16), (202a/09),
(202a/10), (202b/07), (202b/09), (202b/17),
(203a/02), (203a/02), (203a/03), (203a/10),
(203a/15), (203b/15), (204a/06), (204a/08),
(204a/09), (204a/14), (205a/03), (205a/05),
(205a/05), (205a/06), (205a/07), (205a/11),
(205a/12), (205a/14), (205a/15), (205a/15),
(205a/17), (205b/08), (205b/12), (205b/17),

(206a/08), (206b/03), (206b/15), (207a/16),
(207b/16), (208b/13), (209a/04), (209a/12),
(210a/16), (210b/03), (211a/05), (211a/07),
(211a/16), (212b/03), (212b/10), (213a/01),
(213a/13), (213b/10), (213b/12), (213b/13),
(214b/03), (214b/03), (214b/07), (215a/05),
(215b/02), (216a/05), (216a/09), (216a/09),
(216a/10), (216a/13), (216a/13), (216b/02),
(217b/10), (218a/01), (218a/03), (218a/15),
(218b/04), (218b/15), (219a/06), (219b/09),
(220a/14), (220a/15), (220a/16), (220b/02),
(220b/07), (220b/07), (220b/10), (220b/11),
(220b/13), (220b/15), (222b/01), (222b/02),
(222b/04), (222b/06), (222b/09), (222b/10),
(222b/14), (223a/01), (223a/04), (223b/01),
(223b/03), (223b/12), (223b/17), (225a/01),
(225a/06), (225a/09), (225a/13), (225a/15),
(225a/16), (225a/16), (226a/02), (226a/05),
(226b/06), (226b/06), (226b/10), (227a/16),
(227b/01), (227b/13), (228a/05), (229a/05),
(229a/12), (229a/15), (229b/12), (230a/10),
(230b/05), (231a/06), (233b/14), (234a/02),
(234a/03), (235a/01), (237b/03), (239a/02),
(239a/05), (239a/13), (239a/14), (240a/09)
b. + da (192a/06)
b. + dur (122a/01), (126a/08), (126b/08),
(126b/15), (128b/14), (132a/16), (134b/02),
(137a/02), (137a/06), (144a/05), (144a/07),
(148a/10), (149b/02), (149b/06), (149b/06),
(150a/13), (150a/14), (157b/09), (158a/10),
(159a/10), (159a/10), (159a/11), (159a/16),
(160a/12), (166a/07), (167b/15), (168b/04),

(169a/03), (170a/09), (174b/09), (176a/17),
(179a/11), (183a/02), (191a/12), (193a/04),
(193a/05), (193a/06), (198a/14), (203a/12),
(204a/11), (211a/14), (211b/13), (216a/16),
(216b/08), (217b/02), (220b/04), (233a/01),
(239a/04)
b. + durur (191a/17)
b. + lar (123b/02), (125b/07), (127a/11),
(127a/17), (127b/04), (132a/06), (133b/16),
(139a/14), (155a/16), (155a/17), (156a/14),
(156b/17), (157a/01), (166b/05), (175a/10),
(177a/09), (180a/12), (198b/16), (198b/17)
b. + lara (127a/15), (127b/03), (131b/05),
(131b/05), (143a/03), (153a/03), (154b/10),
(155a/01), (155b/01), (155b/01), (155b/11),
(155b/12), (169b/03), (169b/09), (174b/09),
(174b/10), (175a/01), (175a/06), (175a/14),
(187b/15)
b. + larda (157a/03)
b. + lardan (156b/17), (157a/02), (202b/01)
b. + ları (152b/08), (152b/09), (152b/10),
(154b/12), (163b/08), (164b/10), (173a/01),
(175a/07), (177b/06), (182b/02), (198b/15)
b. + larıñ (195a/08)
b. + larıñla (140a/16)
b. + larıñ (122a/02), (122a/03), (122a/03),
(125b/08), (127a/07), (127b/06), (127b/06),
(127b/07), (127b/09), (127b/10), (127b/11),
(139a/14), (151b/06), (154b/11), (156a/15),
(158b/15), (163b/07), (163b/07), (165b/03),
(166b/15), (170b/08), (171b/14), (171b/15),

(171b/16), (172b/13), (172b/14), (176a/06),
(180a/13), (196a/03)
b. + laruñdur (153a/07)
b. + ıa (136a/05), (186a/14)
b. + nca (123a/14), (123a/15), (131a/09),
(139b/16), (140a/05), (140a/05), (140a/07),
(144a/01), (153b/11), (167b/01), (174a/07),
(207b/11), (208a/11), (212a/07), (219b/08),
(226b/16), (227a/14), (227b/12)
b. + nda (122b/06), (126a/12), (128a/17),
(132b/08), (134a/07), (140a/13), (154a/14),
(155a/12), (164b/14), (167a/12), (167b/15),
(169a/08), (176a/10), (180a/03), (188a/01),
(200b/03), (200b/05), (212a/11), (213a/14),
(226b/09), (229a/09), (234a/17)
b. + ndağı (141a/16)
b. + ndan (123a/06), (132b/12), (133b/10),
(148a/05), (148b/16), (149a/04), (156a/05),
(164b/16), (169b/10), (172b/10), (174b/11),
(179b/15), (186a/13), (194a/12), (200a/17),
(204a/09), (216a/10), (222b/16), (230a/01),
(231a/06), (231b/11), (231b/17), (232a/11),
(232b/05), (232b/11), (233a/09)
b. + nı (131a/08), (134a/12), (136b/10),
(142a/10), (145b/01), (149a/15), (151b/15),
(152a/04), (154b/06), (159b/08), (162b/10),
(173a/05), (175a/04), (176a/04), (185b/04),
(204a/05), (205b/04), (205b/05), (207b/04),
(207b/13), (213a/13), (214b/02), (223a/07),
(223b/04), (223b/06), (224b/10), (229a/15),
(229b/07), (239a/06)

b. + nlar (156b/14), (174b/13), (185a/11),
(195b/06), (195b/09), (223b/16)
b. + nlara (133b/16), (143a/02), (212b/09),
(223b/14), (234a/13)
b. + nlarda (175a/09)
b. + nlardan (185a/05), (202a/07)
b. + nları (173a/15), (205a/04), (213a/02)
b. + nlarla (127a/10), (176a/11), (182a/07)
b. + nlaruñ (178a/03)
b. + nu (147b/16), (203a/02)
b. + nun (198a/05)
b. + nuñ (122a/16), (123b/11), (124a/07),
(126a/08), (132a/16), (140a/14), (141a/03),
(144a/06), (149b/02), (149b/10), (149b/13),
(150a/12), (162b/03), (163a/16), (169b/17),
(174b/06), (174b/10), (176a/03), (183a/17),
(188a/14), (193a/03), (207a/03), (213b/06),
(215a/01), (215b/14), (220b/04), (225a/10),
(226a/13)
b. + nuñla (150b/05), (160a/03)
b. + ydı (178a/04)
b. + ydıkim (131a/13)
b. + yıdı (158b/15)
b. + yıdıkim (132b/14)
b. + yudıkim (183b/08)
[= 736]

bunağ: Yaşlı kişi, bunamış kişi.

b. + a (159b/11)

[= 1]

büyezîd-i bestâmî: bk. bāyezîd-i bestāmî.

b. (195a/17)

[= 1]

bucağ: Bucak. Köşe, kenar.

b. + ı (178a/17)

b. + ında (158a/15), (178b/01), (178b/01),
(178b/02), (240b/04)

b. + ından (178b/01)

[= 7]

bucuğ: Buçuk. Yarım, yarısı.

b. + ında (234b/15)

[= 1]

budağ: Bitkilerin dal olacak kısmı.

b. (129a/16)

b. + lardan (129b/02)

b. + ları (129a/14), (129b/01), (132a/10),

(136b/12)

b. + larından (130a/03)

b. + laruğ (129a/15)

[= 8]

budüstî: <Fr. Budist.

b. (180b/13)

[= 1]

buğday: Buğday.

b. (168b/01)

[= 1]

buğur: Bu uğurda, bundan sonra, sonrasında.

b. (152a/16), (155b/09), (184a/06)

[= 3]

buğün: İçinde bulunulan gün.

b. (119b/02), (135b/03), (186a/16),

(208b/01), (219b/11), (237a/14)

b. + üğ (120a/14), (157b/04)

[= 8]

buğz: <Ar. Kin, nefret, yapılanı unutmamak.

b. + edene (236b/12)

[= 1]

buhtu'n-naşır: Nebukad nezar adıyla bilinen Babil
Kralı.

b. (192a/01)

[= 1]

buğul: <Ar. Pinti, cimri.

b. + ından (161a/16)

[= 1]

buğür: <Far. Tütsü, yakılarak elde edilen hoş koku.

b. + edesin (240b/11)

[= 1]

bul-: Bulmak.

b.-a (144a/12), (155b/10), (160a/16),

(177b/02), (177b/03), (177b/04), (181a/01),

(213b/13)

b.-alar (120a/06)

b.-am (205b/03)

b.-amadın (135b/11)

b.-amayasın (199b/06)

b.-asız (188b/03)

b.-avuz (153b/10)

b.-ayıduğ (206b/14)

b.-dı (126b/10), (128a/12), (135a/01),

(137a/12), (137a/15), (137a/17), (137b/02),

(137b/03), (137b/08), (138b/02), (184b/16),

(193a/15), (209a/01), (239a/04)

b.-dıkım (134b/14)

b.-dılar (155b/01), (214a/16), (214a/17),

(214b/01), (214b/02), (223b/02), (224a/07),

(229b/03)

b.-dıysa (218b/08)

b.-dum (151a/01), (152b/03)
b.-ıcağ (198b/12), (234a/17)
b.-ıçağ (160a/15)
b.-ımadı (206b/12), (229a/12)
b.-ımadılar (136b/03)
b.-madı (134b/02), (134b/03), (134b/09)
b.-madum (135b/06), (196b/09)
b.-madummi (134a/08)
b.-mağičün (158b/05), (159a/05)
b.-masa (240b/13)
b.-maya (239b/07)
b.-mazısam (135b/11)
b.-mış (220a/14)
b.-muş (195a/09)
b.-salar (153b/11)
b.-ub (134a/14), (134a/16), (134b/01),
(135a/03), (135a/05), (137b/04)
b.-umadı (140b/05)
b.-uñ (224a/05)
b.-undı (192a/03)
b.-unmasalar (153b/12)
b.-unsa (148a/16)
b.-up (127a/15)
b.-updururlar (220b/10)
b.-urısa (184b/09)
b.-urlar (160a/14)
b.-ursa (126a/06)
[= 77]

bulan-: Bulanmak.

b.-mış (228b/02)
[= 1]

bulaş- Bulaşmak, üzerine sürölmek.

b.-dırdı (228b/10)
b.-mış (125a/13), (228a/15)
[= 3]

bulın-: bk. bulun-.

b.-maz (238b/13)
[= 1]

bulıvér-: Buluvermek.

b.-gil (136a/05)
[= 1]

buluğ: Taraf, yön.

b. (158b/04)
b. + buluğ (158b/04)
[= 2]

bulun-: Herhangi bir yerde bulunma durumu.

b.-dı (158a/04), (158a/07)
b.-dum (150b/17)
b.-maz (177b/04)
b.-sa (153b/07)
b.-salar (153b/08)
b.-ur (177b/03)
[= 7]

buluş- Buluşmak.

b.-dılar (144a/13)
[= 1]

bulut: Havada bulunan su damlacıklarının
yoğunlaşmış hali.

b. (150b/15)
[= 1]

buna-: Yaşlanmak, ne dediğini bilmez duruma
gelmek.

b.-mağa (142b/15)
[= 1]

buğal-: Bunalmak.

b.-duğ (213b/01)

b.-dum (230b/04)

b.-ub (206b/07)

b.-ur (178b/17)

[= 4]

bunat-: Yaşlandırmak.

b.-maya (143b/16)

[= 1]

buncılayın: Böyle, bunun benzeri, bunun gibi.

b. (165b/13)

[= 1]

bura: Bu yer.

b. + da (239a/16)

[= 1]

burak: < Ar. Hz. Muhammed'in miraca çıkarken

üstüne bindiği düşünülen binek hayvan.

b. + a (208a/09)

b. + ı mi'râc (194b/16)

[= 2]

burn: Burun.

b. + ı (217a/04), (217a/04)

b. + ında (173a/03)

b. + unı (152b/07)

[= 4]

buryurug: bk. buyruğ.

b. + un (209a/02)

[= 1]

but: bk. put.

b. + a tapmağdadur (169a/13)

b. + lar (136a/07)

b. + lardan (136a/07)

[= 3]

buyır-: bk. buyur-.

b.-dı (200a/04)

[= 1]

buyruğ: Emir, hüküm.

b. + ın (158b/17)

b. + ından (120a/02)

b. + ıyla (133a/10)

[= 3]

buyrul-: 1. Buyurulmak. 2. Emredilmek.

b.-dılar (156a/09)

[= 1]

buyrunul-: Başkası tarafından emir edilmek.

b.-madı (156a/07)

[= 1]

buyul-: bk. buyrul-.

b.-dıkım (155b/12)

b.-madı (155b/12)

[= 2]

buyur-: Bir şeyin yapılması için emretmek.

b.-a (120b/17), (154a/16), (158b/02),

(198a/16), (218b/17)

b.-aydı (210b/09)

b.-dı (141a/01), (141a/02), (141a/09),

(148a/04), (157a/09), (157b/16), (162b/08),

(166a/15), (175a/13), (182a/10), (185b/07),

(185b/12), (185b/16), (190b/03), (201a/10),

(202a/12), (203a/11), (204b/13), (205a/16),

(218b/10), (224a/05), (224b/17), (228a/07),

(229b/01)

b.-diki (146a/15)

b.-dikim (133a/07), (188b/13), (205a/11),
(215b/08)

b.-dıysa (228a/13)

b.-duğı (226b/01)

b.-dum (189b/12), (189b/12)

b.-duņ (194a/12)

b.-madı (155b/11)

b.-miş (141a/02)

b.-mişdur (239b/02)

b.-sardur (146a/09)

b.-ubdur (192a/10)

b.-ubdurur (234a/14)

b.-ur (121b/12), (128a/08), (129a/03),
(129a/13), (142b/04), (203b/10), (224a/16),
(224b/06), (224b/12)

b.-ursa (147a/01)

b.-ursun (228a/09)

[= 57]

buyurul-: *bk.* buyrul-.

b.-madı (155b/10)

[= 1]

buyuruğ: *bk.* buyruğ.

b. + ın (158b/17), (169b/14)

[= 2]

buyurul-: *bk.* buyrul-.

b.-dı (140b/06), (155b/12)

[= 2]

buz: Buz.

b. + dan (178a/14)

[= 1]

bühtān: < Ar. İftirā.

b. (124a/16)

b. + dür (235a/06)

[= 2]

bük-: Bükmek.

b.-eridi (138b/16)

[= 1]

bükül-: Bükülmek, eğilmek.

b.-miş (199b/12)

[= 1]

bülbül: Bülbül.

b. (198a/13), (234b/14), (236b/16)

[= 3]

büri-: *bk.* büri-.

b.-sesin (124b/01)

[= 1]

bürü-: 1. Saklamak, kaplamak, örtmek. 2. Süslemek.

b.-rvüz (121b/17)

[= 1]

büyüg: *bk.* büyük.

b. + i (173b/04)

[= 1]

büyük: 1. Boyutu fazla olan. 2. Yaşı ilerlemiş, ileri
yaşta olan.

b. (130a/02), (173a/02), (173b/07),
(234b/02), (235a/06)

b. + dür (231b/06)

b. + lerine (127b/09)

[= 7]

büyüküg: Büyük,ulu olma durumu.

b. + ini (185a/06)

[= 1]

-C-

cabbār: 1. Kuvvetli. 2. Kuvvet ve azamet sahibi,
Allah.

c. (220a/01)

c. + lara (173b/14)

[= 2]

cābir: *bk.* cābir ibn-i ‘abdu’l-lāh.

c. (141b/01), (234a/12), (234a/15)

c. + denkim (177a/02)

[= 4]

cābir ibn-i ‘abdu’l-lāh: Cabir bin Abdullah.

c. + a (234a/11)

[= 1]

cadır: *bk.* çadır.

c. + lar (190b/14)

[= 1]

ca’fer: *bk.* ca’fer bin süleymān.

c. (208a/01), (209b/16)

c. + den (239b/01)

c. + denkim (165b/15)

[= 4]

ca’fer bin süleymān: 8. yüzyıl evliyâlarından.

c. (123a/06)

[= 1]

ca’ferī: < Ar. Şii meshebinin bir kolu.

c. + den (239b/01)

[= 1]

cağır: *bk.* çağır-.

c. -dıkim (136a/16)

c. -duğı (234b/11)

c. -ır (166a/04)

c. -ub (135b/06)

c. -ur (135b/02)

[= 5]

cāhil: < Ar. Yeterli bilgiye sahip olmayan, bilgisiz.

c. (168a/17)

[= 1]

cāhiliyyet: < Ar. İslam dininden önceki arapların

içerisinde bulunduğu dönemi açıklamak için

söylenilen tabir.

c. (139a/01)

[= 1]

cāhillık: < Ar. + Tr. Yeterli bilgiye sahip olmama

durumu, bilgisizlik.

c. + larını (212a/12)

[= 1]

cahīm: < Ar. Cehennem ateşi.

c. (167b/15)

c. + tamusı (167b/12)

c. + tamusını (167b/11), (167b/14)

[= 4]

cahşaş-: Kamaşmak, gevşemek.

c. -dı (136a/09)

[= 1]

cāhu: < Ar. Hazır.

c. (139b/16)

[= 1]

cā’iz: < Ar. Din açısından yapılmasında sakınca

olmayan şey.

c. + degildir (180a/01), (180a/05)

[= 2]

caçmak: *bk.* çakmak.

c. (163a/05)

[= 1]

calab: Tanrı.

c. + ım (128a/06), (128b/15), (133b/15),
(158a/02), (158a/05), (168b/07)

c. + um (212b/13), (219b/07)

c. + uş (216b/01)

[= 9]

calış-: Çalışmak.

c. -avuz (122a/01)

c. -dı (152a/08)

[= 2]

cān: <Far. Can.

c. (120b/03), (120b/03), (120b/04),
(120b/09), (120b/11), (121a/11), (121b/01),
(121b/02), (167a/12), (193a/09), (196a/09),
(196b/08), (197b/05), (198a/10), (200b/11),
(201b/14), (201b/15), (202a/02), (202a/16),
(202b/04), (202b/06), (203a/01), (203a/02),
(203a/03), (203a/15), (207a/15), (208a/03),
(212a/09), (238b/16)

c. + a (120b/06), (200b/03), (202b/16),
(211a/15), (211a/17)

c. + dan (132b/11), (199a/15)

c. + dun (122a/07)

c. + dur (201b/10), (202a/11), (235a/12)

c. + ı (120b/10), (120b/13), (120b/16),
(121b/04), (121b/15), (127b/05), (166a/09),
(173a/12), (183a/08), (183b/13), (201a/17),
(220b/03), (231a/09)

c. + ıdur (121b/02)

c. + ım (119b/01), (135b/17), (136b/15)

c. + ın (196a/08)

c. + ına (120b/09), (120b/16), (121a/10),
(207a/14)

c. + lar (207a/14)

c. + lardadur (121a/17)

c. + ları (121b/12), (152b/14)

c. + um (228a/03)

[= 67]

canak: Çanak.

c. (216a/04)

[= 1]

cānavār: *bk.* cānavar.

c. + ları (142a/04), (142a/11)

[= 2]

cānavar: <Far. Canavar, yaratık.

c. (173b/08)

c. + lar (123b/08), (164b/11)

[= 3]

cānib: <Ar. Yüce, büyük.

c. + i *hakkdan* (239a/15)

[= 1]

cānsuz: <Ar. +Tr. Diri olmayan.

c. (212a/06)

[= 1]

care: *bk.* çäre.

c. + olmaz (125b/13)

[= 1]

cārullah: Veliyüddin Cârullah.

c. (191a/09)

[= 1]

cāy: <Far. Yer, mahal.

c. (240a/01)

[= 1]

cāzū: < Far. Büyücü.

c. (198a/12)

c. + lar (215a/15)

c. + nuḡ (151a/07), (214a/01)

[= 4]

cāzūla-: < Far. + Tr. Büyülemek.

c.-dı (214a/07), (214a/09)

[= 2]

cāzūlan-: < Far. + Tr. Büyülenmek.

c.-dı (214a/07)

[= 1]

cāzūlīḡ: *bk.* cāzūlīḡ.

c. + ı (151a/07)

[= 1]

cāzūlīḡ: < Far. + Tr. Büyüçülük.

c. (214a/10)

[= 1]

cebrāʾīl: < Ar. Allah'ın vahiylerini peygamberlere

iletten dört büyük melekten biri, Cibril.

c. (119b/03), (132b/13), (132b/14),

(132b/15), (132b/15), (133a/08), (133a/08),

(134a/02), (137a/08), (145b/13), (145b/17),

(148b/03), (151b/16), (153a/17), (153b/12),

(153b/14), (153b/15), (153b/15), (154a/03),

(154a/07), (154a/12), (169a/15), (178b/10),

(183b/11), (186a/16), (186b/02), (189a/17),

(189b/08), (189b/15), (193a/12), (193a/16),

(194b/09), (201b/11), (201b/12), (201b/12),

(201b/17), (214b/02), (214b/07), (217b/04),

(217b/06), (217b/08), (225b/15), (225b/17),

(226a/01), (226a/05), (226a/10), (226a/11),

(226a/16), (226b/06), (226b/12), (227a/08)

c. + dūr (145b/06)

c. + e (133a/07), (183a/03)

c. + i (134a/01), (137a/04), (194b/08),

(226a/02)

c. + ile (151a/08), (154a/03)

[= 60]

cefā: < Ar. Sıkıntı, zorluk.

c. + lar (135a/15)

[= 1]

cehārşenbih: < Far. Çarşamba.

c. (240a/06), (241a/03)

[= 2]

cehd: < Ar. Çabalamak, güç sarfetmek.

c. + êde (152b/05)

c. + ine (148a/07)

[= 2]

cehennem: < Ar. Cehennem.

c. (123b/02), (125a/03), (147b/12),

(165b/02), (165b/03), (172a/10)

c. + de (170b/06), (215b/06)

c. + e (125a/09), (129b/03), (143a/12),

(147b/04), (147b/11), (152b/14), (154a/16),

(154a/17), (165b/04), (165b/05), (171b/07),

(173a/12), (183a/08), (183b/13), (193a/09)

c. + ehli (171b/04), (171b/07)

c. + e işmarladılar (127b/05)

c. + e şamusı (156a/13)

c. + e varub (158b/11), (158b/13),

(158b/14)

c. + odı (186a/13)

c. + odundan (236a/12)

c. + şamusın (119b/04)

c. + ʔamusına (138b/10), (161a/08)
c. + ʔamusıya (125b/08)
c. + üñ (172a/07)
[= 37]

cehūd: < Ar. Yahudi.
c. (222a/14), (222b/04), (222b/05),
(222b/07), (222b/11), (222b/13), (222b/16),
(223a/07), (223a/09), (223a/10), (223a/17),
(223b/01), (223b/03)
c. + a (222a/12), (222a/15)
c. + ıla (222a/09)
[= 16]

cek-: *bk.* çek-
c.-di (140a/07)
c.-er (136b/13)
[= 2]

celāl: < Ar. Yücelik, büyüklük.
c. + üm (189b/17), (208b/07)
[= 2]

celāluhu: < Ar. Büyüklük, ululuk, yücelik.
c. (191a/14)
[= 1]

celb: < Ar. Kendine davet.
c. + i ʔışkından (211a/04)
[= 1]

celīl: < Ar. Çok yüce olan.
c. (220a/01)
[= 1]

celle celāluhu: < Ar. Büyüklük, yücelik, ululuk.
c. (142b/13), (211a/13), (227a/11)
[= 3]

cemʔ: < Ar. Toplanma, toplanış.

c. + étmege (235a/08)
c. + étmeklige (163a/15)
c. + éyle (236a/01)
c. + iden (171a/03)
c. + olalar (175a/14)
c. + oldılar (182b/04)
c. + oldıladı (175a/16)
[= 7]

cemāʔat: < Ar. Toplanmış kalabalık, topluluk.
c. (138a/16), (194b/13)
c. + ine (127a/13)
[= 3]

cemāʔatlı: < Ar. + Tr. İnsan topluluğuna sahip.
c. (127a/13)
[= 1]

cemād: < Ar. Cansız varlık.
c. + ı maḥzi (213b/08)
[= 1]

cemāl: < Ar. 1. Allah'ın güzellik ve rahmetle
tecellîsi. 2. Güzel yüz.
c. (194b/11), (198b/09), (198b/12)
c. + i kemālin (198b/17), (220a/13)
c. + i kemālinden (199a/04)
c. + im (189b/16), (189b/17)
c. + inden (208a/12)
c. + ine (148a/09), (199b/09)
c. + inüñ (199a/09)
c. + üm (198b/07), (208a/08), (208a/13),
(208b/07)
c. + ümi (220a/08)
c. + üñe (220b/17)
[= 18]

cemāle'd-din akşarāyī: I. Murat devri alimlerinden.

c. (144a/05)

[= 1]

cemī'c: <Ar. Tüm, bütün, hepsi.

c. + 'ālem (239b/07)

c. + düşmānlaruñ (240a/15)

c. + i ā'zāsın (152b/10)

c. + i düşmānlaruñ (239b/13)

c. + i küffār (176b/04)

c. + i şifātdur (204a/11)

[= 6]

cemre: <Ar. Hacc esnasında atılan taşlar.

c. (150a/04)

[= 1]

cenāze: <Ar. Gömülmek için hazırlanmış ölü, ceset, naaş.

c. + sine (121a/14), (186a/17)

[= 2]

cenk: <Far. Savaş.

c. + etmekden (140a/16)

c. + étse (212a/02)

[= 2]

cenkzen: <Far. Savaşçı, savaşan.

c. + ler (218b/12)

[= 1]

cennet: <Ar. Cennet.

c. + e (239a/11)

[= 1]

cerāğ: <Ar. Mum, kandil, ışık veren, lamba.

c. + ina (225b/13), (225b/13)

[= 2]

cerāhat: <Ar. Yaralamak.

c. (171b/03)

[= 1]

cercis: İsevi bir lider, peygamber.

c. (225b/03)

[= 1]

ceri: *bk.* çeri.

c. (218b/11)

c. + ler (147a/11)

[= 2]

cerīne: Muhammed Cerine adında bir kişi (?).

Hakkında bilgi bulunmamaktadır.

c. (162b/04), (162b/06)

c. + nūñ (162b/14)

[= 3]

cerrār: <Ar. Yavaş şekilde hareket etmekte olan askeri alay.

c. (238b/01)

[= 1]

cevāb: <Ar. Yanıt.

c. (134b/07), (139b/01), (139b/06),

(142a/07), (144a/05), (148b/15), (150a/02),

(156a/05), (164a/10), (164a/16), (164b/15),

(165b/02), (165b/04), (167b/02), (167b/10),

(171a/13), (171b/02), (171b/12), (174b/04),

(180a/04), (186b/17), (187a/01), (187a/02),

(193b/11), (206a/08), (207a/08), (210b/05),

(210b/14), (211a/11), (211a/14), (218a/01),

(218a/17), (218b/02)

c. + dur (147b/01)

c. + edemkim (176a/06)

c. + edeyin (235a/05)

c. + eyitdikim (211a/13)

c. + ı (126b/07), (128b/06), (142a/06),
(142a/07), (160b/12), (228a/05)

c. + ı kâsem (169b/06)

c. + ı kâsemdür (161b/14)

c. + oldu (144a/02)

c. + vër (234a/13)

c. + vërdi (188b/13), (208a/01)

c. + vërdüm (193b/05)

c. + vëresiz (235a/02)

c. + vërmege (234a/13)

c. + vërmezseñ (234a/09)

c. + vërmezseñüz (235a/02)

c. + vërmezsin (193b/13)

c. + vërmezsinkim (195a/02)

c. + vëürler (121b/17)

c. + vëürse (237b/07)

c. + vëürseñ (234a/09)

[= 59]

cevâhir: < Ar. Cevherler.

c. (185a/09)

c. + ler (185a/15)

[= 2]

cevf: < Ar. Boşluk.

c. + i (209a/16)

[= 1]

cevr: < Ar. İncitme, eziyet.

c. + inden (219a/15)

[= 1]

cevre: *bk.* çevre.

c. (135b/05)

[= 1]

cezâ: < Ar. Suçlu kimseye verilen acılı, üzüntülü karşılık.

c. + görmegi (143a/05)

c. + sın (158b/04), (159a/04), (159a/15),
(159b/02), (160a/06)

[= 6]

cıgan: Hırsız, hilekar, sahtekar.

c. + imiş (162b/05)

c. + ıydı (163a/06)

[= 2]

cık-: *bk.* çık-.

c.-ar (142b/03), (150a/04)

c.-dı (135b/10)

c.-ğıl (121a/11)

[= 4]

cıkar-: *bk.* çıkar-.

c.-dıklarına (139b/09)

c.-duķ (140a/04)

[= 2]

cicek: *bk.* çiçeg.

c. (173a/13)

[= 1]

ciflen-: Çiftleştirmek.

c.-dürürdi (237b/13)

[= 1]

ciger: < Far. Ciğer.

c. + ler (196a/16)

c. + leri (171b/07), (171b/07)

[= 3]

cihân: < Far. Dünya.

c. + dan (191a/05)

c. + ı (212a/09)

[= 2]

cihet: < Ar. Yön, taraf, istikâmet.

c. + i (204a/09)

c. + i kahrı (204a/09)

c. + i luğf (204a/09)

[= 3]

cim: Arap alfabesinin 5. sesi.

c. (148a/05), (148a/06), (148a/08)

[= 3]

cimâ': < Ar. Cinsel ilişkide bulunma durumu.

c. + êtdüğüçün (237b/12)

[= 1]

cinn: < Ar. Dini inanışa göre duyularla

algılanamayan yaratık.

c. + e (213a/03)

[= 1]

cinnî: < Ar. İnsanların göremediği fakat gerektiğinde

farklı şekillere girerek istedikleri kişilere

göründüklerine inanılan, olağanüstü güçlere sahip

yaratık, cinni.

c. (217a/16), (217b/12), (217b/14)

c. + lerden (217a/11)

c. + leründe (217a/10)

[= 5]

cins: < Ar. Tür.

c. (139b/07)

c. + den (139b/06)

[= 2]

coğlîğ: *bk.* çoğlîğ.

c. + ın (133b/01)

[= 1]

cölmek: *bk.* çölmek.

c. (177a/12)

[= 1]

cömer: *bk.* cömerd.

c. + ler (186b/14)

[= 1]

cömerd: < Far. Kendisine ait olanı ikram eden, eli

bol.

c. (162b/04), (226b/04), (226b/09)

c. + dür (227b/05)

c. + i (186b/14)

c. + sin (226b/17)

[= 6]

cömerdlîğ: *bk.* cömerdlîğ.

c. + ı (162a/15), (162b/02)

[= 2]

cömerdlîk: < Far. + Tr. Eli bol olmak.

c. (129a/14)

c. + da (162a/12)

[= 2]

cuğî: Türkiye'de Şırnak ilinde bir dağ.

c. + tağı (141b/09)

[= 1]

cuğüd: *bk.* cehüd.

c. (189a/07), (214a/08), (222a/11),

(222a/13), (222b/09), (222b/14), (222b/15),

(223a/08), (223a/13), (223a/17), (223b/04),

(223b/07), (223b/08), (223b/09)

c. + a (222a/11)

c. + ı (214b/09), (223b/11)

c. + lar (132b/10), (154b/08), (166b/04),

(187b/10), (188b/07), (189a/05), (193a/10),

(213b/15), (213b/17)

c. + lardan (213b/14)
c. + ları (189a/15)
[= 28]
cuhūdān: < Ar. + Far. Yahudi'ye ait, yahudiye
yaraşır şekil.
c. + ı haber (233b/12)
[= 1]
cum'a: < Ar. Müslümanlarca kutsal olan gün.
c. (150b/11), (150b/11), (199a/02),
(240a/06)
c. + da (199a/05)
c. + güninde (199a/03)
[= 6]
cumhūr: < Ar. Tüm, tamamı, bütün.
c. + u'ulemā (149b/02), (150a/12)
[= 2]
cübbe: < Ar. Elbise üstüne giyilen uzun giyecek.
c. + sin (163a/02)
[= 1]
cübeyr: *bk.* sa'fid bin cübeyr.
c. (179b/03)
c. + den (134a/10)
c. + e (179b/03)
[= 3]
cühd: *bk.* cehd.
c. + édüb (225b/06)
[= 1]
cümle: < Ar. Hep, bütün, tüm.
c. (187a/14), (187a/15), (199b/02),
(201a/17), (206a/17), (226b/05)
c. + dür (187a/15)
c. + si (225b/11), (227a/15), (228b/11)

[= 10]

cüneyd: *bk.* cüneyd-i baġdādī.

c. (140b/10)

[= 1]

cüneyd-i baġdādī: Baġdatlı mutasavvıf.

c. (207b/03)

[= 1]

cürm: < Ar. Suç, cezanın sebebi, kabahat.

c. + inden (239a/06)

[= 1]

cüzzām: < Ar. Bulaşıcılığı fazla olan deride çıkan
çıkaran deri hastalığı.

c. (175b/07), (175b/13)

c. + dan (142b/08)

[= 3]

-Ç-

çağır: Barınmak amaçlı üzeri dokuma ile kapatılan
yer.

ç. + ina (228a/13)

ç. + ıyla (227b/07)

ç. + lar (178b/09)

[= 3]

çaġ-: Seslenmek.

ç.-ıruġ (158a/12)

[= 1]

çaġıldı: Seslenti, çağıldı.

ç. + sı (234b/13)

[= 1]

çaġır-: Çaġırmak.

ç.-an (230a/13)

ç.-dı (182b/04), (226a/09), (228a/17),
(230a/06), (230a/10)

ç.-duğı (234b/10)

ç.-ır (165b/17)

ç.-şırlardı (212a/01)

ç.-ub (136a/03)

ç.-ur (228a/16)

ç.-urdıkım (207b/03)

ç.-urlardı (212a/02)

[= 13]

çağrış-: Birbirlerini çağırarak.

ç.-urlar (215a/07)

[= 1]

çak-: Ateş çıkarmak için yapılan çakma eylemi.

ç.-ardı (163a/05)

[= 1]

çakmağ-: *bk.* çakmak.

ç. + ı (161a/07)

[= 1]

çakmak-: Ateş yakmak için kullanılan alet.

ç. (161a/06)

[= 1]

çal-: Çalgı işlemi yapma, çalmak.

ç.-alar (219a/03)

ç.-ınur (218b/13)

[= 2]

çal-: Kesmek, parçalamak, bıçak ya da kılıç ile ayırmak.

ç. (192b/07)

ç.-dı (127a/09)

[= 2]

çal-: Hırsızlık yapmak suretiyle çalmak eylemi.

ç.-a (193a/01)

[= 1]

çalab-: *bk.* calab.

ç. + ımuğ (176a/07)

ç. + ısına (162a/08)

[= 2]

çardak-: <Far. Çatkı, kemeriye, çatılmış yüksek yer.

ç. + ları (152b/13)

[= 1]

çäre-: <Far. İstenilen noktaya ulaşma, çözüm bulma.

ç. + bulmasa (240b/12)

ç. + olmadı (228a/06)

[= 2]

çaşnı-: <Far. Lezzet, tat.

ç. + leridür (185a/04)

[= 1]

çeger-: *bk.* ciger.

ç. + e (171b/03)

[= 1]

çehre-: <Far. Yüz, surat, suret.

ç. + sinden (196b/03)

[= 1]

çek-: 1. Mânevi açıdan etkisi altına almak. 2.

Kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak. 3.

Farklı bir yöne doğru götürmek. 4. Çiğnemek.

ç.-di (159b/06), (183a/06), (183b/12)

ç.-düm (219b/09)

ç.-dün (219a/09)

ç.-dünse (219b/01)

ç.-dünüz (208a/13)

ç.-dünüzise (198b/06)

ç.-endür (170b/09)

ç.-er (123a/17), (123b/05), (129b/03),
(170a/16), (202a/07), (217a/04)

ç.-esidür (159a/15)

ç.-mege (140a/14), (220a/11)

ç.-meyeydük (220a/01)

ç.-üb (123b/12)

[= 20]

çekdür-: Çektirmek.

ç.-düm (220a/05)

[= 1]

çekil-: Çekilmek, kenara gitmek.

ç.-e (172a/03)

ç.-miş (185a/06), (201a/17)

[= 3]

çekirge: Çekirge.

ç. (164b/05)

[= 1]

çekiş-: 1. Çekişmek, anlaşamamak, münâkaşa etmek.

2. Didişmek, gâlip gelmek için karşılıklı mücadele etmek.

ç.-diler (166b/10)

[= 1]

çemâl: bk. cemâl.

ç. + inden (198b/04)

ç. + leri (198b/15)

[= 2]

çengel: <Far. Bir şeyi bir yere takmaya, asmaya yarayan demir.

ç. + ler (125a/05)

[= 1]

çerâk: <Far. 1. Mum, kandil. 2. Yanıcı odun.

ç. + larda (218b/12)

[= 1]

çeri: Asker.

ç. (172b/05), (173a/17), (181a/15),

(213a/15), (213a/16)

ç. + de (172b/07), (212a/01)

ç. + si (199b/12), (213b/03)

ç. + sidi (181a/13)

[= 10]

çevre: Bir yerin etrafı.

ç. (185b/17), (186a/06)

ç. + den (227b/07)

[= 3]

çık-: Çıkmak.

ç.-a (173a/09), (197a/02)

ç.-acak (179b/03)

ç.-adururken (178a/02)

ç.-an (129a/02), (162a/02), (162a/05)

ç.-ar (120b/11), (123b/06), (160b/03),

(161b/01), (213b/16), (218b/16)

ç.-ardı (173b/12), (173b/12)

ç.-arısaldur (145b/08)

ç.-ariken (229a/14)

ç.-arlar (145b/07)

ç.-arsa (157b/11)

ç.-arur (160b/07)

ç.-arvan (146a/03)

ç.-dı (121a/14), (130a/07), (144b/15),

(160b/11), (173a/11), (182b/03), (192a/13),

(200a/02), (219a/07), (224b/15), (228b/02),

(230b/02)

ç.-dıkım (145b/13), (145b/17)

ç.-dılar (166b/14), (172b/17), (173b/04),
(213a/17)

ç.-dim (178b/07)

ç.-ğıl (120b/04), (120b/09)

ç.-mağa (123b/15)

ç.-maya (125b/10), (172a/07), (186a/03)

ç.-mayayıslardur (125b/15)

ç.-maz (151a/06), (204b/04)

ç.-mış (231a/05)

ç.-tı (130a/13)

ç.-ub (153a/09), (160a/10), (178a/09),

(182a/06)

ç.-uñ (153b/14)

[= 56]

çıkār- Çıkarmak.

ç.-am (200a/14)

ç.-asın (191a/05), (198a/11)

ç.-dı (173a/04)

ç.-dılar (152b/07), (200a/04), (214a/16),

(219a/07)

ç.-dum (195b/10)

ç.-duñ (200a/13)

ç.-mağa (183a/13), (216a/12)

ç.-mağ (145b/09)

ç.-mışlarıdı (192b/05)

ç.-ub (218a/13)

[= 15]

çıkāruvēr- Çıkarıvermek.

ç.-di (199b/08)

[= 1]

çırağ- *bk.* çerāk.

ç. + yandursa (138a/11)

[= 1]

çıyan- Eklem bacaklılardan bir böcek, akrep.

ç. + lar (123a/16)

[= 1]

çiçeg- Çiçek.

ç. + inün (214a/10)

[= 1]

çift- <Far. Çift.

ç. + ün (219b/14)

[= 1]

çiger- *bk.* ciger.

ç. + e (171a/16), (171a/17)

ç. + yanıcak (171b/12)

ç. + yanmaya (171b/11)

[= 4]

çirk- 1. Sıkıntı, cefa. 2. Pislik, kir pas.

ç. + in (133a/06)

ç. + inden (126b/10)

[= 2]

çoğ- *bk.* çok.

ç. + dı (182b/10)

ç. + ıdı (131b/15)

ç. + uz (166b/05), (166b/10), (166b/11)

[= 5]

çoğal- Çoğalmak, artmak.

ç.-dı (180b/10)

[= 1]

çoğluğ- *bk.* çokluk.

ç. + mı (186b/11)

[= 1]

çok- Çok, fazla.

ç. (124a/01), (144a/01), (144a/02),
(144a/04), (144a/07), (145b/10), (149a/15),
(150a/03), (152a/11), (154a/03), (154a/15),
(157b/05), (161a/03), (162b/09), (164a/04),
(166b/13), (179b/04), (182a/05), (186b/03),
(194a/08), (198b/07), (198b/07), (199a/01),
(206a/15), (209a/03), (209a/13), (213b/06),
(215a/12), (215a/13), (215a/13), (215b/03),
(219a/09), (220b/15), (225b/06), (232a/06),
(232a/18), (232b/06), (232b/16), (233a/03)
ç. + dur (140a/15), (155a/06), (166b/06),
(166b/12), (166b/13), (174b/03), (197a/03),
(206b/15), (207a/03), (216a/13), (218b/02),
(218b/02), (218b/03), (220b/10)
ç. + ola (179b/04)
[= 54]

çoğluğ: *bk.* çoğluk.

ç. + la (166b/02)
[= 1]

çoğluğ: *bk.* çoğluk.

ç. + undan (159a/11)
[= 1]

çoğluk: Çok olma durumu.

ç. (197a/12)
[= 1]

çoğluluk: Sıklıkla olma durumu.

ç. (167a/07)
[= 1]

çorak: <Far. Verimsiz toprak.

ç. (163a/09)
[= 1]

çök-: Dağılmak, sarsılmak, yıkılmak.

ç.-er (216b/17)

[= 1]

çölmek: Çömlük.

ç. (240a/02), (240a/03)
[= 2]

çömerd: *bk.* cömerd.

ç. + i (154a/09)
ç. + ler (154a/09)
[= 2]

çömerdlik: *bk.* cömerdlik.

ç. (129a/17)
[= 1]

çukur: Dibi daha aşağıda olan.

ç. + larına (158b/11)
[= 1]

çün: <Far. Madem ki, çünkü.

ç. (122a/03), (123a/01), (127b/03),
(128a/09), (130a/13), (131a/07), (131a/08),
(131a/12), (131b/17), (135a/17), (136a/06),
(146a/06), (147a/09), (147b/16), (152a/04),
(152a/13), (152a/13), (152a/17), (152b/03),
(152b/05), (152b/12), (153b/12), (159b/10),
(166a/07), (178a/03), (178b/11), (179a/08),
(180b/09), (181b/02), (184a/04), (184a/08),
(186a/10), (186b/12), (193b/05), (193b/09),
(193b/12), (193b/17), (194a/05), (194b/02),
(195a/01), (200a/06), (200a/07), (200a/10),
(200b/07), (204b/10), (204b/15), (205a/01),
(205a/17), (206b/12), (207a/14), (207a/15),
(207a/16), (207b/05), (208a/05), (208a/08),
(208a/13), (213a/16), (213a/17), (214b/02),
(214b/04), (214b/10), (216a/01), (216a/08),

(218a/11), (219a/07), (219a/11), (219a/17),
(219b/15), (224a/01), (229b/15)
[= 70]

çünkü: <Far. -dan dolayı, ötürü.

ç. (181b/15), (182a/05), (183b/17),
(184a/12), (187a/07), (193a/02), (193a/06),
(196b/07), (196b/13), (196b/14), (200a/06),
(206b/09), (207a/17), (219b/02), (239a/14)
[= 15]

çünkü: *bk.* çünkü.

ç. (127a/16), (135b/13), (152b/15),
(154a/16), (155b/08), (160a/02), (173b/11),
(176a/01), (198a/14), (207a/12), (218a/09),
(219a/13)
[= 12]

çürü: *bk.* çürü-.

ç.-yüp (157b/14)
[= 1]

çürü: Çürümek.

ç.-yüp (123a/15)
[= 1]

-D-

dad: Tat.

d. + ı (177b/02)
d. + in (184b/16)
[= 2]

dahhāk: Dahhak bin Mühazim.

d. (123a/05), (125a/02), (127b/14),
(129a/07), (135a/01), (143a/03), (155b/17),
(172a/01), (177a/09), (182b/17)
[= 10]

dahı: *bk.* dahı.

d. (165b/15), (168b/05)
[= 2]

dahı: daha, de, da, yine, hem, hâlâ.

d. (119b/15), (120a/10), (120a/13),
(120b/05), (121b/16), (122a/04), (122a/05),
(122b/11), (123a/04), (123a/10), (124a/15),
(125a/11), (125a/12), (125a/17), (125b/04),
(126a/01), (126a/05), (126a/08), (126a/11),
(126a/13), (126b/03), (126b/13), (127a/07),
(127b/02), (127b/09), (127b/09), (128a/07),
(129b/01), (129b/13), (130a/01), (130a/10),
(130b/10), (131a/14), (131a/16), (131b/06),
(131b/16), (132a/16), (133a/13), (133b/14),
(134a/15), (134a/17), (136b/17), (137b/01),
(137b/11), (137b/13), (138a/08), (138b/04),
(138b/15), (139a/16), (139b/04), (140b/16),
(141a/05), (141a/10), (141a/17), (141b/05),
(141b/14), (142a/03), (142b/14), (143a/02),
(143a/04), (144a/05), (144b/02), (146a/15),
(146b/15), (147a/06), (147b/14), (148a/13),
(149b/09), (150a/05), (150a/09), (150a/13),
(150a/15), (150b/04), (150b/11), (151a/05),
(151b/01), (152a/02), (152a/17), (152b/07),
(153a/17), (153b/02), (154a/06), (154b/16),
(155a/09), (155b/09), (155b/15), (156a/02),
(156a/03), (156a/08), (156a/11), (156a/15),
(156b/04), (156b/04), (156b/14), (156b/17),
(156b/17), (157a/07), (157a/11), (157b/10),
(157b/12), (157b/16), (158a/07), (160a/03),
(160a/12), (160a/13), (160a/15), (160b/07),
(160b/09), (160b/10), (161b/02), (161b/16),

(162a/01), (162a/03), (162a/11), (162a/17),
(162b/06), (163a/03), (163b/09), (163b/16),
(163b/17), (164b/13), (165a/02), (165a/04),
(165a/14), (165b/03), (165b/12), (165b/13),
(165b/13), (165b/13), (166a/07), (166a/17),
(166b/14), (167a/10), (168a/08), (168a/10),
(168a/13), (168a/14), (168a/17), (169a/03),
(169a/04), (169b/02), (169b/05), (169b/09),
(170a/09), (170b/05), (170b/16), (171a/01),
(172a/15), (172a/17), (172b/01), (172b/14),
(173a/07), (173b/09), (174a/03), (175b/06),
(175b/06), (177a/11), (177b/07), (179a/10),
(179b/05), (180a/07), (180a/08), (180a/09),
(180b/14), (180b/14), (181a/08), (182b/02),
(182b/17), (183a/10), (184a/07), (184a/17),
(184b/06), (184b/13), (185a/02), (185a/02),
(185a/05), (185a/05), (185a/14), (185a/16),
(185b/13), (185b/15), (186a/01), (186b/04),
(190a/11), (190b/01), (191a/04), (191a/10),
(191b/17), (191b/17), (192a/10), (193a/02),
(193a/04), (193b/06), (193b/10), (193b/14),
(194a/01), (194a/06), (194a/17), (194b/04),
(194b/10), (195b/07), (195b/09), (197b/08),
(197b/11), (197b/13), (198a/03), (198a/09),
(198a/13), (198b/02), (199a/04), (199a/13),
(199b/03), (200a/13), (200a/17), (200b/09),
(201b/12), (201b/16), (202b/13), (202b/14),
(202b/16), (203a/07), (203a/09), (203a/16),
(204a/13), (205a/14), (206b/01), (208b/04),
(209b/08), (211a/14), (211a/16), (211a/16),
(211b/10), (214b/01), (215a/12), (215a/15),
(215a/17), (215b/08), (216a/02), (216a/05),

(216a/12), (216a/16), (217a/16), (217b/03),
(217b/10), (217b/13), (217b/14), (218b/08),
(219a/13), (220a/08), (220b/05), (222a/15),
(222b/12), (222b/16), (223a/09), (223a/12),
(223a/16), (223b/02), (223b/04), (223b/04),
(223b/08), (224a/01), (224a/02), (224b/03),
(224b/09), (224b/10), (224b/15), (225a/07),
(225a/08), (225a/12), (225a/13), (225a/15),
(225b/08), (226a/10), (226a/15), (226b/09),
(227a/06), (227b/02), (227b/10), (228a/01),
(228a/03), (228a/08), (228a/08), (228a/11),
(228a/17), (228b/06), (228b/08), (228b/09),
(228b/10), (229a/06), (229a/14), (229b/11),
(229b/12), (230b/08), (230b/08), (231a/05),
(231a/11), (231a/12), (231a/13), (231a/13),
(231a/16), (231b/08), (231b/09), (231b/12),
(231b/13), (231b/14), (231b/15), (231b/17),
(232a/16), (232a/18), (232b/03), (232b/09),
(232b/13), (232b/14), (232b/15), (232b/16),
(232b/17), (233a/05), (233a/11), (233a/12),
(233a/13), (233a/14), (233a/16), (233b/08),
(233b/10), (234a/02), (234b/02), (234b/07),
(234b/08), (234b/10), (234b/12), (234b/12),
(234b/15), (234b/17), (236b/01), (237a/03),
(237a/16), (237b/02), (237b/05), (237b/06),
(237b/07), (238b/06), (238b/07), (239a/09),
(239a/10), (239a/12), (240a/01), (240b/14)
[= 347]

dāḥil: < Ar. İçinde olma durumu.

d. + dūr (204b/02), (204b/03)

[= 2]

dā'im: < Ar. Sürekli olan.

d. (128b/14), (144b/01), (144b/07),
(151a/12), (157a/13), (182a/04), (183b/08),
(185b/04), (206a/08), (207b/01), (210a/17)
d. + dūr (210a/09)
[= 12]

dāi'mā: < Ar. Sürekli.
d. (153b/17)
[= 1]

daḳāyık: < Ar. İncelikler.
d. + ı ḥaḳāyıkdan (205b/16)
[= 1]

dal: Arap alfabetik sıralamasında sekizinci sestir.
d. (148a/05), (148a/07), (148a/09),
(210a/09)
d. + dur (143b/05), (209b/17)
[= 6]

dama: < Far. Gücü tükenmek, dermanı kalmamak.
“dama pes” kullanımıyla metinde ikileme şeklinde
geçmektedir.
d. (238b/15)
[= 1]

dan: Ayetlerden sonra gelen ayrılma durumu eki.
d. (162a/10)
[= 1]

dāne: < Far. Tohum, habbe.
d. (159b/13), (159b/14), (159b/15),
(202a/04), (202a/05), (240a/14)
d. + si (159b/07)
[= 7]

danış-: Danışmak.
d.-madı (194a/11)
[= 1]

darat-: Sıkıntı çekmek, sıkıntılı olmak.
d.-dum (219b/08)
[= 1]

dār-ı 'uḳbā: < Ar. Dünyadayken yapılan eylemlerin
hesabının görüleceği yer.
d. + da (239a/08)
[= 1]

dart-: Tartmak.
d.-a (165b/15), (165b/17)
d.-ar (123a/10), (131b/10)
d.-dı (136a/16)
[= 5]

dartın-: Tartılmak.
d.-am (211b/03)
d.-maḳ (177a/14), (177a/15)
[= 3]

dāru'l-celāl: < Ar. Büyüklük kapısı.
d. + e (198b/03)
d. + i (198a/16)
[= 2]

darutturmağ: Tarttırmak.
d. + için (171b/09)
[= 1]

daş: bk. taş.
d. (173a/07)
[= 1]

datlu: bk. tatlu.
d. (151a/01)
[= 1]

da'vā: < Ar. Hakkını aramak için mahkemeye
başvurma.
d. + êdügi (144a/08)

d. + étmedi (211a/11)
d. + kıla (211a/05)
[= 3]
da'vacı: Hakkını aramak için mahkemeye başvuran.
d. (229a/05)
[= 1]
da'vet: <Ar. 1. Çağırma, davet etme. 2.
Peygamberlerin insanları hak dine çağırması.
d. + için (232b/10)
[= 1]
dayan-: Dayanmak.
d. (147a/02)
d.-miş (135b/15)
[= 2]
dāye: <Far. Dadı.
d. + si (135a/17)
[= 1]
dāyim: bk. dā'im.
d. (128a/13)
[= 1]
de: Bağlaç.
d. (128a/10), (133a/09), (136a/02),
(137b/09), (139a/04), (139a/07), (144b/03),
(147a/13), (152b/16), (166a/12), (175b/05),
(176a/10), (179a/13), (193a/04), (208b/16),
(217a/11), (219b/02)
[= 17]
dé-: Demek, söylemek, ifade etmek.
d.-di (119b/13), (123a/02), (128a/03),
(130a/06), (130a/15), (130a/16), (130b/01),
(130b/02), (131a/05), (131a/10), (131a/11),
(131a/16), (131b/06), (131b/07), (131b/09),

(131b/13), (132b/12), (133a/06), (134a/02),
(134a/04), (136a/01), (138b/08), (141a/05),
(141b/06), (141b/16), (143a/14), (144b/01),
(144b/07), (145b/11), (146a/01), (146a/04),
(146a/04), (146a/07), (148a/04), (148b/10),
(148b/14), (148b/16), (148b/17), (150a/09),
(150a/11), (151a/16), (152a/15), (152a/16),
(152b/02), (152b/03), (152b/03), (152b/08),
(155a/06), (155a/07), (156a/05), (159b/08),
(162b/14), (163b/12), (163b/13), (164a/01),
(164a/10), (165b/04), (166a/17), (168a/14),
(168a/16), (169a/13), (169b/10), (171a/17),
(171b/11), (178a/04), (180b/04), (180b/11),
(182a/02), (182a/03), (182b/11), (183b/01),
(183b/04), (186b/01), (189a/14), (189a/14),
(189a/15), (189a/15), (189a/16), (189b/07),
(189b/14), (190a/09), (190a/09), (192b/09),
(193b/07), (193b/11), (194a/13), (194a/17),
(194b/08), (200a/09), (200b/02), (204b/02),
(206a/05), (207b/08), (207b/13), (207b/16),
(208b/13), (210b/13), (213a/12), (213a/13),
(214b/12), (216a/01), (216a/08), (216a/09),
(217b/09), (219a/10), (219a/12), (219b/02),
(222a/11), (222a/13), (222a/14), (222b/07),
(222b/11), (222b/16), (223a/11), (223a/11),
(223a/12), (223a/16), (223b/02), (223b/04),
(223b/05), (223b/06), (223b/08), (223b/15),
(224a/04), (224a/06), (224a/11), (224a/13),
(224b/02), (224b/10), (224b/16), (225a/02),
(225a/08), (225b/16), (225b/17), (226a/02),
(226a/09), (226a/15), (226b/05), (226b/10),
(226b/15), (226b/17), (227a/17), (227b/04),

(227b/15), (228a/03), (228a/04), (228a/05),
(228a/05), (228a/09), (228a/12), (228b/06),
(228b/16), (229a/06), (229a/09), (229a/10),
(229a/13), (229b/05), (229b/07), (229b/10),
(229b/15), (230a/07), (230a/10), (230b/04),
(232b/02), (232b/04), (232b/07), (239a/05)
d.-digü (168b/14)
d.-diki (149a/15)
d.-dikim (145a/14), (165b/04), (184b/15)
d.-diler (127a/15), (131a/04), (132a/02),
(132b/11), (133a/03), (133a/04), (135b/13),
(136b/02), (147b/10), (147b/11), (147b/12),
(149a/09), (149a/13), (152a/11), (156b/10),
(160a/04), (162b/10), (169a/11), (169a/12),
(169a/12), (174b/11), (178a/04), (178a/11),
(180b/03), (184a/13), (187b/14), (191b/15),
(191b/17), (191b/17), (192a/07), (193a/11),
(193a/15), (193b/15), (211a/11), (211a/13),
(213b/03), (213b/17), (218a/11), (223b/13),
(223b/17), (224a/01), (224a/08), (226b/11),
(227a/07), (227a/10), (227b/05), (227b/06),
(228b/13), (237b/07)
d.-dim (127b/16)
d.-dimki (194b/01)
d.-diyidi (229b/03)
d.-dügi (121b/02), (123a/02), (123a/05),
(123a/11), (123b/04), (123b/07), (123b/09),
(123b/13), (125a/02), (125a/09), (125b/09),
(125b/12), (130a/08), (134b/09), (137a/08),
(138a/06), (138b/17), (139a/06), (139b/09),
(139b/10), (139b/11), (139b/13), (139b/15),
(140b/07), (141b/09), (141b/10), (141b/11),

(141b/12), (141b/13), (143a/12), (155a/04),
(155a/07), (155a/09), (155a/10), (155a/12),
(155b/04), (156b/09), (160b/04), (160b/17),
(161a/02), (161b/07), (161b/09), (162a/09),
(163a/06), (163a/09), (165a/17), (165b/10),
(167b/16), (168a/05), (168a/06), (168b/03),
(168b/10), (168b/13), (168b/15), (170a/01),
(170a/02), (170a/02), (170a/03), (170a/03),
(170a/04), (170b/10), (170b/17), (171b/17),
(172a/01), (172a/02), (172a/10), (173b/06),
(174b/05), (174b/16), (175b/14), (176b/17),
(177a/01), (177a/04), (177b/08), (178b/13),
(178b/17), (179a/10), (183b/06), (183b/14),
(184b/01), (191b/02), (215a/06), (215a/08),
(215a/11), (215b/06), (215b/10), (215b/10),
(215b/11), (230a/05)
d.-dügim (164a/11)
d.-dügimden (208b/12)
d.-dügin (232b/15)
d.-düginden (125a/01), (139a/02),
(139a/09), (143a/11), (143b/07), (157b/04),
(157b/13), (165b/02), (169a/17), (169b/08),
(171b/06), (183b/02), (207b/17)
d.-dügü (160b/14)
d.-dügüm (136a/14)
d.-dügümüz (125a/16), (153b/08),
(156a/09), (210a/16)
d.-dügün (145b/05)
d.-dügünün (167b/14)
d.-dük (141a/04)
d.-dükleri (119b/16)

d.-düm (134a/12), (184a/08), (226b/03),
(226b/04), (230a/15), (230b/05)
d.-dünj (194a/10), (194b/07)
d.-dünjüz (187b/16), (213b/02)
d.-dünüz (162b/13)
d.-medi (132b/12), (171b/02), (183b/04),
(222a/15), (224b/14)
d.-mege (234b/17)
d.-mek (119b/03), (119b/17), (121b/06),
(122a/17), (122b/16), (125b/09), (125b/14),
(126a/03), (126a/06), (127b/10), (128b/15),
(129a/16), (129b/03), (130a/11), (132b/04),
(137a/10), (139a/09), (139a/11), (139a/16),
(140b/01), (142a/09), (142b/05), (143a/13),
(143a/16), (143b/07), (143b/16), (149a/02),
(155a/05), (155a/10), (156a/06), (159a/16),
(160a/08), (160b/12), (161a/06), (161b/03),
(162a/01), (162a/08), (162a/08), (163a/16),
(163a/17), (164a/17), (164b/07), (164b/08),
(165b/01), (165b/11), (166b/08), (167b/07),
(167b/15), (167b/16), (169a/10), (169b/07),
(170a/11), (171b/17), (172a/01), (172a/02),
(172a/06), (172a/09), (174a/06), (174b/05),
(178b/13), (178b/14), (178b/15), (179a/03),
(179a/05), (179a/10), (179a/12), (179b/13),
(179b/14), (180b/07), (181a/04), (181b/09),
(182a/14), (183a/17), (183b/03), (183b/04),
(183b/05), (187a/17), (191b/03), (191b/03),
(191b/05), (191b/06), (198a/05), (200b/08),
(202b/14), (208a/03), (209a/11), (211a/16),
(211b/13), (212a/13), (214b/15), (215a/05),
(215b/04), (215b/05), (215b/12), (217b/03)

d.-mekde (207a/17)
d.-mekden (142a/09), (196b/06)
d.-mekdür (234b/09), (234b/09), (234b/09),
(234b/10), (234b/10), (234b/11), (234b/11),
(234b/12), (234b/12), (234b/13), (234b/13),
(234b/14), (234b/15)
d.-meñüj (206a/16)
d.-meye (132b/01)
d.-meyince (132b/01), (139a/05), (139a/08)
d.-mez (144b/01), (171b/13)
d.-mezdi (162b/02)
d.-mezdikim (162b/01)
d.-mezin (208b/12)
d.-mezler (138b/05), (166a/09)
d.-mezlerdi (175b/12)
d.-mezsın (194a/16), (194b/08)
d.-mişler (141a/02), (161b/03), (183b/13)
d.-mişlerdir (186b/16)
d.-mişlerdür (206a/10), (209a/13),
(210b/02)
d.-ñ (189a/06), (189a/09)
d.-nildi (149a/06), (149a/08)
d.-r (122b/03), (128a/11), (134a/10),
(136a/05), (137b/14), (137b/17), (142a/17),
(144b/03), (144b/04), (144b/05), (144b/05),
(151a/08), (154a/09), (156b/10), (156b/11),
(160b/17), (179a/16), (180b/12), (180b/15),
(190b/03), (193a/08), (205a/13), (211a/02),
(216a/05), (216a/17), (216b/02), (217b/10),
(239a/05)
d.-rdi (123b/12), (124a/02), (127a/04),
(131b/16), (132a/11), (163a/03), (163a/05),

(182b/12), (182b/13), (183a/04), (183b/10),
(207b/01), (230a/02), (238b/01)
d.-rdiler (131a/15)
d.-ridi (149b/12), (212a/03), (222b/02)
d.-rise (142b/06)
d.-risem (216a/03)
d.-rler (120b/06), (120b/07), (126b/01),
(128b/17), (132b/05), (134b/10), (138b/06),
(139a/08), (142a/07), (148b/02), (153b/04),
(157b/02), (159b/05), (160a/14), (163a/10),
(166a/08), (166a/13), (167a/01), (173b/14),
(186a/07), (188b/05), (188b/06), (188b/06),
(188b/07), (188b/07), (188b/07), (188b/09),
(188b/09), (188b/10), (188b/11), (188b/11),
(189a/05), (189a/08), (189a/11), (191a/10),
(192a/12), (192a/13), (192a/14), (192a/15),
(194b/03), (200b/14), (200b/15), (200b/15),
(200b/17), (200b/17), (201a/01), (201a/01),
(201a/02), (201a/02), (201a/03), (201a/12),
(201a/13), (201b/13), (205b/05), (206a/17),
(211a/03), (212a/17), (215a/09), (225a/14),
(225b/04), (227a/12), (231b/05)
d.-rlerdi (140a/04), (157b/14), (173b/13),
(178a/05), (212a/03), (225b/01), (225b/02),
(229a/02), (229b/12), (229b/13)
d.-rsin (131a/09), (182a/03), (207b/12)
d.-rsiz (237b/05)
d.-rüyüz (208b/02)
d.-se (122b/01), (126a/11), (139a/05),
(169a/15), (175b/12), (177b/13), (199a/12),
(207a/05), (207b/02), (208b/14), (214b/16),
(216a/17)

d.-seler (138b/09), (160a/13)
d.-sesin (128a/16)
d.-ye (119b/07), (120b/17), (121a/08),
(128a/07), (133b/08), (143a/11), (158a/07),
(159a/08), (189a/01), (189a/04), (189a/07),
(189a/09), (189a/13), (190a/17), (195a/16),
(195a/17), (198b/07), (208a/16), (208b/05),
(219a/16), (219a/17), (219b/04), (219b/07),
(219b/09), (219b/10), (219b/15), (219b/16),
(220a/01), (225a/17), (228b/16), (239b/14)
d.-yecek (164b/02)
d.-yeler (119b/08), (119b/08), (176a/05),
(176a/10), (198b/16), (198b/16), (198b/17),
(208b/03), (209a/13), (230a/05)
d.-yelümkim (121b/16)
d.-yem (119b/13)
d.-yendür (193b/12)
d.-yeni (207a/06)
d.-yenler (156a/12), (156a/13)
d.-yenlere (156a/12)
d.-yeyin (195a/03)
d.-yicek (151b/15), (158a/04), (158a/07),
(223b/06), (237b/03), (238b/04)
d.-yiser (119b/15)
d.-yiserdür (119b/16)
d.-yü (119b/15), (127b/14), (131a/08),
(131b/08), (135b/13), (139b/07), (148a/02),
(149a/04), (151b/07), (152a/12), (153b/10),
(156b/07), (161a/06), (161a/13), (161a/16),
(163a/01), (163a/03), (163a/04), (164a/11),
(164a/15), (165b/04), (166b/11), (168b/05),
(169b/07), (170a/01), (171a/11), (174b/12),

(183a/04), (183a/13), (193b/11), (194a/04),
(195b/11), (201b/13), (211a/02), (211a/10),
(212a/02), (212a/08), (213a/13), (213a/14),
(218a/04), (218a/16), (218b/16), (230a/07),
(238a/14), (240b/02)
d.-yüb (119b/14), (120a/10), (134a/01),
(136b/15), (137a/01), (141b/02), (144a/09),
(145b/01), (180b/08), (184a/09), (192a/05),
(219b/05), (226b/09), (235a/05), (238b/08)
d.-yüp (125b/15)
[= 752]

dede: Torunu olan. Bir kişinin ebeveyninin babası.

d. + ıj (135a/05), (169a/12)
d. + ıjven (136b/15)
d. + sine (135a/08), (135a/09), (135b/01),
(135b/10)
[= 7]

def: < Ar. 1. Ortadan kaldırma, bertaraf etme. 2.

Uzaklaştırmak, savmak.

d. + dür (147b/10)
d. + ède (216b/13)
[= 2]

deg-: Ulaşmak, işaret etmek, sırası gelmek.

d.-di (193b/06), (193b/10), (193b/13),
(193b/17), (194a/05), (194b/11), (194b/02),
(194b/17), (195a/01)
d.-er (212b/13)
d.-miş (180b/02), (180b/03)
[= 12]

deg-: Denk olmak.

d.-er (211a/17),
d.-sün (202b/16)

[= 2]

degil: Değil.

d. (132b/04), (212b/03)
d. + di (173b/09)
d. + dir (166a/06), (177a/14)
d. + dür (132b/05), (136b/08), (144a/08),
(145a/16), (147a/17), (154a/10), (159a/09),
(164a/03), (166a/03), (167a/06), (167a/09),
(170a/05), (171a/09), (174b/09), (174b/10),
(177a/15), (180a/01), (180a/05), (180a/05),
(180a/05), (187a/14), (187b/16), (194b/01),
(211b/12), (212b/03), (227b/14), (229a/01),
(231b/07)
d. + em (234a/13)
[= 34]

degir: Değer, kıymet.

d. (140a/14)
[= 1]

degin: -e değin, -e kadar.

d. (121a/06), (121b/06), (122b/16),
(126a/04), (129a/15), (129b/01), (133b/04),
(140b/17), (144b/12), (145b/07), (149a/16),
(153b/04), (153b/05), (156b/06), (160a/01),
(166b/03), (173a/09), (180b/05), (180b/09),
(190b/08), (193b/03), (197a/02), (201a/08),
(213b/04), (213b/05), (218b/11), (219a/01),
(219a/08), (241a/01), (241a/02), (241a/03),
(241a/04)
d. + kim (130b/05), (161a/14), (166b/07)
[= 35]

degir-: Değdirmek.

d. (195a/11), (195a/13), (195a/14)

[= 3]

degirmen: Kol gücü veyahut doğa yardımıyla döndürülmeye yarayan iri taneli şeyleri öğütmeye yarayan alet.

d. (239b/02)

[= 1]

degme: Rastgele, gelişigüzel.

d. (158a/15), (158a/15)

[= 2]

degül: *bk.* degil.

d. (211a/04), (212a/16), (213a/13)

d. + di (121a/13), (188a/05)

d. + em (134a/05), (199b/17)

d. + in (131a/07), (180a/09)

d. + in (228a/05)

d. + lerdı (180a/12)

d. + lerdür (169b/15)

d. + midür (143a/06)

d. + miş (162b/04)

d. + mişise (204b/12)

d. + sin (150a/10)

d. + siz (180a/07), (180a/10)

d. + üñ (226b/01)

d. + üz (233a/09)

d. + ven (145a/05)

[= 21]

degür-: *bk.* degir-.

d.-e (203b/13)

d.-esin (195b/15)

d.-evüz (153b/10)

d.-gil (182b/02)

d.-ler (208a/09)

d.-mekden (140b/08)

d.-mekiçün (153b/06)

d.-üb (175b/12)

d.-ünce (121b/05)

d.-ür (232a/13), (232a/14)

d.-ürler (153b/07), (153b/11)

[= 13]

dehir: <Ar. Zaman, devir, çağ.

d. (169a/10)

[= 1]

dehrī: <Ar. Zamanla alakalı, zaman açısından.

d. (189a/02)

d. + ler (188b/05), (188b/17)

d. + leri (189a/14)

[= 4]

dek: -e kadar.

d. (150b/02), (241a/02)

[= 2]

del-: Delmek, oyuk açmak.

d.-mişler (229b/01)

[= 1]

delālet: <Ar. Rehberlik etme, yol gösterme.

d. (191b/04)

d. + eder (139b/08), (149b/08), (155a/13),

(204a/06), (204a/07)

d. + ederler (187a/15)

d. + edicidür (143a/07)

d. + étmez (155a/13)

d. + eyler (205a/09), (205a/10), (205a/11),

(205a/12)

[= 13]

delīl: <Ar. Kanıt, burhan, ispat.

d. (163b/10), (183a/12), (204a/11),
(204b/02), (204b/03), (204b/08), (204b/11),
(204b/13), (205a/04), (205a/07), (205a/10),
(205a/15), (205b/01), (205b/08), (205b/11),
(209a/06), (212b/08)
d. + i (149b/10), (149b/13)
[= 19]

delin-: Delinmek.

d.-di (173a/11)
[= 1]

delü: Çılgın, cinnet, deli olma hali.

d. (193b/07), (207b/11), (207b/12)
d. + ola (240a/01), (240a/04)
[= 5]

delük: Delik.

d. (173a/10)
d. + delük (173a/10)
[= 2]

delülük: *bk.* delülük.

d. + den (142b/08)
[= 1]

délülük: Cinnet, deli olma hali.

d. + lerine (195a/08)
[= 1]

dem: <Far. An, nefes.

d. (196b/11), (200a/07), (223a/15)
d. + de (225a/10)
[= 4]

demür: Demir.

d. (172a/06), (183b/15)
d. + den (187b/13), (191b/12)
d. + denkim (184b/02)

[= 5]

demürdiken: Boynuz biçiminde bulunan dikenli bir bitki.

d. (183a/04), (183b/10)
[= 2]

den: Ayrılma durumu eki.

d. (141b/06), (141b/07), (142a/15),
(143a/08), (143a/09), (143a/09), (143a/10)
[= 7]

dên-: Söylenmek.

d.-di (149a/01)
[= 1]

deñe-: Denemek.

d.-düm (152a/15)
d.-rim (152b/01)
[= 2]

dênil-: Denilmek, söylenilmek.

d.-di (237b/02)
[= 1]

deñiz: Deniz.

d. (174b/15), (184b/11), (185a/01),
(185a/05), (185a/14), (185a/15), (195a/14),
(195a/15), (230b/03), (237a/14)
d. + de (150b/17), (184b/11)
d. + den (172b/16), (173b/04), (234b/05),
(234b/05), (235a/09)
d. + dür (206a/04)
d. + e (136b/02), (222b/12), (222b/12)
d. + iñ (184b/12), (185a/08)
d. + inden (170a/12)
d. + inüñ (195a/12)
d. + ler (186b/10)

d. + leriñ (236b/01)

d. + lerüñ (184b/15)

d. + şuyundan (151a/01)

d. + üñ (184b/13), (185a/07)

[= 31]

deñlü: Denk, derece.

d. (160a/03), (193a/05), (213b/05)

[= 3]

depe: 1. Tepe, yükseklik. 2. Birinin yanı başı, baş.

d. + leri (165b/05)

d. + m (230b/07)

d. + sinden (173a/04)

d. + sine (173b/10), (173b/11)

[= 5]

depele-: 1. Tepelemek. 2. Ayaklar altına ak öldürmek. 3. Baş kaldıramayacak şekilde mağlûp etmek, yenmek, bozguna uğratmak. 4. Elinden almak.

d.-di (122b/12), (136a/15), (220b/05),
(226b/16)

d.-diler (127a/15), (223b/11)

d.-megi (123a/04)

d.-mek (122b/07)

d.-yelim (127a/14)

d.-yelüm (214b/09)

[= 10]

depli-: *bk.* depele-.

d. (122b/11)

[= 1]

depreñ-: Kımıldamak, sarsılmak, yerinden oynamak.

d.-düğinden (159a/11)

d.-eki (157b/07)

d.-se (157a/16), (157b/06)

[= 4]

depret-: Kımıldatmak, sarsılmak, yerinden oynamak.

d. (152b/12)

d.-di (152b/12)

[= 2]

dér-: Dermek, toplamak, bir araya getirmek.

d.-e (170b/16)

d.-mek (123a/01)

d.-üb (183a/01)

[= 3]

dêrd: <Far. Dert.

d. + e (238b/11)

d. + ine (239a/01)

[= 2]

dere: <Far. Genel olarak kışın vadiden akan su.

d. (170b/06)

d. + de (161b/10), (161b/12), (173a/06)

d. + sinde (136b/09)

d. + ye (136b/12)

[= 6]

derecât: <Ar. Dereceler.

d. (194b/15)

d. + a (204b/17)

[= 2]

derece: <Ar. Seviye, mertebe, kademe.

d. + ye (207b/01)

[= 1]

dergâh: <Far. Huzur, kat.

d. + imdan (179b/11)

d. + ına (210a/15)

[= 2]

derhâl: < Far. Hemen, çabuk.

d. (142b/06), (151b/16), (161a/15),
(163a/05), (169a/15), (184a/13), (190a/09),
(193a/11), (200a/01), (214b/02)

[= 10]

déri: Deri, ten.

d. (171b/08)
d. + si (146b/13)
d. + yi (123b/06), (147a/11), (171a/16)

[= 5]

dêrşür-: Devşirmek.

d.-eyin (147b/15)

[= 1]

dertlü: < Far. + Tr. Derdi olan.

d. (195a/07)
d. + lere (213a/06)

[= 2]

dervîş: < Far. Bir tarikata girip hayatını o tarikata adayan kimse.

d. (159b/06), (159b/13), (162b/07),
(168b/08), (196b/03), (196b/10), (199b/07),
(199b/08), (199b/13), (199b/14), (200a/03),
(200a/04), (200a/06), (200a/10), (200a/11)
d. + e (159b/13), (162b/13), (196b/02),
(200a/01), (200a/05)
d. + i (196b/09), (196b/09)
d. + iñ (199b/12)
d. + ler (161b/09)

[= 24]

dervîşlik: < Far. + Tr. Dervîş olma durumu.

d. (172b/01)

[= 1]

deryâ: < Far. Deniz.

d. + da (196a/16)
d. + sına (170a/10)

[= 2]

destür: < Far. İzin, ruhsat, müsâade.

d. + dur (215b/17)
d. + ıyla (153b/01), (153b/03)
d. + vère (158b/03)
d. + vèrmeyeler (207a/02)
d. + vèrmeyince (231a/17)
d. + vèrse (123b/15)

[= 7]

destürsüz: < Far. + Tr. İzensiz, ruhsatsız, müsâade almadan davranma durumu.

d. (231a/15)

[= 1]

devâ: < Ar. İlaç, şif

d. (238b/11)
d. + ètmek (179b/14)
d. + èyler (213a/07)

[= 3]

devâm: < Ar. Süretililiği aksamayan.

d. + ina (148a/07), (210a/09)

[= 2]

deve: Hörgüçü olan bir hayvan, deve.

d. (127a/11), (127a/12), (131b/06),
(176b/07), (179a/02), (184b/07), (228a/10),
(235a/15)
d. + ler (160b/04)
d. + lerdür (161b/07)
d. + nüñ (127a/08), (127a/09)

d. + si (162a/04)
d. + sin (127b/17), (137a/03)
d. + sine (135a/07)
d. + sinün (137a/05)
d. + ye (162a/03), (228a/13)
d. + yi (127a/14), (127a/15), (127a/17),
(127b/13), (228a/11)
[= 24]

devlengeç: Avcı kuş, atmaca, çaylak.

d. (236a/06)
[= 1]

devlet: < Ar. 1. Tali, mutluluk. 2. Toplak bütünlüğü
olan varlık, ülke.

d. (135b/03), (188b/15), (240a/05)
d. + in (231a/03)
d. + inden (188b/14)
d. + ine (148a/09)
[= 6]

dévşir-: Toplamak, bir araya getirmek, dermek.

d.-e (171a/01)
[= 1]

dévşür-: *bk.* devşir.

d.-eler (212b/08)
[= 1]

déyübil-: Diyebilmek.

d.-eydi (204a/01)
[= 1]

déyüvér-: Söyleyivermek.

d.-di (183b/07), (222a/11)
[= 2]

dımışğ: *bk.* dımışk.

d. + a (230a/01)

[= 1]

dımışk: < Ar. Şam şehri.

d. (141b/06)
d. + a (230a/03)
d. + dur (141b/17)
d. + şehrinde (229a/06)
[= 4]

dırmaçlan-: Kıldan örülmüş olan yük taşımada
kullanılan üç dört cm ene sahip ipten örülmek.

d.-dı (183b/11)
[= 1]

dırnağ: Tırnak.

d. + uşuzı (133a/05)
[= 1]

dīb: Bir yerin en alt bölümü, dip.

d. + inde (136b/12), (214a/02), (214a/11)
d. + indedür (136b/10)
d. + inden (214a/15)
d. + ine (240b/10)
d. + lerinde (236b/01)
[= 7]

dībāce: < Far. İpekten elbise.

d. + leriçe (158b/09)
[= 1]

dig-: *bk.* deg-.

d.-er (220a/11), (220a/12), (220a/13)
[= 5]

dig-: *bk.* deg-.

d.-er (200b/03), (211a/15)
[= 5]

dik-: Göz dikmek, göz koymak.

d.-e (196a/09)

[= 1]

dik-: Dikmek.

d.-erler (151a/09), (151a/10), (151a/10),
(151a/10)

[= 4]

diken: Ucu sivri batan çıkıntı.

d. (183a/09)
d. + i (183a/06)
d. + ler (183a/01)
d. + leri (125a/05), (125a/06)

[= 5]

dikil-: Dikilmek.

d.-miş (123b/08)

[= 1]

dil: Ağız içindeki hareketli organ.

d. (124a/11), (188b/04)
d. + de (210a/02), (236b/02)
d. + den (199a/14), (238b/10)
d. + dür (199a/08), (200b/06)
d. + e (213a/04)
d. + i (196a/05), (200a/16), (212b/15),
(212b/16), (240a/15)
d. + idür (203a/02), (206a/12)
d. + ile (138a/05), (195a/04), (201a/08),
(232a/10)
d. + in (203a/01), (239b/13)
d. + ince (140a/02), (196b/15), (206a/16)
d. + inde (162a/07), (162a/08)
d. + inden (144b/01), (195a/16), (195a/17),
(234a/07)
d. + indenki (192a/17)
d. + ine (207b/16)

d. + iyle (119b/17), (233a/07), (233a/07)

d. + ler (196b/17), (198a/16), (210a/12),
(218b/06)

d. + üñ (124a/16), (195b/17)

d. + üñde (128a/13)

d. + üñile (200b/07)

[= 44]

dîl: <Far. Gönül.

d. (195a/09), (197a/01)

d. + e (199a/12)

d. + üñ (196a/04)

[= 4]

dilber: <Far. Gönül alan.

d. + ine (196a/15)

[= 1]

dildâr: <Far. Gönül sahibi.

d. (199a/07)

[= 1]

dile-: Dilemek, istemek.

d.-di (134b/07), (176b/07), (199b/08),

(223a/05), (237a/09)

d.-dikim (191a/14), (203b/02), (203b/12),

(204b/08), (205a/02), (206b/10), (208b/10),

(218a/09)

d.-diler (145b/10)

d.-dimkim (186b/10)

d.-dügüñ (235b/17), (236a/04)

d.-düm (220a/04)

d.-dümkim (220a/03), (220a/06), (220a/07)

d.-dünki (168b/06)

d.-mege (140b/09)

d.-megil (228a/04)

d.-meseñ (179b/07)
d.-meye (119b/09), (119b/09), (119b/09),
(119b/10), (119b/10), (119b/10), (198b/11)
d.-ñ (121b/15)
d.-r (178b/15), (179b/03)
d.-rem (144b/03)
d.-remkim (144b/02)
d.-ridi (144b/17)
d.-rin (227a/02)
d.-rise (123b/12), (149b/15), (189b/07),
(210a/08)
d.-rler (154a/02)
d.-rse (122b/09), (122b/10), (185b/12),
(188a/01), (188a/02), (192b/13), (209b/13),
(210a/08)
d.-rsen (121a/06)
d.-rseñ (122b/08), (190b/10), (190b/11),
(190b/11), (190b/12), (190b/13), (190b/15),
(190b/16), (190b/17), (191a/01), (191a/02),
(191a/03), (198a/10), (204b/01), (216b/01),
(239b/16), (240a/05), (240a/10), (240a/16),
(240b/01)
d.-rseñüz (144b/07), (185b/03), (228a/08)
d.-rsin (219b/06), (227a/01), (230b/05)
d.-rsiz (121b/15)
d.-rsüz (121b/16)
d.-rüz (215b/04)
d.-rven (158a/16)
d.-se (124b/01), (144b/04), (162a/16),
(215b/06)
d.-sekim (202a/03), (240a/12), (240b/08)
d.-seler (121b/13), (194a/08)

d.-señ (179b/07)
d.-şeler (194a/07)
d.-ye (240a/09)
d.-yedüm (151b/01)
d.-yeler (204a/03)
d.-yeyim (230a/02)
d.-yümez (231b/01)
[= 99]

dileg: *bk.* dilek.

d. + ümüz (121b/17)
d. + iyle (139a/14)
[= 1]

dilek: Dilek.

d. (179b/07)
d. + eylediler (228b/08)
d. + ler (179b/06)
d. + lerünj (216b/02)
[= 4]

dilenci: Dilenen kimse.

d. (138a/06)
d. + ler (132a/14), (138a/07)
d. + yi (138a/04)
[= 4]

dilir: <Far. Yürekli, cesur, cesaretli.

d. (195a/09)
[= 1]

dilki: Tilki.

d. (238b/10)
[= 1]

dilkü: *bk.* dilki.

d. (234b/11), (235b/10), (238a/05)
[= 3]

dimag: < Ar. Beyin.

d. + uñ (207a/16)

[= 1]

din-: Sona ermek, durmak.

d.-medin (239a/02)

[= 1]

dīn: < Ar. Din.

d. (143a/05), (151a/02)

d. + dūr (156a/09)

d. + e (176b/09), (176b/14), (191a/10)

d. + i (142b/07), (155b/15), (155b/15),

(176a/14), (180b/09), (180b/09)

d. + idūr (168b/14)

d. + im (180b/06)

d. + imize (180a/16)

d. + in (156a/08)

d. + ine (181a/10), (181b/01), (181b/04),

(182b/02)

d. + ini (169a/12)

d. + kim (156a/04)

d. + lerden (156a/07)

d. + ümüze (180a/17)

d. + üñ (238b/07)

d. + üñe (180a/16), (192b/08)

d. + üñizi (180b/05)

d. + üñüz (237b/04)

d. + ünüz (180b/08)

[= 30]

dinār: *bk.* mālīk-i dinār.

d. (175b/08)

[= 1]

dinle-: Dinlemek.

d.-gil (140a/17)

d.-mege (200b/09)

d.-ñ (200b/10)

d.-rdi (227a/04)

d.-yenler (218b/17)

d.-yenleri (218b/09)

[= 6]

dinlen-: Güç kazanmak amacıyla ara vermek.

Yorulma anında nefeslenmek.

d.-dügüm (144b/06)

d.-e (183a/06), (183b/11)

[= 3]

dinle-: *bk.* dinle-.

d.-yesin (198a/12)

[= 1]

dipsüz: Dibi olmayan.

d. (206a/04)

[= 1]

dir: Bildirme eki.

d. (172a/09)

[= 1]

direk: Destek göreviyle beraber taşıma kapasitesi

olan uzun ağaç ya da demirden yapılmış çubuk.

d. + ler (152b/11), (172a/10), (184b/13),

(185a/02)

d. + leri (171b/15), (172a/09)

d. + lerüñ (152b/12)

[= 7]

direm: < Far. Dirhem.

d. (186b/13)

[= 1]

direng: Topluluk.

d. + i (160b/11)

[= 1]

dirgür-: Diriltmek.

d.-en (197a/16)

[= 1]

dirhem: <Far. Okka ölçü biriminin dört yüzde bir oranında ölçüsü.

d. (240b/02)

d. + e (240b/02)

[= 2]

diri: Yaşayan (kimse), canlı.

d. + duta (149b/16)

d. + dutub (151a/04)

d. + dür (231a/08)

d. + kıldı (177b/05), (223a/08)

d. + kıllur (192a/06)

d. + lerün (231a/08)

d. + oladum (145b/06)

d. + oldı (182a/03)

d. + yiken (120a/07)

[= 10]

dirigā: <Far. Yazıklar olsun, eyvahlar.

d. (212a/10), (226b/09)

[= 2]

diril-: 1. Canlanmak, dirilmek. 2. Ayağa kalmak.

d. (235b/16)

d.-di (223a/15)

d.-diler (136a/17)

d.-eler (153b/14), (161b/14)

d.-evüz (157b/14)

d.-iserlerdür (201b/15)

d.-üb (122a/01), (191b/12)

d.-ün (136a/17)

[= 10]

dirliğ: *bk.* dirlik.

d. + e (165a/11)

d. + i (196b/13), (231a/09)

d. + in (148a/01)

d. + inde (120a/06)

d. + inden (196b/11)

[= 6]

dirlik: Canlılık, hayat.

d. (165a/08), (165a/11)

d. + de (165a/10)

[= 3]

dirnek: Dernek.

d. + kılsaydı (147a/14)

[= 1]

dirneş-: Toplanmak.

d.-üb (178a/03)

[= 1]

dirşür-: *bk.* dirşür-.

d.-di (223a/13)

[= 1]

dirşür-: Toplamak, bir araya getirmek.

d.-mekdür (174b/13)

d.-üb (130a/04)

d.-ürlerdi (174b/13)

d.-ürsün (182b/08)

[= 4]

diş: Ağızda bulunan ve ısırma, koparma ve çiğnemeye yarayan uzuv.

d. (162b/08), (190b/11), (213b/16)

d. + i bitmek (123a/14)

d. + i bitmekliginün (123b/05)

d. + im (186a/08)

d. + iyile (214a/09)

d. + leri (136a/08), (206a/12)

d. + leriyle (214a/17)

[= 10]

dişi: Kadın.

d. + sin (237b/13)

d. + yi (128b/02)

[= 2]

ditre-: Titremek.

d.-di (136a/09)

d.-mege (147b/17)

d.-r (137b/15)

[= 3]

divân: *bk.* dīvān.

d. + ina (160a/11), (177b/13), (190b/08)

[= 3]

dīvān: <Far. Meclis.

d. + ında (148a/15)

[= 1]

dīvār: <Far. Duvar.

d. (172a/02), (183b/11), (183b/12)

[= 3]

diz: Bacakta bulunan oynak kısım.

d. + ine (136b/16)

d. + leri (136a/09)

[= 2]

dizār: *bk.* dīzār.

d. (174a/07), (182a/15)

[= 2]

dīzār: <Far. Yüz, çehre.

d. + in (209a/03)

[= 1]

doğ-: Doğmak, ortaya çıkmak.

d.-a (195a/16)

d.-an (127a/08)

d.-dı (119b/14), (186a/15)

d.-duğı (119b/14)

d.-duğun (211a/10)

d.-ıcağ (150b/16)

d.-madı (188a/04), (210b/15), (210b/15),

(211a/14)

d.-mağ (123a/13)

d.-mağdan (210b/15)

d.-mamış (209a/17)

[= 14]

doğru: *bk.* doğru.

d. (124b/06), (164b/11)

[= 2]

doğruluk: Doğruluk.

d. + ina (210a/07)

[= 1]

doğru: Doğru, düz olan.

d. (156a/04), (156a/09), (159a/02)

d. + dur (155a/11)

[= 4]

doğur-: Doğurmak.

d.-madı (188a/03)

[= 1]

doğun-: Dokunmak.

d.-aydı (173b/11)

d.-dı (173a/07)

d.-sa (154a/13), (173a/04), (173b/12)

d.-ub (161b/01)
d.-ur (212b/13)
d.-urdu (173b/11)
d.-ursa (126a/02)
[= 9]

doğuzuncu: Dokuzuncu.
d. (205a/06)
[= 1]

doldur-: Doldurmak.
d.-am (147a/12)
d.-madummu (138b/13)
[= 2]

don: Elbise, giysi.
d. + la (139b/14)
[= 1]

don-: Donanmak, kuşanmak.
d.-anmış (162b/16)
[= 1]

dost: <Far. Dost.
d. (135a/09), (135a/10), (135a/12),
(193b/03), (195b/12), (223a/16)
d. + ı (205a/02)
d. + için (193b/04)
d. + lar (137b/08), (170a/15)
d. + larıyla (227a/11)
d. + um (216a/03), (216a/05)
d. + una (135a/09)
[= 14]

dostluğ: <Far. + Tr. Dost olma durumu.
d. + umuzı (128b/09)
[= 1]

doy-: Doymak.

d.-maduğ (121a/05)
[= 1]

dög-: 1. Vurmak, dayak atmak. Şiddete uğratma. 2. Ezmek. 3. Müzik aletini çalmak suretiyle vurmak. 4. Yüreği çarpmak, yüreği kopmak.
d.-e (161a/02), (173b/16), (173b/16)
d.-eler (219a/03)
d.-er (163a/07), (164a/10), (164a/12),
(164a/12), (164a/13), (164a/14), (176b/05)
d.-erdi (226a/10)
d.-erler (215a/16)
[= 13]

dök-: 1. Serpmek, saçmak. 2. Bir yerden (Bir şeyi) başka bir nesneye ya da bir yere aktarmak.
d.-di (186b/09)
d.-diler (162b/11), (214a/15)
d.-dün (186b/09)
d.-eridi (183a/01)
d.-eydi (183a/05)
d.-medin (196b/01)
[= 7]

dökül-: bk. dökül-.
d.-eler (125a/09)
[= 1]

dökül-: Serilmek, kapanmak, dökme işinin yapılması.
d.-diler (238b/08)
[= 1]

dökül-: Dökme işinin yapılması.
d.-di (173a/08), (214a/04)
d.-irdi (130a/03)
[= 3]

dölelik: Vakur duruş, ağırbaşlılık.

d. (133a/17)

[= 1]

dölen- Yönelmek.

d.-di (137a/01), (146a/01)

d.-dün (134b/05)

d.-mek (174a/15)

d.-mekligine (174a/16)

d.-ürdi (145b/15)

[= 6]

dölendür- Yönlendirmek.

d.-di (134b/13)

d.-üb (134a/08)

[= 2]

dön- 1. Dönmek 2. Vazgeçmek, geri dönmek. 3.

Dönüşmek, değişmek.

d. (179a/01)

d.-di (121b/09), (173a/09), (184a/06),
(184a/16), (186a/10), (219a/11), (219a/12),

(219a/16), (229a/15)

d.-diler (154b/12)

d.-eler (158b/04), (159a/03)

d.-em (135b/05)

d.-erler (212a/08)

d.-erüz (233a/14)

d.-gil (120b/04), (121b/02)

d.-mekligi (146b/03)

d.-mekten (172a/13)

d.-meye (120b/11)

d.-üb (145b/16), (156a/07), (178b/07)

[= 24]

döndür- *bk.* döndür-.

d.-emidiler (121b/09)

[= 1]

döndür- (Din, fikir, inanç, niyet vb. şeylerden)

Vazgeçirmek, değiştirmesine sebep olmak.

d.-di (130a/01)

d.-diler (121b/07)

d.-e (142b/10), (205a/02)

d.-gil (121b/08)

d.-medim (219b/09)

d.-üb (208a/17)

d.-ür (123b/15)

d.-ürmiş (202b/15)

d.-ürse (147a/02), (202b/14)

[= 11]

dönelsiyye- Arap yarımadasında bir kuş ismi (?).

d. (236b/08), (236b/11)

[= 2]

dörd- *bk.* dört.

d. + i (237b/04)

[= 1]

dördüncü- Dördüncü.

d. (121b/17), (151a/02), (191b/07),

(204b/08)

[= 4]

dört- Dört.

d. (121a/01), (123b/08), (141b/16),

(147a/04), (148a/05), (148a/05), (151b/13),

(156b/15), (157a/09), (157a/11), (157a/11),

(157a/14), (169a/04), (169a/04), (169a/05),

(169a/06), (169a/06), (169a/07), (170a/04),

(172a/14), (172a/15), (172a/16), (174a/01),

(178a/17), (184b/03), (185a/10), (185a/13),

(185a/13), (185b/08), (191b/02), (200b/12),

(201b/09), (201b/09), (201b/10), (201b/10),
(201b/16), (201b/17), (202a/10), (202a/11),
(202a/12), (202b/01), (202b/05), (202b/07),
(202b/07), (202b/09), (202b/09), (202b/12),
(202b/13), (203a/04), (207b/09), (214b/13),
(214b/16), (223b/10), (238b/06)

d. + den (202b/05)

d. + dür (201b/08), (202b/10)

[= 57]

dört bin: Dört bin.

d. (177b/13), (177b/14), (189a/10),

(189a/10)

[= 4]

dört yüz: Dört yüz.

d. + i (181a/11)

[= 1]

döşe-: Döşemek.

d.-di (197a/11)

d.-yen (126b/03)

[= 2]

döşeg: Döşek.

d. + e (144a/17)

d. + ine (190b/07)

[= 2]

du'â: < Ar. Dua, yakarış.

d. (204a/17)

d. + da (153b/07)

d. + dan (234a/04)

d. + diledi (223a/05)

d. + êde (239b/07), (239b/16)

d. + kıla (206a/14), (228b/15)

d. + kıllalar (120b/13)

d. + kıldı (152b/09), (222b/12), (223a/15),
(228b/12), (229a/16)

d. + kılmğa (140b/01), (205a/07)

d. + kılmak (152b/09)

d. + kılmakda (179a/11)

d. + kılsalar (206a/07)

d. + kılsun (225a/01)

d. + kılub (193a/03)

d. + kıllur (216a/08)

d. + kılluruz (206a/08)

d. + ları (128b/14)

d. + larumuzu (231a/06)

d. + nuş (205a/17), (206a/09), (206a/12)

d. + sı (128b/17)

d. + sıdur (235a/09)

d. + sın (206b/08)

d. + sinuş (233a/09)

d. + ya (129a/01), (129a/01), (129a/02)

d. + yêter (218a/06)

d. + yı (127a/03), (146a/17), (181b/12),

(204a/14), (214b/07), (240a/09)

d. + yıla (235a/13)

[= 43]

dudağ: bk. dudak.

d. + ıla (124a/17)

d. + uş (124a/17)

[= 2]

dudak: Dudak.

d. (124a/11), (197a/01)

d. + dan (199a/14)

d. + larıyla (170b/14)

[= 4]

dur: Bildirme eki.

d. (126b/07), (126b/08), (131a/10),
(133b/11), (142a/06), (167a/16), (171a/07),
(187a/09), (189b/03), (189b/10), (215b/05),
(217b/08)
[= 12]

dur-: Durmak.

d.-a (171b/13), (178b/01), (178b/01),
(178b/02), (178b/02), (239b/03), (239b/09)
d.-alar (198b/14), (208a/16), (219a/01)
d.-dı (130a/17), (181a/15), (184a/14),
(192b/07), (224a/02), (225b/16), (226a/01)
d.-dılar (218b/11)
d.-dum (136a/12)
d.-duş (194a/16)
d.-ğıl (140b/03), (146a/05)
d.-ımadı (136a/16)
d.-mağda (144b/05)
d.-mağdın (194a/01)
d.-salar (163b/04)
d.-u (214b/07)
d.-ur (121a/05), (124a/06), (136b/12),
(160b/12), (188b/08), (216a/08), (226a/03),
(238b/12), (238b/12)
d.-urıdı (145a/01)
d.-urlar (128b/12), (149b/02), (150a/12),
(164a/01)
d.-ursa (199a/16)
d.-ursın (193b/01), (193b/06), (193b/10),
(193b/17), (194a/06), (194b/03), (195a/02)
d.-urvun (203a/04)
[= 50]

durak: Durulan yer.

d. + larını (156a/16)
[= 1]

durdur-: Durdurmak.

d.-urdı (127a/03)
[= 1]

durugeç-: Dururak geçmek.

d.-eler (125a/08)
[= 1]

durugel-: Durup gelmek.

d.-dikim (127a/07)
d.-em (131a/11)
[= 2]

duruş-: Karşılıklı durma.

d.-dılar (121b/09)
[= 1]

dut-: Tutmak.

d. (152b/01), (172b/11), (200a/03),
(227a/07)
d.-a (149b/16), (171b/13), (177a/04),
(183b/16), (196a/01), (202a/04), (232b/15)
d.-abilürler (152a/09)
d.-alar (171a/04), (174b/01), (190b/14),
(208a/06), (219a/02)
d.-ar (138a/12), (140b/05), (158b/17),
(176a/14), (202a/08), (216a/03), (227b/05)
d.-ardı (225b/06), (225b/14)
d.-ardı (159a/01)
d.-arlar (139b/05), (139b/06), (147b/13),
(161b/07), (163a/13), (163a/14), (170b/13),
(177a/02)
d.-arları (218b/14)

d.-arsa (143a/05)
d.-arsın (145a/17)
d.-arvan (182a/11)
d.-asıydı (147a/15)
d.-asız (209a/02)
d.-avuz (147a/07)
d.-aydı (180b/09)
d.-ayın (192b/06)
d.-dı (133a/03), (145a/06), (158a/03),
(193b/14)
d.-dılar (152b/06), (159a/01), (159a/01),
(229b/03)
d.-ğıl (179a/11)
d.-madı (133a/13), (183a/15), (229a/10)
d.-madılar (155a/16)
d.-mağa (140b/05)
d.-mağičün (156a/08)
d.-masun (161a/16)
d.-maz (152b/02), (231a/12)
d.-mazdı (225b/07)
d.-mazlar (161b/02), (161b/03)
d.-ub (131b/07), (148a/12), (151a/04),
(175b/11), (213b/02)
d.-ubdurur (225a/15)
d.-ubdururlardı (175a/09)
[= 72]

duul-: Tutulmak.

d.-madık (240a/02)
d.-sa (215b/10)
[= 2]

duy-: Duymak.

d.-dı (229a/11)

[= 1]

duzağ-: Tuzak.

d. + ına (199b/10)

[= 1]

duzağ-: <Far. Cehennem.

d. (199a/13)

[= 1]

dügül-: Dügümlenmek.

d.-miş (214b/01)

[= 1]

dügüm-: İki şeyi birbirine bağlama işlemi.

d. (214b/01), (214b/05)

d. + de (214b/02)

d. + lerüñ (214b/04)

[= 4]

dükeli-: Hepsi, tamamıyla, bütün.

d. (119b/07), (119b/16), (120a/08),
(121b/10), (121b/11), (126b/12), (127b/04),
(128a/07), (131b/15), (133b/07), (136a/07),
(138a/12), (139a/10), (139b/06), (147a/05),
(147b/05), (150b/07), (151a/04), (152b/15),
(154a/02), (161a/14), (163a/12), (165b/17),
(166a/06), (168b/01), (168b/16), (169a/17),
(170b/05), (170b/15), (171b/09), (176a/05),
(179a/12), (188a/17), (192b/10), (193a/10),
(194b/17), (197b/03), (199a/07), (199a/14),
(199b/04), (201a/06), (201b/01), (201b/04),
(201b/16), (203b/10), (205b/05), (205b/17),
(206b/03), (207a/01), (209b/12), (209b/15),
(211b/01), (213a/06), (213a/06), (214b/17),
(215b/03), (218a/05), (218a/15), (218b/07),
(218b/15), (219a/12), (220b/07), (237b/03)

d. + n (130b/16), (131b/01), (184b/16),
(207a/02), (213b/12), (220b/09)
d. + ır (142a/04)
d. + nden (168b/17), (201b/16), (202a/17),
(209b/11)
d. + ne (127a/12)
d. + ni (127b/10), (140a/11), (214b/13),
(214b/14), (214b/15)
d. + nüñ (202a/09), (209b/11)
d. + si (126a/04), (126b/11), (135b/14),
(150b/12), (154b/05), (181b/01), (182b/04),
(219a/06)
d. + sin (126a/02)
d. + sinden (202a/09)
d. + ye (219b/09)
[= 93]

düken-: Tükenmek.

d.-meksüzin (169b/03)
d.-meye (172a/09), (219b/11)
d.-mez (201b/03)
[= 4]

düket-: Tüketmek.

d.-di (124a/07)
d.-dün (167a/02)
[= 2]

dün: Tün, gece.

d. (128a/17), (133a/10), (148b/09),
(153a/15), (226a/05), (234b/15)
d. + i (149a/12)
d. + inde (153a/14)
d. + indedür (149b/05)
d. + le (183a/01)

d. + uykusın (226a/12)
d. + ün (150a/14), (150b/01)
d. + ün (150b/01)
d. + ünde (151a/13)
[= 15]

dünür: Evli çiftlerin ana babalarının birbirlerine göre durumları.

d. (225a/11)
[= 1]

dünyā: <Ar. 1. Cihan, yeryüzü. 2. Fani olan yaşam yeri.

d. (123a/10), (140b/03), (148b/02),
(148b/03), (199b/05), (210b/02), (210b/04),
(210b/05), (210b/07), (219a/15), (219b/17),
(224a/03), (224a/12), (224a/12), (225a/09),
(225a/16)
d. + da (120a/06), (120a/14), (120a/16),
(120b/01), (128b/10), (129b/13), (132a/05),
(132a/14), (138b/09), (139a/17), (140a/01),
(151a/10), (157a/06), (158b/14), (159a/16),
(159b/02), (163b/09), (166a/16), (171a/04),
(171a/06), (174a/05), (175b/04), (175b/05),
(178b/03), (182a/14), (183a/09), (198b/01),
(201a/14), (204b/15), (208a/12), (208a/17),
(208b/01), (208b/09), (208b/17), (220b/09),
(230a/16), (232a/15), (232b/07), (232b/12),
(232b/14), (233a/01), (238b/06), (239a/08)
d. + dan (119b/14), (133a/15), (186a/03),
(225a/08), (225a/16), (229a/02), (236b/17)
d. + dirliginde (120a/06)
d. + dur (201a/14)
d. + ehlinün (237a/01)

d. + nuş (168b/10)
d. + sarâyında (181a/04)
d. + ya (122a/01), (155b/09), (210b/04),
(222b/02), (224a/14), (225a/06)
d. + yı (129b/14), (187b/14), (193a/14),
(194a/08), (194a/09), (211a/12), (225a/15),
(225a/16)
[= 85]

dür: Bildirme eki.

d. (147a/04), (147a/04), (147b/08),
(148a/14), (160a/02), (183b/17), (184b/02),
(185b/08), (185b/13), (187a/05), (188a/08),
(192b/03), (210b/07)
[= 13]

düriş-: 1. Çalışmak, çabalamak. 2. Münakaşa etmek.

d.-ir (128b/04)
d.-ür (130b/06), (130b/07)
d.-ürler (169b/06)
d.-ürse (185b/15)
[= 5]

dürlü: Çeşitli, türlü.

d. (122a/15), (142b/08), (151a/12),
(158a/03), (158a/03), (158a/06), (158a/06),
(164a/08), (164b/17), (179b/14), (179b/14),
(182a/15), (182a/15), (188b/04), (188b/17),
(193b/02), (201a/07), (202b/16), (203a/16),
(210a/04), (213a/01), (213a/01), (215b/01),
(218b/13), (219a/03), (219a/03), (232a/06),
(232a/09), (232a/09), (232a/10), (232a/10),
(232a/12), (233b/01), (237b/01)

d. + dür (157a/12), (164b/17), (197b/06),
(197b/08), (197b/11), (197b/13), (201a/12),
(203a/07), (203a/09)
[= 43]

dürrâc: < Ar. Sülüne benzeyen bir kuş. Turrac kuşu.

d. (234b/14), (236b/04)
[= 2]

dürr-i yetim: < Ar. Hz. Muhammed için kullanılan tabir.

d. (134b/10)
[= 1]

dürr ü yetim: bk. dürr-i yetim.

d. + i (176b/05)
[= 1]

dürt-: Dürtmek.

d.-di (176b/08)
d.-er (176b/09), (176b/14)
[= 3]

dürüst: Doğru, düz.

d. (132b/04), (195a/09), (228b/17)
d. + ola (132b/01)
d. + olmaz (139a/05), (206a/10)
[= 6]

dürüş-: Kavga etmek, tartışmak.

d.-gil (140b/11), (140b/14), (140b/14)
d.-ürüz (233b/08)
[= 4]

düş: Rüyada beliren olaylar bütünü.

d. (218a/10), (218b/07)
d. + den (144b/13)
d. + görürdi (144b/13)
d. + in (218b/03)

d. + ümde (149b/13), (186a/08)

d. + üñ (149b/15)

d. + ünde (153a/09), (186b/12)

d. + üni (218a/16)

[= 11]

düş-: Düşmek.

d.-di (136a/07), (136a/09), (140a/06),
(145a/14), (199b/11), (200a/07), (207b/04),
(228b/03)

d.-e (125a/08), (146b/13), (158a/07),
(158b/12), (163a/04), (165a/05), (175b/09)

d.-en (130a/05), (130b/03)

d.-er (128b/05), (164b/13), (165a/04),
(173a/06), (173b/12), (207a/03)

d.-erüz (124b/05), (140a/12)

d.-icek (215a/13)

d.-meyeler (138b/10)

d.-mez (195a/10)

d.-se (215a/12)

d.-üb (119b/08), (161a/09)

d.-ürdi (183b/12)

[= 32]

düşenbih: <Far. Pazartesi.

d. (241a/01)

[= 1]

düşmān: <Far. Düşman.

d. (160b/10), (223a/16)

d. + dutdı (133a/03), (193b/14)

d. + dutmadı (133a/13)

d. + ı (135a/09), (174b/06), (223b/08)

d. + ma (135a/10)

d. + mı (135a/12)

d. + kılduğ (217a/16)

d. + korkusından (175b/06)

d. + laruñ (239b/13), (240a/15)

d. + olmuşdı (183b/10)

d. + olursa (239b/07)

d. + uñ (179a/14)

d. + uñdur (178a/07)

[= 18]

düşmānlıg: Düşman olma durumu.

d. + ı (124a/02)

d. + ma (124b/15)

[= 2]

düşür-: Düşürmek.

d.-di (137a/04)

d.-ürler (217a/13)

[= 2]

düşvārlıg: *bk.* düşvārlıg.

d. + ıyla (139a/16)

[= 1]

düşvārlıg: <Far. + Tr. Düşvar. Zorluk, güçlük.

d. (130b/11), (139a/12)

d. + dan (128a/07)

[= 3]

düz: Herhangi bir girintisi, çıkıntısı olmayan.

d. + dür (125a/04)

[= 1]

düz-: Düzenlemek, uydurmak.

d.-diler (213b/15)

d.-dügünüzdür (212a/04)

d.-eler (152a/10)

d.-em (135b/05)

d.-er (162b/17)

[= 5]

düzen: Nizam, derli toplu olma.

d. (126b/04)

[= 1]

düzlü: Düz olan şey.

d. (124a/06)

[= 1]

düzül: Hazırlanmak, düzenlenmek, tertip edilmek.

d.-mez (211b/05)

[= 1]

-E-

ebced: < Ar. Arap alfabesi, harfleri belli bir düzene göre sekiz gruba ayrılarak sıralandığında, birinci gruptaki harflerin okunuşundan meydana gelen kelime ve bu sıranın bütünüdür.

e. (200b/13)

[= 1]

ebed: < Ar. Sonsuz zaman.

e. + kıla (171a/06)

e. + kılmaz (171a/08)

e. + tekyesine (198a/15)

[= 3]

ebede: < Ar. Devamlı olarak.

e. (166a/06), (168a/08)

[= 2]

ebeden: < Ar. Devamlı olarak.

e. (166a/03), (209b/13)

[= 2]

ebedî: < Ar. Sonsuz, ölümsüz, bâkî.

e. (156a/13), (183a/15)

[= 2]

ebedü'l-abad: < Ar. Tükenmez, sonsuz cennet.

e. (125b/15), (172a/09)

e. + a (156b/15)

[= 3]

ebedü'l-ebed: < Ar. Ebedi sonsuzluk.

e. + e (199a/05)

[= 1]

ebî ḥubāhib: *bk.* ebū ḥubāhib.

e. (161a/11)

[= 1]

ebrah: *bk.* ebrāhā bin ṣabbāh.

e. + idi (173a/13)

[= 1]

ebrahā bin ṣabbāh: Fil suresinin inmesine sebep olan Yemen valisi.

e. + dur (172b/05)

[= 1]

ebrehe: *bk.* ebrāhā bin ṣabbāh.

e. + ye (173a/07)

[= 1]

ebter: < Ar. Soysuz, zürriyetsiz.

e. (178a/05), (178a/07), (179a/14),

(179a/15), (179a/16), (193b/11), (193b/11)

e. + dür (178a/04)

[= 8]

ebū bekir: Dört islam halifesinden biri.

e. (131a/05), (131a/08), (131a/10),

(131a/12), (131a/15), (131a/16), (131b/01),

(131b/10), (131b/15), (131b/16), (132a/01),

(132a/03), (132a/03), (132a/04), (132a/05),

(146a/04), (169a/10), (169a/12), (169b/11),

(178b/01), (178b/03), (181b/16), (181b/17),

(184a/09), (202b/05), (202b/05)

e. + dür (143a/09), (170a/02)

e. + e (146a/03)

e. + i (178b/03), (178b/04)

e. + ile (139b/14)

e. + le (139b/11)

[=33]

ebü bekir bin fâhîr: Horosanlı hadis ilimcisi. İbn Ebu Tahir.

e. (142a/07)

[=1]

ebü bekir şiddîk: *bk.* ebü bekir.

e. (130b/15)

e. + danki (183b/16)

[=2]

ebü bekir varrâk: İlk Süfî müellif.

e. (137a/13), (149a/02), (150b/02),

(153a/04), (168b/16), (229a/02)

[=6]

ebü bekr: *bk.* ebü bekir.

e. + e (131b/09), (131b/12)

e. + üñ (131b/13)

[=3]

ebü cehil: İslâm'ı kabul etmeyen, Hz. Muhammed'in düşmanlarından biri.

e. (135a/07), (135a/14), (146b/06),

(146b/10), (146b/16), (147a/07), (147a/09),

(147a/10), (147a/13), (147a/14), (147a/16),

(147b/01), (147b/04), (147b/13), (147b/14),

(147b/16), (169b/08), (193b/07)

e. + dür (142a/16), (170a/02)

[=20]

ebü cehl: *bk.* ebü cehil.

e. + iñ (147b/03)

[=1]

ebü'd-dahdâh: Hakkında fazla bilgi bulunmayan sahabi.

e. (130a/14), (130a/15), (130a/16),

(130b/06), (130b/09), (130b/14), (132a/11)

e. + dan (130b/03)

e. + dur (132a/07)

e. + ı (132a/07)

e. + iñ (132a/09)

[=11]

ebü der: *bk.* ebü zerr.

e. + den (217a/13)

[=1]

ebü hâzîm: Tabiinin yedi meşhur fakihinden birinin torunu. Ebu Hazim el-Abduyî.

e. + denkim (124a/14)

[=1]

ebü hanîfe: Ebu Hanîfe Numân bin Sabit bin Zûtâ bin Mâh.

e. (149b/01)

[=1]

ebü hubâhib: Hübab bin Münzir. Sahabi.

e. (161b/01), (161b/02)

e. + dür (162a/10)

[=3]

ebü hureyre: Hadis rivayetçisi.

e. (156b/07), (186b/06), (209b/11)

e. + den (137b/11), (151a/03)

e. + denkim (168a/05)

[= 6]

ebū 'imrān vāsīfī: Muhammed b. Musa. Ferhanalı

tasavvuf ehli.

e. (230b/01)

[= 1]

ebū'l-āliye: Cahilliye devri müslümanlarından.

e. (170b/07), (177a/07)

e. + den (175a/12)

[= 3]

ebū leheb: Hz. Muhammed'in amcası.

e. (182a/17), (182b/07), (182b/09),

(182b/14), (182b/15), (183a/12), (183a/16)

e. + e (182b/09)

e. + iñ (183a/09)

e. + le (182a/11)

e. + üñ (182b/17), (182b/17), (184a/01),

(184a/13)

[= 14]

ebū'l-esed: Ebu'l-Esved ed-Düeli.

e. (123b/10), (123b/17)

[= 2]

ebū'l-eş'as: İbnü'l Eş'as. Ebu bekir'in kızıyla

evlenen sahabi.

e. + dur (162a/14)

e. + uñ (162b/15)

[= 2]

ebū'l-kāsım: < Ar. Hz. Muhmmmed için kullanılan

tabir.

e. (217a/10)

[= 1]

ebū mu'āviye: Muaviye. Ebu Süfyan'ın oğlu.

e. (217b/16)

[= 1]

ebū şa'īd: Horosanlu mutasavvıf.

e. (149b/10), (183b/16)

[= 2]

ebū şālīh: Hz. Ömer devrinde yaşamış olan hadis

hafızı.

e. (123b/07), (124a/14), (129b/09)

[= 3]

ebū sūf: *bk.* ebū süfyan.

e. + uñ (208b/10)

[= 1]

ebū süfyan: Kureyş kabilesinin reislerinden, sahabi.

e. (122b/12), (122b/14), (129b/10),

(176b/06), (176b/07)

[= 5]

ebū tālib: İslam peygamberinin amcası.

e. (137a/14)

e. + e (134b/05)

[= 2]

ebū ümeyye: Hz. Muhammed'in Atike halasının

oğlu.

e. + yi (158a/14)

[= 1]

ebū yūsuf: Ebu Hanefi'nin öğrencisi.

e. + dankim (153a/06)

[= 1]

ebū zerr: Gifar kabilesinden müslümanlığı kabul

eden sahabi.

e. + denkim (141b/04)

e. + ile (149a/14)

[= 2]

ebū zerr: *bk.* ebū zerr.

e. (149b/04)
[= 1]
ecel: < Ar. Ömrün sonu, ölüm zamanı.
e. (199b/05), (236b/07)
[= 2]
ecil: < Ar. Bu sebepten, bu yüzden.
e. + de (183b/01)
[= 1]
ecnebi: < Ar. Yabancı.
e. + lere (238a/15)
[= 1]
ecrinî: < Ar. Kurtuluş, kurtulma.
e. (236b/10)
[= 1]
éd-: *bk. ét-*.
e.-e (122b/10), (130a/12), (143b/12),
(143b/13), (152b/05), (157b/02), (165b/14),
(171a/06), (172a/17), (175b/05), (177b/06),
(177b/07), (177b/07), (183b/01), (185b/17),
(194a/09), (198b/03), (199a/03), (199a/05),
(199a/06), (204b/09), (204b/13), (205a/03),
(206b/08), (209b/03), (210b/16), (211a/07),
(215b/06), (216b/13), (239b/07), (239b/16),
(240b/09)
e.-ebilmez (232a/03)
e.-ecek (131a/07), (237a/10)
e.-eler (147b/15), (155b/14), (156a/16),
(160b/08), (162a/03), (198a/17), (200a/17),
(219a/05), (234a/04)
e.-elim (202b/16)
e.-elüm (154a/09)

e.-em (135b/05), (154a/11), (179b/12),
(189b/14)
e.-emez (197a/01), (198a/17)
e.-emkim (176a/06)
e.-en (218b/16), (234a/03)
e.-ene (236a/10), (236b/12)
e.-eni (236a/09)
e.-enler (170a/07)
e.-enlere (235b/03)
e.-enleri (218b/09), (232a/06), (233a/03)
e.-enleriñ (196a/10)
e.-eniñ (128b/15)
e.-er (126a/01), (139b/08), (141b/06),
(145a/11), (149b/08), (153b/12), (154a/03),
(155a/13), (155b/17), (162a/06), (168a/10),
(170b/08), (170b/08), (173a/16), (173b/03),
(183b/16), (186b/17), (188a/02), (191b/04),
(202a/11), (202b/09), (204a/05), (204a/06),
(204a/07), (212b/08), (216a/05), (224a/07),
(231a/15), (232a/16), (232a/17), (233a/01),
(233a/02), (233a/04), (233b/04), (235b/11)
e.-erdi (131b/08), (135a/14), (135a/16),
(176b/07), (180b/12), (183b/09), (203b/01),
(213b/15), (238a/15)
e.-erdiki (149b/11)
e.-erdikim (162b/17)
e.-erem (179b/07), (179b/07), (179b/11),
(236a/15)
e.-eridi (130b/16)
e.-erim (236a/16), (236b/01)
e.-eriz (230b/15), (233b/01), (233b/03),
(233b/05), (233b/06)

e.-erken (178b/08)
e.-erler (147b/06), (153b/02), (156a/02),
(156a/03), (161b/08), (161b/08), (168b/04),
(169b/12), (170b/14), (172a/11), (177a/09),
(187a/15), (188b/08), (188b/10), (209a/07),
(209a/08)
e.-erlerdi (131a/13), (131b/07), (174b/17),
(174b/17), (175a/10), (218b/13), (238a/03)
e.-erlerise (147b/12)
e.-erlerse (177a/05)
e.-erse (236a/07)
e.-ersen (159b/08), (179b/11), (200a/13)
e.-ersez (159b/15)
e.-ersin (226b/17), (237a/11)
e.-erüz (233a/15), (233a/17), (233b/06),
(235a/02)
e.-ervün (148a/17)
e.-esi (136b/07)
e.-esin (124b/03), (190b/02), (240a/16),
(240b/11)
e.-esiz (144b/07)
e.-evüz (129b/07)
e.-eydüm (145b/07)
e.-eyin (160a/03), (192b/10), (216b/02),
(235a/05)
e.-eyinki (195a/04)
e.-icek (139b/12), (197a/01)
e.-indi (140a/10)
e.-inse (157a/14), (169a/05), (172a/17)
e.-inür (160b/16)
e.-inürdi (127a/14)
e.-iserdür (135a/15)

e.-üb (119b/05), (126a/11), (128a/09),
(128a/14), (129b/06), (131a/03), (151b/09),
(174b/07), (181b/10), (194b/01), (209a/03),
(220b/16), (225b/06), (228b/01), (228b/07),
(229a/17), (230a/07), (231b/01), (233a/14),
(233b/17), (234a/03), (234a/10), (234a/11),
(237b/11), (238a/01), (238a/03)
e.-übdür (235a/05)
e.-üğün (124b/04)
e.-ün (237b/09)
e.-ün (120a/03), (131b/07), (235a/03),
(235a/04), (236a/08), (236a/09)
e.-ünü (185b/04)
e.-üp (157b/16)
e.-üpdururlar (151b/11)
e.-üpdür (237b/11)
[= 222]

edeb: Hata yapmayı ölçülü davranmaya yarayan
ölçülülük, terbiye.

e. (180a/05)

[= 1]

édedur-: Yapadurmak.

e.-urken (152a/02)

[= 1]

edhem: *bk.* ibrāhīm edhem.

e. + den (158a/14)

[= 1]

édici: Eden, yapan.

e. (235b/10), (236b/09)

e. + dir (206a/15)

e. + dür (143a/07), (170b/09)

e. + ler (154b/16), (170b/05), (170b/15)

e. + sin (236a/02)
[= 9]

édin-: Edinmek.
e.-e (171a/02)
[= 1]

édivér-: Edivermek.
e. (207b/08)
[= 1]

efendî: < Yun. Sahip olan, bir şeyi elde tutan
konumda olan.
e. (208b/12), (208b/14)
e. + leri (130b/16)
[= 3]

efsûn: < Far. Büyü.
e. (215a/16)
e. + dan (218a/06)
e. + ola (195a/08)
[= 3]

efzalu'd-du'â: < Ar. Faziletli dua.
e. + yı (205a/16)
[= 1]

egdür-: Eğdirmek.
e.-di (134a/07)
[= 1]

eger: < Far. Eğer.
e. (121a/01), (121a/02), (121b/08),
(123b/06), (124b/01), (124b/01), (124b/03),
(124b/08), (125b/01), (125b/03), (128b/11),
(129a/06), (131a/14), (131a/15), (131b/12),
(131b/15), (133b/16), (133b/16), (134a/04),
(135a/13), (135b/11), (136b/01), (140a/12),
(144a/07), (144a/08), (144b/02), (144b/03),

(144b/07), (145b/10), (146a/10), (146b/08),
(147a/13), (147a/14), (151a/17), (154b/04),
(157a/14), (157b/03), (157b/03), (159a/06),
(160a/03), (165b/01), (165b/17), (166a/03),
(167b/05), (171a/13), (174b/03), (175b/17),
(177a/05), (177a/06), (177a/07), (177a/08),
(179b/07), (179b/09), (179b/10), (179b/11),
(179b/11), (180a/17), (180b/02), (182a/08),
(182b/11), (184a/02), (185b/03), (186b/15),
(187a/02), (188b/14), (190b/05), (190b/09),
(190b/10), (190b/11), (190b/12), (190b/13),
(190b/15), (190b/16), (190b/17), (191a/01),
(191a/02), (191a/03), (192b/08), (194a/08),
(194b/08), (197a/04), (197a/06), (197a/07),
(197a/09), (197a/10), (197a/12), (197a/13),
(197a/15), (197a/16), (197a/17), (197b/02),
(197b/03), (197b/04), (199a/13), (199a/16),
(200a/13), (202a/05), (202a/07), (203b/08),
(203b/15), (203b/17), (204b/04), (204b/05),
(204b/06), (205b/06), (206a/06), (208b/15),
(209a/03), (210b/02), (211a/06), (214b/11),
(218a/16), (218b/01), (218b/07), (220a/14),
(224b/03), (229a/05), (234a/08), (234a/09),
(235a/01), (236a/07), (239b/03), (239b/07),
(239b/08), (239b/11), (239b/14), (239b/16),
(240a/05), (240a/10), (240a/12), (240a/13),
(240a/16), (240b/01), (240b/05), (240b/07),
(240b/08), (240b/12), (240b/15)
[= 138]

egerci: *bk.* egerçi.
e. (177a/04)
[= 1]

egerçi: <Far. Her ne denli, ne kadar.

e. (208a/12)

[= 1]

egle-: Beklemek, vakit harcamak.

e.-düm (220a/09)

[= 1]

eglen-: Bekleme, vakit geçirme işlemi.

e.-i kıldı (223b/09)

[= 1]

egri: Eğik olma durumu, doğru olmayan.

e. (155a/12), (159a/02)

[= 2]

eḫad: Bir, tek.

e. (131b/08), (131b/09), (187a/02),

(187a/06), (189a/04), (207b/02), (209a/04)

e. + da (187a/13)

e. + dur (187a/01)

e. + eḫad (131b/08)

e. + ı zātda (209a/08)

e. + ile (209a/05)

[= 12]

eḫadün: <Ar. “Bir kimse” manasında söz.

e. (236a/15)

[= 1]

ehl: <Ar. 1. Bir şeye tâbi olan. 2. Sahip, malik; aile.

e. + i (125b/01), (125b/09), (125b/14),

(142b/11), (166a/01), (166a/04), (169a/02),

(171b/05), (171b/07), (192b/02), (198a/14),

(208a/05), (208a/05), (215a/07)

e. + i beytin (149b/07)

e. + idür (125b/03), (125b/06), (125b/08)

e. + i ḫaḫḫ (192a/12), (192a/17)

e. + i kitāb (155b/10)

e. + i kitābdan (154b/16)

e. + i kitābın (154b/13)

e. + i kitābuḫ (155a/14)

e. + in (199a/03)

e. + inde (159a/17), (159b/02)

e. + inden (141b/12), (166a/02), (179a/16)

e. + ine (172a/11), (203b/13)

e. + ini (198b/03), (203b/16)

e. + inün (235a/10), (237a/01)

e. + i şām (185b/08)

e. + i taḫḫīḫ (202b/17)

e. + i tefsīr (183b/13), (204a/03), (209a/13)

[= 41]

e‘izzī’l-müslimīn: <Ar. “Sen müslümanları aziz eyle”.

e. (235a/14)

[= 1]

ek-: Ekmek.

e.-e (202a/03)

e.-sük (220a/09)

[= 2]

ekber: <Ar. En büyük.

e. (232a/02)

[= 1]

ekfinī: <Ar. Yeterli olmak.

e. (235b/11)

[= 1]

ekin: 1. Buğday. 2. Ekilen tahılın filizlenmiş hâli, tahıl.

e. (173a/15)

e. + bitmeye (163a/10)

e. + eke (202a/03)
[= 3]
ekrem: < Ar. Cömert, kerem eden.
e. + dür (156b/07), (156b/08)
[= 2]
ekremü'l-ekremîn: < Ar. Kerem sahibi. Tanrı.
e. + dür (186b/14)
[= 1]
ekser: < Ar. Çoğunlukla, ekseriyetle.
e. + i (132b/09), (148a/10), (183b/13),
(185b/06), (209a/05)
[= 5]
ekser: *bk.* ekser.
e. + se (199a/13)
[= 1]
eksig: *bk.* eksik.
e. + e (131a/16)
[= 1]
eksik: Noksan olan.
e. (150b/16), (192a/04)
[= 2]
eksük: *bk.* eksik.
e. + lerin (134b/06)
[= 1]
eksüz: *bk.* öksüz.
e. + i (138a/01)
[= 1]
el: El.
e. (239b/06)
e. + de (206b/17), (219a/08)
e. + den (162b/15), (219a/08)
e. + e (202a/03)

e. + i (120a/15), (228b/12), (228b/13)
e. + i boyumca (120a/15)
e. + imi (135b/13)
e. + in (144b/17), (146a/04), (152a/11),
(152a/12), (152a/13), (152a/17), (159b/06),
(200a/06), (222a/16), (222b/08), (227b/17),
(229b/04), (229b/08), (229b/11)
e. + inde (135a/16), (136a/08), (211b/01),
(218b/14)
e. + indedür (192b/13)
e. + inden (124b/08), (136a/09), (152a/08),
(192a/05)
e. + ine (138a/03), (141a/12), (141a/14)
e. + ini (147a/15), (147b/03), (152b/04)
e. + iyle (142a/11), (146b/11)
e. + lerile (147b/12)
e. + lerin (228a/16)
e. + lerinde (219a/02)
e. + lerini (152b/06)
e. + üm (119b/12), (200a/10), (230a/01),
(230a/13)
e. + ümden (135b/10)
e. + ümi (228a/10)
e. + ümile (228a/12)
e. + ümizedeki (180b/02)
e. + ümüzdekiden (180b/01)
e. + üñ (179a/06), (179a/11)
e. + üñdeki (180b/01)
e. + üñdekiden (180b/02)
e. + üñji (179a/06), (230a/12)
[= 61]

el-âşîli-seyyidihi: < Ar. Asil soylu, efendi, önder.

e. (162a/07)
[= 1]
el-‘amel: < Ar. “ameli” manasında kullanılan söz.
e. (236b/08)
[= 1]
el-muhammedu’l-lāh: < Ar. Elhamdülillah, çok kere
Tanrı’ya şükretmek.
e. (205a/17)
[= 1]
el-‘usūr: < Ar. “‘usuru” manasında kullanılan söz.
e. (139b/07)
[= 1]
el-bahilu: < Ar. “Bahili, cimriyi” manasında
kullanılan söz.
e. (162a/08)
[= 1]
el-ḥadīs: < Ar. Hadis belirten kalıp cümle.
e. (133b/05), (204b/15)
[= 2]
el-ḥamdüli’l-lāh: < Ar. Tanrı’ya şükür olsun.
e. (219a/11), (219a/16)
[= 2]
el-kāri‘atü: < Ar. “Kari‘ati” manasında kullanılan
söz.
e. (163b/15)
[= 1]
el-kıṣṣa: < Ar. “Kıssayı, hikayeyi” manasında
kullanılan söz.
e. (218a/10)
[= 1]
el-kāfir: “Kafiri” manasında kullanılan söz.
e. (154a/11)

[= 1]
el‘an: < Ar. Lanet eyle manasında kullanılan söz.
e. (236b/12)
[= 1]
elbette: *bk.* elbette.
e. (129b/02), (223b/06)
[= 2]
elbette: < Ar. Mutlaka, muhakkak, kesinlikle.
e. (129a/16), (168a/01), (168a/01),
(240b/14)
[= 4]
elci: *bk.* elçi.
e. (133a/03)
[= 1]
elçi: Elçi, aracı.
e. + dür (155a/03)
[= 1]
elek: Eleme, ayırma işini yapmaya yarayan alet.
e. (177a/12)
[= 1]
elemtere: < Ar. Kur’an’da geçen 105. suredir.
e. (174a/11)
[= 1]
elemtere keyfe: *bk.* elemtere.
e. (174a/09)
[= 1]
el-hākümü’t-tekāsür: < Ar. Tekasür suresinin ilk
ayeti.
e. (166a/15)
[= 1]
el-ḥamdüli’l-lāh: < Ar. “Hamd Allah’adır”.
e. (219a/11), (219a/16)

[= 2]

elif: < Ar. Arap alfabesinin ilk sesi.

e. (200b/12), (200b/13), (200b/13),
(201b/04), (201b/05), (201b/07), (203a/05),
(209b/17), (210a/01)
e. + dür (201b/01)
e. + dürler (201b/08)
e. + i (204b/04)
e. + i şüretidür (202b/02)
e. + le (176a/15), (210a/02)
e. + süz (176a/15)
e. + üç (201a/16), (201b/01), (201b/04),
(201b/07)

[= 20]

eliflü: < Ar. + Tr. İçinde elif harfi bulunan.

e. (176a/17)

[= 1]

ëlli: Elli.

e. (128a/13), (209a/01), (238a/02)

[= 3]

ëlli dört: Elli dört.

e. (125b/17)

[= 1]

em-: Emme işlemi, emmek.

e.-memek (123a/13)

[= 1]

emānet: < Ar. Geçici olarak bırakılan nesne.

e. (202a/04)

e. + i (135b/10)

[= 2]

emīn: < Ar. 1. İtimat edilen, güvenilen (kimse). 2.

Herhangi bir konuda şüphe ve tereddüt etmemek.

e. (195a/12), (232a/15), (232b/08),
(239a/12)

e. + dür (122b/13)

e. + kıla (122a/14)

e. + kıldı (175b/06)

e. + kıldığı (175b/10)

e. + kıllur (142b/08)

e. + oladı (124b/09)

e. + olası (190b/17)

e. + oldu (175b/13)

e. + olur (129a/05)

[= 13]

emīnlık: < Ar. + Tr. Emin olma durumu.

e. (165a/13)

[= 1]

emīnlık: bk. emīnlık.

e. + den (168a/04)

e. + dir (168b/14)

[= 2]

emir: bk. emr.

e. (202a/12)

e. + den (205b/15)

e. + dür (187a/10)

e. + éderdiki (149b/11)

e. + étdi (127b/03), (175a/03)

e. + eyide (120b/16)

e. + olunmuşam (236a/13)

[= 8]

emīre'l-mū'minīn: < Ar. Halife. Hz. Ömer devrinden
sonra islam halifelerine verilen isim.

e. (208a/02)

[= 1]

‘emmü: < Ar. Emmi. Amca.

a. + ı (134b/05)

[= 1]

emr: < Ar. Emir.

e. (181a/12)

e. + éde (165b/14), (198b/03)

e. + inde (238b/16)

e. + inikim (167b/05)

e. + iyle (222b/04), (239b/14), (240a/12),

(240b/08)

e. + ümi (228a/09)

e. + üj (236b/16)

[= 11]

emsâl: < Ar. Misaller, örnekler.

e. (140a/15), (207a/03)

[= 2]

emvâc: < Ar. Dalga.

e. + ola (165a/02)

[= 1]

emzür-: Emzirmek.

e.-mek (135a/17)

[= 1]

êj: Daha, fazlası, genişlik.

e. (162b/07)

[= 1]

ên: *bk.* êj.

e. + i (178a/15)

[= 1]

eñse: Boynun arka tarafı, ense.

e. + re (193a/08)

[= 1]

en‘âm: < Ar. Davar.

e. + lar (231a/03)

[= 1]

enbâzi: < Far. Eş, denk, ortak.

e. + dür (229b/12)

[= 1]

enbiyâ: < Ar. Nebiler.

e. + yı (229b/13)

[= 1]

endîşe: < Far. Kaygı, keder, gam.

e. + yevardı (151b/07)

[= 1]

endür-: İndirmek.

e.-dikim (153a/11)

[= 1]

ene‘l-hakk: < Ar. “Ben Tanrı’yım”.

e. (195a/16)

[= 1]

enes: *bk.* enes ibn-i mâlik.

e. (168a/10), (168b/08), (186a/14)

e. + den (165b/15)

e. + denkim (142a/16)

[= 5]

enes bin mâlik: *bk.* enes ibn-i mâlik.

e. + den (126a/09)

[= 1]

enes ibn-i mâlik: Hz. Muhammed’e hizmetleriyle

tanınan sahâbi.

e. (178b/06)

[= 1]

enfâl: < Ar. Enfal suresi.

e. (141a/06)

[= 1]

enkāl: < Ar. İşkence edilen aletler.

e. (197b/13)

[= 1]

enşārī: < Ar. Yardımcı.

e. + lerden (130a/02)

e. + ye (132a/09)

e. + yi (130b/02)

[= 3]

ente'l-hakkı: < Ar. "Rehber olan sensin".

e. (237a/04)

[= 1]

ente'r-raḥīm: < Ar. "Bağışlayıcı olan sensin".

e. (235b/08)

[= 1]

ente 'anḳalīlīn: < Ar. Kısa sürede.

e. (235b/01)

[= 1]

enük: Yavru, encik.

e. (238b/02)

[= 1]

envā': < Ar. Çeşitli, türlü.

e. + dür (164b/16)

[= 1]

envā'i: bk. envā'.

e. + yi muhtelifdür (164b/17)

[= 1]

enzelnāhu: < Ar. Kur'an'da geçen Kadr suresinin

diğer adı.

e. (148a/12)

[= 1]

ér: Erkek.

e. (130a/14), (130a/16), (153a/06),

(159b/11), (160a/03), (229b/01), (230b/05),

(237b/15), (237b/17), (238b/01), (238b/02)

e. + den (130a/17), (237b/11)

e. + di (237b/16), (238a/06), (238a/10),

(238a/11), (238a/12), (238a/17)

e. + dür (237a/02)

e. + idi (237b/12), (238a/13)

e. + ine (238a/04), (238a/07)

e. + ler (151a/11)

[= 25]

ér-: Ermek, erişmek, varmak.

e.-di (152a/13), (226b/13), (227b/07),

(229a/16)

e.-dikim (207b/02)

e.-diler (196b/01), (223a/10)

e.-düm (140b/16)

e.-e (207a/14), (207a/15)

e.-em (135b/09)

e.-er (148b/16)

e.-mek (207a/15)

e.-mekişün (207a/13)

e.-meye (151b/07), (209b/15)

e.-mez (188a/01), (210a/04)

e.-miş (165b/09)

e.-se (142b/07), (142b/09), (142b/10),

(142b/11), (142b/12), (149a/03)

e.-seydüm (145b/10)

e.-üb (136b/12), (220b/16)

e.-übmege (220b/17)

e.-ürse (146a/10)

[= 30]

era eyte: < Ar. Maun suresinin diğeri ismi.

e. (176a/15)

[= 1]

eren: Ermiş kişi.

e. + leri (173b/04)

[= 1]

eri-: Erimek.

e.-di (214a/04)

e.-r (125a/01)

[= 2]

eriş-: Erişmek, varmak.

e.-di (131b/12), (162b/04), (216a/09)

e.-dikim (206b/13), (216a/10)

e.-e (139a/17), (139b/01), (171b/03),

(190b/15), (198b/09), (198b/10), (211a/08)

e.-eler (185b/02), (196a/14)

e.-en (154a/14)

e.-medi (172b/09)

e.-mege (204b/17)

e.-mek (233b/07)

e.-mekiçün (150b/08)

e.-mekligi (232a/18)

e.-meklik (233a/12)

e.-meye (196a/04)

e.-mez (231b/16)

e.-ür (171b/01), (199a/16)

[= 25]

erişdür-: Eriştirmek.

e. (230b/17)

e.-di (213b/05)

e.-dük (233a/03), (233a/03), (233a/04)

e.-dün (233b/02)

e.-e (220a/03), (233a/01)

e.-megi (232a/17)

e.-mez (151a/06)

e.-üb (174a/06)

e.-ür (232b/07)

[= 12]

erit-: Tüketmek, harcamak.

e.-düm (203a/01)

[= 1]

erkeg: *bk.* erkek.

e. + i (128b/02)

[= 1]

erkek: Erkek.

e. + ile (237b/13)

[= 1]

er-rahim: < Ar. Rahim.

e. (154a/01)

[= 1]

er-rahmân: < Ar. Rahman.

e. (236b/04)

[= 1]

er-rûhu: < Ar. Ruh.

e. (237a/03)

[= 1]

ert-: Geçmek, gitmek.

e.-di (154a/09)

e.-diler (200a/05)

e.-mezsiz (133a/06)

[= 3]

erte: 1. Ertesi. 2. Sabah vakti. 3. Gelecek.

e. (229b/16)

e. + namâzı (185b/14)

e. + namāzın (154a/04), (154a/05)
e. + nūñ (215a/08)
e. + oldı (226a/03)
e. + si (150b/16)
e. + ye (150b/02), (153b/04)
[= 9]
erzāk: < Ar. Yiyecek, yemelik malzeme.
e. (150a/04)
e. + ına (201b/14)
[= 2]
erzān: < Far. Düşük, ucuz, pahası olmayan.
e. + ı (220b/08)
[= 1]
er-yusr: < Ar. Asr suresi.
e. (140a/01)
[= 1]
es-: Esmek.
e.-üb (161b/05)
[= 1]
esās: < Ar. Gerçek, sahi.
e. (191a/10)
[= 1]
esbāb: < Ar. Elbiseler.
e. + ı (126a/04)
[= 1]
esbāssuz: < Ar. + Tr. Şükürsüz.
e. (161a/01)
e. + dur (160b/14)
[= 2]
esdür-: Esdirmek.
e.-ür (197a/10)
[= 1]

esefā: Ahmed-i Cömerd hikayesinde Ahmed
Cömerd'in kızı.
e. (225b/04)
[= 1]
esenle-: Serinlemek, rahatlamak.
e.-di (226b/07)
[= 1]
eser: Yapıt, emek ürünü.
e. + i (196b/03), (198a/03), (198a/06),
(198a/14), (198a/14), (203a/12), (203a/14),
(203a/17)
e. + idür (154a/14)
e. + in (199b/06)
e. + ini (198a/09), (198b/01), (198b/02)
[= 13]
esīr: < Ar. Tutsak.
e. + ëylemek (122b/07)
e. + kıla (122b/10)
e. + olmağdan (204b/16)
[= 3]
esirge-: Esirgemek.
e. (235b/09)
e.-di (222b/03)
e.-mekden (166a/11)
e.-mekle (166a/11)
e.-ye (235b/10)
e.-yüb (135b/14)
[= 6]
eskice: Eski olan, eskimiş görünen.
e. (200a/08)
[= 1]
eskit-: Eskitmek.

e.-dün (167a/03)
[= 1]
esmā: < Ar. İsimler.
e. (239a/02), (239a/16)
e. + dan (205b/13)
e. + sı (238b/12)
[= 4]
eşnām: < Ar. Putlar.
e. (131b/03)
[= 1]
espās: < Far. Şükür.
e. + ısuızlığına (163a/11)
[= 1]
esrār: < Ar. Gizli olan, sır.
e. (203a/01)
e. + ını (198a/13)
[= 2]
esri-: Sarhoş olmak, kendinden geçmek.
e.-yüb (198b/12)
[= 1]
eş-şalāb: < Ar. Sağlam taşlar.
e. (235b/14)
[= 1]
es-selāmu ‘aleykeyā mü’mike: < Ar. “Selamı üzerine olsun”.
e. (153b/04)
[= 1]
eşera: Bir hadis rivayetçisi (?).
e. + de (130a/08)
[= 1]
estāfiru’l-lāh: < Ar. Tanrı’dan af dilemek.
e. (182a/05), (191b/15)

[= 2]
esved: < Ar. Kapkara, simsiyah.
e. + e (168a/11)
[= 1]
esvile: Cemaleddin Aksarayî’nin Kitabü’l-Es’ile
Ve’l-Ecvibe adlı eseri.
e. + sinde (144a/05)
[= 1]
esvile: < Ar. Sorular.
e. + yi yahūdī (234a/01)
[= 1]
eş-şehvāt: < Ar. Cömerd olmak.
e. (237a/09)
[= 1]
eşkā: < Ar. Haydut, hırsız.
e. + sı (127b/17), (128a/02)
[= 2]
eşref: < Ar. En şerefli, üstün.
e. + dür (205a/09)
[= 1]
eşya: < Ar. Nesnelere, şey kelimesinin çoğulu,
şeyler.
e. (171a/08)
[= 1]
et: 1. İnsan ve hayvan vücudunda, kemik ve deri
arasında yağ ve kasta oluşan kısım. 2. Yenilmek
için hayvandan kesilen parça.
e. (171b/08)
e. + e (225b/09)
e. + i (123b/06), (161b/09), (171a/16),
(171b/01)
e. + in (151a/13), (170b/09)

e. + ini (161b/08), (170a/16)

[= 10]

ét-: Etmek, yapmak.

e. (152b/08), (181b/07), (205a/04),

(231a/06), (235b/03)

e.-di (124a/09), (127b/04), (127b/10),

(129b/06), (130b/10), (131b/04), (133a/03),

(136a/03), (137b/13), (140a/11), (143b/10),

(144a/04), (151b/06), (152b/06), (152b/11),

(153b/16), (153b/17), (155a/14), (156a/15),

(156a/16), (158a/03), (158a/06), (159b/11),

(159b/14), (161b/01), (164a/15), (164b/03),

(168a/02), (171a/13), (171a/15), (172b/12),

(173b/02), (175a/03), (175a/08), (175b/04),

(181b/13), (184a/07), (186a/04), (186a/06),

(189b/09), (192b/17), (193b/14), (200b/03),

(200b/05), (201a/07), (203b/07), (204a/08),

(206b/12), (207b/10), (208b/15), (210b/09),

(211a/10), (211a/11), (218a/16), (225a/09),

(230a/14), (234a/16), (237b/03)

e.-digiçün (131a/17)

e.-dikim (140a/05)

e.-diler (155b/09), (156b/04), (192a/03),

(192b/07), (201a/06), (213b/04), (213b/17)

e.-diñse (208b/16)

e.-diyse (193b/04)

e.-dügi (240a/12)

e.-dügi (137a/06), (144a/08), (161a/17),

(164b/10), (184a/08), (234b/17)

e.-dügiçün (218b/04), (237b/12), (238a/04),

(238a/07)

e.-dügimizde (129a/10)

e.-dügümüz (160b/13)

e.-dük (233a/04)

e.-düm (128a/11), (130b/02), (131a/10),
(236b/03)

e.-dün (169a/12)

e.-dünj (152a/15)

e.-dürdi (135a/10)

e.-gil (140b/10), (179a/05), (188a/06)

e.-kim (164b/02)

e.-medi (124b/14), (133a/13), (153b/17),

(184a/16), (211a/11), (217b/10), (225a/03)

e.-mediler (155b/04), (169b/02), (186a/14)

e.-medim (184a/16)

e.-medügiçün (237b/14)

e.-medünj (219b/16)

e.-mege (175a/15), (187a/07), (205a/11),

(231a/07), (231b/16), (235a/08)

e.-megi (206b/17)

e.-mek (123b/01), (151a/14), (152b/09),

(179b/14), (182a/14), (190b/10), (216a/11),

(231a/03), (231a/14), (231b/08), (233b/09),

(233b/10)

e.-mekde (169a/13)

e.-mekden (124b/15), (140a/16)

e.-mekdür (124b/12)

e.-mekiçün (128b/05)

e.-meklige (163a/15)

e.-memegi (232a/17)

e.-mese (218a/03)

e.-mesi (234b/15)

e.-mesünler (230a/04)

e.-meye (157b/02), (167a/15), (206a/15),
(218b/06), (236a/08)
e.-meyeler (155b/14), (239b/14)
e.-meyem (239a/10)
e.-mez (155a/13), (159b/08), (184a/07),
(211a/06), (231b/03), (232a/06), (238b/10)
e.-meziz (230b/16), (233b/05), (233b/06)
e.-mezler (177a/07), (177a/09)
e.-mezseñ (179b/11)
e.-miş (177b/04), (184a/13)
e.-mişce (148a/13), (188b/03)
e.-mişdir (127a/11)
e.-mişdür (144b/07), (237b/09), (237b/09)
e.-se (126a/05), (128b/07), (149a/03),
(212a/02)
e.-sün (149b/16)
[= 175]

etbā: <Ar. Tabi olanlar.

e. (171a/08)
[= 1]

eteg: Etek.

e. + ine (163a/05)
[= 1]

etmeg: Un ve su ile yapılan hamurun pişmesi ile
oluşan ürün, ekmek.

e. (222a/12), (222a/14), (222b/06),
(222b/11), (222b/16), (223a/08), (223b/01),
(223b/04)
e. + aldı (222a/10)
e. + dür (168b/12)
e. + e (223b/12), (223b/12), (223b/14),
(225b/09)

e. + i (222a/12), (222a/12), (222a/13),
(222a/15), (223b/06), (223b/07), (223b/14),
(223b/17), (224a/01)
e. + in (168b/02)
e. + üñ (222a/14)
[= 25]

etürü: bk. ötürü.

e. (164a/17)
[= 1]

ev: Ev.

e. (134b/04), (148b/02), (148b/03),
(153b/05), (166b/15), (225a/13), (226b/02),
(240b/04)
e. + den (162b/11), (185b/17), (199b/07),
(199b/15)
e. + e (131a/12), (132b/16), (200a/01)
e. + ëyledi (226b/01)
e. + i (130a/03), (153b/09), (223a/01),
(225a/14)
e. + imdür (226b/03)
e. + ime (163a/01), (226b/05)
e. + in (122b/17)
e. + inde (132b/14)
e. + ine (122b/12), (136a/02), (145a/11),
(145b/16), (156a/01), (163a/01), (182a/07),
(185b/16)
e. + ini (162b/17)
e. + issi (153b/10), (199b/11)
e. + issinüñ (130a/03)
e. + lere (153b/05)
e. + leri (152b/11), (230a/06)
e. + lerümüz (123a/01)

e. + üñ (175a/15)
e. + üñe (186a/05), (227a/17)
[= 44]

evāyil: < Ar. Birinci, ilk, evvel.
e. + de (225a/17)
[= 1]

evet: Evet, doğrulama, onaylama.
e. (216a/03)
[= 1]

evit: *bk.* evet.
e. (199b/14)
[= 1]

evlā: < Ar. Daha uygun olan, münasip.
e. + sı (188a/05)
[= 1]

evlād: < Ar. Çocuklar, veletler.
e. (171a/08)
e. + ıla (169a/02)
e. + ına (236b/13)
[= 3]

evle-: Ev sahibi yapmak, evlendirmek.
e.-meyeler (122b/17)
[= 1]

evlen-: Evlendirmek.
e.-di (211b/07)
e.-mezdi (211b/07)
[= 2]

evliyā: < Ar. Veliler.
e. (201a/05)
e. + lar (207b/14), (228b/08)
[= 3]

evşāf: < Ar. Vasıflar.

e. + da (212b/04)
e. + ı (169b/15)
[= 2]

evvel: < Ar. 1. Önce. 2. Başlangıç, iptidâ.
e. (126b/01), (127b/02), (144a/16),
(144a/17), (144a/17), (144b/10), (144b/12),
(144b/13), (149b/04), (158b/03), (162b/17),
(165a/04), (168a/08), (174a/11), (185b/06),
(194a/10), (200b/13), (200b/14), (202a/03),
(202a/05), (202b/02), (204b/05), (206b/11),
(207a/04), (207a/07), (211a/12), (215a/09),
(223b/17), (237b/11), (239a/04)
e. + den (219b/16), (220a/02)
e. + i (122a/16), (158a/13)
e. + inde (132a/17), (138b/06), (140b/16),
(141a/13), (157b/01), (176a/07), (185a/04),
(206a/02)
e. + ine (128a/10), (128a/12)
[= 44]

evvelā: < Ar. İlk olarak, öncelikle.
e. (144b/11)
[= 1]

evvelki: Öncelikli, ilki.
e. (137a/06), (148b/06)
e. + lerüñ (127b/15), (127b/17)
e. + ye (199a/05)
e. + yelere (199a/06)
[= 6]

evvelkileyin: Öncelikli olan, öncelemek.
e. (171b/08)
[= 1]

evzāf: < Ar. Evzaiyye mezhebi kurucusu. Evzai.

e. + den (149a/13)

[= 1]

ey: < Ar. Hitâp, nida sözcüğü.

e. (120a/06), (120a/10), (120a/11),
(120a/14), (120b/04), (120b/09), (121a/11),
(121a/17), (121b/01), (121b/15), (122a/06),
(122a/17), (124a/15), (127a/17), (128a/08),
(128a/09), (128b/15), (131a/10), (132a/10),
(133b/15), (134a/11), (135b/03), (135b/06),
(135b/15), (136a/03), (136a/16), (136b/06),
(136b/08), (138a/01), (140b/05), (143a/04),
(143b/10), (145b/06), (152b/03), (153b/13),
(155b/16), (155b/17), (156b/10), (157a/02),
(157b/09), (158a/02), (158a/05), (159b/07),
(161a/03), (162b/12), (165a/17), (166a/04),
(167a/01), (167a/11), (168a/09), (168b/06),
(170a/10), (170a/17), (172a/02), (174a/05),
(176a/10), (176b/02), (176b/10), (178b/09),
(179b/06), (179b/09), (179b/10), (179b/13),
(179b/16), (179b/17), (180a/01), (181a/03),
(181b/08), (181b/08), (182b/05), (182b/05),
(184b/17), (185a/12), (185a/17), (186a/13),
(186b/12), (187a/17), (190a/10), (190b/01),
(195a/09), (195a/09), (195a/09), (195a/11),
(195a/12), (195a/12), (195b/12), (196a/05),
(196a/05), (191a/06), (196a/09), (196b/03),
(197b/16), (198b/06), (199b/03), (199b/13),
(199b/14), (199b/16), (200a/11), (200b/04),
(200b/06), (200b/07), (200b/07), (200b/08),
(203a/03), (203a/16), (204a/16), (206b/04),
(206b/13), (207b/05), (207b/11), (209a/04),
(210b/11), (211a/15), (211b/02), (212a/04),

(212a/09), (212b/14), (216a/17), (219a/15),
(219b/03), (219b/05), (219b/06), (219b/10),
(220a/02), (223b/07), (224a/03), (224a/08),
(224a/11), (224a/14), (225a/06), (226b/09),
(227b/13), (228b/04), (230a/17), (231b/12),
(232a/07), (232a/15), (232b/11), (233a/10),
(233b/04), (235a/14), (235b/01), (235b/03),
(235b/04), (235b/05), (235b/06), (235b/07),
(235b/08), (235b/10), (235b/16), (236a/05),
(236a/11), (236a/13), (236b/02), (236b/09),
(236b/09), (236b/11), (236b/13), (236b/14),
(237a/04), (237a/04), (237a/07), (237a/09),
(237a/11), (237a/12), (237a/15), (238b/14),
(239a/15)

[= 167]

eyd-: *bk.* eyit-

e.-e (120a/10), (121a/07), (128a/06),
(133b/08), (153b/16), (158a/07), (159a/07),
(166a/01), (168b/06), (171a/07), (186a/13),
(190a/13), (190a/16), (190a/17), (219a/16),
(219b/05), (219b/06), (219b/07), (219b/10),
(219b/15), (220a/02), (239a/06)

e.-eler (120a/06), (120a/14), (120b/14),
(121a/08), (153b/15), (176a/04), (176a/09),
(176a/10), (198b/16), (198b/17), (219b/05)

e.-elim (185b/06)

e.-em (190a/12), (190a/14), (190a/15)

e.-emki (190a/04)

e.-emkim (133b/10)

e.-i (123b/16)

e.-ibilür (207a/11)

e.-ilse (186b/17), (187a/01), (187a/01),
(187a/02)
e.-im (190a/02)
e.-in (189a/11)
e.-üm (190a/05)
e.-ünj (144b/07), (189a/01), (189a/03),
(189a/06), (189a/08)
e.-üpdurur (191a/07)
e.-ür (121b/01), (121b/15), (122b/01),
(122b/05), (123a/02), (123a/09), (123b/04),
(123b/07), (123b/09), (124a/01), (124a/12),
(124a/15), (125a/09), (125b/12), (126a/01),
(126a/14), (126b/15), (127b/09), (127b/11),
(128a/09), (128a/17), (130a/15), (131a/08),
(131b/11), (132a/06), (132b/13), (135a/02),
(135a/04), (135b/01), (135b/03), (135b/04),
(136a/05), (136a/11), (136b/06), (137a/16),
(137b/02), (137b/03), (137b/05), (137b/07),
(137b/15), (137b/17), (138a/09), (138a/12),
(138a/13), (138b/06), (139a/06), (139a/08),
(139a/09), (139b/11), (140a/02), (140a/13),
(140a/17), (140b/02), (140b/05), (140b/07),
(140b/10), (140b/12), (141b/06), (141b/12),
(143a/03), (143a/11), (143a/17), (143b/04),
(144a/14), (144a/15), (145b/14), (146a/03),
(146a/06), (146a/08), (146b/13), (147a/17),
(147b/11), (148a/01), (148a/08), (148b/08),
(149a/06), (149b/04), (149b/04), (149b/10),
(150a/03), (150a/15), (150a/17), (150b/16),
(152a/15), (152b/01), (152b/02), (152b/10),
(153a/12), (153a/15), (154a/03), (154a/07),
(154a/09), (155a/04), (155a/07), (155b/11),

(155b/15), (155b/16), (156b/08), (156b/10),
(158b/06), (159b/12), (159b/15), (160b/01),
(160b/17), (161b/11), (162a/06), (162a/11),
(162b/04), (162b/05), (162b/13), (163a/16),
(163a/17), (165a/03), (165a/05), (165a/17),
(165b/15), (166a/04), (167a/01), (167a/08),
(167b/06), (168a/15), (168a/16), (168b/08),
(169a/08), (169a/09), (170a/10), (170a/15),
(170a/17), (170b/06), (170b/07), (170b/09),
(170b/10), (172a/01), (172a/02), (172a/03),
(172b/08), (172b/09), (172b/13), (172b/15),
(172b/16), (173b/07), (174a/05), (174a/12),
(174a/17), (174b/09), (174b/10), (175a/10),
(175a/11), (175a/12), (175a/14), (175b/07),
(175b/08), (176a/05), (176b/03), (176b/03),
(176b/06), (176b/10), (176b/10), (176b/12),
(176b/13), (176b/16), (177b/06), (177b/07),
(178a/14), (178b/17), (179a/04), (179a/07),
(179a/17), (179b/03), (179b/06), (179b/08),
(180a/03), (180b/12), (180b/15), (181a/02),
(181a/03), (181b/15), (182a/05), (182a/14),
(182b/17), (183b/09), (183b/17), (184a/06),
(184a/08), (184a/16), (184b/01), (185b/09),
(186a/08), (186a/09), (186a/11), (186a/14),
(186b/06), (186b/12), (187a/04), (187a/16),
(188a/05), (188a/14), (191b/08), (192a/07),
(192a/07), (192a/12), (192a/13), (192b/03),
(193a/07), (193a/13), (193b/03), (195a/07),
(195a/08), (195b/12), (196b/02), (196b/04),
(196b/04), (196b/04), (196b/05), (196b/05),
(196b/06), (196b/07), (196b/15), (197a/04),
(197b/16), (198a/03), (199a/07), (199a/11),

(199b/14), (200a/08), (200a/10), (200b/04),
(200b/07), (201b/12), (204b/01), (205a/13),
(206b/02), (207b/05), (207b/08), (207b/09),
(207b/10), (207b/11), (207b/11), (207b/12),
(208b/06), (208b/12), (208b/13), (208b/14),
(209a/10), (209a/15), (209a/16), (209a/17),
(209b/01), (209b/03), (209b/04), (209b/05),
(209b/06), (209b/07), (209b/08), (209b/09),
(209b/10), (209b/11), (209b/12), (209b/13),
(209b/14), (209b/16), (209b/17), (210a/10),
(210a/11), (210a/13), (210a/14), (210a/15),
(210b/10), (210b/11), (211a/15), (211b/02),
(211b/11), (212a/02), (212a/04), (212b/13),
(213b/10), (214a/02), (214a/07), (214a/07),
(214a/08), (214a/09), (214a/12), (215a/08),
(215a/11), (215b/04), (215b/05), (215b/10),
(215b/11), (215b/16), (215b/16), (216a/01),
(216a/02), (216a/05), (216a/14), (216a/17),
(216b/05), (216b/06), (216b/08), (216b/16),
(217a/04), (217a/06), (217a/11), (217a/14),
(217b/02), (217b/09), (217b/16), (217b/16),
(218a/06), (218b/03), (220b/12), (222b/01),
(226a/03), (227a/01), (229a/08), (230a/15),
(230b/01), (234a/05), (235a/14), (235a/16),
(235b/01), (235b/03), (235b/04), (235b/07),
(235b/10), (235b/13), (235b/16), (236a/05),
(236a/06), (236a/08), (236a/11), (236a/12),
(236a/14), (236a/16), (236b/02), (236b/04),
(236b/06), (236b/08), (236b/11), (236b/13),
(236b/16), (237a/01), (237a/04), (237a/07),
(237a/12), (237a/14)

e.-ürdi (123b/11), (131b/15), (132a/10),
(168a/16), (182a/05), (207b/09)
e.-ürler (120b/09), (121a/10), (121b/01),
(121b/10), (121b/11), (121b/16), (121b/17),
(122a/06), (122a/06), (137b/17), (138b/12),
(138b/13), (139a/07), (139a/17), (139b/13),
(139b/17), (140b/11), (142a/05), (142a/15),
(143a/08), (143b/07), (143b/15), (149a/01),
(149a/04), (149a/08), (149a/12), (149a/16),
(149b/05), (149b/12), (153a/01), (154b/02),
(154b/13), (155a/05), (155a/10), (155b/03),
(156a/06), (157a/17), (157b/08), (157b/12),
(157b/15), (158a/09), (159a/03), (160a/05),
(161a/02), (161a/04), (161a/10), (161b/06),
(161b/09), (162a/09), (162a/10), (163a/06),
(163a/08), (163a/09), (163a/12), (163a/15),
(163b/04), (164a/10), (164b/05), (164b/10),
(165a/16), (165b/10), (167a/04), (167a/13),
(167a/14), (167b/09), (167b/12), (169b/06),
(169b/08), (169b/12), (169b/13), (169b/14),
(170b/12), (170b/13), (170b/15), (170b/17),
(171b/06), (171b/17), (172a/10), (172b/17),
(173b/13), (173b/14), (174b/17), (177b/05),
(178b/13), (178b/13), (179a/02), (181b/07),
(183a/16), (183b/02), (183b/06), (188b/11),
(188b/17), (189a/03), (189a/05), (192a/14),
(192a/16), (192a/17), (196a/06), (201b/13),
(208a/16), (209a/07), (215b/09), (215b/12),
(216b/07), (217a/17), (225b/03)
e.-ürlerdi (131a/14)
e.-ürleridi (139b/04)
e.-ürlerise (167b/02)

e.-ürsin (184a/15), (219b/10)

[= 516]

eydil-: Söylenmek.

e.-di (149a/04)

e.-ür (121a/17)

[= 2]

eydivër-: Söyleyivermek.

e. (178a/11)

e.-di (130a/15), (226b/06)

e.-e (218b/05)

e.-gil (187b/12)

[= 5]

eyer: At gibi binek hayvanlarının sırtına konulan oturak.

e. + önine (136b/17)

[= 1]

eyi: *bk.* eyü.

e. + leriyle (225a/09)

[= 1]

eyid-: *bk.* eyit-.

e. (195b/05)

e.-e (120b/11), (120b/16), (143a/11),

(158a/05), (208a/12), (240a/14)

e.-eler (157b/12)

e.-er (135a/10)

[= 9]

eyidici: Söyleyen.

e. + vün (182b/07)

[= 1]

eyidivër-: *bk.* eydivër-.

e.-di (145a/14)

[= 1]

eyit-: 1. Söylemek, konuşmak. 2. Sormak.

e. (179b/17), (187b/15), (190a/02),

(190a/03), (190a/04), (195a/11), (195a/12),

(196a/04), (196a/05), (197b/05), (208b/11),

(215a/03), (216b/04), (234a/13)

e.-di (119b/01), (119b/03), (119b/04),

(119b/05), (120a/17), (120b/06), (120b/08),

(121b/07), (122a/13), (122b/12), (122b/14),

(122b/17), (123a/01), (123a/06), (124a/03),

(124a/06), (124b/13), (125a/14), (126a/10),

(126b/06), (127a/17), (127b/01), (127b/15),

(127b/16), (128a/01), (128a/02), (128a/02),

(128a/05), (128b/05), (128b/11), (129a/09),

(129b/10), (130a/05), (130a/14), (130a/17),

(130b/02), (130b/02), (131a/04), (131a/06),

(131a/09), (131a/10), (131a/11), (131b/12),

(132a/06), (132a/13), (132a/16), (132b/03),

(132b/07), (132b/12), (132b/15), (132b/17),

(133a/01), (133a/02), (133a/05), (133a/07),

(133b/02), (133b/09), (133b/13), (133b/14),

(134a/01), (134a/02), (134a/03), (134a/10),

(134a/11), (134b/16), (134b/16), (135b/15),

(135b/16), (136a/01), (136a/03), (136a/09),

(136a/12), (136b/01), (136b/08), (136b/13),

(136b/14), (136b/15), (137a/11), (137a/13),

(137b/11), (137b/14), (138a/07), (138a/14),

(138b/01), (139b/02), (140b/06), (140b/14),

(140b/16), (141a/04), (141b/04), (141b/05),

(141b/07), (141b/08), (141b/10), (141b/15),

(142a/07), (142a/16), (143a/14), (143b/06),

(144a/11), (145a/04), (145a/05), (145a/07),

(145a/08), (145a/15), (145b/04), (145b/05),

(145b/08), (145b/08), (146a/05), (146a/11),
(146b/02), (146b/06), (146b/07), (146b/15),
(147a/10), (147a/14), (147b/14), (147b/17),
(148a/02), (148a/11), (148b/14), (148b/15),
(148b/17), (149a/02), (149a/15), (149b/13),
(149b/14), (149b/17), (150a/06), (150a/07),
(150a/08), (150a/10), (150a/11), (150a/14),
(150a/16), (150b/02), (150b/14), (151a/03),
(151a/08), (151a/15), (151a/16), (151a/17),
(151b/02), (152b/03), (152b/08), (153a/04),
(153a/08), (153a/17), (154b/04), (158a/11),
(158a/14), (159a/05), (159b/04), (159b/06),
(159b/09), (159b/16), (160a/03), (160a/04),
(160a/09), (160b/14), (160b/17), (162b/12),
(166b/10), (166b/11), (166b/13), (168a/07),
(168a/13), (168b/01), (168b/03), (168b/06),
(168b/08), (168b/09), (168b/10), (168b/14),
(168b/15), (168b/16), (169a/02), (169a/13),
(169b/01), (169b/10), (169b/16), (169b/17),
(170a/06), (170b/02), (170b/03), (170b/04),
(171a/09), (171a/17), (171b/10), (172a/12),
(173b/01), (173b/05), (173b/09), (174a/01),
(174a/13), (174b/04), (174b/07), (175a/12),
(175b/13), (175b/14), (175b/16), (176a/01),
(176b/05), (177a/01), (177a/02), (177a/03),
(177a/05), (177a/07), (177a/09), (177a/10),
(177a/15), (177a/16), (177a/16), (177b/01),
(177b/09), (178a/04), (178a/11), (178b/07),
(178b/10), (179a/10), (180b/03), (180b/11),
(180b/13), (180b/17), (181a/10), (181b/06),
(182a/01), (182a/01), (182a/03), (182a/04),
(182b/05), (182b/07), (182b/16), (183a/08),

(183b/02), (184a/04), (184a/09), (184a/10),
(184a/12), (184a/14), (184a/15), (184b/04),
(184b/06), (184b/17), (185a/11), (185a/17),
(185a/17), (185b/13), (186a/05), (186a/16),
(186b/02), (186b/02), (186b/03), (186b/05),
(186b/07), (186b/08), (186b/10), (188a/13),
(188a/17), (188b/02), (189b/01), (189b/08),
(189b/15), (190a/07), (190b/03), (190b/06),
(191a/11), (191b/14), (192b/06), (192b/08),
(192b/09), (192b/10), (192b/11), (192b/11),
(192b/13), (192b/14), (192b/15), (193a/03),
(194a/11), (194b/07), (194b/09), (195a/03),
(199a/17), (200a/02), (200a/02), (203a/13),
(204a/16), (205a/06), (205a/08), (205b/02),
(205b/04), (205b/04), (205b/06), (207a/08),
(208b/11), (208b/11), (208b/12), (212a/12),
(212b/09), (213b/12), (214a/07), (214a/10),
(214a/10), (214a/14), (214b/03), (214b/10),
(215b/01), (216a/09), (217a/08), (217b/04),
(217b/04), (217b/06), (217b/07), (217b/08),
(217b/10), (217b/11), (217b/14), (219a/11),
(219b/01), (220a/17), (222a/13), (222a/14),
(222b/05), (222b/10), (222b/14), (223a/01),
(223a/02), (223a/03), (223a/07), (223a/10),
(223a/12), (223a/17), (223b/03), (223b/04),
(223b/07), (223b/07), (224a/03), (224a/10),
(224a/12), (224a/13), (224a/14), (224b/03),
(224b/04), (224b/10), (224b/11), (226a/05),
(226a/11), (226a/16), (226b/09), (227a/01),
(227a/16), (227b/03), (227b/03), (227b/10),
(227b/12), (227b/15), (228a/02), (228a/03),
(228a/05), (228a/07), (228a/17), (228b/11),

(228b/15), (229a/03), (229a/10), (229a/12),
(229b/05), (229b/07), (229b/09), (229b/14),
(229b/16), (229b/17), (230a/03), (230a/08),
(230a/11), (230a/12), (230a/12), (230a/13),
(230a/14), (230b/04), (230b/07), (234a/17),
(235a/04), (235a/06), (237b/10)
e.-dikim (134a/07), (136a/14), (141b/12),
(143a/13), (144b/12), (145a/07), (145a/10),
(145a/12), (145b/03), (146a/02), (146b/12),
(150a/02), (151b/17), (153a/06), (155a/14),
(156b/12), (157b/05), (164b/03), (165b/06),
(165b/08), (167b/04), (167b/11), (189b/01),
(189b/16), (204b/09), (205a/03), (211a/13),
(217a/13), (218a/01), (218b/01), (226b/16),
(228a/10)
e.-diler (121a/16), (121b/06), (123a/05),
(123a/11), (123b/16), (124a/04), (125a/02),
(127a/14), (127b/01), (129a/07), (129a/10),
(129b/09), (131a/03), (133a/01), (133a/02),
(133a/04), (133a/17), (134a/11), (135b/07),
(135b/12), (136a/17), (136b/01), (137a/07),
(138b/17), (139a/02), (139b/09), (141a/06),
(141b/02), (141b/11), (146b/07), (146b/11),
(148b/13), (150a/10), (152b/16), (153a/13),
(155a/09), (155a/12), (157b/15), (157b/16),
(159b/14), (160b/04), (162b/05), (162b/09),
(162b/12), (166b/05), (166b/08), (166b/12),
(166b/14), (169a/11), (170a/17), (178a/03),
(178a/10), (180a/15), (186b/09), (187b/11),
(188a/06), (188b/01), (191b/13), (192a/01),
(192a/04), (193a/13), (193b/14), (194a/02),
(207a/07), (207a/10), (209a/14), (211a/12),

(213a/14), (213a/17), (213b/14), (214b/09),
(217b/13), (224a/07), (224b/17), (227a/06),
(227a/08), (227b/04), (228a/09), (229a/14),
(234a/06), (234b/01), (237b/04), (237b/06),
(237b/07), (238b/04)
e.-dim (184a/02), (184a/07), (196b/09),
(230b/04)
e.-diñki (228b/03)
e.-dügile (194b/06)
e.-düm (127b/16), (134a/09), (134a/15),
(135b/06), (135b/07), (135b/16), (135b/17),
(136a/15), (145a/08), (158a/15), (169b/17),
(174a/12), (178b/09), (193b/11), (194b/08),
(196b/03), (196b/05), (196b/05), (196b/06),
(196b/06), (196b/07)
e.-dümki (136a/13), (194b/01)
e.-dünle (194a/09)
e.-ğilkim (134a/01)
e.-kim (151a/16), (186b/17), (187a/01),
(187a/02), (187a/03), (197a/05), (197a/06),
(197a/08), (197a/10), (197a/11), (197a/13),
(197a/14), (197a/15), (197a/17), (197b/01),
(197b/02), (197b/04), (199b/17), (218b/02)
e.-mezsın (193b/13), (194a/16)
e.-mezsinki (193b/06), (193b/10),
(194a/01), (194a/06), (194b/03)
e.-mişlerdür (148b/07)
e.-sekim (149a/17), (175b/11)
[= 577]

eyile: 1. Öyle, o şekilde. 2. Fazla, çok.

e. (122b/08), (144b/05), (147a/17),
(147b/07), (147b/08), (147b/13), (155a/07),

(155a/08), (165b/09), (171a/09), (171b/01),
(193a/02), (211a/04), (223b/06), (237b/03)

e. + dūr (182a/03)

e. + ̇tdi (186a/06)

e. + olsun (123a/01)

[= 18]

̇yle-: Eylemek, yapmak.

e. (178b/13), (178b/14), (222a/03),
(227b/15), (228b/05), (228b/06), (232b/12),
(235a/14), (235b/14), (235b/14), (236a/01),
(236a/14), (236b/10), (236b/12), (236b/15),
(237a/03), (238b/08)

e.-di (131a/04), (131b/02), (135a/17),
(151b/13), (166b/03), (169a/04), (189a/14),
(189a/14), (189a/15), (189a/16), (189a/16),
(212a/06), (218b/04), (226b/01), (226b/07),
(226b/15)

e.-dikim (144a/15), (166b/06)

e.-diler (201a/05), (228b/08)

e.-dilerler (228a/13)

e.-dim (237a/13)

e.-dük (202a/11), (208b/01), (235b/11)

e.-düklerin (120a/05)

e.-düm (124a/02), (193b/05)

e.-dün (153a/07), (226a/14), (231a/03)

e.-gil (178b/12), (181b/05), (188b/16),
(227b/15)

e.-medi (181b/01)

e.-mege (198a/05), (210a/04), (230a/05)

e.-megil (137b/10), (180b/08)

e.-mek (122b/07), (181a/08), (200b/08)

e.-mekde (201a/12)

e.-memek (170a/13)

e.-mez (161a/03)

e.-mişdür (121a/11)

e.-mişlerdir (193b/02)

e.-ñ (237b/06)

e.-nürlerdi (225b/12)

e.-r (124a/13), (168b/12), (170a/17),
(173a/16), (176b/09), (193a/17), (193b/04),
(201b/17), (202b/01), (205a/09), (205a/10),
(205a/11), (205a/12), (212a/15), (212a/17),
(212b/01), (213a/07), (217a/03), (235b/13)

e.-rem (210b/10)

e.-rler (212a/07)

e.-rsiz (212a/14)

e.-ye (139a/14), (141b/08), (159a/06),
(163b/16)

e.-yeler (210a/16)

e.-yem (133b/09), (182b/12), (201a/11),
(218b/06)

e.-yesin (196a/01)

e.-yevüz (147a/08)

e.-yeyim (237a/15)

e.-yiserdün (219b/16)

[= 103]

eyleg-: İyilik.

e. + ün (132a/05)

[= 1]

̇yleş-: Beraber bir işi yapmak.

e.-iler (151b/13)

[= 1]

̇yleyici-: Yapan, eden.

e. (215a/10)

[= 1]

eylü: Öyle.

e. (159a/07)

[= 1]

eylük: İyilik.

e. (157a/05)

e. + leri (160b/16), (175b/04)

[= 3]

eyü: İyi.

e. (138a/05), (143a/01), (144a/01),

(153a/14), (156b/01), (156b/13), (201a/11),

(201a/11)

e. + ler (225a/15), (225a/16)

e. + lerdenise (159a/06)

e. + lere (224b/13)

e. + sin (163b/08)

[= 13]

eyyüb: Sabırla bilinen, Kur'ân-ı Kerîm'de

bahsedilen peygamberlerden biri.

e. (151b/14)

[= 1]

ezkuru'l-lâhe: < Ar. Tanrı'yı an, zikret.

e. (237a/03)

[= 1]

ezzin: < Ar. İzin ver.

e. (237a/14)

[= 1]

ez-: Ezmek.

e.-üb (240b/17)

[= 1]

ez'af-ı ma'hlük: < Ar. Yaratmaktan aciz olmak.

e. + ını (173b/15)

[= 1]

ezber: < Far. Bir metni akılda tutma.

e. (192a/02)

[= 1]

ezhâr: < Ar. Çiçekler.

e. + dan (205b/14)

e. + ı (237a/07)

[= 2]

-F-

fağfırlı: < Far. Beni bağışla.

f. + seņ (236b/03)

[= 1]

fâhîr: *bk.* fâhîr.

f. (200a/05), (207b/07)

[= 2]

fâhîr: < Ar. Gururlanmak, övünmek.

f. + ı (192b/06)

[= 1]

fa'îde: *bk.* fâ'ide.

f. + étmeye (167a/15)

[= 1]

fâ'îde: *bk.* fâ'ide.

f. + si (167b/03)

[= 1]

fâ'îde: < Ar. Yarar.

f. (165b/02), (224a/15)

f. + alurlar (138a/11)

f. + dutar (138a/12)

f. + éder (141b/06), (232a/16), (233a/01),

(233a/04)

f. + si (139b/02), (143b/15), (144a/02),
(167b/15), (174b/04)
f. + süz (226a/13)
f. + vère (138a/10)
[= 15]

fâ'il: <Ar. Bir işi yapan.
f. + iğ (183b/05)
[= 1]

faķir: Zengin olmayan.
f. (233b/14), (234a/02)
[= 2]

faķr: *bk.* faķir.
f. + u (239a/08)
[= 1]

falān: <Ar. Herhangi kişi.
f. (166a/01)
[= 1]

fāl'an: *bk.* falān.
f. (236a/14)
[= 1]

fa'le'd-dünyā'l-ıfāf: <Ar. "Fani olan dünyadakilerin
üzerine gerek-".
f. (236b/17)
[= 1]

fārisce: <Ar. + Tr. Farsça.
f. (173b/13)
[= 1]

fānī: <Ar. Ölümlü.
f. (171a/07), (195a/13), (195b/15),
(210b/01), (210b/06)
f. + dür (210b/05), (210b/07)
f. + olmaya (209b/13)

[= 8]

fārham: <Ar. "Sen esirge".
f. (235b/09)
[= 1]

fāriğ: <Ar. Terketmiş, ayrılmış.
f. + ol (196b/10)
f. + olayın (131a/11)
f. + olıcaķ (140b/06), (239b/06), (240a/07)
f. + olsağ (140a/16), (140b/01), (140b/03),
(140b/08), (140b/12), (140b/13)
f. + olub (191a/05)
f. + sin (195a/10)
[= 13]

fārisī: <Far. + Ar. Farsça diline ait.
f. (196b/15)
f. + dilince (140a/02)
[= 2]

farīza: <Ar. Farz kılınan, mükellefiyet.
f. (146b/05)
f. + sı (228b/17)
f. + sından (239b/15)
[= 3]

farķ: <Ar. İki şey arasındaki farklılık.
f. (209a/06)
f. + éderler (209a/07)
f. + étđi (237b/03)
f. + olmaya (212b/06)
[= 4]

fārsice: Farsça diline ait.
f. (199a/17)
[= 1]

farziyyet: <Ar. Farz olma durumu.

f. + ine (156a/03)
[= 1]

faşıl: *bk.* faşl.
f. + da (169a/06)
f. + èyledi (169a/04)
[= 2]

faşl: < Ar. Bölüm, kısım.
f. + ı (169a/05)
[= 1]

fâtıma: Hz. Muhammed'in kızının ismi.
f. + y1 (119b/11)
[= 1]

fâtiha: Fatiha suresi.
f. (239b/05), (240a/07)
f. + da (214b/14), (214b/14)
[= 4]

fâtihatü'l-Kitâbi: < Ar. "Fatiha Kitabı" manasında
kullanılan söz öbeği.
f. (230b/10)
[= 1]

fażıl: *bk.* fażl.
f. (215b/01)
f. + ède (143b/12)
[= 2]

fażl: < Ar. Cömertlik.
f. (194a/16), (194b/12)
f. + ı (161b/16), (161b/17), (216b/02)
f. + ın (162a/04)
f. + ııdan (233b/02)
f. + uı (134b/12)
[= 8]

fe'l-münciyât-ı 'amelen: < Ar. Kurtarıcı olan ameller,
iyi işler.
f. (161a/04)
[= 1]

fedâ: < Ar. Bir şey uğruna diğlerinden vazgeçme.
f. + olsun (119b/01), (194a/13), (228a/04)
[= 3]

feinnehu taḥkîk: < Ar. Hakiki olmak, gerçek olmak.
f. (236a/04)
[= 1]

feinne hüla yağfiru'z-zunube: < Ar. "Senden başka
bağışlayıcı yoktur".
f. (236b/03)
[= 1]

feinneke taḥkîk: *bk.* feinnehu taḥkîk.
f. (235b/17), (236a/01), (236a/03)
[= 3]

felâḥ: < Ar. Kurtuluş, selâmet.
f. + buldı (126b/10)
[= 1]

felak: < Ar. Büyük yıkım.
f. (215a/04), (215b/05)
[= 2]

felek: < Ar. Dünya.
f. + i zemherîr (203b/14)
[= 1]

feleşîn: Filistin.
f. + e (174b/14)
[= 1]

fenâ: < Ar. Kötü, bet huy.
f. (196a/12)
f. + sı (219b/12)

[= 2]

fenā'il: < Ar. Mertebe, aşama.

f. + i (210a/11)

[= 1]

fer': < Ar. Aydınlık.

f. + oldı (191a/17)

[= 1]

ferā'iz: *bk.* feraiz.

f. (169b/13)

[= 1]

ferāiz: < Ar. Farzlar.

f. + den (140b/13)

[= 1]

ferište: < Far. Melek.

f. (120b/08), (142b/02), (145a/04),

(145a/05), (165b/16), (165b/17), (166a/04),

(183a/06), (186b/12), (189a/17), (189b/15),

(190b/08), (193a/08), (201b/10)

f. + dür (202b/12)

f. + ler (119b/05), (120b/11), (120b/12),

(120b/13), (137b/17), (149a/08), (149a/10),

(151a/08), (153a/15), (153a/17), (153b/02),

(153b/05), (153b/13), (153b/14), (154a/02),

(156b/11), (184a/11), (186a/17), (190b/10),

(192a/07), (208a/08), (210b/17), (219a/01),

(219a/05)

f. + lerden (156b/08)

f. + lerdenmi (156b/10)

f. + lere (188a/13)

f. + leri (153b/13)

f. + lerim (219b/03)

f. + lerinden (165b/16), (208a/06)

f. + lerine (137b/15)

f. + lerün (128b/14)

f. + lerünj (128b/13), (128b/17), (218a/05)

f. + sin (121a/10)

f. + ye (165b/14)

[= 53]

ferišteh: *bk.* ferişte.

f. (128b/12), (189b/08), (193a/05),

(214a/05)

f. + ler (122a/06), (138a/01)

f. + lerüm (122b/03)

[= 7]

fermān: < Ar. dermān: güç kuvvet. (فَرْمَانٌ قَلْمِدَى)

şeklinde yazılmaktadır.

f. + ı kalmadı (199b/10)

[= 1]

ferrā: Meşhur arap dili alimi.

f. (120a/17)

[= 1]

feriyād: < Far. Figan, bağırma, çığlık. 2. Yardım

dileme.

f. + éderdi (131b/08)

f. + étđi (230a/14)

f. + étmesi (234b/15)

f. + éyledi (226b/15)

f. + ı vāveylā (125b/15)

f. + ı zārile (135b/13)

f. + kıllalar (209b/06)

f. + kıldı (226a/09), (229a/11)

f. + kılub (215a/07)

f. + kıllur (228a/16)

[= 11]

feth: < Ar. Fetih.

f. + edecek (139b/12)

f. + eylemek (181a/08)

f. + i mekke (181a/01)

f. + i mekkede (139b/10), (139b/15)

f. + i nuşretiyle (213a/16)

[= 6]

fevt: < Ar. Bir şeyi bir daha ele geçiremeyecek derecede kaybetme.

f. + etmegi (206b/17)

f. + olubdururlar (196a/16)

[= 2]

fezā: < Ar. 1. Yüce, büyüklük 2. Boşluk.

f. (141b/12)

[= 1]

fezāil: < Ar. Faziletler.

f. + e (140b/13)

[= 1]

finduk: < Far. Dışı kabuklu yemiş.

f. (193a/05)

[= 1]

fī-baṭnī: < Ar. İçerisinde.

f. (237a/10), 237a/08)

[= 2]

fidā: < Ar. Fedâ.

f. + kılam (182b/12)

f. + olsun (135b/17), (136b/15)

[= 3]

fīhi: < Ar. İçinde.

f. (172a/02)

[= 1]

fihir: Kürz bin Câbir.

f. + oğlanları (182b/05)

[= 1]

fi'il: < Ar. İş, hareket, davranış.

f. + leri (156b/04)

[= 1]

fikir: *bk.* fikr.

f. + edemez (198a/17)

f. + ederse (236a/07)

f. + ler (188a/01), (209b/15)

[= 4]

fikr: < Ar. Düşünce, düşün.

f. + ime (150a/09)

f. + iğ (150a/09)

[= 2]

fi'l: *bk.* fi'il.

f. + i esmâsı (238b/12)

f. + inde (209b/10)

[= 2]

fil: < Ar. 1. Fil kavmi. 2. İri büyük kara memelisi, fil.

f. (172b/05), (172b/07)

f. + dür (237b/11)

f. + i (173b/01)

f. + kavmin (174a/14)

f. + kavmine (172b/11)

[= 6]

filān: *bk.* falān.

f. (166a/01)

[= 1]

fi'l-ba'dimine'n-nā: < Ar. Halktan, insandan yakınlık duyma.

f. (236a/07)

[= 1]

fi'l-cümle: < Ar. Bir hayli.

f. (150b/06), (211b/07), (211b/16),
(213b/17)

[= 4]

fi'l-hâl: < Ar. Bu halde, şimdi.

f. (214b/07), (240a/12)

[= 2]

fi't-tûri: < Ar. Aydınlık ortamda, aydınlıkta.

f. (235b/15)

[= 1]

fir'avn: < Ar. Eski Mısır krallarının kralı ve

sonradan verilen unvan.

f. (135a/13), (135a/15), (215b/15),
(215b/16), (215b/17), (216a/01)
f. + la'în (135a/11), (215b/15)

[= 8]

firāk: < Ar. Ayrılık.

f. + iḡ (182a/02)

[= 1]

fi zahrinî: < Ar. Üzerimde.

f. (237a/10)

[= 1]

fukāg: < Ar. Fakih.

f. + ı (207b/03)

[= 1]

fulān: bk. falān.

f. (130a/14), (166b/05), (166b/05),
(166b/06), (168a/09), (168b/07), (186b/12),
(204a/16), (213b/01), (214a/14)

f. + uḡ (149a/01)

[= 11]

fulān bin fulān: < Ar. Tanımsız kişileri örneklemek için kullanılan tabir.

f. (120b/14), (158a/02), (158a/05),
(166a/05), (173b/10)

[= 5]

fulāne: İsmi bilinmeyen kadınlar için kullanılan tabir.

f. (131a/08), (134a/12), (134a/12)

[= 3]

furkān: < Ar. Kur'an.

f. (202b/04), (234b/17), (237b/02)

f. + dur (202b/01)

[= 4]

furşat: < Ar. Fırsat.

f. (206b/17)

f. + ı ḡanīmet (206b/17)

[= 2]

furuldu: Gürültü.

f. + sı (234b/13)

[= 1]

-G-

gaffar: < Ar. Affeden, bağışlayan.

g. (220a/02)

g. + dan (181a/12)

[= 2]

gāfil: < Ar. 1. Gerçeklerden ve etrafında olup

bitenlerden habersiz olan (kimse). 2. Hak'tan

habersiz (kimse).

g. (235b/01), (235b/01), (237a/03),

(237a/04)

g. + buldı (135a/01)

g. + kıldı (166b/03)

g. + lerünj (217a/02)
g. + olsalar (217a/01)
g. + olurlar (177a/01)
g. + sin (235b/07)
[= 10]

ġaflet: <Ar. Gerçek olanı görememe.
g. (152a/13), (198a/11), (207a/08)
g. + uyarmaġiçün (159a/12)
[= 4]

ġāh: <Far. Zaman, vakit.
g. (144b/16), (144b/16), (144b/16),
(144b/17), (144b/17), (164b/12), (164b/12),
(164b/12), (164b/12), (186a/05)
[= 10]

ġā'ib: Kaybolmak.
g. + getürmek (240a/11)
g. + ola (209b/11)
g. + olduġ (213b/03)
[= 3]

ġālib: <Ar. Kazanan, yenen, üstün olan (kimse).
g. (163a/10)
g. + èyleye (139a/14)
g. + ola (211a/03)
g. + olmaz (139b/03)
[= 4]

ġam: <Ar. Dert, tasa.
g. + dan (239a/12)
[= 1]

ġani: <Ar. Zengin.
g. (212b/02)
g. + dür (235a/09)
[= 2]

ġanimet: <Ar. Savaş sonrası düşmandan alınan mal
ya da esir.
g. (137b/04), (206b/17)
[= 2]

ġarāyib: <Ar. Daha önce duyulmayan tuhaf, şaşırıcı
olay.
g. + ler (239b/11)
[= 1]

ġarblıġ: <Ar. + Tr. Batılık.
g. + da (229a/10)
[= 1]

ġāret: <Ar. Akın, hücum.
g. + èderler (161b/08)
[= 1]

ġarġa: *bk.* ġarġa.
g. (234b/11), (236a/05)
[= 2]

ġarīb: <Ar. Tuhaf.
g. (128a/15), (186b/15), (229b/02)
g. + olmaya (199a/14), (209a/04)
[= 5]

ġarġ: <Ar. Suya batırma.
g. + dan (138b/08), (164a/03)
g. + èylememek (170a/13)
g. + èyleyeyim (237a/15)
g. + olsaġ (170a/11)
g. + olub (196a/16)
[= 6]

ġāsıġ: <Ar. Karanlık.
g. + şerrinden (215a/10)
[= 1]

ġaslīn ġassāk: <Ar. Kan ve irinden olan içecek.

g. + içe (158b/13)

[= 1]

ğavvâş: < Ar. Suya dalmak.

g. + ı (195a/12)

[= 1]

ğayb: 1. Görünmeyen şey, durum. 2. Mana âlemi.

g. (201a/12)

g. + dan (239b/11)

g. + ı âhîretdür (201a/13)

[= 3]

ğaybet: < Ar. Gıybet.

g. (124a/16), (170a/16)

g. + ediciler (170b/05), (170b/15)

g. + in (170b/01), (170b/03), (237b/15)

[= 7]

ğaybetlü: < Ar. + Tr. Dedikoducu.

g. (170a/17)

[= 1]

ğâyet: < Ar. Pek, çok, pek tabi, son derece.

g. (123b/10), (133a/04), (212a/12),

(230b/04)

g. + de (161a/12), (238a/12)

g. + i (230b/12)

g. + ile (241a/04)

[= 8]

ğayr: < Ar. Başkası, başka biri.

g. + e (238b/13)

g. + ı (193b/07), (229a/04), (237b/13)

g. + ısın (176b/15)

g. + ıtıpmağa (231b/16)

g. + ıya (155b/14), (169b/06)

[= 8]

ğayret: < Ar. Koruma, esirgeme.

g. + êdüb (194a/17)

g. + leri (176b/12)

[= 2]

ğazâ: < Ar. İslâm adına yapılan cihat, savaş.

g. (137b/04), (161b/17), (162a/02),

(165a/10)

g. + da (160b/09), (213b/01)

g. + êtdi (158a/03)

g. + kılaydum (146a/10)

g. + kıldı (152a/03)

g. + kılduğu (152a/05)

g. + sında (121b/02)

g. + sından (140a/16)

[= 12]

ğazî: < Ar. Gaza eden.

g. + ler (160b/02), (162a/01), (162a/02)

g. + lerüñ (161b/16), (161b/16)

[= 5]

ğazîlik: < Ar. + Tr. Gazi olma durumu.

g. + da (160b/06)

[= 1]

gec: Verilen sürenin aşımı, geç olma durumu.

g. (132b/15)

g. + oldı (223b/10)

[= 2]

geç-: bk. geç-.

g.-e (198b/10)

g.-eler (196a/12)

g.-en (147b/02), (202b/17)

g.-mek (125a/16)

g.-miş (151a/04)

[= 6]

gecici: Kalıcı olmayan, süreli.

g. + dür (181b/09)

[= 1]

gêce: Gece.

g. (126a/16), (144b/15), (148b/07),
(148b/08), (149a/03), (149b/03), (149b/16),
(150b/02), (150b/15), (151a/02), (151b/09),
(151b/11), (152a/08), (154a/01), (154a/06),
(157a/12), (178b/07), (183b/10), (193b/15),
(194a/01), (197a/08), (208a/03), (225b/14),
(229a/17), (229b/13), (230a/04), (230a/05)
g. + de (148b/05), (148b/15), (149a/05),
(149a/06), (149a/08), (149a/09), (150a/15),
(151a/07), (151b/01), (153b/01), (153b/05),
(153b/06), (153b/09), (188b/01), (188b/02)
g. + dedür (150a/16)
g. + dünün (150a/17)
g. + dür (148b/05), (150a/07), (150a/13),
(150b/06)
g. + leri (149a/17)
g. + lerinde (150b/07)
g. + lerine (150b/03)
g. + nün (126b/01), (148b/17)
g. + si (148b/05), (148b/14), (149a/12),
(149a/14), (149a/16), (149a/16), (149b/02),
(149b/08), (149b/17), (150a/02), (150a/05),
(150a/07), (150a/08), (150a/11), (150a/12),
(150a/16), (150b/04), (150b/05), (151a/04),
(151a/05), (151a/08), (151b/01), (151b/03),
(151b/09), (151b/17), (152a/05), (152a/06),
(153a/11), (153a/15), (184b/10), (194a/03)

g. + sidür (148b/07), (149b/04), (149b/05)

g. + sin (148a/13), (149b/16), (150b/06),

(153a/03)

g. + sinde (137a/08), (148b/02), (148b/10),

(148b/12), (148b/12), (149a/17), (150a/11),

(150b/17), (151b/02), (153b/02)

g. + sindedür (149b/04), (149b/10),

(149b/10), (149b/12)

g. + sindeki (154a/14)

g. + sinden (151b/03)

g. + sine (148b/10), (148b/14), (151a/15)

g. + sini (149b/14)

g. + sinün (148b/06), (149a/11), (150b/13),

(150b/14), (151a/02)

g. + ye (149a/03), (149b/15), (150b/08)

g. + yile (189b/12)

[= 120]

gêci: Küçük. Metinde (كجى) şeklinde geçmektedir.

g. (135a/06)

[= 1]

geç-: Bulunduğu ortamdan yer değiştirmek, belirli istikamette gitmek.

g.-di (159b/13), (183a/07), (183b/13),

(224a/04)

g.-diler (222b/13)

g.-e (199a/02)

g.-er (171a/16), (171a/17), (207b/03)

g.-erdi (131a/06), (131a/15), (132a/09),

(159b/09)

g.-eridi (140b/04), (207b/07)

g.-erken (131b/08)

g.-medi (227b/02)

g.-mek (125a/11)

g.-meyince (149b/01)

g.-miş (142b/13)

g.-se (128a/13)

[= 21]

gêçe: *bk.* gêce.

g. + sinde (121a/04)

[= 1]

geçür-: Geçirmek.

g.-di (124a/07), (207a/17)

g.-düm (219b/08)

g.-dün (168a/04)

g.-meyeyidük (219b/17)

[= 5]

gel-: Gelmek.

g. (129a/01), (130a/15), (192b/07),

(223a/03)

g.-di (120b/11), (121a/15), (127a/17),

(130a/17), (131b/02), (134a/02), (135b/04),

(135b/15), (136b/13), (137a/03), (138b/02),

(144b/13), (145a/03), (145a/08), (145a/11),

(145b/02), (149a/14), (149b/13), (150a/09),

(150b/05), (151b/16), (155b/09), (157b/15),

(159b/16), (162b/07), (166b/15), (168b/08),

(169a/10), (172b/06), (175a/02), (176a/05),

(176b/07), (178a/03), (181a/08), (181a/09),

(181b/03), (182a/07), (183a/06), (183b/12),

(184a/02), (184a/04), (184a/14), (185a/12),

(186a/04), (186a/16), (186b/03), (188a/12),

(189b/01), (189b/08), (189b/15), (191b/13),

(192b/08), (193a/04), (193a/08), (193a/16),

(196b/10), (199b/11), (200a/08), (200a/11),

(206b/11), (207b/05), (213a/16), (214a/06),

(214b/03), (214b/07), (214b/07), (215b/15),

(217b/04), (217b/06), (220b/05), (223a/11),

(224b/16), (225b/03), (225b/15), (225b/17),

(226a/01), (226a/16), (226b/08), (226b/11),

(227b/01), (228b/03), (228b/07), (228b/14),

(229b/16), (230a/14), (230a/15)

g.-dikim (121a/13), (130a/09), (134a/13),

(134a/15), (134a/17), (136a/07), (136b/09),

(152b/09), (159b/10), (190a/09), (193a/01),

(207b/16), (208b/15), (216a/07)

g.-diler (132b/10), (146b/09), (152b/06),

(154b/12), (172b/12), (180a/13), (187b/11),

(188a/06), (193a/10), (193a/13), (213a/16),

(218a/11), (223b/10), (224a/07), (227a/17),

(228b/08), (234a/06)

g.-dük (234a/07)

g.-düm (135b/02), (136a/12)

g.-dümki (135b/06)

g.-dün (133a/08)

g.-e (127b/14), (148a/02), (163a/01),

(163a/04), (176a/03), (176a/10), (193a/16),

(200b/07), (206b/17), (208a/10), (208a/15),

(208a/16), (208b/03), (219b/03), (224b/02),

(240a/12)

g.-eler (161a/13), (198b/14), (198b/14),

(199a/01), (208a/08), (208a/10), (208b/06),

(224a/12)

g.-elüm (120a/04), (129a/07), (140a/15),

(206b/15)

g.-em (160a/04)

g.-en (156b/05), (160b/15), (160b/16),
(173a/17), (174a/14), (177b/03), (193a/01)
g.-eni (193a/01), (215b/17)
g.-esi (142b/13)
g.-esiler (180a/12)
g.-eydikim (124b/08)
g.-eydin (212b/07)
g.-eyidi (205b/08)
g.-gil (180a/15)
g.-icek (120b/12), (131b/01), (199b/05),
(223b/12)
g.-in (225a/11)
g.-ince (144b/03), (144b/04), (173a/09)
g.-medi (132b/13), (180a/04), (192a/04),
(226b/05)
g.-medin (139a/01), (239a/02)
g.-mege (145b/16)
g.-mek (153b/11)
g.-memişdür (216a/11)
g.-mesün (176a/06)
g.-meye (165a/15)
g.-meyince (154b/10), (206a/10)
g.-meyübdür (180a/03)
g.-mez (192a/05)
g.-mezsin (224a/11)
g.-miş (149b/15)
g.-mişdür (135a/17), (151a/05), (152a/06),
(154a/16), (207b/06), (225a/17), (227a/12),
(229a/01)
g.-mişken (155b/01)
g.-se (127a/02), (144a/16), (148a/15),
(162a/16), (165a/07), (165a/08), (165a/16)

g.-sün (229a/13)
g.-üb (136b/04), (145a/04), (153a/16),
(154a/05), (166a/03), (168a/13), (181b/01),
(197a/04), (218a/13), (227b/09), (229a/17),
(229b/10), (234a/16)
g.-ünj (153b/13), (208a/07), (223b/17),
(228a/10), (229a/13)
g.-üpdür (154a/06)
g.-ür (120a/08), (121a/05), (121a/09),
(121a/10), (121b/12), (122a/03), (122a/15),
(122b/02), (129a/13), (130a/08), (133b/04),
(134b/01), (135b/03), (135b/15), (140a/11),
(141a/11), (143b/16), (144a/13), (145b/14),
(145b/16), (147b/13), (149a/09), (153b/05),
(154a/14), (159a/09), (162a/15), (162b/16),
(163b/13), (164a/09), (165b/14), (173a/13),
(175b/17), (177b/12), (186b/12), (188a/17),
(193a/03), (193a/09), (197a/01), (197b/05),
(199a/15), (199a/15), (202a/12), (202a/13),
(207a/01), (207a/09), (207a/15), (208a/05),
(211b/09), (213a/11), (215b/05), (215b/07),
(217a/16), (217b/16), (219b/07), (222b/08),
(226b/08), (228a/15)
g.-ürdi (135a/07), (162b/11), (162b/16),
(199a/12)
g.-ürdikim (135b/01)
g.-üridi (144b/14), (145a/02)
g.-ürken (178b/08), (183a/05), (183b/11),
(223b/16)
g.-ürler (120b/09), (121b/14), (138a/06),
(153b/06), (153b/09), (153b/10), (161b/08),
(181a/10), (224a/13), (225a/13)

g.-ürlerdi (127a/13)
g.-ürse (165b/17), (166a/03), (182b/11)
g.-ürsin (130a/14), (196b/04)
[= 315]

gelici: Gelen.
g. (142b/03)
[= 1]

gelin: Evlenmek için süslenmiş, donanmış kişi.
g. (162b/16)
[= 1]

gemi: Gemi, sefîne.
g. + de (208a/01)
g. + sin (170a/11)
g. + sine (138b/07)
g. + ye (163b/17), (207b/15), (230b/01)
[= 6]

gemü: *bk.* gemi.
g. + müz (230b/02)
[= 1]

gêj: Geniş, dar olmayan.
g. (234b/03)
g. + ola (235a/07)
[= 2]

genc: <Far. Hazine.
g. (191a/14)
[= 1]

gençhâne: <Far. Hazinesinin bulunduğu yer.
g. + si (195a/11)
[= 1]

geñez: Kolay.
g. + dür (119b/17)
g. + êdevüz (129b/07)

g. + êdübdür (235a/04)
g. + kılıvêrevüz (128b/10), (129a/11)
[= 5]

geñezlik: Kolaylık.
g. (139a/13), (139a/16)
[= 2]

geñezlig: *bk.* geñezlik.
g. + idür (168b/16)
[= 1]

ger-: Gerilme işlemi, germek.
g. -di (184a/05)
[= 1]

gerçek: *bk.* gerçek.
g. (132b/05)
g. + sin (184a/08)
[= 2]

gerçek: Doğru, hakikî, sahih.
g. (182b/11), (219b/10)
g. + dür (155a/11)
g. + ler (129a/08)
[= 4]

gerçi: <Far. Aslında bakarsan.
g. (162b/02)
g. + kim (179a/12)
[= 2]

gerdânkeş: <Far. İsyankar.
g. + ler (125a/05)
[= 1]

gerdeg: *bk.* gerdek.
g. + e (162b/16)
[= 1]

gerdek: Gelinle damadın ilk gecesi.

g. + geçesinde (121a/03)

[= 1]

gerek: Şart olan (şey), lâzım.

g. (120a/12), (123b/02), (138a/14),
(140b/17), (151a/14), (160a/03), (190a/09),
(192b/11), (192b/11), (196a/07), (202a/03),
(202a/05), (202a/05), (203a/02), (208b/03)

g. + dür (123a/01), (200a/15)

g. + kim (201b/01), (202b/17)

[= 19]

gerek-: Lazım olmak, şart olmak.

g.-di (167a/09)

g.-dikim (162b/05)

g.-mez (124a/16), (225a/17)

g.-se (131b/05)

[= 5]

geri: Arka, art. Ön karşıtı.

g. (146a/09)

[= 1]

gerice: Gerideki.

g. + si (131a/06)

[= 1]

geril-: Gerilmek.

g.-di (146b/13)

g.-e (125a/03)

[= 2]

gerin-: Gerinmek.

g.-di (152a/14), (152a/17)

[= 2]

getür-: Bir nesnenin veya bir kişinin gelmesine
neden olmak.

g. (140b/16), (222a/11), (222a/12)

g.-di (119b/03), (125b/01), (131a/12),

(131b/10), (133b/17), (135a/08), (136b/17),

(137a/05), (139b/07), (139b/08), (146a/04),

(151b/16), (154b/11), (158a/05), (162b/08),

(167b/02), (168a/11), (168a/12), (174b/03),

(185a/11), (193a/16), (203a/13), (214b/03),

(222a/13), (225a/04), (226b/14), (230a/03),

(230a/06), (234a/03)

g.-diki (193a/12)

g.-dikim (156a/04)

g.-diler (141b/04), (143a/01), (155b/10),

(156b/01), (169b/02), (181b/02), (218a/14),

(219a/09), (228a/01), (228a/14)

g.-dü (183a/09)

g.-dügi (183a/07)

g.-dügün (139a/15), (145b/09)

g.-düm (193b/02), (196b/08)

g.-dümkim (135b/09)

g.-dün (226a/17)

g.-e (120a/01), (147a/11), (199a/04),

(202a/03), (203b/02), (203b/04), (208a/12),

(240a/14)

g.-edünjüz (167a/11)

g.-cler (119b/04), (119b/05), (176a/02),

(176a/03), (198b/04), (219a/14), (219b/03)

g.-elim (237b/07)

g.-em (119b/12), (135b/06), (180b/04),

(184a/17)

g.-en (202b/12)

g.-enler (156a/11), (202b/13)

g.-enlerden (125a/15), (125a/16)

g.-esin (124a/14)

g.-eydi (124b/08)
g.-gil (181b/05)
g.-medi (120b/15), (223b/09)
g.-mediler (127a/06), (155a/16), (155b/02)
g.-mege (220b/14), (231a/01), (233b/08)
g.-mek (140b/17), (169b/14), (183a/14),
(240a/11)
g.-mekde (233a/11)
g.-mez (236b/16), (236b/16)
g.-mezler (167b/01)
g.-mezlerdi (238a/01)
g.-mişdi (173a/03)
g.-mişdir (144a/05)
g.-mişdür (191a/09), (204a/05)
g.-mişlerdür (191b/01), (204a/03)
g.-se (145b/09)
g.-seler (144b/02), (144b/03)
g.-üb (135b/02), (156b/13), (174b/14),
(192b/08), (198b/04), (218a/13)
g.-üñ (224a/06), (229b/02)
g.-üp (144b/17)
g.-ür (191b/05), (235b/01)
g.-ürdi (225b/07)
g.-ürler (151a/09)
g.-ürüz (142a/14)
[= 121]

getürüci: Getiren.

g. + dür (182b/17)
[= 1]

getürüci: *bk.* getürüci.

g. (183b/05)
[= 1]

gêy-: Giymek.

g.-dünj (167a/03)
g.-e (158b/10)
g.-üb (146a/11), (207b/07)
[= 4]

gêyür-: Giydirmek.

g.-diler (200a/05)
[= 1]

gez-: Gezmek, dolaşmak.

g.-er (139a/10)
g.-erler (121b/14)
[= 2]

ğılan: *bk.* ğilmān.

g. (153b/14)
[= 1]

ğilmān: < Ar. Kōleler, erkek hizmetçiler.

g. (128a/14), (197b/10), (219b/14)
[= 3]

gibi: Gibi.

g. (119b/17), (120a/16), (120a/17),
(120b/10), (121a/03), (121a/05), (121a/13),
(123b/08), (123b/14), (125a/05), (125a/06),
(125a/06), (125a/07), (125a/07), (134b/07),
(134b/11), (135a/10), (135a/12), (137a/13),
(140a/09), (140a/13), (145b/09), (164a/08),
(164a/08), (164a/14), (164b/05), (164b/09),
(164b/11), (164b/14), (165a/05), (165a/09),
(165a/10), (165a/13), (165a/13), (165b/12),
(173a/16), (173b/05), (174b/06), (177a/12),
(177b/17), (178b/17), (183a/02), (185b/02),
(190b/13), (193b/15), (193b/16), (194a/03),
(196b/13), (197b/07), (197b/07), (197b/08),

(197b/09), (197b/11), (197b/12), (197b/13),
(197b/15), (197b/15), (198a/13), (199a/15),
(200b/11), (201b/06), (201b/06), (213b/08),
(214a/15), (215a/01), (216b/12), (217a/04),
(217b/01), (217b/10), (220a/12), (226a/10),
(226b/08), (228b/14), (228b/16), (230a/05),
(231b/05), (231b/09), (231b/10)

g. + ç i (156a/13)

g. + d ür (141a/07), (165b/01), (165b/03),
(184b/05), (184b/05), (210b/07), (210b/08)

g. + kim (164b/06), (173a/16)

g. + ler (170b/08)

g. + ydi (172b/17), (173b/02), (173b/04),
(173b/05), (173b/07), (173b/08)

[= 95]

gid-: *bk.* git-.

g.-e (145a/13), (154b/01), (158b/05),
(158b/06)

g.-eceklerini (164b/07)

g.-eler (158b/04), (208a/15)

g.-elüm (131a/10)

g.-en (223b/14)

g.-er (125a/02), (142a/15)

g.-erdi (175a/01), (207b/02)

g.-erdiler (195b/09)

g.-erdim (186b/06)

g.-erdüm (180b/12)

g.-erem (119b/12), (135b/10), (200a/09)

g.-eridi (175a/08)

g.-eriken (199b/07), (222b/07)

g.-erise (143a/01)

g.-erken (130a/13), (137a/02), (230b/02)

g.-erlerdi (174b/15), (175a/11)

g.-erse (128b/01)

g.-ersin (196b/04), (208a/04)

g.-eyim (200a/01)

g.-icek (225a/16)

g.-ince (184a/11)

g.-iñ (121a/01)

[= 35]

gider-: Ortadan kaldırma durumu, yok etmek.

g.-di (138b/03)

g.-esin (191a/04), (204b/04)

g.-meye (143b/16)

g.-ür (141b/05)

g.-ürseñ (204b/04), (204b/06), (204b/07)

[= 8]

gir-: Girmek.

g. (216a/01), (230a/11)

g.-di (121a/14), (136a/02), (136b/04),

(140a/06), (158a/14), (184a/05), (188a/12),

(192a/13), (200a/01), (216a/01), (222b/13),

(222b/13), (224a/09), (227b/07), (229a/14)

g.-diler (166b/07), (181b/04)

g.-dim (230b/01)

g.-dü (207b/14)

g.-düginden (139b/17)

g.-dügine (139b/10)

g.-dükce (185b/16), (186a/05)

g.-dünüz (166b/04)

g.-e (129b/17), (130b/12), (172a/08),

(189b/07)

g.-elüm (136b/02)

g.-em (230a/12)

g.-erse (146b/17)
g.-esidür (182b/16)
g.-esilerdür (125b/09)
g.-esin (191a/02), (191a/05)
g.-eydük (176a/11)
g.-gil (121b/01), (227b/15)
g.-icek (138b/08), (206b/10)
g.-mege (129b/04)
g.-mek (239a/11)
g.-meklige (129a/17)
g.-meye (124b/03), (125b/11), (129b/17)
g.-meyem (228b/05)
g.-meyince (123a/17)
g.-mez (168b/05)
g.-mezler (210b/17)
g.-mezüz (132b/16)
g.-se (129b/10), (149b/07), (215b/11)
g.-seler (171b/07), (225a/12)
g.-üb (126b/12), (160b/08), (216b/16)
g.-üdüğinden (139b/13)
g.-ünj (122a/04), (122a/05), (122a/05)
g.-ür (160b/11), (217a/10), (217a/10),
(217b/15)
g.-ürin (144a/17)
g.-ürise (122b/13)
g.-ürken (190b/07)
g.-ürler (121b/14), (181a/10)
g.-ürlerdi (181b/01)
g.-ürsem (192b/09)
g.-ürseñ (136b/02)
[= 77]

gircek: *bk.* gerçek.

g. (196b/12)

[= 1]

girçekle-: Gerçeğe dayandırmak.

g.-yüb (192b/02)

[= 1]

girdeg: *bk.* gerdek.

g. + e (200a/06), (225a/13)

g. + egirseler (225a/12)

[= 3]

giriftär: <Far. Tutulan, tutulmuş.

g. + oldı (199b/10)

g. + oldılar (183a/16)

g. + olur (161a/10)

[= 3]

girin-: Yüklenmek.

g.-ür (129a/08)

[= 1]

girt-: Yükselmek, girmek.

g.-miş (120b/03)

[= 1]

girtin-: Yükselmek.

g.-di (130b/08)

g.-se (128b/08)

g.-ürise (129a/10)

g.-ürse (129a/09)

[= 4]

girü: Geri.

g. (120a/04), (121a/14), (121a/17),

(121b/05), (121b/14), (122a/01), (122b/16),

(123a/16), (129a/07), (130b/01), (131a/05),

(135a/09), (137a/05), (137a/06), (139b/10),

(139b/12), (139b/16), (140a/15), (141a/16),

(142a/11), (142a/12), (143b/14), (144b/03),
(144b/04), (144b/04), (145a/02), (145a/02),
(145a/06), (145a/08), (145a/08), (145a/09),
(145b/16), (146a/09), (146b/11), (149b/11),
(152a/16), (152a/17), (152b/01), (152b/11),
(152b/15), (152b/15), (153b/13), (153b/14),
(154a/10), (157b/14), (161a/07), (162b/14),
(166a/04), (167b/04), (167b/11), (167b/13),
(171a/03), (171a/09), (171b/08), (171b/08),
(171b/09), (174b/02), (176a/15), (178b/07),
(180b/10), (183a/04), (186a/09), (186b/09),
(189b/08), (189b/15), (191a/16), (192a/13),
(192b/02), (198b/13), (199a/03), (200a/02),
(204a/11), (206b/10), (206b/15), (207b/05),
(208a/15), (208b/06), (212b/07), (225a/04),
(225a/06), (228b/12), (229a/13), (229a/15)
[= 83]

girüki: Gerideki, arkadaki, geride kalan.

g. (218b/01)
[= 1]

git-: Gitmek, geçmek, yok olmak.

g. (162b/02)
g.-di (119b/15), (130a/07), (146b/11),
(182a/08), (184a/09), (193a/07), (207b/05),
(223a/16), (223b/09), (224a/04), (224b/14),
(224b/15), (224b/17), (226b/07), (226b/13),
(229a/11), (230a/01), (230a/14)
g.-diler (136b/11), (159a/02), (159a/03),
(222a/15), (222b/07), (222b/12), (223a/09),
(223b/02)
g.-dügi (119b/14)
g.-düginden (139b/15)

g.-medünüz (208a/16)

g.-meyem (230a/01)

g.-mez (144b/02)

g.-se (175b/11)

g.-sün (136a/06)

[= 34]

givür-: Sokmak, dâhil etmek, içeriye girdirmek.

g.-meye (182a/11)

[= 1]

gizle-: Gizlemek, saklamak.

g.-di (150b/07), (150b/08), (150b/09),
(150b/10), (150b/10), (150b/10), (150b/11),
(150b/12), (223a/14)

g.-diler (214a/02), (214a/03)

g.-düm (137b/16)

g.-mek (138a/15)

[= 13]

gizlen-: Gizlenmek, saklanmak.

g.-señüz (184a/02)

g.-ür (217a/06)

[= 2]

gizli: Saklı olan, saklanmış olan.

g. + leri (236b/09)

[= 1]

gizlü: Gizli.

g. (157a/12), (191a/14), (197b/07),
(197b/07), (197b/09), (197b/09), (197b/12),
(197b/12), (197b/14), (197b/15), (198a/01),
(198a/01), (198a/02), (198a/02), (198a/09),
(198a/14), (198b/02), (201b/05), (203a/09),
(203a/09), (203a/14), (212b/01)
g. + dür (195a/15)

g. + si (201b/06)

g. + yi (236b/13)

[= 25]

gö: Mavi gök.

g. + dür (164b/17)

[= 1]

göç: Bir yerden bir yere gitmek, taşınmak.

g. + éderlerdi (175a/10)

[= 1]

göç-: Başka yere taşınma işlemi.

g.-diler (222b/16)

[= 1]

göçgünci: Göçen, göçebe.

g. + sin (235b/02)

[= 1]

gög: *bk.* gök.

g. + e (222b/01)

g. + e ağalar (154a/03)

g. + e çıktı (192a/13)

g. + e çıkıı (153b/14)

g. + i (212a/14), (231a/13), (231b/05),

(231b/06), (231b/08)

g. + si (173a/11)

g. + ünden (148b/04)

g. + üne (148b/02)

[= 12]

gögercin: Güvercin.

g. (226b/14), (227a/05), (234b/11),

(236a/08)

g. + i (226b/14), (226b/15)

[= 6]

gögs: Göğüs.

g. + üı (179a/11)

g. + üıle (179a/01)

[= 2]

gök: Gök, semâ.

g. (126b/02), (153b/13), (213a/08),

(231a/13), (231b/08), (234b/15), (237a/12)

g. + de (150b/15), (188b/05), (230b/12),

(233a/07), (233a/08)

g. + deki (185a/08)

g. + den (192a/12), (213b/12), (214b/13)

g. + kapısına (120b/12)

g. + kıraılarından (120b/11), (185b/09)

g. + ler (150a/03), (191a/11)

g. + lerden (234b/01), (234b/02), (235a/06)

g. + ler ehli (142b/11)

g. + leri (122b/14), (148b/13), (191a/15),

(205b/06)

g. + lerüı (199b/02)

g. + te (188b/07)

[= 31]

gökcek: Latif, hoş, güzel.

g. (120b/10), (145a/16), (194b/05),

(194b/06), (203a/13)

g. + ola (195a/01)

g. + sin (194b/05)

[= 7]

gökceklen-: Güzelleştirmek.

g.-mek (166b/02)

[= 1]

gökice: *bk.* gökiçe.

g. + yi (197a/05)

[= 1]

gökiçe: Gök gibi.

g. + de (138a/11)

[= 1]

gölge: Karartı, ışığı az alan ya da hiç almayan yer.

g. (168b/09)

g. + ı (195a/10)

g. + ola (186a/13)

[= 3]

gölgelig: Gölge olan yer.

g. + i (168b/02)

[= 1]

göm-: Gömmek.

g.-e (239b/13), (240a/15), (240b/04)

g.-esin (240a/03)

g.-üb (240b/10)

[= 5]

gönder-: Gitmesini sağlamak.

g.-dük (120a/07)

g.-en (238b/17)

g.-gil (138a/05)

[= 3]

göndür-: *bk.* gönder-.

g.-mişidi (213a/16)

[= 1]

gönl: *bk.* gönül.

g. + i (136b/17), (146a/01), (196a/05),
(199b/09), (200a/15), (205a/15), (216b/15),
(217a/02), (217a/05), (217a/09), (229a/15)

g. + idür (235a/08), (235a/10), (235a/10)

g. + in (237a/09)

g. + inde (152b/03), (210a/05)

g. + indedür (208b/07)

g. + indeki (163b/12)

g. + ine (135a/11), (175a/02), (185b/10),
(196a/02), (199b/12), (217a/09), (217a/10)

g. + üdeki (211b/08)

g. + üm (199b/16), (199b/17)

g. + üñ (195b/17), (196a/04), (199a/09),
(200a/03)

g. + üñden (200a/13)

g. + üñi (138b/12), (199b/03)

g. + ünde (211b/04)

g. + üne (217b/15)

g. + üni (138b/12), (138b/13)

[= 40]

gönleg: *bk.* gönlek.

g. + in (163a/02)

[= 1]

gönlek: Vücutun üst kısmında kullanılan örtü,

gömlük.

g. + i (226b/02)

[= 1]

gönül: Gönül, kalp, yürek.

g. (167b/12), (196a/14), (198a/11),
(199a/07), (199a/08), (200b/05), (201b/11),
(201b/11), (201b/17), (202a/11), (202a/15),
(202a/15), (202b/02), (202b/06)

g. + de (200a/15), (211b/08), (211b/09)

g. + den (168a/14), (191a/05), (197a/01),
(199a/15), (232a/11)

g. + dür (199a/08), (201a/15), (201b/09)

g. + e (201b/13)

g. + ile (198a/12)

g. + ler (198a/17)

g. + lerde (163b/06)

g. + leri (164a/10), (164a/13)

g. + lerinde (156b/04)

[= 32]

gör-: Görmek.

g. (145b/04), (216a/08)

g.-di (121a/15), (136a/12), (140b/04),

(152b/05), (173a/10), (184a/05), (184b/11),

(184b/11), (184b/12), (185a/05), (185a/07),

(185a/16), (193a/02), (199b/12), (222b/05),

(223a/07), (224a/02), (224a/10), (224b/16),

(225a/05), (226a/03), (226b/13), (227a/14),

(227b/07), (227b/17), (228b/02), (229b/14)

g.-diki (185a/10)

g.-dikim (151b/05), (153a/09), (186b/12),

(188a/12), (204a/14), (228a/14)

g.-diler (121a/14), (136b/12), (213a/17),

(222a/16), (222b/08), (225a/05)

g.-diyse (145b/05)

g.-dügün (185a/01)

g.-dük (198b/17)

g.-düm (133b/04), (146a/11), (148a/01),

(149b/13), (149b/17), (158a/14), (173b/01),

(184a/01), (219a/12), (219b/08), (230b/05),

(237a/13)

g.-düm-di (135b/14)

g.-dümki (178b/08), (186a/08), (186a/09)

g.-dün (145b/04), (181b/03)

g.-dünmikim (184a/17), (184a/17)

g.-e (122a/03), (132a/08), (158b/08),

(159b/01), (159b/02), (161a/12), (224b/09),

(235a/12)

g.-cler (119b/05), (159a/08), (198b/15),
(208a/14)

g.-emedi (182a/04)

g.-emeyesin (235a/12)

g.-esidür (159a/14), (159a/15)

g.-esin (181a/09), (235a/11), (239b/11)

g.-esiz (167b/12), (167b/12), (167b/13),

(167b/14), (167b/15)

g.-eydünkim (123b/07)

g.-gil (224b/12)

g.-gülki (224a/15)

g.-icek (120a/10), (125b/14), (176a/04),

(184a/02)

g.-imez (188a/01)

g.-inür (201a/15)

g.-medi (173b/09), (184a/10)

g.-medik (135b/12)

g.-medikim (183b/01)

g.-medim (186a/10)

g.-medin (152b/08)

g.-medüm (135b/06)

g.-medün (174a/14)

g.-medünmi (172b/04)

g.-mege (220a/12), (220a/13)

g.-megi (143a/05)

g.-mek (123a/14), (213a/04)

g.-mekden (195a/10)

g.-mekiçün (159a/04)

g.-mekligi (213a/07)

g.-mese (126b/02)

g.-meseyidük (219b/17)

g.-meye (209b/15), (212b/15)

g.-meyeler (125b/11)
g.-meyesin (190b/12), (190b/12), (190b/14)
g.-meyeydi (184a/03)
g.-meyince (186a/03)
g.-mez (131a/02), (145b/02), (180a/01),
(195a/01), (200a/12), (202a/02), (210a/03),
(216b/12)
g.-mezin (124a/03), (124a/05)
g.-miş (121a/13)
g.-müş (173b/09)
g.-se (138a/03), (163a/03), (215a/10)
g.-sekim (163a/02), (163a/04)
g.-sem (146b/08)
g.-señ (146a/17), (228b/01)
g.-sünler (208a/08)
g.-üb (173a/05), (228a/17)
g.-üñ (206b/17), (208a/13)
g.-ür (146b/04), (146b/14), (146b/15),
(146b/17), (147a/02), (147a/03), (160a/06),
(160a/08), (169a/14), (176a/14), (176b/08),
(212b/16), (213a/06), (213a/09)
g.-ürdi (132a/10), (144b/14), (193a/02)
g.-ürler (123a/04)
g.-ürmişse (222b/01)
g.-ürse (123b/03), (193a/01)
g.-ürsin (139a/13)
[= 172]

göre: Uygun şekilde olan.

g. (127a/13), (231b/10)
[= 2]

görgülü: Edebli, görgü kurallarını bilen ve uyan.

g. (134b/06), (142a/03), (142a/03)

[= 3]

görin-: Görünmek, açığa çıkmak.

g.-medi (121a/16)
[= 1]

görk: Görülesi, görkemli, gösterişli.

g. (135b/04)
g. + üz (198b/16)
[= 2]

görklü: Görülesi, görkemli, gösterişli olan.

g. (229a/07)
[= 1]

görmezlik: Körlük durumu.

g. (213a/01)
[= 1]

görüük-: Gözükmek.

g.-di (146a/01)
[= 1]

göster-: Göstermek.

g.-di (151b/05), (213b/05), (223a/04)
g.-diler (133b/03), (224a/09)
g.-dün (207a/07)
g.-e (213a/10)
g.-elüm (162b/10)
g.-em (198b/01), (198b/03), (220a/06)
g.-en (220a/08), (238b/17)
g.-ğıl (223a/04)
g.-mek (129b/11)
g.-meye (224b/09)
g.-ürse (209a/04)
g.-ürsün (207a/07)
[= 18]

götür-: Kaldırmak; gidermek.

g.-esin (239b/10)

g.-miş (222b/01)

g.-se (162b/16)

g.-üb (240b/02)

g.-üler (215a/14)

g.-üp (160b/10)

g.-ürler (138a/08)

[= 7]

götürücü: Götüren.

g. (183b/03)

[= 1]

götürül-: Götürülmek.

g.-di (149a/13), (149a/14)

g.-dü (149a/12)

g.-mez (149a/16)

[= 4]

gövde: Vücut, insan bedeni.

g. (173a/08)

g. + den (166a/10)

g. + ne (121b/01)

g. + si (173a/07), (173a/10)

[= 5]

göyün-: Yanmak.

g.-di (228b/09)

g.-eyidi (203b/10)

g.-üpdururam (230a/09)

[= 3]

göyündür-: Yandırmak, alevlendirmek.

g.-e (203b/16), (204a/02)

g.-ür (199a/16)

[= 3]

göz: Canlılarda görmeyi sağlayan organ.

g. (124a/11), (161a/12), (161a/14),

(188a/01), (209b/15)

g. + çegizi (196a/09)

g. + de (124b/03), (210a/05)

g. + e (144b/14), (144b/14), (213a/04)

g. + i (199b/09), (200a/16), (212b/15),

(212b/16), (222b/03), (222b/04), (227a/03),

(227a/07)

g. + in (224a/10), (224b/16), (227a/02)

g. + inden (199b/13)

g. + ine (210a/06)

g. + ini (196a/08), (228b/10)

g. + iyle (167b/12)

g. + ler (210a/03)

g. + leri (131a/02), (145b/02), (161a/14),

(170b/13), (198b/11), (222b/06)

g. + lerin (131a/05)

g. + lerinden (226a/10)

g. + lerini (152b/06)

g. + süz (222a/16)

g. + üm (222b/01), (228b/04)

g. + ün (227a/02)

g. + üñ (124b/01), (200a/11)

g. + üñi (144b/14)

g. + üñüzile (167b/13)

g. + ünden (175b/08)

[= 46]

gözsüz: *bk.* gözsüz.

g. (227a/03)

[= 1]

gözsüz: Âmâ, gözleri görmeyen (kimse).

g. (131a/03)

g. + ün (222b/03), (222b/06)
[= 3]

gū: <Far. 1. Ses. 2. Söyleyen.
g. (135b/02)
[= 1]

gūbegū: <Far. Söz söze (?).
g. (121a/03)
[= 1]

ġufrān: <Ar. Affetme.
g. + dur (126a/08)
[= 1]

ġulgūle: <Far. Gürültülü ses, velvele.
g. + kıllalar (219a/05)
[= 1]

gūr: <Ar. Gam, dert, keder.
g. (121a/02), (215a/12), (220b/15)
g. + a girdiler (166b/07)
g. + a girdüñüz (166b/04)
g. + da (163b/03), (220a/01)
g. + dan (218b/17), (219a/07)
g. + da yatmağ (219a/15)
g. + ma (219a/01)
g. + ndan (186a/11)
g. + undan (121a/17)
[= 13]

ġuşşa: <Ar. Üziintü.
g. (239a/12)
g. + lar (219b/08)
g. + ları (172a/08)
g. + yemezler (177a/07)
[= 4]

ġusūl: <Ar. Yıkanmak, ġusūl abdesti almak.

g. + ederler (168b/04)
g. + étmedüġiçün (237b/14)
[= 2]

ġuzza: *bk.* ġuşşa.
g. + lar (198b/10)
[= 1]

ġüç: *bk.* ġüç.
g. + édüb (228b/01)
g. + ile (139a/15)
g. + ini (129a/11)
g. + i yéter (143b/04), (188b/02), (198a/05)
g. + i yétmez (124a/01)
g. + üm (216b/10)
g. + üm yétmez (223a/02)
[= 9]

ġüç: Güç, kuvvet.
g. + ümüz (233b/01)
[= 1]

ġül: 1. Dikenli, hoş kokulu bir çiçek. 2. Tazelik.
g. (198a/08)
g. + lerin (198a/12)
[= 2]

ġül-: Gülmek.
g.-mekde (182a/04)
[= 1]

ġül-ġānde: <Ar. Açılmış ġül.
g. (240a/03)
[= 1]

ġülüş-: Karşılıklı olarak gülmek.
g.-ürler (170b/14)
[= 1]

ġüllāb: <Ar. Çengel, kanca.

g. (240b/15)

[= 1]

gümüş: bk. gümüş.

g. + ler (218b/14)

[= 1]

gümüş: Değerli bir maden.

g. (186b/14)

g. + den (187b/12), (190b/06), (191b/11),

(191b/14)

[= 5]

gün: Gün.

g. (119b/07), (121a/07), (121a/08),

(122b/11), (123a/13), (127a/11), (127a/11),

(127b/02), (127b/03), (130a/08), (131b/08),

(132b/13), (132b/17), (133a/01), (133a/01),

(133a/01), (133a/02), (140b/04), (141b/04),

(144a/13), (145a/01), (145a/02), (151b/12),

(155a/01), (159b/05), (159b/16), (162b/07),

(162b/10), (164a/16), (168a/10), (174a/10),

(176a/01), (178a/01), (180b/12), (181a/15),

(182a/07), (183a/04), (185b/14), (186a/12),

(186a/15), (186b/06), (186b/08), (186b/11),

(189b/11), (195a/15), (200b/11), (201a/08),

(207b/03), (207b/07), (210b/10), (213a/11),

(213b/01), (214a/05), (215b/14), (216a/04),

(216a/07), (217b/04), (217b/06), (217b/06),

(220a/04), (220a/10), (222a/09), (224a/02),

(224b/07), (225b/05), (225b/14), (225b/15),

(227a/13), (229a/08), (234a/05), (240a/06),

(240a/06), (240a/06), (241a/01), (241a/02),

(241a/03), (241a/04)

g. + çün (120a/11)

g. + de (121b/15), (124b/13), (128a/15),

(157b/05), (163b/08), (164b/08), (164b/13),

(165a/07), (168a/06), (213a/14), (225b/06),

(239a/06), (240b/06)

g. + den (127b/01)

g. + dür (128b/01), (164b/01), (164b/08),

(167b/05), (223a/03), (226b/16)

g. + i (119b/04), (120b/17), (149b/06),

(150b/11), (164a/07), (164b/08), (167b/05),

(176a/01), (181a/13), (219a/13), (238a/02)

g. + için (120a/07)

g. + inde (120a/15), (138a/02), (168b/04),

(199a/03), (218b/16)

g. + ine (164a/09)

g. + ini (143b/11)

g. + ki (122b/09), (157b/17)

g. + kim (127a/12), (127a/12), (128b/11),

(164b/04)

g. + lerinde (168a/07)

g. + üñ (164b/02)

g. + ündağı (150b/11)

g. + ünde (120a/05), (120a/09), (120b/01),

(122a/14), (138b/09), (143b/14), (147b/03),

(154a/16), (157b/06), (158a/12), (158b/03),

(161a/07), (161a/08), (161b/04), (162b/03),

(163b/16), (165a/02), (167a/13), (168a/01),

(169a/02), (199a/13), (218b/08), (219b/03),

(228b/04), (230b/14), (239a/10)

[= 152]

günāh: <Far. Günah.

g. (157a/12), (157b/03), (170a/12),
(172b/02), (185b/15), (197b/13), (197b/14),
(197b/15), (216a/06)
g. + da (124a/07)
g. + dan (157a/07), (157a/14), (165a/09),
(234a/08), (235a/01), (237b/09), (237b/17),
(238a/03)
g. + dur (157a/13), (215b/13)
g. + ı (142b/12), (157a/11), (159a/11),
(165a/16), (166a/03), (189a/05), (206b/06),
(226a/13)
g. + ıla (157b/01), (157b/02)
g. + ım (230a/02)
g. + ımı (228b/04)
g. + ın (140b/08), (142b/03), (142b/13),
(177b/14), (189a/02)
g. + ın (189a/07), (189a/11), (189a/13)
g. + ına (186a/02)
g. + ından (176a/05), (181b/09)
g. + ını (172a/17), (226a/15)
g. + ıydı (139a/01)
g. + işlese (142b/17)
g. + işleyeler (142b/01)
g. + kılduğ (227b/11)
g. + kılmağa (126b/17)
g. + kılmışam (227b/13)
g. + kılsa (157a/15)
g. + lar (125a/01), (126b/10), (169a/06),
(181b/10), (183b/03)
g. + larda (158a/06)
g. + lardur (125a/01)
g. + ları (127b/07), (151a/04), (236b/04)

g. + larıdur (139a/02)
g. + larımıza (233b/10)
g. + larından (153b/16)
g. + larını (142b/13)
g. + larumuzu (222a/02)
g. + larumuzu (220b/15), (233a/12),
(233a/13)
g. + laruğa (197b/17)
g. + uğ (124b/16)
g. + uğa (198a/02)
[= 73]

günāhkār: <Far. Günah işleyen, günahkar.

g. (190a/08), (220b/11), (228b/06)
g. + lar (119b/17)
[= 4]

gündüz: Gündüz.

g. (126a/15), (128b/01), (128b/02),
(133a/10), (144b/15), (152a/08), (154a/01),
(157a/12), (208a/03), (225b/14)
g. + de (189b/12)
g. + i (197a/06)
[= 12]

güneş: Güneş.

g. (126a/02), (126a/13), (126a/14),
(126a/16), (126a/17), (128b/12), (137a/13),
(150b/16), (184b/13), (186a/15), (186b/01),
(195a/14), (195a/15), (195a/16), (196b/03),
(198a/07), (202a/07), (202a/08), (203b/15),
(203b/16), (226b/01), (234b/16)
g. + e (126a/15)
g. + i (193b/15)
g. + nūrı (121a/03)

g. + üj (150b/16), (203b/13)

[= 27]

günlük: O güne ait olan.

g. (175a/05), (213b/04)

[= 2]

güreş: İki kişi arasında el ve ayak oyunlarıyla

yapılan kurallı mücadele.

g. (140b/05)

g. + dutmağa (140b/05)

[= 2]

gürüldü: Gürültü.

g. (135b/05)

[= 1]

güy-: Bir durumu ya da olguyu beklemek, durmak.

Yerinde saymak.

g.-erdikim (193a/16)

g.-ersin (194a/16)

[= 2]

güyâ: <Far. Sözde, sanki.

g. (138a/11), (140a/12), (143b/04),

(161b/08), (161b/11), (165b/03), (170a/10),

(172b/17), (173b/03), (173b/04), (174a/05),

(178b/16), (179b/12), (181a/03), (182a/13),

(193a/17), (195a/06), (197a/04), (197b/15),

(200b/03), (211a/15), (211b/01), (218b/03)

[= 23]

güyegü: Damat.

g. (163a/01), (225a/11)

[= 2]

güz: Sonbahar.

g. (169a/05)

[= 1]

güzel: Göz ve kulağa iyi hoş gelen.

g. (238a/14)

[= 1]

-H-

ha: Arap alfabesinin yedinci harfidir.

h. (165b/11), (165b/12), (180a/01)

h. + sı (202b/04)

[= 4]

habbe: <Ar. Buğday tanesi.

h. (159b/05)

h. + ler (158b/10)

[= 2]

habbîb sev maşî'te: <Ar. Şu görülen nesneyi.

h. (236a/02)

[= 1]

hâbe'l-emelü: <Ar. Rica edilmek, rica etmek.

h. (236b/07)

[= 1]

haber: *bk.* haber.

h. (131b/09)

h. + in (140b/08)

h. + iñ (212a/10)

h. + leri (164b/09)

h. + vërdikim (140b/17)

h. + vëür (123b/03)

[= 6]

haber: <Ar. Haber.

h. (131b/11), (136a/11), (182b/08),

(187a/16), (233b/12), (234b/01), (234b/02),

(234b/03), (234b/04), (234b/04), (234b/05),

(234b/06)

h. + de (152a/06), (225a/17), (227a/12),
(229a/01)
h. + dür (187a/16)
h. + êtdi (131b/04), (152b/06), (234a/16)
h. + i (145a/14), (146a/04), (146a/07),
(152a/15), (152b/16), (160a/04), (162b/03),
(182a/02), (187a/13), (226b/06)
h. + ile (239a/07)
h. + in (157b/17)
h. + in degürgil (182b/01)
h. + in kesdi (133a/03)
h. + irişmedi (172b/08)
h. + lerini (158b/01)
h. + ümi (195a/13)
h. + ümüzi (195b/15)
h. + vër (132b/10), (191b/13), (192b/16),
(193a/13), (195a/07), (217b/07), (237b/08)
h. + vërdi (134a/06), (145b/05), (165b/07),
(171b/04), (181a/05), (192a/16), (201a/04)
h. + vërdikim (183a/12)
h. + vërdiler (146b/09)
h. + vërdük (171b/05)
h. + vërem (132b/12)
h. + vëresin (195a/11)
h. + vëreyin (194b/09)
h. + vërgil (146a/06), (150a/06)
h. + vërinilmedi (172b/08)
h. + vërmeyeyin (217b/06)
h. + vërmezse (194b/08)
h. + vërü (145b/04)
h. + vërüj (234b/08)
h. + vëür (121a/09), (158a/08), (211a/01)

[= 68]

haberlü: < Ar. + Tr. Haberi olan.

h. + dür (163b/08)

[= 1]

habersüz: < Ar. + Tr. Haberi olmayan.

h. (137b/08)

[= 1]

habeş: Osmanlı zamanında bir eyalet.

h. + e (175a/01)

[= 1]

habeşeyyi: < Ar. Habeş şehri.

h. (175a/02)

[= 1]

habîb: *bk.* habîb bin adi.

h. (239a/01)

h. + im (185a/01)

h. + ine (148a/04), (204b/08)

h. + üm (151b/08), (185a/12), (185a/17),

(190a/10)

[= 8]

habîb bin adî: Hubeyb bin Adi, sahabi.

h. (121b/06)

[= 1]

habîş: < Ar. Kötü, kötülük.

h. + cān (121a/11)

[= 1]

hâc: < Ar. Hristiyanların kutsal işareti.

h. + a şapanlar (154b/09)

h. + ları (131b/03)

[= 2]

hacalet: < Ar. Utanma, arlanma, mahcub olm

h. (204b/01)

[= 1]

ḥacc: < Ar. İslama göre kurban bayramında Kabe'yi ziyarete etme görevi.

h. (158a/03), (165a/10)

h. + dur (202b/10)

h. + in (227b/12)

h. + kıllurlar (155b/17)

h. + ları (227b/01)

h. + u'umre (194b/13)

[= 7]

ḥāce: < Far. Hoca.

h. (186a/06), (199b/11), (199b/14),
(199b/16), (200a/01), (200a/02), (200a/04),
(207b/09)

[= 8]

ḥacet: *bk.* ḥācet.

h. + üj (229b/17)

[= 1]

ḥācet: < Ar. Dilek.

h. (135b/04), (185b/12), (209b/02),
(210a/15)

h. + dileridi (144b/17)

h. + i (229b/15)

h. + in (209b/02), (240a/08)

h. + ler (179b/06)

h. + leri (122a/04), (206a/15), (234a/17)

h. + lerini (187b/17)

h. + lerünji (140b/02), (179b/14)

h. + olcağ (222a/12)

[= 16]

ḥāci: < Ar. Hac ibadetini yerine getiren.

h. + lar (155b/17), (161b/13), (162a/04)

h. + ların (160a/10), (162a/04), (238a/05)

h. + ların (227b/12)

[= 7]

ḥacil: < Ar. Utanmak.

h. (198a/07)

[= 1]

ḥadd: < Ar. Sınır, seviye.

h. + i (173a/10)

[= 1]

ḥadice: Hz. Muhammed'in eşi.

h. (134b/01), (137b/02), (137b/03),
(145a/02), (145a/11), (145a/15), (145b/01),
(145b/03), (146a/03), (178a/05)

h. + nünj (145b/02)

h. + ye (145a/14), (146a/02)

[= 13]

ḥādim: *bk.* ḥādim.

h. (225a/02)

h. + larına (224a/05)

[= 2]

ḥādim: < Ar. Hizmet eden, hizmetçi.

h. (225a/04)

h. + a (225a/01)

h. + lar (224a/06)

[= 3]

ḥadīs: < Ar. Hz. Muhammed'in sözleri, davranışları ve başkının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketler.

h. (129b/04), (191a/12)

h. + de (121a/05), (121b/11), (129a/13),

(133b/04), (143b/16), (151a/05), (154a/15),

(163b/13), (175b/17), (177b/12), (208a/05)

h. +  derdi (180b/11)
h. + i  uds  (191a/17)
h. + i  uds d r (203b/04)
[= 16]

hafta: <Far. Yedi g n.

h. (136b/04), (199a/02)
h. + da (176b/06)
[= 3]

hak yık: <Ar. Hakikatler, ger ekler.

h. + dan (205b/16)
[= 1]

hak kat: <Ar. Ger ekler, doğrular.

h. (120a/01), (210a/16)
h. + de (126b/09), (207b/13)
h. + e (202a/12)
h. + inde (206a/05)
[= 6]

hak k : <Ar. Ger ek.

h. + sin n (160a/16)
[= 1]

hak k l ğ: <Ar. + Tr. Doğruluk.

h. + ma (210a/07)
[= 1]

hak m: <Ar. H kmeden.

h. + i (230b/14)
[= 1]

hak m: <Ar. Hakikatleri bilen, hikmetli.

h. (194b/15), (205b/11)
h. + ler (210b/01)
h. + sin (133b/17)
[= 4]

hak r: <Ar. Hor g rme, aŐađılama.

h. (233b/14)

[= 1]

hak k: <Ar. 1. Hisse, pay. 2. Doğruluk.

h. (155b/05), (169a/13), (192a/12),
(192a/17), (206a/06), (234a/09), (234a/10),
(235a/02), (235a/03), (235a/07), (237a/06),
(238b/07), (238b/10)

h. + a (139a/15), (167a/15)

h. + d r (237b/05)

h. + dur (199a/01), (237a/05), (237b/05),
(238b/07)

h. +   (124b/06), (129b/12)

h. + imda (190a/02), (190a/03), (190a/04),
(190a/12), (190a/13), (190a/15), (190a/16)

h. + imdadur (190a/08)

h. +  n (135a/17)

h. + ma (196b/09)

h. + mda (120a/17), (121b/03), (121b/06),
(121b/11), (123b/10), (129b/11), (131a/16),

(133b/11), (147b/04), (162a/06), (165a/16),
(166b/04), (166b/09), (166b/16), (170b/01),

(170b/02), (170b/03), (170b/05), (170b/05),
(170b/06), (170b/12), (170b/13), (170b/15),

(176b/03), (176b/04), (176b/06), (176b/06),
(178a/01), (190a/02), (190a/04), (190a/05),

(190a/08), (190a/12), (190a/14), (190a/15),
(190a/17), (192b/04), (232b/05), (234a/14),

(239b/14)

h. + imdadur (180a/11)

h. +  m (230a/17)

h. +  y n (123a/04), (123a/05), (123a/07),
(126a/13), (126a/13), (126a/14), (126a/14),

(126a/14), (126a/16), (126b/02), (126b/03),
(126b/03), (126b/04), (126b/04), (126b/04),
(128a/17), (128b/03), (133a/10), (133a/11),
(133a/12), (135b/11), (141a/17), (141a/17),
(141b/14), (142a/02), (146b/07), (147a/10),
(162a/01), (162a/02), (162a/05), (169a/08),
(169a/09), (169a/09), (169a/10), (169a/16),
(170a/01)
h. + ıyçüinki (160b/02), (160b/06),
(222b/06), (222b/10), (222b/15), (223a/08),
(223a/17)
h. + ıyçüinkim (123a/08), (126a/17),
(126b/11), (128b/01), (142a/08), (160b/04),
(160b/08), (160b/10), (160b/13), (162a/05)
h. + resülinin (145b/14)
h. + sin (237a/04)
h. + unğdur (238b/14)
[= 130]

hakk: < Ar. Tanrı.

h. (140b/11), (145a/17)
h. + dan (239a/15)
h. + te'ālā (119b/07), (120a/15), (120a/16),
(120b/01), (120b/08), (120b/15), (121a/08),
(121a/10), (121b/01), (121b/04), (121b/14),
(122a/02), (122a/07), (122a/14), (122a/15),
(122b/01), (122b/05), (122b/08), (122b/14),
(123b/03), (123b/14), (124b/15), (126a/03),
(126a/11), (126b/04), (126b/11), (126b/13),
(127a/15), (127a/17), (127b/03), (127b/07),
(128a/06), (128a/09), (128a/13), (128a/17),
(128b/05), (128b/08), (128b/10), (130a/07),
(130b/05), (131a/05), (132a/02), (132a/07),

(132a/15), (132b/06), (132b/09), (133a/06),
(133b/08), (133b/09), (134a/01), (134a/03),
(134a/05), (134b/07), (135a/08), (135a/16),
(135b/08), (137a/01), (137a/04), (137a/06),
(137a/09), (137b/15), (137b/17), (138a/14),
(138b/06), (139a/02), (139a/13), (140a/04),
(140a/13), (140b/03), (141a/10), (141b/02),
(141b/15), (142b/02), (142b/04), (142b/07),
(142b/09), (142b/11), (142b/12), (142b/16),
(143b/04), (143b/11), (143b/12), (143b/15),
(144a/01), (144a/07), (144a/15), (144b/01),
(144b/06), (144b/17), (145b/06), (146b/13),
(147a/03), (147a/12), (147b/06), (148a/02),
(148a/03), (148a/12), (148a/14), (148b/07),
(148b/10), (148b/11), (148b/13), (149a/05),
(150a/02), (150a/07), (150b/02), (150b/06),
(151b/04), (151b/07), (152a/04), (152a/09),
(152b/10), (152b/11), (152b/12), (152b/13),
(152b/14), (152b/16), (152b/17), (153a/03),
(153a/10), (153b/01), (153b/03), (153b/15),
(153b/16), (154a/07), (154a/09), (154a/13),
(154a/16), (155a/14), (155b/13), (156a/14),
(156b/11), (156b/13), (156b/17), (157a/14),
(157a/15), (157b/01), (159a/10), (159b/03),
(159b/07), (159b/17), (160b/01), (161a/05),
(161a/16), (161b/11), (161b/15), (162a/04),
(162b/03), (163a/11), (163b/05), (163b/10),
(163b/15), (164b/01), (164b/10), (164b/14),
(165b/05), (165b/07), (165b/14), (166a/16),
(166b/15), (168a/08), (168b/03), (168b/06),
(168b/17), (169a/04), (169a/06), (169b/01),
(169b/07), (169b/10), (170a/01), (170a/10),

(171a/07), (171a/14), (171b/04), (171b/08),
(172a/13), (172a/14), (172a/17), (172b/13),
(173a/15), (173b/01), (173b/14), (174a/05),
(174a/13), (175a/02), (175a/13), (175b/09),
(175b/17), (177b/10), (177b/13), (178a/07),
(178a/10), (178b/11), (179a/08), (179b/05),
(180a/03), (180b/04), (181a/03), (181b/02),
(182a/11), (182a/13), (182b/08), (183a/02),
(183a/12), (183a/14), (183b/01), (183b/07),
(184a/05), (184a/16), (184b/15), (184b/17),
(185a/17), (185b/10), (185b/11), (185b/17),
(186b/14), (187a/09), (187b/14), (188a/08),
(188a/11), (188b/03), (188b/09), (188b/12),
(190b/04), (190b/07), (191a/01), (191a/14),
(191b/06), (192a/08), (192a/16), (192b/02),
(192b/13), (192b/14), (192b/16), (193a/05),
(193a/17), (193b/03), (195a/07), (195a/08),
(195b/11), (197a/04), (197b/16), (198a/03),
(198a/16), (198b/04), (199a/02), (200b/02),
(200b/04), (200b/07), (201a/04), (203b/02),
(204b/08), (205a/01), (205a/05), (205a/07),
(205b/04), (205b/06), (206b/09), (207b/17),
(208a/06), (208a/11), (208b/06), (210b/15),
(211a/01), (211a/13), (211a/15), (211b/02),
(212a/04), (212a/11), (212b/01), (212b/11),
(214a/12), (214b/10), (214b/12), (215a/01),
(215b/01), (215b/06), (216a/17), (216b/12),
(218a/09), (218b/03), (218b/08), (218b/17),
(219b/03), (219b/05), (220b/08), (224a/16),
(224b/06), (224b/12), (225a/09), (225a/14),
(231a/15), (231a/16), (231b/03), (232a/05),
(232a/11), (232b/02), (240b/06)

h. + te'ālāda (163b/08)
h. + te'ālādan (124a/15), (144b/13),
(145a/03), (152b/08), (206b/12), (216a/09),
(226a/16), (227b/01), (231a/17)
h. + te'ālānun (124b/07)
h. + te'ālānuḡ (124a/12), (140a/17),
(148b/07), (150b/12), (153b/08), (156a/17),
(160a/15), (165b/15), (167a/09), (168a/02),
(174a/03), (175b/08), (180a/11), (196b/12),
(196b/14), (197b/06), (197b/08), (199a/14),
(202b/15), (203a/07), (208a/08), (208a/13),
(216a/15), (232b/10)
h. + te'ālāya (126a/11), (152b/07)
h. + te'ālāyı (217a/01), (232b/02)
[= 340]

hakkāki: <Ar. Gerçek.

h. (146a/16), (147a/06), (147a/16),
(147a/17), (167a/06), (167b/01), (171a/07)
[= 7]

hakkake hakkān: <Ar. "Hakkıyla yerine getirmek".

h. (236b/16)
[= 1]

hāl: <Ar. Durum.

h. (155b/16), (166a/09), (171b/04),
(171b/13), (180a/06), (180a/07), (210b/16),
(211a/07), (211b/13), (233a/07)
h. + de (153b/08), (155a/01), (172a/17),
(230a/07), (230b/03), (230b/04), (239a/12)
h. + den (180a/08), (180a/10)
h. + denkim (171b/04)
h. + e (142a/14), (157b/16)

h. + i (131b/09), (158b/15), (159a/09),
(172a/15), (172a/16), (177a/17), (213a/06)
h. + idür (166a/09)
h. + ile (228b/05)
h. + inde (172b/01), (172b/01), (172b/02),
(172b/02), (207a/04), (207a/06)
h. + inden (134a/06), (211a/01)
h. + ini (163b/07)
h. + i olmaz (123a/11), (123b/01)
h. + iyle (235a/17)
h. + lerin (122a/02)
h. + üm (145a/12)
h. + üñ (119b/02), (179b/04)
[= 47]

hāl: *bk.* hāl.

h. + inden (219b/04)
h. + i olmaya (154a/01)
[= 2]

hālāş: < Ar. Kurtulma, kurtuluş.

h. + èyle (236b/10)
[= 1]

hālāvet: < Ar. Tatlılık.

h. + inüñ (185a/04)
[= 1]

hālāyık: *bk.* hālāyık.

h. (121a/17), (164b/04), (166a/06)
[= 3]

hālāyık: < Ar. Hizmetçi, köle.

h. (131a/11), (135b/07), (138a/12),
(153a/16), (157b/12), (159a/12), (164b/06),
(166a/01), (181a/10), (181a/16), (206a/17)

h. + a (138a/10), (147b/05), (178b/02),
(182a/06), (197a/12)
h. + dur (169a/17)
h. + ı (137a/12), (217a/12)
h. + ıñ (179a/07), (217b/15)
h. + ını (163a/07)
h. + lar (120a/14), (150b/11), (227a/14)
h. + larıñ (227b/01)
h. + uñ (217a/09), (218a/05)
[= 28]

hālet: < Ar. Haller.

h. + i vāhıde (166a/12)
[= 1]

hālık: < Ar. Halk eden, yaratan. Tanrı.

h. + dan (208b/15)
[= 1]

hālīf: *bk.* hālīfe.

h. + e (229b/04)
[= 1]

hālīfe: *bk.* hālīfe.

h. (224a/08), (224a/10)
[= 2]

hālīfe: < Ar. Birinden sonra gelen, yerine bakma,
vekil.

h. (202b/05), (224a/13), (224b/03),
(224b/05), (224b/10), (224b/14), (224b/17),
(225a/04), (225a/05), (225a/06), (225a/08),
(229b/01), (229b/04), (229b/07)
h. + den (202b/07)
h. + nüñ (224b/03), (224b/15), (229a/17)
h. + si (207b/15)
[= 19]

ḥalīfeliḥ: < Ar. + Tr. Halife olma durumu.

h. (153a/07)

[= 1]

ḥalīfetu'z-zamān: < Ar. Zamanın halifesi.

h. (229b/06)

[= 1]

ḥālīḥ: *bk.* hālīḥ.

h. (212b/07), (215a/05)

[= 2]

ḥālīḥ-ilā-yezāl: < Ar. Sonu olmayan yaratıcı, sonsuz.

h. (212b/05)

[= 1]

ḥālīḥe'd-duhūr: < Ar. Şiddetle uzaklaştırmak,

kovmak.

h. (169b/07)

[= 1]

ḥālīḥunā: < Ar. “Helak olacak”.

h. (175b/04)

[= 1]

ḥālīl: İbrahim Halil.

h. + e (226a/17)

[= 1]

ḥālīme: Hz. Muhammed'in süt annesi.

h. (135a/17), (135b/01), (135b/04),

(136a/10), (136a/11)

[= 5]

ḥālīḥ: < Ar. Gerçek.

h. + kıılır (191b/05)

[= 1]

ḥālīyā: < Ar. Şimdiki anda, şu anda.

h. (213a/13)

[= 1]

ḥālīyye: *bk.* ḥālīyā.

h. + dür (211b/13)

[= 1]

ḥālḥ: < Ar. Halk.

h. (209b/16), (239a/07)

h. + a (137a/17), (149b/11), (194b/07)

h. + adan (209b/03)

h. + dan (236a/07), (239a/04)

h. + ı (169b/12), (170b/13), (238a/10)

h. + ıḥ (238b/03)

h. + ma (205b/13), (213a/03)

h. + mı (140a/10)

h. + işinden (140b/10)

h. + uḥ (170b/09), (237b/15)

[= 18]

ḥālīlāc: < Ar. Pamuk veya yünü bu iş için yapılmış

bir âletle, tokmak ve yay ile kabartan kimse, pamuk

atıcısı.

h. (195a/16)

h. + panbuḡı (165a/03)

[= 2]

ḥālvet: < Ar. Kenara çekilme, yalnızlaşma.

h. (146a/02)

h. + de (176b/17), (215b/15)

h. + kııldı (219a/17)

[= 4]

ḥālvet: *bk.* ḥālvet.

h. (200a/06), (219b/04)

h. + lerde (144b/15)

[= 3]

ḥāmām: < Ar. Yıkılacak yer.

h. + a (218a/13)

h. + dan (219a/07)
[= 2]

ḥamd: < Ar. Övme.
h. + edenleri (232a/05)
h. + ni (232a/06)
[= 2]

ḥamedānī: Yusuf el-Hemedanî.
h. (209b/12)
h. + de (192a/09)
[= 2]

ḥamil: < Ar. Taşıyan, yük taşıma.
h. + étidi (143b/10)
[= 1]

ḥamir: < Ar. İçki mayası.
h. + içdi (158a/06)
[= 1]

ḥamiyyet: < Ar. Vatan koruma duygusu.
h. + éyler (193b/04)
[= 1]

ḥamle: Düşman karşısında yapılan saldırı, hücum.
İleriye doğru atılma.
h. + kıldı (148a/01)
[= 1]

ḥammād: Hammad bin Ebu Süleyman. Ebu
Hanefi'nin hocası.
h. + dan (134a/09)
[= 1]

ḥammām: *bk.* ḥamām.
h. (218b/10)
h. + a (168b/04), (200a/04), (218b/10)
h. + dur (168b/03)
[= 5]

ḥamza: Hz. Muhammed'in amcası.
h. (121b/02), (171a/02)
h. + ya (121b/05)
[= 3]

ḥamza: *bk.* ḥamza.
h. + nuḡ (121b/03)
[= 1]

ḥan: Kağan.
h. (162b/09)
[= 1]

ḥan: *bk.* ḥan.
h. (162b/04), (162b/05), (162b/13)
h. + uḡ (162b/06)
[= 4]

ḥanīfe: Ebu Hanefi.
h. (202b/08)
[= 1]

ḥannās: < Ar. Şeytan, iblis.
h. (216b/15), (216b/16), (217a/06),
(217b/01)
h. + dur (216b/15)
h. + kim (217a/08)
h. + uḡ (217a/17)
[= 7]

ḥannāş: *bk.* ḥannās.
h. + uḡ (217a/04)
[= 1]

ḥarāb: < Ar. Yıkık dökük, bitik, viran.
h. (222b/17)
[= 1]

ḥarāb: *bk.* ḥarāb.
h. + kıldı (131b/03)

[= 1]

ḥarābāt: < Ar. Yıkıklar, dökükler, bitikler, vîranler.

h. (224a/07)

h. + a (158b/16)

[= 2]

ḥarāb yebāb: < Ar. Yıkık dökük.

h. + ola (157b/08)

[= 1]

ḥarām: < Ar. Haram, yasak olan.

h. (123a/03), (128b/07), (194b/13),

(194b/14), (194b/15)

h. + a (124b/01), (158a/14)

h. + da (151a/09)

h. + dan (124a/08), (125b/03), (237a/01)

h. + dur (122b/16), (141b/11)

h. + êde (122b/09)

h. + kıldı (119b/07), (122b/14), (122b/15)

h. + oldu (226b/10)

h. + olmasunkim (123a/01)

h. + yémek (197b/14)

[= 20]

ḥarāmī: < Ar. Haydut, yol kesen, eşkıya.

h. + den (129a/04)

[= 1]

ḥarac: *bk.* ḥarc.

h. + etmekden (124b/15)

[= 1]

ḥarc: < Ar. 1. Para verme, harcama işlemi. 2. Emek verme.

h. + êde (130a/12)

h. + êdenünj (128b/15)

h. + êtdi (124a/09), (168a/02)

h. + êyledi (131b/01)

h. + êyledüm (124a/02)

h. + kıldı (124a/05)

[= 7]

ḥardal: < Ar. Turpgiller familyasından, sarı veya beyaz çiçekli, sert ve yakıcı tohumu hekimlikte kullanılan otsu bitki.

h. (159b/07)

[= 1]

ḥarem: < Ar. Belirli kısmın girmesine izin verilen yer.

h. + de (174a/17)

h. + e (234a/12)

[= 2]

ḥarf: < Ar. Cümleleri oluşturan sesler.

h. (172a/12), (192a/04), (201b/05)

h. + den (148a/05), (200b/12), (203a/04)

h. + dür (122a/12), (125b/17), (128a/04),

(132a/12), (138a/17), (141a/08), (144a/10),

(148a/11), (154b/03), (157a/08), (160a/09),

(163b/14), (166a/14), (169a/01), (170a/05),

(173b/17), (175b/15), (177b/09), (179b/02),

(180b/16), (182a/09), (184b/03), (189b/11),

(199a/10), (202a/10), (209b/17), (213b/11),

(216a/14)

h. + i (189b/14), (201b/09)

h. + idür (200b/13)

h. + in (204b/04)

h. + i nidādur (179b/17)

h. + i temyîzçündür (180a/01)

h. + i tenbîhdür (180a/01)

h. + lerin (199a/13)

h. + lerinüñ (200b/13)
h. + üñ (201b/04)
[= 44]

ḥarīr: < Ar. İpek.
h. + ler (146a/11)
[= 1]

ḥarīre: Sıcaklık, bunaltı.
h. (183a/02)
[= 1]

ḥarīş: < Ar. Hırslı kişi.
h. (183a/14), (235a/08)
h. + dür (163a/15)
[= 3]

ḥarīş bin ḳays: Peygamberle yüzyüze görüşen arap şair. Ebu Kays.
h. (180a/14)
[= 1]

ḥarḳīl: Peygamber adı. Zülkif peygamber de olduğu söylenen bir peygamber.
h. (151b/14)
[= 1]

ḥārūn: Hz. Musâ'nın kardeşi, peygamber.
h. + ı (119b/09)
[= 1]

ḥārunu'r-reşīdi biremekīn: Harunu'r Reşīd.
h. (224a/04)
[= 1]

ḥārut: < Ar. Kur'an'da adı geçen melek.
h. + dan (238a/09)
[= 1]

ḥāş: *bk.* ḥāş.
h. + ı (224a/08)

h. + lar (219a/08)
[= 2]

ḥāş: < Ar. Bir şeye özgü.
h. + ı (224a/11)
[= 1]

ḥasan: *bk.* ḥasan-ı başrī.
h. (123a/09), (126b/15), (135a/03),
(138b/17), (141b/01), (149b/04), (153a/08),
(156b/10), (159b/09), (159b/09), (159b/11),
(159b/12), (160b/14), (177a/05), (209a/14),
(209b/13)
h. + a (153a/06)
h. + dan (138a/05)
h. + dankim (150b/14), (156b/09),
(180b/11)
h. + ı (119b/11)
[= 22]

ḥasan-ı başrī: Basralı meşhur din alim ve zahidi.
h. (139b/04), (168a/16)
[= 2]

ḥaseb neseb: < Ar. Soy sop.
h. (167a/15)
[= 1]

ḥased: < Ar. Kiskanma, çekememe.
h. (197b/15), (215a/17), (215b/02),
(215b/13), (216a/12)
h. + eder (216a/05)
h. + gelmemişdür (216a/11)
h. + i (216a/11)
h. + inden (220a/04)
[= 9]

ḥāşekī: *bk.* ḥāşekī.

h. + ler (218a/12)
[= 1]
hāšekī: < Ar. Gözde olan kişiler.
h. + lerini (218a/12)
[= 1]
haşel: < Ar. Hasıl olmak.
h. (236b/08)
[= 1]
hasenāt: < Ar. İyilik, hayırlı ve güzel iş.
h. + a (206b/06)
[= 1]
hāşıl: < Ar. Meydana çıkan.
h. (240a/12)
h. + dır (143a/02)
h. + dur (169b/03)
h. + ola (163b/12), (190b/02), (240b/11),
(240b/15)
h. + oldı (236b/08)
h. + oldu (200a/03)
h. + olmağın (233a/15)
h. + olmaz (125b/04), (202a/06), (202a/05),
(202a/08)
h. + olur (210b/16)
h. + udur (201b/10)
[= 16]
haşımsuz: < Ar. + Tr. Düşmansız.
h. (125a/12)
[= 1]
hasiret: *bk.* hasret.
h. (169a/11)
[= 1]
hāşiyyet: < Ar. Husus, fayda.

h. (201a/08)
h. + lerin (151a/02)
h. + lerüj (145a/16)
[= 3]
hasret: < Ar. Kavuşma arzusu, istek.
h. (159a/06)
h. + inden (230a/09)
[= 2]
hasta: < Far. İncinmek, yaralanmak.
h. (214a/03), (218a/06)
h. + oldı (182a/06), (182a/07), (225a/08)
[= 5]
hastalığ: *bk.* hastalık.
h. + ından (214b/06)
[= 1]
hastalık: < Far. + Tr. Hastalık.
h. (165a/12), (171b/03)
h. + dur (123b/05)
h. + lar (123a/14)
[= 4]
hasūd: < Ar. Kıskaç, hased eden.
h. (220a/10)
[= 1]
hasūdlik: < Ar. + Tr. Kıskaçlık.
h. (215b/03)
h. + dan (215b/04)
h. + kıla (215a/17)
[= 3]
hasunudlık: *bk.* hasūdlik.
h. + dan (216a/06)
[= 1]
haşpa: < Far. Kızamık hastalığı.

h. (173a/14)
[= 1]
hāšā: <Ar. Asla, katiyen.
h. (129a/02), (145a/15), (180b/03),
(206a/14)
[= 4]
hāšimī: <Ar. Bayramilik ve Melamilik etkisi taşıyan
Celveti tarikati kolu.
h. + den (237a/17)
[= 1]
hāšir: *bk.* hāšir.
h. (237b/02)
[= 1]
hāšir: <Ar. Toplanma, kıyamet günü.
h. + gününde (239a/10)
[= 1]
hāt: *bk.* hādd.
h. + dur (201a/17)
[= 1]
hātā: <Ar. Yanlış, doğru olmayan.
h. + lar (183b/03)
h. + larumuzu (222a/03)
[= 2]
hātāb: <Ar. Odun.
h. (183b/07)
[= 1]
hātem-i tāy: *bk.* hātem-i tāy.
h. + uḡ (162a/14)
[= 1]
hātem-i tāy: Cahiliye dönemi cömertliği ile ünlü şair.
h. (162a/13)
[= 1]

hātır: *bk.* hātır.
h. + ında (124a/13)
[= 1]
hātır: <Ar. Hafızaya getirme durumu.
h. + ı (153a/10)
[= 1]
hātif: <Ar. Seslenmek.
h. + den (228b/14), (230a/15)
[= 2]
hātım: *bk.* hātım.
h. + kılalum (209a/05)
[= 1]
hātım: *bk.* hātım.
h. + etmek (190b/10)
h. + kıla (188b/02)
h. + kıldı (215b/02)
[= 3]
hātım: <Ar. Bitirme, son bulma.
h. + etmişce (188b/03)
[= 1]
hātā: <Ar. Üstelik, bile, bundan başka.
h. (152a/07), (162a/17), (168a/04),
(173a/11), (230a/14), (239a/05)
[= 6]
hātım: Kadın.
h. + laruḡa (194a/07)
[= 1]
havā: <Ar. Gökyüzü ile yeryüzü arasındaki kısım.
h. + da (163a/04), (165a/05), (230b/05)
h. + dan (136b/06)
h. + ya (165a/04)
[= 5]

ḥavāle: < Ar. Başka bir kimseye bırakma, devretme.

h. (205a/03)

h. + éyle (235b/14), (236b/15)

h. + éyledikim (144a/15)

h. + kılasın (208b/02)

h. + kıldı (205a/14), (218a/10)

[= 7]

ḥavāyic: < Ar. İhtiyaçlar.

h. + in (238a/05)

[= 1]

ḥāviye: < Ar. Cehennem yedinci katı. Cehennem

ateşi.

h. (165b/04), (165b/07)

h. + tamusı (165b/08)

h. + tamusıdur (165a/15)

[= 4]

ḥavlu: Herhangi bir şeyi kurutmak için kullanılan

ipekli kumaş.

h. (238b/14)

[= 1]

ḥavz: Etrafı betonla çevrilmiş içi dolu su.

h. + dan (178b/03)

h. + dur (178a/14)

h. + ı mevrūd (194b/16)

h. + uḡ (178a/17)

[= 4]

ḥay: Şaşırma ünlemi. “hay”.

h. (162b/13)

[= 1]

ḥayā: < Ar. Utanma.

h. (194b/12)

[= 1]

ḥayber: Medine'nin yakınlarında bulunan yerleşim

yeri.

h. (234a/05)

[= 1]

ḥayber: *bk.* ḥayber.

h. + dür (234a/01)

[= 1]

ḥayır: *bk.* ḥayr.

h. (124b/06), (159a/13), (159a/17),

(159b/01), (163b/16)

h. + dan (158a/01), (163b/06)

h. + lar (142b/16)

h. + olmaya (163a/09)

h. + ummazlar (177a/04)

[= 10]

ḥayṭu'l-ebābi: < Ar. “İçindeki kapıları kapat”.

h. (172a/02)

[= 1]

ḥayiz: < Ar. Kadınların adet döneminde cinsel

organlarından gelen kan.

h. + den (237b/14)

[= 1]

ḥayr: < Ar. Hayır, iyilik.

h. (126b/06), (165a/09), (185b/10),

(233a/03), (233a/17)

h. + dur (212b/11)

h. + ı (232a/18)

h. + ı du'ādan (234a/03)

h. + mı (163b/09)

h. + larıyla (125a/01)

[= 10]

ḥayr: *bk.* ḥayr.

h. + ından (147b/05)

h. + uñı (232b/16)

[= 2]

ḥayrāt: < Ar. Hayırlar.

h. + a (142b/10)

h. + lar (120a/07)

[= 2]

ḥayrān: < Ar. Şaşırmış kimse.

h. + buldı (137a/17)

h. + dur (206a/04), (206b/03)

h. + olalar (164b/06)

[= 4]

ḥaysiyyet: < Ar. Onur, itibar, şeref.

h. + iledür (213a/07)

[= 1]

ḥayur: *bk.* ḥayr.

h. (148b/10)

[= 1]

ḥayvān: < Ar. Canlı varlık.

h. (129a/04), (160a/14)

h. + ıñ (160a/12)

h. + lar (166a/07), (234a/07)

[= 5]

ḥayvānāt: < Ar. Hayvanlar.

h. + a (237b/12)

h. + ıñ (235a/13)

[= 2]

ḥayvāncık: < Ar. + Tr. Küçük hayvan.

h. + lar (160a/13)

[= 1]

ḥayvānıg: < Ar. + Tr. Hayvan olma.

h. + ıla (160a/14)

[= 1]

ḥāzır: < Ar. Hazır.

h. + olmak (190b/11)

[= 1]

ḥāzır: *bk.* ḥāzır.

h. (142b/06)

h. + dur (165b/16)

h. + geldi (228b/07)

[= 3]

ḥazīne: *bk.* ḥazīne.

h. (199a/09)

h. + sidür (199b/16)

h. + sin (229a/17)

h. + sinde (200b/05)

[= 4]

ḥazīne: < Ar. Hazine.

h. + leri (157b/10)

h. + sidür (199a/08)

[= 2]

ḥazret: < Ar. 1. Allah'ın huzuru, katı. 2. Saygı sözü.

h. + e (119b/12), (189b/08), (189b/15),
(226a/11)

h. + i (121b/12), (127a/02), (128a/07),

(128b/11), (129a/13), (132b/03), (133b/17),

(134a/10), (137a/02), (138b/01), (141a/04),

(141a/09), (145a/11), (145b/05), (146a/17),

(151b/05), (151b/12), (151b/16), (159b/17),

(160a/09), (161a/16), (163b/15), (166a/15),

(168a/10), (169a/02), (170a/06), (172a/12),

(174a/01), (175b/16), (176a/01), (177a/17),

(177b/09), (177b/12), (178a/09), (179b/03),

(180b/15), (180b/17), (181a/14), (181b/11),

(182a/06), (182a/10), (182b/03), (182b/05),
(184b/03), (184b/10), (184b/15), (185b/07),
(185b/12), (185b/13), (186a/01), (190b/03),
(190b/06), (193a/11), (201a/09), (203b/10),
(204a/14), (204b/13), (205a/16), (213b/11),
(214a/03), (214a/12), (214a/13), (214b/06)

h. + i ‘alī (234a/15)

h. + i ‘ömer (234a/10), (234a/16)

h. + i allāhdan (134a/13)

h. + inde (121b/04), (159b/03)

h. + inden (144a/11)

h. + ine (120b/13), (134a/12), (145a/01),
(148a/03), (154a/07), (163b/05), (177a/14),
(187b/11), (189a/17), (197b/05), (211b/10),
(218a/14), (219a/14), (219b/03), (232a/11)

h. + inüj (135a/17)

h. + i serçeşme-i vilāyet (234a/01)

h. + ü (220b/14)

h. + üm (195a/16)

h. + üme (148a/15), (185b/02)

[= 95]

heb: Hep.

h. (206a/01)

[= 1]

hebāʿen: < Ar. Ziyān olma, boşā gitme.

h. (226a/07), (226a/14)

[= 2]

hecev: *bk.* hiciv.

h. (184a/06)

h. + étmedi (184a/16)

h. + étmedim (184a/15)

[= 3]

hecv: *bk.* hiciv.

h. + eydürsin (184a/15)

[= 1]

hediyye: < Ar. Armağan.

h. (163a/08), (189b/02), (189b/03),

(189b/09), (189b/10)

[= 5]

hegbe: < Ar. Omuzda, sırtta taşınan yük yaramaya yarayan torba.

h. + sidür (196a/11)

[= 1]

hekīm: < Ar. Doktor.

h. (203b/06)

h. + dür (213a/06)

[= 2]

helāk: < Ar. Yok olma, ölme, perişan olma.

h. (127b/04), (164a/02)

h. + dan (164a/03)

h. + éder (173a/16)

h. + éderdi (135a/14), (135a/16)

h. + édüb (174b/06)

h. + ét (152b/08)

h. + éttdi (173b/02), (200b/02)

h. + étmek (152b/09)

h. + étmekičün (128b/05)

h. + kıla (145b/13)

h. + kılasıdır (183a/10)

h. + kıldı (152b/10), (152b/13), (173b/15),

(183a/10)

h. + kıldıkim (174a/15)

h. + kılmagiçün (130b/07)

h. + olam (135b/12)

h. + oldu (127a/16), (152b/14), (173a/17),
(182b/14)

h. + olıcağ (236b/10)

h. + olmağı (174a/16)

h. + olmağdan (161a/06), (161a/09)

h. + olmamağına (129a/06)

h. + olsun (182a/17)

h. + olur (161a/07)

h. + olurdu (173a/06)

[= 33]

helâklığ: *bk.* helâklığ.

h. (182b/09), (182b/11)

h. + ıdur (164a/02)

[= 3]

helâklığ: < Ar. + Tr. Helak olma durumu.

h. + ımuuz (136a/08)

[= 1]

helâl: < Ar. helal, yasak olmayan.

h. (122b/09), (177a/14), (206a/13)

h. + den (124a/08)

h. + dür (122b/08)

h. + èyle (228b/06)

h. + görürler (123a/04)

h. + kıldı (122b/09), (122b/13), (122b/15)

h. + kılduğ (121b/16)

h. + kılıvèr (128b/17)

h. + mālдан (125b/03)

h. + yèye (206a/14)

[= 14]

helvâ: < Ar. Un, şeker ve yağdan yapılan tatlı.

h. (168a/15)

h. + lardan (168b/01)

[= 2]

hem: < Far. Hem, hem de.

h. (131b/14), (141b/15), (149b/01),

(163b/02), (166a/12), (166a/12), (167b/03),

(179a/13), (180a/05), (190b/02), (190b/02),

(192a/09), (192b/01), (192b/01), (204a/09),

(204a/09), (210b/07), (210b/08), (213b/05),

(214b/07), (216a/12), (220b/14), (225b/01),

(226a/15), (227b/04), (227b/06), (229a/07),

(229a/13), (234b/08), (238b/17), (239a/02),

(240b/13)

[= 32]

hemân: < Far. Hemen, derhal.

h. (127a/10), (138a/15), (152a/12),

(172b/07), (173a/04), (173b/12), (191b/03),

(196b/15), (200a/07), (202b/12), (210b/07),

(220b/07), (234a/15), (236b/08)

h. + kim (125a/08), (173b/10)

[= 16]

hemedân: < Far. İnan'da bir şehir.

h. (141b/13)

[= 1]

hemîşe: < Ar. Daima, hep, her zaman.

h. (157a/01), (181b/12), (184a/10)

[= 3]

hemze: < Ar. Arapça'da kelimelerin başında, ortasında, sonunda harekeli veya sâkin olarak okunan.

h. (134a/07), (143a/06), (163b/02),

(172b/09), (174b/01), (176a/13)

h. + yi istifhâm (147a/04)

h. + yi istifhâmdur (134a/08), (143a/06),
(163b/02), (172b/09), (176a/13)

h. + yle (176a/16)

[= 13]

hemzeli: < Ar. + Tr. Hemze olan.

h. + dür (176a/17)

[= 1]

hemzesüz: < Ar. + Tr. Hemzesi olmayan.

h. (176a/15)

[= 1]

hedeğ: Hendeğ, çukur.

h. + i (146b/12)

[= 1]

henüz: < Ar. Daha şimdi.

h. (194b/10), (207b/12), (210b/10),
(216a/04)

[= 4]

her: < Far. Her, tümü.

h. (122a/13), (122b/08), (122b/09),
(122b/12), (123b/11), (126a/01), (126a/02),
(126a/10), (126b/15), (126b/16), (128a/05),
(128b/07), (128b/10), (128b/11), (129a/08),
(129a/15), (129b/02), (129b/13), (132a/13),
(132b/04), (133b/13), (135a/16), (137b/11),
(138a/01), (138a/10), (138a/11), (138a/14),
(138b/01), (138b/05), (138b/06), (138b/06),
(139b/06), (139b/17), (140b/16), (141a/09),
(142b/03), (144a/11), (144a/15), (144a/16),
(144b/13), (145b/08), (148a/12), (148a/15),
(149a/02), (149a/05), (149b/15), (150a/01),
(150a/14), (151a/03), (151b/02), (157a/09),
(157a/13), (157b/17), (158a/13), (159a/13),

(159a/14), (159a/16), (159b/01), (160a/09),
(160a/12), (162a/16), (162b/16), (163a/11),
(163b/15), (165a/07), (166a/15), (168b/01),
(169a/02), (169a/02), (169a/05), (170a/06),
(171b/03), (171b/03), (171b/03), (172a/13),
(173a/03), (173a/04), (173a/06), (173b/10),
(174a/01), (175b/08), (175b/16), (177b/01),
(177b/02), (177b/03), (177b/06), (177b/10),
(177b/12), (177b/14), (178b/03), (178b/04),
(178b/05), (178b/06), (179b/06), (180b/17),
(182a/10), (184b/04), (184b/05), (184b/05),
(184b/07), (185a/04), (185a/10), (185b/09),
(185b/12), (185b/13), (185b/16), (186a/01),
(186a/02), (186a/05), (186a/12), (186b/10),
(189a/06), (189a/09), (189a/12), (189b/12),
(189b/13), (190b/03), (190b/06), (191b/06),
(193b/05), (196a/07), (198b/11), (199a/05),
(201a/08), (201a/14), (201b/08), (202b/14),
(206a/03), (210a/16), (210b/13), (210b/16),
(211a/05), (211a/07), (211a/08), (213a/05),
(213b/12), (214b/02), (214b/15), (215a/04),
(216a/04), (216a/16), (216b/01), (217a/03),
(217a/05), (218a/03), (218b/11), (218b/13),
(220b/08), (224b/01), (225b/05), (225b/14),
(226b/03), (228a/12), (228b/16), (229b/10),
(230a/15), (235a/04), (236b/02), (236b/02),
(237a/13), (237a/15), (237b/05), (238b/10),
(238b/15), (238b/16), (239a/05), (239a/11),
(239a/12), (239b/02), (240b/17)

[= 170]

herbir: Hepsi.

h. (119b/10), (132a/14), (138b/05),
(153b/01), (153b/03), (158a/17), (158b/01),
(158b/04), (184b/11), (184b/11), (184b/12),
(184b/13), (188b/16), (188b/16), (189a/01),
(189a/04), (189a/07), (189a/10), (198a/03),
(201a/07), (201a/07), (211b/14), (212a/01),
(214b/04), (217a/15), (218b/14), (219a/04),
(239b/05), (240b/02)
[=29]

herbiri: Ayrı ayrı hepsi.

h. (127a/13), (151b/13)
h. + nde (240a/07)
h. + ne (188b/13), (188b/17)
h. + nün (240a/14)
h. + si (208a/09)
h. + sinün (184b/14)
[=8]

herçend: *bk.* herçend.

h. (124a/12)
[=1]

herçend: <Far. Her ne kadar.

h. (143a/01), (212b/04)
[=2]

hergiz: <Far. Hiçbir zaman, kat'iyen, asla.

h. (120b/11), (120b/15), (123a/10),
(125b/10), (133a/14), (136b/07), (144a/17),
(144b/05), (151b/14), (155a/12), (156a/04),
(165a/11), (165a/12), (165a/12), (165a/13),
(165a/14), (172a/03), (172a/08), (180a/02),
(209b/07), (210a/17), (211a/04), (212b/03),
(212b/15), (212b/17), (216a/10), (238b/13)
[=27]

hesâb: <Ar. Matematik işlemlerinin yapılması.

h. + m (168b/05)
h. + vèrmek (123a/16)
[=2]

hevâ: <Ar. Arzu, istek.

h. (202a/07)
h. + ları (203b/14)
[=2]

heybet: <Ar. Korku veren.

h. (231b/10)
h. + ledür (231a/16)
h. + nazarıyla (159a/10)
[=3]

heyhât: <Far. Ne yazık ki.

h. (159b/15)
[=1]

hı: Arap alfabesinde yedinci harftir.

h. (148a/07), (148a/09), (150b/05)
h. + dan (148a/05), (200b/13)
h. + dur (203a/06)
[=6]

hıfz: <Ar. Hafıza, akıl.

h. + u (239a/07)
[=1]

hınzır: <Ar. Domuz.

h. (237b/17)
h. + oldı (127b/04)
[=2]

hırka: <Ar. Elbise üstüne giyilen, ceket boyunda kollu giyecek.

h. + ların (200a/04)
h. + m (200a/08)

[= 2]

hırş: < Ar. Karşı koyulamayan istek.

h. + dur (235a/08)

[= 1]

hışım: < Ar. Akrabalığın evlenme yoluyla oluşan yakınlık derecesi.

h. + larıñdan (145a/16)

h. + larına (182b/03)

h. + laruña (182b/01)

[= 3]

hışmılg: < Ar. + Tr. Yakınlık.

h. + ı (154a/01)

h. + ınıñ (224b/04)

[= 2]

hışm: *bk.* hışım.

h. + ına (163a/07)

[= 1]

hışım: *bk.* hışım.

h. + ı (224a/14)

h. + ıyam (224a/13)

[= 2]

hışım: *bk.* hışım.

h. + ederem (179b/07)

h. + edüb (237b/11)

h. + edün (237b/08)

[= 3]

hışla-: Hırıldamak.

h.-yu (160b/02)

[= 1]

hışm: < Far. Öfke, kızgınlık, gazap.

h. + m (150b/09)

h. + kıldı (226a/06)

[= 2]

hışm: *bk.* hışım.

h. + eylemişdür (121a/11)

h. + ından (122a/14)

h. + olmadı (231a/04)

[= 3]

hiç: *bk.* hiç.

h. (121a/16), (142b/01), (152b/02),

(153b/05), (217b/10)

[= 5]

hiçāb: < Ar. Mahcubiyet hâli, utanmak.

h. + getüre (199a/04), (208a/12)

h. + getirüb (198b/04)

h. + ı olmayaydı (203b/09)

[= 4]

hiçāz: Günümüzde Suudi Arabistan'ın batısında bulunan bölge.

h. + a (227a/13)

[= 1]

hiçbir: *bk.* hiçbir.

h. (142b/05)

[= 1]

hiç: < Far. Hiç.

h. (120a/16), (120b/01), (121a/13),

(123b/12), (128a/15), (129b/08), (129b/10),

(132a/04), (133a/08), (134b/08), (134b/11),

(134b/12), (135b/05), (135b/12), (136a/10),

(143a/02), (143a/03), (145a/15), (159a/05),

(159b/01), (159b/03), (163a/08), (164b/09),

(167b/17), (168b/08), (181b/01), (184a/16),

(184a/17), (185b/15), (186b/15), (188a/05),

(189b/10), (199a/14), (199b/14), (201b/03),

(201b/05), (203b/01), (205a/05), (209a/04),
(209b/04), (209b/07), (209b/08), (210a/09),
(212a/15), (214a/04), (216b/12), (219b/11),
(219b/13), (222a/15), (224a/03), (224b/01),
(227b/13), (231a/16), (231b/02), (231b/09),
(239b/14), (240b/12)

[= 57]

hiçbir: <Far. Hiçbir.

h. (189b/02), (189b/02), (211b/10)

h. + i (127a/16), (127b/12)

h. + isi (210a/02)

[= 6]

hiciv: <Ar. Taşlama, yerme.

h. + etmiş (184a/13)

[= 1]

hicreti'n-nebeviyeti'l-muştafaviyeti: <Ar. Hz.

Muhammed'in peygamberlik hicretini belirten söz
öbeği.

h. (222a/08)

[= 1]

hidāyet: <Ar. 1. Allah yolu, doğru yol. 2. Doğru
yolu gösterme.

h. + ine (148a/08), (148a/10)

h. + vèrmedümme (134a/16)

[= 3]

hidmet: <Ar. Hizmet.

h. + ètdürdi (135a/10)

[= 1]

hikāyet: <Ar. Hikāye.

h. (140b/04), (184b/10), (186a/04),

(186a/07), (186b/11), (188b/03), (193b/12),

(196b/02), (199b/06), (200a/17), (206b/09),

(207a/04), (207b/02), (207b/06), (207b/14),
(208b/10), (210b/08), (211b/06), (213b/06),
(215b/14), (216a/06), (218a/10), (220b/04),
(222a/09), (224a/04), (225a/17), (227a/11),
(229a/01), (230a/17), (233b/12)

h. + dür (135a/11)

h. + èder (145a/11)

h. + i (130a/14), (135a/13), (162a/15),

(162b/15), (172b/06), (173b/16), (200b/01)

h. + olundu (188a/11)

[= 40]

hikmet: <Ar. Bilgelik.

h. (172a/14), (203b/06)

h. + den (151b/11)

h. + dür (164b/14), (168a/14), (226a/15)

h. + i bâliğde (154b/17)

h. + indendür (150b/12)

h. + ine (143a/08)

h. + iyle (204a/07)

h. + ler (124b/04)

[= 11]

hilāf: <Ar. Aykırı, ters.

h. + inca (195b/08)

[= 1]

hilāfet: <Ar. Halife olma durumu.

h. + de (208a/01)

[= 1]

hilāl: <Ar. Arabistan'da bir kabile ismi.

h. (211b/15)

[= 1]

hilālcuk: <Ar. Kürdan.

h. (162b/07)

[= 1]
ḥilʿat: *bk.* ḥilʿat.
h. + lar vère (199a/04)
[= 1]
ḥilʿat: < Ar. İşlemeli kaftan.
h. + in (200a/14)
h. + leriyle (218a/12)
[= 2]
ḥilm: < Ar. Yumuşak huylu.
h. (194b/12)
h. + ü emānet (202a/04)
[= 2]
ḥimār: < Ar. Eşek.
h. (234b/09), (235b/02)
[= 2]
himmet: < Ar. Yardım.
h. + i (139a/10), (139a/11)
h. + üñ (136a/04)
[= 3]
ḥind: Hint.
h. (173b/03)
[= 1]
hindistān: Hindistan.
h. + a (137a/05)
[= 1]
hindu: < Far. Hintli.
h. (220b/04), (220b/05)
[= 2]
ḥirā: < Ar. Mekke’de bulunan dağ adı.
h. + tağına (144b/15)
[= 1]
ḥire: < Far. Donuk olma, donma.

h. + oldı (186b/01)
[= 1]
ḥisāb: < Ar. 1. Tasarlama, plan kurma. 2. Önceden verilen karar.
h. (208b/14)
h. + almağa (239a/10)
h. + dur (208b/13)
h. + êtdi (207b/10)
h. + êtdiler (213b/04)
h. + gününde (230b/14)
h. + ım (207b/08)
h. + ın (166a/16)
h. + kılduğ (153a/12)
h. + kim (207b/11)
h. + olduğundan (159a/03)
h. + vèrmegi (143a/05)
[= 12]
ḥitāb: < Ar. Bir kimsenin karşısındaki insan(lar)a doğru konuşması, Sözüün veya yazının bir kimseye yöneltilmesi.
h. (239a/15)
h. + dur (143a/17)
h. + êder (154a/03)
h. + geldiki (196b/10)
h. + gele (208b/03)
h. + ı ʿizzet (134a/13), (185a/12), (190a/09), (198b/05), (206b/13), (208a/10), (208a/16), (214b/12)
h. + ı ʿizzeti (198a/17)
h. + kıldiki (152b/12)
h. + kıldıkim (151b/08), (184b/17)
h. + kıldum (195b/11)

[= 18]

hıtāb: *bk.* hıtāb.

h. (121a/17), (179a/12)

h. + dur (167a/12)

h. + ı izzet (208a/14)

h. + irişdikim (216a/10)

[= 5]

hızmet: < Ar. Hizmet.

h. (210b/09)

h. + etdi (210b/09)

h. + eylerem (210b/10)

[= 3]

hızmetkār: < Ar. + Far. Hizmet eden.

h. + uņ (219b/14)

[= 1]

hoca: < Far. Hoca.

h. (207b/07), (207b/08), (207b/09),

(207b/13)

h. + lardan (199b/11), (207b/07)

h. + sını (220b/05)

[= 7]

hoca: *bk.* hoca.

h. (207b/11)

[= 1]

hod: *bk.* hod.

h. (122a/02), (139a/03), (192b/10)

[= 3]

hod: < Far. Kendi, bizzat, -de, dahi.

h. (171b/12), (176a/10), (177a/17),

(186b/14), (196a/02), (201b/07), (210b/13),

(211a/10), (211b/06)

[= 9]

hor: < Far. Değersiz, bayağı, hakir.

h. + eyleyevüz (147a/07)

[= 1]

horla-: < Ar. + Tr. Değersizleştirme.

h.-mağıl (153a/08)

[= 1]

horlığ: *bk.* horluğ.

h. + ıla (139b/14)

[= 1]

horluğ: < Far. + Tr. Hakirlik, bayağılık, aşağılık.

h. (219b/13)

[= 1]

horos: *bk.* horos.

h. (237a/01)

[= 1]

horos: < Far. Horoz.

h. (234b/15)

[= 1]

horıum: *bk.* horıum.

h. + unı (217a/02)

[= 1]

horıum: < Ar. Boru gibi uzanmış ağız ve burun

kısmı.

h. + ı (217a/07)

h. + unı (217a/04)

[= 2]

hoş: *bk.* hoş.

h. (122a/03), (168a/12), (198b/08),

(207b/15)

h. + dur (168a/13), (206b/04)

h. + gelür (207a/09), (219b/07)

h. + ola (179b/04)

[= 9]

hoş: <Far. Zevk veren şey, duyguyu harekete geçiren.

h. (198b/08)

h. + dı (184a/03)

h. + dut (200a/03)

h. + dutar (227b/05)

h. + dutarsın (145a/17)

[= 5]

hoşlık: <Far. + Tr. Güzellik.

h. (165a/13)

[= 1]

hoşnüd: *bk.* hoşnüd.

h. + dur (120b/05)

h. + idüj (120b/05)

h. + kıla (138a/01)

h. + kılam (134a/04), (138a/02)

h. + ola (132a/06)

h. + olası (134a/05)

h. + oldı (156b/17)

h. + oluram (138b/07)

[= 9]

hoşnüd: <Far. Zevk alan.

h. + degildür (227b/14)

h. + kılmasa (228b/17)

h. + oldı (157a/02)

h. + oldu (156b/17)

h. + olduğu (157a/04)

[= 5]

hoşnüdü: <Ar. + Tr. Hoş olan.

h. (165a/08)

[= 1]

hoşnüdü: <Ar. + Tr. Zevkli.

h. + unı (150b/09)

[= 1]

hoz: *bk.* hod.

h. (230a/07)

[= 1]

hubāhib: *bk.* ebū hubāhib.

h. (163a/06)

h. + dür (162a/13)

[= 2]

hub: <Far. Güzel.

h. (211a/05)

h. + şüretler (198a/06)

[= 2]

hubür: <Ar. Sevinç, mutluluk.

h. (194b/12)

[= 1]

huccet: <Ar. Delil.

h. (154b/10), (154b/10), (155b/01)

h. + den (143a/05)

[= 4]

hud: Hz. Hüd'un gönderildiği kavim.

h. (164a/02)

[= 1]

hulk: <Ar. Yaratılış, tabiat.

h. + aları (201a/11)

h. + i 'azim (194b/15)

[= 2]

hulūli'n-nikamī: <Ar. "Azar işiten olmak".

h. (236a/06)

[= 1]

ḥulvān: Bağdat'ın kuzeydoğusunda bulunan yerleşim alanı.

h. + ıla (141b/13)

[= 1]

ḥumeyl bin 'āmīr: Amr bin Amir.

h. (170b/01)

[= 1]

ḥūn: < Far. Kan.

h. + olubdurur (196a/17)

[= 1]

ḥumu: < Ar. Hannas kelimesini belirtmek için kullanılan bir kelime.

h. + sı (217a/17)

[= 1]

ḥunayd-i baǧdadī: bk. cüneyd-i baǧdadi.

h. (137a/15)

[= 1]

ḥuneyn: Mekke yakınlarında bulunan bir yer adı.

h. (181a/16)

[= 1]

ḥur: < Ar. Cennet kızı.

h. (197b/10)

[= 1]

ḥūrī: < Ar. Müslüman inancına göre cennette bulunan hizmetçi kadın.

h. (128a/14)

h. + ler (219a/04), (219b/14)

h. + leri (208b/02)

[= 4]

ḥūrī: bk. ḥūrī.

h. + lerle (199a/01)

[= 1]

ḥurmā: < Far. Hurma ağacı meyvesi.

h. (159b/08)

h. + ağacı (130a/02)

h. + ağacına (130a/06), (130b/01),

(130b/04)

h. + bağcesinden (132a/09)

h. + bağcesini (130b/03)

h. + baḥcesine (130a/16)

h. + budağları (132a/10)

h. + çiğeginüj (214a/10)

h. + dur (168a/07)

h. + issi (130a/13), (130b/07), (130b/11),

(130b/13)

h. + ları (130a/05)

h. + larıçün (130b/03)

h. + larını (132a/10)

h. + lifile (183b/11)

h. + lifinden (184b/01)

h. + yı (130a/17), (159b/06)

[= 22]

ḥurūf: < Ar. Harfler.

h. (201b/02)

h. + udur (185a/02)

h. + uḡ (201a/17), (201b/01)

[= 4]

ḥuru'l-'aynlar: bk. ḥuru'l-'ayn.

h. (198b/15)

[= 1]

ḥuru'l-'ayn: < Ar. Güzel gözlü cennet kadını.

h. + larıla (158b/07)

[= 1]

ḥuşemā: < Ar. Düşmanlar.

h. + lar (161b/04)
[= 1]

huşūr: < Ar. Nefs.
h. (211a/02)
[= 1]

huşūşā: < Ar. Bilhassa.
h. (128a/15)
[= 1]

huşūʿ: < Ar. Heybet ve cazibeye kaptırma, varlığını unutacak şekilde kendini kaybetme.
h. (239a/04)
[= 1]

hūṭ: < Ar. Büyük balık.
h. + uṅ (203b/14)
[= 1]

huṭame: < Ar. Cehennem'in en derin kuyusunun bulunduğu düşünülen yer.
h. (171a/12), (171a/17)
h. + nūṅ (171a/13)
h. + ṭamusı (171b/14)
h. + ṭamusına (171a/10)
h. + ye (171a/16)
h. + yi (171a/13), (171a/14)
[= 8]

huṭame: *bk.* huṭame.
h. (171a/15)
[= 1]

huṭbe: *bk.* huṭbe.
h. + okurıdı (153a/09)
h. + ye (213a/13)
[= 2]

huṭbe: < Ar. Camilerde hatibin yaptığı konuşma.

h. (213a/12)
h. + okudı (182a/06)
h. + okurdı (213a/11)
[= 3]

huṭvz: < Ar. Dağ, tepe.
h. (194b/12)
[= 1]

huṭame: *bk.* huṭame.
h. (171a/11)
[= 1]

huṭzuʿ: < Ar. Alçakgönüllülük.
h. (239a/04)
[= 1]

huṭūr: < Ar. Rahatlık.
h. + ı (206a/13)
h. + ında (207a/12), (234a/17)
h. + unda (207a/10)
[= 4]

hübel: Kabe'de bulunan putların en büyüğü.
h. (136a/06), (212a/01), (212a/02), (212a/03)
h. + dūr (136a/01)
h. + e (211b/16)
h. + i (136a/02)
[= 7]

hüccācen: < Ar. Hacı'nı çoğulu, hacılar.
h. (155b/17)
[= 1]

hüccet: < Ar. Delil, senet, belge.
h. (212b/09)
h. + den (205b/14)
[= 2]

hüdā: <Far. Tanrı.

h. (240b/15)

h. + dan (182a/13)

[= 2]

hüdāvend: <Far. Hükümdar, Tanrı.

h. (184b/17)

[= 1]

hüdayī: <Ar. Büyük hakan, han.

h. (140a/09)

[= 1]

hüdhüd: <Ar. Hüthüt kuşu.

h. (234b/14), (236b/02)

[= 2]

hüküm: *bk.* hüküm.

h. + i (121b/10), (121b/11), (138a/13),

(148b/07), (170b/04), (191b/08)

h. + in (137a/17)

h. + inden (135a/01)

h. + ine (120b/05)

h. + inçılur (148b/08)

h. + ü (145b/09)

[= 11]

hükmallāh: <Ar. “Allah’ın hükümü”.

h. + dandur (155a/04)

[= 1]

hüküm: <Ar. Yargı, karar.

h. (143a/06)

h. + eder (188a/02)

h. + ler (148b/16)

h. + leri (148b/12)

[= 4]

hümān: <Far. Hemen.

h. (238b/14)

[= 1]

hümeze: Kur’an’da bir sure adı.

h. (138b/14)

h. + yi istifhāmdur (138b/14)

[= 2]

hüner: <Far. Beceriklilik.

h. + de (132b/05)

[= 1]

hür: <Ar. Özgür.

h. + dür (231b/10)

[= 1]

hürmet: <Ar. Saygı gösterme, dikkatli ve özenli davranma.

h. + bulam (205b/03)

h. + ine (169a/06), (175b/13), (222a/02)

h. + kılmaduñ (226a/04)

[= 5]

hürmetlü: <Ar. + Tr. Saygı gören.

h. + dür (121b/04)

[= 1]

hüseyn: Hz. Hüseyin.

h. + e (148b/13)

h. + i (119b/11)

[= 2]

hüseyn bin fazıl: İbn-i Fazıl.

h. (168b/15), (215b/01)

[= 2]

hüsn: <Ar. Güzel, hoş.

h. + i (198a/07)

h. + i iltifātlarıyla (233b/16)

h. + ü cemāl (194b/11)

[= 3]

hüsnâ: < Ar. En güzel, en hoş.

h. + y1 (129b/06)

[= 1]

hüsr: < Ar. Beklenilenin gerçekleşmemesinden

doğın hüznü, hüsrân.

h. + ile (169b/04)

[= 1]

hüsrân: *bk.* hüsr.

h. (169b/04)

[= 1]

hüve: < Ar. O (Tanrı).

h. (196b/04), (196b/04), (196b/05),

(196b/05), (196b/06), (196b/06), (196b/07),

(196b/07), (196b/07), (196b/17), (197a/03),

(197b/04), (197b/05), (197b/08), (199a/07),

(199a/08), (199a/08), (199a/10), (199a/15),

(199b/16), (200b/02), (200b/08), (204b/07),

(236a/16)

h. + dür (187a/13), (199b/02)

h. + niñ (196a/12)

h. + nün (196a/09), (197a/03), (199a/11)

[= 30]

-İ-

ıvızğan-: Uyuklamak, uyuyor olmak.

ı.-dı (214a/05)

[= 1]

ırağ: *bk.* ırak.

ı. + olsa (207a/11)

[= 1]

ırak: Uzak.

ı. (174b/13), (213a/10)

ı. + düşer (207a/03)

ı. + düşerüz (124b/05), (140a/12)

ı. + düşürdi (137a/04)

ı. + gide (154b/01)

ı. + ola (130a/12), (130b/14), (186a/01)

ı. + olki (186a/13)

ı. + olmadum (159a/08)

ı. + olmakda (236a/05)

[= 13]

ırmağ: *bk.* ırmağ.

ı. + a (186b/09)

ı. + ı (186b/08)

ı. + uñ (178b/08)

[= 3]

ırmağ: Irmak.

ı. (156b/15), (178a/01), (178b/08),

(184b/11)

ı. + dur (178a/12)

ı. + lar (156b/14), (185a/04)

ı. + larından (177b/10)

[= 8]

ısmarla-: İsmarlamak.

ı.-dı (160a/01), (173a/12), (183b/13),

(193a/09)

ı.-dılar (127b/05)

ı.-dım (207b/11)

ı.-madu (134b/05)

ı.-rdı (183a/08)

ı.-rız (233a/16)

ı.-ya (135b/01)

ı.-yam (135b/10)

[= 11]

ısı: Sıcaklık.

i. + sı (126a/14)

[= 1]

issuz: Kimsenin bulunmadığı, boş, tenhâ.

i. (223a/09)

[= 1]

ışk: < Ar. Aşk.

a. (196b/02)

a. + ıla (210b/12)

a. + ından (211a/04)

a. + umuz (196a/07)

[= 4]

-İ-

i-: Cevheri fiil.

i.-di (122b/08), (123b/10), (130b/16),
(131a/02), (131b/13), (131b/13), (134a/06),
(134b/16), (140a/08), (140a/09), (144b/11),
(145b/14), (145b/14), (145b/16), (150a/10),
(152a/07), (152a/09), (152a/09), (152b/17),
(153a/05), (154b/16), (156b/05), (157b/02),
(158b/16), (158b/17), (162a/11), (162a/15),
(162b/15), (168b/05), (171b/05), (172b/16),
(173a/02), (173a/02), (173a/02), (173a/03),
(173b/03), (173b/11), (180a/14), (180a/15),
(180b/09), (181a/12), (181a/13), (183a/17),
(191a/14), (192a/02), (192b/04), (193a/07),
(193a/07), (193a/08), (193b/07), (193b/07),
(194b/05), (194b/06), (199b/11), (200b/04),
(203b/16), (204a/02), (204b/13), (207a/05),
(207a/09), (207b/03), (207b/15), (210b/03),

(211b/15), (212a/01), (212a/03), (213b/01),
(214a/01), (218a/15), (218b/13), (220b/06),
(222b/07), (222b/07), (222b/11), (222b/16),
(223a/02), (223a/09), (223b/01), (225b/04),
(225b/05), (225b/14), (225b/15), (226b/12),
(227b/09), (229b/13), (230b/09), (230b/09),
(237b/14), (237b/15), (237b/17), (238a/04),
(238a/07), (238a/08), (238a/09), (238a/15),
(238a/16), (238b/01), (238b/02), (238b/02),
(239b/13)
i.-dikim (127a/07), (141a/04), (162a/13),
(162a/14), (162b/15), (162b/16), (184a/01),
(207a/04), (207a/06), (210b/03), (226a/14)
i.-diler (158b/15)
i.-dim (186a/15), (220a/03)
i.-diñüz (229b/05)
i.-dügini (167a/17), (213a/15), (230a/13)
i.-dügün (155b/01)
i.-dügine (155b/05), (204a/04)
i.-dügün (219b/06)
i.-düm (207a/08)
i.-dünj (120b/05), (137b/06)
i.-dür (159b/04)
i.-ken (206b/17), (216a/07)
i.-miş (141a/15), (144b/04), (149b/14)
i.-mişse (144a/08), (144a/09)
i.-mişsevüz (176a/11)
i.-se (121a/02), (125b/01), (129a/08),
(129a/09), (177a/06), (211a/06), (212a/17)
[= 141]

ib: bk. ip.

i. (183a/07), (183b/12), (184a/17)

[= 3]

‘ibādet: < Ar. Allah’ın emirlerini yerine getirmek için yapılan eylemler.

a. (231a/01)

a. + den (153a/04)

a. + e (140b/06), (149b/07), (149b/08),
(175a/09)

a. + edeler (155b/14)

a. + étmege (175a/15), (231a/07), (231b/16)

a. + étmek (231a/03), (233b/09)

a. + éyleşiler (151b/13)

a. + i (167a/10)

a. + ile (175a/14)

a. + imizi (230b/15)

a. + iñe (149a/03)

a. + ine (140b/11)

a. + kıldı (150b/01), (150b/01), (150b/02)

a. + kıılurdı (120b/15)

a. + kıılurıdı (144b/15)

a. + kim (151b/13), (232a/10)

a. + ler (232a/12)

a. + ler kıılalar (158b/16)

a. + olmaz (197a/03)

a. + ünđe (233b/08)

[= 29]

ibil: < Ar. Dişi deve.

i. (173b/05)

[= 1]

ibn-i ‘āmīr: bk. ‘āmīr ibn-i tufeyl.

i. (171a/02), (174b/01)

[= 2]

ibn-i ‘abbās: Tefsir ve hadis rivayetçisi.

i. (121a/12), (122b/17), (123a/11),

(133a/01), (140a/17), (141a/17), (141b/08),

(150a/07), (150a/09), (170b/10), (176b/16),

(209a/14), (213b/14)

i. + a (150a/01)

i. + dan (147a/08), (148b/11), (150a/06),

(151a/07), (190b/02)

i. + dankim (131b/02), (134a/10),

(135a/06), (139b/02), (173a/17), (182a/17)

i. + ı (121a/15)

i. + uñ (121a/13)

i. + uñdur (160b/03)

[= 28]

ibn-i ‘aṭā: bk. ‘aṭā.

i. (137b/04), (210a/12)

[= 2]

ibn-i ādem: < Ar. Adem oğlu.

i. (237a/07), (237a/09), (237a/11)

[= 3]

ibn-i cüreyc: 699 yılında doğan tefsir ve hadis alimi.

İbn Cüreyc.

i. (132b/17) (176b/06)

[= 1]

ibn-i ḥanzal: Abdullah bin Hanzale.

i. (122b/13)

i. + ı (122b/11)

[= 2]

ibn-i ishāk: 699 yılında doğduğu düşünülen siyer ve megazi müellifi, hadis rivayetçisi.

i. (181a/11)

[= 1]

ibn-i keysân: Edebiyat, dil, hadis ve tefsir alimi. İbn Keysan.

i. (176b/05), (209b/07)
[= 2]

ibn-i mübârek: Abdullah bin Mübarek.

i. (186b/08)
i. + den (139b/03)
[= 2]

ibn-i mülcem: Ali bin Ebu Talib'i öldüren kişi. Hz. Muhammed'in kuzeni.

i. (128a/03)
[= 1]

ibn-i seyrin: İbn-i Sirin.

i. (168b/04)
[= 1]

ibn-i vehab: Muhammed bin. Vehhab.

i. + dan (151b/12)
[= 1]

ibn-i zeyd: Zeyd bin Haris.

i. (215a/11)
[= 1]

ibrâhîm: Üç büyük dinde (İslâmiyet, Yahudilik, Hristiyanlık) ortak kabul edilen önemli bir peygamber.

i. (119b/09), (123a/06), (123a/08),
(133b/13), (141b/01), (155b/14), (158a/13),
(194b/14), (202a/14), (202a/15), (226b/01),
(233a/05)
i. + ħalîle (226a/16)
i. + i (119b/11)
[= 14]

ibrâhîm edhem: Hadis rivayetçisi.

i. + den (138a/07)
[= 1]

'ibret: < Ar. Çoğunlukla yanlış ya da kötü olaylardan alınan uyarıcı ders.

a. + dut (172b/11)
[= 1]

ibtidâ: < Ar. Başlamak.

i. + yı islâmda (157a/17)
[= 1]

ic: bk. iç.

i. + i (188a/13), (188a/13), (188a/14)
i. + ide (213a/08)
i. + inde (145a/03), (147b/12), (148b/08),
(148b/09), (148b/11), (150b/08), (150b/09),
(150b/09), (150b/10), (150b/10), (150b/11),
(150b/12), (153a/15), (153b/11), (154b/11),
(167a/13), (178b/16), (205b/13), (206a/03),
(211b/17)
i. + incedür (149a/11), (149a/17), (149b/03)
i. + indekleriyle (205b/07)
[= 28]

ic-: bk. iç-.

i.-er (142a/11), (187b/13)
i.-mez (187b/17)
i.-se (144a/02)
[= 4]

icâbet: < Ar. Katılmak, dâhil olmak.

i. + dür (235a/13)
[= 1]

icâd: < Ar. Buluş.

i. + a (203b/02)
[= 1]

ictahid: < Ar. Gücü yettiğince çalışma.

i. (178b/14)

[= 1]

iç: 1. Dış karşıtı. 2. Karın, mide, bağır. 3. Akıl, gönül irade gibi manevi varlık oluşumunda kastedilen yer.

i. + erimde (237a/11), (237a/12)

i. + i (209a/15)

i. + ide (156a/13)

i. + inde (121a/03), (121a/06), (121b/12), (121b/14), (122a/08), (123a/09), (124a/07), (129a/04), (129a/14), (129b/01), (134b/12), (135a/03), (142a/03), (142b/07), (146a/11), (148b/03), (155a/17), (156b/14), (165a/08), (165a/08), (165a/10), (165b/03), (169b/15), (170a/05), (172a/10), (176b/17), (180a/06), (180a/08), (184b/13), (185a/08), (192b/05), (197b/05), (200b/02), (203a/15), (208a/03), (210a/02), (214a/11), (214b/14), (215a/06), (217a/07), (217a/09), (222b/17), (225a/05), (226a/05), (230b/03), (240a/04)

i. + indedür (169a/16)

i. + indeki (155a/04), (185a/15), (200b/11), (231a/14)

i. + indekileri (231b/08)

i. + ine (121a/15), (121b/14), (122a/05), (122a/05), (188a/12), (216b/16), (217a/02), (217a/05), (223b/14), (225a/03), (231b/06), (239b/04), (240a/02)

[= 69]

iç-: İçmek.

i.-di (158a/06), (168a/12)

i.-dügi (141b/02), (144a/07), (169b/07)

i.-dügüm (199b/17)

i.-dügünüğ (144a/02)

i.-düm (151a/01), (193b/08), (193b/16), (199b/15), (230b/08)

i.-dümki (194a/04)

i.-e (127a/11), (158b/12), (158b/13), (240b/17)

i.-eler (127a/11)

i.-em (144b/04)

i.-ene (151a/12)

i.-er (126b/05), (128a/17), (132b/09), (156b/06), (156b/07), (160b/01), (161b/15), (162a/04), (170a/01), (188b/08), (189a/05), (193a/14)

i.-erdikim (131a/08)

i.-erem (122b/05)

i.-eriken (127a/09), (199b/09)

i.-erin (144a/17)

i.-erler (168a/06)

i.-ersin (196b/06)

i.-esersin (181b/06)

i.-gil (230b/07)

i.-mek (144a/03), (144a/06), (197b/14)

i.-mekden (211a/08)

i.-meye (209a/17), (240b/05)

i.-mez (127a/12), (189a/06)

i.-se (144a/16), (168b/02)

i.-ürmeye (178b/04)

i.-ürse (177b/05)

[= 53]

içerü: İçeri.

i. (125b/11), (125b/13), (144b/04),
(172a/08), (184a/04), (216a/01), (216a/01),
(224a/09), (227b/07), (230a/11)
i. + den (125b/10), (125b/12), (230a/08)
[= 13]

içim: Tek seferde içmek işi.

i. (168b/12), (177b/04), (177b/05),
(199b/08), (199b/15), (240b/05)
[= 6]

içre: İçeriye.

i. (239a/07)
[= 1]

içün: İçin edatı.

i. (126b/09), (129b/07), (131b/06),
(132a/11), (153b/03), (158a/04), (174a/15),
(175a/04), (194a/02), (194a/04), (206b/13),
(214b/11), (231a/17), (233b/07), (235a/17),
(235b/12)
i. + dür (167b/03), (167b/16), (170b/09),
(191b/08), (232a/13), (232a/14)
i. + mi (182b/08)
[= 23]

içür-: İçirmek.

i.-dim (230b/08)
i.-e (177b/11), (177b/11), (177b/11),
(199a/03)
i.-eler (178b/02)
i.-mek (181a/05)
i.-meye (178b/04), (178b/05), (178b/06)
[= 10]

'iffet: < Ar. Namus, ırz.

a. (141a/10)

[= 1]

ifzâl: < Ar. Faziletli olan.

i. (190a/07)
[= 1]

igibük-: Eğip bükme.

i.-üb (147b/03)
[= 1]

igir-: Bükme.

i.-ürlerdi (225b/11)
[= 1]

igne: İğne.

i. (214b/02)
[= 1]

igri: Eğri.

i. + si (156a/04)
[= 1]

ihâta: < Ar. Anlayış.

i. + étmez (231b/03)
[= 1]

ihsân: < Ar. Affetmek, bağışlamak.

i. (165a/10)
i. + dan (182a/12)
i. + dur (132a/16), (132b/06)
[= 4]

ihtivâ: < Ar. İçinde bulunma.

i. + kılmışdur (236b/05)
[= 1]

ihtiyâc: < Ar. Gerekli olan.

i. (238b/13)
[= 1]

ihyâ: < Ar. Diriltme, canlandırma.

i. + édüb (151b/09)

i. +  tmiŐce (148a/13)

i. +  tse (149a/03)

i. +  ts n (149b/16)

i. + kılmağ (152a/06)

[= 5]

ihl s: < Ar. Doğruluk.

i. (156a/08), (184b/04), (184b/07),
(191a/09), (191b/02), (191b/03), (191b/05),

(202b/11), (240a/08)

i. + dur (206a/13)

i. + get r r (191b/04)

i. + ı (201a/16)

i. + ıla (156b/04), (206a/14)

i. + ları (156b/04)

i. + oğumağıı (184b/09)

[= 16]

ihtil f: < Ar. AnlaŐmazlık, uyuŐmazlık.

i. (149b/09)

i. +  d p dururlar (151b/10)

i. +  tmediler (155b/04)

i. + kılınıŐlardur (120b/06), (132b/16),
(148b/06), (149a/11), (149b/03)

[= 8]

ihtiŐar: < Ar. Kısaltma.

i. + kılalum (154a/15)

[= 1]

ihdiy r: < Ar. Seğim, tercih.

i. +  de (194a/09), (210b/16)

i. + kıl (194a/10)

i. + kılalar (194a/08), (194a/08)

i. + kılardı (210b/04)

i. + kıldı (133a/14)

i. + kıldım (194a/13)

i. + umıladur (238b/01)

i. + v rd m (194a/07)

[= 10]

ik b: < Ar. Azab, eziyet.

a. + ı (159a/08)

a. + ile (143b/05)

[= 2]

iki: İki.

i. (119b/01), (120b/08), (121a/10),

(123b/08), (123b/11), (124a/11), (124a/11),

(124a/17), (124a/17), (124b/01), (124b/06),

(128b/12), (137b/12), (139b/03), (139b/05),

(140b/04), (142b/02), (146b/11), (158b/15),

(160a/05), (162b/07), (162b/14), (166b/08),

(168b/09), (170b/10), (173b/05), (174b/16),

(176b/07), (177b/09), (178a/12), (178b/09),

(182a/03), (183a/14), (183b/07), (184b/05),

(184b/05), (187a/13), (191a/05), (191b/09),

(191b/17), (192b/04), (196a/09), (197b/06),

(197b/08), (197b/11), (197b/13), (200a/14),

(200b/13), (201a/07), (201a/12), (203a/06),

(203a/07), (203a/09), (204a/08), (204a/08),

(204a/09), (207a/17), (208a/03), (208b/12),

(208b/12), (211b/09), (213b/13), (214a/05),

(214b/03), (216a/04), (217b/17), (218a/01),

(218a/03), (222a/13), (222a/14), (222a/16),

(222b/01), (222b/03), (222b/07), (223a/05),

(223a/16), (223b/05), (225a/10), (225b/06),

(225b/07), (226b/08), (227a/01), (227a/02),

(227a/07), (228a/10), (228a/10), (239a/13),

(239b/05), (240a/06), (240b/13)

i. + den (123a/11), (183a/13)
i. + densin (208a/04)
i. + di (222b/11), (222b/16)
i. + dür (188b/06), (189a/03)
i. + mizin (144a/14)
i. + müzden (216a/02)
i. + si (136b/11), (139b/07), (166a/11),
(166a/12), (169b/05), (173a/03), (174a/09),
(174a/12), (174a/12), (203a/05), (203a/05),
(212b/03), (223a/11), (225a/12)
i. + sin (208a/03)
i. + sinüj (123a/08), (217b/13), (225a/13)
i. + sünüj (174b/02)
i. + ye (208a/04)
i. + yidi (222a/14), (223a/09), (223b/01)
[= 122]

iki biñ: İki bin.

i. (189a/04), (189a/05), (190b/07),
(239a/14)
[= 4]

ikiledin: İkileyerek, iki kere söylemek, yapmak.

i. (165b/07)
[= 1]

ikinci: Birinciden sonra gelme durumu, sıralamada
iki numarada olma.

i. (124a/08), (149a/11), (154a/01),
(164a/12), (174a/11), (191b/04), (202b/03),
(204b/02), (204b/06), (209a/09), (212b/10)
i. + ye (200b/15)
[= 12]

ikindü: Öğlenle akşam arasındaki vakit.

i. (169a/08)

i. + namāzı (169a/08), (170a/01)
[= 3]

iki yüz kırk: İki yüz kırk.

i. (125b/16)
[= 1]

iki yüz seksen: İki yüz seksen.

i. (144a/10)
[= 1]

iklīm: < Ar. Diyar, ülke.

i. + e (193b/03)
i. + leri (133b/03)
[= 2]

iklīm-be-iklīm: < Ar. Diyar diyar.

i. (133b/03)
[= 1]

ikrāʾ: < Ar. Alak suresi.

i. (144a/12)
[= 1]

ikrām: < Ar. Sunma, takdim etme.

i. + éde (175b/05)
i. + ıla (139b/16), (218a/14), (219a/08),
(219a/13)
[= 5]

ikrār: < Ar. Onaylamak, kabul etmek.

i. + éderler (156a/02), (156a/03), (188b/08),
(188b/10)
i. + éderüz (235a/02)
i. + édüj (235a/03)
[= 6]

ikrime: Ebu Cehil'in oğlu.

a. (125a/09), (141b/01), (160b/03),
(168b/13), (173b/07), (209a/17)

a. + den (140b/14)

[= 7]

il: İl, şehir.

i. + den çıkarmak (145b/09)

i. + dendikim (162b/06)

i. + inde (160b/09)

i. + ini (160b/08)

i. + ler (181a/08)

i. + lerde (174b/13)

[= 6]

ilā-āhiri: < Ar. Sona kadar.

i. (146a/07)

[= 1]

ilāh: < Ar. Tanrı.

i. + dur (206b/02)

[= 1]

ilāhī: < Ar. “Ey benim Allah’ım” anlamında Allah’a hitap sözü.

i. (119b/08), (121b/08), (133b/08),

(133b/13), (134a/12), (151b/06), (152b/08),

(154a/07), (185a/11), (185a/17), (193a/03),

(195a/03), (196b/09), (201a/11), (201b/04),

(201b/08), (205b/02), (205b/04), (208a/16),

(216a/09), (219b/06), (219b/15), (220b/12),

(220b/12), (220b/17), (220b/17), (222b/01),

(224b/10), (226a/11), (226a/15), (227a/16),

(227b/03), (229a/12), (230a/14), (233a/05)

[= 35]

ilāhiyyet: < Ar. Tanrı ile alakalı olan.

i. (201a/02)

i. + e (202a/11)

i. + üñ (201a/05)

i. + üñde (201a/03)

[= 4]

ilāhunā: < Ar. Rabbimiz sensin.

i. (120b/14), (121b/16), (121b/17),

(137b/17)

[= 4]

ilā yevmi’l-kiyām: < Ar. Kıyamet günü.

i. (239a/09)

[= 1]

ile: İle bağlacı.

i. (122a/01), (122b/04), (125a/16),

(126a/04), (132a/01), (155a/11), (164a/12),

(173b/06), (174a/11), (177b/02), (184a/14),

(186a/09), (189a/17), (189b/05), (189b/08),

(189b/13), (189b/15), (201b/03), (212b/06),

(214a/09), (217b/08), (228b/05)

i. + dür (132b/06)

[= 23]

iled-: bk. ilet-.

i.-e (186b/05)

i.-eler (120b/13)

i.-en (141a/15)

i.-esin (122a/01)

i.-evüz (129b/07)

i.-üb (128a/14), (209a/03), (219a/14)

i.-üñ (228a/12)

i.-ür (129a/16), (154a/12), (196a/15)

i.-ürler (162b/16)

i.-ürüz (143a/12)

[= 14]

ilerü: İleri. Önde olan, önde bulunan.

i. (153a/01), (161a/11), (224b/02),

(229a/01)

i. + ki (173a/14)

[= 5]

ilet-: İletmek.

i.-di (225a/02)

i.-diler (200a/04), (218b/10), (229b/04),

(229b/08)

i.-gil (230a/01), (230a/04)

i.-me (159b/01)

i.-ün (229b/07)

[= 9]

‘ilm: *bk.* ‘ilm.

a. (138a/09), (138a/10), (159b/16),

(201b/11), (201b/12), (210a/04), (229a/10),

(230a/04)

a. + den (229b/07)

a. + lerdür (138a/06)

[= 10]

‘ilmütü: < Ar. + Tr. Bilişli, bilgili.

a. + si (150a/10)

[= 1]

illā: < Ar. İlle, mutlak

i. (121a/04), (121a/08), (129b/17),

(132b/04), (133a/09), (136a/13), (140a/08),

(149b/17), (151a/12), (153b/05), (153b/17),

(155a/16), (155b/06), (155b/12), (156a/07),

(159a/06), (162a/11), (167a/02), (184a/16),

(186a/15), (199a/15), (219b/06), (219b/09),

(224b/01), (226b/03), (227b/13), (228a/04),

(231a/08), (231b/03), (235a/02), (236a/16),

(238b/14)

[= 32]

illa ente: < Ar. Meger ki.

i. (236b/04)

[= 1]

illāki: < Ar. + Far. Madem, öyle ki.

i. (211a/11)

[= 1]

iltifāt: < Ar. Övgü.

i. + larıyla (233b/16)

[= 1]

‘ilm: < Ar. Bilme, biliş.

a. + e (137b/06)

a. + i (138a/06)

a. + i esmā (239a/02)

a. + i ilāhī (201b/04)

a. + inde (180a/11)

a. + ine (143a/08)

a. + iyle (124a/09), (138a/10)

[= 8]

‘ilme’l-yakīn: < Ar. Kesin olan bilgi.

a. (167b/05)

[= 1]

‘ilmi evvelīn: < Ar. Önceden bilinen bilgi.

a. (238b/05)

[= 1]

‘ilmü ahīrīn: < Ar. Sonradan bilinen ve öğrenilen

bilgi.

a. (238b/05)

[= 1]

im: Şimdi.

i. + den (180b/10)

[= 1]

imām: < Ar. Camiide namaz kılariken uyulan kimse

i. (208b/10), (208b/11), (208b/13),
(208b/14), (208b/15), (234a/01), (239b/01)

i. + a (202b/07)

i. + dan (202b/09)

i. + dur (202b/13)

i. + e (119b/12)

i. + ı aḥmed (202b/07)

i. + ı ḥanīfe (202b/08)

i. + ıla (154a/05)

i. + ı mālīk (202b/08)

i. + ı ṣāfī (202b/08)

[= 16]

imām-ı sağlıbe: Bir imam (?).

i. + ye (159b/04)

[= 1]

imāmlık: < Ar. + Tr. İmam görevi yapan kimse.

i. + kıldı (130a/09)

[= 1]

imān: bk. ĩmān.

i. (154a/13)

i. + a geldi (169a/10)

[= 2]

īmān: < Ar. Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye

inanma, inanç.

i. (139a/08), (159a/01), (167a/10),
(169b/12), (175a/15), (197b/10), (199b/06),

(200a/14), (200b/05), (202b/10), (203a/15)

i. + a (204b/12)

i. + a gelesiler (180a/12)

i. + a kığırdı (154b/12)

i. + ehli (125b/01)

i. + getürdi (125b/01)

i. + getürdiler (143a/01), (155b/10),

(156b/01), (169b/02), (181b/02)

i. + getürelim (237b/07)

i. + getürenlerden (125a/15), (125a/16)

i. + getürmediler (127a/06), (155a/15),

(155b/02)

i. + getürmek (183a/14)

i. + getürmezler (167b/01)

i. + getürmezlerdi (238a/01)

i. + getürüb (156b/13), (192b/08)

i. + ı (139a/05), (201a/16), (204b/12)

i. + ıladur (199a/10)

i. + ın (239a/09)

i. + nūriyla (138b/12)

i. + uḡ (200b/07)

i. + uḡda (202b/10)

[= 40]

īmānsız: < Ar. + Tr. İmanı olmayan.

i. (230a/01)

[= 1]

īmāret: < Ar. Bayındırlık, hayır işi yapan kurum.

a. + lerde (157b/07)

[= 1]

īmāretlīg: < Ar. + Tr. Hayırlı işlerin yapıldığı

kurum.

a. + ı (199a/10)

[= 1]

īmṛān: Hz. Meryem'in babası.

a. (146a/08)

[= 1]

imdi: Şimdi.

i. (120b/04), (122a/07), (128a/10),
(128b/17), (129a/05), (129b/04), (130b/04),
(136a/05), (137b/09), (138b/01), (139b/07),
(154a/11), (154b/10), (156b/05), (164a/03),
(167a/01), (179a/02), (179a/09), (181a/03),
(181b/04), (188a/07), (188b/15), (190a/01),
(190a/11), (193b/04), (194a/10), (194a/15),
(198a/10), (198a/13), (198b/02), (199b/16),
(200a/14), (200b/05), (200b/06), (200b/10),
(201a/01), (201a/03), (203a/04), (203b/17),
(204b/09), (205a/14), (206a/03), (206b/16),
(208b/01), (208b/17), (209a/01), (209a/13),
(211b/03), (212a/03), (212a/09), (212a/11),
(212b/01), (212b/03), (213b/08), (215b/03),
(215b/13), (219a/06), (219b/01), (219b/10),
(219b/12), (220a/10), (220b/07), (220b/11),
(223b/17), (225a/14), (227a/01), (228b/16),
(230a/17)

[= 68]

in-: İnmek.

i.-di (121b/03), (121b/06), (122a/12),
(125b/16), (128a/03), (131a/17), (132a/12),
(133b/06), (136a/13), (136a/13), (138a/17),
(141a/08), (141b/15), (144a/10), (144b/11),
(144b/12), (147b/04), (148a/11), (148b/02),
(149a/07), (154b/02), (154b/02), (157a/07),
(160a/02), (160a/08), (162a/07), (163b/14),
(165a/17), (166a/14), (166b/05), (169a/01),
(170a/05), (170b/01), (170b/03), (170b/05),
(170b/12), (173b/17), (175b/15), (176b/03),
(176b/06), (176b/06), (176b/08), (177b/09),
(178a/01), (178a/10), (179b/02), (180b/16),

(181b/15), (182a/05), (182a/09), (182b/15),
(184a/13), (184b/03), (192a/12), (192b/04),
(213b/10), (213b/10), (214b/13), (216a/14),
(216a/14)
i.-dikim (123b/10), (129b/11), (166b/09),
(170b/03), (170b/13), (182b/13), (186b/01)
i.-dirdi (133a/07)
i.-diyse (213b/12)
i.-dügi (146b/09), (167a/14)
i.-dügiçün (132b/15)
i.-dürdi (127b/07), (145b/06), (166b/16)
i.-dürdikim (182b/08)
i.-dürdük (148b/01)
i.-eler (165b/05)
i.-en (160a/10)
i.-er (149a/10), (153a/17), (185a/05),
(202b/05), (202b/07), (202b/12)
i.-erdi (173b/10)
i.-erler (149a/09), (151a/09), (153b/02)
i.-eydi (144a/09)
i.-iş (125a/04)
i.-medi (145b/12)
i.-medikim (133b/11)
i.-medügine (132b/14)
i.-mekden (134a/06)
i.-mekligine (213b/13)
i.-mez (133a/05)
i.-mezüz (133a/09)
i.-mişdür (120b/01)
i.-se (157b/02)
i.-sünkim (133a/05)
i.-üb (136b/16)

[= 102]

in ‘akıla: < Ar. Eğer fikir edilirse.

i. (236a/07)

[= 1]

in‘ām: < Ar. Nimet.

i. (217a/14)

[= 1]

inan-: İnanmak.

i.-alar (144a/10)

i.-madı (130a/01), (130b/12)

i.-madıkim (130b/10)

i.-madılar (125b/07)

i.-mayan (176b/14)

i.-mayub (147a/02)

i.-maz (176a/14), (176b/09)

i.-mazlardı (157b/13)

i.-mışdı (146a/12)

i.-sa (128b/09)

i.-ursa (128b/11)

i.-uruz (196b/12)

[= 14]

‘ināyet: < Ar. Lûtuf, ihsan, iyilik.

a. (219a/03), (219b/16)

a. + i (232b/06)

[= 3]

ince: Kalın karşıtı.

i. (125a/03), (184b/08)

[= 2]

incid-: bk. incit-.

i.-eler (145b/10)

[= 1]

incil: < Ar. Hz. İsa`ya indirilen dört mukaddes

kitaptan biri.

i. (202b/01), (202b/03)

i. + de (155b/07)

[= 3]

incir: < Far. Dilimli yapraklı, sütlü, bâzıları tırmanıcı

olan ağaç.

i. (141a/17), (141b/04)

i. + dür (141b/03)

i. + ikim (141b/05)

[= 4]

incit-: İncitmek.

i.-dügiçün (238a/12)

[= 1]

incü: İnci.

i. (134b/10), (134b/11), (134b/11)

i. + den (178a/12), (178b/09)

[= 5]

indür-: İndirmek.

i.-di (127b/06), (148b/04), (169a/15),

(230b/07)

i.-dük (148b/03), (148b/09), (154a/08)

i.-ür (144a/07), (197a/15)

[= 9]

inectüg: İnekcik.

i. + i (216a/04)

[= 1]

iğen: Çok, fazla, daha.

i. (140a/15), (192b/16), (215b/13),

(230b/05)

[= 4]

iğildü: İnilti.

i. + si (213a/05)
[= 1]

inkār: < Ar. İnkâr.
i. + êdüb (238a/01)
i. + êdüp (157b/16)
i. + êtdiler (155b/09)
i. + ı (144a/04)
[= 4]

inle-: bk. inle-.
i.-rü (136b/13)
[= 1]

inle-: İnlemek.
i.-di (224b/10), (224b/14)
i.-vüb (127a/09)
[= 3]

innī aġnıka: < Ar. Suya batırmak.
i. (237a/15)
[= 1]

innī taḥkık: < Ar. Hakiki.
i. (235b/08), (237a/12)
[= 2]

innī taḥkık beni istecirü bike min-nâri: < Ar.
Cehennem ateşinin doğruluğundan, gerçekliğinden.
i. (236a/12)
[= 1]

innī mā' muratün: < Ar. "Ben emir olunmuşum".
i. (236a/13)
[= 1]

ins: < Ar. İnsan.
i. + e (213a/03)
[= 1]

insân: < Ar. İki ayaklı, iki eli, akıllı ve konuşma yeteneği olan memeli canlı.

i. (143b/03), (143b/11), (157b/12),
(161b/15), (163a/15), (169b/04)
i. + a (160a/06), (163a/14), (238b/16)
i. + ı (191a/15)
[= 10]

inşâ'llâh: < Ar. Allah'ın izniyle.

i. (132b/12)
[= 1]

ip: İp.

i. + taḥub (229b/04)
[= 1]

irgür-: Ulaştırmak, eriştirmek.

i.-em (198a/01), (198a/02)
[= 2]

irıq: Kanda bulunan sarımsak, koyu renk.

i. (173a/08)
[= 1]

İsâ: Allah'ın peygamberi. İncil'in gönderildiği peygamber.

a. (119b/09), (133b/14), (146a/08),
(156a/12), (192a/10), (192a/12), (192a/13),
(192a/15), (192b/01), (202a/14), (202a/16),
(222a/09), (222a/10), (222a/13), (222a/15),
(222b/02), (222b/05), (222b/08), (222b/10),
(222b/12), (222b/14), (223a/01), (223a/03),
(223a/04), (223a/07), (223a/10), (223a/10),
(223a/12), (223a/14), (223a/17), (223b/02),
(223b/05), (223b/07), (223b/09), (224a/02),
(238a/01)
a. + nuḥ (192a/05), (194b/03)

[= 38]

īṣār: < Ar. İkrâm etmek.

i. + ı ḡufrāndur (126a/08)

[= 1]

isbās: bk. ispās.

i. + kılmaz (161a/03)

[= 1]

isbāt: < Ar. Tanık göstermek.

i. + ı ḡüccetden (205b/14)

i. + kıla (204b/09)

[= 2]

isim: < Ar. Ad.

i. (204a/10)

i. + dür (238b/11)

[= 2]

iskender: Zülkarneyn peygamberin diğeri olduğu söylenmektedir.

i. + iḡ (153a/05)

i. + i zū'l-ḡarneynden (132b/11)

[= 2]

islām: < Ar. Hz. Muhammed tarafından bildirilen din, müslümanlık.

i. (156a/08), (168b/14), (180b/09),
(180b/09), (231a/03), (231a/05), (238b/08)

i. + a (131b/01), (131b/02), (202b/09)

i. + da (157a/17)

i. + dīni (142b/07)

i. + dīnine (181a/10)

i. + dur (180b/06)

i. + uḡ (157b/01)

[= 15]

ism: bk. isim.

i. + i ā'zam (204a/04), (204b/01),

(204b/12), (205a/01), (205a/12), (205b/08),

(205b/10), (206a/07), (238a/09)

i. + i ā'zamdur (204a/03), (204b/11),

(205b/01)

i. + i fā'iliḡ (183b/05)

i. + i šfātudur (204a/12)

i. + i šfātıda (204b/03)

i. + i zāt (204a/13)

i. + i zāta (204b/03)

i. + i zātdur (204b/05)

i. + i zātdur (204a/11)

[= 19]

ismā'il: Hz. İbrâhim'in oğlu, Kur'an'da adı geçen bir peygamber.

i. + dür (123a/07)

i. + i (119b/09)

[= 2]

ismā'il bin 'abdu'l-lāh: Büyük hadis ve fıkıh ilmi alimlerinden. İsmail bin Abdullah bin Mes'ud el-Abdî el-İsfehanî.

i. + dan (140b/15)

[= 1]

ismü'l-'azam: < Ar. "Allah'ın en büyük ismi" anlamında bir tabir.

i. + ı (150b/10)

[= 1]

ispās: < Far. šükür.

i. + suzdur (161b/15)

[= 1]

isrāfil: < Ar. Dört büyük melekten biri olup kıyamet gününde sūra üflemekle görevlidir.

i. (201b/14), (202a/02)

[= 2]

isrāʿīl cābir: Cabir bin Abdullah.

i. + denkim (173b/03)

[= 1]

isrāʿīl ebu isihak: Ebu İshak.

i. + dan (184a/12)

[= 1]

issi: Sıcak, sıcaklık.

i. (150b/15), (168a/06)

i. + dür (125a/03), (235a/07)

i. + si (172a/07), (203b/16)

i. + sin (190b/14)

i. + sinden (226b/02)

[= 8]

issi: Sahip, malik.

i. (130a/13), (130b/07), (130b/11),

(130b/13), (153b/10), (175a/07), (199b/11),

(231b/10)

i. + den (202b/15)

i. + ne (175a/07)

i. + ni (160b/10)

i. + nün (130a/03)

[= 12]

issilig: Sahiplik.

i. + i (215a/07)

i. + ile (203b/13)

[= 2]

iste-: İstemek.

i.-di (229a/12)

i.-diler (136b/03), (224a/06), (229b/03)

i.-dügi (231b/03)

i.-gil (136a/11)

i.-meziz (230b/17)

i.-ğ (150a/11)

i.-r (207a/14), (207a/15)

i.-rem (179b/12)

i.-riz (230b/16), (233a/10), (233a/12),

(233a/13)

i.-rse (150a/01), (239a/11)

i.-rsin (196b/05), (225a/07)

i.-se (129b/14), (150a/14)

i.-sün (150a/01), (150a/15)

[= 23]

istevügel-: İsteyip gelmek.

i.-ürler (138a/06)

[= 1]

istifhām: < Ar. Soru.

i. (147a/04), (172b/09)

i. + dur (134a/08), (138b/14), (143a/06),

(163b/02), (172b/09), (176a/13)

[= 8]

istiğfār: < Ar. Aff dilemek.

i. + getürgil (181b/05)

i. + kıлмаğa (181b/11)

[= 2]

istihrāc: < Ar. Çıkarım yapma.

i. + ı mesāʿil (233b/16)

[= 1]

istihzā: < Ar. Alay etme.

i. + edenler (170a/07)

[= 1]

istiʿmāl: < Ar. Amel işlemek.

i. + ederler (209a/08)

i. + kılurlar (209a/08)

[= 2]

istişāl: < Ar. Kökünü kazıma.

i. + dur (179a/17)

[= 1]

istışnā: < Ar. Ayrı tutma, ayırma.

i. + kıldı (143a/13)

i. + nuş (143b/15)

[= 2]

istışnā: *bk.* istışnā.

i. + kıldı (169b/01)

i. + kılub (169b/10)

[= 2]

iş: Herhangi bir yere düzen verici, günlük yaşayışı sağlayıcı her türlü çalışma.

i. (119b/02), (134b/15), (135a/16),

(147a/17), (153b/03), (153b/04), (163a/12),

(167a/06), (167a/08), (171a/09), (172b/05),

(240b/08), (240b/12), (240b/14),

i. + de (198b/07)

i. + den (140b/06)

i. + dür (212a/06)

i. + e (207a/15)

i. + i (134b/16), (146a/08), (161a/14),

(225b/14)

i. + için (153b/01)

i. + idür (128b/13)

i. + işde (196b/10)

i. + işüze (219b/04)

i. + inde (134a/03), (138b/06), (155a/16),

(209a/12)

i. + inden (140b/03), (140b/10), (147a/07)

i. + ine (148b/12), (163a/11), (209b/10)

i. + ini (129a/11), (172b/13), (210a/07)

i. + ler (126b/14), (126b/17)

i. + lerden (142b/09), (231b/12)

i. + leri (148b/13), (201a/11), (210a/13)

i. + lerimüz (233a/15)

i. + lerimüzde (233a/14)

i. + lerinde (138b/05)

i. + lerine (172b/05)

i. + lerini (231b/08)

i. + lerinüj (138b/05)

i. + lermüzde (230b/16)

i. + lerse (142b/12)

i. + lerünj (230b/14)

[= 55]

işāret: < Ar. Belirti, gösterge, alamet.

i. (143b/03), (143b/03), (148a/05),

(163b/17), (166a/07), (169a/03), (170a/08),

(174a/02), (179b/05), (200b/03), (200b/06),

(216a/16)

i. + de (197a/03)

i. + den (141a/14)

i. + dir (170a/09), (170a/09), (170a/09),

(174a/04), (174a/04), (181a/02)

i. + dür (139b/09), (139b/10), (139b/11),

(139b/12), (139b/13), (139b/15), (148a/06),

(148a/06), (148a/07), (148a/07), (148a/08),

(148a/08), (148a/09), (148a/09), (174a/03),

(181a/02), (181a/03), (182a/12), (182a/12),

(182a/13), (187a/04), (187a/04), (187a/04),

(187a/05), (187a/05), (187a/06), (187a/06),

(196a/10), (196a/13), (197a/03), (201b/09),

(210a/01), (210a/01), (210a/03), (210a/05),
(210a/06), (210a/07), (210a/09)

i. +  derler (170b/14)

i. +  d b (234a/11)

i. +  tdi (137b/13)

i. + i  l mdan (205b/15)

i. + olund  (234a/02)

[= 63]

işbu: İşte bu.

i. (119b/03), (120a/07), (120b/14),
(120b/16), (121a/15), (122b/05), (122b/07),
(123a/17), (125a/02), (126b/10), (127a/03),
(133b/12), (135b/12), (136a/04), (136a/06),
(136b/04), (137b/15), (142a/02), (143a/05),
(147a/11), (150b/03), (154b/17), (156a/09),
(156b/09), (161b/15), (164b/12), (175a/07),
(175b/04), (179a/03), (180a/06), (180a/07),
(180a/08), (180a/09), (182a/01), (182b/08),
(187b/14), (197a/11), (197a/12), (199b/15),
(218a/06), (219b/04), (226a/15), (228b/05),
(230b/04), (233b/17)

[= 45]

işid-: bk. işit-.

i.-eler (166a/01), (166a/06)

i.-esin (146a/05)

i.-esiz (191a/07)

i.-icek (145b/15)

i.-ile (135a/13)

i.- b (152a/04), (186b/11), (207b/04),
(229a/15)

i.- r (169a/14), (212b/17), (213a/06),
(213a/09), (232a/05)

i.- rem (146a/02)

[= 16]

işit-: İşitmek, duymak.

i. (190b/01), (198a/13), (203a/16),

(215b/14)

i.-di (131a/08), (131a/15), (131b/09),

(136a/06), (136b/10), (147b/17), (180b/15),

(196b/07), (207b/13), (224b/10), (230a/08),

(230a/08)

i.-dikim (127a/16), (136b/06), (146a/06),

(184a/13)

i.-dim (175a/12)

i.-d gi (180b/12)

i.-d k (213b/02), (213b/02)

i.-d m (135b/02), (135b/05), (137b/14),

(180b/11)

i.-d mkim (150a/16), (177a/02)

i.-kim (203a/03)

i.-med n (207a/16)

i.-mek (207a/10), (213a/04)

i.-mese (212b/15)

i.-mez (195a/02)

i.-miş (184a/01)

i. + seden (240b/17)

i.-seler (158a/13)

i.-señ (146a/05)

[= 40]

işitd r-: İşittirmek, duyurtmak.

i.-e (213a/10)

[= 1]

işitmezlik: İşitmeme, duymama, sağırlık.

i. (213a/01)

[= 1]

işkence: <Far. Eziyet.

i. + éderidi (130b/16)

[= 1]

işle-: Çalışmak, faaliyete geçmek, etki etmek, kullanmak.

i.-di (126b/14), (153b/15), (172b/05),

(172b/11)

i.-digi (160a/07)

i.-dikim (226a/12)

i.-diler (169b/03)

i.-dilerse (120a/05)

i.-dügi (160a/06), (163a/12), (164a/12)

i.-dügin (158b/01)

i.-mek (126b/17)

i.-ñ (131b/06)

i.-r (188a/02)

i.-rdi (134b/14)

i.-rsiz (167a/17)

i.-se (142b/17), (159a/13), (159a/15),

(159a/17), (159b/02)

i.-señ (236a/03)

i.-ye (143b/12), (209b/14)

i.-yeler (142a/17), (142b/01)

i.-yen (124b/16)

[= 28]

işlen-: Bir şeye işleme durumu.

i.-diyse (158a/01), (158a/08)

[= 2]

işlü: İşli olan.

i. (148b/12)

[= 1]

‘iş māsē’te: <Ar. Diril (insanoğlu).

a. (235b/16)

[= 1]

‘işret: <Ar. İçki içmek.

a. (158b/07)

a. + éderlerdi (218b/13)

[= 2]

‘işsüz: İşli olmayan.

i. (140b/05)

[= 1]

‘iştikāk: <Ar. Belirmek, yarmak.

i. + ı zibaniydür (147b/09)

[= 1]

it: Köpek.

i. (217a/04)

i. + balığı (238a/11)

i. + cügüzi (200b/01)

[= 3]

‘itāb: <Ar. Azarlama, paylama.

a. + éylemişlerdir (193b/02)

a. + éyler (193a/17)

a. + kıldı (132b/15)

a. + kılub (181b/02)

a. + olmaktan (236a/06)

[= 5]

‘itā’i’l-kütüb-i bi’l-īmān: <Ar. Kendini vererek iman etme.

i. + dur (141a/11)

[= 1]

‘itibār: <Ar. Saygı gösterme.

i. (120a/11)

i. + ıyla (163b/11)

i. + olundu (233b/16)
[= 3]

i'tibārca: < Ar. + Tr. Saygınca.
i. (205b/08)
[= 1]

i'tikād: < Ar. Kalpten inanma, güçlü inanç.
i. + ı (144a/06)
i. + ıla (191a/06), (214b/16)
i. + ıyla (126a/10)
[= 4]

ʿitikāf: bk. i'tikāf.
a. + a (149b/11)
[= 1]

i'tikāf: < Ar. Yönelmek, kalmak.
i. + a oturdu (136b/04)
i. + a oturduğıdı (150a/17)
[= 2]

ittifāk: < Ar. Fikir birliğine varmak.
i. + étdiler (192b/07)
i. + ıla (141b/02)
i. + ları (155b/08)
[= 3]

ʿivaz: < Ar. Karşılık, bedel.
a. + ın (128b/08), (128b/16), (159a/17)
a. + ını vèrür (128b/11)
a. + ları (120a/09)
[= 5]

iver-: Acele etmek.
i.-siz (237b/06)
i.-üz (233b/08)
[= 2]

izāfet: < Ar. Bir şeyle diğeri bir şeyi ortak bir bağ
yoluyla bağlama.

i. + éde (204b/13)

i. + kıldı (204b/10)

[= 2]

izāzül zilet: < Ar. Kur'an'da zelzele suresinin ilk
ayetin bir kısmı.

i. (160a/01)

[= 1]

izen kefanī: < Ar. Bana yeterli gelir.

i. (236b/17)

[= 1]

izin: < Ar. Müsaade, ruhsat alma.

i. + vèr (237a/14)

i. + vèrmese (240b/09)

[= 2]

izzet: < Ar. Hürmet, saygı.

a. (134a/13), (185a/12), (190a/09),

(198b/05), (206b/13), (208a/10), (208a/15),

(208a/16), (214b/12), (218a/14), (240a/05)

a. + geldikim (134a/17)

a. + i (198a/17)

a. + i bisātı (198a/15)

a. + i ikrāmıla (219a/08), (219a/13)

a. + ü (139b/16)

[= 17]

izzetlü: < Ar. + Tr. İtibarlı, şerefli kimse.

a. + olur (149a/04)

[= 1]

-K-

kāb-: Kapmak.

k.-ısarlar (161b/04)
k.-ub (161b/05)
[= 2]
ķabarcaĝ: *bk.* ķapurcaķ.
k. + ı (214a/10)
[= 1]
ķabayla-: Sallamak.
k.-yın (154b/05)
[= 1]
ķa'be: < Ar. Mekke'deki kutsal bina.
k. (122b/11), (160b/04), (175b/13)
k. + de (175a/14), (191b/10)
k. + den (121b/08), (121b/09), (156b/07)
k. + i mu'azzam (194b/14)
k. + lüyem (175b/12)
k. + nüñ (211b/17)
k. + sine (196a/13)
k. + ye (175a/07)
k. + yi (172b/12), (173a/17), (174a/02),
(174a/14)
[= 17]
ķābe: *bk.* ka'be.
k. (194b/17)
[= 1]
ķa'be: *bk.* ka'be.
k. + ye (136b/04)
[= 1]
ķa'be-i ŧerrefhā'l-lāhu: < Ar. Tanrı'nın kutsal evi.
k. (172b/06)
[= 1]
ķabiŧ-: Kapıŧmak.
k.-ırlar (161b/09)

[= 1]
ķābil: < Ar. Olanaklı, kabul edilebilir.
k. + olmaya (240a/05)
[= 1]
ķābile: Topluluk.
k. (166b/08)
k. + nüñ (211b/14)
k. + si (211b/15), (211b/15), (211b/16)
k. + sinde (161a/12)
k. + sinden (175b/10)
[= 7]
ķabķacaķ: Kapķacak.
k. (177a/11)
[= 1]
ķabķara: En kara olan.
k. + ētdi (192b/17)
[= 1]
ķablubaĝa: Kaplumbaĝa.
k. (238a/07)
[= 1]
ķabr: < Ar. Mezar.
k. + üm (151a/10)
[= 1]
ķabu: *bk.* kapu.
k. + da (162b/05)
k. + sına (135b/02)
[= 2]
ķabül: < Ar. Peki deme, râzı olm
k. + ēde (206b/08)
k. + ēdeler (200a/17)
k. + ēdem (154a/11), (189b/14)
k. + ēderem (179b/11)

k. + édersej (159b/07)

k. + édüb (181b/10)

k. + ét (231a/06)

k. + étdüm (130b/02), (131a/10)

k. + étmedi (225a/02)

k. + étmekde (169a/13)

k. + étmeye (206a/15)

k. + étmez (159b/08)

k. + erinüj (206a/12)

k. + kılası (228a/04)

k. + kıldı (227a/09)

k. + kılmadı (226b/16)

k. + olmaz (206a/08)

k. + olur (204b/01), (206a/07)

[=21]

ka'bu'l-ahbār: < Ar. Yemenli bir yahudi iken müslüman olan tabii.

k. (135a/16), (141b/06)

[=2]

kaç: *bk.* kaç.

k. (207b/10), (222b/11), (223a/09),
(234a/08), (234b/16), (235a/01), (237b/08)

[=7]

kaç-: Kaçmak.

k.-duğma (139b/11)

[=1]

kaçan: *bk.* kaçan.

k. (146b/14), (181a/07), (216a/16)

[=3]

kaç: Kaç, ne kadar.

k. (132b/17), (222b/07), (222b/16),
(223b/01)

[=4]

kaç-: Kaçmak.

k.-a (119b/06)

k.-arın (144b/03), (144b/04)

k.-dı (226b/13)

k.-dılar (173a/05)

k.-mağıl (146a/05)

k.-mağ (237a/01)

k.-ub (139b/14), (146a/03)

[=9]

kaçan: Ne zaman.

k. (120b/08), (121a/04), (121a/06),
(121a/15), (122b/01), (124b/16), (125b/13),
(126a/15), (126a/16), (127a/01), (128a/08),
(128a/17), (128b/01), (128b/02), (129b/08),
(129b/09), (131b/02), (132a/07), (133a/11),
(133b/11), (136a/02), (136b/11), (137b/14),
(138a/02), (139a/17), (140b/01), (140b/03),
(140b/08), (140b/10), (140b/12), (140b/13),
(140b/15), (141a/11), (142b/01), (142b/10),
(142b/11), (142b/12), (142b/15), (144a/16),
(144b/04), (146a/05), (146a/10), (146a/17),
(149b/06), (151a/08), (151a/15), (153b/06),
(153b/11), (157a/16), (157b/02), (157b/10),
(158a/11), (161a/15), (162a/16), (163b/03),
(163b/04), (170a/10), (171b/07), (175b/10),
(175b/11), (178a/08), (178a/09), (179b/06),
(182a/17), (207b/02), (215a/10), (215a/12),
(215a/17), (215b/10), (215b/11), (224a/17),
(225a/10)
k. + kim (121a/09), (123b/14), (131a/02),
(132a/08), (135b/01), (136a/12), (138b/08),

(142b/09), (153b/08), (160a/12), (162b/16),
(217a/03), (217a/05), (230a/14)

[= 86]

ķadar: <Ar. Kadar, miktar.

k. (120b/12), (121a/07), (121b/09),
(126a/05), (126a/06), (128a/06), (133a/16),
(133b/01), (133b/08), (133b/09), (142b/16),
(142b/17), (149a/10), (152b/05), (157b/07),
(160a/13), (162b/05), (162b/13), (167a/07),
(173a/03), (173a/09), (183b/09), (184b/09),
(184b/15), (185b/15), (186a/15), (186a/17),
(199b/14), (213b/05), (213b/12), (214b/13),
(214b/14), (218b/04), (225b/06), (227b/13),
(228a/06), (229b/02), (229b/05), (233b/01),
(235b/17), (236a/04)

k. + dūini (149a/12)

[= 42]

ķadarca: <Ar. +Tr. Miktarınca.

k. (173a/02)

[= 1]

ķadeķ: <Ar. Kūķuk cam bardak, piyale.

k. + ler (198b/08)

k. + lerle (178b/02)

[= 2]

ķader: <Ar. Alın yazı.

k. + gēcesine (148b/14)

k. + ler (148b/08)

[= 2]

ķaderī: <Ar. Kaderle ilgili.

k. + den (238a/17)

[= 1]

ķaderla-: bk. ķaderle-.

k.-maķ gēcesi (148b/14)

[= 1]

ķaderle-: <Ar. +Tr. Mukadder kılmak.

k.-di (148b/11), (148b/14)

k.-medi (148b/14)

k.-nen (148b/15)

[= 4]

ķaderlen-: <Ar. +Tr. Geleceķi yazılmak.

k.-mişdür (188a/02)

[= 1]

ķaderlū: <Ar. +Tr. Kader sahibi olan.

k. (149a/05), (149a/08)

[= 2]

ķadīm: <Ar. Geçmişı uzun zaman önceye dayanan.

k. (195a/12), (195b/15), (205b/11),

(239a/05)

k. + de (181a/05), (201a/03), (202a/12)

k. + dūr (136a/04)

k. + iķdūr (220b/13)

[= 9]

ķadir: <Ar. 1. Deķer, kıymet. 2. Mūslūmanlarca

kutsal gōrūlen Kadir gecesi.

k. + dūinde (153a/14)

k. + dūnūn (150a/14)

k. + dūnūnde (151a/13)

k. + dūr (151a/02)

k. + gēcesi (148b/05), (149a/12), (149a/14),

(149a/15), (149b/02), (149b/08), (149b/17),

(150a/02), (150a/05), (150a/07), (150a/08),

(150a/11), (150a/12), (150a/16), (150b/05),

(151a/04), (151a/05), (151a/08), (151a/17),

(151b/03), (151b/08), (151b/17), (152a/05),

(152a/06), (153a/11), (153a/15)

k. + gëcesin (148a/13), (150b/06),

(153a/03)

k. + gëcesinde (148b/02), (148b/09),

(148b/12), (149a/17), (151b/02), (153b/02)

k. + gëcesindeki (154a/14)

k. + gëcesinden (151b/03)

k. + gëcesine (148b/10), (151a/15)

k. + gëcesini (149b/14)

k. + gëcesinüñ (149a/11), (150b/13),

(150b/14), (151a/02)

[= 48]

ķadır: < Ar. 1. Tam ve mutlak kudret sâhibi olan, istediğini dilediği gibi yapmaya gücü yeten anlamına gelen Allah'ın isimlerinden biri. 2. Kudretli ve kuvvetli kimse, muktedir.

k. (197b/03), (203b/05), (212a/16),

(212b/02), (212b/03), (234a/13)

k. + dür (143b/14), (212a/16), (213a/09),

(216b/13), (233b/17)

k. + e (213b/09)

k. + idümkim (220a/02)

k. + ola (209b/10)

[= 14]

ķadırılıđ: < Ar. + Tr. Kadir sahibi.

k. + umı (220a/16)

[= 1]

ķadırılı: < Ar. + Tr. Değerli, kıymetli.

k. (149a/03), (149a/06), (149a/07),

(149a/07)

[= 4]

ķadır: bk. ķadır.

k. + gëcesi (149a/16)

k. + i (149a/01), (149a/02)

k. + ini (207a/16), (220a/15), (220b/03),

(220b/04), (220b/10)

[= 8]

ķāf: bk. ķaf.

k. + ı (143a/17)

k. + ı ĩııābdur (143a/17)

k. + ı teşbıhdür (164b/14), (165a/03)

[= 4]

ķaf: bk. ķaf.

k. (164b/14), (165a/03), (201b/05)

[= 3]

ķaf: Arap alfabesinde yirmi birinci sestir.

k. (195b/13), (196a/06)

k. + dur (195b/13), (196a/06)

k. + ı (195b/13), (196a/06)

k. + ıdur (195b/13)

k. + ından (195b/14)

k. + ınıñ (195b/17)

[= 9]

ķāfile: < Ar. Topluluk.

k. + ye (229a/13)

[= 1]

ķāfir: < Ar. Allah'a inanmayan yâhut Allah'ın

kelâmlarını inkâr eden kimse.

k. (123b/16), (124a/01), (124a/02),

(124b/09), (124b/14), (131b/13), (158a/05),

(158a/07), (159a/16), (160b/08), (180b/10),

(205a/05), (213b/03)

k. + dür (162b/02)

k. + e (154a/13), (154a/13)
k. + ilinde (160b/09)
k. + iyle (213b/01)
k. + ler (122a/01), (123a/02), (131a/02),
(138b/04), (139b/09), (154b/16), (155a/15),
(156a/07), (158a/04), (169a/16), (180a/11),
(212a/03), (228b/05)
k. + lerden (139b/14)
k. + lerdî (179b/17)
k. + lerdür (157b/13), (169b/05), (169b/09)
k. + lere (120b/01), (143a/14), (152a/15),
(152b/06), (154a/12), (180b/08), (195b/05),
(215b/06), (233b/11), (235a/15)
k. + leri (122b/07), (140a/03), (143a/12),
(147b/11), (147b/12), (165b/05), (188b/04)
k. + lerile (152a/08)
k. + leriñ (165b/01), (165b/02)
k. + lerinden (211b/14)
k. + lerine (155b/11)
k. + leriyle (143b/13)
k. + oldılar (125b/07)
k. + oldular (156a/11)
k. + olsa (121a/09)
k. + olur (125b/04)
k. + üñ (235a/11)
[= 64]

kāfiristān: < Ar. Kafirlerin olduğu yer.

k. + da (154a/12)
[= 1]

kāğid: < Far. Kağıt.

k. (176a/05), (240b/16)
k. + a (224b/17), (239b/08)

k. + ı (239b/10), (240b/17)
[= 6]

kāğidlu: < Ar. + Tr. Kağıdı olan.

k. (225a/03)
[= 1]

kāğır-: Bükme, eğme.

k.-alar (147b/03)
[= 1]

kāhal: < Ar. Tembel.

k. + olmañ (129a/05)
[= 1]

kāhur: < Ar. Üzüntü, sıkıntı, keder.

k. + gösterürsün (207a/07)
[= 1]

kāhr: < Ar. Mahvetme, gâlip gelme, helâk etme.

k. + a (204a/06)
k. + dur (203a/08)
k. + ı (204a/09)
k. + eylemegil (137b/10)
k. + eylemek (200b/08)
k. + eyley (176b/09)
[= 6]

kāk-: İtmek, vurmak.

k.-an (230a/09)
[= 1]

kākı-: 1. Öfkelenmek, kızmak. 2. Çağırarak.

k.-dı (127a/17), (152a/14), (152b/01),
(193a/11), (193a/15), (215b/16)
k.-mağından (136a/16)
[= 7]

kāl: Harf dili olarak kullanılan tabir.

k. (233a/07)

[= 1]

kal-: Kalmak.

k.-a (171b/08), (209b/03), (211a/03),
(211a/04), (211a/04)
k.-alar (125b/15)
k.-an (131b/14), (142a/11), (142a/12),
(171a/03), (174b/02), (181b/16), (204a/12),
(210b/06), (237b/06), (238b/04)
k.-anı (181a/12), (191a/17), (207b/13)
k.-anın (127a/05), (130a/11), (192b/02)
k.-dı (127a/01), (137a/08), (223b/17),
(237b/16)
k.-dılar (196a/17)
k.-dım (230b/03)
k.-dıysa (158a/01)
k.-ıcağ (149b/14), (150a/05), (150a/08)
k.-ınca (171b/07)
k.-ıyardır (156a/13)
k.-madı (182b/14), (199b/10)
k.-mağlığına (231a/10)
k.-maya (134b/08), (176a/09), (239b/17)
k.-mayasız (120a/02)
k.-maz (153b/05)
k.-mişdi (181a/14)
k.-sa (142b/16)
k.-sun (127a/15), (223b/15)
k.-ur (198a/08), (204b/06), (204b/07),
(211a/09)
k.-urlar (213b/09)
k.-ursa (177a/07)
[= 52]

kalb: < Ar. Kalp.

k. (201b/12), (201b/13)

k. + dür (206a/13)

k. + e (238b/11)

k. + ine (206b/09)

[= 5]

kalb: Kalıp.

k. + ı (184b/01)

[= 1]

kalıb: Vücut, insanın dış yapısı, gövde.

k. + mı (188a/12)

[= 1]

kalbur: < Ar. Delikli deri ya da kafesten ibaret alet.

k. (177a/12)

[= 1]

kaldır-: Kaldırmak.

k.-madan (124a/06)

[= 1]

kaldır-: bk. kaldır-.

k.-alar (218b/17)

k.-dılar (214a/16)

k.-uçak (119b/15)

[= 3]

kalfe: < Ar. Düşmandan korunmak için yapılan yüksek duvarlı yapı.

k. (129a/04)

k. + sidür (129a/04)

[= 2]

kalem: < Ar. 1. Yazı yazmak için kullanılan alet. 2.

Yazıya dökmek.

k. (142b/01), (184b/13)

k. + e getürdi (234a/03)

[= 3]

ḳale'n-nebiyyü: < Ar. "Peygamber buyurdu".

k. (191a/12)

[= 1]

ḳalıḳ: Kalın (yer).

k. (197a/11)

[= 1]

ḳalk-: Kalkmak.

k.-ar (165a/04)

[= 1]

ḳalkā: < Ar. Fundalık.

k. + larında (135a/04)

[= 1]

ḳāmet < Ar. Camilerde ve farz namazlardan önce

"namaz başladı" çağırısı.

k. (142a/03), (194b/13)

k. + te (139a/07)

[= 3]

ḳā'im: < Ar. Var olan.

k. + dür (225a/09)

[= 1]

ḳāmil: < Ar. Kemale eren, olgun, yetişkin kimse.

k. (209b/09)

k. + dür (212b/17)

[= 2]

ḳāmilü'l-'aḳıl: < Ar. Üstün akıl.

k. + sım (194a/15)

[= 1]

ḳāmiyāb: < Far. Mutlu, isteğine kavuşmuş.

k. (239a/15)

[= 1]

ḳamu: Bütün, hep. Herkes.

k. (133a/11), (133a/12), (148b/11),

(156a/07), (160b/13), (188a/02), (215b/01)

k. + larına (151a/11)

k. + ları (146b/03)

k. + sı (124b/07), (130b/15)

k. + ya (187b/17)

[= 12]

ḳan: İnsan ve hayvan vücudundaki kırmızı, yaşam

sıvısı.

k. (173a/08), (216b/11)

k. + a (228a/15), (228b/02)

k. + dan (144b/10)

k. + ıla (123a/12)

k. + ına (228b/10)

k. + ını (122b/13)

[= 8]

ḳan: Nerede, hani.

k. + dan (130a/14), (196b/04)

k. + ı (196b/10), (222a/13)

[= 4]

ḳanā'at: < Ar. Kısmetine razı olan.

k. + ehlinüḳ (235a/09)

[= 1]

ḳanad: *bk.* ḳanat.

k. + ıḳla (226a/17)

k. + ıyla (137a/04), (183a/03)

k. + larıyla (227a/07)

[= 4]

ḳanat: Kuş ve böceklerde bulunan, uçmasına yardımcı

olan organ.

k. + ları (186b/01)

[= 1]

kanca: Nerede.

k. (196b/04)

[= 1]

kanca: Neresi, nereye, ne taraf.

k. (135b/11), (137a/09)

[= 2]

kanda: Nerede, nereye.

k. (138a/10), (138a/11), (144a/15),

(156b/10)

k. + dur (136b/08), (214a/10)

[= 6]

kandır-: 1. Doymak, doymak. Yeme içme isteğini

karşılama. 2. Kana kana içmek. Yeme.

k.-madummi (168a/10)

[= 1]

kandil: < Ar. Sıvı hâlindeki yağa batırılmış bir fitilin

yanması sùretiyle ışık veren aydınlatma âleti.

k. (121b/14)

k. + de (121b/05)

k. + ler (121b/12)

[= 3]

kandır-: Kandırmak.

k.-dılar (169b/13)

k.-ur (168a/14), (168b/12)

[= 3]

kanı: Hangi.

k. (129a/01), (135b/07), (149b/04),

(149b/09), (150a/02), (154a/12), (186a/11),

(189a/01), (189a/03), (189a/06), (189a/09),

(189a/12), (189b/05), (189b/07), (189b/13),

(190a/10), (190a/11), (190a/13), (190a/15),

(190a/16), (204b/04), (213a/08), (228a/08),

(239a/11)

k. + dur (151b/01)

[= 25]

kanı: Hani, nerede.

k. (135b/07), (193a/07), (200a/08),

(224b/16)

[= 4]

kanı: Hangi.

k. + sıyla (129b/05)

[= 1]

kanı: Kana bulanmış, kanlı.

k. (228a/11)

[= 1]

kanı: Kapamak.

k.-dı (127b/11)

k.-yalar (125b/10)

k.-yasın (124b/01)

[= 3]

kanı: Kapak.

k. + ını (125b/10)

k. + ıyla (124b/01)

[= 2]

kanı: Kapanmak.

k.-a (171b/14)

[= 1]

kanı: bk. kapurcağ.

k. + lar (173a/08)

[= 1]

kanı: Kaplamak.

k.-r (165b/03), (165b/04)

[= 2]

kapu: Kapı.

k. (120b/12), (215b/16), (230a/09)

k. + da (199b/11), (229a/16)

k. + dan (189b/07), (239a/11)

k. + ları (172a/06)

k. + ıya (215b/17)

k. + nuñ (125b/13)

k. + sı (171b/16), (172a/03), (189b/04),

(189b/04), (215a/06)

k. + sın (226a/08), (226a/08), (240b/06)

k. + sma (120b/12), (215b/15), (218b/11)

k. + sında (226b/08)

k. + sından (218b/10)

k. + sın (189b/06), (189b/07)

k. + ya (162b/06)

k. + yı (230a/06), (230a/11)

[= 28]

kapulan-: 1. Kapaklamak, işe kapak atmak. 2. Üstüne

kilitlenme, kapanma.

k.-a (172a/08)

[= 1]

kapurcağ: *bk.* kapurcağ.

k. + ı (214a/16)

[= 1]

kapurcağ: Kabarcık.

k. + dan (214a/17)

[= 1]

kar: Havadaki su tanelerinin donmasıyla oluşan

soğuk beyaz taneler.

k. + dan (178a/13), (178a/17), (230b/09)

[= 3]

kār: < Ar. Maddi kazanç.

k. + kılmaz (151a/07)

[= 1]

kāra: En koyu renk, siyah.

k. (193b/16), (197a/05), (213a/08),

(213a/08), (213a/08), (213a/08), (222a/02),

(228b/06)

k. + ëyledüñ (153a/07)

k. + sı (165a/01)

[= 10]

karār: < Ar. 1. Bir olay hakkındaki değişmez hüküm.

2. Bir yer veya bir durumda sebat etme.

k. (202a/04)

k. + duta (202a/04)

k. + dutalar (174b/01), (208a/06)

k. + edecek (237a/10)

k. + ëdüb (229a/17)

k. + ı (239b/17)

k. + kıllalar (198a/15)

k. + kıldurduğum (174b/07)

[= 9]

karaca: Kara gibi olan.

k. (172b/17)

[= 1]

karajlık: *bk.* karajuluk.

k. + da (235b/16)

[= 1]

karaju: *bk.* karajuluk.

k. (193b/15)

[= 1]

karajulıg: *bk.* karajuluk.

k. + ı (126b/01)

k. + ıla (133a/11)

[= 2]
ķarańulık: *bk.* ķarańulık.
k. (215a/10)
[= 1]
ķarańulık: Karanlık.
k. (126b/02), (240b/04)
[= 2]
ķaranulıķak: Karanlıkla denk, karanlıķa eş.
k. (126b/01)
[= 1]
ķarar-: Kararmak.
k.-a (127b/02)
k.-dı (127b/03)
k.-sa (215b/10)
[= 3]
ķaraő: Kureyş'in kelime anlamına atfedilen tabir.
k. + dan (174b/12)
[= 1]
ķaravaő: Yardımcı, cariyeye.
k. (131a/04), (131a/06)
k. + a (131a/09)
k. + ı (131a/01), (131a/02), (228a/08),
(228a/14)
k. + ıdur (192b/01)
[= 8]
ķarbe'l-ecelü: < Ar. "Ölüm, ecel yakınlaőtı".
k. (236b/07)
[= 1]
ķarcaő-: Karıőtırmak.
k.-urlar (164b/05)
[= 1]
ķardaő: Kardeş.

k. (173a/05)
k. + ı (119b/09)
k. + ına (173a/05)
k. + lar (137b/08)
k. + ları (140a/06), (220a/03), (220a/10)
k. + uń (145b/04)
[= 8]
ķarģa: Karga.
k. (238a/12)
[= 1]
ķarı: Kadın, eş, zevce.
k. (223a/01), (223a/02), (223a/04)
[= 3]
ķarınca: Eklembacaklılardan bir böcek.
k. (159b/04), (213a/08)
[= 2]
ķarındaő: Aynı karnı paylaőan, kardeş.
k. + ı (223a/04), (228a/17)
k. + ım (133a/07), (178b/09), (223a/02)
k. + larına (238b/03)
k. + um (119b/03), (228b/01)
[= 8]
ķarıő-: İki veya ikiden fazla maddenin birleőmesi.
k.-a (165a/02)
k.-ıbdur (206b/05)
k.-mış (173b/06)
k.-ıpdurur (206b/14)
k.-ur (165a/01)
[= 5]
ķarı'a: *bk.* ķarı'at.
k. (164a/09)
[= 1]

ķāri'at: < Ar. Kariat suresi.

k. (164a/15)

k. + e (164a/15)

[= 2]

ķārib: < Ar. Yaklaşmak, yakın.

k. + dūr (163b/01)

[= 1]

ķarka: *bk.* ķargā.

k. (234b/10)

[= 1]

ķarn: Karın.

k. + ı (209a/16), (219b/17), (220a/09)

k. + ımda (237a/08)

k. + ına (192a/13)

k. + ında (121a/07), (123b/13), (157b/11),

(165b/03), (206b/01), (220a/07), (220a/12)

k. + um (223a/10)

[= 13]

ķarra'a āşımfi: Bir hadis rivayetçisi (?).

k. (188a/15)

[= 1]

ķarşı: 1. Ayrı şeyleri temsil edenlerin her birine göre

diğeri, zıt, muhâlif. 2. Direnmek, boyun eğmemek.

k. (199a/16)

[= 1]

ķarşu: *bk.* ķarşı.

k. (119b/12), (213a/17), (239b/08)

k. + dan (223b/16)

k. + sında (239b/13)

[= 5]

ķarşuğ: Karışık.

k. + ıdı (173b/14)

[= 1]

ķarşula-: Karşılama.

k.-yalar (198b/15)

[= 1]

ķaşaş: < Ar. 1. Anlatma. 2. Kasas suresi.

k. + a (241a/01)

k. + dan (205b/15)

[= 2]

ķaşd: < Ar. İstek, amaç.

k. (210a/15)

k. + ıla (193a/02)

k. + ına (200b/07)

[= 3]

ķaşem: < Ar. Yemin.

k. (142a/07), (169b/06)

k. + dir (142a/07), (160b/01)

k. + dūr (126a/13), (128a/17), (132b/08),

(141a/17), (161b/14), (169a/08)

k. + ler (133a/12)

[= 11]

ķāsım: İbn-i Kasım.

k. (153a/12), (237b/02)

[= 2]

ķāsıme'l-erzāk: < Ar. Nesneleri, nimetleri, rızıkları

paylaştıran. Râzık. Tanrı.

k. (235b/10)

[= 1]

ķāşır: < Ar. Köşk, küçük saray.

k. + ola (210a/12)

[= 1]

ķaşşāb: < Ar. Kesen.

k. + lar (160a/12), (166a/07)

[= 2]
kasv: < Ar. Zahmet çeken.
k. + u gilmân (128a/14)
[= 1]
kaş: Yüzün uzvu.
k. + ları (170b/14)
[= 1]
kaşı-: Kaşımak.
k.-r (163a/02), (163a/03)
[= 2]
kāşife'l-beliyyât: < Ar. Belaları bulan.
k. (236b/09)
[= 1]
kāşife'z-żuri: < Ar. Zarara uğraticı.
k. (236b/14)
[= 1]
kāşkâ: bk. kāškî.
k. (120a/14)
[= 1]
kāškî: < Far. Keşke.
k. (120a/06), (120a/10), (134a/11),
(176a/10)
[= 4]
kaşşâf: < Ar. Keşif yapan.
k. + ında (191a/09)
[= 1]
kat: 1. Huzur. 2. Tabaka, derece.
k. (191a/11), (205b/06), (205b/06),
(231b/06)
k. + ında (205b/03)

k. + ına (130a/17), (144b/06), (145a/02),
(146a/04), (153b/14), (178a/03), (184a/14),
(191b/13), (192b/08), (193a/13)
k. + ında (121b/08), (132a/02), (132a/03),
(142b/06), (156b/13), (169b/17), (173b/01),
(185b/06), (207a/05), (209a/05), (214a/06),
(224b/02)
k. + ındağılar (159b/14)
k. + ından (130a/07), (130a/13), (131a/06),
(193a/06)
k. + uma (135b/15)
[= 33]
kat-: Üzerine koymak, katmak.
k.-dî (223b/14)
[= 1]
kaţ: < Ar. Kesmek.
k. + dur (179a/17)
[= 1]
katâde: Ebu Katade.
k. (123a/05), (124a/04), (124a/12),
(129a/09), (129b/09), (138b/17), (165a/17),
(166b/04), (170a/15), (176b/03), (179a/17),
(209b/03), (217a/04)
[= 13]
katâr: < Ar. Sıralanmış dizi.
k. (184b/07)
[= 1]
katî: Haşin, sert, acı.
k. (123b/05), (125a/06), (130a/10),
(144a/04), (145a/07), (157a/16), (158a/07),
(160b/05), (160b/06), (161b/05), (163a/15),
(164b/01), (170a/14), (184a/03), (186a/08),

(216a/02), (224b/02), (224b/04), (227b/11),
(228b/07), (228b/09), (229b/05), (234b/06),
(235a/10)
k. + dur (133a/09), (163a/15)
k. + katı (228b/07)
k. + sından (215a/07)
[= 28]
katılığ: *bk.* katılım.
k. + ı (164b/01)
[= 1]
katılık: Zorluk, meşakat.
k. (139a/12)
k. + larınun (123a/10)
[= 2]
katîf: <Ar. Şüphesiz.
k. (154a/01)
[= 1]
katlan-: Katlanmak.
k.-sa (139a/17)
k.-un (154a/04)
[= 2]
katrân: <Ar. Koyu, siyah yapışkan madde.
k. (158b/14)
k. + dan (158b/09)
[= 2]
kaşre: <Ar. Damla.
k. (143b/13), (197a/15), (198a/06)
k. + de (195a/14)
k. + den (195a/15)
k. + kaşre (197a/15)
k. + since (186b/10)
k. + ye (195a/13)

[= 8]
katıme: İbn Kudame.
k. (136a/09)
[= 1]
kaşî: <Ar. Güçlü olmak.
k. (196a/05)
k. + dür (201b/16), (201b/16), (202a/09),
(202a/17)
k. + eyler (168b/12)
k. + ola (240b/17)
[= 7]
kaşil: *bk.* kaşl.
k. (160b/03)
[= 1]
kaşl: <Ar. Söz, kelam.
k. + etmişdir (127a/11)
k. + i (148a/10), (150a/13)
k. + ide (150a/13)
k. + iden (142b/05)
k. + idür (160b/03)
k. + inde (132b/09), (149b/06)
k. + ine (163b/01)
[= 9]
kaşla-: Parça şeklinde dökülmek.
k.-miş (147a/11)
[= 1]
kaşlühü: <Ar. Allah'ın sözü.
k. + te'âlâ (167a/05)
[= 1]
kaşm: <Ar. 1. İnsan topluluğu. 2. Bir peygamberin
gönderildiği topluluk.

k. (121a/04), (127a/13), (127a/17),
(135a/03), (135b/12), (135b/14), (151b/07),
(154b/05), (166b/06), (176b/17)
k. + den (166b/05), (166b/06)
k. + dür (138a/07)
k. + e (127a/17), (140b/08)
k. + i (121b/07), (127a/05), (134b/16),
(136a/04), (136a/15), (136a/17), (136b/01),
(136b/02), (142b/14), (145b/09), (147b/17),
(153a/09), (164a/03), (167a/11), (174a/15),
(174a/17), (174b/11), (174b/16), (175a/04),
(175a/12), (178a/09), (188a/06), (192a/10)
k. + im (147b/14)
k. + in (174a/14)
k. + iñ (127a/12), (134b/14), (145b/07),
(149b/07), (150a/10), (152b/11)
k. + inde (181a/13)
k. + inden (166b/08), (180a/13)
k. + ine (146b/06), (163a/07), (172b/11),
(182b/04), (182b/11)
k. + ini (147a/13), (147a/14), (175b/09)
k. + inüñ (164a/02), (164a/02), (175a/02),
(181b/01)
k. + lerine (182b/03)
k. + üm (145b/08)
k. + üñ (127a/10)
k. + ünüñ (136b/17), (174a/16)
[=66]

ķavme ismu'l-lāh: <Ar. Allah'ın isimlerini
zikredecek kadar durma.

k. + ı (238b/10)
[= 1]

ķavmlüg: Aynı soydan olan.

k. + i (154a/02)
[= 1]

ķavseyni evādnā ve selāmu'l-lāhi'l-ā'lā: <Ar. İki ok
ucundan daha yakın olma.

k. (194b/17)
[= 1]

ķaya: Sert büyük iri taş kütleli.

k. + dan (127a/08)
[= 1]

ķaygu: Endişe, gam, keder, tasa, kaygı.

k. (136a/06)
k. + mı (138b/02), (138b/02)
k. + ya (158a/07)
[= 4]

ķaygulu: Endişeli olan, kederli durumda bulunan,
tasa taşıyan, kaygılı.

k. (138b/02), (145b/12)
[= 2]

ķayır: Kum ve çakıl taşları.

k. + ı (178a/12)
[= 1]

ķaysān: İbn-i Keysan.

k. (123b/13)
[= 1]

ķayu: Nerede.

k. + sı (211a/09)
[= 1]

ķaz-: Kazmak.

k.-urlar (164a/13)
[= 1]

ķazā: <Ar. Kasıt olmadan yapılan hat

k. + edem (135b/05)

k. + etmezler (177a/07)

k. + sına (120b/03), (122a/07)

k. + ya (176b/16), (177a/07)

[= 6]

ķazan: Bir Őey iēerisinde kaynatılan bŪyŪk ve derin kap.

k. (177a/12)

[= 1]

ķazan-: Kazanmak.

k.-dı (124a/05), (124a/08), (124a/10)

k.-maē (123a/14)

[= 4]

ķazibetin: < Ar. Yalancı.

k. (147b/04)

[= 1]

ķazma: Topraēı kazmak iēin kullanılan alet.

k. (177a/12), (196b/08)

[= 2]

ķebir: < Ar. Ulu, yŪce, bŪyŪk.

k. + de (192a/10)

[= 1]

ķedi: DŪrt ayaklı hayvan.

k. (235b/12)

[= 1]

ķefaret: *bk.* keffaret.

k. + dŪr (175b/14)

[= 1]

ķeffaret: < Ar. İŐlenmiŐ bir gŪnah iēin ōdenen bedel.

k. + i (239b/16)

k. + ola (186a/02)

[= 2]

ķeffe: < Ar. Kefe.

k. + sine (176a/03), (205b/07)

[= 2]

ķefin: < Ar. Kefen.

k. (196b/08), (238a/06)

[= 2]

ķehf: < Ar. Ashab-ı Kehf.

k. (141b/08)

k. + iden (132b/11)

k. + ūn (200b/01)

[= 3]

ķel: Saēı olmayan.

k. (222b/08)

[= 1]

ķelali: < Ar. Yorgunluk, bezginlik.

k. (198b/01)

[= 1]

ķelam: < Ar. Sŵz.

k. (126b/08), (126b/09), (158a/10),
(239b/14)

k. + ı 'arabda (180a/02)

k. + ı ķadim (205b/11)

k. + ı ķadimde (181a/05), (201a/03),
(202a/12)

k. + ı ķadimindŪr (220b/13)

k. + ında (144a/03)

k. + um (218b/04)

k. + uŋ (201b/02), (220b/14)

k. + uŋuŋ (222a/01)

[= 15]

ķelb: < Ar. Kŵpek.

k. (234b/10), (235b/07)

[= 2]

kelbî: Muhammed bin Saib Kelbi. Tefsir alimi.

k. (125a/02), (129a/09), (129b/10),
(134b/16), (140b/07), (141b/02), (166b/08)

[= 7]

kelebeg: *bk.* kelebek.

k. + e (164b/10)

k. + ün (164b/11)

[= 2]

kelebek: Kurtcukların, tırtılların dört kanatlı

böceklere dönüşmüş şekli.

k. (164b/06), (164b/09)

[= 2]

keleci: Söz, lakırdı.

k. (229a/05), (229b/07)

k. + den (155a/09)

[= 3]

keler: Kertenkele.

k. (237b/16)

[= 1]

kelime: < Ar. Söz, sözcük.

k. (141a/15), (146a/14), (169a/06),
(169a/07), (172a/14), (174a/01)

k. + dür (122a/13), (125b/16), (125b/17),
(128a/04), (132a/12), (138a/17), (141a/09),

(144a/11), (148a/11), (154b/03), (157a/08),
(157a/11), (160a/09), (163b/14), (166a/14),

(169a/01), (169a/04), (170a/06), (172a/12),
(175b/16), (177b/09), (177b/09), (179b/02),

(180b/16), (182a/10), (184b/03), (189b/03),
(213b/11), (216a/14)

k. + ki (139b/06)

k. + ler (128a/13)

k. + lerin (150b/03)

k. + si (150b/04), (150b/05)

k. + şiçün (188b/16)

k. + sin (182a/05)

k. + sinden (177b/15)

k. + sine (129a/08)

k. + yi (169a/05), (172a/16), (189b/05)

[= 47]

kelli: Tümü, tamamı.

k. (138b/16)

[= 1]

kellimü: < Ar. “Söyleyin” manasında söz.

k. (236a/10)

[= 1]

kemâl: < Ar. En olgun kişi.

k. (198b/12)

k. + de (209b/02)

k. + e (165b/09)

k. + i hikmet (203b/06)

k. + i hikmetiyle (204a/07)

k. + in (198b/17), (220a/13)

k. + inden (199a/04)

k. + i rahmete (205a/09)

[= 9]

ken‘ân: < Ar. Filistin olarak bilinen bölge.

k. + ı (119b/10)

[= 1]

kenâr: < Far. Bir şeyin bitim kısmı.

k. + ından (186b/08)

[= 1]

ķenâr: *bk.* kenâr.

k. + da (196a/08)

[= 1]

kenāre: *bk.* kenār.

k. + si (196a/07)

[= 1]

kende: Bir dil ismi (?).

k. (162a/07)

[= 1]

kendü: Kendi.

k. (125a/10), (126b/05), (126b/17),
(127a/05), (128b/04), (130b/06), (133b/13),
(133b/14), (134b/16), (135a/12), (137a/15),
(137b/10), (137b/12), (139a/14), (142b/14),
(150a/06), (150a/15), (150b/09), (152b/13),
(155a/17), (157b/17), (159a/06), (159a/17),
(159b/02), (163a/12), (164b/01), (182b/03),
(186a/03), (188b/13), (195b/10), (195b/14),
(196a/14), (196a/15), (198b/14), (204b/08),
(206a/01), (209a/12), (209b/09), (209b/10),
(210a/17), (210b/12), (212a/04), (212a/17),
(212b/02), (212b/11), (214b/10), (220a/16),
(225b/12), (236a/16), (237b/13), (238b/12),
(240a/15)

k. + den (205a/02), (207b/02)

k. + ler (195b/07)

k. + lere (198b/13)

k. + lerin (212b/08)

k. + leriñ (155b/05)

k. + lerini (164b/09)

k. + mi (119b/06)

k. + ñe (240b/01)

k. + ni (130a/10)

k. + nüñ (191a/16), (205b/11), (206a/02),
(212b/07)

k. + ye (126b/05), (145a/06), (171a/01),
(204b/09), (205a/07), (226b/14), (239a/01),
(239b/16)

k. + yi (145b/17), (205a/11)

k. + yle (225b/05)

[= 77]

kendüz: *bk.* kendü.

k. (226a/12)

k. + imi (135b/11)

k. + in (145b/13)

k. + iñi (195a/10)

k. + ine (228b/01)

k. + ini (129b/05), (173b/16), (213b/07)

k. + üñüzden (220a/15)

k. + üni (129a/01)

[= 10]

kenzü: *bk.* kendü.

k. (151b/05)

[= 1]

kerāmet: <Ar. Aklın alamayacağı iş.

k. (121b/05), (122a/15), (179b/15)

k. + i (126a/07), (132a/16), (138b/04),

(141a/10), (148a/13), (179a/03)

k. + im (121b/08)

k. + ler (208a/11), (215a/01)

[= 12]

kerem: <Ar. Lûtuf, iyilik, merhamet, ihsan.

k. (154a/03), (164a/04)

k. + ëyle (227b/15)

k. + i (206a/15), (209a/03), (215b/03)

k. + i melik-i reyyān (218b/02), (218b/02)

k. + inden (212b/07)

k. + ler (218b/04)

k. + ler étdikim (140a/05)

k. + sin (194a/16)

k. + üm (170a/11)

k. + üme (154a/10)

[= 14]

kerem-i melik-i reyyān: Mısır meliki Reyyan bin

Velid.

k. (218b/01)

[= 1]

kerim: <Ar. Kerem sahibi.

k. (135a/10), (146b/01), (220a/01)

[= 3]

kerime: <Ar. Cömert kadın.

k. (229a/08)

[= 1]

kerkes: Akbaba.

k. (235b/16)

[= 1]

kerpic: *bk.* kerpiç.

k. (223b/02), (223b/08)

[= 2]

kerpiç: Toprağın ısıtılmasıyla ortaya çıkan malzeme.

k. (223b/13), (239b/12)

k. + i (190b/05), (190b/06), (239b/13)

k. + leri (223b/09), (223b/11)

k. + leriyle (223b/08)

[= 8]

kerre: <Ar. Kere, defa.

k. (157a/09), (239b/12), (240a/08),

(240b/02), (240b/13), (240b/13), (240b/14)

[= 7]

kerrema'l-lāhu vech: <Ar. Allah yüzünü ak etsin.

k. + e (235a/03)

[= 1]

kerret: *bk.* kerre.

k. (144a/07)

[= 1]

kervān: <Far. Ticaret yapan kabile.

k. + a (137a/05)

k. + dan (137a/03)

[= 2]

kervānsarāy: <Far. Ticaret yapan kervanların

konaklama yeri.

k. (222b/17), (223a/06)

[= 2]

kes: <Ar. Kişi, şahıs.

k. (238b/10)

[= 1]

keşret: <Ar. Çokluk, bolluk.

k. + icem'iden (171a/03)

[= 1]

kes-: Kesmek; son vermek; etkisini önlemek;

etkisizleştirmek.

k.-di (127a/08), (133a/03), (152b/04)

k.-diler (152b/06), (152b/07), (229b/08)

k.-erlerdi (229b/11)

k.-mek (123a/03), (166a/09)

k.-meyeler (122b/17)

k.-mezin (179b/10)

k.-mezsiz (133a/06), (133a/06)

k.-mişler (228a/16)
k.-iñ (228a/10)
[= 15]
kesb: < Ar. Kazanmak, edinmek.
k. + edenlere (235b/03)
[= 1]
keser: Sert tahta yapıdan oluşan kesmeye yarayan kesici alet.
k. (177a/12), (213b/07)
k. + ile (212a/07)
[= 3]
kesil-: Ayrılmak, yoksun kalmak.
k.-mek (123a/13)
k.-ür (211a/08)
[= 2]
kesil-: Kapatılmak, sona ermek, bitirilmek.
k.-di (132b/13), (132b/17)
k.-mek (143a/03)
k.-mez (143a/02)
k.-üb (132b/14)
[= 5]
kesil-: Kesilmek.
k.-mezsın (145a/16)
k.-miş (228b/12)
[= 2]
kesiş-: Kesişmek.
k.-en (154a/02)
[= 1]
kesre: < Ar. ı ve i sesi okutucusu, esre.
k. + si (174b/02)
[= 1]
kesük: Kesilmiş olan.

k. (179a/15)
[= 1]
keşf: < Ar. Daha önce bilinmeyen bir şeyin ortaya çıkması.
k. + edici (236b/09)
k. + étdiler (201a/05)
[= 2]
keşke: *bk. kâşkî.*
k. (145b/06)
[= 1]
kethüdâlıg: < Far. + Tr. Kethüdanın yaptığı.
k. + ın (218a/15)
[= 1]
kevşer: < Ar. Cennette bir havuz.
k. (177b/17), (178a/11), (178a/14)
k. + den (177b/11)
k. + dür (178b/10)
k. + i (178b/12), (179a/08)
[= 7]
key: Çok, pek çok, gayet, fazlaca.
k. (136a/13), (162a/06), (162a/12),
(164b/01), (183a/12)
[= 5]
keyfe: < Ar. Nasıl, nice.
k. (236a/15)
[= 1]
kez: Kez, defa.
k. (121b/15), (121b/17), (121b/17),
(126a/10), (128a/15), (144a/02), (145b/12),
(153b/09), (153b/09), (154a/17), (157a/09),
(177b/12), (177b/15), (184b/04), (184b/05),
(184b/05), (184b/07), (184b/09), (185a/06),

(185b/14), (186a/01), (186a/03), (186a/09),
(188b/02), (190b/04), (190b/07), (193b/08),
(193b/08), (194a/17), (200b/02), (200b/08),
(206b/12), (207a/02), (208b/17), (214b/15),
(224b/14), (226b/06), (239a/13), (239a/14),
(239b/03), (239b/09), (239b/15), (240a/02),
(240a/07), (240a/11), (240a/13), (240b/06),
(240b/07), (240b/09), (240b/09), (240b/16)
k. + den (148b/01)

[= 52]

kıble: < Ar. Namazda Kabe yönü.

k. + ye (179a/01), (239b/08)

[= 2]

kıç: Arka.

k. + m (146b/11), (146b/11)

[= 2]

kığ: Gübre, pislik.

k. + ı (173b/02)

[= 1]

kığırt: Söylenmek.

k.-dı (214a/14)

[= 1]

kığır: Mırıltı ile söyleme, çağırma.

k.-avuz (147a/14)

k.-dı (130b/02), (154b/12), (223a/11)

k.-ğıl (182b/02)

k.-sa (147a/14)

k.-u (224a/08)

k.-urlar (128b/12)

[= 8]

kığır: bk. kığır.

k.-urısa (147a/13)

[= 1]

kııl: İnsan ve hayvan vücûdunda biten sertçe ve kalınca tüy.

k. + dan (125a/03), (184b/08)

k. + m (214a/17)

k. + ıyla (214a/09)

k. + kim (213b/16)

[= 5]

kııl: Kılmak, Yapımk, etmek.

k. (168b/07), (179a/02), (181b/08),

(194a/10), (197b/17), (198a/02), (225b/16),

(225b/17), (226a/02), (232b/13), (232b/14),

(232b/14), (232b/16), (232b/17), (232b/17)

k.-a (120a/13), (122a/14), (122b/10),

(125a/10), (125a/10), (133b/10), (138a/01),

(141a/10), (145b/13), (148a/03), (158b/11),

(166a/17), (171a/05), (171a/06), (171b/08),

(172b/01), (172b/02), (172b/02), (172b/03),

(177b/07), (178b/16), (188b/02), (198b/05),

(204b/09), (206a/14), (206b/06), (210b/13),

(211a/05), (215b/01), (218b/05), (218b/07),

(219b/05), (228b/15)

k.-alam (197a/04)

k.-alar (120b/13), (120b/14), (154a/05),

(158b/16), (185b/02), (194a/08), (194a/08),

(196b/14), (198a/15), (209b/06), (219a/04),

(219a/05)

k.-alardı (123b/07)

k.-alum (154a/15), (209a/05), (223b/05)

k.-am (119b/06), (134a/04), (138a/02),

(182b/12), (198a/10), (220a/05), (220a/08),

(239a/11), (239a/12)

k.-an (176a/15)
k.-anlar (174a/02)
k.-anlardan (125a/17)
k.-anların (156b/13)
k.-ası (145a/15), (228a/04)
k.-asıdur (183a/10)
k.-asın (124b/08), (133b/07), (208b/02),
(224a/15), (224b/05), (224b/11), (239b/05),
(239b/17), (240b/02)
k.-ayduğ (120a/10)
k.-aydum (145b/11), (146a/10)
k.-ayıdı (210b/04)
k.-ayıduğ (120a/07)
k.-ayın (198a/10), (200b/11), (200b/12),
(203a/16)
k.-dı (119b/07), (122b/02), (122b/09),
(122b/14), (122b/14), (122b/15), (122b/15),
(124a/05), (125b/02), (126b/06), (127b/08),
(127b/15), (128a/05), (130a/05), (130b/14),
(130b/17), (131a/05), (131a/12), (131b/03),
(131b/11), (132a/03), (132a/04), (132b/15),
(133a/14), (133b/06), (134b/07), (134b/13),
(135b/08), (138b/03), (139b/01), (143a/13),
(143a/14), (147b/07), (148a/01), (150b/01),
(150b/02), (150b/02), (151a/17), (152a/03),
(152b/08), (152b/10), (152b/10), (152b/13),
(152b/15), (154b/11), (156a/16), (156b/11),
(158a/02), (158a/03), (158a/06), (158a/15),
(165b/06), (166b/03), (167a/07), (168b/11),
(168b/13), (169b/01), (169b/16), (171b/02),
(173b/15), (173b/16), (175b/06), (177b/05),
(183a/10), (184a/12), (188b/04), (188b/04),

(188b/05), (189b/01), (189b/16), (196b/08),
(197a/06), (197a/08), (201a/06), (203a/15),
(203a/16), (203b/15), (204a/10), (204b/10),
(205a/08), (205a/14), (205a/15), (214b/12),
(215a/02), (215b/02), (215b/02), (218a/10),
(219a/17), (222b/12), (223a/05), (223a/08),
(223a/15), (223a/17), (223b/09), (225b/16),
(226a/01), (226a/03), (226a/06), (226a/07),
(226a/09), (227a/03), (227a/09), (227a/10),
(227b/09), (227b/12), (228b/13), (229a/03),
(229a/03), (229a/11), (229a/16), (239a/13)
k.-dığumiçin (158a/17)
k.-dığumuz (133a/12)
k.-dığıla (153a/07)
k.-dığdan (208a/11)
k.-diki (152b/12), (153a/03)
k.-dıkim (130b/15), (134b/08), (144b/01),
(148a/15), (151b/08), (174a/15), (184b/17)
k.-dılar (143a/01), (152a/09), (156b/01),
(181b/17), (195b/07)
k.-dılarsa (188b/14)
k.-dım (194a/13)
k.-dıysa (193b/05)
k.-duğı (120a/15), (120b/01), (132a/05),
(137a/01), (142b/16), (152a/05), (157a/12),
(157a/12), (169a/06), (175b/10), (225a/07)
k.-duğından (172a/14), (185b/14)
k.-duğumuğ (126b/11)
k.-duğ (139a/04), (153a/12), (169b/04),
(217a/16)

k.-dum (124a/17), (124b/02), (135b/16),
(174a/10), (195b/08), (195b/11), (198b/07),
(208b/16), (226b/05)
k.-dumkim (151b/09)
k.-duş (121b/16), (167a/03), (200a/12),
(227b/11), (230a/15), (231a/04)
k.-durduğum (174b/07)
k.-durub (239b/06)
k.-ğıl (140b/04), (140b/12), (147a/16),
(178b/12), (181b/04), (229b/15)
k.-ıcağ (202b/11)
k.-ıdurur (146b/08), (146b/10)
k.-ındı (122a/13), (132a/13), (133b/02),
(133b/09), (134a/09), (135a/06), (137b/11),
(137b/13), (139b/02), (141b/03), (142a/16),
(144b/12), (146b/06), (148a/02), (150b/13),
(151a/03), (153a/06), (156b/08), (158a/11),
(160b/17), (166b/17), (168a/05), (177a/02),
(190b/02)
k.-ındıkim (121a/12), (127a/01), (130b/15),
(138a/06), (147a/09), (151a/07), (151a/15),
(151b/04), (159b/16)
k.-ınur (168b/07)
k.-ıpdurur (220b/09)
k.-ısar (187b/14)
k.-ıyardur (135a/14)
k.-madı (226b/05), (226b/16)
k.-madım (172b/14)
k.-madum (168a/09)
k.-madummı (134a/09), (134a/14),
(138b/14)
k.-maduğ (226a/05)

k.-mağ (126b/17), (140b/01), (156a/08),
(181b/11), (205a/07)
k.-mağ (181a/08)
k.-mağıludur (125a/11)
k.-mağičün (130b/07), (156a/07), (192a/09)
k.-mağ (125a/09), (152a/06), (152b/09),
(153a/14), (168a/15), (174a/07), (179b/15),
(182a/16), (197b/15), (225a/07)
k.-mağda (139a/12), (179a/11)
k.-mağdan (151b/10)
k.-mamış (120a/16), (120b/02)
k.-mağ (136b/07), (211b/12)
k.-masa (228b/17)
k.-maya (129b/08), (129b/10), (224b/08)
k.-mayaydı (210b/04)
k.-mayınca (153a/02)
k.-maz (151a/07), (161a/03), (171a/08),
(177a/08)
k.-mazlar (176b/17)
k.-mazlardı (179a/08)
k.-mazlarsa (143a/04)
k.-miş (153a/13), (178b/17), (228b/02)
k.-mişam (227b/13)
k.-mişdur (236b/05)
k.-mişlara (238b/17)
k.-mişlardur (120b/06), (132b/17),
(148b/06), (149a/11), (149b/03), (149b/09)
k.-sa (124b/17), (126a/16), (151b/02),
(151b/10), (157a/15), (226b/03)
k.-salar (177a/08), (206a/07)
k.-saydı (147a/15)
k.-sun (225a/02)

k.-sunlar (154a/04)
k.-ub (128b/16), (136b/07), (146b/07),
(169b/10), (179a/05), (181b/02), (188b/13),
(193a/03), (196a/08), (200a/05), (207b/14),
(215a/07)
k.-unur (149a/05)
k.-ur (120b/07), (121b/15), (124a/14),
(131b/02), (135a/09), (140a/09), (142b/08),
(142b/14), (146a/13), (148b/08), (148b/12),
(149b/17), (150a/06), (154a/13), (162a/04),
(177b/15), (178b/07), (185b/12), (191a/11),
(191b/05), (192a/06), (192a/06), (204b/05),
(207b/15), (210b/14), (216a/08), (216b/16),
(217a/07), (217a/09), (217a/10), (217a/11),
(217b/03), (217b/15), (225b/15), (227a/11),
(228a/16)
k.-urdu (120b/15), (130a/09), (225b/08)
k.-urıdı (144b/16), (144b/17), (145a/01)
k.-urisa (120a/08)
k.-urlar (153b/12), (155b/17), (176b/17),
(177a/04), (177a/06), (177a/06), (177a/11),
(209a/08), (217a/12), (227a/16)
k.-urşa (151a/04)
k.-urşañ (133b/16)
k.-ursın (145b/01), (158a/16)
k.-uruz (206a/08), (230a/16)
[= 456]

kılibdur-: Yapıp durmak.

k.-ur (161a/05)
[= 1]

kılic: *bk.* kıliç.

k. + dan (125a/03)

k. + ın (136a/16), (152a/03), (152a/08)

k. + la (127a/09), (192b/07)

[= 6]

kılici: Kılan, yapan.

k. + lar (215a/17)

k. + lara (176b/16)

k. + laruñ (143a/06)

k. + sın (133b/14)

[= 4]

kıliç: Savaşlarda kullanılan kesici bir alet, kıliç.

k. + dan (122b/13)

k. + yürütgil (180b/10)

[= 2]

kıliçla-: Kılıçlamak.

k.-dı (127b/14)

[= 1]

kılm-: Kılınmak.

k.-ur (128b/16)

[= 1]

kılvér-: Yapıvermek.

k. (128b/17), (222a/02)

k.-evüz (128b/10), (129a/11)

[= 4]

kınā: <Ar. El ve ayakları boyamak için kullanılan

toz.

k. (214a/15)

[= 1]

kındur-: *bk.* kındur-.

k.-mazlar (176b/12)

[= 1]

kındur-: Teşvik etmek, cesaretlendirmek.

k.-urıdı (149b/08)

[= 1]
ķır-: Kırılmak. Azalmasına sebep olmak.
k.-dı (152a/14), (152a/17)
[= 2]
ķırā't: < Ar. Okuyuş.
k. + ıdur (209a/06)
[= 1]
ķıranj: Kenar, kıyı, uç.
k. + larından (120b/11), (185b/10)
[= 2]
ķırķ: Kırk.
k. (131b/01), (132a/12), (133a/02),
(134b/16), (142b/07), (160a/09), (162a/16),
(162a/17), (177b/09), (189b/13), (213b/04),
(223a/03)
k. + ından (162b/01)
[= 13]
ķırķ bir: Kırk bir.
k. (239b/12), (240a/01), (240b/07),
(240b/13)
[= 4]
ķırķ yēdi: Kırk yedi.
k. (184b/03), (189b/10), (189b/13)
[= 3]
ķıs-: Kısmak sıkıştırmak.
k.-dı (145a/06), (145a/09)
[= 2]
ķısā: < Ar. Hikaye.
k. + yı (176a/15), (171a/02)
[= 2]
ķısacuk: Kısacık.
k. (151b/06)

[= 1]
ķısm: *bk.* ķısm.
k. + uı (169a/10)
[= 1]
ķısm: < Ar. Bütün bir parçanın belirli yeri.
k. + ında (129a/06)
[= 1]
ķıssa: < Ar. Kısa ve ibret verici hikaye.
k. + ı yūsufda (140a/11)
k. + sı (127a/09), (164a/02), (198a/08),
(206b/15)
[= 5]
ķış: Dört mevsimden en soğuk olan mevsim.
k. (161a/07), (169a/05), (175a/06),
(175a/09)
k. + güninde (168b/04)
k. + ın (174b/14), (174b/17), (175a/01),
(175a/10), (175a/11)
k. + la (175a/13)
[= 11]
ķısla: Askerlerin barındığı yer.
k. + sında (174a/15)
[= 1]
ķıt: Kat.
k. + ına (228a/12)
k. + ında (148a/01), (149a/01), (149a/05),
(168a/17), (185b/08), (188a/02), (198a/07)
k. + ından (159b/09)
[= 9]
ķıtlık: < Ar. + Tr. Kıt olma, azlık.
k. (172a/15)
[= 1]

kıtmir: < Ar. 1. Ashab-ı Kehf'in köpeğinin adı. 2.

Değersiz.

k. + itcünüzi (200b/01)

[= 1]

kıy-: Kıymak.

k.-amadılar (162b/09)

k.-amayub (171a/10)

k.-dı (127a/08)

[= 3]

kıyâmet: < Ar. Kıyamet.

k. (124a/06), (157b/04), (165a/17),

(167b/05), (190b/14), (220b/16)

k. + de (141a/11), (143b/12), (148a/15),

(159a/05), (165b/16), (167a/16), (168a/08),

(190b/13), (210a/06), (231a/15)

k. + e (121a/06), (121b/05), (122b/16),

(149a/16), (156b/06)

k. + günü (119b/04), (120b/17), (164a/07),

(164b/08), (167b/05), (176a/01), (219a/13)

k. + gününde (120a/15), (138a/01),

(218b/16)

k. + gününe (164a/09)

k. + gününü (143b/11)

k. + gününde (120a/05), (120a/08),

(120b/01), (122a/14), (138b/09), (143b/14),

(147b/03), (154a/16), (157b/06), (158a/12),

(158b/03), (161a/08), (161b/04), (162b/03),

(163b/15), (165a/02), (167a/13), (168a/01),

(169a/02), (199a/13), (218b/08), (219b/03),

(228b/04)

k. + i (150b/10)

k. + iğ (164b/01)

k. + kopa (157b/17)

k. + kopağına (157b/13)

k. + kopmağıçün (157a/16)

k. + kopsa (121a/06)

k. + korkularıyla (164a/13)

k. + olsa (224a/17)

k. + ün (164a/08)

[= 65]

kıyâs: < Ar. Kıyas. Karşılaştırma, mukâyese etme.

k. + etkim (164b/02)

k. + etmek (123b/01)

k. + eylemege (210a/04)

[= 3]

kıymet: < Ar. Değer.

k. + de (132b/05)

[= 1]

kıymetlü: < Ar. + Tr. Değerli.

k. + dür (149a/05)

[= 1]

kız: Kız.

k. (197b/09), (199b/08), (200a/02),

(200a/10), (211b/06), (238b/03)

k. + a (200a/05)

k. + dan (200a/06)

k. + ı (131a/01), (182b/10), (191b/16),

(211a/11), (211a/17), (225b/04)

k. + ıdur (192a/07)

k. + ım (211b/02)

k. + ın (154b/05), (204b/16)

k. + ınuğ (238a/07)

k. + ıyla (140a/10), (211b/05)

k. + ları (225b/08), (225b/11), (226b/07)

k. + um (119b/11), (211a/16)

k. + uñ (199b/09), (199b/10)

[= 28]

kıız-: 1. Kızmak. 2. Isıtmak, ateşle ısınma.

k.-mağ (165b/09), (165b/10)

k.- duğınca (240a/04)

[= 3]

kızar-: Kızarmak.

k.-a (127b/02)

[= 1]

kızdırıl-: Kızdırılmak.

k.-mışdur (165b/09)

[= 1]

kızdurıcı: Kızdıran.

k. (238b/02)

[= 1]

kızgün: Çok sıcak olan, ateşi çok olan. Kızdırılmış ateş.

k. + ı (165b/09)

[= 1]

kızıl: Kırmızı, kızıl.

k. (164b/16), (173b/02), (228a/15),

(228b/02), (228b/10)

k. + ı (165a/01)

[= 6]

kızıl: Altın, bakır para. Değerli görülen madeni para.

k. (162a/17), (162b/01), (178a/12),

(178a/16), (224b/17), (230b/06)

[= 6]

kızilca: Kızıl gibi, kırmızı renkte olan.

k. (173b/02)

[= 1]

kızlık: Kıtılık.

k. (124b/13)

k. + da (125a/11)

[= 2]

ki: < Far. Ki bağlacı.

k. (119b/04), (119b/13), (120a/01),

(120a/02), (120a/08), (120a/10), (120b/09),

(120b/13), (120b/15), (121a/08), (121a/09),

(121b/06), (121b/12), (123a/02), (123b/03),

(124a/02), (124a/12), (124a/13), (124a/13),

(124a/17), (124b/02), (124b/03), (125a/12),

(125b/03), (126a/03), (126a/08), (126a/08),

(126a/10), (126b/02), (127b/01), (127b/04),

(128a/15), (128a/17), (129a/02), (129b/05),

(131a/03), (132b/01), (132b/02), (132b/05),

(132b/09), (132b/15), (133b/10), (133b/17),

(134b/10), (135b/03), (135b/07), (135b/09),

(136a/01), (136a/03), (136a/10), (136a/11),

(137a/02), (138a/10), (138a/11), (138b/10),

(138b/17), (139a/06), (139a/09), (139a/16),

(139b/02), (139b/07), (139b/12), (139b/15),

(140a/10), (140a/12), (140a/13), (140b/14),

(141a/03), (141a/11), (141a/12), (142a/01),

(143b/04), (143b/04), (143b/05), (143b/05),

(143b/11), (145a/15), (145a/16), (145a/16),

(145b/07), (145b/16), (147b/01), (147b/09),

(147b/12), (147b/14), (147b/15), (148a/03),

(148a/03), (148a/10), (148b/07), (148b/08),

(148b/11), (148b/17), (149a/05), (149b/03),

(149b/06), (149b/09), (149b/11), (149b/13),

(150b/08), (152a/06), (152a/11), (152b/05),

(152b/17), (153a/14), (153b/10), (153b/12),

(154a/04), (155a/05), (155a/07), (155a/08),
(155b/17), (157a/11), (157a/17), (157b/13),
(157b/15), (157b/16), (159a/09), (159a/10),
(159a/10), (159a/11), (159a/16), (159b/01),
(159b/03), (159b/04), (159b/07), (159b/14),
(160a/05), (160a/06), (160a/12), (160a/16),
(160a/16), (160b/12), (160b/15), (161a/01),
(161a/02), (161a/05), (161a/06), (161a/10),
(161a/15), (161b/07), (161b/07), (161b/08),
(161b/10), (161b/11), (161b/15), (162a/04),
(162a/10), (162a/10), (162a/15), (163a/06),
(163a/08), (163a/09), (163a/16), (163b/10),
(163b/17), (165b/02), (165b/03), (165b/07),
(165b/11), (165b/14), (165b/15), (166a/04),
(166b/05), (167a/06), (167b/02), (167b/17),
(168a/04), (168a/04), (168a/06), (168b/11),
(168b/12), (168b/12), (168b/16), (169a/07),
(170a/10), (170b/06), (170b/07), (170b/11),
(170b/17), (171a/04), (171a/07), (171b/06),
(171b/09), (171b/13), (172a/08), (172a/15),
(172b/11), (172b/17), (173a/11), (173a/13),
(173b/03), (173b/04), (174a/03), (174a/05),
(174a/17), (174b/05), (174b/05), (175a/03),
(175a/14), (175b/04), (175b/10), (175b/14),
(175b/17), (176a/09), (176a/11), (176b/04),
(176b/16), (177a/06), (177a/08), (177a/15),
(178b/10), (178b/14), (178b/15), (178b/15),
(178b/16), (179a/01), (179a/08), (179a/16),
(179b/09), (179b/11), (179b/12), (179b/12),
(179b/13), (179b/16), (179b/17), (180a/01),
(180a/02), (180b/04), (180b/05), (180b/06),
(180b/06), (180b/07), (180b/12), (181a/03),

(181b/03), (181b/13), (182a/03), (182a/13),
(182a/17), (182b/06), (182b/07), (183a/03),
(183a/09), (183b/05), (183b/17), (184a/03),
(185a/12), (185b/02), (185b/05), (186a/03),
(186a/05), (186b/04), (186b/07), (187a/05),
(187a/14), (187b/10), (187b/12), (187b/15),
(187b/17), (188a/17), (188b/11), (189a/03),
(189a/06), (189a/11), (190b/01), (190b/09),
(190b/13), (190b/14), (190b/15), (191a/01),
(191a/02), (191a/03), (191a/04), (191a/14),
(191b/03), (191b/04), (191b/10), (191b/13),
(191b/16), (192a/10), (192a/13), (192b/03),
(192b/05), (193a/06), (193a/09), (193a/17),
(193b/07), (193b/11), (193b/12), (193b/13),
(194a/02), (194a/04), (194a/09), (194a/10),
(194a/17), (194b/02), (194b/09), (195a/06),
(195a/10), (195a/11), (195a/14), (195b/06),
(195b/08), (196a/03), (196a/04), (196a/05),
(196a/06), (196a/10), (196a/11), (196a/12),
(196a/13), (197a/04), (197a/07), (197a/11),
(197a/13), (197b/03), (197b/05), (197b/15),
(198a/04), (198a/05), (198a/06), (198a/07),
(198a/08), (198a/10), (198a/13), (198a/14),
(198a/16), (198b/13), (198b/15), (198b/16),
(199b/12), (200a/03), (200a/11), (200a/14),
(200a/15), (200a/17), (200b/03), (200b/03),
(200b/10), (201a/01), (201a/06), (201a/06),
(201a/11), (201a/12), (201b/02), (201b/03),
(201b/04), (201b/05), (201b/05), (201b/06),
(201b/07), (201b/09), (201b/11), (201b/11),
(201b/14), (201b/15), (202a/03), (202a/04),
(202a/06), (202a/09), (202a/10), (202a/10),

(202a/12), (202a/13), (202b/01), (202b/07),
(202b/09), (202b/14), (202b/16), (203a/04),
(203a/05), (203a/06), (203a/12), (203a/17),
(203b/01), (203b/03), (203b/07), (204a/04),
(204a/11), (204a/17), (204b/05), (204b/05),
(204b/05), (204b/06), (204b/07), (204b/08),
(204b/09), (204b/11), (204b/11), (204b/12),
(204b/13), (205a/01), (205a/04), (205a/07),
(205a/09), (205a/10), (205a/14), (205a/16),
(205b/01), (205b/02), (205b/08), (205b/11),
(205b/11), (205b/12), (205b/13), (206a/07),
(206a/13), (206a/13), (206a/16), (206a/17),
(206a/17), (206b/01), (206b/03), (206b/04),
(206b/06), (206b/07), (206b/11), (206b/14),
(206b/16), (207a/01), (207a/02), (207a/08),
(207a/11), (208a/05), (208a/07), (208a/10),
(208a/16), (208b/03), (208b/17), (209a/06),
(209a/06), (209a/07), (209a/08), (209a/09),
(209a/10), (209a/11), (209a/12), (209a/15),
(209a/15), (209a/16), (209a/17), (209b/01),
(209b/01), (209b/03), (209b/04), (209b/05),
(209b/06), (209b/07), (209b/08), (209b/09),
(209b/10), (209b/11), (209b/13), (209b/13),
(209b/14), (209b/16), (210a/03), (210a/05),
(210a/10), (210a/11), (210a/13), (210a/14),
(210a/15), (210b/05), (210b/07), (210b/10),
(210b/13), (210b/16), (211a/03), (211a/03),
(211a/04), (211a/04), (211a/10), (211a/15),
(211a/17), (211a/17), (211b/02), (211b/06),
(211b/09), (212a/02), (212a/06), (212a/07),
(212a/10), (212a/11), (212a/13), (212a/15),
(212a/15), (212a/16), (212b/01), (212b/04),

(212b/08), (212b/11), (212b/11), (213a/05),
(213a/09), (213a/11), (213a/13), (213b/02),
(213b/13), (213b/14), (214b/03), (214b/12),
(215a/01), (215a/11), (215b/06), (215b/13),
(216a/09), (216a/16), (216b/01), (216b/09),
(216b/10), (216b/13), (216b/15), (216b/17),
(216b/17), (217a/16), (217a/17), (217b/02),
(217b/07), (218a/01), (218a/06), (218b/03),
(218b/03), (218b/14), (219a/11), (219a/15),
(219b/03), (219b/06), (219b/13), (219b/15),
(219b/16), (220a/02), (220a/04), (220b/04),
(220b/05), (220b/12), (220b/14), (222a/15),
(222b/01), (223a/03), (223b/12), (224b/05),
(224b/12), (225a/06), (225a/07), (225a/09),
(225a/10), (226b/17), (227b/07), (228a/04),
(228a/05), (228a/07), (230a/04), (230a/09),
(230a/10), (230a/14), (230b/04), (231a/01),
(231a/15), (232b/09), (232b/15), (233b/16),
(234a/03), (234a/04), (234a/08), (234a/09),
(234a/10), (234a/12), (234a/13), (234a/13),
(235a/02), (235a/03), (235a/07), (235a/07),
(235a/08), (235a/09), (235a/11), (235b/11),
(236a/01), (236a/02), (236a/08), (236a/14),
(236a/15), (236a/17), (236b/01), (236b/04),
(236b/06), (237a/13), (237a/14), (237a/15),
(237b/02), (237b/04), (237b/05), (239a/05),
(239b/13), (240a/04)

[= 597]

kibriyā: < Ar. En kibirli, en yüce.

k. + sı (238b/12)

[= 1]

kici: bk. kiçi.

k. + bulmadı (134b/03)
[= 1]
kiçi: Küçük.
k. (157b/03)
[= 1]
kifâyet: < Ar. Kafi olmak.
k. + êder (235b/11)
k. + êtdi (175a/08)
[= 2]
kifîd: < Far. Kilit.
k. + i (206a/12)
[= 1]
kifîdlen-: < Far. + Tr. Kilitlenmek.
k.-e (171b/16)
[= 1]
kim: Ki bağlacı.
k. (119b/02), (119b/13), (120a/02),
(120a/12), (120b/04), (120b/06), (120b/09),
(120b/12), (121a/03), (121a/05), (121a/11),
(121a/17), (121b/02), (121b/07), (121b/09),
(121b/17), (122a/01), (122a/03), (122a/07),
(122a/15), (122a/16), (122a/17), (122b/01),
(122b/02), (122b/08), (122b/12), (122b/16),
(123a/12), (123b/02), (123b/05), (123b/11),
(123b/11), (124a/04), (124a/15), (124b/10),
(124b/13), (125a/01), (125a/09), (125b/01),
(125b/05), (125b/07), (125b/10), (125b/14),
(126a/01), (126a/01), (126a/01), (126a/16),
(126b/08), (126b/10), (126b/14), (126b/15),
(127a/10), (127a/11), (127b/12), (128a/06),
(128a/08), (128a/17), (128b/09), (128b/14),
(128b/15), (129a/01), (129a/05), (129a/11),

(129a/13), (129a/13), (129a/15), (129a/17),
(129b/03), (129b/06), (129b/16), (129b/17),
(130a/02), (130a/05), (130a/08), (130a/11),
(130a/12), (130b/12), (130b/14), (131a/03),
(131a/14), (131b/06), (131b/10), (131b/12),
(132a/01), (132a/03), (132a/13), (132a/14),
(132a/16), (132a/17), (132b/06), (132b/17),
(133a/13), (133a/16), (133a/17), (133b/01),
(133b/04), (133b/06), (133b/07), (133b/08),
(133b/09), (134a/06), (134a/06), (134b/01),
(134b/02), (134b/03), (134b/05), (134b/07),
(134b/07), (134b/10), (134b/10), (135a/09),
(135a/12), (135a/17), (135b/02), (135b/03),
(135b/04), (135b/07), (135b/07), (135b/14),
(135b/17), (136a/05), (136b/07), (136b/11),
(136b/12), (137b/16), (138a/06), (138a/07),
(138a/07), (138a/13), (138b/02), (138b/04),
(138b/16), (139a/02), (139a/04), (139a/05),
(139a/10), (139a/12), (139a/13), (139b/04),
(139b/13), (139b/17), (141a/01), (141a/02),
(141a/06), (141a/14), (141a/15), (141b/02),
(141b/03), (141b/08), (141b/09), (141b/14),
(142a/09), (142a/14), (142b/02), (142b/03),
(142b/05), (142b/05), (142b/15), (142b/17),
(143a/01), (143a/03), (143a/05), (143a/08),
(143a/16), (143b/08), (143b/13), (143b/14),
(143b/15), (143b/15), (144a/05), (144a/06),
(144a/07), (144a/07), (144a/11), (144b/03),
(144b/11), (144b/12), (145a/06), (145a/08),
(145a/09), (145a/12), (145a/13), (145b/02),
(145b/02), (145b/04), (145b/06), (145b/12),
(146a/02), (146a/03), (146a/08), (146a/14),

(146b/05), (146b/06), (146b/07), (146b/10),
(146b/11), (146b/14), (146b/16), (147a/10),
(147a/11), (147b/10), (147b/11), (147b/12),
(147b/13), (148a/05), (149a/09), (149a/10),
(149a/12), (149a/14), (149b/02), (149b/08),
(149b/14), (149b/15), (149b/17), (150a/02),
(150a/03), (150a/06), (150a/07), (150a/10),
(150a/12), (150b/07), (150b/14), (151a/05),
(151a/17), (151a/17), (151b/08), (151b/11),
(151b/12), (151b/13), (152a/02), (152a/02),
(152a/10), (152a/12), (152b/16), (153a/02),
(153a/08), (153a/14), (153b/05), (153b/10),
(153b/14), (153b/15), (154a/02), (154a/03),
(154a/04), (154a/06), (154a/06), (154a/10),
(154a/10), (154a/13), (154a/14), (154a/16),
(154b/10), (154b/16), (154b/17), (155a/03),
(155a/11), (155a/15), (155a/17), (155b/04),
(155b/04), (155b/05), (155b/06), (155b/07),
(155b/17), (156a/11), (156a/16), (156b/01),
(156b/01), (156b/03), (156b/14), (156b/15),
(157b/03), (157b/07), (157b/09), (157b/12),
(157b/15), (158a/02), (158a/07), (158a/10),
(158a/12), (158a/14), (158a/17), (158b/02),
(159a/07), (159a/07), (159a/07), (159a/08),
(159a/16), (159a/16), (160a/01), (160a/14),
(160a/15), (160b/01), (160b/09), (160b/13),
(161a/05), (161a/12), (161a/17), (161b/04),
(161b/13), (161b/17), (162a/01), (162a/03),
(162a/09), (162a/12), (162a/15), (162a/15),
(163b/09), (164a/01), (164a/04), (164a/10),
(164a/17), (164b/07), (164b/08), (164b/08),
(164b/11), (164b/16), (165a/03), (165a/07),

(165a/08), (165a/10), (165a/11), (165a/12),
(165a/12), (165a/13), (165a/13), (165a/15),
(165a/16), (165b/02), (165b/09), (165b/09),
(165b/14), (165b/17), (166a/01), (166a/06),
(166a/07), (166a/09), (166b/04), (166b/04),
(166b/05), (166b/08), (166b/16), (167a/01),
(167a/02), (167a/07), (167a/09), (167a/09),
(167a/11), (167a/14), (167b/03), (167b/07),
(167b/15), (167b/16), (168a/02), (168a/08),
(168a/10), (168a/16), (168a/17), (168b/02),
(168b/03), (168b/06), (168b/08), (168b/13),
(169a/03), (169a/10), (169a/14), (169a/15),
(169a/16), (169a/17), (169b/02), (169b/05),
(169b/07), (169b/15), (170a/01), (170a/09),
(170a/14), (170b/01), (170b/08), (170b/10),
(170b/16), (171a/01), (171a/01), (171a/05),
(171a/10), (171a/12), (171a/13), (171a/15),
(171a/17), (171b/01), (171b/03), (171b/04),
(171b/05), (172a/03), (172a/07), (172a/10),
(172b/04), (172b/05), (172b/05), (172b/12),
(172b/15), (173a/01), (173a/06), (173a/10),
(173a/10), (173a/12), (173a/15), (173b/06),
(173b/10), (173b/11), (174a/13), (174b/01),
(174b/04), (174b/06), (174b/09), (174b/11),
(175a/03), (175a/12), (175a/13), (175a/14),
(175b/04), (175b/08), (176a/04), (176a/05),
(176a/06), (176a/07), (176a/09), (176a/10),
(176a/17), (176b/06), (176b/08), (176b/09),
(176b/09), (176b/14), (176b/17), (177a/03),
(177a/04), (177a/09), (177a/11), (177b/05),
(177b/06), (177b/12), (178a/04), (178a/08),
(178b/07), (179a/11), (179b/05), (179b/06),

(180a/11), (180a/12), (180b/07), (180b/09),
(181a/09), (181b/05), (181b/10), (182a/11),
(182b/11), (183a/02), (183a/04), (183b/05),
(183b/10), (183b/11), (183b/13), (185a/02),
(185a/04), (185b/01), (185b/03), (186a/11),
(186a/13), (186b/16), (187a/08), (188a/03),
(188a/04), (188a/11), (188a/11), (188a/14),
(188b/02), (188b/05), (188b/06), (188b/08),
(188b/09), (189a/01), (189a/09), (189a/12),
(189b/04), (189b/05), (189b/09), (189b/13),
(189b/17), (190a/10), (190a/11), (190b/03),
(190b/03), (190b/05), (191a/09), (191a/11),
(191a/12), (191a/15), (191b/02), (191b/05),
(191b/07), (193a/04), (193a/05), (193b/02),
(193b/03), (195a/08), (195a/15), (195b/12),
(195b/13), (195b/16), (196a/08), (196a/15),
(196b/09), (197a/10), (197b/05), (198a/12),
(198b/05), (198b/16), (198b/16), (199a/01),
(199a/01), (199a/05), (199a/06), (199a/07),
(199b/16), (200b/01), (200b/10), (200b/12),
(201a/15), (201a/15), (201b/08), (202a/03),
(202a/04), (202a/08), (202a/11), (202a/17),
(202b/05), (203a/07), (203a/14), (204a/01),
(204a/05), (204a/05), (204b/02), (204b/03),
(205b/09), (206a/02), (206a/07), (206a/08),
(206b/05), (206b/14), (207a/05), (207a/13),
(207a/14), (207b/06), (208a/02), (208a/03),
(208a/12), (208a/15), (208b/01), (209a/01),
(210b/02), (210b/03), (210b/09), (210b/11),
(211a/01), (211a/11), (211a/12), (211a/14),
(211a/15), (211b/02), (211b/03), (211b/04),
(211b/12), (211b/13), (211b/13), (212a/04),

(212a/09), (212a/14), (212b/08), (212b/14),
(212b/16), (213a/01), (213a/06), (213a/07),
(213a/07), (213a/13), (213b/04), (213b/05),
(213b/09), (213b/15), (214a/07), (214a/08),
(214b/13), (214b/14), (214b/15), (215a/06),
(215a/17), (215b/02), (215b/04), (215b/10),
(215b/11), (215b/17), (216a/05), (216a/08),
(216a/10), (216a/15), (216a/16), (216b/04),
(216b/08), (216b/12), (216b/14), (217a/12),
(217b/04), (217b/07), (217b/09), (217b/11),
(217b/16), (218a/03), (218b/04), (218b/05),
(219a/16), (219b/10), (220b/02), (225a/17),
(225b/03), (225b/06), (226a/04), (226a/06),
(227a/12), (227b/04), (227b/11), (227b/13),
(228b/01), (229a/01), (229b/02), (229b/14),
(230a/04), (230b/11), (231a/02), (231a/16),
(231b/05), (231b/06), (231b/09), (232a/12),
(233a/01), (233b/02), (234b/02), (234b/03),
(234b/03), (234b/04), (234b/05), (234b/06),
(235b/13), (236a/11), (236b/15), (237a/06),
(238b/07), (239a/04), (239a/06), (239a/11),
(239b/02)

k. + e (192b/13)

[= 661]

kim: Kim.

k. (122a/13), (124a/05), (124a/07),
(124a/08), (125a/16), (126a/01), (126a/10),
(126b/15), (126b/16), (128b/10), (129a/08),
(129a/15), (129b/02), (129b/13), (133b/13),
(137b/11), (138a/01), (138b/01), (138b/06),
(141a/09), (144a/11), (144b/09), (146b/17),
(147a/02), (148a/12), (150a/01), (151b/02),

(157a/09), (158a/08), (160a/09), (163b/10),
(168b/01), (169a/02), (170a/06), (176a/14),
(177b/01), (177b/02), (177b/03), (177b/06),
(178b/03), (178b/04), (178b/05), (178b/06),
(182a/10), (184b/04), (184b/05), (184b/05),
(185a/04), (185b/13), (185b/16), (186a/02),
(186b/10), (188a/07), (191b/06), (193a/11),
(193b/05), (197a/05), (197a/06), (197a/08),
(197a/08), (197a/10), (197a/11), (197a/13),
(197a/14), (197a/15), (197a/17), (197b/01),
(197b/02), (198b/11), (200a/02), (208b/08),
(210b/16), (211a/05), (212a/05), (213b/12),
(214b/13), (214b/15), (218a/03), (226b/03),
(228b/16), (229b/10), (230a/16), (235b/15)
k. + de (196a/07)
k. + den (187b/14), (193a/14), (210a/08),
(211a/12)
k. + dir (187a/01)
k. + dür (127b/16), (128a/02), (136a/01),
(154b/10), (156b/05), (187a/02), (187a/02),
(187a/08), (197b/04), (206b/05), (206b/06),
(206b/07), (227b/03), (227b/04), (230a/09),
(231a/15)
k. + e (193a/15), (210a/08), (210b/13)
k. + idi (178a/04)
k. + inki (149a/02)
k. + ki (132a/13), (145b/08), (159a/13),
(159a/14), (163b/15), (166a/15), (169a/05),
(172a/13), (174a/01), (175b/16), (177b/10),
(180b/17), (184b/07), (185b/09), (186a/01),
(193b/04), (202b/14), (210a/16)
k. + kim (211a/07), (211a/08)

k. + sin (136b/14), (215b/16)
k. + için (124b/08), (143b/04), (165a/07),
(165a/08), (165a/15), (165a/16), (188b/02),
(204a/01), (224b/01)
[= 141]

kimesne: Kimse.

k. (231a/16)
k. + ler (231a/02), (235a/01)
k. + lerdür (234a/08), (235a/01)
k. + nün (235b/15)
k. + yi (236a/08), (236a/15), (236a/17)
[= 9]

kimi: Bir nesne veya bir kimse sadece bir kısım.

k. (127b/04), (140a/01), (140a/01),
(164b/16), (164b/16), (164b/16), (164b/17),
(173a/06), (173a/06), (173a/06), (173a/07),
(187b/14), (191b/11), (191b/11), (191b/11),
(191b/12), (191b/12)
k. + ler (175a/03)
k. + lerdür (155b/03)
k. + ne (228b/06)
k. + ni (122b/09), (122b/09), (122b/10),
(122b/10), (198b/01)
k. + si (158b/05), (158b/05)
k. + sin (122b/10), (198b/02)
[= 29]

kimse: *bk.* kimesne.

k. (120a/16), (120a/17), (121a/13),
(123b/12), (173b/09), (173b/09), (182a/04),
(183a/14), (188a/03), (204a/05), (205a/05),
(205b/05), (206a/06), (209b/04), (209b/07),
(209b/14), (210b/15), (211a/10), (211b/10),

(211b/12), (226b/08), (231a/08), (231a/15),
(231a/17), (231b/17), (232a/03), (235a/17),
(235b/13), (236a/15), (236b/04), (237a/06),
(237a/13), (237a/15), (238a/08), (238b/13)
k. + de (238b/14)
k. + den (188a/03), (209a/17), (210b/15),
(211a/14), (214b/11), (214b/11)
k. + kim (127b/13), (128b/07), (143b/17),
(157a/13)
k. + ne (199b/15)
k. + nün (224b/01), (231b/02), (231b/15),
(236b/15)
k. + nündür (238b/15)
k. + ye (135b/17), (151a/06), (189b/10),
(211a/05), (212a/16), (212b/12), (224a/03)
k. + yi (151a/06), (169a/14), (210a/03),
(211b/11), (235b/09), (236b/01)
[= 65]

kın: <Far. Bir olayı veya durumu hazmedememe.

k. (214b/11), (214b/11)
[= 2]

kirāmit: <Far. Kiremit.

k. (173b/07)
k. + den (173a/02)
[= 2]

kiriş: Hayvanın bağırsağından yapılmış tel.

k. + de (214b/01)
k. + in (214b/01)
[= 2]

kirpi: Dikenli dört bacaklı hayvan.

k. (217b/01), (238b/01)
[= 2]

kirüpek: Kirpik.

k. + lerin (124b/02)
k. + leriyle (124b/02)
[= 2]

kişi: Kimse, şahıs.

k. (119b/17), (122b/13), (125b/03),
(126a/05), (126b/10), (126b/16), (127a/01),
(128b/11), (129a/04), (130a/06), (130b/15),
(134a/04), (134b/07), (136a/01), (138b/02),
(139a/17), (140b/04), (140b/05), (141b/12),
(149a/03), (149a/14), (149b/13), (149b/15),
(151b/03), (151b/13), (152a/02), (152a/03),
(152a/05), (153a/01), (153b/06), (158b/01),
(159a/06), (159b/09), (159b/12), (159b/16),
(160a/01), (160a/05), (161a/11), (161a/15),
(162a/11), (162a/16), (162a/17), (163a/01),
(165a/07), (165a/10), (170b/11), (171b/03),
(171b/12), (175b/10), (180a/13), (180b/12),
(180b/13), (180b/14), (180b/15), (181a/11),
(183b/07), (186a/04), (186a/07), (186a/08),
(186a/11), (186b/03), (186b/06), (190b/03),
(193b/07), (193b/11), (202a/03), (204a/14),
(206a/13), (207a/05), (207a/11), (207a/13),
(211b/05), (212a/15), (212b/14), (216a/08),
(216b/12), (218b/14), (222a/16), (222b/08),
(223a/16), (224a/05), (224a/07), (224a/14),
(225a/11), (225b/01), (225b/05), (225b/10),
(227a/12), (228b/16), (229a/02), (229b/05),
(239b/08), (239b/12), (239b/14), (239b/16),
(240a/12), (240a/13), (240a/16), (240b/01),
(240b/04), (240b/05), (240b/08), (240b/15)
k. + denkim (233b/03)

k. + dür (216a/09), (227b/06)
k. + kim (128a/05), (150a/14), (151a/03),
(170a/16), (177b/12), (190b/06), (196b/11),
(228b/15), (239b/02)
k. + le (139b/16)
k. + ler (129b/05), (202b/15), (218b/04)
k. + leredür (170a/14), (177a/03)
k. + lerimiz (166b/12)
k. + lerünj (120a/12), (141a/13), (211b/04)
k. + nünj (130a/02), (132a/17), (141a/12),
(152a/07), (170b/07), (178a/05), (207a/01),
(212b/01), (240b/03), (240b/07)
k. + sin (226a/04)
k. + ydi (238a/02)
k. + ye (124b/17), (126a/03), (126a/06),
(144a/06), (217a/13), (240b/01), (240b/12)
k. + yekim (170a/17)
k. + yi (141a/15), (161a/08), (185b/17)
k. + yle (139b/12), (212b/16)
[= 150]

kişne-: Kişnemek.

k.-düginden (234b/08)
k.-yicek (235a/14)
[= 2]

kitāb: < Ar. Kitap, Kuran.

k. (137b/06), (149a/07), (155b/04),
(155b/10), (184b/07), (208b/14), (213b/12),
(214b/13)
k. + a (137b/05), (202b/01), (214b/17)
k. + dan (154b/16)
k. + dur (155a/08), (205b/12)
k. + ı (238b/06)

k. + ıdur (165b/12)
k. + ı muṭavvel (124b/04)
k. + ıñ (154b/13)
k. + ına (128a/08)
k. + ınıñ (128a/09)
k. + lar (155a/03)
k. + larda (155b/02)
k. + ları (155a/17)
k. + larında (155b/06), (155b/07)
k. + larıyla (192a/02)
k. + uñ (155a/14), (205b/13)
k. + uñuz (237b/05)
k. + unuñ (128a/11)
[= 30]

ko-: Koymak.

k.-dı (122a/16), (126b/14), (183b/11),
(203b/07), (223a/13), (223a/15), (228b/12),
(230a/06)
k.-dıkim (183a/06)
k.-dılar (121a/15)
k.-duķ (148b/03)
k.-dum (135b/04), (214b/14), (214b/14),
(214b/14), (214b/15)
k.-ğıl (130b/04), (179a/06)
k.-madılar (134b/04), (134b/04)
k.-maķlıgı (232b/01)
k.-muş (227b/09)
k.-muşlardı (131b/04)
k.-ñ (160a/05)
k.-ndı (181a/16)
k.-r (146b/07)
k.-rıdı (123b/11)

k.-rlar (176b/16)
k.-salar (160a/13), (205b/07), (217a/01)
k.-ya (122a/04)
k.-yalar (176a/02), (176a/03)
k.-yalardı (154b/05)
k.-yam (196b/09)
k.-yasın (196a/02), (199b/05), (240b/04)
k.-ydı (225a/03)
k.-ydılar (200a/06), (225a/01)
k.-ymaya (162b/03)
k.-yub (225b/13), (233b/06), (239b/04),
(240a/03)
k.-yusar (193a/15)
[= 48]
ķob-: Kopmak.
k.-an (162a/01)
k.-ıçak (186a/11)
k.-ub (123a/16)
[= 3]
ķobar-: Koparmak.
k.-urlar (161b/12)
[= 1]
ķoca: Büyük, yaşlı kişi.
k. + nuğ (136a/08)
[= 1]
ķocacuk: Yaşlı kişi.
k. (135b/15)
[= 1]
ķoçaçuk: *bk.* ķocacuk.
k. (135b/16)
[= 1]
ķoku: Güzel kokmak için sürülen esans.

k. (123a/12), (196a/03)
k. + lar (120b/10)
k. + sı (211a/08)
[= 4]
ķokulu: Kokusu olan.
k. (120b/10)
[= 1]
ķokulurak: En kokulu.
k. (230b/08)
[= 1]
ķol: Kol.
k. + a (158b/05), (158b/06)
[= 2]
ķolaysuz: Basit olmayan, zahmetli olan.
k. (231b/07)
[= 1]
ķon-: Konmak. Bir yerde konaklamak, geceyi
geçirme.
k.-dı (227a/05), (227a/06)
[= 2]
ķonřu: *bk.* ķonřu.
k. + larından (186a/01)
k. + sınığ (130a/03), (132b/03), (216a/03)
k. + ya (177a/11)
[= 5]
ķonřu: < Komşu
k. + m (168a/15)
k. + ŋ (130a/05), (168a/17)
k. + sa (177b/01)
k. + sını (238a/11)
[= 5]

konşuluğ: 1. Komşuluk. 2. Komşu olma durumu. 3.

Komşular arasındaki ilişki.

k. + una (156a/17)

[= 1]

konuğ: *bk.* konuğ.

k. + ı (145a/17)

[= 1]

konuğ: Misâfir.

k. + oldı (168a/11)

[= 1]

konuğla-: Ağırlamak.

k.-ya (198b/04)

[= 1]

konuğluk: Misafirlik.

k. + êde (199a/03)

[= 1]

kop-: 1. Kopmak. 2. Ayağa kalkmak, yerinden fırlamak.

k.-a (157b/17)

k.-acağına (157b/13)

k.-alar (163b/03)

k.-duğı (121a/17)

k.-mağıçün (157a/17)

k.-sa (121a/06)

[= 6]

kopar-: Bir şeyi bağılı olduğu yerden ayırmak.

k.-a (143b/14)

k.-ur (160b/09), (168a/15)

k.-urlar (161b/09)

[= 4]

korın-: *bk.* korun.

k.-u (146b/11), (146b/11)

[= 2]

kork-: Korkmak.

k.-a (209b/15)

k.-anuçdur (157a/05)

k.-aradı (161a/13), (168b/05)

k.-arız (233b/10)

k.-asız (129b/16)

k.-dı (147b/17)

k.-dumki (136a/11), (148a/02)

k.-duğ (147b/17), (194a/09)

k.-madı (127b/13)

k.-mağ (188a/13)

k.-mazlar (177a/05)

k.-ub (128b/07), (139b/14), (145a/11)

k.-utdum (129b/15)

[= 18]

korku: Korkuya kapılmak, korku duymak, ürkmek.

k. (145a/13), (145a/14), (165a/13)

k. + dan (175b/06), (175b/10)

k. + lar (123b/02)

k. + ları (123b/02)

k. + larıkim (123b/01)

k. + larından (220b/16)

k. + larımı (157b/05)

k. + larıyla (164a/10), (164a/13), (167b/01)

k. + sı (123b/01), (123b/02), (134a/03),

(211b/08), (224b/03)

k. + sından (175b/06), (175b/07), (175b/07)

k. + sımı (175a/08)

k. + sıyla (182b/02)

k. + yıla (230b/02)

[= 24]

korğud-: *bk.* korğut-.

k.-ursın (147a/10)

[= 1]

korğulu: Korku sahibi.

k. + dur (224b/02)

[= 1]

korğut-: Korkutmak.

k.-ğıl (182b/02)

k.-mağicün (159a/12)

k.-mağdur (147b/05)

[= 3]

korun-: Korunmak.

k.-a (119b/08)

[= 1]

koş-: Koşmak.

k.-arlar (195a/02)

[= 1]

koşaal-: Koşmak.

k.-asıdur (137b/12)

[= 1]

koşdur-: Koşdurmak.

k.-dı (135a/05), (135a/09)

[= 2]

kotar-: Hazırlamak.

k.-mağicün (128b/04)

[= 1]

kov-: Kovmak.

k.-a (226b/14), (226b/14)

k.-lardı (183b/09)

[= 3]

kovcı: Dedikodu.

k. + lar (170b/05)

k. + lardur (170b/10)

k. + ya (151a/13), (154a/02)

[= 4]

kovcılığ: *bk.* kovculuk.

k. + a (183b/06), (183b/07)

[= 2]

kovcılığ: *bk.* kovculuk.

k. + ıla (170a/14)

[= 1]

kovculuk: Dedikoduculuk.

k. + ederdi (183b/09)

[= 1]

kovıl-: Kovulmak.

k.-mışdur (232a/02)

[= 1]

kovuk: Oyuk, oyulmuş boşluk.

k. (188a/13)

k. + dur (188a/14)

[= 2]

kovy-: Bir nesneyi bir yere yerleştirmek, bırakmak.

k.-ub (135b/13), (214a/11)

k.-updururlar (214a/11)

[= 3]

kovyluş-: Doluşmak.

k.-alar (164b/07)

k.-urlar (164b/06)

[= 2]

kovyıcı: Koyan.

k. + dur (230b/13)

[= 1]

kovyun: Koyun.

k. (235b/04)

k. + ma (135a/07)

k. + kıgı (173b/02)

[= 3]

kök: Bir şeyin ilk çıktığı, ilk var olduğu nokta, geçmişteki kökeni.

k. + i (224b/01)

k. + ünden (146a/09)

[= 2]

kör: Görmeyen, görme yetisini kaybetmiş.

k. (198b/11)

[= 1]

körleyüçük-: Rastgele çıkmak.

k.-ar (160b/05)

[= 1]

kös: <Far. Davul, vurmali çalgı.

k. + in (219a/03)

[= 1]

köşk: Köşk.

k. (162a/15), (177b/14), (190b/04),

(190b/05)

k. + ine (198b/14), (208b/06)

k. + lerde (218b/12)

k. + leri (120a/09)

[= 8]

köşklü: <Far. + Tr. Köşkü olan, köşk sahibi.

k. (198b/14), (208b/06)

[= 2]

köy: <Far. Belediyeye bağlı, halkı genellikle çiftçilikle uğraşan, çok zirâatla uğraşan çayır, ahır, tarla, ağıl ve benzerinden meydana gelen yerleşme birimi.

k. (181a/17), (181a/17)

k. + e (222a/16), (222b/17)

k. + leri (192b/12)

[= 5]

köy-be-köy: <Far. Köy köy, diyar diyar.

k. (133b/03)

[= 1]

kubbe: <Ar. Yarım daire şeklinde olan dam.

k. (184b/12)

k. + de (184b/12)

k. + ler (185a/02)

k. + lerden (185b/04)

[= 4]

kuç-: Kucaklamak.

k.-dı (119b/01), (136b/16), (145a/07)

[= 3]

kuddâr bin sâlif: Kuddar bin Salif. Hz. Salih'in

devesini öldürdüğü söylenen kafir.

k. (127a/07), (127b/17)

[= 2]

kudret: <Ar. 1. Kuvvet, güç, tâkat, iktidar. 2.

Yetenek, kabiliyet, ehliyet. 3. Allah'ın her şeye kâdir

olması, dilediği her şeyi yapması şeklinde tecellî

eden sıfatı, kâinatta zâhir olan gücü.

k. (152b/13), (195b/14), (238b/15)

k. + idür (222b/15), (223b/01)

k. + iyle (222b/06), (222b/10), (223a/05),

(228b/14)

k. + üm (195a/14)

k. + ümüz (143b/02), (195b/13), (195b/14)

[= 13]

kudsi: <Ar. Kutsal olan, mukaddes.

k. (191a/17)

k. + dür (203b/04)

[= 2]

İudis: Bugünkü İsrail'in başkenti.

k. (192a/02)

[= 1]

İul: Allah'a göre insan.

k. (121a/06), (122b/01), (124b/12),
(124b/14), (124b/17), (125b/02), (146b/14),
(172a/16), (177b/04), (189a/01), (189a/09),
(189a/12), (189b/05), (189b/13), (190a/10),
(190a/11), (192b/01), (195b/17), (195b/17),
(206b/07), (217a/05), (219a/16), (219b/07),
(219b/15), (220b/05)
k. + a (128a/06), (144a/15), (144b/01),
(153b/07), (185b/11)
k. + dan (154b/01), (224b/08)
k. + dur (212b/03)
k. + edindi (140a/10)
k. + ı (131b/13), (146b/14), (157a/14),
(183a/17), (190b/08), (208b/10), (208b/15),
(212a/15)
k. + ıdur (232b/10)
k. + ına (163b/12), (168b/06), (193a/17)
k. + ını (161a/02)
k. + kim (189a/04), (189a/06), (190a/13),
(190a/15), (190a/16), (220b/11)
k. + lar (171a/01), (203b/08), (205b/05),
(209b/02)
k. + lardan (191a/01)
k. + ları (196b/12), (211b/01), (212b/08),
(227b/07)
k. + larım (154a/04), (154a/05), (154a/11)

k. + larına (202a/12), (220b/08), (228a/06),
(230b/11), (238b/17)

k. + larından (124a/06), (168a/08)

k. + larını (198b/04)

k. + larınıñ (213a/10)

k. + larum (122a/05), (122a/17), (154a/10),
(198b/01), (198b/06), (211b/02), (218b/06)

k. + laruma (195a/07), (195a/13),

(208a/12), (218b/05)

k. + larımı (208a/07)

k. + larumuza (195b/15)

k. + laruñ (154a/07)

k. + laruñdur (133b/16)

k. + laruñı (231a/01)

k. + olsa (120b/08)

k. + um (122b/02), (122b/03), (128a/09),
(168b/06), (170a/10), (174a/05), (179b/06),

(179b/09), (179b/10), (179b/13), (181a/03),

(197b/16), (200b/04), (200b/07), (211a/15),

(216a/17), (216b/01), (219a/15), (219b/05),

(219b/06), (219b/10), (220a/02)

k. + umdur (216a/10)

k. + umı (122b/04), (148a/16)

k. + umkim (148a/15)

k. + umuñ (219b/04)

k. + uñ (146a/13), (157a/11), (158a/02),

(161b/04), (164a/11), (172a/15), (177b/13),

(195b/12), (195b/15), (196a/03), (196a/06),

(219a/01)

k. + uñuñ (120b/15)

k. + una (163b/11)

k. + unı (163a/07)

[= 133]

kula-: Kulağına fisıldamak, vesvese verip kışkırtmak.

k.-rdı (238a/11)

[= 1]

kulağ: *bk.* kulağ.

k. + a (213a/04)

k. + ı (212b/14), (212b/16)

k. + ndan (198a/11)

k. + ını (164a/11)

k. + uma (200a/11), (207a/09)

k. + umıla (150a/15)

k. + unı (152b/07)

k. + uzı (207a/13)

[= 10]

kulağuz: *bk.* kulağuz.

k. + ı (207a/14)

[= 1]

kulağuzla-: Yol, yordam, yön göstermek.

k. (230b/17)

k.-dı (135a/03), (137a/10), (137b/01)

k.-dıkım (137a/12)

k.-duğ (124b/05)

k.-madımmı (134a/16)

[= 7]

kulağ: İşitmeyi sağlayan organı.

k. + urub (227a/04)

[= 1]

kulan: Düz renk.

k. (238a/13)

[= 1]

kulavuz: Rehber.

k. (197a/08)

[= 1]

kulavuzla-: *bk.* kulağuzla-.

k.-dı (135a/05), (137a/15)

k.-dıkım (134b/15)

k.-yam (135b/17)

[= 4]

kulkā: *bk.* kalqā.

k. + larında (135a/06)

[= 1]

kulluğ: *bk.* kulluğ.

k. + ı (206b/14)

k. + ın (233a/10)

k. + ına (140a/17), (140b/03)

k. + umuzı (230b/15)

k. + uñ (233b/04), (233b/08)

k. + uña (233a/14)

[= 8]

kulluğ: 1. Kul olma durumu. 2. Kulun Allah'ın emir

ve yasaklarına uyma sorumluluğu, kul olmanın

gereği olan hizmet, ibâdet.

k. (208b/16), (213b/14)

k. + bendinden (124b/12)

k. + êderiz (233b/05)

k. + kılmagıçün (156a/07)

[= 5]

kulluğcı: Devriye kuvveti, devriyeci.

k. + dur (142a/12), (142a/13)

[= 2]

kulyā: Kulya Suresi.

k. (179b/04), (180b/13)

[= 2]

kum: Ufalanmış sert toprak taneleri, kum.

k. (234a/11)

k. + ı (178a/12)

[= 2]

ķunāş: < Ar. İpek, yün gibi malzemelerin makinede dokunmuş hali.

k. + ları (220b/06)

k. + un (196a/15)

[= 2]

ķumrı: Kumru.

k. (236b/06)

[= 1]

ķunūd: *bk.* kunut.

k. (163a/10)

[= 1]

ķunut: < Ar. Kur'an'da geçen kunut dımın genel adı.

k. (233a/09)

[= 1]

ķur: Kat, kere. Mevki derece.

k. + la (132a/15), (170a/08)

[= 2]

ķur-: Yapmak, zihinde canlandırma.

k.-ubdurur (161a/05)

[= 1]

ķur'a: < Ar. Ad çekme.

k. (194b/10)

[= 1]

ķur'ān: *bk.* ķurān.

k. (155a/11), (155a/13)

k. + ı (148b/01)

[= 3]

ķurān: < Ar. Hz. Muhammed'e indirilen,

İslāmiyet'in esas kitabı, mukaddes kitap.

k. (138a/13), (154b/11), (154b/11),

(155a/08), (166a/17), (168b/16), (169b/12),

(185a/04), (188b/01), (214b/14), (227b/09)

k. + a (155a/05), (224a/15), (224b/05),

(224b/12), (234b/17), (237b/02)

k. + da (122a/16), (126a/08), (150a/02),

(183b/01)

k. + dan (121a/01), (218a/01), (229a/04)

k. + dandur (218a/04)

k. + hükmin (137a/17)

k. + ı (140b/15), (148b/04), (190b/10),

(194a/04)

k. + ı 'azīm (205b/11)

k. + ı 'azīmdür (138a/12)

k. + ı hākīm (194b/15)

k. + ıla (120a/12), (172b/08)

k. + ı mübārek (148b/09)

k. + kim (220b/13)

k. + nūrı (121a/02)

k. + oķumadıķısa (121a/02)

k. + oķumış (121a/02)

k. + uņ (155a/06), (184b/04), (185a/02),

(185b/07), (185b/13)

[= 45]

ķuraş: < Ar. Kureyş kavminin adı.

k. (174b/12)

[= 1]

ķurbān: < Ar. Allah yolunda kesilen hayvan.

k. + ederdi (176b/07)

k. + ederler (161b/08)

k. +  d n (131b/06)
k. +  tgil (179a/05)
k. +  yle (178b/13), (178b/14)
k. +  ylegil (178b/12)
k. + kıl (179a/02)
k. + kılmaş (178b/17)
k. + kılub (196a/08)
k. + lar (182b/12)
k. + uğ (179a/09)
[= 12]

ķurbaęa: Kurbağa.

k. (234b/13), (236a/16)
[= 2]

ķurdaęu: K rdan, karıştırıcı.

k. + sı (162b/08)
[= 1]

ķureys: < Ar. Hz. Muhammed'in bağlı olduğu kabile.

k. (174b/06), (174b/08), (174b/11),
(174b/12), (175a/05), (178a/02)
k. + kavmi (136a/04), (136a/15), (136a/17),
(136b/01), (136b/02), (174a/15), (174b/11),
(188a/05)
k. + kavminde (181a/12)
k. + kavminden (166b/08), (180a/13)
k. + kavmini (175b/09)
k. + kavm n n (136b/17), (174a/16)
[= 20]

ķurr : < Ar. Kur'an'ı okuyan hafızlar.

k. (171a/03), (174b/02), (176a/16)
[= 3]

ķurřaę: Kursak.

k. + ında (121b/04)
[= 1]

ķurķ bin 'abdu'l-l h: Kurt bin Abdullah (?).

k. (162a/06)
[= 1]

ķurtar-: Kurtarmak.

k.-a (125a/10), (128a/07), (131b/09),
(164a/05), (213b/08), (218a/09), (218b/09)
k.-am (182b/12), (198a/01), (198a/02),
(220a/04), (226b/04)
k.-dı (135b/08), (175b/07), (175b/09)
k.-dım (138b/08)
k.-gil (193a/03)
k.-mağa (204b/16), (220a/10)
k.-maęiķ n (130b/06)
k.-maķ (191b/06)
k.-maķdur (124b/11)
k.-maya (213b/07)
k.-ub (170a/13), (220b/15)
k.-ur (161a/08), (169a/14), (191b/07)
[= 28]

ķurtarıcı: Kurtaran.

k. + lar (161a/04)
[= 1]

ķurtul-: *bk.* ķurtul-.

k.-aydı (124b/15)
[= 1]

ķurtul-: Kurtulmak.

k.-a (239a/08), (239a/08)
k.-asın (190b/16)
k.-dı (126b/10), (126b/11), (126b/16)
k.-duķ (140a/04)

k.-ıdılar (164a/04)
k.-madı (127a/16), (127b/12)
k.-mağa (204b/15), (205a/13), (205a/14),
(208b/09)
k.-maç (148a/14)
k.-ub (204b/17)
[= 16]
ķuru: Nemi, suyu olmayan.
k. (223a/09)
[= 1]
ķuřur: < Ar. Noksanlık, eksiklik, hat.
k. (197b/10)
[= 1]
ķuř: Kuş.
k. (121a/13), (121b/04), (163a/04),
(173a/03), (173b/09), (185a/09), (185a/11),
(185a/12), (185b/02), (203a/01), (203a/02)
k. + da (185a/16)
k. + dur (236b/11)
k. + ı (121a/13), (199b/09)
k. + lar (121b/13), (172b/15), (172b/16),
(173b/03), (173b/07), (219a/04), (219a/04)
k. + lardı (172b/16), (173b/08)
k. + lardur (172b/17)
k. + laruğ (227a/08)
[= 26]
ķuřa-: Kuşanmak.
k.-rdı (162b/17)
[= 1]
ķuřan-: Kuşanmak.
k.-dı (152a/03)
k.-ub (136b/10)

[= 2]
ķuřluk: Sabah ile öğlen arasındaki vakit.
k. (193b/15)
[= 1]
ķutbī: < Ar. Manevi mertebeye ilgili.
k. (163a/16), (163b/01), (177b/07)
[= 3]
ķutubī: *bk.* ķutbī.
k. (175a/12)
[= 1]
ķutub: < Ar. Manevi alemin en yüksek mertebesi.
k. + lar (228b/08)
[= 1]
ķuvvet: < Ar. Güç, fiziki kuvvet
k. (152a/10), (180b/09), (184b/15),
(195b/14), (195b/14), (196a/01), (202a/03),
(213a/05), (238b/15)
k. + e (238b/14)
k. + ile (196a/04)
k. + inden (195b/17)
k. + üñ (152a/15), (152b/01)
[= 14]
ķuvvetlen-: < Ar. + Tr. Kuvveti, gücü artmak,
güçlenmek.
k.-di (180b/10)
[= 1]
ķuvvetlū: < Ar. + Tr. Kuvvet sahibi.
k. (123b/10), (123b/10), (123b/16),
(123b/17), (183a/12)
[= 5]
ķuy: *bk.* ķuyu.
k. (220a/11)

[= 1]

kuyu: Kuyu.

k. (214a/11)

k. + da (220a/04)

k. + dan (127a/09), (127a/11)

k. + nuñ (214a/14), (214a/15)

k. + sı (127a/10), (214a/02)

k. + sında (214a/03)

[= 9]

küçük: *bk.* küçük.

k. (153b/13), (179a/15)

[= 2]

küçük: 1. Küçük, ufak. 2. Yaşça ufak olan.

k. (173b/05), (178a/05)

k. + dür (179a/17)

k. + lerine (127b/09)

[= 4]

küfür: < Ar. Kafirler.

k. (176b/04)

k. + ıla (212a/02)

k. + ını (155a/14)

[= 3]

küfr: 1. İslâm inancına karşı edilen kötü söz. 2. Allah ve emirlerine inanmam

k. + üşirk (239a/06)

[= 1]

küfrān: < Ar. İnkâr, neyhedilmiş.

k. + ı ni'met (233b/02)

k. + ı ni'metdür (138a/16)

[= 2]

küfrānī: < Ar. Nankörlük.

k. + yolın (159a/01)

[= 1]

küfür: < Ar. Sövme, şirk.

k. (154b/17), (183a/15)

k. + dür (180b/06)

k. + lerinden (154b/09), (154b/12)

[= 5]

külāh: < Far. Örtmeye yarayan ucu sivri malzeme.

k. (237a/11)

[= 1]

küllemen: *bk.* küllimen.

k. (237a/15)

[= 1]

küllī: < Ar. Hepsi, tamamı.

k. (168b/10), (205a/02), (237a/09)

k. + si (223b/15)

[= 4]

küllimen: < Ar. Her şey.

k. (237a/13)

[= 1]

künt kenze mahfiyyen: < Ar. "Gizli bir hazine, saklı hazine".

k. (191a/17)

[= 1]

kürek: Çakıl malzemelerini bir yerden alıp taşımaya yarayan saplı alet.

k. (196b/08)

[= 1]

kürsī: < Ar. Arş altında bulunan sekizinci kat.

k. (184b/12), (199a/16), (231b/05)

k. + ler (125b/09)

[= 4]

küsūf: < Ar. Güneş tutulma olayı.

k. + a girse (215b/11)

[= 1]

kütüb: < Ar. Kitaplar.

k. (155a/07)

[= 1]

küy-: Güvenmek, beklemek.

k.-mezdi (173a/05)

[= 1]

-L-

la: *bk.* lam.

l. (210a/02)

[= 1]

lā-cerem: < Ar. Ayrılması mümkün olmayan.

l. (195b/07)

[= 1]

lādan: < Ar. Ladin ağacı.

l. (240b/11)

[= 1]

lā ḥavle velā kuvvete illā bi'l-lāhi'l-'aliyyi'l-'azīm:

< Ar. "Güç ve kuvvet Tanrı'nın yardımıyla olur".

l. (235a/05)

[= 1]

lahu: < Ar. 1. Allah. 2. el-lahu kalıp kelimesi.

l. (204b/06), (236a/17)

[= 2]

lā ilāhe illā'l-lāh: < Ar. "Allahtan başka ilah yoktur"

manasında kullanılan söz.

l. (129a/08), (139a/05)

l. + dı (205b/04)

l. + dur (204b/12)

[= 4]

lafız: < Ar. Ağzıdan çıkan veyahut çıkmayan söz.

l. (172b/09)

l. + larından (144a/03)

l. + söylemez (142b/05)

[= 3]

lafz: *bk.* lafız.

l. + ı (164a/02), (202a/10)

l. + ı allāh (200b/12), (203a/04)

l. + ı ḥadīṣ (191a/12)

l. + ı istifhā (172b/09)

l. + m (147b/17)

l. + ında (180a/04), (180a/04)

l. + mı (174b/03)

l. + muṣ (201b/09), (204b/03)

l. + ı rahmān (164a/01)

[= 13]

la'in: < Ar. Lanet edilen.

l. (135a/11), (215b/14), (215b/15),

(216a/12)

l. + i (173b/15)

[= 5]

la'ini'l-mūkāsibi: < Ar. "Sen kazananlara lanet et".

l. (235b/03)

[= 1]

laḳab: < Ar. Takma isim.

l. + ı (183b/02)

l. + ıdur (183a/16)

l. + ıyla (183b/01)

[= 3]

lākin: < Ar. Fakat.

l. (124a/13), (132b/02), (188b/08),

(188b/10)

[= 4]

lam: Arap alfabesinin yirmi harfi.

l. (126b/08), (200b/13), (201b/06),
(209b/17), (210a/01)

l. + dur (195b/16), (203a/06)

l. + ı (195b/16), (196a/03), (204b/06)

l. + ıdur (195b/16)

l. + ıı (204b/07)

l. + ma (196a/09)

l. + muı (195b/17)

l. + ı şüretidür (202b/03), (202b/03)

[= 16]

la'net: < Ar. 1. Allah'ın mağfiredinden mahrum olma. 2. Beddua etme.

l. (232a/02)

l. + ét (235b/03)

l. + éyle (236a/14), (236b/12)

l. + i (218a/04), (218a/05)

[= 6]

lañif: < Ar. “En ince işlerin bütün inceliklerini bilen, en ince şeyleri yapan, kullarına ince yollardan çeşitli fayd ulaştıran” anlamına gelen Allah'ın isimlerinden biri.

l. (143b/14), (151a/01), (196a/05),
(203a/15), (229a/07)

[= 5]

lañife: bk. lañif.

l. (187a/03), (188a/11), (190b/09),
(193a/17), (202b/16), (210b/01), (211a/14),
(218b/09), (219a/07)

[= 9]

lātu: < Ar. İslam öncesinde Arabistanda bulunan kismet, kader ve bereket tanrısı olarak bilinen put.

l. (131a/03), (135b/11)

[= 2]

lāyık: < Ar. Uygun, yaraşır, münâsip.

l. (154a/10), (200a/15), (231a/08),

(231b/13), (231b/16)

l. + dır (160a/15)

l. + dur (132b/06), (164a/04), (176a/09),

(206a/17), (209a/12), (220b/14), (225a/06),

(232a/07)

l. + olmayan (231b/12), (232a/04),

(232a/08)

l. + olmazdı (153a/01)

l. + sın (129a/01)

[= 19]

la'yu'eddî: < Ar. Çaba göstermemek.

l. (236b/15)

[= 1]

lāzım: < Ar. Gerekli, lüzumlu.

l. + dur (237a/01)

[= 1]

lebbeyk: < Ar. Buyrunuz, ne emrettiniz efendim Hac sırasında Cenâb-ı Hakk'a hitâben söylenen, “Senin emrini yerine getirmeye hazırım, maksadım dâima sensin, muhabbetim, ihlâsım, kulluğum sanadır” anlamındaki bir cümlelerin ilk kelimesidir.

l. (191a/06), (216a/17)

lebîd ibn-i â'sam: İslam peygamberi zamanında yaşamış yahudi sihirbazı.

l. (214a/01)

l. + dur (214a/08)

[= 2]

lef-î hüsrin: < Ar. “Ziyan içindedir”.

l. + dür (169b/06)

[= 1]

lek: Bir ölçü birimi. Yüz bin. Kap (?).

l. (162b/07), (162b/08), (162b/11),

(162b/13), (162b/14)

l. + i (162b/09)

[= 6]

leke: < Far. Damlama veya dökülme sonucu oluşan iz.

l. (237a/13)

[= 1]

lemin ‘adima’l-kuvt: < Ar. Geçimini sağlayamayanlar için, yoksullar için.

l. (235a/16)

[= 1]

lem yekün: < Ar. Beyyine suresinin başlangıcı.

l. (154b/04)

[= 1]

lem yeküni: *bk.* lem yekün.

l. (154b/02)

[= 1]

lem yezel: < Ar. Bâkî olan, yok olmayan, dâimî.

l. (212b/05)

[= 1]

letâfet: < Ar. Hoşluk, güzellik.

l. + ile (196a/05)

[= 1]

letâ’if: < Ar. Latifeler.

l. + i (197a/03)

[= 1]

levh: < Ar. Üzerine yazı yazılabilecek düz yüzey.

l. (184b/13)

[= 1]

levh-i mahfuz: < Ar. Allah’ın takdir ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levh

l. + dan (148b/01)

[= 1]

lev mahzûf: *bk.* levh-i mahfuz.

l. + dur (167b/10)

[= 1]

lezzet: < Ar. Ağızla duyulan tat.

l. + i (160a/15), (160a/16)

l. + lerinden (168b/10)

[= 3]

libās: < Ar. Elbise, giyecek.

l. + mndan (240b/03)

[= 1]

lif: < Ar. Hayvan ve bitkiden yapılmış ince ip parçası.

l. + ile (183b/11)

l. + inden (184b/01)

[= 2]

li-îlâfi: < Ar. Kureyş suresi.

l. (141a/07), (174a/01), (174a/11),

(174a/09), (174b/01), (174b/03)

[= 6]

lîkin: < Ar. Lakin.

l. (162b/02), (179b/12)

[= 2]

li’l-lâh: < Ar. Allah için, Allah yolunda.

l. + ı (204b/05)

[= 1]

lisān: < Ar. Dil.

l. (238b/16)

[= 1]

loḳma: < Ar. Tek seferde ağızdan geçecek yemek parçası.

l. + dur (206a/13)

[= 1]

luṭ: < Ar. Kur'ân'da adı geçen bir peygamber.

l. (119b/10)

[= 1]

luṭf: < Ar. Başışlama.

l. (204a/09)

l. + dur (203a/08)

l. + e (204a/07)

l. + èyle (228b/05)

l. + gösterdün (207a/07)

l. + mda (203a/03)

l. + mda (195b/17), (196a/03), (216a/15),
(238b/13)

l. + işleye (143b/12)

l. + lar (140a/08), (208a/11), (218b/05)

l. + umuz (195b/16), (196a/08)

[= 16]

lüğat: < Ar. Sözlük.

l. + de (179a/17), (215b/05)

l. + dür (176a/16)

l. + i (176a/17)

[= 4]

-M-

m'aāni: < Ar. -e rağmen.

m. + i nukātdan (205b/16)

[= 1]

mā aḡfaluke: < Ar. "Ne dikkatsizsin".

m. (235b/07)

[= 1]

ma'āzallāh: < Ar. Tanrı esirgesin.

m. (180b/03)

[= 1]

mā ā'zamü şāni: < Ar. Şan ve şerefi yüce olan.

m. (195a/17)

[= 1]

ma'bud: < Ar. 1. Allah. 2. Tapılan varlık veya nesne.

m. + ıdur (216b/06)

[= 1]

mādem: < Ar. Öyle ki.

m. (219b/15)

[= 1]

ma'den: < Ar. Cevher.

m. + i faẓl (194a/15)

[= 1]

mā efcauke: < Ar. "Ne çok inciticesin".

m. (235b/04)

[= 1]

mā eşna'ūke: < Ar. "Ne çok iğrençsin".

m. (235b/05)

[= 1]

mağara: < Ar. Yer altın oluşan oyuk.

m. (145a/03), (200b/01)

m. + da (200b/04)

[= 3]

mağrib: < Ar. Güneşin battığı taraf, batı.

m. (178a/15)

m. + e (126a/03), (129a/15), (129b/01),
(133b/04), (153b/05), (154a/08)
[= 7]

mağrūr: < Ar. Gururlu (kimse).
m. + ileydi (166b/03)
[= 1]

mağşüb: < Ar. Zorla alınan.
m. (229b/15)
[= 1]

maḥal: < Ar. Yer.
m. + de (199b/07)
[= 1]

maḥfūz: < Ar. Yok edilen.
m. + dan (148b/02)
m. + ola (239a/07)
[= 2]

māḥī: < Ar. Yok eden, mahveden.
m. (237b/02)
[= 1]

māhiye: < Ar. Maaş, ücret, karşılık.
m. + dür (165b/11)
[= 1]

maḥlūk: < Ar. Halk edilen, yaratılan.
m. + dan (201b/16)
[= 1]

maḥlūkāt: < Ar. Halk edilenler, yaratılanlar.
m. + ıla (203b/15)
[= 1]

maḥmūd: < Ar. Şükür edilen, hamd edilen.
m. (194b/16)
[= 1]

maḥrūm: < Ar. Yoksun olan.

m. (185b/04), (235b/08)
m. + edene (236a/10)
m. + ım (235b/08)
m. + ı kaldı (127a/01)
m. + ı kaldılar (196a/17)
m. + ı kalmayasız (120a/02)
m. + ı kıldı (188b/14)
m. + ı kıldılar (153b/12)
m. + oldı (126b/13)
m. + olur (202b/16)
[= 11]

maḥşūş: *bk.* maḥşūş.
m. + dur (231a/13)
m. + ı kıldı (171b/02)
[= 2]

maḥşer: < Ar. Ahiret gününde toplanacak yer.
m. + de (119b/15)
[= 1]

maḥzūf: < Ar. Yok etme.
m. + dur (187a/17)
m. + oldı (126b/08)
[= 2]

maḥzar: < Ar. Görünmek, görünüş.
m. + ı meşhūd (194b/16)
[= 1]

maḥlūk: *bk.* maḥlūk.
m. + ı (193a/10)
m. + uḡ (134b/08)
[= 2]

maḥlūkāt: *bk.* maḥlūkāt.
m. (143a/07)
m. + ı (203b/04)

[= 2]
maḥṣūs: < Ar. Hususilemiş.
m. + dur (232a/07), (232a/10), (232a/11)
m. + kıldı (205a/07)
m. + oldı (204b/11)
[= 5]
maḥz: < Ar. Saf, temiz.
m. + i (213b/08)
[= 1]
mā'ide: < Ar. Yiyeceklerle donatılmış sofra.
m. + i ʿisā (238a/01)
[= 1]
mā kablına: < Ar. “Neyi kabul etti?”.
m. (174a/17)
[= 1]
maḳām: < Ar. Yer, mekân, mahal.
m. (134b/04)
m. + da (229a/16)
m. + ı (211a/05)
m. + ı ibrāhīm (194b/14)
m. + ı kâbe (194b/17)
m. + imaḥmūd (194b/16)
m. + ina (191a/05)
[= 7]
maḳbül: < Ar. Kabul edilen.
m. + dür (128b/17)
m. + olur (149a/05)
[= 2]
mā kessem telî: < Ar. “Hangi nesneyi böldük?”.
m. (235b/11)
[= 1]
maḳsūd: < Ar. Kast edilen, maksat.

m. (240b/11)
m. + a (233a/11)
m. + dan (124b/04), (140a/12), (207a/03)
m. + um (228a/02)
m. + umuz (233a/15)
m. + uḡ (196b/06), (196b/07), (200a/03)
[= 10]
ma'kūs: < Ar. Tersine dönmüş.
m. (202b/11)
[= 1]
māl: < Ar. Varlık, mülk.
m. (124a/01), (129a/02), (129a/06),
(134b/03), (134b/04), (163a/15), (163b/01),
(166b/02), (170b/16), (171a/06), (197b/09),
(211b/01), (225a/06), (228a/08), (229b/01),
(232a/12), (235a/08)
m. + adadılar (152a/11)
m. + dan (125b/03)
m. + ı (124a/05), (124a/09), (124b/15),
(126a/04), (129b/08), (129b/10), (132a/02),
(137b/02), (137b/03), (137b/04), (170b/17),
(171a/06), (171a/10), (182b/10), (182b/14)
m. + ıla (124b/14), (171a/04)
m. + im (167a/01), (167a/01)
m. + imdan (228a/07)
m. + ımı (182b/12), (211b/03)
m. + in (154b/05), (175b/11), (204b/15),
(207b/14)
m. + ıḡ (212a/16)
m. + ıḡdan (167a/02)
m. + ıḡdur (212a/16)
m. + ıḡı (212b/05)

m. + ında (212a/17)
m. + ında (159b/01), (159b/03)
m. + ından (124a/08), (179a/16)
m. + ını (128b/07), (128b/10), (128b/15),
(128b/17), (130a/12), (130b/08), (130b/14)
m. + ını (128b/08), (130a/12)
m. + ıyla (134b/01), (137b/04)
m. + sevmekligi (163a/14)
m. + um (211b/03), (229b/05)
m. + u (129a/03)
[= 67]

mālik: Malik bin Enes. Malikî mezhebinin kurucusu.

m. (202b/08)
[= 1]

mālik-i dinār: Malik bin Dinar. İslam alimi.

m. (168a/15), (175b/08)
[= 2]

māllulık: < Ar. + Tr. Mal sahibi.

m. (167a/07)
[= 1]

maʿlūm: < Ar. Herkesçe bilinen (şey).

m. + dur (177a/17), (201b/02)
m. + ol (205b/13)
m. + oldı (132b/01), (215b/02)
m. + oldıkim (150b/05), (166a/11),
(204b/17), (205b/01), (206a/03), (216a/06),
(216a/11)
m. + oldu (204b/11)
m. + olduğundan (143b/02)
m. + olur (141a/14)
[= 15]

māmāhi: (? ماماهي) Metinde anlamı itibariyle

“māmāfih” olabilir.

m. (143a/16)
[= 1]

maʿnā: < Ar. Mana, anlam.

m. (191b/10)
m. + dur (195a/06)
m. + sı (138b/14), (157b/08), (158a/09),
(162a/07), (163a/16), (163a/17), (163b/03),
(174b/02), (174b/09), (176a/13), (176a/17),
(178b/14), (198a/04), (216b/08)
m. + sıdur (215a/06)
m. + sın (161b/17), (233a/09)
m. + sındadur (147a/05)
m. + ya (139b/08), (187a/15), (188a/17)
m. + yadur (169b/05)
m. + yı munşarif (156a/05)
[= 25]

manāhū: < Ar. Anlamı, anlamı itibariyle.

m. (217b/02)
[= 1]

mānend: < Far. Benzemek, gibi, benzer.

m. (211b/12)
m. + i (209a/10), (209b/01)
m. + kılma (211b/12)
m. + ü (134b/12)
[= 5]

maʿnā: bk. maʿnā.

m. (225a/09)
m. + den (220b/07)
m. + leri (231b/17)

m. + si (122b/06), (126b/15), (134b/02),
(134b/11), (147b/10), (153a/14), (170b/06),
(174a/13), (198a/04), (201b/07), (202a/10),
(206a/16), (206b/03), (209a/09), (209a/10),
(209a/11), (217b/02), (220b/02)
m. + sin (200b/09), (231b/11), (232b/11)
m. + sinde (159a/16)
m. + sindedür (148b/06)
m. + sinden (177a/03)
m. + sindenkim (134b/08)
m. + sini (201a/05), (209a/09)
[= 30]

mañşib: < Ar. Yükselmek.

m. (192b/11)
m. + ıla (139b/16)
[= 2]

mañşür: < Ar. Galip gelen.

m. (168b/04), (229b/13), (229b/14),
(229b/16), (229b/17), (230a/02), (230a/03),
(230a/05)
[= 8]

ma'rifet: < Ar. Ustalık, beceriklilik.

m. (197b/10), (201b/11)
m. + dür (200b/06)
m. + i (201a/15)
m. + idür (185a/14)
m. + ile (206a/06)
m. + kıldı (203a/15)
[= 7]

ma'rûf: < Ar. İrfan.

m. + lügati (176a/16)
[= 1]

mārut: < Ar. Harut ve Marut adlı iki melekten birisi.

m. + dan (238a/09)
[= 1]

maşhara: < Ar. Alaya alma, alay etme.

m. + ya (170b/13)
[= 1]

ma'şiyet: < Ar. Günah.

m. (170a/10), (172a/16), (209b/06)
m. + ler (150b/09)
[= 4]

ma'şiyet: *bk.* ma'şiyet.

m. + öğretti (126b/07)
[= 1]

maştaķı: < Yun. Mastikha. Sakız ağacı.

m. (240b/11)
[= 1]

ma'şüm: < Ar. Suçsuz.

m. + idi (139a/03)
[= 1]

ma'şer: < Ar. Maşer.

m. + ehli (166a/01), (166a/04)
[= 2]

ma'şere'l-umami: < Ar. Milletler topluluğu. Metinde

ümmet-i muhammed için kullanılan bir tabirdir.

m. (236a/05)
[= 1]

mā şı'te: < Ar. "İstedığınız kadar".

m. (236a/01), (236a/04)
[= 2]

maşriķ: < Ar. Güneşin doğduğu yön, doğu.

m. + den (126a/03), (129a/14), (129b/01),
(133b/04), (153b/05), (154a/08)

m. + ile (178a/15)
[= 7]

ma'suḥ: < Ar. Sevilen, aşık olunan.
m. + ı ḥaḳīḳisünū (160a/16)
[= 1]

mā taḥte's-ṣerā: < Ar. "Toprağın altında ne var".
m. (236b/06)
[= 1]

ma'tūf: < Ar. Belirli yöne eğilmiş olan.
m. + dur (141a/03), (217b/02)
[= 2]

maymūn: < Ar. Maymun.
m. (238a/02)
m. + oldılar (127b/04)
[= 2]

mazlūm: < Ar. Haksızlığa uğramış.
m. + laruḡ (213a/05)
m. + uḡ (235a/09)
[= 2]

ma'zūr: < Ar. Mazereti olan, affedilecek özrü olan.
m. + dut (152b/01)
[= 1]

me'āṣī: < Ar. Günahlar, isyanlar.
m. + ye (155a/13), (158b/16)
[= 2]

mecāz: < Ar. Gerçek olmayan.
m. + dur (207b/13)
[= 1]

mecd: < Ar. Büyüklük.
m. + inden (174a/04)
[= 1]

meclis: < Ar. Bir konuyu görüşmek üzere toplanılan yer.

m. + e (184a/01)
m. + ler (198b/09)
[= 2]

mecmū: < Ar. Bütün, hepsi, cümlesi.

m. (153b/14), (231a/10)
m. + ı (140a/10), (140a/11), (143a/07),
(143b/05), (157b/08), (201b/02), (205b/07),
(213b/09), (230b/16), (231a/08), (231a/09),
(231b/06), (231b/10), (231b/13), (232a/07),
(233a/08), (233a/13), (233a/16)
m. + ı lügatdür (176a/16)
m. + ın (126a/05), (152b/13), (184b/08)
m. + ına (168a/03)
m. + ından (176a/09), (205b/07)
m. + ını (163b/10), (188b/04), (211b/03)
m. + ıyı (233a/07)
m. + unı (140a/09)
[= 32]

mecrāhā: Hud suresi 41. ayette geçen bir kelime.

"Yüzmesi de" manasına gelmektedir.

m. (163b/17)
[= 1]

medih: < Ar. Övme, övgü.

m. + êtdi (156a/15)
[= 1]

medīne: < Ar. Şehir, kasaba, belde.

m. (216a/13)
m. + de (148a/11), (154b/02), (157a/07),
(180b/16), (186a/16), (213a/11), (213b/10)
m. + den (213b/04)

m. + ye (121b/07)
[= 10]

medrese: < Ar. Ders okutulan yer.
m. (229a/04), (229b/06)
[= 2]

mefhar: < Ar. Övünmek.
m. + ı mevcūdāt (190a/06)
[= 1]

meger: < Far. Oysa ki, halbuki.
m. (132a/04), (136a/14), (142b/05),
(152b/02), (155b/06), (155b/12), (156a/07),
(157b/02), (162b/09), (169b/02), (206b/05),
(206b/06), (206b/08), (220b/06), (224b/08),
(236a/16), (236b/04)
[= 17]

mehekk: < Ar. Sert bir taş, mihenk taşı.
m. + dür (129b/04)
[= 1]

mekân: < Ar. Yer, mahal.
m. + larını (156a/16)
[= 1]

mekir: *bk.* mekr.
m. + irişdürmez (151a/06)
[= 1]

mekkiye lām: < Ar. “Mekke şehrine yemin olsun”.
m. (122b/05)
[= 1]

mekke: < Ar. Kâbe'nin yer aldığı, Hz. Peygamberin
doğduğu Arabistan şehri.
m. (121b/07), (123a/04), (123a/07),
(133a/02), (135b/03), (136a/05), (140a/03),
(142a/02), (167a/11), (169a/11), (174a/17),

(174b/16), (175a/02), (175a/04), (175a/12),
(180b/17), (181a/01), (181a/08), (182b/04),
(187a/08), (193a/07)

m. + de (122a/12), (122b/07), (125b/16),
(128a/03), (132a/12), (138a/17), (139b/10),
(139b/15), (141a/08), (144a/10), (154b/02),
(160a/08), (163b/14), (166a/14), (168b/17),
(169a/01), (170a/05), (172a/11), (173b/17),
(174b/14), (175b/15), (177b/08), (179b/02),
(180b/16), (181a/15), (182a/09), (184b/02),
(213b/10), (216a/14)

m. + den (123a/03), (139b/09), (139b/11),
(140a/04)

m. + dür (142a/01)

m. + kalkâlarında (135a/04)

m. + kulğâlarında (135a/06)

m. + nün (123a/03), (135b/02), (136b/03)

m. + ye (136b/17), (139b/10), (139b/16),
(175a/03), (226b/07), (227a/10)

m. + yi (122b/09), (122b/15), (139b/12),
(181a/11), (181a/14), (181b/03)
[= 72]

mekr: < Ar. Hile.
m. + inden (219a/10)
m. + ini (172b/13)
[= 2]

melâlet: < Ar. Bıkma, usanmak.
m. + ile (229a/15)
[= 1]

melâmet: < Ar. Kötülemek.
m. + ëyleye (159a/06)
[= 1]

mele-: (Koyun, kuzu, keçi için) “Meee” diye ses çıkarmak, bağırarak.

m.-yicek (235b/04)

[= 1]

melek: < Ar. Melek.

m. + lerüj (237a/02)

[= 1]

meleket: < Ar. Memleket.

m. + i (219b/02)

[= 1]

melhüz: < Ar. Olacakları düşünmek.

m. + ola (239a/07)

[= 1]

melik: < Ar. Hükümdar, sahip.

m. (175a/04), (218a/11), (218a/14),
(218b/10), (219a/09), (219a/11), (219a/17),
(219b/01)

m. + i (219a/08)

m. + i reyyān (218a/14), (218b/01),
(218b/02), (218b/02), (218b/09), (219a/14)

m. + i reyyāna (218a/10)

m. + i reyyānun (218b/03)

m. + i reyyānuj (218a/16), (219a/06)

[= 19]

melikā ve pādīšāhā berekerimā: “Padişah ve meliğe sonsuz saygılarla”.

m. (190a/07)

[= 1]

melkābiyye: < Ar. Melkaiyye. insanlık ve ilahlık anlayışının Hz. İsa’da bulunduğu inanan Hristiyan inaniş ve anlayışı.

m. (192a/11), (192a/14)

[= 2]

mellāh: < Ar. Denizci, kaptan.

m. + dan (170a/10)

[= 1]

mellāhıg: < Ar. + Tr. Kaptanlık.

m. + ıla (170a/12)

[= 1]

mel’ün: < Ar. Lanetlemek.

m. (216a/01), (222b/14), (223b/07)

[= 3]

melül: < Ar. Üzgün, üzüntülü (kimse).

m. (229a/15)

m. + oldı (151b/07), (153a/10)

m. + oldılar (133a/04)

m. + olursın (151b/08)

[= 5]

memleket: Mülklerin çoğulu, ülke.

m. + den (208b/08)

m. + in (219b/12)

[= 2]

men: Ben.

m. (203a/16), (206b/04), (209a/04)

[= 3]

men’: < Ar. Yasaklamak.

m. + éde (171a/06), (177b/06), (177b/07)

m. + édeler (147b/15)

m. + éder (233a/02)

m. + éderler (147b/06)

m. + étdük (233a/04)

m. + étmemeği (232a/17)

m. + éyledüm (193b/05)

m. + éylegil (188b/16)

[= 10]

menākīb: < Ar. Menkıbeler.
m. + ında (213a/11)
[= 1]

menāt: < Ar. İslamiyetten önce cahiliye dönemi
putlarından birisi.
m. + a (211b/16)
[= 1]

menfa‘at: < Ar. Bir işten çıkar sağlama.
m. (203b/13)
m. + dutmasun (161a/16)
m. + dutmazlar (161b/02), (161b/03)
[= 4]

men ḥarameküm: < Ar. “Seni kim mahrum bıraktı”.
m. (236a/09)
[= 1]

men ḥaza‘et lehü: < Ar. “Onu yendim”.
m. (235b/13)
[= 1]

men hecereküm: < Ar. “Seni kim terk etti, yalnız
bıraktı”.
m. (236a/10)
[= 1]

men kaṭa‘akim: < Ar. “Sizi kim ayırdı, aranızdı kim
bozdu”.
m. (236a/08)
[= 1]

men lā: < Ar. Kim. Metinde aynı satırda geçen
(لا يعلم) kelimesi ile bir okunması gereken bir kelime.
(من لا يعلم) Kim biliyor, kim bilmez manalarında
kullanılan söz.
m. (236a/15)

[= 1]

mensūḥ: < Ar. Değiştirmek, bozmak.
m. + oldu (180b/06)
[= 1]

mensuḥāt: < Ar. Değiştirilenler, bozulanlar.
m. + dan (205b/17)
[= 1]

mensūr: < Ar. Saçılmış, serbest savrulmuş.
m. + èyledüj (226a/14)
m. + kıldı (226a/07)
[= 2]

menşūr: < Ar. Yayılmış, dağılmış.
m. (206a/03)
m. + ını (206a/01)
[= 2]

men yerḥamenī: < Ar. Merhamet eden.
m. (235b/09)
[= 1]

men yesubbunī: < Ar. “Bana hakaret edeni,
küfredeni”.
m. (236a/14)
[= 1]

men yusibbuḥu lehu: < Ar. “Bana hakaret edeni,
küfredeni”.
m. (236a/17)
[= 1]

menzil: < Ar. Ulaşılabacak yer.
m. (134b/04)
m. + e (207a/13), (207a/14)
m. + esidür (202a/16)

m. + esinedür (202a/15), (202a/16),
(202b/02), (202b/03), (202b/04), (202b/04),
(202b/06), (202b/06), (202b/06), (202b/07)
m. + ine (196b/01)
[= 15]

menzile: < Ar. Rutbe.
m. + sinedür (202a/17)
[= 1]

menzilet: *bk.* menzile.
m. + i (149a/02)
m. + inedür (141a/07)
[= 2]

mercimek: < Far. Boyu ufak, besin değeri yüksek bir
baklagil.
m. (173a/02)
[= 1]

merkeb: < Ar. Eşek.
m. + in (206b/12)
m. + ine (206b/11)
[= 2]

mertebe: < Ar. Kademe, derece.
m. (201b/09)
m. + i ilāhī (201b/08)
m. + i ilāhiyyete (202a/11)
m. + nüj (201b/10)
m. + ye (216a/09)
[= 5]

mervān: < Ar. Emevi halifesi ve Mervani kolunun
kurucusu.
m. (186b/13)
[= 1]

meryem: Hz. İsâ'nın annesi.

m. (146a/08), (156a/12), (192a/07),
(192a/12), (192a/14), (192b/01)
m. + e (241a/01)
m. + i (119b/09)
[= 8]

meşābe: < Ar. Dönülecek yer.
m. + sindedür (201b/17)
[= 1]

mesāhid: < Ar. Camiler.
m. + e varub (158b/15)
[= 1]

mesā'il: < Ar. Misaller.
m. (233b/16)
[= 1]

mescid: < Ar. Secde edilen yer, cami.
m. (132b/03), (225b/13)
m. + de (132b/04)
m. + den (178a/02)
m. + dür (141b/06)
m. + i ā'zām (194b/14)
m. + i aqşādur (141b/12)
m. + idür (141b/08), (141b/08), (141b/09),
(141b/11)
m. + i ḥarām (194b/14)
m. + i ḥarāma (158a/14)
m. + i ḥarāmda (151a/09)
m. + i ḥarāmdur (141b/11)
[= 15]

meşel: < Ar. Ders niteliğinde, ibret verici kısa
hikaye.
m. (161a/05), (161a/17), (200a/14),
(212b/07), (212b/11)

m. + de (211b/09)

m. + dür (161a/05)

m. + i (124b/17), (225a/10)

m. + ile (212a/11)

m. + in (212b/01)

m. + ine (212a/15)

m. + üjüz (212a/14)

[= 13]

meşelâ: *bk.* meşel.

m. (144a/04), (201a/14), (204b/04)

[= 3]

mes'ele: < Ar. Sorulan soru.

m. (234a/07)

[= 1]

meşelen: *bk.* meşel.

m. (198a/03)

[= 1]

meşh: < Ar. Bir yeri el ile ovalama, sıvazlama.

m. + édüpdür (237b/11)

m. + olan (237b/11)

m. + oldı (237b/12), (237b/13), (237b/15),

(237b/17), (238a/06), (238a/06), (238a/11),

(238a/12), (238a/13), (238b/01), (238b/02),

(238b/03)

m. + oldılar (234a/08), (235a/01)

[= 16]

meşh: *bk.* meşh.

m. + étdügi (234b/17)

m. + étmişdür (237b/09), (237b/09)

m. + oldı (237b/14), (238a/02), (238a/04),

(238a/05), (238a/07), (238a/08), (238a/10),

(238a/14), (238a/15), (238a/16)

[= 13]

mesih: *bk.* meşh.

m. + olanlardan (234a/07)

[= 1]

meşnevi: < Ar. Mevlana'nın eseri.

m. + de (191a/07)

[= 1]

meş'ale: < Ar. Ucu yakılarak ışık ve ısı veren aydınlatma aleti.

m. + sin (195a/14)

[= 1]

meşakkat: < Ar. Güçlük, zorluk.

m. (174b/09), (174b/09), (194a/02),

(194a/04)

m. + ler (219b/09)

[= 5]

meşām: < Ar. Burun.

m. + ina (196a/04)

[= 1]

meş'ar: < Ar. Hac görevini yerine getirenlerin

Müzdelife'de dinlendikleri yer.

m. + ı hārām (194b/15)

[= 1]

meşed: *bk.* meşhed.

m. + lerinde (166b/14)

[= 1]

meşgül: < Ar. Meşgul, uğraşıyla oyalanan.

m. (158b/16)

m. + éyledikim (166b/06)

m. + kıldı (167a/07)

m. + olalar (150b/07)

m. + oldı (181b/12)

m. + olgıl (140b/09)	m. + mevc (165a/01)
m. + olsa (217a/03)	[= 2]
m. + olur (142b/10)	mevcūdāt: < Ar. Var olanlar.
m. + olursavuz (182a/08)	m. (190a/06)
m. + olursuz (140a/12)	[= 1]
[= 10]	mevkūf: < Ar. Tutuklu olan, tutuklanmış.
meşhed: < Ar. Şehit olan.	m. + dur (227b/02)
m. + lerde (163b/04)	m. + kıldı (227b/12)
[= 1]	[= 2]
meşhūd: < Ar. Şahit olunan.	mevlānā celāle'd-dīn: Mevlevîlik tarikatının
m. (194b/16)	kurucusu.
[= 1]	m. (191a/07)
meşhūr: < Ar. Ünlü, tanınan, bilinen.	[= 1]
m. (162a/13), (162a/14)	mevrūd: < Ar. Bir yer ulaşılmış olan.
m. + dı (162a/12)	m. (194b/16)
m. + dur (127a/10), (135a/13), (156b/15),	[= 1]
(172b/06), (173b/16), (198a/08), (200a/14),	mevşūl: < Ar. Ulaşan, vasil olmuş.
(200b/01), (206b/15), (211b/06), (218a/10)	m. + dur (143a/16)
[= 14]	m. + dür (174a/17)
meşveret: < Ar. Fikir.	[= 2]
m. + buyurduḡ (194a/12)	mevşūl-bih: < Ar. Ona baḡlı.
[= 1]	m. + dür (167b/06)
metā': < Ar. Maddî ve mânevî varlık.	[= 1]
m. + mı (199b/04)	mevt: < Ar. Ölüm.
m. + in (196a/15)	m. (235b/05), (235b/06)
m. + uḡ (220b/04)	[= 2]
[= 3]	meydān: < Ar. Geniş açıklıkta olan alan.
me'ûnet: < Ar. Yardım, kolaylık.	m. + a (229b/08), (229b/16)
m. + lerini (175a/08)	m. + da (229b/08)
[= 1]	[= 3]
mevc: < Ar. Dalga.	meyl: < Ar. (Bir kimseye veya bir şeye) Yönelmek.
m. (165a/01)	m. + êdiciler (154b/16)

m. +  tmez (211a/06)

[= 2]

meyt k: < Ar.  l .

m. (235b/17)

[= 1]

mezheb: < Ar. Dinlerde g r şlerin ayrılığından

doğan kollara verilen ad.

m. + i  ader iden (238a/17)

m. + inde (149b/01)

[= 2]

mezk r: < Ar. 1. S z  edilen, zikrolunan. 2. D ima

anılan, zikredilen (Allah).

m. + dur (164a/09), (193b/08), (193b/12)

[= 3]

mi: Soru eki.

m. (124a/07), (124a/09), (129a/02),

(129a/02), (134b/01), (134b/02), (134b/03),

(134b/03), (134b/05), (134b/09), (146b/07),

(147b/17), (168a/03), (168a/03), (168a/09),

(168b/09), (172b/14), (196b/12), (208b/01),

(212b/06), (217b/14), (218b/01), (218b/02),

(227a/17), (230b/05)

m. + dur (149a/12), (149a/15), (216a/02),

(218a/01)

m. + s n (162b/01)

[= 30]

mi : < Far.  ivi.

m. + larıla (172a/06)

[= 1]

mi la-: < Far. + Tr.  ivilemek.

m.-yalar (172a/07)

[= 1]

mısr: Arap  lkesi.

m. (140a/09), (140a/13), (218a/09),

(219b/01)

m. + a (140a/06), (140a/07)

m. + u  (218a/15)

[= 7]

mısr: *bk.* mısr.

m. + u  (140a/10)

[= 1]

mısr: < Ar. Őiirlerin satırlarına verilen isim, dize.

m. (220a/05)

[= 1]

mi: Soru eki.

m. (124a/10), (124a/10), (148b/14),

(149a/12), (149a/14), (157b/14), (163b/04),

(172b/08), (172b/09), (174a/12), (174a/14),

(184a/06), (187b/13), (187b/13), (188b/01),

(193a/14), (193a/14), (194a/12), (200a/12),

(207b/12), (217b/06), (218a/17), (218a/17),

(225a/07), (230a/15)

m. + di (144a/02)

m. + d r (191b/14), (196b/07), (212b/16)

m. + sin (127b/15), (128a/01), (146b/04),

(146b/14), (146b/16), (146b/17), (159b/08),

(179b/03), (180a/01), (202a/03)

m. + s n (176a/14)

[= 40]

mi net: < Ar. Eziyet, sıkıntı, zorluk.

m. (219a/12), (219a/16)

m. + ler (219b/08)

[= 3]

mi net: *bk.* mi net.

m. + ler (198b/10)
[= 1]

mihribān: <Far. Şefkatli, güler yüz.
m. (119b/13), (240a/16)
[= 2]

mikā'il: <Ar. Müslümanlıkta dört büyük
meleklerden biri.
m. (201b/13), (201b/13), (202a/01)
[= 3]

mikā'il: *bk.* mīkā'il.
m. (120b/16), (226a/17), (226b/12)
m. + di (227a/08)
m. + ile (226a/16)
[= 5]

mikdād: *bk.* miqdād bin esved.
m. (168a/13)
[= 1]

mikdād bin esved: Bir sahabe. Mikdad b. Esved.
m. + e (168a/10)
[= 1]

miqdār: <Ar. Bir şeyin ölçüsü.
m. + ı (119b/06), (121a/08), (121a/08),
(153a/05), (163b/12), (198b/13), (199a/02),
(199a/02)
m. + ını (122b/15)
[= 9]

miqyās: *bk.* miqyās bin şabābe.
m. (122b/13)
[= 1]

miqyās bin şabābe: Mikyas bin Subabe.
m. + yi (122b/12)
[= 1]

milk: *bk.* mülk.
m. + inde (208b/09)
m. + leri (236b/05)
[= 2]

millet: <Ar. İnsanlar topluluğu, ulus.
m. (188b/04)
[= 1]

mim: Arap alfabesinde 24. ses.
m. (209b/17), (210a/07)
m. + i (170a/09), (174a/04), (181a/03),
(182a/13)
[= 6]

minā: <Ar. Mekke'de bulunan, şeytan taşlanan yer.
m. + ya (161b/07), (161b/10), (161b/14)
[= 3]

mina'l-lāhu: <Ar. Başarı sadece Tanrı'nındır.
m. (186b/17)
[= 1]

mināre: <Ar. Ezan okunan yüksekçe yer.
m. + lerde (139a/07)
[= 1]

minber: <Ar. Cami içerisinde hutbenin okunduğu
yüksekçe yer.
m. + den (178a/10)
m. + e (178a/09), (182a/06)
m. + ine (153a/09)
[= 4]

mine'd-dünyā'l-ḳalīlū: <Ar. Dünyanın küçüklüğü.
m. (236b/17)
[= 1]

mine'l-helikāt: <Ar. Kıyamet yerlerinden, helak
olacak yerler.

m. (236b/10)

[= 1]

minke'l-hakk: < Ar. Sen doğru olansın, hak olansın.

m. (237a/05)

[= 1]

minnet: < Ar. Yapılan bir iyiliğin ağırlığı altında kalma.

m. + den (174a/05)

m. + étdügi (137a/06)

m. + i hüdādan (182a/13)

m. + i kalmaya (134b/08)

m. + kılduğı (137a/01)

m. + kıllur (135a/08)

m. + ler (182a/15)

m. + üm (170a/12)

[= 8]

min şerri'ş-şeytān: < Ar. Şeytanın şerrinden.

m. (216b/08)

[= 1]

mi'rāc: *bk.* mi'rāç.

m. (141b/15), (194b/16)

m. + a (178b/07)

m. + gécesi (184b/10)

m. + gécesinde (137a/08)

[= 5]

mi'rāç: < Ar. İslam inancı görüşündeki anlamıyla

Hz. Muhammed'in yedi kat semayı aşıp Tanrı ile görüşme mucizesi.

m. + da (232b/01)

[= 1]

mīrās: < Ar. Vefat eden bir kişiden kalan maddî ve mânevî şey.

m. (211a/12)

m. + ala (188a/04)

m. + alalar (188a/03)

m. + aldı (187b/14)

m. + buldı (193a/14)

m. + kıllısar (187b/14)

m. + koyusar (193a/15)

[= 7]

mişāl: < Ar. Örnek.

m. (203b/06)

[= 1]

mişkāl: < Ar. Altın ve gümüş gibi değerli

madenlerin zamana göre değer değişimlerine göre ölçü birimi.

m. (131a/09)

[= 1]

mişlī: < Ar. Kat kat, fazlaca.

m. (121a/03), (121a/03)

[= 2]

misk: < Ar. Hoş koku.

m. (219a/04)

[= 1]

misk-gabar: < Far. + Ar. Hoş kokulu toprak.

m. (219a/02)

[= 1]

miskīn: < Ar. Âciz, zavallı (kimse).

m. (123a/09), (123a/17), (125a/12),

(154a/17), (190a/08), (199b/03), (200b/09),

(206b/10), (207b/05), (212a/10), (220b/11),

(227a/16), (227b/11)

m. + e (176b/12), (176b/14)

m. + ler (120a/11), (125b/02), (140b/05),
(206b/16)
m. + lere (124b/13)
m. + üñ (228b/09)
[= 21]

mi'fâr: < Ar. Ölçü.
m. + dur (129b/04)
[= 1]

mişk: *bk.* misk.
m. (120b/10)
m. + den (230b/08)
m. + dendir (178a/13)
[= 3]

miştak: *bk.* müştak.
m. (164a/01)
[= 1]

mu'abbir: < Ar. Rüya tabircisi.
m. (218b/15)
[= 1]

mu'allim: < Ar. Öğretmen.
m. + e (229a/07)
[= 1]

mu'amele: < Ar. Davranış, tutum.
m. + kıldığıla (153a/07)
[= 1]

mu'arref bi'l-lâm: < Ar. Lamın tarifi.
m. (139b/06)
[= 1]

mu'ariz: < Ar. Muhalif.
m. + olmaya (209b/14)
[= 1]

mu'azzam: < Ar. Çok büyük, ululuk.

m. (194b/14)
[= 1]

mu'aviye: *bk.* mü'aviye ibn-i 'mü'aviye.
m. (150a/13), (153a/07)
[= 2]

mü'aviye ibn-i 'mü'aviye: Halife Hişam bin
Abdumelik'in oğlu.
m. (186a/17)
[= 1]

mu'âyene: < Ar. Gözden geçirme.
m. (159a/08)
[= 1]

mu'azzez: < Ar. Yücelik, büyüklük, şeref sahibi.
m. (232b/13)
[= 1]

mudda'î: < Ar. Sahtekar, düzenbaz.
m. + ler (219a/10)
[= 1]

mudğam: < Ar. Başka bir şeyin içine sokulmuş olan,
iç içe koyulmuş.
m. + olur (210a/02)
[= 1]

mufâri kuhu: < Ar. Aykırılaştırmış, aykırı, ayırıcı.
m. (236a/03)
[= 1]

mufaşşalât: < Ar. Ayrıntılar.
m. (194b/15)
[= 1]

mufîz: < Ar. Feyiz veren, feyizlendiren.
m. (212b/11)
[= 1]

muğannî: < Ar. Şarkıcı.

m. + ler (218b/12)
[= 1]
muğaylan: < Far. Deve dikenî.
m. (125a/05)
[= 1]
muḥabbet: < Ar. Sohbet.
m. (199a/16), (211b/04)
[= 2]
muḥakkak: < Ar. Gerçek, doğru, hakikat.
m. (238b/14)
[= 1]
muḥakkikān. < Ar. Muhakkikler, soruşturma yapanlar.
m. (202b/17)
[= 1]
muḥālefet: < Ar. Karşı görüş, ihtilafta bulunma.
m. + e (138b/04)
[= 1]
muḥālif: < Ar. 1. Aykırılık, zıtlık. 2. Herhangi bir şeye ya da kişiye karşı çıkan (kimse).
m. (230b/01)
[= 1]
muḥammed: Hz. Muhammed.
m. (122b/07), (124a/02), (124b/10),
(124b/15), (132b/10), (132b/16), (133a/02),
(133a/12), (133a/15), (133a/16), (133b/06),
(133b/08), (133b/10), (134a/02), (134a/03),
(134a/08), (134a/14), (134b/02), (134b/09),
(134b/11), (134b/14), (134b/17), (135a/02),
(135a/04), (135a/14), (136a/06), (136b/01),
(137a/11), (137a/14), (137a/16), (137b/01),
(137b/02), (137b/03), (137b/05), (137b/09),

(138a/04), (138a/08), (138b/06), (138b/11),
(138b/15), (139a/03), (139a/05), (139a/12),
(140a/04), (140a/15), (140b/07), (140b/09),
(140b/10), (140b/11), (140b/13), (143b/01),
(143b/01), (143b/04), (144a/08), (144b/09),
(145a/04), (145a/04), (145a/07), (145a/08),
(145b/14), (146a/03), (146a/03), (146a/06),
(146a/12), (146b/04), (146b/04), (146b/06),
(146b/10), (146b/14), (146b/15), (146b/17),
(147a/02), (147a/13), (147a/16), (148b/01),
(148b/05), (153a/03), (153a/11), (155a/02),
(155a/03), (155a/16), (155b/07), (155b/08),
(155b/11), (155b/15), (158b/02), (164a/14),
(164a/17), (165b/07), (171a/12), (172b/04),
(172b/10), (174a/13), (174b/08), (175a/14),
(176a/14), (176b/08), (177b/17), (178a/07),
(178b/11), (179a/01), (179a/05), (179a/06),
(179a/08), (179a/11), (179b/17), (180a/15),
(180b/07), (181a/07), (181b/02), (182b/01),
(182b/07), (184a/15), (187b/15), (188a/08),
(188b/14), (189b/01), (189b/03), (189b/09),
(189b/16), (190a/02), (192b/08), (192b/14),
(192b/15), (193a/10), (193a/13), (193b/01),
(193b/03), (194a/11), (194a/12), (194a/15),
(194b/01), (195a/07), (195a/09), (195a/09),
(195a/10), (195b/05), (196a/04), (196a/05),
(197a/04), (198a/03), (201a/08), (202a/14),
(202a/17), (205a/02), (205a/04), (215a/03),
(216b/04), (217b/06), (232b/16), (236a/05),
(237a/17), (237b/01)
m. + ālī (232b/14)
m. + de (201a/09)

m. + dür (179a/12)
m. + e (134a/01), (135b/13), (139a/02),
(143a/17), (148b/04), (154a/08), (167a/10),
(194a/02), (195b/12), (232b/17), (236b/12)
m. + i (135b/04), (135b/06), (135b/16),
(136a/05), (136b/12), (145a/07), (146b/08),
(155a/16), (164a/04), (170a/07), (193b/14)
m. + ile (153b/15)
m. + in (136a/08), (236b/13)
m. + iğ (136b/07)
m. + üm (136b/08)
m. + üğ (139a/11), (148a/01), (153b/16),
(155a/17), (155b/02), (155b/05), (155b/05),
(155b/08), (181b/09), (193a/08)
m. + üğ ālī (232b/16)
[= 194]

muḥammed bin ‘abdu’l-lāhi: Hz. Muhammed
kastedilmektedir.

m. (135b/07)
[= 1]

muḥammed bin ‘abdu’l-lāh bin ‘abdu’l-muḥḥalib: *bk.*
‘abdu’l-muḥḥalib.

m. + van (136b/14)
[= 1]

muḥammed bin ‘alī: *bk.* muḥammed bin ‘alī tirmidī.

m. (209b/14)
[= 1]

muḥammed bin ‘alī tirmidī: el-Câmi’ü’s-sahîh adlı
eserin müellifi. HadiS rivayetçisi olan Hakim et-
Tirmizî.

m. (137a/10)
[= 1]

muḥammed bin ka’b: Hz. Ali zamanında doğan
Medineli müfessir.

m. (141b/07), (159a/15), (179a/07)
m. + den (169a/16)
[= 4]

muḥammed bin münkedir: Hadis ve kıraat alimi.

m. + eki (217b/17)
[= 1]

muḥammed cevnīne: Metinde (مُحَمَّدٌ جَوْنِيْنَه) şekilde
yazılmıştır. Sultan Muhammed Cerine (?) adlı kişi
kastedilmektedir.

m. (162b/04)
[= 1]

muḥammed hāşimī: Derkavi alevi şeyhi (?).

m. + nūğ (234b/16)
[= 1]

muḥammed muḥḥafā: *bk.* muḥammed.

m. (190a/07), (212a/02), (232b/09)
m. + dur (142a/05), (154b/10)
m. + nuğ (183a/11)
m. + ya (122b/08)
m. + yı (192b/06)
m. + yıla (181a/01)
[= 9]

muḥammede muḥḥafā: *bk.* muḥammed. Hz.

Muhammed kastedilmektedir.

m. (232b/12)
[= 1]

muḥammed ibn-i fazıl: Abbasi İmparatorluğunun
ünlü veziri.

m. (186a/07)
[= 1]

muḥammed ibn-i ishāḳ: Siyer ve hadis ilimcisi.

m. (170b/02)

[= 1]

muḥannes: < Ar. Korkak, alçalan kimse, namert.

m. (237b/12)

[= 1]

muḥib: < Ar. Sevgi besleyen.

m. + lerünj (205a/15)

[= 1]

muḥîṭ: < Ar. Kuşatan, çevreleyen.

m. + olmaz (210a/04)

[= 1]

muḥkem: < Ar. Sağlam, kuvvetli.

m. + ola (124a/13)

[= 1]

muḥkemāt: < Ar. Manası açık söz.

m. + dan (205b/16)

[= 1]

muḥsin: < Ar. Güzellik ve iyilik yapan.

m. + lerine (153b/16)

[= 1]

muḥtāc: *bk.* muḥtāç.

m. + degildir (187a/14)

m. + idünj (137b/06)

m. + ola (209b/12)

[= 3]

muḥtāç: < Ar. İhtiyacı olan.

m. + olmaydı (162b/06)

[= 1]

muḥtās: < Ar. Bir nesneye has olan, mahsus.

m. + olmuş (174b/02)

[= 1]

muḥtaşarāt: < Ar. Sosyal bilim konularının tamamı.

m. + a (233b/17)

[= 1]

muḥtelif: *bk.* muḥtelif.

m. + dür (164b/17)

[= 1]

muḥtelif: < Ar. Farklı, çeşitli.

m. (203a/05), (212b/04)

m. + den (155a/09)

m. + dür (203a/05)

[= 4]

muḥīn: < Ar. Yardımcı, destekçi, yardım eden.

m. (239a/12)

[= 1]

muḥābele: < Ar. Karşılık.

m. + êtdiler (192a/03)

m. + sinde (232b/03)

m. + sindedür (232b/04), (232b/05)

m. + sine (233b/01)

m. + sinedür (201b/11), (201b/13),

(201b/14), (201b/15), (202a/01), (202a/01),

(202a/02), (202a/02), (202a/09)

[= 14]

muḥābil: < Ar. Karşıt olma.

m. + dür (123b/14)

[= 1]

muḥātil: Mukatil bin Süleyman. Kur'an'ı tümüyle

tefsir eden alim.

m. (123b/09), (126a/13), (129a/09),

(133a/02), (141b/01), (162a/06), (166b/08),

(169a/08), (170b/03), (172b/06), (174b/10),

(175a/11), (181b/14), (193a/12), (209b/08),

(217a/06), (217b/03)

[= 17]

muḳarreb: < Ar. Dost olan, yakın kimse.

m. (210b/17)

[= 1]

muḳbil: < Ar. 1. Kabul gören. 2. İkbāl sahibi,
bahtiyar.

m. (199b/11), (208b/11), (208b/12),

(208b/13)

[= 4]

muḳīm: < Ar. Kalıcı olan kimse.

m. + kıldı (134b/13)

m. + olalar (175a/13)

m. + olmazlardı (175a/12)

[= 3]

muḳirruke: < Ar. Karar verilecek yer.

m. (237a/10)

[= 1]

muḳtaḳzā: < Ar. Uygun, geçerli.

m. (164a/03), (239a/14)

[= 2]

mulākīhi: < Ar. Buluşmak, ulaşmak, erişmek.

m. (236a/04)

[= 1]

mum: < Far. Mum.

m. + ıla (240a/03)

[= 1]

munis: < Ar. Kolayca dostluk kuran, cana yakın.

İyimser.

m. + inüj (219b/14)

[= 1]

munşarif: < Ar. Geri dönen, ayrılan, terk eden.

m. (156a/05)

[= 1]

murād: < Ar. Olması istenen, arzu edilen (şey).

m. (123a/06), (125a/01), (132a/07),

(139a/02), (139a/09), (141b/06), (141b/07),

(141b/07), (142a/05), (142a/09), (142a/16),

(143a/08), (143a/09), (143a/09), (143a/10),

(143b/07), (156a/05), (157b/13), (162a/10),

(169a/17), (169b/04), (169b/05), (169b/08),

(169b/11), (171b/06), (172b/10), (179a/12),

(179a/13), (183b/03), (201a/12), (202a/08)

m. + ı (207b/17), (227a/10)

m. + ı şāhib-i nāşiyedür (147b/07)

m. + ı taḳrirdür (143a/07)

m. + u maḳşüdum (228a/02)

[= 36]

murārca: Karınca miktarınca.

m. (228a/08)

[= 1]

murḳār: < Far. Kirli, pis, iğrenç.

m. (143b/13), (198a/06)

[= 2]

murtaḳzā: < Ar. Beğenilmiş, seçilmiş kişi.

m. (234a/01)

[= 1]

mūsā: İsrâiloğulları'na gönderilen ve kendisine

Tevrat kitabı indirilen peygamber.

m. (119b/08), (135a/13), (135a/15),

(141b/14), (142a/01), (146a/08), (202a/14),

(202a/15), (205b/02), (205b/04), (205b/04),

(205b/06), (209b/04), (216a/07), (216a/07),
(216a/08), (216a/10)
m. + yada (145b/06)
m. + yla (135a/11)
[= 19]

musallaḥ: < Ar. Bir kimseyi bunaltacak kadar üstüne düşen.
m. + eyle (235b/14)
m. + kıldı (173b/15)
[= 2]

muṣḥaf: < Ar. Kur'an-ı Kerim.
m. (184b/06)
m. + ı (157a/09), (227b/09)
[= 3]

muşır: < Ar. İnat eden, direten, ısrar eden.
m. + olmaydı (144a/09)
[= 1]

muṣībet: < Ar. Aniden gelen felâket, belâ.
m. (144a/09)
m. + leri (160b/15)
m. + lerinüj (123a/10)
[= 3]

muṣtafâ: *bk.* muḥammed.
m. (239a/15)
m. + nuḡ (232b/13), (239a/16)
[= 3]

muṣtuluk: Sevindiren armağan.
m. (146a/08)
m. + olsunkim (128a/10)
[= 2]

muṭabbakatün: < Ar. Teyit edilme.
m. (125b/09)

[= 1]

muṭābık: < Ar. Karşılıklı anlaşmaya varılma, anlaşma.
m. (211a/13)
[= 1]

muṭaṣarrıf: < Ar. Bir şeyi kullanma hakkını elinde bulunduran.
m. + dur (212b/02)
[= 1]

muṭaṣavvar: < Ar. Tasavvur edilen, zihinde düşünülen.
m. (231a/11)
[= 1]

muṭaṣavvır: *bk.* muṭaṣavvar
m. + olmaz (166a/12)
[= 1]

muṭavvel: < Ar. Uzun uzadıya.
m. + olur (124b/04)
[= 1]

muṭî: < Ar. Boyun eğmiş, itâatkâr (kimse).
m. (200a/16), (240b/02)
m. + den (181a/03)
m. + im (236a/14)
m. + lerüj (148a/06), (148a/09)
m. + ol (179a/03)
m. + oldı (163b/09)
m. + olmağıl (147a/16)
m. + olursaḡ (179b/09)
[= 10]

muṭî'tün: < Ar. İtaatkar.
m. (236a/13)
[= 1]

muṭrib: < Ar. Müzik aleti çalan, müzisyen.

m. + ler (218b/13)

[= 1]

muṭṭai: < Ar. İtaat eden, kulluk eden. Emre uyan.

m. (154a/04)

[= 1]

muttaḳī: < Ar. Haram, günah işlerden sakınan, dini

emirlere uyan.

m. (130a/12), (130b/14)

[= 2]

muṭvāfīq: < Ar. Uygun, vakıf olan, münasip.

m. + dur (163b/02), (175a/11)

m. + geldi (150a/09)

m. + gelmiş (149b/15)

[= 4]

muṭvaḥḥid: < Ar. Tanrı'nın varlığına inanan.

m. (196a/01)

m. + ler (208a/13), (208b/07)

m. + lerdür (208b/04)

[= 4]

muyār: (?) Çeşme, pınar.

m. + ıj (173b/04)

[= 1]

mü: Soru eki.

m. + sin (147a/02), (176b/08)

[= 2]

mübālağa: < Ar. Abartı, abartmak.

m. + dan (171a/02)

m. + sıdur (183b/05)

[= 2]

mübārek: < Ar. Kutlu, mukaddes.

m. (137b/13), (148b/09), (148b/10),

(183a/03), (194a/01), (214a/04), (222b/03),

(234a/11)

m. + oldı (225a/14)

[= 9]

mübeddel: < Ar. Değiştirmek.

m. + kıla (206b/06)

m. + oldı (219a/17)

[= 2]

mübeyyaz: < Ar. Beyazlatmak.

m. (237b/02)

[= 1]

mübgıza muḥammedin: < Ar. "Muhammed'e

düşmanlık edene".

m. (236b/12)

[= 1]

mübtedā: < Ar. Başlangıç, baş, ilk yer.

m. + dur (187a/13), (187a/13), (187a/16)

m. + nuḡ (187a/13)

m. + ya (187a/14)

[= 5]

mübtedā?: *bk.* mübtedā.

m. (187a/15)

m. + i maḥzūfdur (187a/17)

[= 2]

mücahid: İbn-i Mücahid. Hz. Muhammed döneminde

yaşamış ünlü hadis ve tefsir bilgini.

m. (123a/05), (125a/02), (129a/09),

(134b/08), (139a/06), (140b/02), (140b/16),

(141b/01), (150a/05), (153a/15), (160b/03),

(168b/10), (170b/04), (170b/09), (174b/04),

(177a/01), (184b/01), (209a/14)

m. + denkim (148a/02)
[= 19]

mücāvīr: < Ar. Komşu.
m. + olalar (174b/01)
[= 1]

mücerreb: < Ar. Tecrübe edilmiş olan, denenmiş.
m. + dir (240b/01), (240b/05)
m. + dür (240a/05), (241a/05)
[= 4]

müctehid: < Ar. Muallakta kalan dini bir konuda
Kur'an'a göre hareket eden din âlimi.
m. + lerüj (148a/07), (148a/10)
[= 2]

müdām: < Ar. Devamlı, sürekli, ara vermeden olan.
m. (239a/06), (239a/09)
[= 2]

mü'ezzin: < Ar. Ezan okuyan.
m. + ler (139a/06)
[= 1]

müfessir: < Ar. Tesfir eden.
m. (137a/07), (141b/02)
m. + ler (124b/13), (132b/09), (133a/01),
(137b/07), (141a/02), (148a/10), (153a/13),
(160b/04), (161a/04), (163a/12), (185b/06),
(193b/01)
m. + leri (219a/06), (219a/13)
[= 16]

mühim: < Ar. Önemli, ehemmiyetli olan.
m. (240b/12), (240b/14)
[= 2]

mükerrem: < Ar. Saygıya ve hürmete değer.
m. + kııl (232b/13)

[= 1]

mükerrer: < Ar. Tekrar eden şey, tekrarlanmış.
m. (139b/08)
m. + dür (139b/05)
[= 2]

mülhid: < Ar. İnançsız, inkar etmek.
m. + ler (196a/02)
[= 1]

mülk: < Ar. Dünya, âlem.
m. (197b/09), (210a/08)
m. + e (140a/13)
m. + i (211b/01)
m. + i ḥakīkīlğına (210a/07)
m. + kıılur (140a/09)
m. + üm (211b/03)
m. + ümi (211b/03)
m. + vërse (126a/04)
[= 9]

mü'min: < Ar. Müslüman kimse.
m. (120b/08), (151a/11), (156b/07),
(156b/08), (158a/04), (159b/01), (160a/15),
(179b/16), (190b/01), (190b/09), (200b/07),
(210b/01), (215a/01)
m. + e (151a/11)
m. + i (219b/03)
m. + kim (128a/11)
m. + ler (120b/16), (121a/06), (121b/10),
(133b/01), (138b/05), (138b/08), (140b/08),
(209a/01), (210a/06), (219b/05), (230a/17)
m. + lere (133b/07), (139b/17), (153b/03)
m. + leri (143a/13), (143b/15), (156a/15),
(169b/10), (220b/09)

m. + leriçün (158a/01)
m. + leridür (154b/13)
m. + leriyle (143b/12), (156b/11)
m. + lersüz (225a/16)
m. + lerüj (153a/06), (156b/11), (195b/08)
m. + olur (154a/14)
[= 44]

mümkin: < Ar. Mümkün, olabilir, muhtemel.
m. (165b/10)
[= 1]

münâcât: < Ar. Dua.
m. + ı (236b/14)
m. + ında (205b/02), (216a/07)
m. + kıldı (152b/07)
[= 4]

münâfık: < Ar. İki yüzlü, iki farklı insana farklı konuşan.
m. + ıj (235a/10), (235a/11)
m. + lar (132a/01), (193b/14), (194a/02)
m. + lardur (176b/17)
m. + ları (143a/12)
m. + larıj (162a/09)
[= 8]

münevver: < Ar. Işık.
m. (205a/15)
[= 1]

münezzeh: < Ar. (Allah için) İnsanlara mahsus her türlü sıfat, zaaf ve noksanlıktan uzak olan, hiçbir şeye ihtiyâcı bulunmayan.
m. + dür (210b/16)
[= 1]

mün'im: < Ar. Yedirip içirmeyi seven, ikramkar.

m. (212b/12)
m. + dür (212a/17)
[= 2]

münkâd: < Ar. Boyun eğen, itaat eden.
m. + kılasın (240b/02)
[= 1]

müntehâ: < Ar. Son nokta, varılacak son yer.
m. (239a/14)
[= 1]

münzel: < Ar. İndirilen.
m. + kitâblarda (155b/02)
[= 1]

mürde: < Far. Ölmüş, ölü.
m. + i cân (238b/16)
[= 1]

mürekkēb: < Ar. Birleşik, bir olan.
m. + dür (148a/04), (200b/12), (200b/14),
(201b/06), (203a/04)
[= 5]

mürîd: < Ar. Tarıkata mensup olup bir mürşide tabi olan.
m. (210b/10)
m. + i (210b/08)
m. + ler (207a/07), (207a/10)
[= 4]

mürsel: < Ar. 1. Resûl, nebî. 2. Gönderilmiş (kimse).
m. (146a/09), (155a/17), (210b/17)
[= 3]

müseyyeb: < Ar. Umursamaz kişi, lakayt kalan.
m. (209a/15)
[= 1]

müslimân: < Ar. İslamı kabul eden.

m. + lar (133a/04), (228b/16)
m. + lardan (181a/11)
m. + ları (235a/14)
m. + laruñ (183a/05)
m. + oldı (131a/02), (208b/10)
m. + oldılar (238b/08)
m. + olduñ (131a/07)
m. + olursañ (131b/15)
[= 10]

müslimīn: *bk.* müslimān.
m. (155b/16)
[= 1]

müşerref: < Ar. Şerefleşmiş.
m. + olsun (208b/05)
[= 1]

müşfik: < Ar. Şevkat gösteren.
m. (220a/06)
[= 1]

müşk: < Far. Misk.
m. + den (185a/08)
[= 1]

müşkül: < Ar. Zor, güç.
m. + dür (235a/04)
[= 1]

müşrik: < Ar. Allah'a ortak koşan, birden fazla tanrıya inanan kimse.
m. (147b/08)
m. + ler (144a/07)
m. + lerde (139a/12)
m. + lerden (154b/16)
m. + lere (212a/12)

m. + leri (133a/02), (140a/16), (169a/11),
(187a/08)
m. + leridür (154b/13)
m. + lerüñ (187a/07)
[= 11]

müstagnī: < Ar. Tok olan, doymuş, ihtiyacı olmayan.
m. + ola (209b/12)
[= 1]

müstecmi: < Ar. Toplayan, cem eden.
m. (204a/11)
[= 1]

müstevlī: < Ar. İstila eden, bir yeri idare altına alan.
m. + dür (202b/13)
[= 1]

müşebbek: < Ar. Ağ veya kafes gibi örülmek.
m. + edesin (124b/03)
[= 1]

müşriketin: < Ar. Müşrikler.
m. (147b/08)
[= 1]

müştak: *bk.* müştak.
m. + dur (166a/10), (174b/12)
[= 2]

müştak: < Ar. İstekli, arzulayan.
m. (133a/08)
[= 1]

müştaklıg: < Ar. + Tr. İsteklilik.
m. + umuz (133a/09)
[= 1]

müştemil: < Ar. İçine alan, kapsayıcı, kapsayan.
m. + dür (191a/10)
[= 1]

müteğayyir: < Ar. Başka birine dönen, değişen.

m. + oldı (119b/02)

[= 1]

müteharrik: < Ar. Sürekli hareket eden.

m. + dür (203a/06)

[= 1]

mütehayyir: < Ar. Hayretler içerisinde kalan, şaşırın.

m. (164b/06)

[= 1]

mütekebbir: < Ar. Kibirlenen, büyüklük içinde olan.

m. (238a/12)

[= 1]

mütেকellim: < Ar. Söyleyen.

m. + dür (215a/05)

[= 1]

müteşâbihât: < Ar. Açık ve anlamlı olan ayetler için

kullanılan tabir.

m. + dan (205b/17)

[= 1]

müttefik: < Ar. İttifak yapan, arında anlaşma

sağlayanlar.

m. (149b/02), (150a/12)

m. + dür (203a/06)

m. + ol (203a/05)

[= 4]

müttebeⁱⁿ: < Ar. Tabî olanlar.

m. (155b/16)

[= 1]

müttedet: < Ar. Gergin.

m. + ler (239a/14)

[= 1]

müvahhid: < Ar. Tevhid anlayışını içselleştiren.

m. + lerün (208a/09)

[= 1]

müzd: < Far. Sevap, ücret, faydalı iş.

m. (143a/03), (165b/14)

m. + den (142b/12)

m. + i (165b/17)

m. + in (142b/03), (177b/02), (177b/04)

m. + işleyeler (142a/17)

m. + in bula (181a/01)

[= 9]

müzde: *bk.* müzd.

m. (133a/16)

m. + vère (160a/11), (174a/02)

[= 3]

müzdelife: Arafat ile Mina arasında kalan bölge.

m. + den (161b/10)

m. + ye (160a/10), (161b/07)

[= 3]

-N-

nafaka: < Ar. Geçinmek için sarfedilen para.

n. + edinürdi (127a/14)

n. + kıldı (130b/14)

[= 2]

nâfi: < Ar. Faydalı.

n. (176a/15)

[= 1]

nâgâh: < Far. Ansızın, birdenbire.

n. (192b/17), (193a/16), (207a/01),

(213a/12), (230a/08), (230b/01)

[= 6]

nañif: < Ar. Zayıf, çelimsiz.

n. (220b/11)
[= 1]

naḥs: <Ar. Uğursuzluk.
n. (136a/13)
n. + ı (136a/13)
[= 2]

nā'ib: <Ar. Vekil.
n. (143a/01)
[= 1]

na'ım: <Ar. Nimet.
n. (168a/06), (168b/03), (168b/10),
(168b/13), (168b/14), (168b/15), (168b/16)
[= 7]

nākişatü'l-akıl: <Ar. Noksan akıl, eksiği olmayan
akıl ve düşünce.
n. + dür (194a/11)
[= 1]

naķiz: <Ar. Bozan.
n. + lerden (155a/09)
[= 1]

naķil: *bk.* naķl.
n. + êtdi (225a/08)
[= 1]

naķl: <Ar. Bir şeyi olduğu konumdan başka yöne
aktarmak, taşımak.
n. + de (207b/06)
[= 1]

nāķus: <Ar. Kilise çanı.
n. + ı (195b/07), (195b/09)
[= 2]

na'm: <Ar. Nağme, hoş ses.
n. + kıllalar (219a/04)

[= 1]

nām: <Far. İsim, ad.

n. + larınıñ (176a/07)

[= 1]

nāme': <Ar. Mektup.

n. + i ḥakīm (205b/11)

[= 1]

namāz: <Far. Namaz.

n. (150b/08), (165a/09), (176b/16),

(177a/09), (189b/12), (202b/09), (206a/10),

(240a/07)

n. + a (140b/06), (146b/14), (156a/02),

(194a/01)

n. + da (153b/07), (179a/06), (186b/04),

(190b/03)

n. + dan (140b/01), (146b/05), (146b/14),

(146b/16), (147a/09), (177a/01), (190b/05),

(204a/14), (239b/06), (240a/07)

n. + dı (153a/02)

n. + ı (132b/04), (150b/08), (156a/02),

(169a/09), (170a/01), (177a/04), (177a/05),

(177a/08), (177a/09), (177b/06), (179a/07),

(185b/01), (185b/14)

n. + ın (154a/04), (154a/05), (174a/10),

(189b/14), (206a/09)

n. + ıñ (179a/09), (185b/01)

n. + ını (151b/02), (179a/05)

n. + ınıñ (239b/15)

n. + ıyla (151b/02)

n. + kıll (181b/08)

n. + kılasın (239b/05)

n. + kıldı (158a/02), (158a/15), (223a/05),
(226a/03)
n. + kıldıgumiçün (158a/17)
n. + kılgıl (140b/04), (178b/12)
n. + kılıdurur (146b/08), (146b/10)
n. + kılub (146b/07)
n. + kıılır (225b/15)
n. + kılırlar (177a/04), (177a/06)
n. + ları (176b/16)
n. + laruñ (239b/16)
n. + uña (190b/10)
[= 69]
nār: < Far. Ateş.
n. (142a/15)
[= 1]
na're: < Far. Nara.
n. + ler (198b/10)
n. + urub (207b/04)
n. + urup (200a/07)
[= 3]
nārān kenāra: < Ar. Ateş gibi ateş.
n. (161a/11)
[= 1]
nās: < Ar. Kesin hüküm.
n. (217b/03)
n. + dur (169b/04)
[= 2]
naşārāy: < Ar. Hristiyan.
n. (192a/12)
n. + dan (237b/17)
[= 2]
naşārī: < Ar. Hristiyanlar.

n. (192a/15)
[= 1]
naşīb: < Ar. Bir kişinin payına düşen hisse.
n. (180b/01), (180b/03), (190a/09)
n. + aldı (151b/03)
n. + i oldı (188b/15)
[= 5]
nāşihāt: *bk.* naşihāt.
n. + dan (205b/17)
[= 1]
naşihat: < Ar. Öğüt.
n. (206b/16)
[= 1]
nāşiye: < Ar. Alın.
n. + dür (147b/07)
[= 1]
naşrānī: < Ar. Hristiyan. İsevi.
n. + ler (154b/08)
n. + lerdür (155b/03)
[= 2]
naştüriyye: < Ar. Hristiyanlık mezhebi.
n. (192a/11), (192a/13)
[= 2]
na't: < Ar. Tasvir, tanımlama, anlatma.
n. + ın (155b/05)
[= 1]
nazar: < Ar. 1. Bakma. Tecrübelerden yola çıkarak,
kıyaslayarak fikir yürütme. 2. Uğursuzluk.
n. (200a/13), (220b/07)
n. + éde (211a/07)
n. + éden (234a/03)
n. + étmek (233b/10)

n. + inçılır (185b/11)	(145b/05), (148b/05), (150a/07), (150b/15),
n. + ıyla (159a/10)	(150b/15), (151a/13), (151a/16), (151b/08),
n. + kılduğ (200a/12)	(151b/11), (152a/09), (152a/09), (152b/05),
n. + la (200a/12)	(152b/16), (153b/15), (154b/04), (157b/07),
n. + olmaya (211a/05)	(157b/12), (158b/01), (162b/14), (164a/14),
[= 10]	(164a/15), (164b/14), (165b/06), (167b/05),
nazargâh: <Far. Bakılacak yer.	(168a/17), (169a/14), (169a/14), (169a/14),
n. + idur (199a/09)	(171a/12), (178a/11), (178b/10), (179b/15),
[= 1]	(182a/01), (184b/09), (185a/11), (185b/12),
nâzil: <Ar. İnmek.	(185b/15), (186b/02), (186b/04), (186b/07),
n. + oldı (183b/17)	(186b/07), (187a/08), (187b/12), (188a/01),
[= 1]	(188a/07), (189b/17), (190a/08), (191b/14),
nâzlan-: <Far. + Tr. Nazlanmak.	(191b/15), (192b/09), (192b/11), (192b/15),
n.-maç (166b/02)	(195a/03), (195a/04), (195b/13), (195b/16),
[= 1]	(196a/06), (196a/12), (196a/14), (196b/05),
nazm: <Ar. Şiir.	(196b/05), (196b/06), (198a/14), (198b/09),
n. + ı (238b/09)	(198b/16), (199b/13), (199b/14), (200a/10),
[= 1]	(203a/01), (203a/01), (203a/03), (204a/01),
nâzük: <Far. Nazik.	(204a/17), (204a/17), (205b/13), (206a/06),
n. (228a/15), (228a/16)	(206a/06), (206b/04), (207a/12), (207a/15),
[= 2]	(207a/16), (207b/06), (208a/17), (208b/02),
ne: Ne.	(209b/13), (210b/13), (211a/09), (212a/11),
n. (119b/02), (120a/05), (120a/11),	(212b/12), (212b/13), (213a/14), (213a/14),
(120b/06), (121a/07), (121b/09), (121b/13),	(213a/15), (213a/15), (213b/12), (214a/07),
(121b/15), (121b/16), (121b/16), (122b/09),	(214a/09), (214b/13), (214b/14), (216a/03),
(123b/01), (123b/07), (123b/12), (124a/05),	(216a/09), (216b/01), (224a/15), (224a/15),
(124a/10), (124b/04), (124b/10), (124b/10),	(224a/16), (224b/05), (224b/06), (224b/09),
(125b/12), (125b/12), (126a/05), (128b/16),	(224b/11), (224b/12), (225b/06), (225b/16),
(131b/05), (132b/04), (133a/08), (134a/02),	(226a/04), (226a/06), (226a/12), (226a/14),
(134a/13), (135a/15), (136a/14), (138a/07),	(226a/15), (226b/01), (226b/02), (226b/17),
(142b/03), (142b/06), (142b/11), (142b/17),	(227a/01), (227b/11), (227b/13), (228a/06),
(143b/10), (143b/17), (145b/04), (145b/04),	(228a/09), (228b/15), (229b/01), (229b/02),

(229b/05), (229b/15), (229b/17), (230a/13),
(234a/08), (234a/17), (234b/02), (234b/02),
(234b/03), (234b/04), (234b/05), (234b/05),
(234b/09), (234b/09), (234b/09), (234b/10),
(234b/10), (234b/11), (234b/11), (234b/12),
(234b/12), (234b/13), (234b/13), (234b/14),
(234b/15), (235a/01), (235a/17), (235b/04),
(235b/05), (235b/06), (235b/07), (236b/07),
(237b/05), (237b/06), (237b/09)
n. + dir (165b/02), (169b/17), (171a/12),
(184b/17), (197b/05), (207a/14)
n. + dür (144a/02), (157b/15), (159b/14),
(162b/12), (165b/07), (196a/09), (196b/07),
(201a/08), (234b/17)
n. + kim (120a/05), (133a/12), (133b/02),
(142a/17), (142b/01), (144b/13), (146a/05),
(151a/11), (157b/11), (157b/17), (158a/08),
(158a/13), (160a/02), (163b/05), (206a/03),
(215a/04), (220b/08), (228a/12), (235a/04),
(240b/17)
n. + ler (135a/14), (228b/01)
n. + oldı (158a/08)
n. + sin (191b/14)
n. + ye (124a/05), (124a/09), (168a/02)
[= 244]

nebiyya'l-lāh: < Ar. Allah'tan gelen uyarıları haber veren.

n. (214b/03)
[= 1]

necās: < Ar. Habeş krallarına verilen unvan.

n. + idi (175a/04)
[= 1]

necāt: < Ar. Kurtulma, kurtuluş.

n. + oldı (126b/16)
[= 1]

necderu hüve: < Ar. "Onu bulduk".

n. (236a/16)
[= 1]

necme'd-dīn dāye: Mirsadü'l-ibad adlı eserin yazarı olan sufi müellif, müfessir.

n. (204a/04)
[= 1]

nedēn: Bir olaya yol açan sebep.

n. (124a/08), (220a/17)
n. + dür (193a/14)
[= 3]

nefes: < Ar. Solunum yoluyla alınan hava.

n. (238b/10), (238b/15)
n. + leri (160b/05)
[= 3]

nefḥa: < Ar. Güzel koku.

n. (206b/11)
[= 1]

nefis: *bk.* nefis.

n. (201b/15)
n. + leri (160b/02)
[= 2]

nefs: < Ar. 1. Bir kimsenin kendi öz varlığı. 2. Can, ruh, hayat.

n. (126b/04), (126b/06), (126b/11),
(126b/13), (178b/15), (178b/16), (178b/17),
(201b/16), (202a/01), (202a/11), (202a/17),
(202a/17), (202b/07), (235b/07), (235b/07)
n. + dür (201b/10)

n. + i (126b/06), (236b/03)
n. + için (199a/12), (199a/13)
n. + içündür (199a/11)
n. + ime (236b/03)
n. + i mütakellimdir (215a/05)
n. + in (126b/10)
n. + iği (130b/07)
n. + inde (159a/17), (159b/02)
n. + ini (126b/15), (126b/17), (128b/04),
(130b/06), (157a/15), (159a/06), (163a/13),
(178b/14), (210b/01), (238a/15)
n. + i vâhîde (200b/17), (200b/17)
n. + i vâhîdetün (201a/01)
n. + i vâhîdeye (201a/01), (201a/02),
(201a/02)
n. + ümi (216b/10)
n. + ümiçün (214b/10)
n. + üñüz (128b/04)
[= 46]

nefsî: < Ar. Nefisle ilgili.

n. (119b/08), (119b/16), (145b/15)
n. + nefsî (119b/08), (119b/16)
[= 5]

nefs-i muṭma'innetü: < Ar. İslam dininde hiçbir şüphesi kalmayan, nefsinde tamamen tatmin olan nefis mertebesidir.

n. (122a/06)
[= 1]

nefy: < Ar. Uzaklaştırma, uzağa göndermek.

n. + êde (204b/09)
[= 1]

nehdiyye: Bir sahabi.

n. (130b/17)

[= 1]

nehîbe: < Ar. Yağmacı kadın.

n. + sine (213a/10)
[= 1]

nehşel: < Ar. Adnanîlere mensup Arap kabilelerinin bir kolu olan Nehşel kolunun kurucusu.

n. (141b/10)
[= 1]

nehÿ: < Ar. Yasak etme, menetme, engelleme.

n. + i (202a/13)
n. + iden (205b/15)
[= 2]

nemâ: < Ar. Gelişme, gelişime.

n. (202a/06)
[= 1]

nemrûd: Babil şehrinin kurucusu olarak bilinen ve Hz. İbrahim'i ateşe atan kral.

n. (173b/15)
[= 1]

nere: Ne yöne.

n. + ye (126a/02)
[= 1]

nesne: Nesne, şey.

n. (121a/01), (124a/06), (127b/03),
(133b/05), (134a/02), (135b/05), (138a/05),
(142b/15), (143a/07), (143b/02), (143b/10),
(145b/09), (149b/08), (155a/12), (157b/05),
(157b/07), (161a/12), (162a/16), (167a/02),
(168a/03), (168a/08), (168b/09), (170b/11),
(174b/12), (175a/01), (175b/12), (176b/07),
(180a/02), (182a/01), (188a/02), (192a/05),

(192b/13), (197a/02), (201b/03), (201b/17),
(205b/02), (205b/05), (209b/15), (209b/16),
(211b/08), (212a/15), (214a/15), (220b/08),
(222a/15), (231b/02), (231b/03), (231b/10),
(236b/17)
n. + bitmez (202a/06)
n. + den (150a/04), (159a/09), (159b/17),
(164a/11)
n. + dendür (187b/12), (188a/07), (191b/14)
n. + denkim (234b/06), (234b/07),
(234b/07), (234b/07)
n. + dir (157b/12)
n. + dutmaz (152b/02)
n. + dür (124b/10), (151a/14), (164a/15),
(177a/15), (178a/11), (178b/10), (187a/09),
(192b/15), (201b/11), (217b/08)
n. + ler (140a/08), (142a/08), (148b/15),
(160b/13), (164a/12)
n. + lerde (144a/08)
n. + lerden (128b/08), (167b/06), (187b/16),
(231b/02), (232a/05), (232a/09), (232a/13),
(232a/14), (232b/07)
n. + lerdür (185a/11)
n. + lere (161b/15), (197b/03)
n. + leri (177a/13), (177b/03), (177b/07),
(200a/09), (232a/16), (232a/17), (233a/01),
(233a/02), (233a/04), (238a/13)
n. + lerün (201a/06)
n. + ı (131b/16)
n. + ni (236b/06)
n. + nü (162a/12)

n. + nün (201a/14), (201b/08), (203b/01),
(217b/07), (237b/03)
n. + sin (152b/15), (175b/12), (235b/05)
n. + sinden (131b/14)
n. + ye (122a/07), (160a/06), (164b/15),
(191b/08), (201a/07), (201a/07), (212a/04),
(212b/03)
n. + yi (125b/14), (133a/11), (167a/17),
(177b/01), (235b/11), (236a/01), (236a/02)
n. + yile (201b/03)
[= 129]

nesnecük: Küçük nesne.

n. (138a/03)
[= 1]

neşv: < Ar. Gelişme.

n. (202a/06)
[= 1]

ne‘üzübi’l-lâh: bk. ne‘üzübi’l-lâhi.

n. (125b/04)
[= 1]

ne‘üzübi’l-lâhi: < Ar. Kötülüklerden Tanrı’ya
sığınmak.

n. (199b/06), (225a/12), (225a/15)
[= 3]

nevâfil: < Ar. Nafileler.

n. + e (140b/14)
[= 1]

nevâziş: < Ar. Okşamak, gönül almak.

n. + kıla (219b/05)
[= 1]

nevbet: < Ar. + Far. Nöbet.

n. (194a/05), (195a/01)

[= 2]
nevmîz: < Far. Ümitsiz.
n. (126b/13)
n. + kalalar (125b/15)
n. + ola (209b/05)
n. + olmayalar (154a/06)
[= 4]
nezf: < Ar. Çekip çıkarmak.
n. (167a/16)
[= 1]
nezîr: < Ar. Şarta bağlı olarak adakta bulunmak.
n. (237b/01)
[= 1]
nıkrîs: < Ar. El ve parmaklarda çıkan metabolik rahatsızlık.
n. + de (141b/05)
[= 1]
nışf: < Ar. Yarım.
n. + ıñ (150b/01)
[= 1]
ni: *bk. ne.*
n. + dür (125a/04)
[= 1]
nice: 1. Nasıl. 2. Pek çok, birçok.
n. (122a/14), (122b/02), (122b/08),
(124b/13), (131a/09), (132b/13), (133a/01),
(133a/05), (134b/01), (137a/02), (137a/07),
(137b/07), (140a/01), (140a/08), (142b/16),
(143b/14), (147b/12), (148a/14), (148b/06),
(150a/17), (153a/13), (153b/09), (154a/09),
(154a/15), (154a/16), (155a/07), (159b/15),
(160b/03), (161a/04), (161b/05), (163a/06),

(163a/12), (164b/02), (169a/09), (172b/11),
(176a/06), (182a/07), (186b/16), (191b/08),
(192a/02), (193a/09), (195a/01), (196a/16),
(198b/16), (207a/17), (208b/08), (209a/07),
(210b/01), (210b/09), (212a/17), (212b/05),
(213b/08), (214a/02), (215b/16), (219a/01),
(219b/01), (219b/06), (228b/08), (230a/12),
(234a/07)
n. + dür (212b/14), (234b/15), (234b/16),
(234b/16), (234b/16)
n. + ki (186a/10)
n. + ler (127a/07), (130b/06), (130b/07),
(133a/17), (137b/02), (137b/03), (138a/09),
(139a/02), (139a/17), (139b/08), (139b/10),
(139b/13), (139b/17), (140b/11), (140b/12),
(141a/05), (141b/11), (142a/05), (142a/15),
(143a/08), (143a/11), (143a/17), (143b/07),
(147a/17), (147b/11), (148a/08), (149a/04),
(149a/06), (149a/08), (149a/12), (149a/16),
(149b/05), (149b/12), (150a/10), (152b/10),
(153a/01), (154b/02), (154b/13), (155a/04),
(155a/05), (155a/09), (155a/10), (155a/12),
(155b/03), (155b/11), (155b/15), (155b/16),
(156a/06), (157a/17), (157b/08), (157b/12),
(157b/15), (158a/09), (160a/05), (161a/02),
(161a/10), (161b/03), (161b/06), (162a/09),
(162a/11), (163a/08), (163a/09), (164b/05),
(164b/10), (165a/02), (165a/16), (167a/03),
(167a/13), (167a/14), (167b/09), (168b/03),
(169b/06), (169b/08), (169b/12), (169b/13),
(169b/14), (170a/16), (170a/17), (170b/06),
(170b/12), (170b/12), (170b/15), (170b/17),

(171b/17), (172a/03), (172a/09), (172b/08),
(172b/09), (172b/16), (172b/17), (173b/05),
(173b/06), (173b/09), (173b/13), (173b/14),
(174b/07), (174b/08), (174b/14), (174b/16),
(174b/17), (175a/14), (175b/13), (176b/03),
(176b/09), (176b/10), (176b/12), (176b/13),
(177b/05), (177b/06), (178a/14), (178b/13),
(178b/13), (178b/17), (179a/02), (179a/03),
(179a/07), (181a/01), (181b/07), (181b/13),
(181b/17), (182a/04), (182a/11), (183a/16),
(183b/02), (183b/05), (183b/09), (187a/16),
(188a/05), (188a/14), (191b/01), (191b/14),
(192a/07), (192a/07), (196a/06), (196a/17),
(196a/17), (199a/11), (201b/12), (206b/02),
(208a/15), (209b/01), (209b/10), (209b/17),
(210a/10), (210a/11), (210a/14), (210a/15),
(213b/10), (215a/08), (215b/04), (215b/05),
(215b/09), (215b/12), (216a/14), (216b/05),
(216b/06), (216b/07), (216b/08), (216b/16),
(217a/17), (217b/01)

n. + nüz (128b/04)

n. + si (208a/15)

[= 229]

nicün: *bk.* niçün.

n. (133a/04)

[= 1]

niçe: *bk.* nice.

n. (121b/06), (127b/01), (132a/10),

(159b/08), (193a/01), (213a/15)

n. + ler (120b/06), (121a/16), (121b/01),

(121b/10), (121b/10), (122a/06), (123b/16),

(125a/06), (125a/06), (125a/06), (125a/07),

(125a/07), (125a/08), (125b/12), (127b/09),
(127b/11), (132a/06), (138a/12), (138a/13),
(138b/12), (138b/13), (159a/03), (161b/09),
(162a/10), (163a/06), (163a/13), (163a/13),
(163a/15), (163b/04), (164a/10), (165b/10),
(167b/06), (167b/12), (167b/16), (171b/06),
(174a/17), (183b/02), (196a/15)

[= 44]

niçün: Niçün.

n. (119b/17), (134b/06), (139b/01),

(139b/05), (142a/03), (144a/14), (144a/14),

(148b/10), (148b/14), (152a/14), (155a/06),

(156a/05), (158a/15), (158b/14), (159a/07),

(159a/07), (164a/01), (164a/10), (164a/15),

(165b/04), (166a/09), (171a/13), (171b/02),

(171b/11), (174b/03), (175a/07), (180a/03),

(183b/04), (183b/07), (184a/15), (186b/09),

(186b/13), (187a/14), (191a/10), (193b/01),

(193b/06), (193b/10), (193b/13), (193b/17),

(194a/05), (194a/16), (194b/03), (194b/07),

(195a/02), (198b/04), (198b/09), (200a/07),

(200a/12), (204a/02), (206a/08), (207a/10),

(207b/02), (208a/08), (208a/12), (208a/16),

(210b/05), (210b/14), (211a/10), (212a/05),

(212b/07), (213a/13), (216b/09), (216b/10),

(218a/15), (218b/15), (219a/06), (219b/16),

(220a/08), (223a/01), (224a/11)

n. + dür (167b/02), (207a/08)

n. + kim (162a/02)

[= 73]

nidâ: <Ar. Seslenme, çağırma, bağırma.

n. + dur (179b/17)

n. + eder (153b/12)
n. + geldi (226a/16), (227b/01)
n. + geldikim (134a/15), (152b/09),
(216a/07)
n. + gele (219b/03)
n. + işitdikim (146a/06)
n. + kıla (133b/10)
n. + kıılır (121b/15)
[= 11]

nifāk: < Ar. Anlaşmazlıktan doğan ara bozukluğu.

n. (197b/15)
[= 1]

nihāvend: < Far. İran'ın Hamedan eyaletinde eski bir yerleşim yeri.

n. + e (213a/16), (213b/01), (213b/04)
[= 3]

nikāh: < Ar. Kadın ile erkek arasında kurulan evlilik birliği.

n. + éde (240b/09)
n. + kılub (200a/05)
[= 2]

nīk-baht: *bk.* nīk-baht.

n. (166a/02)
[= 1]

nīk-baht: < Far. Şansı güzel, şanslı, talihli.

b. + oldıkim (126b/11)
[= 1]

ni'met: < Ar. 1. Bağış, iyilik. 2. Allah tarafından kullarına bağışlanan yiyecek, içecek vb.

n. (138a/09), (138a/12), (168b/02),
(168b/09), (168b/11), (197b/09), (233b/02)
n. + den (168b/08), (205b/14)

n. + dür (138a/13), (138a/16)
n. + e (161a/03), (161a/03)
n. + i (130b/09), (132a/04), (138a/14),
(138a/15), (168a/17), (168b/06), (197b/08),
(197b/10)
n. + idür (138a/09), (138a/10)
n. + imden (174b/06)
n. + imdendür (174b/06)
n. + imi (174b/08)
n. + in (231a/03)
n. + ine (130a/01), (130b/10), (130b/12)
n. + inün (203a/12), (203a/14)
n. + ler (158b/13), (197b/17), (219b/11)
n. + lerden (168a/01)
n. + lerdür (168b/16)
n. + leri (124a/12), (134a/06), (138a/15),
(160b/16), (168a/02), (203a/09), (203a/10),
(220a/14), (220a/15)
n. + leriñ (166a/16)
n. + lerinden (168a/02)
n. + lerindendür (124b/07)
n. + lerine (132a/08), (160b/14)
n. + lerini (138a/09)
n. + lerinün (230b/11)
n. + lerün (233b/01)
n. + üme (198a/01), (198a/02)
[= 56]

ništās: Hz. Zeyd'i öldüren kişi, Ebu Bekir'in yardımcılarında birisi.

n. (131b/12), (131b/13)
[= 2]

nişādir: < Far. Amonyak tuzu.

n. + i (240b/02)

n. + leri (240b/04)

[= 2]

nişân: <Far. İşâret, belirti, iz, alâmet.

n. + edeyinki (195a/03)

n. + ıdur (208b/07)

n. + larıdur (185a/16)

n. + um (208b/08)

[= 4]

nişâne: *bk.* nişân.

n. + lerinden (150b/14)

[= 1]

nite: Nasıl.

n. (119b/05), (121a/05), (134a/06),

(145b/08), (151a/14), (162b/05), (172b/05),

(172b/11), (173b/12), (174a/14), (188a/02),

(204b/12), (211a/15), (211b/06), (211b/09),

(211b/09), (213b/08), (213b/09), (219b/06),

(224a/12)

n. + dür (136a/17), (177a/17)

n. + sin (219a/16), (219b/05)

n. + siz (219a/10)

[= 25]

nitelikim: Sonucunda, sonuç olarak, nasıl ki, sonunda.

n. (120b/10), (121a/08), (121b/11),

(123b/03), (124a/03), (124a/05), (125a/14),

(128b/05), (129a/03), (129a/12), (132a/06),

(132b/07), (133b/04), (133b/08), (135a/09),

(135a/11), (138a/14), (138b/07), (139a/05),

(139b/02), (140a/01), (140a/06), (140a/11),

(140b/06), (141a/04), (141a/11), (142a/11),

(142b/04), (143b/06), (143b/16), (144a/12),

(146a/17), (146b/02), (146b/15), (149a/01),

(150a/11), (150a/14), (150b/03), (150b/08),

(153a/16), (158b/06), (159a/05), (161b/02),

(161b/05), (163b/12), (164a/07), (164a/08),

(164a/13), (165a/03), (165a/05), (165b/03),

(169b/03), (171b/05), (171b/10), (173b/15),

(174a/09), (174b/09), (175a/09), (175a/15),

(177a/10), (179a/12), (179b/07), (180a/03),

(181a/05), (181a/10), (181b/06), (182b/16),

(183a/08), (185b/07), (185b/12), (191a/07),

(191a/12), (191a/17), (192a/16), (196b/13),

(196b/15), (197a/01), (198a/08), (199a/17),

(200b/08), (201a/03), (201a/09), (201a/16),

(202b/12), (202b/13), (203a/01), (203a/11),

(203a/13), (203b/04), (203b/10), (203b/12),

(204a/03), (204a/12), (204a/13), (205a/06),

(205a/08), (205b/09), (206a/01), (206a/05),

(206a/09), (206a/10), (207a/17), (207b/17),

(209a/10), (211a/01), (211b/09), (212b/09),

(213a/10), (215b/07), (217a/08), (217a/09),

(217a/11), (217a/13), (217a/14), (217b/12),

(220a/17), (233a/03)

[= 117]

nitelig: Ayrıcı özellik.

n. + i (206b/04)

n. + in (209b/05)

[= 2]

niyyet: <Ar. Önceden akılda planlanıp yapılması düşünülen.

n. (163b/11), (163b/12), (203b/03)

n. + i (240b/14)

n. + ine (240a/11)

n. + lerinde (163b/09)
[= 6]

noḥud: <Far. Baklagillerden sarı renkte olan bir bitki.
n. (173a/02)
[= 1]

noḫṣān: <Ar. Eksiklik, kusurlu.
n. (213a/01)
[= 1]

noḫṭa: <Ar. Kalemin ucunun kağıda bir defa dokundurularak oluşan şekil.
n. (201b/03), (201b/03)
n. + dan (200b/14), (201b/03)
n. + dandır (201b/02)
n. + dandır (201b/04)
n. + dır (201b/02)
n. + nuḫ (200b/16)
n. + sını (137a/06)
n. + ya (200b/14)
[= 10]

nol-: Ne olmak.
n.-aydı (222b/01)
n.-dı (135b/16), (146b/12)
n.-duḡını (214a/04)
[= 4]

nöbet: *bk.* nevbet.
n. (193b/05), (193b/09), (193b/12),
(193b/17), (194b/02)
[= 5]

nūḥ: <Ar. Büyük peygamberler arasında sayılan, kendisine inanmayan kavmi tūfan ile helāk edilen peygamber.

n. (119b/10), (138b/07), (141b/09),
(163b/17), (164a/01), (164a/03)
[= 6]

nukāt: <Ar. Noktalar.
n. + dan (205b/16)
[= 1]

nuḫūd: <Ar. Para.
n. (131b/14)
[= 1]

nūn: <Ar. Kalem Suresinin diğeri adı.
n. (193b/08)
[= 1]

nun: Araf harf sisteminde yirmi beşinci ses.
n. + dan (201b/06)
[= 1]

nuḫ: İlgi eki.
n. (143a/17), (233b/15)
[= 1]

nūr: <Ar. 1. Gerçeği görmeye yardımcı olan mânevî ışık. 2. Âlemi aydınlatıcı olduğu için Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Muhammed hakkında kullanılmıştır.
n. (135b/02), (135b/03), (185b/04)
n. + dan (219a/02)
n. + dan (121b/05), (121b/12), (138a/11),
(184b/11), (184b/11), (184b/14), (185a/02),
(185a/03), (185a/10)
n. + dur (138a/10)
n. + ı (121a/02), (121a/03), (126a/02),
(150b/16), (185b/13), (186a/15), (196b/03),
(198b/11), (200b/11), (203b/13), (228b/04)
n. + ıdur (185a/01), (185a/03), (185b/01),
(185b/07)

n. + ndan (126a/15), (186b/01)
n. + ı nübüvvetile (193a/02)
n. + ıyla (138b/12), (138b/13), (194b/10),
(208a/14)
n. + ları (198b/15)
n. + u ħübür (194b/12)
n. + uñ (194b/10)
n. + vèreler (121a/03)
[= 40]

nuşret: < Ar. Allah'ın yardımı.

n. (133a/17), (181b/03)
n. + i (181a/07)
n. + iyle (213a/16)
[= 4]

nuḫ: < Ar. Konuşma, söz.

n. + ı lisān (238b/16)
[= 1]

nużret: *bk.* nuşret.

n. + vèrme (235a/15)
[= 1]

nübüvvet: < Ar. Peygamberlik.

n. (139a/01), (201a/02)
n. + e (135a/03)
n. + ile (193a/02)
n. + iñ (190a/01)
[= 5]

nükte: < Ar. Zarif anlam taşıyan kelime, söz.

n. (140a/13), (160a/12), (193a/17),
(193b/03), (200b/03), (206b/05), (207a/13),
(208b/06), (211a/16), (218a/09), (218b/03),
(218b/07), (219a/17), (220a/06), (220a/09)
n. + ler (157a/10)

[= 16]

nüñ: İlgi eki.

n. (147b/06), (163a/13), (231b/17)
[= 3]

nüzül: < Ar. İnme, iniş, indirmek.

n. + ı (130a/01), (132b/09), (180a/13),
(187b/10), (191b/09)
n. + iki (195a/06)
[= 6]

-O-

o: Teklik III. Şahıs.

o. (187a/15)
o. + nuñ (129a/15)
[= 2]

ocak: Bir nesneyi pişirme amaçlı ateş yakılan kısım.

o. + da (240a/03)
[= 1]

od: Ateş.

o. (125b/08), (160b/07), (161a/12),
(161a/14), (161b/01), (162a/02), (162a/05),
(177a/16), (177a/17), (177b/01), (193a/04),
(202a/02), (202a/08), (234b/12), (236a/11)
o. + a (164b/09), (164b/12)
o. + a urdılar (192a/01)
o. + çıkar (161b/01)
o. + dan (125a/04), (161b/02), (172a/10),
(234b/03), (234b/03), (235a/07)
o. + dur (165b/09), (171b/01), (215a/06)
o. + duta (183b/16)
o. + hendeği (146b/12)
o. + ı (171b/15), (177a/13), (186a/13)

o. + ıdur (171a/16)
o. + ılakim (129b/15)
o. + ına (161b/01)
o. + ından (161b/02)
o. + ıyla (161a/16), (183a/10), (199a/16)
o. + ıla (177b/01)
o. + umdan (161a/13)
o. + undan (148a/14), (164a/05), (172a/07),
(204b/16), (236a/12)
o. + unı (161a/15)
[= 48]

odun: Yakılma amacıyla kesilen ağaç.

o. (182b/17), (184a/17)
[= 2]

oğl: *bk. oğul.*

o. + ı (119b/09), (119b/10), (123a/07),
(140a/10), (146a/08), (146a/08), (166a/01),
(173a/12), (178a/06), (182b/10), (186b/13),
(191b/16), (211a/11), (211a/17), (211b/07)
o. + ıdur (123a/06), (192a/04), (192a/06),
(192a/14)
o. + ın (154b/05)
o. + ın (204b/16)
o. + ına (173a/05)
o. + ınu (228b/09), (228b/10)
o. + u (153a/06), (156a/12), (191b/17),
(230a/13)
o. + udur (182b/10)
o. + um (119b/11), (135b/16), (136a/05),
(136b/01), (211a/16), (211b/02), (228a/04)
o. + umı (182b/12), (229a/12), (230a/15)
o. + umu (228b/11)

o. + un (191b/16)
o. + unı (136a/11)
o. + una (228b/06)
o. + unı (136a/05), (145b/04)
o. + unu (136a/10)
[= 46]

oğlan: Çocuk.

o. (135b/07), (135b/07), (211a/09),
(213b/14), (213b/17), (229a/07), (229a/09),
(229a/16), (229b/05), (229b/09), (229b/16),
(229b/17), (230a/03), (230a/06), (230a/11),
(230a/12), (230b/03)
o. + dan (210b/14), (211a/03)
o. + dı (135a/06)
o. + ı (123a/09), (124a/15), (136b/16),
(142b/05), (142b/07), (146a/17), (163a/12),
(163a/14), (163b/01), (163b/03), (167a/01),
(188b/10), (189a/08), (213b/15), (229b/03),
(235b/17), (237a/07), (237a/09), (237a/11)
o. + ın (123a/09), (123b/07), (123b/09)
o. + ına (146a/15)
o. + ını (142a/02), (142a/14)
o. + ınu (142a/04), (142a/12), (142b/03),
(163a/11)
o. + lara (206b/01)
o. + ları (123a/08), (123a/17), (136b/06),
(143a/04), (154b/04), (160a/07), (160b/13),
(160b/15), (162a/05), (166b/13), (167a/01),
(182b/05), (182b/05), (182b/14), (216b/17),
(227b/05)
o. + ların (142a/09)
o. + larına (124a/11), (124b/05), (235a/06)

o. + larından (237b/08)
o. + larını (142a/08)
o. + larını (151b/04), (159a/10),
(214a/02), (216b/11), (216b/15)
o. + larıydı (166b/09), (166b/10)
o. + ları (226b/12)
o. + u (123b/13), (123b/15), (229b/15)
[= 83]

oğlan: *bk.* oğlan.

o. (136a/14)
[= 1]

oğlancık: *bk.* oğlancık.

o. + ım (230a/09)
[= 1]

oğlancık: Küçük çocuk.

o. + lar (123b/03), (123b/06), (142a/17),
(226b/10)
o. + lara (123b/05)
o. + ları (130a/04), (130a/05), (130b/05)
[= 8]

oğlancık: *bk.* oğlancık.

o. + ı (229a/03)
[= 1]

oğlancık: *bk.* oğlancık.

o. (178a/06)
[= 1]

oğul: Erkek evlat.

o. (123a/04), (197b/09), (211b/05),
(211b/06), (230a/07)
o. + undan (179a/16)
[= 6]

oğ: “İyi oldu” ve rahatlama manasında kullanılan kelime.

o. (160a/14), (160a/14)
[= 2]

oğsa-: Okşamak.

o.-dı (136b/16)
[= 1]

oğ: Yay ile gerilen ve öldürmeye yarayan savaş aleti.

o. + ıla (223b/16)
[= 1]

oğı-: Okumak.

o. (146a/12), (186a/05), (186a/09),
(186a/10), (190b/10), (190b/11), (190b/12),
(190b/13), (190b/15), (190b/16), (190b/16),
(191a/01), (191a/02), (191a/03), (191a/03),
(197b/16), (198a/01), (214b/04)
o.-ya (240b/06)
o.-yasın (240b/03)
[= 20]

oğu-: Çağırarak, seslenmek, davet etmek.

o.-rsın (188a/07)
[= 1]

oğu-: *bk.* oğu-.

o.-dı (130a/09), (133b/17), (146a/07),
(147b/14), (151b/17), (174a/11), (174a/12),
(178a/09), (182a/06), (214b/04), (214b/05),
(214b/08), (220b/07), (225a/05), (230a/10)
o.-dıkım (121a/15), (133b/12), (147b/16),
(158a/16)
o.-dım (186a/09)
o.-duğca (214b/04)
o.-dum (140b/15), (169b/17), (186a/10)

o.-ğanıdı (186b/03)
o.-ğıl (144b/09), (145a/04), (179b/04),
(229a/09)
o.-maduğisa (121a/02)
o.-mağa (181b/11), (188b/01)
o.-mağın (184b/09)
o.-mağ (145a/07), (145a/09), (145b/03),
(191a/04), (191b/04)
o.-maz (184a/08)
o.-mış (121a/02), (184b/04), (184b/05)
o.-mışca (144a/12), (166a/17)
o.-muşca (184b/06), (213b/13), (214b/17)
o.-muşça (157a/10)
o.-ıj (188b/03)
o.-r (174b/01), (176a/15), (176a/15),
(209a/07), (227b/09), (235b/12)
o.-rdı (127a/03), (127a/05), (136b/05),
(146a/17), (180b/13), (180b/14), (186b/06),
(204a/14), (213a/11)
o.-rdıkim (181b/12)
o.-rduj (204a/17)
o.-rıdı (153a/09)
o.-rısa (191b/06)
o.-rlar (171a/02), (171a/03), (174b/02),
(176a/16)
o.-rsa (160a/10)
o.-rsam (186b/04)
o.-sa (122a/14), (126a/02), (128a/06),
(132a/14), (138b/01), (141a/09), (144a/12),
(148a/12), (157a/09), (163b/15), (166a/16),
(169a/02), (170a/07), (172a/13), (174a/02),
(175b/16), (177b/10), (180b/17), (182a/10),

(184b/04), (184b/05), (184b/06), (184b/07),
(184b/09), (185b/09), (185b/14), (185b/16),
(186a/02), (186a/03), (186b/10), (189b/06),
(189b/14), (190b/05), (190b/07), (213b/12)
o.-tdı (160a/01)
o.-ya (190a/10), (190b/04), (240a/07),
(240a/09), (240a/13), (240b/14), (241a/01),
(241a/02), (241a/03), (241a/04), (241a/04)
o.-yalar (218a/06)
o.-yalardı (154b/06)
o.-yam (186b/05), (190a/01), (190a/11)
o.-yamadı (130a/11)
o.-yan (121a/16), (126a/06)
o.-yasın (190a/01), (191a/06), (240a/11)
o.-yayın (151a/16)
o.-yub (127a/02), (215a/16), (239b/03),
(239b/04), (239b/06), (239b/10), (239b/12),
(239b/16), (240a/02), (240a/08), (240a/15),
(240a/17), (240b/07), (240b/10), (240b/16)
o.-yucağ (210a/02)
[= 149]

okun-: Okunmak.

o.-ur (229a/10)

[= 1]

okuyıcı: Okuma bilen, okumayı öğrenen.

o. (145a/05)

[= 1]

ol: O

o. (119b/07), (119b/16), (120a/05),
(120a/09), (120a/09), (120a/11), (120a/11),
(120a/12), (120a/14), (120b/01), (120b/12),
(120b/13), (121a/06), (121b/02), (121b/03),

(121b/07), (121b/14), (122b/04), (122b/08),
(122b/11), (122b/11), (122b/13), (123a/02),
(123a/12), (123b/05), (123b/06), (123b/16),
(124a/01), (124a/02), (124a/04), (124a/05),
(124a/09), (124b/08), (124b/09), (124b/11),
(124b/14), (124b/15), (125a/01), (125a/06),
(125a/15), (125b/02), (125b/15), (126a/01),
(126a/05), (126a/06), (126a/17), (126b/06),
(126b/06), (126b/13), (126b/16), (127a/01),
(127a/06), (127a/08), (127a/09), (127a/10),
(127a/11), (127a/11), (127a/12), (127a/13),
(127a/17), (127b/01), (127b/13), (128a/06),
(128b/11), (128b/13), (128b/14), (129a/01),
(129a/16), (129b/02), (129b/02), (129b/05),
(129b/08), (129b/09), (129b/10), (129b/14),
(129b/16), (130a/04), (130a/05), (130a/06),
(130a/13), (130a/14), (130a/16), (130a/17),
(130a/17), (130b/02), (130b/03), (130b/04),
(130b/07), (130b/10), (130b/12), (130b/13),
(130b/14), (131a/06), (131a/09), (131a/09),
(131a/15), (131b/03), (131b/04), (131b/08),
(131b/15), (131b/16), (132a/05), (133a/13),
(133b/05), (134b/03), (135a/14), (135b/12),
(135b/14), (135b/16), (136a/01), (136a/01),
(136a/02), (136a/08), (136b/12), (137a/08),
(137b/11), (137b/14), (138a/01), (138a/09),
(138a/12), (138a/15), (138b/02), (138b/16),
(141a/13), (141b/05), (141b/14), (144b/01),
(144b/09), (145a/02), (145a/05), (145a/13),
(145b/05), (146a/01), (146a/10), (146a/13),
(146a/14), (147a/03), (148a/16), (148b/03),
(148b/07), (148b/07), (148b/15), (148b/17),

(149a/03), (149a/03), (149a/13), (149b/01),
(149b/01), (149b/03), (150b/03), (150b/08),
(150b/15), (151a/01), (151a/06), (151b/01),
(151b/02), (151b/06), (151b/09), (152a/03),
(152a/05), (152a/06), (152a/14), (152a/17),
(152b/05), (152b/11), (152b/12), (152b/13),
(153a/03), (153a/10), (153a/12), (153a/15),
(153b/01), (153b/04), (153b/05), (153b/05),
(153b/06), (153b/07), (153b/09), (153b/09),
(153b/10), (154a/03), (154a/05), (154a/07),
(154a/08), (154a/11), (154a/12), (154a/13),
(154a/13), (154a/14), (154b/10), (155a/03),
(155a/15), (155b/01), (155b/01), (155b/07),
(155b/08), (156b/15), (157a/04), (157a/14),
(157b/05), (157b/15), (157b/16), (157b/17),
(159a/08), (159b/06), (159b/11), (159b/13),
(160a/01), (160a/02), (160a/05), (160a/13),
(160b/04), (160b/06), (160b/07), (160b/09),
(160b/10), (161a/17), (161b/01), (161b/02),
(161b/09), (161b/10), (161b/10), (161b/12),
(161b/13), (162a/13), (162b/11), (162b/12),
(163b/04), (163b/08), (164a/04), (164b/02),
(164b/08), (164b/13), (165a/07), (165a/07),
(165a/10), (165a/11), (165b/07), (165b/08),
(165b/15), (165b/17), (166a/04), (167a/14),
(168a/02), (168a/12), (168b/02), (168b/11),
(169a/07), (170a/12), (170a/14), (170a/16),
(170a/17), (171a/05), (171a/08), (171a/08),
(171a/10), (171a/10), (171a/14), (171a/15),
(171b/01), (171b/03), (171b/14), (171b/15),
(171b/16), (172a/17), (172b/05), (172b/07),
(172b/12), (172b/16), (173a/14), (173a/16),

(173b/01), (173b/03), (173b/04), (173b/07),
(173b/13), (174a/14), (174b/15), (175a/04),
(176a/07), (176b/04), (176b/14), (176b/16),
(177a/03), (177a/08), (177a/15), (177b/01),
(177b/02), (177b/13), (178a/01), (178a/04),
(178a/06), (178a/06), (178a/10), (178a/17),
(178b/03), (178b/07), (178b/08), (178b/10),
(178b/12), (180b/08), (183a/06), (183a/07),
(183a/09), (183a/13), (183a/14), (183b/08),
(183b/12), (183b/12), (184a/01), (184a/04),
(184a/07), (184a/08), (184a/09), (184a/11),
(184a/16), (184b/15), (185a/07), (185a/08),
(185a/09), (185a/11), (185b/02), (185b/04),
(185b/11), (185b/14), (185b/17), (185b/17),
(186a/15), (186b/05), (187b/16), (188a/03),
(188a/04), (188a/04), (188a/07), (188a/11),
(188b/14), (189b/03), (189b/09), (189b/10),
(190b/08), (191a/15), (191b/15), (192a/01),
(192b/10), (192b/11), (192b/13), (192b/16),
(193b/07), (194a/06), (194b/04), (194b/06),
(194b/08), (195b/12), (195b/13), (195b/14),
(195b/15), (196a/06), (196a/06), (196a/08),
(196a/09), (196a/10), (196a/12), (196b/10),
(198b/09), (198b/12), (199a/05), (199a/08),
(199a/17), (199b/10), (200a/08), (200b/01),
(201a/05), (201b/09), (201b/10), (201b/11),
(202a/04), (202a/09), (202b/15), (203a/06),
(203a/17), (204a/17), (204b/10), (206a/02),
(206a/09), (206a/15), (206a/15), (206b/10),
(206b/10), (206b/13), (206b/14), (207a/01),
(207a/08), (208a/07), (208b/04), (208b/14),
(209a/02), (209a/17), (210a/14), (210b/10),

(210b/17), (210b/17), (211a/10), (211a/14),
(211b/04), (211b/05), (211b/05), (211b/06),
(211b/07), (211b/08), (212a/05), (212a/08),
(212a/09), (212a/12), (212a/15), (212b/01),
(212b/02), (212b/05), (212b/12), (212b/17),
(213a/02), (213b/05), (213b/09), (213b/15),
(213b/17), (214a/01), (214a/01), (214a/08),
(214a/08), (214a/10), (214a/15), (214a/16),
(214a/16), (214a/17), (214a/17), (214b/01),
(214b/04), (214b/05), (214b/06), (214b/09),
(215a/12), (215a/13), (215a/14), (215b/03),
(215b/07), (216a/10), (216b/15), (216b/16),
(217a/01), (217a/02), (217a/06), (217a/08),
(217b/07), (218a/12), (218b/04), (218b/05),
(218b/07), (218b/17), (220b/06), (222a/10),
(222a/11), (222a/14), (222b/03), (222b/04),
(222b/05), (222b/09), (222b/10), (222b/12),
(222b/13), (222b/15), (223a/02), (223a/06),
(223a/08), (223a/14), (223a/15), (223a/17),
(223b/04), (223b/06), (223b/07), (223b/08),
(223b/08), (223b/09), (223b/11), (223b/13),
(224a/02), (224a/09), (224a/11), (224b/02),
(224b/07), (224b/08), (225a/03), (225a/05),
(225a/12), (225a/13), (225a/14), (225b/03),
(225b/07), (225b/09), (225b/11), (225b/11),
(226a/11), (226b/04), (226b/10), (226b/11),
(226b/13), (227a/03), (227a/03), (227a/05),
(227a/08), (227b/10), (228a/01), (228a/11),
(228a/15), (228a/15), (228a/17), (228b/12),
(228b/13), (228b/15), (229a/06), (229a/14),
(229a/17), (229b/03), (229b/14), (230a/07),
(230a/13), (230b/03), (230b/07), (230b/11),

(231a/15), (231a/16), (231a/16), (231a/17),
(235a/07), (235a/07), (235a/08), (235a/09),
(235a/10), (235a/11), (236a/16), (237b/17),
(238a/03), (239a/01), (239a/02), (239a/05),
(239a/05), (239a/07), (239a/07), (239a/11),
(239a/13), (239b/03), (239b/04), (239b/10),
(239b/13), (240a/03), (240a/04), (240a/04),
(240a/17), (240b/03), (240b/04), (240b/09),
(240b/14), (240b/14), (240b/17)
o. + an (129a/02)
o. + ar (121b/16), (171a/06), (208b/08)
o. + da (124a/15), (141a/01), (204b/05)
o. + dur (120a/01), (123a/02), (123a/12),
(125a/09), (126a/08), (127b/01), (127b/04),
(130a/02), (130a/08), (132b/09), (134b/10),
(137a/02), (138b/04), (138b/17), (139a/06),
(139a/09), (141a/03), (141a/10), (143b/04),
(143b/15), (148a/03), (148a/14), (149b/11),
(149b/13), (150b/14), (152a/02), (153a/14),
(157a/11), (157a/17), (160b/15), (161a/01),
(161a/02), (161b/07), (163a/06), (163a/08),
(163a/09), (163a/16), (163b/10), (163b/17),
(165b/02), (169a/10), (169b/07), (170b/06),
(170b/07), (170b/08), (170b/17), (171b/06),
(172a/15), (174a/03), (174b/05), (174b/11),
(175b/10), (175b/14), (176b/04), (176b/09),
(176b/14), (177a/01), (177a/06), (177a/08),
(178b/14), (179a/01), (179a/16), (179b/05),
(186b/15), (187b/10), (187b/17), (188a/14),
(191a/04), (191b/03), (191b/04), (191b/05),
(191b/07), (191b/10), (198a/04), (198a/05),
(198a/06), (201a/12), (201b/07), (202a/10),

(203a/14), (203a/17), (204b/02), (204b/03),
(204b/08), (204b/11), (204b/13), (205a/01),
(205a/04), (205a/07), (205a/10), (205a/16),
(205b/01), (205b/08), (205b/11), (206a/07),
(206a/08), (206b/01), (206b/03), (209a/06),
(209a/09), (209a/10), (209a/11), (209a/15),
(209a/15), (209a/16), (209a/17), (209b/01),
(209b/01), (209b/03), (209b/04), (209b/05),
(209b/06), (209b/07), (209b/08), (209b/09),
(209b/10), (209b/11), (209b/13), (209b/13),
(209b/14), (209b/16), (210a/10), (210a/11),
(210a/13), (210a/14), (210a/15), (210a/17),
(210b/01), (213b/13), (215a/11), (220b/02),
(225a/09), (231a/11), (232b/15), (238b/16),
(238b/17)
o. + ki (157a/06), (235a/06), (235a/12)
o. + kim (124a/07), (125a/16), (130b/08),
(130b/10), (153b/17), (235a/12)
o. + kişi (186a/03), (186a/06)
o. + kişinin (186a/12)
o. + maya (209a/15)
o. + ur (198a/05)
[= 719]

ol-: Olmak, bulunmak, meydana gelmek.

o. (178b/15), (179a/03), (196b/10),
(203a/05), (205b/13)
o.-a (120a/16), (120a/17), (120b/02),
(121a/03), (124a/01), (124a/13), (124b/13),
(125a/13), (125a/16), (125a/17), (128b/09),
(129a/03), (129a/04), (129a/11), (129b/06),
(130a/12), (130b/09), (130b/11), (130b/14),
(132a/06), (132a/08), (132b/01), (133a/16),

(133b/07), (139b/06), (144a/01), (144a/01),
(144b/15), (149b/10), (150a/05), (153a/04),
(153b/12), (154a/01), (157b/08), (158a/04),
(159a/08), (159a/11), (159a/11), (159b/08),
(160a/06), (160a/07), (162b/03), (163a/10),
(163b/12), (164b/02), (164b/14), (165a/02),
(165a/05), (165a/08), (165a/10), (165a/11),
(165b/09), (167a/11), (173b/06), (174b/02),
(178b/16), (179b/04), (179b/04), (179b/15),
(180b/02), (180b/03), (183b/15), (186a/01),
(186a/02), (186a/11), (186a/13), (187a/14),
(190a/09), (190b/02), (195a/01), (195a/08),
(195a/15), (196a/07), (198a/14), (198b/09),
(199a/01), (200a/16), (200a/16), (200a/17),
(203b/08), (204b/17), (205a/01), (205a/12),
(205a/17), (205b/08), (205b/10), (207a/12),
(208b/01), (208b/08), (209a/17), (209b/02),
(209b/05), (209b/09), (209b/10), (209b/11),
(209b/12), (209b/12), (210a/12), (210a/12),
(210a/13), (211a/03), (211b/05), (211b/06),
(211b/08), (211b/09), (212b/05), (212b/09),
(213a/14), (219a/13), (224b/08), (234b/02),
(234b/02), (234b/03), (234b/03), (234b/03),
(234b/03), (234b/04), (234b/04), (234b/05),
(234b/05), (234b/06), (234b/06), (235a/06),
(235a/07), (235a/09), (235a/10), (238a/14),
(239a/07), (239a/07), (239b/16), (240a/01),
(240a/04), (240a/13), (240b/01), (240b/12),
(240b/15), (240b/17)
o.-acağ (230b/14)
o.-adı (124b/09)
o.-adum (145b/06)

o.-adunuz (167a/10), (220a/14)
o.-alar (150b/07), (156b/15), (157a/01),
(164b/05), (164b/07), (164b/09), (169a/03),
(174b/01), (175a/14), (175a/15), (198b/13),
(199a/02), (208b/08), (208b/09)
o.-am (135b/12), (205b/03), (229a/06),
(239a/12)
o.-an (172a/17), (210b/06), (231a/12),
(231b/13), (237b/11)
o.-ana (210b/03)
o.-anlardan (234a/08)
o.-anuç (235a/08)
o.-ar (171a/05)
o.-ası (134a/05), (166a/02), (166a/06)
o.-asidur (136a/08), (149a/16), (210a/06)
o.-asın (133a/17), (133b/01), (133b/07),
(190b/17), (191a/01), (191a/03)
o.-asız (228a/07)
o.-avuz (122a/02), (208b/01)
o.-aydı (152b/16)
o.-ayın (131a/11)
o.-dı (119b/02), (121a/12), (125a/15),
(126b/08), (126b/16), (127a/01), (127a/16),
(127b/03), (127b/03), (127b/04), (130a/16),
(131a/02), (131a/02), (132b/01), (133a/03),
(133a/05), (135a/13), (140a/07), (141b/15),
(145a/06), (145a/13), (145b/12), (151b/07),
(152a/01), (152b/14), (153a/10), (154b/17),
(156b/17), (157a/02), (158a/08), (159b/12),
(160a/05), (163b/09), (163b/10), (166a/02),
(166a/05), (167b/04), (168a/11), (173a/08),
(173a/08), (173a/10), (173a/11), (173a/12),

(173a/13), (173a/14), (173a/17), (174a/16),
(175b/14), (180b/07), (180b/13), (181b/12),
(182a/04), (182a/06), (182a/07), (182b/07),
(182b/14), (183b/17), (186a/07), (186a/10),
(186b/01), (186b/07), (188b/15), (191a/16),
(191a/17), (198b/16), (199b/09), (199b/10),
(199b/13), (201a/09), (204b/12), (207b/14),
(208b/10), (211b/07), (214a/07), (215a/05),
(215b/02), (216a/13), (219a/17), (222a/10),
(223b/10), (224a/05), (225a/08), (225a/14),
(226a/03), (227a/03), (227a/08), (228b/14),
(229a/07), (229a/08), (229b/01), (229b/01),
(229b/16), (235b/15), (236b/07), (236b/08),
(237b/12), (237b/13), (237b/14), (237b/15),
(237b/17), (238a/02), (238a/04), (238a/05),
(238a/06), (238a/06), (238a/07), (238a/09),
(238a/10), (238a/11), (238a/12), (238a/13),
(238a/14), (238a/15), (238a/16), (238b/01),
(238b/02), (238b/03), (239a/01), (239a/14),
(239a/14), (239a/15), (239a/16)
o.-dığından (155b/06)
o.-diki (166a/02)
o.-dıkim (126b/11), (126b/13), (134b/11),
(140a/09), (146b/13), (150b/05), (166a/05),
(166a/11), (198b/02), (205a/01), (205b/01),
(206a/03), (207b/17), (216a/06), (216a/11)
o.-dılar (125b/07), (127b/04), (133a/04),
(166b/07), (182b/04), (183a/15), (183a/15),
(183a/16), (226b/08), (234a/08), (235a/01),
(238b/08)
o.-dılardı (175a/16)
o.-dışa (175a/08)

o.-dıysa (126b/16), (126b/17)
o.-du (144a/02), (157a/01), (200a/03),
(200a/07), (204b/11), (214a/03), (224b/10),
(226b/10), (237a/16)
o.-duğı (132b/16), (132b/16), (146b/05),
(148a/03), (157a/04), (183a/17), (206b/08),
(240a/15)
o.-duğıçün (155a/07), (238a/13)
o.-duğına (204a/10)
o.-duğından (144a/04), (159a/03)
o.-duğıçün (232b/06)
o.-duğumuzdan (157b/14)
o.-duğundan (143b/02)
o.-duğ (133a/08), (213b/03)
o.-dular (156a/11)
o.-dum (128a/07), (133b/08), (133b/10),
(145b/07), (199b/14)
o.-dumyışa (145a/09)
o.-duş (131a/07), (137a/13), (169a/11),
(200a/10)
o.-duşımı (133b/10)
o.-ğıl (140b/02), (140b/09), (147a/17)
o.-ıcağ (239b/06)
o.-ıcağ (119b/04), (121b/03), (140b/06),
(174a/13), (176b/17), (178b/16), (222a/12),
(236b/10), (240a/08)
o.-ki (186a/13)
o.-ma (235a/15)
o.-madı (130a/07), (184a/10), (188a/05),
(222b/14), (223b/06), (228a/06), (229a/09),
(231a/04), (231a/05)
o.-madığıçün (231a/04)

o.-madılar (154b/16)
o.-madum (159a/08)
o.-mağrı (174a/16)
o.-mağıl (147a/16)
o.-mağın (233a/16)
o.-mağışın (139b/07)
o.-mağışın (233a/15)
o.-mağ (123a/16), (151b/11), (190b/11),
(191b/16), (224a/14), (232a/15), (232b/08)
o.-mağda (236a/05)
o.-mağdan (161a/06), (161a/09), (204b/16),
(238a/03)
o.-mağlığa (140a/14)
o.-maktan (236a/06)
o.-mamağına (129a/06)
o.-mamışlar (151b/14)
o.-mağ (129a/05)
o.-masa (161a/07), (161a/09), (216a/05)
o.-masaydı (220a/14)
o.-masına (234a/02)
o.-masun (126b/09), (206b/16)
o.-masunkim (123a/01)
o.-maya (119b/17), (120a/02), (128a/15),
(132b/02), (132b/02), (134b/11), (141a/14),
(149b/01), (153a/15), (154a/01), (156a/04),
(159a/06), (159b/03), (163a/09), (164b/10),
(165a/11), (165a/12), (165a/13), (165a/13),
(165a/14), (165b/10), (167b/17), (172a/03),
(186b/16), (188a/15), (196b/11), (199a/14),
(201b/05), (202a/06), (202a/07), (203b/01),
(204a/06), (209a/04), (209a/10), (209a/12),
(209a/16), (209a/16), (209b/01), (209b/04),

(209b/09), (209b/13), (209b/14), (210a/10),
(211a/05), (211b/01), (211b/01), (212b/06),
(212b/15), (212b/17), (216a/06), (219b/12),
(219b/12), (219b/13), (240a/05)
o.-mayalar (154a/06)
o.-mayan (231b/12), (232a/05), (232a/09)
o.-mayaydı (144a/09), (162b/06), (203b/09)
o.-mayaydı (203b/16), (203b/17)
o.-mayısar (185b/04)
o.-maz (123a/11), (123b/01), (125b/01),
(125b/04), (125b/13), (139a/05), (139a/08),
(139b/03), (150b/15), (166a/11), (166a/13),
(197a/02), (197a/02), (197a/03), (202a/05),
(202a/06), (202a/08), (206a/08), (206a/10),
(210a/04)
o.-mazdı (131b/16), (153a/01)
o.-mazısa (224b/09)
o.-mazız (233b/02)
o.-mazlar (171b/05)
o.-mazlardı (175a/13)
o.-mışdı (145b/03), (225b/02)
o.-muş (120b/03), (174b/02), (196b/03),
(199b/13)
o.-muşdı (183b/10)
o.-muşdur (155a/08), (155a/10), (206a/01)
o.-sa (120b/08), (121a/09), (126b/02),
(128a/13), (128b/02), (129b/09), (138a/10),
(138a/11), (141a/12), (142b/01), (151a/08),
(153b/06), (163b/06), (168b/02), (174b/15),
(176a/01), (176a/08), (178a/05), (184b/08),
(184b/08), (207a/02), (207a/11), (210b/02),

(210b/03), (217a/03), (224a/17), (224b/01),
(225b/06), (230a/16)
o.-salar (163b/05), (217a/01), (225a/11)
o.-sağ (140a/16), (140b/01), (140b/03),
(140b/08), (140b/10), (140b/12), (140b/13),
(170a/11)
o.-sağuz (158a/11)
o.-sun (119b/02), (123a/01), (131b/16),
(136a/01), (136b/15), (157b/03), (179a/09),
(182a/17), (182b/09), (190b/09), (194a/13),
(198b/11), (200b/06), (208b/05), (209a/01),
(218a/04), (223b/08), (228a/04), (232a/15),
(232a/17), (232b/01), (232b/08)
o.-sunkim (128a/10), (128a/11)
o.-ub (121a/04), (135b/09), (182b/11),
(191a/06), (196a/16), (207b/16), (227a/15),
(240a/06), (240b/08), (240b/12)
o.-ubdurur (196a/17)
o.-ubdururlar (196a/16)
o.-uğ (138a/01), (166a/05), (182b/06),
(198b/07)
o.-una (236b/07)
o.-unan (142a/08)
o.-unca (142a/17), (151a/05), (171a/07),
(228b/05), (239a/13)
o.-undı (151b/12), (155b/07), (188a/11),
(233b/16), (234a/02)
o.-unkim (122b/04), (166a/01)
o.-unmışam (236a/13)
o.-unur (236a/17), (236b/01)
o.-ur (119b/04), (121b/06), (122a/17),
(122b/16), (124b/04), (125a/16), (125b/04),

(125b/09), (125b/14), (126a/03), (126a/07),
(126b/01), (128b/15), (129a/05), (129a/16),
(129b/03), (130a/11), (132b/04), (137a/10),
(139a/10), (139a/11), (139a/16), (139b/07),
(140b/01), (141a/15), (142a/09), (142a/15),
(142b/05), (142b/10), (143a/13), (143a/16),
(143b/08), (143b/16), (149a/02), (149a/04),
(149a/06), (149a/10), (149b/14), (150a/08),
(150b/15), (150b/15), (150b/16), (153b/04),
(154a/15), (155a/05), (155a/10), (156a/05),
(156a/06), (157b/05), (159a/16), (160a/08),
(160b/13), (161a/06), (161a/07), (161a/10),
(161b/03), (162a/01), (162a/08), (162a/09),
(163a/17), (163a/17), (164a/17), (164b/07),
(164b/08), (165a/02), (165b/11), (166b/08),
(167b/07), (167b/15), (167b/16), (169a/10),
(169b/08), (171b/03), (171b/17), (172a/01),
(172a/02), (172a/06), (172a/09), (174a/13),
(174b/05), (178b/13), (178b/15), (178b/17),
(179a/03), (179a/05), (179a/10), (179a/12),
(179b/10), (179b/13), (180b/07), (181b/10),
(182a/08), (183a/17), (183b/03), (183b/04),
(183b/05), (187a/17), (188a/17), (188b/01),
(189b/05), (189b/13), (191b/03), (191b/06),
(196b/13), (196b/13), (201b/03), (201b/12),
(202b/11), (202b/14), (202b/15), (202b/16),
(204b/01), (205a/15), (206a/08), (208a/03),
(209a/11), (210a/02), (210b/16), (211a/16),
(211b/01), (211b/13), (212a/13), (214b/15),
(215a/13), (215b/05), (215b/12), (216a/11),
(217a/09), (217b/01), (217b/03), (229b/09),
(232a/11), (232a/12), (236b/11), (239a/06)

o.-uram (138b/07)

o.-urdu (145b/15), (149b/07), (173a/06),
(207b/02)

o.-urdılar (162b/13)

o.-urın (144a/16)

o.-urlar (177a/01)

o.-urmuş (162b/14)

o.-ursa (133b/13), (134a/05), (144a/15),
(160a/04), (239b/07)

o.-ursan (131b/15), (179b/09)

o.-ursın (151b/08)

o.-ursuz (140a/12)

o.-usar (120a/11), (156b/10)

[= 795]

olak sā'at: O saatte, o anda.

o. (135a/15)

[= 1]

olun-: 1. Olunmak. 2. Yaradılmak, meydana
getirilmek. 3. Yapılmak.

o.-ursın (237a/08)

[= 1]

omuz: Omuz.

o. + ına (227a/05), (227a/06)

[= 2]

omuzca: Omza kadar, omuz boyunca.

o. (120a/07)

[= 1]

on: On.

o. (121a/07), (122a/15), (123a/13),
(132a/15), (140a/14), (160a/11), (170a/08),
(174a/02), (177b/09), (181a/13), (193b/08),
(234a/05), (237b/01), (237b/03), (239b/16)

[= 15]

oñar-: İyileştirmek, iyi etmek.

o.-a (210a/14)

[= 1]

on bēş: On beş.

o. (125b/17), (133a/01), (181a/14),
(184b/03), (189b/03), (189b/05), (189b/05),
(204a/03)

[= 8]

on biğ: On bin.

o. (131b/14), (139b/12), (181a/11)

[= 3]

on bir: On bir.

o. (132a/12), (160a/09), (163b/14),
(185b/14), (214b/01), (214b/05), (214b/05)

[= 7]

on birinci: On birinci.

o. (205a/15)

[= 1]

on dördüncü: On dördüncü.

o. (205b/10)

[= 1]

on dört: On dört.

o. (169a/01), (194a/03)

[= 2]

on iki: On iki.

o. (132b/17), (220a/05)

[= 2]

on ikinci: On ikinci.

o. (205b/01)

[= 1]

on sekiz: On sekiz.

o. (166a/14), (225b/04), (225b/11)
[= 3]

on sekiz biç: On sekiz bin.

o. (185a/06), (203b/02), (213a/03)
[= 3]

on tokuz: On dokuz.

o. (144a/11), (180b/16)
[= 2]

onuncı: Onuncu.

o. (205a/10)
[= 1]

on üçüncü: On üçüncü.

o. (205b/08)
[= 1]

on yedi: On yedi.

o. (189b/12), (189b/13)
[= 2]

on yedinci: On yedinci.

o. (149b/04)
[= 1]

orta: Her yana aynı uzaklıkta olan nokta.

o. + dan (195b/10)
o. + namāzı (150b/08)
o. + sı (125a/13)
o. + sına (160b/11)
o. + sında (185a/07), (204a/10)
[= 6]

ortag: *bk.* ortak.

o. + ı (156a/12), (186a/07), (209a/12)
[= 3]

ortak: Ortak, şerik, hissedar.

o. (180b/04)

[= 1]

oruc: Oruç.

o. (165a/09), (202b/09)
o. + dutardı (225b/14)
o. + dutdı (158a/03)
o. + dutub (148a/12)
o. + ın (189b/11), (189b/14)
[= 7]

‘osmān: Hz. Osman.

a. (169b/11), (178b/01), (178b/05),
(181b/16), (202b/05), (202b/06)
a. + dan (217b/16)
a. + dur (143a/09), (170a/03)
a. + ı (178b/05), (178b/06)
[= 11]

ot: Küçük bitki.

o. + dur (177b/08)
o. + un üzme (123a/03)
o. + un üzme (122b/16)
[= 3]

otla-: Otlamak.

o.-yalar (121b/14)
[= 1]

otur-: Oturmak.

o. (223b/03)
o.-alar (198a/16)
o.-dı (136b/04), (145a/03), (207b/09),
(214a/06), (223b/10), (224a/10)
o.-dılar (223b/11), (228a/01)
o.-duğıdı (150a/17)
o.-duğum (238a/17)
o.-ıcağ (146a/02)

o.-ıdı (149b/11)
o.-mağda (144b/05)
o.-muş (230b/06)
o.-ub (158b/11), (239b/08)
o.-uğ (149b/12)
o.-ur (222a/16), (223a/01)
o.-urdu (146a/11), (184a/14), (215b/15)
o.-uridim (149a/14)
o.-urlardı (178a/03)

[= 26]

otuz: Otuz.

o. (148a/11), (150b/04), (189b/11),
(189b/13), (190b/04), (210b/08), (210b/10)

[= 7]

otuz altı: Otuz altı.

o. (135a/12), (163b/14)

[= 2]

otuz bir: Otuz bir.

o. (157a/08)

[= 1]

otuz dört: Otuz dört.

o. (141a/08)

[= 1]

otuz üç: Otuz üç.

o. (170a/06)

[= 1]

oy-: Oymak.

o.-dı (227a/02)

[= 1]

oyna-: Oynamak.

o.-r (136b/13), (226b/08)

o.-rdı (227a/04)

[= 3]

-Ö-

öde-: Ödemek.

ö.-rler (156a/02)

ö.-yemez (168a/16)

ö.-yin (199b/17)

[= 3]

ög-: Övmek.

ö.-di (232b/02)

ö.-erim (231b/13)

ö.-erler (233a/08)

ö.-eyinki (195a/04)

ö.-meklik (232a/07)

ö.-meler (232a/09), (233a/17)

ö.-mezler (231b/13)

[= 8]

öğred-: Öğretmek.

ö.-e (208b/11)

[= 1]

öğren-: Öğrenmek.

ö.-elerdi (154b/06)

ö.-em (160a/04)

ö.-medüñ (210b/11)

ö.-mege (230a/04)

[= 4]

öğret-: Öğretmek.

ö. (159b/17), (205b/02)

ö.-di (126b/07), (135a/01), (146a/14)

ö.-kim (205b/05)

ö.-mişdür (238b/06)

[= 7]

ögül-: Övülmek.

ö.-müşsin (233a/06)

[= 1]

öğüret-: bk. öğret-.

ö.-di (203b/03)

[= 1]

öğüt: Öğüt, nasihat.

ö. + dür (147b/05)

ö. + etdi (159b/11)

[= 2]

öğütlen-: Öğütlenmek. Birisine bir şeyi yapım veya

yapımına konusunda teklif ve tavsiyelerde

bulunmak.

ö.-e (120a/12)

[= 1]

öksüz: Annesi ölen kimse.

ö. (227b/05)

ö. + bulmadı (134b/02)

ö. + kıldı (134b/07)

ö. + ler (138a/03)

ö. + üni (137b/09), (137b/12)

[= 6]

öksüzlük: Öksüz kalan kimse.

ö. + ün (137b/10)

[= 1]

öl-: Ölmek.

ö.-di (145b/11), (146a/10), (173a/11),

(186a/17), (211b/07)

ö.-diler (134b/03), (224a/01)

ö.-dügüzden (167a/14)

ö.-dünüz (166b/04), (167a/09)

ö.-en (171b/12)

ö.-mek (123a/15)

ö.-meyeler (171a/06)

ö.-müş (212a/14), (212b/12)

ö.-müşdi (178a/06)

ö.-seler (225a/12)

ö.-sünler (223b/15)

ö.-üb (157b/13), (224a/02)

ö.-ünce (166b/07)

ö.-üpdürür (223a/03)

ö.-ür (171b/12), (237a/06)

ö.-ürdi (173a/04), (173b/12)

ö.-ürsin (235b/17)

[= 27]

öldür-: Öldürmek.

ö.-di (193a/06)

ö.-diler (121b/07), (127a/17), (173b/16),

(223b/16)

ö.-e (122b/10)

ö.-eler (192b/06)

ö.-elüm (223b/13)

ö.-en (197a/16)

ö.-endür (127b/17), (128a/03)

ö.-ün (229b/08)

ö.-ür (152a/09), (171b/04)

[= 14]

öleyat-: < Az kalsın ölüyordu, ölüme az kala.

ö.-a (121a/06)

[= 1]

ölü: Ölü.

ö. (223a/06)

ö. + leri (157b/10)

ö. + lerimizi (166b/14)

ö. + yi (177b/05), (192a/06), (223a/08)

[= 6]

ölüm: Ölüm.

ö. (120b/06), (165a/11), (207a/01),

(235b/04), (235b/05), (235b/06)

ö. + acısın (123a/14)

ö. + den (171a/06), (171a/08), (204b/15)

ö. + dür (196b/14)

ö. + leridür (196b/15)

ö. + şerbetin (181b/06)

ö. + üm (152b/08)

ö. + vaqtinde (160a/14)

[= 15]

‘ömer: *bk.* ‘ömer rağıya’l-lāhu ‘anh.

a. (150a/06), (150a/08), (150a/09),

(150b/16), (169b/11), (178b/01), (178b/04),

(181b/16), (202b/05), (202b/06), (213a/15),

(213b/01), (234a/06), (234a/10), (234a/16),

(234a/17)

a. + dür (143a/09), (170a/03)

a. + i (178b/03), (178b/04), (213a/17)

a. + üñ (213a/11)

[= 22]

‘ömer ibn-i abd’ülziz: Emevi halifesi.

a. (130a/08)

[= 1]

‘ömer ibn-i el-ḥaṭṭāb: Hz. Ömer’in çocuğu.

a. + a (234a/06)

[= 1]

‘ömer ibn-i ḥaṭṭāb: *bk.* ‘ömer ibn-i el-ḥaṭṭāb.

a. (138a/02)

a. + dankim (137b/13)

+ uñ (174a/10)

[= 3]

‘ömr: < Ar. Hayat, yaşam süresi.

a. + i (144a/01), (225b/02)

a. + in (128a/13), (151b/05)

a. + inde (144a/17)

a. + inden (151b/06)

a. + ini (124a/07)

a. + lerini (151b/05)

a. + üm (186a/10)

a. + üni (207a/17)

[= 10]

‘ömrülü: < Ar. + Tr. Hayatı olan.

a. (151b/07)

[= 1]

ön: *bk.* ön.

ö. (136b/08)

ö. + ine (130a/03), (136b/17)

ö. + inüñ (149b/09)

ö. + üñüz (158a/11)

ö. + ündedür (149b/09)

[= 6]

ön: Ön. 1. İleride bulunan. 2. Önce olan, önce gelen, ilk.

ö. + din (148b/13), (173b/08), (231a/12)

ö. + inde (230b/06)

ö. + ine (135a/08), (228a/01)

ö. + ünden (193a/01)

ö. + üne (168a/11), (227b/08), (230a/06)

[= 10]

öngülik: 1. İmtina etmek, çekinmek, geri durmak, sakınmak. 2. Öncülük, önderlik.

ö. + éderlerdi (238a/03)
[= 1]
öp-: Öpmek.
ö.-di (119b/01), (136a/03), (136b/16),
(227b/17), (228b/10)
[= 5]
ört-: Örtmek, kapatmak, gizlemek.
ö.-diler (145a/13)
ö.-e (198b/11)
ö.-er (168b/13)
ö.-erlerdi (184a/11)
ö.-mek (182a/15)
ö.-se (126a/17), (128b/01)
ö.-üñ (145a/12)
[= 8]
örtü: Gizlemek, kapamak, örtmek için kullanılan bez parçası.
ö. + sine (122b/11)
[= 1]
örtül-: Örtülmek.
ö.-e (171b/15)
[= 1]
örtülü: Gizlenmiş, örtülmüş olan.
ö. + dür (195a/15)
[= 1]
örümcek: Eklembacaklılardan genellikle sekiz bacaklı olan böcek türü.
ö. (238a/04)
[= 1]
öt-: Ötmek.
ö.-dügi (234b/12)
ö.-e (219a/04)

ö.-mesi (234b/14)
[= 3]
öte: Sonra, ileri.
ö. (165b/10), (185a/05)
[= 2]
ötü: Niyaz, dilek, rica, dua.
ö. + geçesi (150b/04)
[= 1]
ötürü: *bk.* ötürü.
ö. (161a/16), (235a/01), (238a/03)
[= 3]
ötürü: -den dolayı.
ö. (126b/08), (130a/04), (132b/12),
(144a/04), (148b/16), (149a/01), (149a/04),
(149a/06), (149a/07), (149a/09), (163b/01),
(164a/11), (164b/16), (166a/13), (171a/03),
(171a/03), (171a/14), (174b/11), (177b/15),
(182a/02), (186b/02), (194a/09), (194a/12),
(204a/09), (220b/03), (226a/08), (227b/02),
(227b/11), (234a/08), (237b/09), (237b/17)
ö. + dür (144a/03), (151b/11), (174b/06)
[= 34]
öyle: Ona benzer.
ö. (183a/17)
[= 1]
öz: Zât, kendi.
ö. + i (228b/09)
ö. + ü (125a/04)
ö. + üni (178a/15)
[= 3]

-P-

pādişāh: <Far. (Hüküm sâhibi olan, hükmeden anlamında) Allah.

p. (140a/13), (143b/13), (154a/03),
(173a/12), (173a/13), (206a/15), (209a/03),
(227b/10), (231b/13)

p. + a (164a/04), (212a/05)

p. + dan (215b/03)

p. + dı (228a/01)

p. + dur (227b/04)

p. + ı (212a/09), (218a/10), (219b/10),
(230b/14)

p. + ıdur (216b/05)

p. + ıla (213a/02)

p. + ım (231b/12), (232b/12)

p. + ımı (232a/04), (232a/08)

p. + ımız (233a/10)

p. + ımız (232a/07), (233b/04)

p. + ın (220a/08)

p. + ıı (220a/13)

p. + ına (211b/05)

p. + ını (203b/05)

p. + kılam (220a/05)

p. + kim (135a/10)

p. + lar (211b/05), (212a/08)

p. + oldı (140a/07)

p. + uı (211a/17)

[= 37]

pādişāhlıg: *bk.* pādişāhlık.

p. + ı (153a/04), (210a/09)

p. + ından (153a/05), (153a/12)

[= 4]

pādişāhlık: <Far. + Tr. Padişahlık.

p. (134a/12)

p. + kılmış (153a/13)

p. + vèrmegi (219b/11)

[= 3]

pāk: <Far. 1. Hâlis, saf. 2. Mübârek, kusursuz, günahsız.

p. (158a/12), (220b/14)

[= 2]

pākılg: *bk.* pākılık.

p. + ına (222a/01)

p. + umuzı (220b/17)

[= 2]

pākılık: <Far. + Tr. Temizlik.

p. (210b/16)

[= 1]

pākılg: *bk.* pākılık.

p. + una (222a/01)

[= 1]

paltā: *bk.* balta.

p. + yıla (212a/07)

[= 1]

pamuğ: Pamuk.

p. + unı (198a/11)

[= 1]

panbuğ: *bk.* pamuğ.

p. + a (164b/15)

p. + ı (165a/03)

[= 2]

panbuğ: *bk.* pamuğ.

p. + a (225b/10)

p. + ı (225b/11)

[= 2]

panbuk: *bk.* pamuğ.

p. (164b/13)

[= 1]

panpuk: *bk.* pamuğ.

p. (165a/01)

[= 1]

pāre: <Far. Parça.

p. (144b/10), (168b/12), (176a/05),
(193a/04), (212a/06), (212a/07), (223b/05),
(240a/16), (240b/03)

p. + pāre (212a/07)

[= 10]

pāsīpān: <Far. Gözetin, koruyan, bekçi.

p. + ı (200b/06)

[= 1]

pāsubānlık: <Far. + Tr. Bekçilik.

p. + êtdi (200b/05)

[= 1]

pāyān: <Far. Son, bitiş, nihayet.

p. + ı (140a/05)

[= 1]

pāyendānsuz: <Far. + Tr. Sürekli olmayan, geçici,

fani.

p. (229b/02), (229b/03)

[= 2]

perde: <Far. Engel, mâni.

p. (184a/05)

p. + ola (203b/08)

p. + olmaz (197a/02), (197a/02)

[= 4]

pertev: <Far. Işık.

p. + indendür (211a/07)

[= 1]

pes: <Far. Şu halde, öyleyse, imdi.

p. (119b/02), (119b/08), (120a/06),
(120a/15), (120b/09), (120b/13), (120b/15),
(121a/03), (121a/13), (121b/03), (121b/09),
(122b/03), (122b/10), (122b/13), (123a/01),
(123b/05), (125a/06), (125b/02), (126b/07),
(127a/14), (127b/06), (127b/08), (127b/10),
(128a/11), (128b/05), (128b/10), (128b/11),
(129b/06), (129b/16), (130a/16), (130b/02),
(130b/05), (130b/09), (130b/11), (131a/04),
(131a/16), (131b/01), (131b/07), (132a/05),
(132a/08), (132b/01), (132b/02), (132b/06),
(133a/02), (133a/05), (133a/06), (133b/05),
(133b/08), (133b/10), (133b/17), (134a/01),
(134a/02), (134a/03), (134a/04), (134a/07),
(134a/13), (134b/04), (134b/11), (134b/15),
(135a/01), (135a/08), (135a/16), (135b/01),
(135b/06), (135b/14), (135b/17), (136a/02),
(136a/08), (136a/09), (136a/12), (136a/15),
(136b/01), (136b/02), (136b/03), (136b/06),
(136b/08), (136b/09), (136b/10), (136b/13),
(136b/14), (136b/15), (136b/17), (137a/01),
(137a/06), (137a/12), (137a/15), (137a/17),
(137b/06), (137b/17), (137b/17), (139a/06),
(139b/05), (141a/03), (141a/14), (143a/07),
(143a/10), (143b/05), (143b/12), (144a/07),
(144b/01), (144b/15), (145a/04), (145a/05),
(145a/11), (145a/13), (145a/13), (145b/03),
(145b/04), (145b/11), (145b/12), (145b/15),
(146a/01), (146a/03), (146b/09), (146b/10),
(146b/11), (146b/13), (147a/03), (147a/08),

(147a/12), (147b/10), (148a/04), (148a/05),
(149a/06), (149b/01), (150a/05), (150a/07),
(150a/08), (150b/04), (151b/07), (151b/15),
(152a/01), (152a/04), (152a/11), (152b/09),
(152b/17), (153a/03), (154a/12), (155a/06),
(157b/04), (158a/01), (158a/04), (158a/16),
(159b/17), (160a/02), (160a/04), (161b/10),
(161b/14), (161b/16), (162a/01), (162b/02),
(162b/03), (162b/04), (162b/06), (162b/14),
(164a/02), (164a/04), (164b/01), (164b/17),
(165a/04), (165a/07), (165a/07), (165a/10),
(165b/11), (166a/10), (166a/11), (166a/12),
(166b/06), (166b/11), (166b/13), (166b/14),
(166b/15), (167b/10), (167b/15), (168a/03),
(168a/11), (169a/05), (169a/14), (169b/03),
(169b/15), (170b/08), (170b/09), (170b/11),
(170b/14), (171a/07), (171a/16), (171b/03),
(171b/13), (172a/14), (173a/10), (173a/16),
(174a/12), (174a/15), (174a/16), (175a/06),
(175a/08), (175a/08), (175a/13), (175b/09),
(176a/03), (176a/05), (176b/07), (176b/08),
(177a/13), (177a/16), (177a/17), (178a/04),
(178a/05), (178a/07), (178a/11), (178b/12),
(178b/16), (179a/08), (179b/15), (180a/15),
(180b/03), (180b/13), (181a/16), (181b/02),
(181b/04), (181b/17), (182a/01), (182a/02),
(182b/03), (182b/04), (182b/10), (182b/13),
(182b/14), (183a/11), (183a/13), (183a/14),
(183b/06), (183b/17), (184a/03), (184a/07),
(184a/09), (184a/16), (184b/14), (185a/11),
(187b/14), (188a/08), (188a/17), (188b/02),
(188b/12), (189a/14), (189b/05), (189b/14),

(191a/03), (191a/14), (191a/16), (191b/12),
(191b/17), (192a/04), (192a/08), (192b/02),
(192b/05), (192b/07), (192b/11), (192b/12),
(192b/14), (193a/15), (193b/01), (194a/08),
(194b/05), (195a/01), (195b/09), (196a/14),
(196b/12), (197b/06), (197b/08), (198a/16),
(198a/17), (198b/06), (198b/11), (199a/12),
(199b/02), (200a/03), (200a/15), (200b/12),
(201a/04), (201a/11), (201a/14), (201b/01),
(201b/02), (201b/04), (201b/07), (201b/08),
(201b/08), (201b/10), (201b/12), (202a/05),
(202a/08), (202b/15), (203b/02), (203b/02),
(203b/05), (203b/13), (204a/06), (204a/07),
(204a/10), (204a/12), (204b/02), (204b/15),
(204b/17), (205a/12), (205a/12), (205a/13),
(205a/17), (205b/03), (205b/08), (205b/10),
(207a/06), (207a/15), (208a/06), (208a/09),
(208a/13), (208b/13), (209a/08), (210b/03),
(210b/06), (211a/13), (212a/05), (212b/05),
(212b/10), (213a/09), (213b/15), (214a/03),
(214a/08), (214a/11), (215b/02), (216a/06),
(216a/09), (216a/11), (217b/12), (217b/13),
(218a/01), (218a/04), (218a/12), (218b/04),
(219a/09), (219a/11), (219b/05), (219b/06),
(220a/09), (222a/12), (222a/14), (223b/16),
(224a/06), (224a/08), (226b/12), (227b/14),
(227b/15), (229a/11), (229a/16), (229b/15),
(238b/15)

[= 356]

pêş: *bk. bêş.*

p. (192a/10)

[= 1]

peşmân: <Far. Yaptığına üzüлüp hayıflanana, esef eden, nâdim.

p. + olusar (120a/10)

[= 1]

peygamber: <Far. İnsanlara Tanrı'nın buyruklarını bildiren, onları Tanrı yoluna, dine çağırana kimse, nebî, yalavaç, elçi.

p. (119b/10), (119b/13), (119b/16),
(123a/08), (123a/08), (138b/07), (139b/10),
(139b/11), (139b/12), (139b/14), (141b/09),
(147b/13), (149a/13), (151b/14), (152a/07),
(155b/01), (155b/05), (163b/17), (166a/15),
(168b/15), (169b/17), (176a/05), (180b/12),
(180b/13), (180b/14), (184a/10), (184a/13),
(184a/15), (192a/02), (193a/13), (205b/02),
(211a/01), (222b/05), (224a/13), (224a/14),
(224b/03), (224b/05), (224b/09), (232a/15),
(232b/01), (232b/10), (233a/05)
p. + den (191a/11), (225b/03)
p. + dür (123a/06), (225b/01), (238b/07)
p. + e (130a/04), (144b/11), (144b/13),
(146a/12), (149a/07), (149a/15), (151b/04),
(180b/12), (189b/02), (202a/13), (213b/14),
(213b/17), (217a/15)
p. + i (127a/06), (139b/09), (183b/09),
(224b/09)
p. + idür (192b/01)
p. + imüz (183a/11), (232b/05)
p. + inç (188a/11)
p. + ler (119b/07), (120a/08), (201a/05),
(210b/17), (224b/07)
p. + lerünç (139a/10)

p. + lerünç (237b/05)

p. + sin (146a/09)

p. + ünç (127a/08), (127b/17), (156b/05),
(213b/15), (238b/07)

[= 81]

peygamberliğ: *bk.* peygamberlik.

p. + a (191b/15), (197b/01), (224b/04)

p. + ina (155b/08), (155b/09)

p. + ını (155b/02), (183a/11)

p. + uma (226a/04)

[= 8]

peygamberlik: <Far. + Tr. Peygamberlik.

p. (138a/09), (141b/15)

p. + dan (134b/17)

p. + nürıyla (138b/13)

[= 4]

pîr: <Far. İhtiyarlanmış, yaşlı kimse.

p. + iydi (145b/02)

[= 1]

piş-: Pişmek.

p. (223a/11)

[= 1]

pişür-: Pişirmek.

p.-ürdügümden (161a/13)

[= 1]

pu: *bk.* bu.

p. + lara (154b/09)

[= 1]

put: <Far. Eski dinlerde, kendisine tapınılan bir ilâhı veya ilâhların bâzı niteliklerini temsil etmek üzere yapılmış resim ve heykel.

p. (156a/12), (191b/11), (195b/09),
(211b/17)

p. + a tapıcılaruñ (187a/07)

p. + ı (195b/07), (211b/14)

p. + lar (212b/06), (212b/12), (213a/01)

p. + lardur (188b/11), (192a/16)

p. + ları (195a/02), (212a/14)

p. + larına (205a/06)

p. + laruñ (212a/01)

[= 16]

putperest: <Far. Puta tapan.

p. + ler (188b/11), (189a/11), (189a/13),
(191b/12)

p. + leri (189a/16)

[= 5]

-R-

rabb: <Ar. Cenâb-ı hak, Allah, Tanrı.

r. + im (237a/15)

r. + inden (174a/07)

r. + isidür (237a/03)

[= 3]

rabbe'l-âlemîn: <Ar. Alemlerin rabbi.

r. (222a/03)

[= 1]

rabbî: “Ey allahım”.

r. (133b/10), (134a/09), (134a/15),

(134a/17), (134b/01), (136b/05), (180a/04),

(237a/14)

[= 8]

rabbi ẓadd ẓalemî: <Ar. “Rabbi tahkik ettim”.

r. (236b/02)

[= 1]

rabbi tahkîk: <Ar. “Tanrı’nın sırrı”.

r. (236b/02)

[= 1]

rabbü'l-enâm: <Ar. Yaratılmışların efendisi,
yaratan. Tanrı.

r. (239a/03), (239a/13)

[= 2]

rabbü'l-melâ’iketü: <Ar. Meleklerin efendisi.

r. (237a/02)

[= 1]

rabîa’: bk. rabîa’ bin şabîh

r. (209b/09)

[= 1]

rabîa’ bin şabîh: Rebî bin Sabih. Hadis alimi.

r. (159b/09)

[= 1]

râci’: <Ar. Yönelen, rücu eden.

r. + ola (160a/06), (160a/07), (187a/14)

r. + olur (188a/17)

[= 4]

rağbet: <Ar. İstek, arzu.

r. + édeler (156a/16)

r. + étgil (140b/09)

r. + kılgıl (140b/12)

r. + kılmayaydı (210b/04)

[= 4]

râhat: <Ar. Dinlendiren, yorgunluk vermeyen.

r. (120b/09), (121a/06), (199a/11)

r. + a (219a/11), (219a/12), (219a/17)

r. + ı nefsiçün (199a/12), (199a/13)

r. + olub (121a/04)

r. + oluj (198b/07)
[= 10]

rāhatlık: < Ar. + Tr. Sıkıntısı, kederi olmama durumu.
r. (125b/11), (172a/08), (178b/15)
[= 3]

rāhel: < Ar. Rahīl. Göçen, gezgin, göçebe.
r. + ün (235b/02)
[= 1]

raḥīm: < Ar. “Ahirette mümin kullarına acıyan, merhamet eden” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın en güzel isimlerinden)dir.
r. (166a/10), (179b/10), (197b/07),
(203b/07), (203b/08), (203b/09), (203b/17),
(204a/06), (220a/02)
r. + sinj (235b/09)
r. + ü miştak (164a/01)
[= 11]

raḥīme: bk. raḥīm.
r. (229a/08)
[= 1]

raḥle: < Ar. Okuma ve yazma işlemi için açılır kapanır tahta masa.
r. (227b/08)
[= 1]

raḥm: < Ar. Döl yatağı.
r. + inden (123a/12)
[= 1]

raḥmān: < Ar. Merhamet eden. Tanrı.
r. (120b/13), (138b/07), (164a/01),
(166a/10), (179b/09), (197b/05), (197b/07),
(202b/13), (203b/03), (203b/03), (203b/07),

(203b/07), (203b/08), (203b/17), (204a/07),
(204a/08), (205a/09), (205a/09)
r. + dur (122a/16)
[= 19]

raḥmānī: Tanrı ile ilgili.
r. (180a/04)
[= 1]

raḥmet: < Ar. Allah’ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.
r. (164a/02), (166a/12), (179b/12),
(185b/11), (200b/10), (203b/03), (219b/16),
(224b/11), (224b/11), (240b/06)
r. + buldı (128a/12)
r. + den (153b/12), (154a/08), (154a/13),
(164a/01), (166a/10)
r. + dür (138a/16)
r. + e (125a/17), (205a/09), (219a/16)
r. + edüb (128a/14)
r. + etdi (153b/16)
r. + etdüm (128a/10)
r. + etmedi (153b/17)
r. + eyle (232b/12)
r. + i (154a/10), (154a/12), (224b/13),
(233a/01)
r. + ile (230b/13)
r. + imi (154a/11)
r. + in (153b/08)
r. + inden (150b/12), (154a/06), (202b/15)
r. + kııl (232b/14), (232b/17), (232b/17)
r. + kılıcısın (133b/14)
r. + kim (154a/07)
r. + kösin (219a/02)

r. + üñ (154a/14)

r. + üñe (233b/07)

r. + üñi (233b/09)

[= 44]

rahmetu'l-lāhi 'aleyh: <Ar. "Allah'ın rahmeti üzerine olsun" manasında kullanılan söz.

r. (207a/04), (227a/12)

[= 2]

raht: <Far. Yola çıkılan eşya, elbise, süs, giysi.

r. + in (196a/14)

[= 1]

ramazān: *bk.* ramazān.

r. + ayınıñ (149b/03)

[= 1]

ramazān: <Ar. Şaban ile şevval ayları arasında kalan ve islamiyette otuz gün oruç tutulma şartı olan ay.

r. + ayı (189b/11)

r. + ayın (148a/12)

r. + ayınıñ (181a/13)

r. + ayınıñ (149b/02), (149b/05),

(149b/06), (149b/08), (149b/14), (149b/15),

(150a/08), (150a/12), (150a/16), (150b/03),

(150b/07), (150b/17)

r. + uñ (150a/05)

[= 16]

rasīde: <Ar. Reşit olma, raşit.

r. + olsa (142b/01)

r. + olunca (142a/17)

[= 2]

rāst: <Far. Doğru, müstakim.

r. (142a/10)

[= 1]

ravza: <Ar. Cennet.

r. + da (234a/15)

[= 1]

rāyigān: <Far. 1. Beleş, bedeva. 2. Çok fazla.

r. (220a/14)

[= 1]

rāzi: <Ar. Kabul eden, rızâ gösteren.

r. (120b/05), (120b/05), (122a/07),

(132a/06), (138a/02), (228b/17)

r. + degülem (199b/17)

r. + dur (120b/10)

r. + ola (132a/08), (165a/11), (224b/08)

r. + olasin (133a/17), (133b/01), (133b/07)

r. + oldı (130a/16)

r. + oldum (128a/07), (133b/08), (133b/10)

r. + olduñmı (133b/10)

r. + olmadı (130a/06), (223b/05), (229a/09)

r. + olmazdı (131b/16)

r. + olmazısa (224b/08)

r. + olmuş (120b/03)

[= 25]

rāzık: <Ar. Rızık veren (Allah).

r. + dur (212b/12)

r. + ıdur (216b/06)

[= 2]

raziya'l-lāhu: *bk.* raziya'l-lāhu 'anh.

r. (234a/05), (234a/12), (234a/15)

[= 3]

raziya'l-lāhu 'anh: <Ar. "Allah ondan razı olsun" anlamında kullanılan söz.

r. (234a/02), (237b/09)

[= 2]

raziya'l-lāhu 'anhā: *bk.* raziya'l-lāhu 'anh.
 r. (145a/02), (151a/17), (159b/12),
 (177a/14)

[= 4]

raziya'l-lāhu 'anhu: *bk.* raziya'l-lāhu 'anh.
 r. (130b/15), (169a/12), (234a/06),
 (234a/10), (234a/15), (234a/16), (239b/01)

[= 7]

raẓvānu'l-lāhu: *bk.* raziya'l-lāhu 'anh.
 r. + te'ālā (202b/08)

[= 1]

reaytü'l-yevme: < Ar. "Bugün gördüm".
 r. (237a/13)

[= 1]

redd: < Ar. Kabul etmemek.
 r. + étmege (187a/07)
 r. + èyledi (189a/14), (189a/14), (189a/15),
 (189a/16), (189a/16)

[= 6]

refref: < Ar. Miraç gecesi Hz. Muhammed'in bindiği
 binek hayvanın adı.
 r. + i (137a/10)

[= 1]

rek'at: < Ar. Namazda kıyam.
 r. (189b/12), (223a/05), (239b/05),
 (240a/06)
 r. + da (174a/11), (174a/11), (239b/05)

[= 7]

renc: < Far. Ağrı, sızi.
 r. (123a/09), (197b/12)
 r. + i (173a/13)

r. + in (123a/10)
 r. + inden (175b/13)
 r. + ini (141b/05)
 r. + ümi (214a/13)

[= 7]

reng: < Far. Renk.
 r. + i (127b/02)

[= 1]

resül: < Ar. Peygamber, nebi.
 r. (119b/02), (119b/05), (121b/12),
 (122b/10), (122b/14), (123a/01), (124a/15),
 (127a/01), (127b/15), (127b/16), (128a/01),
 (128a/05), (128a/07), (128b/11), (129a/03),
 (129a/13), (130a/05), (130a/07), (130a/17),
 (130b/01), (130b/02), (131b/08), (131b/09),
 (132a/08), (132a/16), (132b/03), (132b/11),
 (132b/12), (132b/15), (133a/05), (133a/07),
 (133b/12), (133b/17), (134a/02), (134a/04),
 (134a/10), (134b/07), (134b/07), (134b/16),
 (135a/06), (135a/17), (137a/02), (138a/14),
 (138b/01), (139a/03), (139a/07), (141a/02),
 (141a/04), (141a/09), (142a/16), (144a/11),
 (144b/14), (145a/04), (145a/11), (145a/14),
 (145b/05), (145b/08), (145b/12), (145b/15),
 (145b/17), (146a/02), (146a/06), (146a/07),
 (146a/11), (146a/17), (147a/09), (147a/09),
 (147a/14), (147b/16), (148a/11), (149b/07),
 (149b/11), (149b/14), (149b/17), (150a/11),
 (150a/14), (150b/14), (151a/07), (151a/16),
 (151b/05), (151b/12), (151b/15), (151b/16),
 (152a/01), (152a/02), (152b/16), (155a/01),
 (159b/17), (160a/04), (160a/09), (160b/17),

(163b/15), (168a/10), (168b/01), (168b/09),
(169a/02), (170a/06), (172a/12), (174a/01),
(175b/14), (175b/16), (176a/01), (177a/14),
(177a/16), (177a/17), (177b/09), (177b/12),
(178a/05), (178a/09), (178a/11), (179b/03),
(180b/17), (181a/14), (181b/11), (181b/15),
(181b/17), (182a/02), (182a/03), (182a/04),
(182a/06), (182a/10), (182b/03), (182b/04),
(183a/01), (184a/01), (184a/03), (184a/14),
(184b/03), (184b/06), (184b/10), (184b/17),
(185a/16), (185b/07), (185b/12), (185b/13),
(185b/16), (186a/01), (186a/04), (186a/11),
(186b/02), (186b/05), (186b/07), (187b/11),
(188a/17), (188b/02), (190b/03), (190b/06),
(191b/12), (192b/08), (192b/09), (192b/11),
(192b/12), (193a/01), (193a/03), (193a/06),
(193a/11), (193a/15), (195a/03), (201a/09),
(203b/10), (204a/13), (204a/16), (204b/13),
(205a/16), (213b/11), (214a/03), (214a/05),
(214a/12), (214a/13), (214b/06), (214b/07),
(214b/10), (217b/07), (217b/10), (217b/14),
(234a/14), (238b/17)
r. + den (124a/15), (126a/01), (132b/10),
(132b/13), (132b/14), (132b/17), (137b/14),
(149b/17), (150a/15), (151a/14), (177a/02),
(187a/08), (211a/12), (217b/03), (217b/11)
r. + denkim (133b/09), (137b/11),
(158a/11), (159a/05), (166b/17), (168b/05),
(168b/11), (168b/13), (178b/07)
r. + dür (179a/13)
r. + e (130a/15), (135a/07), (135a/08),
(138a/13), (141b/04), (145b/11), (149b/13),

(159b/16), (160a/04), (168a/12), (168b/08),
(178a/01), (180a/13), (180a/15), (180b/04),
(182a/08), (183b/10), (184b/14), (186a/04),
(187a/04), (214a/07), (214b/12)
r. + i (124a/10), (127b/16), (128a/02),
(133b/02), (135b/01), (135b/01), (137a/05),
(139a/08), (145a/05), (145a/13), (145b/01),
(151b/01), (153a/08), (154b/04), (157a/08),
(182a/04), (183a/13), (184a/05), (185a/11)
r. + ile (150a/17), (178a/02), (184a/05),
(186a/15), (186b/06)
r. + in (132b/14)
r. + indenkim (122a/13), (128a/05),
(151a/03)
r. + ine (188b/13)
r. + ini (146b/05)
r. + isin (145b/14)
r. + ivün (182b/06)
r. + üñ (130a/13), (134a/05), (137a/03),
(139a/01), (146a/01), (146a/04), (146b/10),
(153a/10), (168a/11), (170b/01), (170b/03),
(183a/01), (183a/03), (183a/04), (184a/14),
(192b/17)
[= 272]

resûla'l-lâh: < Ar. Allah'ın gönderdiği peygamber.

Hazret-i Muhammed'in bir ismi.

r. (119b/01), (119b/04), (119b/06),
(122b/17), (130a/17), (133a/04), (134a/11),
(151a/15), (169b/17), (177a/15), (177a/16),
(178a/10), (184a/02), (186a/16), (186b/03),
(186b/07), (188a/06), (188b/01), (191b/13),
(194b/05), (194b/10), (217b/13)

r. + a (214b/09)
[= 23]

resūla'l-lāhi: *bk.* resūla'l-lāh.
r. (178b/10), (184a/09), (217b/04)
[= 3]

resūlu'l-lāh: *bk.* resūla'l-lāh.
r. (139a/05)
[= 1]

revā: <Far. Lâyık, uygun, yerinde, münasip.
r. (208b/01), (240b/08)
r. + degildür (177a/15), (180a/05)
r. + éderem (179b/07)
r. + édeyin (216b/02)
r. + édicidir (206a/15)
r. + görmedikim (183b/01)
r. + kılgıl (229b/15)
r. + ola (211b/06), (212b/05)
[= 11]

revān: <Ar. Yollara düşmek.
r. + olmuş (199b/13)
[= 1]

re'y: <Ar. Oy
r. + iñle (150a/06)
[= 1]

reyhān: <Ar. Hoş koku, fesleğen kokusu.
r. + ıla (120b/09)
[= 1]

reyyān: <Ar. Suya doymuş.
r. (218a/14), (218b/01), (218b/02),
(218b/02), (218b/10), (219a/14)
r. + a (218a/10)
r. + un (218b/03)

r. + uñ (218a/16), (219a/06)
[= 10]

rızā: <Ar. Allah'ın kulun hâli ve yaptıkları
karşısında duyduğu hoşnutluk.
r. + dur (202b/11)
r. + sıçün (131a/12), (132a/05)
[= 3]

rızık: *bk.* rızık.
r. + bulurlar (160a/14)
r. + ları (235b/10)
[= 2]

rızık: <Ar. Allah tarafından herkese takdir edilen
nîmet.
r. (197a/13), (240b/06)
r. + ı kazanmak (123a/14)
r. + iñ (179b/14)
r. + ını (147b/09)
r. + uñ (179b/10)
r. + uñı (179b/10)
r. + véricidür (213a/04)
r. + vèrmekiçün (203a/10)
r. + vèrür (187b/17)
[= 10]

rızvanu'l-lāhī 'aleyhi mecma'ın: <Ar. "Tanrı'nın
rızası onların üzerinde olsun".
r. (170a/04)
[= 1]

ricā: <Ar. Dilek, istek.
r. + oluna (236b/07)
[= 1]

rikkat: <Ar. Zariflik, incelik.
r. + édüb (228b/07)

[= 1]

risāle: < Ar. Minik kitap.

r. + i şerīfe (233b/17)

[= 1]

rivāyet: < Ar. Halk arasında söylenen söylenti.

r. (129a/07), (130a/08), (139b/04),
(144b/10), (152a/02), (158a/10), (159b/05),
(165b/15), (166b/04), (175a/10), (177a/14),
(177b/11), (179a/07), (183a/02), (186a/10),
(186a/14), (186b/03), (186b/05), (186b/08),
(187a/07), (190b/06), (193a/04), (193a/04),
(193a/12), (204a/13), (204b/01), (214b/12),
(217b/09), (217b/16), (218a/05), (239b/01)
r. + de (120a/08), (122a/14), (122b/02),
(134b/01), (137a/02), (141a/11), (144a/13),
(146a/01), (147b/13), (149a/09), (153b/04),
(153b/09), (154a/06), (169a/09), (173a/13),
(181b/17), (188a/17), (193a/06), (193a/09)
r. + dir (168b/05), (179a/10), (182a/17),
(184b/10)
r. + dür (125b/17), (126a/10), (138a/07),
(140b/14), (140b/17), (141a/01), (141a/06),
(144a/11), (148b/11), (149a/13), (156b/06),
(158a/14), (159a/05), (165b/15), (168a/06),
(168a/07), (169a/17), (173a/17), (174a/10),
(178a/08), (180b/11), (217a/13), (217b/11)
r. + eder (126a/01), (155b/17), (162a/06),
(168a/10), (173b/03), (183b/16)
r. + etdi (181b/13)
r. + i (159a/16), (175b/17), (188a/15)

r. + inde (135a/02), (135a/03), (135a/16),
(140a/17), (140b/02), (140b/07), (149b/06),
(159a/09), (168b/04), (172b/07), (173b/07)
r. + ine (175a/11)
r. + kıldı (127b/15), (128a/05), (151a/17),
(168b/11), (168b/13), (169b/16), (184a/11)
r. + kıldıkim (134b/08)
r. + kıldı (122a/13), (132a/13), (133b/01),
(133b/08), (134a/09), (135a/06), (137b/11),
(137b/13), (139b/02), (141b/03), (142a/16),
(144b/12), (146b/06), (148a/02), (150b/13),
(151a/03), (153a/05), (156b/08), (160b/16),
(166b/17), (168a/05), (177a/02), (190b/02)
r. + kıldıkim (121a/12), (127a/01),
(130b/14), (138a/06), (147a/09), (151a/07),
(151a/14), (151b/04), (159b/16)
r. + kılmur (168b/07)
r. + kılmur (120b/07), (124a/14), (131b/02),
(149b/17), (150a/05), (178b/07), (191a/11),
(217a/11), (217b/03)
r. + olundu (151b/12)
[= 150]
riyā: < Ar. İki yüzlülük.
r. (197b/15)
r. + yla (177a/06), (177a/11), (177b/06)
[= 4]
riyāsuz: < Ar. + Tr. İki yüzlü olmayan.
r. (195b/09)
[= 1]
rubā'ī: < Ar. Dörtlük.
r. (195a/17), (199a/17)
[= 2]

rudde rākiben ve muḥammede rudd aliyye ve ettehāze

‘indi bedāyi: <Far. Metinde geçen şiir. “Ya rabbi, Muhammed’i bulmak için bir suvari gönder ve onu bana geri ver”.

r. (136b/05)

[= 1]

rūḥ: <Ar. Canlılara hayat gücü veren.

r. (153b/02), (206b/10), (206b/13)

r. + ı (206b/09)

r. + ıdur (120b/15)

r. + ina (120a/03), (239a/03), (239a/15),
(239a/16)

r. + uḥ (237a/03)

[= 10]

rūḥu’l-emīn: <Ar. Cebrail için söylenen tabir.

r. (200b/15), (201a/01)

[= 2]

rūḥu’l-ḳuds: <Ar. Kur’an’da Cebrail için kullanılan tabir.

r. (200b/14)

[= 1]

rūḥu’l-ḳudūs: *bk.* rūḥu’l-ḳudūs.

r. (200b/16)

[= 1]

rūḥu’l-lāh: <Ar. Hz. İsa için kullanılan tabir.

r. (200b/15), (200b/17)

[= 2]

ruḥūbet: <Ar. Su buharı.

r. (202a/06)

r. + iyle (203b/14)

[= 2]

rūzī: <Far. Rızık, azık.

r. (131b/15)

r. + ıl (168b/07)

r. + ılı (141a/10), (166a/17), (172b/01),
(172b/02), (172b/02), (172b/03)

r. + ılıam (239a/11)

r. + ıldı (131a/05), (152b/15), (203a/16),
(215a/01)

r. + ıldıki (153a/03)

r. + ıldumkim (151b/09)

r. + ıldıuḥ (231a/03)

r. + ılmak (174a/07), (179b/15), (182a/15)

r. + ılır (154a/13), (177b/15)

r. + n koyalardı (154b/05)

[= 22]

rūzīgār: <Far. Rüzgar.

r. (169a/09), (230b/02)

[= 2]

rūkn: *bk.* rükū’.

r. + ı (202b/10)

[= 1]

rükū’: <Ar. Eğilme, saygıyla yönelme.

r. + ın (177a/08)

[= 1]

rūkūn: *bk.* rükū’.

r. + ı islāma (202b/09)

[= 1]

rūsvāy: <Far. Rezil, kepaze.

r. (235b/05)

r. + ılıası (145a/15)

[= 2]

-S-

sa'âdet: < Ar. Mutluluk, bahtiyarlık.

s. (120a/12), (166a/02), (176a/04),

(214b/17)

s. + ler (215a/01)

[= 5]

sa'âdetsüz: < Ar. + Tr. Mutsuzluk.

s. (216a/02)

[= 1]

sâ'at: < Ar. Saat.

s. (122b/15), (222b/04), (222b/09),

(225a/12), (228b/13)

s. + de (213a/15)

s. + den (121a/14), (227a/04)

s. + i (150b/11)

s. + kim (198b/08)

[= 10]

şabâh: < Ar. Gün başlangıcı.

s. (151a/05), (153b/12), (160b/08)

s. + a (190b/08)

s. + namâzınun (239b/15)

[= 5]

şabır: *bk.* şabr.

s. (172b/01)

s. + çylen (237b/06)

[= 2]

şâbit: < Ar. 1. Kesin bir delil veya tecrübe ile zan ve

şüpheden kurtarılıp gerçekliği, doğruluğu ortaya

konmuş, ispatlanmış olan. 2. Sürekli olarak hep aynı

durumda, aynı değerde kalan, değişmeyen.

s. (237b/02)

s. + dür (210a/05)

[= 2]

sabr: *bk.* şabr.

s. + ı (164b/11)

[= 1]

şabr: < Ar. Kötü olaylar karşısında şikâyet etmeden,

sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme.

s. + a (125a/17)

s. + ı karar (239b/17)

[= 2]

sac: *bk.* şaç.

s. (214a/09), (214a/17)

s. + ı (214a/03)

s. + ı bitdi (222b/09)

s. + ından (147a/07), (147b/03)

s. + ları (123b/03)

s. + vèrdi (222b/11)

[= 8]

sac-: *bk.* şaç-.

s.-arlardı (218b/15)

s.-ular (218b/15)

[= 2]

sacsuz: Saçı olmayan.

s. + a (222b/10)

[= 1]

şaç: *bk.* şaç.

s. + ı (147a/08)

s. + ırja (193b/16)

s. + ından (213b/16)

s. + ını (152b/04)

s. + ıyla (152b/04)

s. + umıla (152b/02)

[= 6]

şaç: Baş (koruyan) uzun kıllar.

s. + ından (184b/08)
[= 1]

saç-: *bk.* saç-.

s. (154a/12)
s.-alar (219a/05)
s.-asın (198a/12)
s.-u (198a/12), (219a/05)
[= 5]

şaç-: Saçmak, savurmak.

s.-ar (154a/12)
s.-arlar (153b/08)
[= 2]

şad: Arap alfabesinde on dördüncü harf.

s. (209b/17), (210a/06)
[= 2]

şād: Sād Suresi.

s. + a (241a/02)
[= 1]

sa'd: *bk.* sa'd bin ebī vaḳḳāş

s. (159b/06), (181b/16)
[= 2]

şadaka: < Ar. Karşılık beklenmeden sâdece Allah rızâsı için fakirlere verilen para, mal.

s. (159b/06), (161a/01), (165a/09),
(167a/03)
s. + êdersez (159b/15)
s. + êtdi (159b/14)
s. + êtse (126a/05)
s. + kııurdı (225b/08)
s. + sı (129a/02)
s. + vërmiş (177b/02), (177b/03)
s. + vërmişçe (126a/02)

s. + ya (129a/05)
[= 13]

sa'dan: < Ar. Maymun.

s. (125a/05)
[= 1]

sa'd bin ebī vaḳḳāş: Aşere-i Mübeşşere'den olan sahabi ve kumandan.

s. (159b/05)
[= 1]

şādık: < Ar. Sadakati ve vefasını gösteren kimse.

s. + dan (239b/01)
[= 1]

şadır: < Ar. Göğüs, sine.

s. + olmuşdur (206a/01)
s. + olur (232a/11)
[= 2]

şadr: *bk.* şadır.

s. + ına (128a/14), (219a/14), (220a/03),
(220a/07), (220b/16)
[= 5]

şaf: < Ar. Yan yana sıraya dizilmek.

s. (194b/12), (219a/01), (219a/01)
s. + bağlayub (218b/11)
[= 4]

şafâ: < Ar. Huzur, gönül neşeliliği.

s. (182b/03), (194b/13), (238b/11)
s. + sı (201a/16)
s. + yı (198b/12)
[= 5]

şafra: < Ar. Tadı acı olan yeşil renkte sıvı.

s. + yı (168a/14)
[= 1]

sağ-: *bk.* sağ-.

s.-arları (127a/13)

[= 1]

şag: Sağ. Solun karşıtı.

s. (179a/06)

s. + eline (141a/12)

s. + iken (142b/16)

s. + kılmadum (168a/09)

s. + kıılır (192a/06)

[= 5]

şag: Sağmak.

s.-ardı (238a/16)

[= 2]

sağı: Gübre.

s. + dan (210b/03)

s. + sı (210b/06), (210b/07)

[= 3]

şagıl-: Hastalıktan kurtulmak, iyileşmek.

s.-dı (214b/06)

[= 1]

şagın-: Çözölmek, iyileşmek.

s.-mağıçün (226b/02)

[= 1]

sağış: *bk.* sağış.

s. + ı (230b/11)

s. + inca (189a/10)

s. + suz (186b/15)

[= 3]

sağış: < Ar. Sayı, adet, miktar, hesap.

s. (208b/11)

s. + ı (168b/16)

[= 2]

sağış-: Saymak.

s.-ılar (160b/15)

s.-ınca (132a/15), (160a/11), (170a/07),

(174a/02), (185a/09), (189a/02), (189a/04),

(189a/07), (189a/13)

[= 10]

sağışla-: Hesaplamak.

s.-ya (170b/16)

[= 1]

sağılık: Hasta durumda olmama, sıhhatli olma, esenlik.

s. (165a/12), (168b/14)

s. + dan (168a/04)

s. + dileyedüm (151b/01)

s. + vèrdi (152b/15)

[= 5]

şagu: Nişastalı madde, hint irmiği.

s. + şagardı (238a/16)

[= 1]

şahāb: *bk.* şahābe.

s. + lerdür (179a/13)

s. + leri (183b/09)

[= 2]

şahābe: < Ar. Hz. Muhammed'in sohbet meclisinde bulunanlar, sahabiler.

s. (151b/17), (181b/15)

s. + ler (137b/08), (149a/11), (150a/17),

(151b/15), (152a/01), (152a/04), (184a/14),

(213a/12), (213a/17)

s. + lere (141b/05)

s. + ye (160a/01)

[= 13]

şahıbsuz: < Ar. + Tr. Sahipsiz.

s. (137b/07)

[= 1]

şāhib: < Ar. Sahip, mâlik.

s. + e (147b/07)

s. + i (171b/12)

s. + i nāşiyedür (147b/07)

s. + i naẓar (220b/07)

s. + ini (171b/04)

s. + i şer^c (202b/14)

s. + ü şer^fisin (194a/15)

[= 7]

sāhil: < Ar. Deniz.

s. + idür (174b/15)

[= 1]

sāhıre: < Ar. Kadın büyücü.

s. (238a/04)

[= 1]

şahrā: Çöl, çölleşmiş yer.

s. + larda (158a/11)

[= 1]

şahtiyān: < Far. Genellikle dana ve keçi derisinin

tabaklama işleminden geçmesiyle oluşan deri tipi.

s. + ı (123b/11)

[= 1]

sa^fid: < Ar. Kutlu.

s. (166a/06)

[= 1]

şakal: *bk.* şakal.

s. + ı (214a/04), (228a/15)

[= 2]

sa^fid bin cübeyr: Hadis ve tefsir ile ilgili bilinen rivayetçi. Sa^fid bin Cübeyr.

s. (124a/04), (172b/15), (209a/14)

s. + den (121a/12), (134a/09)

s. + e (168b/14)

[= 6]

sa^fid bin müseyyeb: Medineli yedi tabiinden bir tanesi.

s. (131b/11), (209a/15)

[= 2]

şakal: Çene ve yanakların belirli yerlerinde çıkan sert kıllar.

s. + ı (227b/08)

s. + ını (228b/10)

[= 2]

şakın-: *bk.* şakın-.

s.-dı (147a/10)

s. + kim (199b/03)

[= 2]

şakın-: Sakınmak, kaçınmak.

s.-uğuz (236a/06)

[= 1]

sākī: < Ar. İçki dağıtan.

s. (198b/09), (219b/15)

s. + den (181a/02)

[= 3]

şakıllıg: < Ar. + Tr. Sakinin yaptığı iş.

s. + ında (126b/08)

[= 1]

sākin: < Ar. Bir yerde oturan, ikāmet eden kimse.

s. (203a/06)

s. + olurdu (145b/15)

[= 2]

şakla-: bk. şakla-

s.-mazsa (229a/05)

[= 1]

şakla-: Gizli tutmak, duyurmamak.

s.-dı (229a/06)

s.-dikim (205a/05)

s.-duğıçün (238a/14)

s.-ğıl (120b/16)

s.-mağa (204b/16)

s.-mağ (231b/08)

s.-rım (239a/09)

s.-rlar (142b/02)

s.-ya (157a/14), (206b/01), (213b/08),

(215b/04), (216b/09), (216b/13)

s.-yam (138b/10)

[= 15]

şaklayıcı: Saklayan.

s. + lar (142b/06)

[= 1]

şaklayubil-: Saklayabilmek.

s.-em (216b/10)

[= 1]

şal-: Serbest bırakmak.

s.-mış (199b/12)

[= 1]

şalavât: < Ar. "Allâhümme sallî alâ (seyyidinâ)

Muhammedin ve alâ âli (seyyidinâ) Muhammed"

şekliyle okunan dua.

s. (232b/05), (232b/11)

s. + edüñ (120a/03)

[= 3]

şalebî: Arap dili müfessiri ve alimi.

s. + de (192b/03)

[= 1]

şalivér-: Serbest bırakmak, gitmesine izin vermek.

s.-di (145a/06), (145a/08), (145a/10)

s.-e (122b/10)

s.-mek (122b/07)

[= 5]

şâlih: < Ar. 1. Kur'ân'da Semûd kavmine

gönderildiği bildirilen peygamber. 2. Dînin emrettiği

hususlara uygun davranan, iyi amel sâhibi, günah

işlemekten kaçınan (kimse).

s. (127a/16), (127b/01), (224a/09),

(224a/11)

s. + ler (200a/13)

s. + lerden (224a/05), (224a/06)

s. + lere (120a/09)

[= 8]

şâlih: Salih peygamber.

s. (127a/06), (127a/08), (127a/10),

(127b/17)

[= 4]

şalla'l-lâhu 'aleyhi ve sellem: < Ar. Tanrı'nın selamı

ve rahmeti üzerine olsun.

s. (129a/13), (201a/09), (203b/10),

(204b/14), (213b/15)

[= 5]

şallitnî: < Ar. Üzerine düşürmek, yetki vermek,

görevlendirmek.

s. (235b/14)

[= 1]

şamed: < Ar. Her şeye gücü yeten. Tanrı.

s. (187a/02), (187b/17)

s. + dür (187b/16)

s. + e (187a/05), (213b/09)

[= 5]

şamediyet: < Ar. Yücelik.

s. (211a/07)

[= 1]

şan-: Sanmak, zannetmek.

s.-aduñuz (220a/16)

s.-anlardur (178a/08)

s.-asın (193b/03), (195b/11)

s.-asınkim (195a/08), (212b/13)

s.-dıkım (136a/15)

s.-dum (200a/11)

s.-ub (162b/09), (207b/08)

s.-ur (124a/02), (162b/10), (171a/10)

s.-urđı (124a/04)

s.-urlar (171a/05)

s.-urlardıkım (140a/03), (157b/01)

s.-urmıkım (123b/17)

s.-ursız (167a/06)

[= 19]

şañ: bk. sen.

s. + a (119b/01), (120b/15), (121a/11),

(122a/07), (122b/08), (124a/13), (124a/17),

(124b/10), (128a/10), (128a/10), (128a/13),

(133a/04), (133a/08), (133a/15), (133a/17),

(133b/07), (134a/14), (134b/03), (135a/01),

(135b/02), (135b/03), (135b/16), (135b/17),

(136a/13), (136b/15), (137a/12), (137b/06),

(143b/02), (145b/07), (145b/10), (146b/12),

(148b/05), (153a/15), (156b/10), (159b/07),

(159b/17), (164a/14), (165b/07), (168b/07),

(171a/12), (172b/08), (177b/17), (178a/08),

(178a/10), (178b/11), (178b/12), (179a/08),

(179a/14), (179a/16), (179b/15), (180b/03),

(181a/05), (182b/07), (184a/13), (184a/15),

(184a/16), (189b/01), (189b/01), (189b/09),

(189b/11), (189b/16), (190b/02), (190b/09),

(192b/08), (192b/12), (193b/04), (193b/05),

(193b/07), (193b/11), (194a/04), (194a/13),

(194a/17), (194b/04), (194b/17), (195a/11),

(195b/13), (195b/16), (196b/12), (197a/04),

(197a/06), (197a/07), (197a/09), (197a/10),

(197a/12), (197a/13), (197a/15), (197a/16),

(197a/17), (197b/02), (197b/03), (197b/04),

(199b/13), (200b/06), (205b/03), (206a/07),

(207b/11), (215a/01), (219b/02), (219b/02),

(219b/13), (219b/13), (220a/06), (223b/03),

(223b/05), (224a/12), (224a/15), (224b/05),

(224b/11), (225a/06), (226a/06), (228a/03),

(229a/05), (230b/15), (230b/15), (231a/04),

(231b/12), (231b/13), (232a/07), (233a/15),

(233a/16), (233b/05), (233b/05), (234a/06),

(235b/15), (237a/16), (238b/05)

[= 126]

şañ'a: Günümüz Yemen ülkesinin başkenti.

s. + ya (173a/09)

[= 1]

şañ'at: < Ar. Göz ve gönle hitap eden söz, yazı vs.

tüm üretken yaratıcılık.

s. (222b/15), (223b/01)

[= 2]

sancıl-: Batırılmak, saçılmak.

s.-miş (214b/02)
[= 1]
şanem: < Ar. Put.
s. (213b/07)
s. + dür (136a/01)
s. + ler (136a/02)
s. + leri (131b/03)
s. + leriniz (131b/06)
s. + lerümüzdür (131a/03)
s. + lerünüzdeğ (131a/04)
[= 7]
şar-: Sarmak.
s.-ub (240b/04)
[= 1]
şarar-: Sararmak, sarı renge bürünmek.
s.-a (127b/02)
[= 1]
sarây: < Far. Büyük ve gösterişli binâ.
s. + ına (198b/14)
s. + ında (135a/12), (135a/13), (181a/04),
(181a/04)
s. + ını (122b/14)
s. + larda (218b/12)
s. + lardan (157b/07)
s. + larına (199a/01)
[= 9]
sarâyılı: < Far. + Tr. Büyük ve gösterişli binâyaya sahip
olan.
s. (198b/14)
[= 1]
sâriyete el-cebelü el-cebel: < Ar. Dağların direkleri,
dağ direği.

s. (213b/02)
[= 1]
sâriyetüel-cebelü'l-cebel: *bk.* sâriyete el-cebelü el-
cebel.
s. (213a/12)
[= 1]
şarp: Çıkılması ve gidilmesi çok zor olan, diklik.
s. (164b/01)
[= 1]
şaru: Sarı.
s. (164b/16), (173a/08)
s. + sına (165a/01)
[= 3]
şarvân: < Far. Deve süren.
s. (214a/03)
[= 1]
şat-: Satmak.
s. (130a/06), (130a/15)
s.-an (179a/14)
s.-aram (131a/08)
s.-ardı (225b/08), (225b/09)
s.-arım (130b/01)
s.-arlardı (174b/14)
s.-arun (131b/12)
s.-aruz (131a/14)
s.-dılar (140a/06)
s.-ıla (240b/08)
s.-ın vèrmeyidürür (220b/09)
s.-maduğ (130a/15)
s.-mağa (175a/04)
s.-unaldı (130a/16), (131b/17)
s.-unaldım (130b/01)

s.-unalmadun (220b/03)
s.-unalub (131b/11), (140a/10)
s.-unalurlardı (175a/05)
[= 22]
şataş-: Sataşmak.
s.-dı (135a/08), (178a/02)
[= 2]
şatıl-: Satılmak.
s.-masa (240b/07)
[= 1]
sâtır: < Ar. Bir sayfa üzerine yazıların sıralarından herbiri.
s. (234a/12)
[= 1]
şatun: Satın almak, ücreti verilerek alınan.
s. + aldim (130b/04)
s. + almağınuñ (131a/12)
[= 2]
savurul-: Savrulmak.
s.-ur (148b/15)
[= 1]
şay-: Saymak.
s.-a (168b/06)
s.-alım (166b/14)
s.-dılar (166b/13), (166b/15)
s.-duñuz (167a/08)
[= 5]
şayru: Hasta.
s. + dur (224a/08)
s. + yı (192a/06)
[= 2]
şayrılığ: *bk.* şayrılık

s. + ı (224b/03)
[= 1]
şayrılığ: Hastalık.
s. (215a/13), (215a/14)
[= 2]
saz: Bir tür telli çalgı.
s. + lar (218b/13)
[= 1]
sebât: < Ar. Verdiği karardan dönmeyen.
s. (202a/04)
[= 1]
sebeb: < Ar. Sebep. Gerekçe, neden.
s. (132b/14), (205a/14), (208b/09),
(213b/13), (216a/12), (231a/10), (234b/17)
s. + den (153a/10), (239a/05)
s. + dür (129a/06), (129b/03)
s. + i (131a/13)
s. + idür (129a/17)
s. + inden (127b/07)
s. + indendür (157a/03), (157a/04)
s. + i nüzülü (130a/01), (132b/09),
(180a/13), (187b/10), (191b/09)
s. + i nüzülki (195a/06)
s. + iyle (162b/02), (225a/15)
s. + ola (204b/17)
s. + oldı (174a/16)
[= 26]
sebt: < Ar. Cumartesi.
s. + günü (238a/02)
[= 1]

secde: < Ar. Allah'ın büyüklüğü, yüceliği önünde hiçliğini göstermek ve O'nu ululamak maksadıyla yere kapanma.

- s. (148a/04)
- s. + buyurdı (148a/04)
- s. + den (119b/15)
- s. + ederüz (233b/06)
- s. + kıla (148a/03)
- s. + kılğıl (147a/16)
- s. + kılurıdı (144b/17)
- [= 7]

sefer: < Ar. Savaş için yapılan yolculuk, savaşa gidiş ve yapılan savaş.

- s. (174b/17), (174b/17), (229a/02)
- s. + e (175a/09), (179b/03)
- s. + ederlerdi (174b/17)
- [= 6]

sefine: < Ar. Gemi.

- s. + den (170a/09)
- [= 1]

sêgir-: Koşmak, hafifçe koşar gibi olma durumu.

- s.-dim (161b/06), (199b/12)
- [= 2]

sêgird-: *bk.* sêgirt-.

- s.-en (160b/02)
- s.-icek (160b/06)
- s.-ime (160b/08)
- s.-işü (226b/11)
- s.-ür (193a/07)
- s.-ürken (161a/17)
- [= 6]

sêgirt-: Koşturmak.

- s.-mek (160b/09)
- [= 1]

sehem bin 'amr: Hatip bin Amr.

- s. (166b/09)
- s. + uñ (166b/15)
- [= 2]

sehv: < Ar. Yanılmaktan ötürü olan yanlış, kasıtlı olmayan hata.

- s. + êde (177b/07)
- [= 1]

sekid: *bk.* sekit-.

- s.-ür (176b/05)
- [= 2]

sekîne: < Ar. Rahatlık, sakinlik.

- s. (185b/10)
- [= 1]

sekit-: 1. Sakinleştir, sakinlik olma. 2. Azarlamak, hor görmek.

- s.-gil (229a/13), (230a/15)
- s. -me (138a/06)
- [= 3]

sekiz: Sekiz.

- s. (138a/17), (141a/09), (154b/03), (157a/08), (166a/14), (189b/04), (189b/05), (189b/06)
- [= 8]

sekizinci: Sekizinci.

- s. (205a/04)
- [= 1]

sekiz yüz: Sekiz yüz.

- s. (148a/16)
- [= 1]

seklit-: Sıçratmak.

s.-megil (138a/04)

[= 1]

sekrit-: Sıçratmak.

s.-meden (160b/02)

[= 1]

seksen: Seksen.

s. (142b/11), (151b/13), (164a/08)

[= 3]

seksen iki: Seksen iki.

s. (122a/12)

[= 1]

seksen üç: Seksen üç.

s. (195b/10)

[= 1]

seküz: *bk.* sekiz.

s. (237b/01)

[= 1]

selām: < Ar. Huzur, güven, sağlık, selâmet.

s. (153b/06), (181a/10), (239a/16)

s. + degürevüz (153b/10)

s. + degürürler (153b/07), (153b/11)

s. + êderler (153b/02)

s. + êtdi (189b/09)

s. + ıñ (208a/09)

s. + ını (227b/10)

s. + islām dīnine (181a/10)

s. + kıldı (189b/01), (189b/16), (227b/09)

s. + vër (186a/05)

s. + vërdi (224a/09)

s. + vërdügi (153a/15)

s. + vërdüğinden (153a/16)

s. + vërmezler (151a/12)

s. + vërürler (151a/11), (153b/03)

[= 21]

selâmet: < Ar. Esen, güven.

s. (170a/12)

[= 1]

selâsil: < Ar. Zincirler.

s. (197b/13)

[= 1]

selef: < Ar. Yerine geçilen kimse, halef karşıtı.

s. + den (141a/06)

[= 1]

selîfa: < Ar. Ağzından küfür ve kötü söz eksik

olmayan kadın.

s. (184a/03), (184a/09)

[= 2]

selmân: Selman-ı Farisi. İslamiyeti kabul eden ilk

İranlı sahabi.

s. (131b/05)

[= 1]

semî: < Ar. Duyma, işitme.

s. + dür (213a/05)

[= 1]

semiz: İri, doygun, obur, şişman.

s. (144a/14)

s. + şeytânıla (144a/13)

[= 2]

semüd: < Ar. Salih peygamberin gönderildiği kavim.

s. + kavmi (127a/05)

[= 1]

sen: *bk.* seņ.

s. (119b/08), (120b/04), (120b/14),
(129a/01), (133b/17), (136b/13), (137b/05),
(137b/09), (139a/04), (139a/12), (139a/15),
(144a/14), (145a/16), (145b/09), (145b/14),
(146a/08), (146b/01), (152b/08), (168b/07),
(181b/05), (187a/02), (189b/17), (190a/01),
(190a/03), (190a/04), (192b/07), (193a/03),
(193b/06), (193b/10), (193b/13), (193b/17),
(194a/05), (194b/03), (194b/06), (195a/02),
(195a/04), (195a/04), (195b/05), (196b/10),
(197a/05), (207a/16), (207b/12), (216b/01),
(217b/07), (219b/15), (224a/12), (226a/17),
(226b/17), (235a/11), (235b/03), (236a/01),
(236a/13), (238b/07)
s. + de (207b/10)
s. + den (120b/05), (120b/10), (120b/17),
(136a/14), (145a/15), (152b/09), (170a/11),
(179b/12), (179b/14), (180b/01), (181a/04),
(182a/14), (195a/01), (195a/03), (200a/10),
(200b/08), (206b/14), (208a/17), (208b/02),
(219b/09), (224b/11), (226a/08), (227b/11),
(230b/15), (230b/16), (230b/17), (231b/16),
(233a/10), (233a/11), (233a/12), (233b/03),
(233b/05)
s. + dendir (237a/05)
s. + i (123a/03), (128a/02), (131a/07),
(131a/08), (131a/14), (131b/09), (133a/13),
(133a/13), (133a/13), (134a/02), (134a/03),
(134a/08), (134a/14), (134a/17), (134b/02),
(134b/05), (134b/05), (134b/09), (134b/13),
(134b/14), (134b/17), (135a/02), (135a/03),
(135a/04), (135a/05), (135b/17), (137a/09),

(137a/11), (137a/14), (137a/16), (137b/01),
(137b/01), (137b/02), (137b/03), (137b/07),
(139a/14), (143b/02), (143b/04), (143b/10),
(143b/11), (143b/13), (143b/14), (145a/15),
(146a/09), (146b/16), (168a/09), (168a/09),
(170a/12), (174a/06), (179b/11), (182a/01),
(186b/05), (192b/09), (194a/08), (194a/13),
(195a/04), (195b/08), (195b/10), (197b/01),
(205b/02), (206b/13), (208a/17), (208b/03),
(220a/02), (220a/07), (220a/09), (224a/08),
(225a/07), (226a/16), (227a/09), (227a/09),
(231b/13), (232b/01)
s. + iki (194a/15)
s. + iñ (138b/12), (172b/04), (174a/14),
(185a/13), (185a/14), (190a/02), (237a/10)
s. + iñçün (226a/08)
s. + iñçün (237a/13)
s. + kim (128a/12)
s. + mi (194b/05)
s. + sin (193b/11), (207b/12)
s. + üñ (119b/07), (120b/14), (121b/08),
(122a/02), (124a/13), (128b/15), (131b/16),
(133b/16), (135b/03), (136a/10), (136b/15),
(138b/12), (138b/13), (138b/15), (138b/16),
(139a/03), (145a/16), (145b/10), (146b/03),
(147a/11), (147b/15), (150a/09), (151b/08),
(152a/15), (152b/01), (153a/11), (158b/02),
(160b/14), (167a/02), (168a/09), (178a/07),
(179a/09), (179a/14), (180a/16), (180a/17),
(180b/01), (180b/02), (182a/02), (184a/07),
(185a/05), (185a/13), (185a/14), (185a/15),
(187b/11), (188a/06), (188b/15), (190a/01),

(190a/03), (190a/05), (190a/10), (191b/13),
(191b/16), (193a/14), (194a/03), (194b/10),
(205b/03), (210b/12), (214b/17), (219b/02),
(219b/07), (219b/14), (220b/13), (220b/13),
(220b/13), (220b/14), (222a/01), (222a/01),
(223b/08), (227a/17), (231b/14), (232a/15),
(232a/16), (232a/17), (232b/01), (233a/14),
(233a/17), (233b/01), (233b/04), (233b/07),
(233b/11), (237a/05), (238b/07), (240a/01)

s. + üñile (208b/01)

s. + üñle (146a/10), (235a/12)

s. + üñven (216b/01)

[= 261]

senj: Sen zamiri.

s. (121a/07), (122b/07), (128b/16),
(128b/16), (128b/17), (129b/05), (131a/07),
(133b/13), (134b/12), (136a/11), (137a/09),
(137b/17), (168b/06), (180a/15), (180a/16),
(184a/08), (208b/15), (222a/03), (233a/06),
(235a/12), (235a/14), (235a/15), (235b/02),
(235b/05), (235b/06), (235b/06), (235b/07),
(235b/09), (235b/09), (235b/17), (235b/17),
(236a/01), (236a/03), (236a/04), (236a/14),
(236b/04), (236b/12), (237a/04), (237a/09),
(237a/14)

[= 40]

senā: bk. senā.

s. + sindan (174a/04)

[= 1]

senā: < Ar. Övme, övüş, medih.

s. (122b/04)

s. + dan (205b/14)

s. + kıldı (122b/02)

s. + lar (232a/09), (233a/17)

s. + sında (210a/12)

s. + yı raḥmāndur (122a/16)

[= 7]

senevī: < Ar. Seneye ait, seneye ilgili.

s. (188b/06), (189a/04)

s. + ler (189a/02)

s. + leri (189a/15)

[= 4]

senḡ: < Far. Taş.

s. + i vekīl (173b/13)

[= 1]

senşiz: Sen olmaksızın.

s. (240b/05)

[= 1]

serce: Serçe.

s. (234b/14), (236b/13)

[= 2]

ser-çeşme: < Far. Çeşmebaşı.

s. + i vilāyet (234a/01)

[= 1]

ser-gerdān: < Far. Başı dönmüş, sarhoşluk.

s. + dur (206a/05)

[= 1]

server: < Far. Bir topluluğun en ileri geleni, başkan,

reis.

s. + i enbiyāyı (229b/13)

[= 1]

serzeniş: < Far. Başa kakma, sitemkar olma.

s. + kıldı (143a/14)

[= 1]

seşenbih: <Far. Salı.

s. (241a/02)

[= 1]

setâyiş: <Far. Sitâyiş. Övme, övgü.

s. (174a/06)

s. + inden (174a/04)

[= 2]

setr: <Ar. Gizleme, örtme, kapama.

s. + i ‘uyübdan (182a/13)

[= 1]

settâr: <Ar. Günahları gizleyen. Allah’ın

isimlerinden biri.

s. (220a/02)

[= 1]

sev-: Sevmek.

s.-di (124a/10), (133a/14)

s.-digim (144b/15)

s.-dügi (142b/09), (191a/01)

s.-düginden (163b/01)

s.-dügüm (208b/04)

s.-dügüj (186b/05), (240a/17)

s.-dügünden (194a/09)

s.-en (200a/15)

s.-enlerdensin (224a/12)

s.-enlere (224a/12)

s.-er (150a/08)

s.-erim (186b/04)

s.-erler (142b/11)

s.-ib (178b/03)

s.-medi (124a/10)

s.-mekligi (163a/14)

s.-mese (178b/03), (178b/04), (178b/05),
(178b/06)

s.-mezdi (131b/17)

s.-üb (178b/04), (178b/05), (178b/06)

[= 27]

şevâb: *bk.* şevâb.

s. + a (155a/13)

[= 1]

şevâb: <Ar. İyi ve güzel davranışlar karşılığında

Allah tarafından verilen mükâfat.

s. (125b/04), (142b/16), (143a/03),

(154b/04), (157a/04), (162a/03), (166a/17),

(170a/08), (177b/13), (177b/15), (189a/04),

(190b/01), (190b/02), (190b/09)

s. + a (129a/10), (139a/17), (151b/10)

s. + bula (144a/12), (213b/13)

s. + bulasız (188b/03)

s. + bulurisa (184b/09)

s. + dan (163b/12)

s. + ı (126a/03), (132b/02), (132b/07),

(138b/01), (143a/02), (152a/06), (152b/17),

(159a/08), (161b/16), (161b/17), (165a/08),

(166a/03), (176a/03), (184b/09), (186a/12),

(186b/11)

s. + ıla (143b/05)

s. + im (186b/11)

s. + in (132a/05), (159a/04), (159a/13),

(159a/17), (185b/06), (190b/10)

s. + iñ (156b/11)

s. + indan (152a/06), (162a/02), (165a/16)

s. + imı (176a/03), (186b/13)

s. + ı olsa (224b/01)

s. + lar (169b/03)
s. + larda (158a/03)
s. + ları (161b/04), (176a/06), (185a/16)
s. + mış (216a/12)
s. + umşa (125b/04)
s. + vère (128a/06), (132a/15), (133a/16),
(148a/13), (184b/06), (214b/17)
s. + vèrem (188b/17), (189a/02), (189a/04),
(189a/07), (189a/10), (189a/13)
s. + vèrür (157a/10), (163b/11), (186b/10),
(232a/06)
s. + vèürise (186b/15)

[= 77]

sevdâ: < Ar. Sevgi.

s. + mız (196a/07)

[= 1]

sevgi: Karşılık beklemezsizin sevme duygularını gösteren, her türlü fedakarlığı göze aldırarak derecede güçlü olan duygu.

s. + si (137a/15)

[= 1]

sevgü: *bk.* sevgi.

s. (200a/14), (211b/09)

s. + si (137a/14), (199b/05), (211b/08)

s. + sin (199b/05)

s. + süni (175a/02)

[= 7]

sevgülü: Sevgi duygusunun yöneltildiği kişi, sevgi duyulan.

s. (121a/04), (151a/13), (185a/12)

[= 3]

sevin-: Sevinmek.

s.-e (158a/04), (219a/04)
s.-ışdiler (152a/01), (181b/16)
s.-ışüb (213a/17)
s.-mek (157a/05)
s.-mekde (157a/01)
s.-ü (200a/02)
s.-üb (151b/16)
[= 9]

seyf: < Ar. Kılıç.

s. (180b/07)

[= 1]

seyr: < Ar. Gezme, dolaşma.

s. + edenlerün (196a/10)

s. + inde (229b/14)

[= 2]

seyyid: < Ar. Önder.

s. + i 'âlem (190a/06)

[= 1]

seyyidnâ: < Ar. Önderimiz, liderimiz, efendimiz.

s. (175b/04)

[= 1]

şı-: Kırmak, parçalamak.

s. -duğ (213b/03)

s.-r (168a/14)

s.-yan (229b/09)

[= 3]

sıçan: Farenin büyüğü bir canlı.

s. (238a/15)

[= 1]

şidk: < Ar. Doğruluk, gerçeklik.

s. (202b/10)

s. + ı (201a/16)

s. + ıla (126a/10), (191a/06), (206a/14),
(214b/16), (216a/16)

s. + ına (210a/07)

s. + u şafâ (194b/13)

[= 9]

şifât: bk. şifât.

s. + da (209a/07)

s. + dan (204a/12), (204a/13), (205b/14)

s. + dur (204a/11), (204a/12)

s. + ından (238b/12)

s. + um (196a/02)

[= 8]

şifât: < Ar. 1. Bir kimse veya şeyin sâhip olduğu nitelik, ona âit olan özellik, hal ve vasıf. 2. Yüz, kılık ve dış görünüş.

s. (204b/02)

s. + da (204b/03)

s. + ı (203a/07)

s. + ıdur (189b/17), (213a/02)

s. + ı kahrudur (203a/08)

s. + ıla (199a/04), (199a/05), (203b/03),
(209a/12)

s. + ı luftdur (203a/08)

s. + ına (187a/05)

s. + ında (209b/09)

s. + ından (189b/17), (190a/01)

s. + ın kıldı (147b/07)

s. + ıyla (209b/08), (210b/13)

[= 18]

şifâtlân-: < Ar. + Tr. Niteliklendirmek.

s.-maya (209b/08)

[= 1]

şığ-: Sığmak.

s.-a (211b/09)

s.-ardı (138a/03)

s.-maz (200a/15), (211b/09)

s.-mazlar (211a/01)

[= 5]

şığa-: 1. Okşamak. 2. Elini sürmek. 3. Hafifçe el gezdirmek, sıvazlamak.

s.-dılar (227a/07)

[= 1]

şığın-: Sığınmak. Himâyesine, kolu kanadı altına girmek.

s.-dum (200b/09)

s.-uñ (200b/10), (217b/12)

s.-uram (146b/01), (216b/04), (232a/01),
(232a/02)

s.-urın (215a/03), (215a/05), (215a/09),

(215a/12), (215a/17), (216b/08), (217a/14)

s.-urlar (215a/08)

s.-ursın (217b/07)

s.-urvan (215a/15)

[= 17]

şığır: Geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş evcil hayvanların genel adı.

s. (223a/15), (234b/09), (235b/01),

(235b/02)

s. + ı (223a/10)

[= 5]

şık: Aralığı olmayan, bitişiklik.

s. + olsa (184b/08)

[= 1]

şık-: Sıkamak.

s.-arsız (141b/03)	şirāt: < Ar. Sırat köprüsü.
[= 1]	s. (123b/02), (125a/08), (138b/09)
şıkın-: Kendini zorlamak.	s. + belānın (125b/01)
s.-dı (206b/12)	s. + dur (125a/02)
[= 1]	s. + geçmek (125a/11)
şıla: < Ar. Sevdiği kişiye ulaşma, kavuşma.	s. + ı (125a/06), (125a/15)
s. + dur (122b/06)	[= 8]
s. + edüñ (236a/08)	şurf: < Ar. Yalnızca, ancak.
s. + étmeye (236a/08)	s. (204a/06), (204a/07)
[= 3]	[= 2]
şımğa-: Kırmak.	şırr: < Ar. Gizli tutulan şey.
s.-mazlar (149a/10)	s. + ında (212a/10)
[= 1]	[= 1]
şına-: Denemek, imtihan etmek.	şırtmac: Kalın ip.
s.-r (129b/05)	s. + geçdi (183a/07)
s.-rduķ (227a/09)	[= 1]
s.-rlar (211a/06)	şız-: Yorulmak suretiyle bedeni serbestleşmek,
[= 3]	rahatlamak.
şınd: Bıçak.	s.-dı (214a/04)
s. + ıyıla (152b/04)	[= 1]
[= 1]	şidretü'l-müntehā: < Ar. Miraç gecesi Hz.
şınucaķ: Kırılması.	Muhammed'in ilahi sırlarla mazhar olan ağaç.
s. (200a/08)	s. + da (137a/08)
[= 1]	s. + dağı (151a/08)
şır: <i>bk.</i> şırr.	[= 2]
s. (211a/16), (213a/14)	şihir: < Ar. Büyü, efsun.
s. + dur (200b/11)	s. + étdiler (213b/17)
s. + lar (212a/11)	s. + étdügiçün (238a/04)
[= 4]	s. + i (214a/01)
şır-: Kırmak.	[= 3]
s.-dı (138b/17)	şilāh: <i>bk.</i> şilāh.
[= 1]	s. + ın (152a/03)

[= 1]

şilâh: < Ar. Düşman bilinen kişileri öldürmek için

kullanılan kesici delici alet.

s. + a (155a/13)

[= 1]

sin: Mezar.

s. + in (120b/17), (223a/03)

s. + ini (223a/04)

[= 3]

sin: Arap alfabetik sisteminde on ikinci ses.

s. (148a/05), (148a/06), (148a/08),

(201b/06), (201b/06)

s. + den (201b/06)

s. + i (170a/09), (174a/04), (181a/02),

(182a/12)

[= 10]

sin: *bk.* seņ.

s. + den (174a/06)

[= 1]

siņir: Vücutta beyinden diğer organlara iletim

sağlayan teller demeti.

s. + in (127a/08), (127a/09)

s. + leri (171b/08)

[= 3]

sinle: Mezar.

s. + den (123a/15)

s. + lerüñüzi (167a/08)

[= 2]

sivrisinek: Kan emen, bataklik yerlerde yaşan bir

böcek.

s. + le (173b/15)

[= 1]

siz: Siz.

s. (122b/03), (133a/05), (138a/01),

(167a/06), (167a/17), (167b/05), (168a/01),

(168a/01), (180a/06), (180a/09), (180a/10),

(184a/02), (187b/16), (189a/01), (189a/03),

(189a/05), (189a/08), (200b/09), (208a/16),

(208b/04), (211b/11), (211b/12), (211b/13),

(219b/04), (234a/09), (235a/02), (235a/04)

s. + den (128a/08), (133a/09), (166b/10),

(166b/11), (188b/01), (194b/01), (213b/01)

s. + e (127a/17), (167a/15), (175b/04),

(180b/06), (180b/08), (182b/07), (182b/12),

(198b/03), (198b/07), (198b/16), (228a/08),

(235a/05), (236a/08), (236a/09), (236a/10)

s. + i (122a/17), (129b/15), (166b/02),

(167a/07), (167b/06), (175b/05), (175b/06),

(175b/07), (182b/12), (184a/03), (184a/10),

(209a/01), (209a/03), (212a/05), (213a/02),

(236a/10)

s. + üñ (120a/11), (128b/03), (131a/04),

(146b/06), (180b/05), (180b/08), (188a/13),

(212a/13), (212b/14), (224b/02)

s. + üñdür (211b/03)

s. + üñçün (211b/04)

s. + üñile (208b/05)

[= 78]

sm: < Ar. "Sallallahu aleyhi ve sellem" manasında

metinde geöen kısaltma.

s. (133a/02)

[= 1]

şoğurak: *bk.* şoğurak

s. (230b/09)

[= 1]

şoğurak: Çok soğuk, en soğuk.

s. + dur (178a/14)

[= 1]

şok-: Sokmak.

s.-ar (217a/02)

[= 1]

şol: Sol. Sağ karşıtı.

s. (158b/05), (179a/06)

s. + eline (141a/14)

[= 3]

şonj: Gelecek, âkîbet.

s. (149b/06)

s. + ı (178a/05), (179a/16), (206a/13)

s. + ı kesilmek (143a/03)

s. + unca (139a/16)

[= 6]

şonra: Sonra.

s. (121a/14), (125a/15), (127b/01),

(127b/04), (133b/03), (133b/06), (134a/06),

(134a/08), (140a/07), (140a/10), (142b/17),

(143a/05), (143a/11), (143a/13), (143a/14),

(143b/02), (143b/11), (144b/14), (149a/13),

(152b/14), (154a/02), (155a/14), (155a/17),

(155b/07), (156a/14), (156b/05), (157b/04),

(157b/14), (159a/03), (165b/05), (167a/14),

(167b/13), (169a/17), (169b/01), (169b/10),

(171a/09), (171a/14), (173a/12), (173b/09),

(175b/05), (180a/08), (180a/10), (180b/06),

(181a/14), (181b/11), (182a/03), (185b/14),

(192a/03), (198b/03), (200a/17), (202a/05),

(202a/07), (202a/07), (204a/14), (208a/11),

(208a/14), (208b/05), (208b/12), (209b/03),

(213a/15), (224b/15), (225b/03), (227a/05),

(230a/02), (231a/06), (231b/11), (231b/17),

(232b/05), (232b/11), (233a/09), (237a/08),

(239b/15)

s. + ğı (150a/01), (180a/10)

[= 74]

şonra: *bk.* şonra.

s. (127a/14)

[= 1]

şor-: Sormak.

s. (227b/04)

s.-a (168a/08), (168b/03), (219a/15),

(227b/06), (227b/06)

s.-acağımız (237b/06)

s.-alar (168a/02), (168a/04)

s.-alım (237b/07)

s.-am (120b/17), (217b/17)

s.-ar (124a/08), (237a/17)

s.-aradı (210b/09)

s.-arlarısı (197a/05), (197a/06), (197a/07),

(197a/09), (197a/11), (197a/12), (197a/13),

(197a/16), (197a/17), (197b/02), (197b/03),

(211a/09), (218b/01)

s.-arlarısaki (197b/04), (218a/17)

s.-arlarısakim (197a/15)

s.-arlarsa (206a/07)

s.-arsa (171a/13)

s.-arsınız (235a/13)

s.-aruz (234a/07), (234b/01), (234b/02),

(234b/03), (234b/04), (234b/04)

s.-arvuz (234b/05)

s.-avan (124a/05)
s.-ayın (219b/04)
s.-dı (150a/06), (177a/15), (227b/04),
(229a/13), (229b/05)
s.-diki (200a/10)
s.-dıkım (149a/14), (194b/04), (199b/13),
(200a/01), (214a/08), (219a/09)
s.-dılar (132b/10), (150a/02), (156b/09),
(159b/04), (177a/03), (187a/08), (224a/06)
s.-dukları (211a/12)
s.-dum (134a/11), (141a/05), (149a/15),
(186b/07), (218a/01)
s.-ılısardur (157b/04)
s.-ısar (168b/10)
s.-ışalar (121a/07)
s.-masam (141a/05)
s.-maya (166a/16)
s.-mayaydum (134a/11)
s.-ub (161a/05)
s.-urlarsa (165b/01)
s.-usardur (168b/17)
[= 77]

şoru: *bk.* şoru.

s. (201b/15)
[= 1]

şorul-: *bk.* sorul-.

s.-ur (124a/06)
[= 1]

şoru: Cevabı öğrenmek için sorulan.

s. (123a/16), (230b/14)
[= 2]

şorul-: Sorulmak.

s.-ısar (168b/11), (168a/01)
s.-maya (224b/01)
s.-urlarsa (224a/17)
[= 4]

şovucak: Soğukluk.

s. (125b/11), (168a/05)
[= 2]

şovuğ: *bk.* şovuk.

s. + ı (168a/13), (203b/16)
[= 2]

şovuk: Soğuk.

s. (150b/15), (168a/07), (168a/09),
(168a/12), (168a/12), (168a/14), (168a/17),
(168b/02), (168b/09), (203b/14)
s. + dan (161a/07), (226b/02)
s. + dur (178a/17)
[= 13]

şoy: Herhangi bir kişinin hangi ırk topluluğunu
belirten sözcük.

s. + ı (179a/15), (179a/15)
[= 2]

şoy-: Soymak.

s.-ardı (238a/06)
[= 1]

şög-: Sövmek.

s.-dümki (193b/08)
s.-erdi (238b/03)
[= 2]

şögen: Sövmeye işini yapan.

s. + i (236a/14)
[= 1]

sökel: Hasta, gücü kalmamak, güçsüz olmak.

s. + oldu (224a/04)
[= 1]
söküg: Sökük.
s. + in (223a/13)
[= 1]
söver-: Sövmek, küfretmek.
s.-ür (176b/09)
[= 1]
söyle-: Söylemek, demek.
s.-di (180a/12)
s.-digiçün (237b/15)
s.-dügüm (203a/01)
s.-dügüñ (219b/07)
s.-gil (138a/09)
s.-medi (226a/13)
s.-mege (124a/16), (158b/02), (200b/09)
s.-mek (138a/14), (138a/15), (213a/04)
s.-meye (212b/15)
s.-meyene (236a/10)
s.-meyüb (138a/15)
s.-mez (142b/05)
s.-mezsın (193b/01)
s.-ñ (236a/10)
s.-nenler (198a/15)
s.-r (124a/11), (160b/16), (212b/16)
s.-rdi (170b/01), (170b/04)
s.-rdil (124a/11)
s.-risem (124b/04)
s.-rsin (145a/17)
s.-rsüz (129a/06)
s.-sün (198a/13)
s.-ye (157b/17), (206a/14)

s.-yelerdi (123b/06)
s.-yüb (158b/01), (170a/16)
[= 34]
söyledici: Söyleten.
s. + dür (213a/03)
[= 1]
söylemezlik: Dilsizlik.
s. (213a/01)
[= 1]
söyleş-: Karşılıklı yapılan konuşma.
s.-diler (166b/11), (226b/09)
s.-dügün (178a/03)
[= 3]
söyleyübil-: Söyleyebilmek.
s.-e (207a/13)
[= 1]
söyündür-: Söndürmek.
s.-ürdi (161a/15)
[= 1]
söz: Kelâm, kavi, lakırdı.
s. (124a/16), (124a/16), (129a/06),
(139b/17), (148b/05), (154a/15), (163b/01),
(166b/06), (167b/03), (174b/03), (182a/08),
(195b/08), (195b/10), (206b/15), (206b/16),
(213a/13), (213b/06), (216a/13), (220b/10),
(226a/13)
s. + de (192b/16), (230b/05)
s. + dür (235a/07)
s. + e (192b/06)
s. + edinür (160b/15)
s. + i (120b/06), (145a/17), (146a/01),
(146a/03)

s. + idür (203a/03), (206a/03)
s. + in (143a/03), (229a/10), (229b/09)
s. + iñüzi (213b/02)
s. + ini (187a/07)
s. + ler (202b/17)
s. + leri (122a/03), (176a/09)
s. + leridi (202b/17)
s. + lerüñ (202a/10)
s. + üm (228a/07)
s. + üñ (206b/03)
[= 43]

söz: bk. söz.

s. + i (203a/03)
[= 1]

şu: Su.

s. (127a/09), (127a/10), (144a/16),
(144b/03), (168a/12), (168a/12), (168a/14),
(168a/17), (168b/02), (168b/10), (177a/17),
(177b/03), (177b/04), (177b/04), (177b/05),
(178b/04), (178b/04), (178b/05), (178b/06),
(197a/11), (199b/08), (199b/08), (199b/15),
(202a/01), (202a/05), (202a/05), (229b/11),
(230b/05), (236a/14), (239b/04), (240b/05)
s. + çağıldısı (234b/13)
s. + da (196b/13)
s. + dağı (196b/12)
s. + dan (143b/13), (196b/13), (198a/06)
s. + dandur (156b/16), (202a/06)
s. + dur (168a/06), (168a/08), (168b/12),
(177a/16), (177b/08)
s. + lar (173a/08)
s. + nuñ (168a/13)

s. + ya (164b/09), (164b/12), (168a/09)
s. + yı (177a/13), (178a/13), (178a/16),
(186b/09), (199b/17), (200a/01)
s. + yın (214a/14), (240b/17)
s. + yla (168a/06), (239b/05)
s. + yu (199b/09)
s. + yun (214a/15)
s. + yundan (151a/01)
[= 62]

su'âl: < Ar. Sorulan, cevabı beklenen.

s. (132b/10), (134b/06), (139b/01),
(139b/05), (141a/04), (144a/01), (156a/05),
(164a/09), (164a/15), (164b/14), (165b/01),
(165b/04), (167b/02), (171a/12), (171b/01),
(171b/11), (174b/03), (180a/03), (206a/06),
(207a/10), (210b/05), (210b/14), (211a/09),
(218a/16), (218b/01)
s. + e (211a/13), (235a/02)
s. + êdüñ (235a/04)
[= 28]

subbuñun kuddusun: < Ar. Münezzehsin ve mukaddessin.

s. (237a/02)
[= 1]

subhâna'l-lâh: < Ar. Tanrı münezzehdir.

s. (213b/06)
[= 1]

subhân ben: < Ar. “Tanrıya şükür ederim, şükürler olsun”.

s. (236a/15), (236a/16)
[= 2]

subhâneke: < Ar. Subhaneke duası.

s. (231b/11)
[= 1]
suc: *bk.* suç.
s. (226a/12)
s. + ın dileyümez (231b/01)
[= 2]
suç: Kabahat, hata.
s. + ı (153b/17)
s. + unı (228b/11)
[= 2]
şuḥuf: < Ar. Sayfa.
s. (155a/06), (155a/07)
s. + lar (214b/13)
s. + ları (214b/17)
[= 4]
şulb: < Ar. 1. Omurga kemiği. 2. Nesil, zürriyet, döl.
s. + ındayiken (194b/11)
[= 1]
şulḥ: < Ar. Barış.
s. (180b/09)
s. + èylemegil (180b/08)
[= 2]
sulṭān: < Ar. Hükümdar.
s. (162b/04), (162b/08), (162b/10),
(206a/01), (206a/03), (207a/12)
s. + a (162b/10), (238a/10)
s. + dan (207a/11)
s. + lar (190b/13)
[= 10]
sulṭāniye: < Ar. Yerleşim merkezi anlamında
kullanılan sözcük.
s. (165b/13)

[= 1]
şun-: Sunmak, takdim etmek.
s. (230a/12)
s.-ayım (230a/13)
s.-dı (222b/08)
[= 3]
şunḥ: < Ar. İyi, güzel iş, faydalı olan iş.
s. + ındankim (172b/11)
s. + una (143b/06)
[= 2]
surʿat: < Ar. Yüz.
s. + ına (148a/06)
[= 1]
süre: < Ar. Kurʿân-ı Kerîm'in yüz on dört
bölümünden her biri.
s. (122a/12), (125b/16), (128a/03),
(132a/12), (138a/17), (141a/07), (141a/07),
(141a/08), (144a/10), (144b/10), (144b/11),
(148a/10), (151b/16), (154b/02), (154b/02),
(157a/07), (160a/08), (161b/16), (163b/13),
(166a/14), (168b/17), (170a/05), (172a/11),
(173b/17), (174a/12), (174a/13), (174a/17),
(175b/15), (177b/08), (179b/01), (180b/16),
(181b/10), (181b/15), (182a/05), (182a/09),
(183a/11), (184a/12), (184b/02), (185a/04),
(185b/07), (186b/04), (186b/16), (189b/16),
(191a/16), (191b/03), (192b/03), (213b/10),
(216a/13), (217b/10), (218a/01), (218a/03)
s. + de (171b/05), (182a/01), (215b/02)
s. + den (190a/10), (217b/17)
s. + ler (214b/03)
s. + lerde (144a/01)

s. + leri (155a/06), (155a/06)
s. + nün (127a/04), (130a/11), (132b/09),
(140b/16), (144b/11), (150b/03), (150b/04),
(180a/12), (185a/01), (185b/06), (187b/10),
(188b/15), (191b/09), (213b/13)
s. + si (141a/06), (174a/09), (178a/08),
(191a/09), (191a/10), (191b/02)
s. + sin (126a/06), (148a/12), (174a/12),
(179b/04), (184b/04), (184b/07), (239b/04),
(239b/09), (239b/09), (239b/12), (239b/15),
(240a/13), (240b/03), (240b/05), (240b/10),
(240b/16)
s. + sinde (154b/04), (169b/04), (193b/08),
(217a/14)
s. + sine (140b/15), (160a/01)
s. + sini (126a/01), (127a/02), (130a/09),
(132a/14), (133a/07), (144a/12), (151b/17),
(163b/15), (166a/15), (169b/16), (170a/07),
(174a/02), (174a/11), (177b/10), (180b/13),
(185b/09)
s. + siyle (141a/06), (141a/07), (174a/09)
s. + sün (128a/06)
s. + ye (161b/17), (191a/09), (191b/02)
s. + yi (122a/13), (130b/05), (138b/01),
(141a/09), (152a/04), (154b/06), (157a/09),
(159b/09), (160a/10), (169a/02), (169a/15),
(172a/13), (175b/16), (178a/07), (178a/09),
(180b/04), (180b/17), (181b/15), (182a/10),
(182b/08), (187a/09), (187b/15), (188a/08),
(188b/12), (191a/04), (191b/04), (191b/06),
(191b/07), (192a/09), (192b/03), (192b/14),
(193a/12), (193a/16), (213b/12), (214b/03)

[= 160]

şüret: < Ar. Biçim, görünüş, kılık.

s. (142a/03), (143b/14), (191b/09),

(191b/10), (203a/13)

s. + dür (201a/15)

s. + i (172a/13), (217a/06)

s. + idür (202a/15), (202a/16), (202a/16),

(202a/17), (202b/02), (202b/03), (202b/03),

(202b/04), (202b/12)

s. + i ilâhî (201a/11)

s. + ile (211a/05)

s. + ini (201a/05)

s. + le (239a/02)

s. + ler (198a/06)

s. + leri (234a/07)

[= 23]

şüretâ: < Ar. Öyleymiş gibi, görünüşte.

s. (132b/05)

[= 1]

şüreti'ş-şemsî: < Ar. Şems suresi.

s. (125b/16)

[= 1]

şüretlü: < Ar. + Tr. Biçimli, görünüşlü.

s. (142a/14)

[= 1]

şüretü hümeze: < Ar. Hümeze suresi.

s. (170a/05)

[= 1]

şüretü'l-'adiyât: < Ar. Adiyat suresi.

s. (160a/08)

[= 1]

şüretü'l-'alak: < Ar. Alak suresi.

s. (144a/10)
[= 1]
sūretü'l-‘aşır: < Ar. Asr suresi.
s. (168b/17)
[= 1]
sūretü'l-beledī: < Ar. Beledi suresi.
s. (122a/12)
[= 1]
sūretü'l-ḍuḥḥā: < Ar. Duha suresi.
s. (132a/11)
[= 1]
sūretü'l-felak: < Ar. Felak suresi.
s. (213b/10)
[= 1]
sūretü'l-fetiḥū'n-naşır: < Ar. Nasr suresi.
s. (180b/15)
[= 1]
sūretü'l-fil: < Ar. Fil suresi.
s. (172a/11)
[= 1]
sūretü'l-iḥlās: < Ar. İhlas suresi.
s. (184b/02)
[= 1]
sūretü'l-inşirah: < Ar. İnşirah suresi.
s. (138a/16)
[= 1]
sūretü'l-kadır: < Ar. Kadr suresi.
s. (148a/10)
[= 1]
sūretü'l-kāfirūn: < Ar. Kafirun suresi.
s. (179b/01)
[= 1]

sūretü'l-kāri‘at: < Ar. Kariat suresi.
s. (163b/13)
[= 1]
sūretü'l-kevsēr: < Ar. Kevser suresi.
s. (177b/08)
[= 1]
sūretü'l-leylī: < Ar. Leyl suresi.
s. (128a/03)
[= 1]
sūretü'l ve‘t-tīni: < Ar. Tin suresi.
s. (141a/08)
[= 1]
sūretü'n-kureyş: < Ar. Kureyş suresi.
s. (173b/17)
[= 1]
sūretü'n-nāsi: < Ar. Nas suresi.
s. (216a/13)
[= 1]
sūretü't-tekasşür: < Ar. Tekassür suresi.
s. (166a/13)
[= 1]
sūretü'z-zelzeleti: < Ar. Zelzele suresi.
s. (157a/07)
[= 1]
süre-yi ‘ankebut: Ankebut suresi.
s. + dan (241a/02)
[= 1]
süre-yi eraayte: < Ar. Maun suresi.
s. (175b/15)
[= 1]
süre-yi tebbet: < Ar. Tebbet suresi.
s. (182a/09)

[= 1]

süre-yi vâkı'a: < Ar. Vakıa suresi.

s. + dan (241a/04)

[= 1]

süre-yi yâsîn: < Ar. Yasin suresi.

s. (240a/07), (240a/11), (240a/14),

(240a/17)

s. + i (239b/02), (240a/02), (240b/13)

[= 7]

süre-yi zemzem: < Ar. Zemzem suresi.

s. + den (241a/03)

[= 1]

şuşa-: Susamak.

s.-dı (199b/07)

[= 1]

şusuzlık: Susuz kalma durumu.

s. + dan (230b/04)

[= 1]

şusuz: Suyun olmaması.

s. (229b/10)

[= 1]

susuzluk: *bk.* şusuzluk.

s. (227a/17)

[= 1]

suvluk sâ'at: Şu saatten sonra, şu saatte.

s. (131a/05)

[= 1]

sübaşı: Güvenliği sağlamakla görevli kişi, komutan.

s. + edeyin (192b/09)

s. + sıvam (192b/10)

[= 2]

sübür-: *bk.* süpür-.

s.-ürdi (162b/17)

[= 1]

süci: İçki, sarhoş eden içecek.

s. (151a/12), (197b/14)

s. + den (156b/16)

[= 3]

sücüd: < Ar. Secde etmek.

s. + a (146b/08)

s. + ın (177a/08)

s. + kıllalar (120b/13)

[= 3]

süd: Süt.

s. (127a/12)

s. + den (156b/16), (178a/16)

s. + den kesilmek (123a/13)

s. + emmemek (123a/13)

s. + vermeye (127a/12)

s. + vërür (216a/04)

[= 7]

süddî: 8. yüzyılda yaşamış hicazlı bir müfessir.

s. (134b/16), (175a/11), (175b/07),

(209b/05)

[= 4]

süfyân: *bk.* ebü süfyân.

s. + dan (133b/02)

[= 1]

süfyân-ı şevrî: Müfessir, muhaddis, zahid.

s. + den (125b/17)

[= 1]

süheyl: Süheyl bin Amr.

s. (238a/10)

[= 1]

sükker: <Far. Şeker.

s. + i (240a/17)

[= 1]

süleymān: Hz. Dâvûd'un oğlu, İsrâiloğulları'na gönderilen hükümdar-peygamber.

s. (203a/02), (203a/02)

s. + a (134a/12)

s. + uḡ (153a/04)

[= 4]

süleymān-ı temīm: Filistin doğumlu sahabi.

s. + denkim (179a/10)

[= 1]

sümme: <Ar. Sonra, daha çok.

s. (237a/08)

[= 1]

sülüs: <Ar. Üçte bir.

s. + in (150b/01)

[= 1]

sünük: Kemik.

s. (171b/08), (223a/14)

s. + i (123b/06)

s. + lerin (223a/12)

[= 4]

sündüs: <Ar. Parlak renkte olan kıymetli kumaş.

s. + ler (158b/09)

[= 1]

sünnet: <Ar. Hz. Muhammed'in müslümanlarca uyulması gereken sözleriyle örnek iş ve davranışlarının tamâmı.

s. + idür (168b/15)

s. + in (120a/01)

[= 2]

süpür-: Süpürmek.

s.-di (223a/07)

s.-mezsın (223a/01)

s.-ürdi (183a/03), (223a/02)

[= 4]

sür-: 1. Devam etmek. 2. (Cezâ olarak) Bir yerden başka bir yere göndermek, nefyetmek.

s.-e (158b/07)

s.-er (148b/13)

s.-eridi (144b/16)

s.-megi (123a/03)

s.-mezem (179b/12)

s.-üb (145b/07)

[= 6]

sürür: Sevinç.

s. + ina (148a/08)

[= 1]

süstlük: <Far. + Tr. Gevşeklik.

s. (231a/12)

s. + den (211a/04)

[= 1]

-Ş-

şād: <Far. Mutlu.

ş. (154a/04)

ş. + kıldı (133b/05), (138b/03)

ş. + ola (158a/04)

ş. + oldı (152a/01)

ş. + olub (135b/09)

[= 6]

şādlık: <Far. + Tr. Mutluluk.

ş. + da (157a/01)

[= 1]
şafî: *bk.* şāfī.
ş. (216a/02)
[= 1]
şāfî: < Ar. Şafi mezhebi kastedilmektedir.
ş. (149b/05), (202b/08)
[= 2]
şāh: < Far. Hükümdar, padişah.
ş. + ı 'ālem (162b/12)
[= 1]
şāhadetü: *bk.* şehādet.
ş. (237a/12)
[= 1]
şā'ir: < Ar. Şiir söyleyen, yazan.
ş. (143b/06), (179b/07), (196b/15),
(220a/17)
ş. + i (140a/01)
[= 5]
şakî: < Ar. Yol kesici, haydut, eşkıya.
ş. (129b/17)
ş. + olası (166a/02)
ş. + oldu (166a/05)
[= 3]
şakīrag: < Ar. + Tr. En azılı haydut, yol kesici,
eşkıya.
ş. + ı (127b/16), (128a/01)
[= 2]
şakird: < Far. Ders öğrenen kişi, öğrenci.
ş. + ini (161a/02)
[= 1]
şām: < Ar. Günümüzde Suriye'nin başkenti.
ş. (141b/13), (185b/08)

ş. + a (175a/01), (175a/10), (175a/11)
ş. + bazirgānılma (137a/02)
ş. + ehlinden (141b/12)
ş. + tağlarıdır (141b/13)
[= 8]
şāmil: < Ar. Kaplayan, kaplayıcı.
ş. + dür (168a/03)
[= 1]
şarāb: < Ar. İçecek şey.
ş. + ı (142a/10)
[= 1]
şarāben tahūr: *bk.* şarāben tahūran.
ş. + içe (158b/12)
ş. + içürmek (181a/05)
[= 2]
şarāben tahūran: < Ar. Tertemiz bir içki.
ş. (177b/11), (178b/02)
[= 2]
şart: < Ar. Gerekli olan husus, koşul.
ş. + lar (206a/09)
ş. + ları (206a/09), (206a/09)
[= 3]
şaş-: Şaşmak.
ş.-dı (137a/03)
ş.-madı (152a/04), (152a/08)
[= 3]
şaşıl-: Şaşı kalmak, hayret içinde olmak.
ş.-dı (214b/05)
ş.-urdu (214b/05)
[= 2]
şafti: Bir nehir adı (?).
ş. + ırmağı (186b/08)

[= 1]

şāyed: <Far. 1 Şayet. Şart bildirir, eğer. 2. İhtimal bildirir; belki, ola ki.

ş. (153b/10)

[= 1]

şedid: <Ar. Çok şiddetli.

ş. (163a/17)

[= 1]

şefā'at: <Ar. Bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma.

ş. (194b/12)

ş. + eder (231a/15)

ş. + édüb (231a/17)

ş. + èylegil (227b/15)

ş. + èyleyem (133b/09)

ş. + i (224b/04), (224b/05), (224b/07),

(232b/06)

ş. + inden (120a/02)

ş. + kılasın (133b/07)

[= 11]

şefā'atci: <Ar. + Tr. Birisi için şefâat eden kimse.

ş. + kıılır (142b/14)

[= 1]

şefi': <Ar. Şefâat eden kimse.

ş. (220b/14)

[= 1]

şefi'-i ümmet: <Ar. Ümmetin şefaatçisi.

ş. (190a/06)

[= 1]

şefkat: <Ar. Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.

ş. + bırağdı (135a/11)

[= 1]

şefkatli: <Ar + Tr. Acıma duygusuna sahip olan.

ş. (119b/13), (220a/11)

[= 2]

şehadet: <Ar. Şâhitlik etme, tanıklık Yapım.

ş. (201a/13), (201a/13)

[= 2]

şehid: <Ar. Tanrı yolunda kutsal görev için ölen kimse.

ş. (121b/03)

ş. + ler (121b/11), (121b/15)

ş. + lerüñ (121b/12)

ş. + olavuz (122a/02)

[= 5]

şehir: <Far. Yerleşim merkezi, kent.

ş. + deñ (226b/13)

ş. + ler (181a/08)

ş. + leri (181b/03), (192b/12)

[= 4]

şehir-be-şehir: <Far. Şehir şehir.

ş. (133b/03)

[= 1]

şehir: *bk.* şehir.

ş. + e (122b/05), (220b/05), (225b/07),

(226b/11), (229a/14), (229a/16)

ş. + i (135b/03), (140a/09)

ş. + iñ (226b/10)

ş. + inde (199b/07), (229a/06), (229b/02),

(229b/12)

ş. + inden (136a/06), (229a/14)

ş. + ini (180b/17)

[= 16]

şekk: < Ar. Şüphe, tereddüt.

ş. + üñüz (167b/17)

[= 1]

şeker: *bk.* şekker.

ş. (240a/16)

ş. + den (184b/16)

ş. + le (203a/03)

[= 3]

şekker: < Far. Çoğunlukla beyaz taneli şekilde

ağızda tat bırakan madde.

ş. (207a/05)

[= 1]

şekl: < Ar. Çizgilerle çizilmiş, biçim.

ş. + idür (196a/07)

[= 1]

şemme: < Ar. Az, çok az olan.

ş. + sin (218b/06)

[= 1]

şem'un: İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden

olduğu rivâyet edilen mübârek zât.

ş. (152a/07)

ş. + a (152b/15)

[= 2]

şemsin: *bk.* şem'un.

ş. (124a/06)

[= 1]

şemsün: *bk.* şem'un.

ş. (152a/13), (152a/14), (152a/16),

(152b/02), (152b/03), (152b/07), (152b/09),

(152b/10), (152b/12), (152b/14)

ş. + uñ (152a/08), (152b/04)

[= 12]

şer: < Ar. Kötülük.

ş. (159a/15), (159b/02)

ş. + den (158a/01), (163b/06)

ş. + lerden (215b/03)

ş. + leri (215b/01)

[= 6]

şer': < Ar. Kanun, şeriat.

ş. (202b/14)

[= 1]

şer'a: < Ar. Kötülük.

ş. (202b/12), (202b/14)

[= 2]

şerbet: < Ar. Suyun şekerle karıştırılarak oluşturulan

kıvamı.

ş. + in (181b/06)

[= 1]

şeref: < Ar. Onur, ululuk, manevi yücelik.

ş. + inden (148b/17)

ş. + i ta'zīmle (139b/16)

ş. + üñ (134b/12)

[= 3]

şerh: < Ar. Açıklama, yorumlama.

ş. + edemez (197a/01)

[= 1]

şer'i: < Ar. Şeriatle ilgili.

ş. (202b/11), (202b/11), (202b/13)

ş. + den (202b/14)

ş. + sin (194a/15)

[= 5]

şerī'at: < Ar. Açık, doğru ve düz yol.

ş. (137b/06), (168b/15)

ş. + e (137b/05)

ş. + hükminden (135a/01)
ş. + ine (201a/08)
[= 5]

şerîf: < Ar. Şerefli.
ş. (203a/15), (222a/02)
ş. + e (233b/17)
ş. + lerimiz (166b/12)
[= 4]

şerîfe: *bk.* şerîf.
ş. (229a/08)
[= 1]

şerîh: < Ar. Şerh. Açıklama, ayırma, yorumlama.
ş. + i esmâ (239a/16)
[= 1]

şermesâr: < Far. Utanan, utangaç.
ş. (198a/07)
[= 1]

şerr: < Ar. Kötülük, fenâlık.
ş. (124b/06)
ş. + i (126b/06), (159b/03)
ş. + inden (190b/17), (193a/03), (215a/04),
(215a/10), (215a/10), (215a/12), (215a/17),
(216b/09), (216b/10), (216b/14), (217b/03),
(217b/03), (220a/10)
ş. + indenkim (215a/15)
ş. + ini (163b/09)
[= 18]

şerrüel-cinni ve'l-ins: < Ar. Cinlerin ve insanların
şerri.
ş. (215b/09)
[= 1]

şevk: < Ar. İstek.

ş. (194b/11), (197b/10)
ş. + inden (198b/12)
[= 3]

şeyâfîn: < Ar. Şeytanlar.
ş. + den (239a/09)
ş. + leriyle (158b/08)
[= 2]

şeybe: İbn-i Ebu Şeybe. Tefsir, hadis ve tarih bilgini.
ş. (169b/09)
[= 1]

şeyh: *bk.* şeyh.
ş. (207a/04)
[= 1]

şeyh: < Ar. Bir tarikatte en yüksek mertebede olup,
derviş yetiştirme ehliyetine sahip kimse.
ş. (196b/10), (207a/07), (207b/03),
(207b/07), (207b/09), (207b/09), (207b/11),
(207b/12), (210b/09), (210b/10), (210b/11),
(224a/13), (224b/04), (224b/11), (224b/15),
(224b/16), (224b/16), (224b/17), (225a/02),
(229b/12)
ş. + denkim (180b/11)
ş. + e (207b/10), (225a/01), (225a/02)
ş. + manşür (229b/13), (229b/16)
[= 26]

şeytân: < Ar. Cennetten kovulan eski bir melek.
İsyankar melek.
ş. (137a/03), (144a/13), (144a/14),
(151a/05), (158b/17), (168a/03), (185b/15),
(188a/12), (190b/17), (200b/07), (215b/16),
(216a/02), (216a/12), (216b/09), (216b/10),
(216b/11), (216b/14), (217a/02), (217a/11)

ş. + dankim (232a/02)
ş. + dur (215b/17), (216b/15), (216b/16)
ş. + ı (137a/04), (144b/07), (200b/02),
(200b/08), (217b/14), (217b/14), (217b/15)
ş. + ıla (144a/13)
ş. + in (217a/16), (217a/16)
ş. + ından (217a/14)
ş. + la^çin (215b/14)
ş. + ları (217b/11), (217b/12)
ş. + larından (217b/12), (217b/13)
ş. + yolına (124a/09)
[= 40]

şibli: Ebu Bekir Şibli. İlk Sufilerden birisi.

ş. (207a/04)
[= 1]

şiddet: < Ar. Kuvvet derecesi.

ş. + inünj (171a/14)
ş. + üninj (164a/16)
[= 2]

şifā: < Ar. Hastalıktan kurtularak iyi olmaya yarayan.

ş. + vèrdi (214b/10)
[= 1]

şikāyet: Yakınma, içinde bulunduğu hallerden memnuniyetsizliğini dile getirme.

ş. + ètdi (186a/04)
ş. + kılalardı (123b/07)
ş. + kııldı (130a/04)
[= 3]

şimāl: < Ar. Kuzey.

ş. + dūr (125b/07)
[= 1]

şimdi: Şimdi.

ş. (134b/15), (149a/12), (207a/07),
(223a/03)
ş. + kim (207a/09)
[= 5]

şir: < Ar. Şiir.

ş. (179b/08), (184a/08)
ş. + ètmez (184a/07)
ş. + i (136b/04), (136b/05)
[= 5]

şirk: < Ar. Tanrı'ya ortak koşma, eş tutma.

ş. (239a/06)
ş. + den (180b/14)
ş. + e (155a/13)
ş. + getürdi (158a/05)
ş. + getürenler (156a/11)
ş. + getürmedi (120b/15)
ş. + lerinden (154b/09)
[= 7]

şiş: Şişmek.

ş.-di (194a/02)
[= 1]

şol: Şu.

ş. (120a/06), (121a/03), (122a/07),
(123b/02), (123b/17), (124b/12), (125a/05),
(126b/01), (126b/10), (127b/13), (128a/06),
(129b/17), (130a/11), (132a/17), (133a/16),
(133b/01), (133b/08), (133b/09), (134b/10),
(134b/15), (137b/10), (141a/12), (141a/13),
(141b/03), (141b/03), (142a/14), (142b/16),
(143b/13), (143b/17), (145b/07), (146b/08),
(147a/07), (149a/10), (159b/17), (160a/13),

(161b/17), (162a/03), (162b/05), (164b/04),
(164b/05), (164b/06), (164b/08), (164b/12),
(165a/03), (167a/02), (167a/07), (167a/17),
(168a/05), (172b/17), (173a/09), (173b/06),
(178a/04), (180a/11), (182b/15), (183b/09),
(184b/15), (186a/17), (187a/14), (196b/12),
(198a/10), (207b/01), (212b/16), (213a/07),
(215a/15), (215a/17), (216b/14), (217a/04),
(217b/01), (231a/02), (233b/03), (234b/06),
(234b/07), (234b/07), (234b/07), (235a/16),
(235b/09), (235b/11), (235b/13), (235b/15),
(236a/01), (236a/02), (236a/15), (236a/17),
(236b/01), (236b/06), (236b/15), (237a/06)
[= 87]

şolok sāʿat: Şu saatte kadar, şu an.

ş. (136a/15), (136a/17), (214b/06)
[= 3]

şom: < Ar. Uğursuz, boş.

ş. + dünyā (224a/03)
[= 1]

şöyle: Şöyle.

ş. (123b/10), (125b/10), (126b/02),
(131b/11), (135b/14), (139a/04), (140a/09),
(141a/06), (142b/15), (145a/06), (145a/08),
(145a/09), (145b/02), (145b/12), (150a/03),
(151b/13), (152a/10), (153a/14), (155b/13),
(157b/01), (157b/06), (161a/12), (161b/03),
(162a/15), (162b/15), (162b/17), (164b/06),
(165a/02), (165a/05), (166a/06), (166b/03),
(166b/05), (166b/06), (167b/16), (173a/10),
(173a/15), (173a/17), (177a/02), (198a/07),
(201a/06), (207a/04), (207a/06), (207b/06),

(213a/07), (216b/12), (218a/03), (227b/02),
(229a/01), (233b/16)
ş. + dür (138b/01), (146a/02), (177b/05)
ş. + kim (123b/14), (126a/17), (127a/16),
(128b/04), (139a/14), (145b/12), (146b/05),
(149a/17), (157a/01), (167b/11), (173a/05),
(180a/16), (183a/12), (239b/17)
[= 66]

şöyleş-: bk. söyleş-.

ş.-di (178a/02)
ş.-ürdikim (132a/01)
[= 2]

şu: Şu.

ş. + ıa (130b/05), (132b/02), (161a/14),
(166b/07)
ş. + ndan (155a/17)
ş. + nlar (156b/03), (169b/02), (169b/05)
ş. + nlarıkim (147b/05)
ş. + nuı (134b/14), (165a/11), (165a/12),
(165a/13), (165a/13)
[= 14]

şuʿar: < Ar. Şairler.

ş. (234a/04)
[= 1]

şuʿbī: Şuʿbe bin Haccac.

ş. (209a/16)
[= 1]

şursem: < Far. Kızgın sıcaklık, kızmış sıcak.

ş. (240a/04)
[= 1]

şübhe: < Ar. Şüphe.

ş. + ıüz (167b/17)

[= 1]

şükür: < Ar. Verdiği nîmetler için Allah'a karşı

duyulan minnet.

ş. + in (124a/14), (168a/16)

ş. + kılmak (168a/15)

[= 3]

şükür: bk. şükür.

ş. (172b/01), (230b/11)

ş. + dür (138a/15)

ş. + ederiz (233b/01)

ş. + eylegil (181b/04)

ş. + eylemez (161a/03)

ş. + kılasın (124b/07)

[= 7]

şüreyh: bk. şüreyh bin sa'îd.

ş. (140b/04), (151a/17)

[= 2]

şüreyh bin sa'îd: Kadı Şüreyh. Hz. Ömer tarafından

Küfe kadılığı görevi yapmıştır.

ş. (123a/02)

[= 1]

-T-

tâ: -e değin, -e kadar. 2. Uzaklık bildiren söz.

t. (120a/02), (120b/13), (120b/17),

(121b/05), (123a/17), (124a/13), (124a/17),

(124b/02), (124b/03), (126b/14), (129b/16),

(130b/05), (133b/04), (135b/09), (136b/11),

(138a/10), (138b/10), (139a/05), (139a/08),

(139b/07), (140a/09), (140b/17), (143b/11),

(144a/07), (145b/16), (147b/15), (149a/16),

(149b/01), (150b/07), (150b/08), (151a/05),

(152a/07), (152a/11), (153a/02), (153b/04),

(154a/04), (154a/05), (154a/06), (154b/09),

(154b/17), (156a/16), (156b/06), (159b/03),

(160a/01), (161a/14), (161a/15), (162a/17),

(166b/03), (166b/07), (167a/12), (168a/04),

(170b/11), (171a/01), (171a/04), (171b/01),

(171b/09), (172a/07), (173a/04), (173a/09),

(173a/11), (174a/17), (175a/03), (175a/14),

(175b/04), (180b/05), (183a/03), (184a/03),

(186a/03), (186a/07), (188b/16), (190b/08),

(191a/15), (195a/08), (195b/17), (196a/03),

(196a/12), (198b/13), (199a/02), (199a/05),

(200b/10), (201a/09), (202a/03), (203b/07),

(205b/13), (206a/02), (212b/08), (214b/05),

(216b/09), (218b/10), (218b/17), (219b/17),

(222a/15), (225a/14), (236a/11), (237a/09)

t. + ı hîtabdur (167a/12)

[= 96]

ta'alluk: < Ar. İlişkilendirmek.

t. (213a/13)

[= 1]

ta'âm: < Ar. Yemek.

t. (168a/11), (174b/13), (228a/01),

(229b/11)

t. + ı (124b/13), (142a/10), (196a/11),

(226b/10)

t. + ıla (175a/03)

t. + ın (226a/12)

t. + uñ (228a/03)

t. + vërmege (176b/14)

t. + vërmeklige (176b/12)

t. + vërmezler (176b/13)

[= 14]

ta'āmlandur-: <Ar. +Tr. Yemek vermek, doyurmak.

t.-dı (125b/02)

[= 1]

tā'at: <Ar. Allah'ın emirlerine uyma, emredilene yapma.

t. (126b/15), (149a/05), (172a/16),

(172b/02)

t. + a (150b/07), (178b/15)

t. + da (124a/07), (178b/16)

t. + dan (147b/06)

t. + eder (224a/07)

t. + etmeyeler (155b/14)

t. + ı (126b/06), (167a/10)

t. + ın (226a/14), (226b/05)

t. + ınca (120a/08)

t. + ından (166b/03), (169b/06)

t. + kı1 (225b/16), (225b/17), (226a/02)

t. + kıldı (225b/16), (226a/01)

t. + kı1mağa (156a/08)

t. + kı1lmayınca (153a/02)

t. + kı1lursa (151a/04)

t. + kim (155b/13)

t. + lar (150b/09), (158b/16)

t. + um (122a/05)

t. + umuza (120a/11)

t. + uñı (226a/07)

[= 32]

tā'atlı: <Ar. +Tr. Emredilene uyma durumunda olan.

t. (200a/16)

[= 1]

tabağ: <Ar. Yemek yeme için kullanılan araç.

t. (141b/04)

t. + larıla (218b/14)

t. + larıyla (219a/02)

[= 3]

tabī'at: <Ar. Doğuştan olan.

t. + a (201b/17)

t. + ın (202a/08)

[= 2]

tabīb: <Ar. Doktor.

t. (239a/01)

[= 1]

ta'bīr: <Ar. İfade, anlatış.

t. (218a/17)

t. + etdi (218a/16)

t. + etdüğün (218b/04)

t. + i (218b/07)

[= 4]

tabl: <Ar. Vurmalı müzik aleti davul.

t. + ın (219a/03)

[= 1]

tāc: <Far. Giyinmek, kuşanmak.

t. + eyleyesin (196a/01)

[= 1]

tağ: Dağ.

t. (141b/14), (145b/12), (145b/17),

(185a/07), (185a/09), (185a/13)

t. + a (141b/16), (145a/03)

t. + da (173a/06)

t. + dan (135b/12), (145b/13), (145b/17),

(213b/03)

t. + ı (141b/09)

t. + ina (144b/15), (160a/10)	[= 1]
t. + lar (164b/13), (165a/04)	tahta: Ağaç parçaları.
t. + larda (164b/17)	t. (230b/03)
t. + lardur (141b/13)	[= 1]
t. + ları (164b/15)	taḥfif: < Ar. Hafifletmek.
t. + larıdur (141b/14)	t. + inde (171a/03)
[= 22]	[= 1]
tağ: Kızgın damga.	taḥmīd: < Ar. Övgü etme, hamd etme.
t. (196a/02)	t. + édeler (219a/05)
[= 1]	[= 1]
tağıl-: Dağılmak.	taht: < Far. Kralların üstünde oturdukları koltuk.
t.-dılar (155b/09), (173a/06)	t. (219b/02)
t.-ub (158b/04)	t. + ina (219a/08)
[= 3]	t. + u (219b/13)
taḥā: < Ar. Taha suresi.	[= 3]
t. + dan (241a/01)	taḥtī: < Ar. Benim altımda.
[= 1]	t. (237a/14)
taḥiyyāt: < Ar. Namazda kâdelerde okunan ve “et-taḥiyyâtü” sözüyle başlayan dua.	[= 1]
t. (232b/04)	taḥife: < Ar. Kabîle, kavim.
[= 1]	t. + kıldı (188b/05)
taḥir: < Ar. Temiz.	t. + ye (151a/12), (153b/17)
t. + ine (200b/17)	t. + yi (237b/08), (237b/10)
[= 1]	[= 5]
taḥkik: < Ar. Şüphesiz, muhakkak.	tâ-i tānīs: < Ar. Arapçada dişillik bildiren tâ harfi.
t. (202b/17), (238b/05)	t. + ile (156a/04)
[= 2]	[= 1]
taḥsīn: < Ar. Takdir etme.	taḥ-: Takmak.
t. (198a/11)	t.-ub (229b/04)
[= 1]	[= 1]
taht: bk. taht.	tâkat: < Ar. Güç, kuvvet, derman.
t. + lar (158b/10)	t. (235a/17)
	[= 1]

taḳāzā: < Ar. 1. Başa kakmak, azarlamak. 2.

Emretmek.

t. + éder (204a/05)

t. + éderdi (203b/01)

[= 2]

taḳdīm: < Ar. Sunma.

t. (158a/09)

[= 1]

taḳdīr: < Ar. Ezelde Cenâb-ı Hakk'ın vermiş olduğu

ezelî karar, alın yazısı, kader.

t. + i kelâm (126b/07), (158a/09)

[= 2]

tākīd: < Ar. Dügümleme.

t. (167b/03), (167b/15), (174b/04)

t. + i (144a/04)

t. + i fā'idesi (139b/02)

t. + ler (144a/03)

[= 6]

taḳrīr: < Ar. Beyan etme, sözle anlatma.

t. (147a/05)

t. + dür (138b/14), (143a/07), (163b/03),

(176a/14)

t. + éyler (124a/13)

[= 6]

taḳsīm: < Ar. Bölüm, parça, kısım.

t. + édici (235b/10)

t. + éyledük (235b/11)

[= 2]

taḳvā: < Ar. Günahtan sakınma, korunma.

t. + yolına (126b/12)

t. + yoluna (147a/01)

[= 2]

taḳviyyet: < Ar. Güçlü olmak, takviye.

t. (203b/17)

[= 1]

ṭalāk: < Ar. Boşama.

t. (149a/17)

[= 1]

ṭaleb: < Ar. İsteme, dileme, arzu etme.

t. + étdi (129b/06)

[= 1]

ṭalīb: < Ar. İsteyen, talep eden, istekli olan kimse.

t. (138a/06)

t. + lerüme (195a/07)

[= 2]

ṭalī'm: *bk. ta'līm.*

t. + i (136a/12), (136a/13)

[= 2]

ta'līm: < Ar. Ders vererek öğretme.

t. + kıldı (201a/06)

[= 1]

ṭama': < Ar. Aç gözlülük, tamah.

t. + da (162a/14)

t. + étmediler (186a/14)

[= 2]

ṭamā'lık: < Ar. + Tr. Aç gözlü olma, tamahkarlık.

t. + da (162b/15)

[= 1]

tamām: < Ar. 1. Olması gerektiği gibi, doğru. 2.

Bitmiş, tamamlanmış.

t. (132a/16), (132b/02), (132b/07),

(134b/16), (144b/03), (146a/07), (148b/04),

(149b/01), (152a/03), (153a/02), (153a/13),

(157a/10), (159b/12), (171b/07), (177a/08),

(181a/15), (184b/06), (188b/01), (188b/03),
(201a/09), (201a/11), (201b/03), (210b/01),
(231a/01), (233a/15), (238b/14), (239a/03),
(239a/13), (239a/16)
t. + èyledi (135a/17)
t. + ı (172b/02), (202a/10)
t. + oldu (167b/04)
t. + olmaz (139a/08)
[= 34]

tamāmlıg: <Ar. Tamamlama işi.

t. + ı (132b/06)
t. + ın (205b/09)
[= 2]

ṭamar: Damar.

t. + lar (171b/09)
t. + larında (216b/11)
[= 2]

ṭamu: Cehennem.

t. (119b/06), (129b/01), (130b/11),
(158b/11), (165b/01), (171a/11), (171a/15),
(171b/16), (182b/16), (183a/10), (189b/04),
(197b/13), (215a/06)
t. + da (134a/05), (208a/06)
t. + dan (119b/08), (125a/10), (130a/11),
(130b/13), (148a/16), (191a/03), (191b/07),
(208b/16), (209a/03), (218b/09), (226b/04)
t. + ehli (125b/09), (125b/14), (208a/05),
(215a/07)
t. + ehlidir (125b/08)
t. + ehline (172a/11)
t. + ḳapusın (226a/08)
t. + ḳapusını (189b/06)

t. + nuḡ (125b/10), (172a/06)
t. + odı (171b/15)
t. + odundan (148a/14), (164a/05),
(172a/07), (204b/16)
t. + sı (156a/13), (165b/08), (167b/12),
(170b/14), (171b/14)
t. + sıdur (165a/15)
t. + sını (119b/04)
t. + sına (138b/10), (161a/08), (171a/11)
t. + sını (167b/11), (167b/14)
t. + sıya (125b/08)
t. + ya (121a/11), (125b/09), (129b/03),
(129b/09), (129b/17), (130b/12), (162b/03),
(182a/11), (208a/04), (228b/05)
t. + ya iledevüz (129b/07)
t. + ya vara (158b/06), (158b/08)
t. + ya varub (158b/09)
t. + yı (129b/16), (165b/06)
[= 70]

ṭamulıg: Cehennemlik.

t. + dur (183a/13)
t. + ḳıldıḡı (225a/07)
t. + ḳılmaḡ (225a/07)
t. + oldılar (183a/15)
[= 4]

ṭa'n: <Ar. Ayıplama, kınama, eleştirme.

t. + éder (170b/08), (170b/08)
t. + édicidir (170b/09)
t. + édüb (131a/03)
t. + ından (219a/10)
t. + ḳıldıysa (193b/05)
[= 6]

ta'na: *bk.* ta'n.

t. + uranlar (170b/05)

t. + urub (170b/01), (170b/04)

t. + urur (170a/17)

[= 4]

tanık: Tanık, şahit.

t. + dur (163a/11)

[= 1]

tanıklık: Tanıklık. Tanık olma durumu, şahitlik.

t. + vër (158a/02)

t. + vëre (158a/17)

t. + vëriserdür (158a/12)

[= 3]

tanıkluk: *bk.* tanıklık.

t. + vëürüm (232b/09)

[= 1]

tānīs: < Ar. Arapça'da müenneslik yapmak için

kullanılan harflerin tabiri.

t. + ile (156a/04)

[= 1]

tanış- Tanışmak.

t. (194a/10)

t.-dılar (127a/14), (152a/10), (192b/05),

(223b/12)

[= 5]

tañla- Şaşmak, hayret etmek.

t.-dı (186b/12), (222b/05), (222b/10)

t.-dılar (152a/04), (213a/12)

t.-duñ (186b/13)

t.-madılar (155a/16)

t.-yalar (176a/04)

[= 8]

tañlaş- Hayrete düşmek.

t.-dılar (151b/15), (186a/16)

[= 2]

tañrı: 1. Allah. 2. Çok tanrılı dinlerde var olduklarına ve insan üstü bir güce sâhip bulduklarına inanılan varlıklardan her biri, ilâh.

t. (120b/04), (124a/03), (132a/05),

(133a/09), (138b/07), (139a/04), (145a/15),

(146a/13), (146b/05), (151a/03), (151b/01),

(153a/08), (154b/03), (156a/01), (157a/08),

(160b/14), (169b/14), (181a/04), (181b/01),

(181b/04), (187b/15), (188b/06), (188b/06),

(188b/11), (188b/17), (189a/03), (189a/05),

(189b/09), (189b/14), (190a/11), (190a/12),

(192a/15), (192a/16), (192b/01), (193a/10),

(193b/15), (199a/10), (202b/13), (212a/08),

(215a/04), (222b/04), (222b/05), (222b/10),

(222b/15), (223a/08), (223a/17), (224a/08),

(224a/11), (224b/02), (224b/08)

t. + buyruğın (158b/17)

t. + çün (130b/16), (179a/07)

t. + dan (151b/01), (156b/17), (160b/16)

t. + dur (146a/14), (192a/12), (192a/15)

t. + ğa (191b/15)

t. + kažāsına (120b/03), (122a/06)

t. + larumuzdur (156a/13)

t. + mdan (134a/10), (141a/04)

t. + n (134b/02), (172b/04)

t. + ŋ (133a/12), (133a/16), (134b/04),

(134b/09), (134b/14), (134b/17), (137b/01),

(138a/08), (174a/14), (188a/06), (191b/13)

t. + ھا (120b/04), (181b/04), (181b/05),
(181b/07)
t. + ھاdur (146b/04)
t. + ھاؤin (178b/12)
t. + ھائ (144b/09)
t. + ھاؤ (172b/11)
t. + ھاnı (157a/06)
t. + ھاn (218a/04)
t. + ھاؤ (124a/01), (145b/14), (171a/15),
(181a/07), (182b/06), (182b/06), (182b/14),
(188b/08), (191b/16), (192a/04), (192a/06),
(192a/14), (196b/17), (203a/09), (204a/17),
(223b/07)
t. + resüli (133b/02)
t. + resülindenkim (128a/05)
t. + sı (127b/07), (133a/02), (136a/10),
(163b/07), (193a/08), (193b/14), (194a/02),
(237a/02)
t. + sı (215b/16)
t. + sına (161a/01), (161b/15), (162a/05),
(175a/15), (215a/04), (216b/04)
t. + sından (157a/05)
t. + t̄ā'atından (166b/03), (169b/05)
t. + te'ālā (143a/06), (157a/02), (223a/05),
(224b/08), (231a/07)
t. + va'desine (120b/03)
t. + ya (146b/02), (147a/16), (155b/12),
(180b/04), (198b/09), (215a/10), (215a/12),
(216b/09), (217b/12)
t. + yı (124a/04), (193a/11), (200a/15)
t. + yla (212a/15)
t. + yolına (128b/10)

[= 144]

tañrılığ: İlah olma durumu.

t. + ı (204b/09)

t. + ım (195a/13)

t. + ında (207b/17)

[= 3]

tañru: bk. tañrı.

t. + ı (133a/17), (134b/13), (135a/02),

(135a/04), (137a/11), (137a/14), (137a/16),

(137b/03), (137b/03), (137b/06), (137b/07),

(158b/02), (187a/08), (193a/14)

t. + ھا (121b/02), (180a/17)

t. + ھاؤin (181b/08)

t. + ھاؤ (146a/13), (187b/11)

t. + ھاؤ (188a/13)

t. + ھاؤ (147b/15)

[= 21]

tañuğ: bk. tañığ.

t. + dur (163a/13)

t. + oluğ (138a/01)

t. + olunkim (122b/03)

[= 3]

tañuğlığ: bk. tañığlığ.

t. + vèrmek (158b/02)

t. + vèürüz (237b/04), (238b/06)

[= 3]

tañ-: 1. Tanrı olarak tanımak, kulluk etmek. 2.

Bulmak.

t.-alum (180a/17)

t.-anlar (154b/09)

t.-ar (147b/09), (180a/07), (180a/08),

(180a/10)

t.-arlar (211b/14), (212a/08), (212a/08)
t.-arlardı (211b/16), (211b/16)
t.-arlarıdı (211b/15)
t.-arsın (188a/07)
t.-arsız (212a/04), (212a/07)
t.-dılar (195b/09)
t.-duğuma (180a/10)
t.-duğunjuza (180a/06), (180a/09)
t.-ğıl (180a/17)
t.-mağa (155b/12), (206b/01), (231b/16)
t.-mağdadur (169a/13)
t.-mazın (180a/06)
t.-mazlar (212a/09)
t.-mazsız (212a/05)
t.-sunlar (175a/06)
t.-tuğuma (180a/07)
[= 29]
tapıcı: Tapan.
t. + ları (187a/07)
[= 1]
tapu: Üzerine kayıtlı olan mal.
t. + sinda (227b/07)
[= 1]
tar: Dar.
t. (206b/10)
t. + olur (149a/10)
[= 2]
taracuğ: Daracık.
t. (123a/12)
[= 1]
taraf: < Ar. Belirlenmiş bir kısım.
t. + dan (191b/17)

[= 1]
tarag: bk. tarak.
t. + ıla (213b/16)
t. + ından (213b/16)
[= 2]
tarak: Tarak.
t. (214a/09), (214a/17)
[= 2]
tarif: < Ar. Bir şeyin nasıl ve ne yönde ilerleyerek olacağını söyleme.
t. + ile (139b/07)
[= 1]
tarih: bk. tārīḥ.
t. (222a/08)
[= 1]
tārīḥ: < Ar. Bir olayın meydana geldiği gün ve yıl.
t. (213a/14)
[= 1]
tārikuhu: < Ar. Terk etmek, ayrılmak.
t. (236a/02)
[= 1]
tarla: Ekin ekmeğe elverişli toprak.
t. + da (213a/08)
[= 1]
tart-: Tartmak.
t.-ub (172b/06), (181a/15)
t.-uğ (214a/14)
[= 3]
tartış-: Tartışmak.
t.-ub (167a/08)
[= 1]
tas: < Ar. İçine sıvı veya katı madde konulan kap.

t. (239b/03)

[= 1]

taşalan-: Tasalanmak, dertlenmek.

t.-dı (206b/10)

[= 1]

taşarruf: < Ar. Bir nesneyi harcama yetkisi.

t. + éyler (212a/17)

t. + ı (202a/07)

[= 2]

taşavvur: < Ar. Tasvir etme.

t. + édebilmez (232a/03)

t. + éderdikim (162b/17)

[= 2]

taşdık: < Ar. Gerçekleme, doğrulama.

t. + étdiler (156b/03)

[= 1]

taş: Değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim.

t. (131b/07), (173a/03), (183a/05),
(213a/08), (214a/11), (226a/09), (226a/17),
(239b/03), (240a/14)

t. + a (161b/01), (173b/13), (212a/06)

t. + dan (158a/13), (160b/07), (173b/10),
(191b/12), (212b/06), (234b/05), (234b/06),
(235a/10)

t. + danmıdur (187b/13)

t. + ı (214a/16), (239b/02)

t. + ıla (131a/13), (172b/12), (173a/01),
(193a/05), (207a/06)

t. + in (240a/01)

t. + in (183a/07)

t. + ıyla (232a/02)

t. + la (173b/13)

t. + lar (173b/06), (235b/14)

t. + lara (240a/04)

t. + lardankim (173b/01)

t. + ları (178a/15)

t. + ları (173b/04)

[= 38]

taşgunluğ: Taşkınlık.

t. + ı (145b/15)

[= 1]

taşlu: Taşlı.

t. (160b/06), (161a/17)

[= 2]

taşra: Dışarı, dış mekan.

t. (120a/02), (125b/10), (151a/06),
(157b/11), (172a/07), (173a/11), (190b/05)

t. + da (121a/14)

t. + dan (125b/11), (125b/12), (125b/13),
(172a/08), (230a/06), (230a/08)
[= 14]

taşavvu'ı: < Ar. İslamı kabul eden bireyin nafile ibadetlerini yapması.

t. (228b/17)

[= 1]

taşlu: Tatlı.

t. (184b/16), (240b/10)

t. + dur (178a/17)

[= 3]

taşlurak: En tatlı.

t. (230b/09)

t. + dur (178a/13)

[= 2]

ṭavāf: < Ar. Kutsal sayıp etrâfını dolaşma, ziyâret etme.

- t. (150a/04)
t. + êtdi (136a/03)
t. + kılanlar (174a/02)
t. + kıldı (227a/10)
[= 4]

ṭavar: Davar. İnek, özellikle koyun ve keçi gibi hayvanların ortak adı.

- t. + ı (131b/14), (182b/10), (240b/07)
t. + m (154b/05)
t. + lar (171a/01)
[= 5]

ṭavîl: < Ar. Uzun.

- t. + olmasun (126b/09)
[= 1]

ṭavşan: Dört ayaklı, ön ile arka ayaklarının boyutları farklı olan, hızlı koşan bir kemirgen.

- t. (237b/14)
[= 1]

tavuk: Tavuk.

- t. (237a/04)
[= 1]

ṭâyif: < Ar. Tavaf etme, dönme.

- t. + de oldı (121a/12)
[= 1]

ṭayyibe: < Ar. İyi güzel iş.

- t. + nünj (175b/14)
[= 1]

ṭazarru: < Ar. Yalvarma, yakarma.

- t. (145a/01)
[= 1]

tāze: < Ar. Kurutulmamış veya kurumamış olan, yeşil.

- t. (198a/08)
t. + kıldı (135b/08)
[= 2]

tāzelig: < Ar. + Tr. Taze olma durumu.

- t. + ından (198a/09)
[= 1]

ta'zīm: < Ar. Saygı gösterme, hürmet etme.

- t. + êderiz (233b/06)
t. + êdüb (126a/11), (128a/09)
t. + ile (218a/13)
t. + inden (164a/17)
t. + iniş (171a/14)
t. + le (139b/16)
t. + ler (232a/09)
[= 8]

te'ālā: < Ar. “Şâni yüce olsun” anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

- t. (119b/07), (120a/15), (120a/16),
(120b/01), (120b/08), (120b/15), (121a/08),
(121a/10), (121b/01), (121b/04), (121b/14),
(122a/02), (122a/07), (122a/14), (122a/15),
(122b/01), (122b/05), (122b/08), (122b/14),
(123b/03), (123b/14), (124b/15), (126a/03),
(126a/11), (126a/11), (126b/04), (126b/11),
(126b/13), (127a/15), (127a/17), (127b/03),
(127b/07), (128a/06), (128a/09), (128a/13),
(128a/17), (128b/05), (128b/08), (128b/10),
(130a/07), (130b/05), (131a/05), (132a/02),
(132a/07), (132a/15), (132b/06), (132b/09),
(133a/06), (133b/08), (133b/09), (134a/01),

(134a/03), (134a/05), (134b/07), (135a/08),
(135a/16), (135b/08), (137a/01), (137a/04),
(137a/06), (137a/09), (137b/15), (137b/17),
(138a/14), (138b/06), (139a/02), (139a/13),
(140a/04), (140a/13), (140b/03), (141a/10),
(141b/02), (141b/15), (142b/02), (142b/04),
(142b/07), (142b/09), (142b/11), (142b/12),
(142b/16), (143a/06), (143b/04), (143b/11),
(143b/12), (143b/15), (144a/01), (144a/07),
(144a/15), (144b/01), (144b/06), (144b/17),
(145b/06), (146b/13), (147a/03), (147a/12),
(147b/06), (148a/02), (148a/03), (148a/12),
(148a/14), (148b/07), (148b/10), (148b/11),
(148b/13), (149a/05), (150a/02), (150a/07),
(150b/02), (150b/06), (151b/04), (151b/07),
(152a/04), (152a/09), (152b/10), (152b/11),
(152b/12), (152b/13), (152b/15), (152b/16),
(152b/17), (153a/03), (153a/10), (153b/01),
(153b/03), (153b/15), (153b/16), (154a/07),
(154a/09), (154a/13), (154a/16), (155a/14),
(155b/13), (156a/14), (156b/11), (156b/13),
(156b/17), (157a/02), (157a/14), (157a/15),
(157b/01), (159a/10), (159b/03), (159b/07),
(159b/17), (160a/07), (160b/01), (161a/05),
(161a/16), (161b/11), (161b/15), (162a/04),
(162b/03), (163a/11), (163b/05), (163b/10),
(163b/15), (164b/01), (164b/10), (164b/14),
(165b/05), (165b/07), (165b/14), (166a/16),
(166b/15), (167a/05), (168a/08), (168b/03),
(168b/06), (168b/17), (169a/04), (169a/06),
(169b/01), (169b/07), (169b/10), (170a/01),
(170a/10), (171a/07), (171a/14), (171b/04),

(171b/08), (172a/13), (172a/14), (172a/17),
(172b/13), (173a/15), (173b/01), (173b/14),
(174a/05), (174a/13), (175a/02), (175a/13),
(175b/09), (175b/17), (177b/10), (177b/13),
(178a/07), (178a/10), (178b/11), (179a/08),
(179b/05), (180a/03), (180b/04), (181a/03),
(181b/02), (182a/11), (182a/13), (182b/08),
(183a/02), (183a/12), (183a/14), (183b/01),
(183b/07), (184a/05), (184a/16), (184b/15),
(184b/17), (185a/17), (185b/10), (185b/11),
(185b/17), (186b/14), (187a/09), (187b/14),
(188a/08), (188a/11), (188b/03), (188b/09),
(188b/12), (190b/04), (190b/07), (191a/01),
(191a/14), (191b/06), (192a/08), (192a/16),
(192b/02), (192b/13), (192b/14), (192b/16),
(193a/05), (193a/17), (193b/03), (195a/07),
(195a/08), (195b/12), (197a/04), (197b/16),
(198a/03), (198a/16), (198b/04), (199a/02),
(200b/02), (200b/04), (200b/07), (201a/04),
(202b/08), (203b/02), (204a/07), (204b/08),
(205a/01), (205a/05), (205a/07), (205b/04),
(205b/06), (206b/09), (207b/17), (208a/06),
(208a/11), (208b/06), (210b/15), (211a/01),
(211a/13), (211a/15), (211b/02), (211b/04),
(211b/10), (212a/04), (212a/11), (212b/01),
(212b/11), (214a/13), (214b/10), (214b/12),
(215a/01), (215b/01), (215b/06), (216a/17),
(216b/13), (218a/09), (218b/03), (218b/08),
(218b/17), (219a/15), (219b/03), (219b/05),
(220b/08), (223a/05), (224a/16), (224b/06),
(224b/08), (224b/12), (225a/10), (225a/14),
(226a/06), (227a/09), (227a/11), (227b/03),

(227b/11), (228b/14), (231a/07), (231a/15),
(231a/16), (231b/02), (231b/03), (231b/07),
(231b/09), (232a/03), (232a/05), (232a/11),
(232a/12), (232b/03), (234b/17), (235a/04),
(236b/05), (237b/08), (237b/10), (238b/05),
(239b/03), (239b/11), (240b/06), (240b/12)
t. + da (163b/08)
t. + dan (124a/15), (144b/13), (145a/03),
(152b/08), (206b/12), (216a/09), (226a/16),
(227b/01), (231a/17)
t. + dur (231a/08)
t. + nun (124b/07)
t. + nuḡ (124a/12), (140a/17), (148b/07),
(150b/12), (153b/08), (156a/17), (160a/15),
(165b/16), (167a/09), (168a/02), (174a/03),
(175b/08), (180a/11), (196b/12), (196b/14),
(197b/06), (197b/08), (198b/17), (199a/09),
(199a/14), (202b/15), (203a/07), (208a/08),
(208a/13), (216a/15), (224b/13), (231b/04),
(232a/16), (232a/18), (232b/10), (232b/17)
t. + ya (152b/07), (232a/01), (232a/10)
t. + yı (217a/01), (232b/02)
[= 379]

te'alluk: < Ar. İlişik.

t. + dur (202b/10)
[= 1]

te'aşşub: < Ar. Aşırı bağıllık.

t. (193b/04)
[= 1]

te'avvüz: < Ar. Allah'a sığınmak.

t. + étmedi (217b/10)
[= 1]

tebäreke: < Ar. Mülk (Tebareke) Suresi.

t. + den (144a/12)
[= 1]

tebüik: Hicaz yolu üzerinde konak yer.

t. (186a/14)
[= 1]

tecävüz: < Ar. Saldırma, hücum.

t. + étdi (153b/17)
[= 1]

tecellî: < Ar. Görünme, görünür olmak.

t. (198b/10), (211a/07)
t. + éde (199a/04), (199a/06)
t. + kıla (210b/13)
[= 5]

tecrîd: < Ar. Ayrılma, soym

t. (195a/12)
[= 1]

tedbîr: < Ar. Önlem.

t. + étmek (231b/08)
t. + i (231a/09)
[= 2]

teferrüc: < Ar. Eğlenme maksatlı gezinti.

t. + éderken (178b/08)
[= 1]

teferrüclen-: < Ar. + Tr. Eğlenerek gezmek.

t.-eler (121b/14)
[= 1]

tefeṭtün: < Ar. Fitneye zorlam

t. + édüb (234a/10)
[= 1]

tefsîr: Yorumlama, bir konu hakkında yorum yapma,
açıklamak.

t. (183b/13), (199b/02), (204a/03),
(209a/13), (218a/17), (218b/01), (218b/08),
(230b/09), (230b/10)
t. + ce (161b/17)
t. + de (140a/11), (164a/09), (191b/01),
(214a/02)
t. + e (120a/04), (129a/07), (140a/15),
(206b/15)
t. + edeler (162a/03)
t. + eden (218b/16)
t. + edenleri (218b/09)
t. + eder (186b/17)
t. + i (169b/17)
t. + i kebîrde (192a/10)
t. + in (209a/05), (231a/07)
t. + inde (204a/04)
t. + ini (218b/05)
t. + i şa'lebîde (192b/03)
[= 29]

tehāime: < Ar. Tihame. 1. Kızıldeniz'in doğusunda
bulunan düz bölgede bulunan bir dere ismi. 2. Alçak
bölge. Kötü koku, durgun rüzgar, aşırı sıcak.

t. + deresinde (136b/09)
[= 1]

tehdîd: < Ar. Karşıdaki kişiye korku verme,
korkutma.

t. (167b/03)
[= 1]

te'hir: < Ar. Erteleme.

t. (158a/09)
[= 1]

tek: Bir, biricik.

t. (228a/09), (228b/05)
t. + dür (150a/07)
t. + lerde (150a/11)
t. + leri (150a/07)
t. + lerinde (150a/01)
t. + tedür (150a/02)
[= 7]

tekbîr: < Ar. "Allahu Ekber" sözünü belirtmek için
söylenen tabir.

t. (140b/16)
t. + e (141a/02)
t. + getürmek (140b/17)
[= 3]

tekebbürlig: < Ar. + Tr. Kibirlik hali.

t. + i (191a/04)
[= 1]

tekrâr: < Ar. Yeniden, bir daha, yine.

t. (139b/02), (167b/15), (174b/03)
t. + da (167b/03), (174b/04)
t. + etdi (164a/15), (171a/13)
t. + getürdi (167b/02)
t. + kıldı (139b/01)
[= 9]

tekünu'l-cennete: < Ar. "Cennet olacak".

t. (236a/10)
[= 1]

tekye: < Ar. Dayanma, güvenme, itimat etme.

t. + sine (198a/15)
[= 1]

telef: < Ar. Yok etme, ortadan kaldırma.

t. + kılınur (128b/16)
t. + olan (129a/02)

[= 2]

temāšā: < Ar. Bakarak seyretmek.

t. + kıla (178b/16)

t. + kıtur (207b/15)

t. + lar (158b/11)

t. + lar kıla (158b/11)

[= 4]

temsīl: < Ar. (Bir kimse veya topluluk için) Adına davranma.

t. + dür (161b/04)

t. + êtdi (161b/01)

[= 2]

temsî: < Ar. İlerleme, yürüme.

t. (237a/07)

[= 1]

temyîz: < Ar. Ayrılmak, seçilme.

t. + çündür (180a/01)

[= 1]

ten: < Far. İnsanın dış görünüşünün adı, cilt.

t. (208a/03)

t. + i (142a/15), (200a/16), (214a/04),

(217a/07)

t. + ini (168b/13)

t. + ünnden (200a/12)

t. + ünji (168a/09)

[= 8]

tenbîh: < Ar. Bir durumun nasıl yapılacağını üstünde durup hatırlatarak anlatma.

t. + dür (167a/16), (180a/01)

t. + i (180a/04)

[= 3]

tenezzül: Nazil olma, inme.

t. + éder (202a/10), (202b/09)

t. + éyler (201b/17), (202b/01)

[= 4]

tenük: Vücut, ten ile kaplanan.

t. + den (120b/04)

t. + den çıkğıl (120b/04)

[= 2]

tenzîh: < Ar. Allah'ın bütün noksanlardan, kusurlardan uzak olduğuna inanıp söyleme.

t. + éderem (236a/15)

t. + éderim (236a/16), (236b/01)

t. + inden (196a/02)

[= 4]

terāzû: *bk.* terāzû.

t. + si (165a/15)

[= 1]

terāzû: < Far. Tartı aracı.

t. + korğusu (123b/01)

t. + nün (176a/03), (205b/07)

t. + si (165a/07), (166a/03)

t. + sin (163b/16)

t. + sini (165b/14)

t. + ye (129a/01), (176a/02)

[= 9]

terbî: < Ar. Dört kat yapmak.

t. + lerden (128b/13)

[= 1]

terbiyet: < Ar. İstenilen hale getirme.

t. + vérdük (195b/16)

[= 1]

tercümān: < Ar. Bir cümle veya kelimeyi başka dile çeviren.

t. + ı (199a/07), (199a/08)

[= 2]

tercüme: < Ar. Biz cümle veya kelimeyi başka dile çevirme işlemi.

t. + édüb (234a/03)

t. + olmasına (234a/02)

[= 2]

tergīb: < Ar. İsteklendirmek, arzuyla istemek.

t. + éderler (169b/12)

[= 1]

terk: < Ar. Bırakma. Bırakıp gitmek, ondan uzaklaşmak, vazgeçmek.

t. + éder (233b/04)

t. + éderiz (233b/03)

t. + éderler (177a/09)

t. + éderlerse (177a/05)

t. + édicisin (236a/02)

t. + édüb (233a/13)

t. + ét (205a/04)

t. + étđi (133a/03), (193b/14)

t. + étđün (169a/12)

t. + étmedi (133a/13)

t. + étmek (216a/11)

t. + éyledük (208b/01)

[= 13]

tersā: < Far. Hristiyan.

t. (189a/10)

t. + lar (189a/08)

t. + ları (189a/16)

t. + ler (188b/09)

[= 4]

tersābaçe: Hristiyan çocuk.

t. (208b/17)

[= 1]

tesbīh: < Ar. Allah'ı tenzih etme, kutsal saymBütün noksanlardan uzak olduğunu dile getirme.

t. (185b/11), (219a/05)

t. + de (153b/07)

t. + ét (181b/07)

t. + i (239a/04), (239a/05), (239a/13)

t. + kılgıl (181b/04)

t. + lerüj (231b/17)

t. + oğumağa (181b/11)

t. + olunur (236a/17), (236b/01)

t. + üj (190b/15)

[= 13]

teslīm: < Ar. Bir şeyi geri verme, sahibine sağlam şekilde verme.

t. + kıldı (196b/08)

[= 1]

teşbīh: < Ar. Benzetme.

t. + dür (164b/14), (165a/03)

t. + étđügi (164b/10)

[= 3]

teşđ: < Ar. Teşđid. Şiddetle, şiddetini artırırarak.

t. + ile (171a/02)

[= 1]

teşrif: < Ar. Şereflendirmek.

t. (190a/07)

t. + inden (190a/11)

[= 2]

tevāzu': < Ar. Alçakgönüllülük.

t. (202a/04)

t. + éyler (235b/13)

[=2]

tevażżu': *bk. tevāžu'*.

t. (191a/05)

[=1]

tevbe: <Ar. Yapılan bir günâhtan veya hatadan pişman olup bir daha aynı şeyi yapmamaya karar verme.

t. (141a/06), (172b/02), (179b/15),

(181b/11)

t. + êdersen (179b/11)

t. + êtmezsen (179b/11)

t. + kııl (197b/17)

t. + kııla (125a/10)

t. + leri (181b/10)

[=9]

teveccüh: <Ar. Bir yöne doğru yönelme.

t. + i (205a/03)

[=1]

tevekkül: <Ar. Yapılması gerekenleri yapıp Allah'a teslim olma, güvenme.

t. (202b/11)

t. + êderüz (233a/15)

t. + i (205a/03)

[=3]

tevfîk: <Ar. Uygun durumda olma, uydurma, uygun.

t. (172b/02)

t. + vèrdi (126b/12)

t. + vèrmedi (126b/14)

[=3]

tevîd: <Ar. Tanrı birliğini kabul etme.

t. (156a/08), (174b/09), (175a/15),

(191b/03), (191b/08)

t. + buyuldıkım (155b/12)

t. + dūr (208b/09)

t. + e (135a/03), (191b/04), (208b/13)

t. + i gençhânesi (195a/11)

t. + ümkim (208b/07)

t. + ümüz (188b/14)

[=13]

tevrit: <Ar. Hz. Mûsâ'ya indirilen, Mûsevîlerin kutsal kitabı.

t. (192a/02), (192a/03), (202b/01),

(202b/02)

t. + de (155b/07)

[=5]

tezennüb: <Ar. Günah, suç.

t. (237a/11)

[=1]

tirhoz: Kilit, kapalı olma.

t. + bıraqsalar (125b/13)

[=1]

tirhozlan-: Kilitlenmek.

t.-a (171b/16)

t.-mışdur (125b/12)

[=2]

tiz: <Far. Seri bir şekilde, çabuk.

t. (128b/09), (146a/13), (199a/15),

(234a/12)

t. + ola (129a/11), (129b/06), (133a/16),

(133b/07), (167a/11), (234b/04), (235a/09),

(240a/12)

[=12]

tohrağ: *bk.* toprak.

t. + a (125a/13)

t. + ı (161b/05), (178a/13)

[= 3]

tohrağ: *bk.* toprak.

t. (137b/16)

t. + olmak (123a/16)

[= 2]

toğ-: Dünyaya gelmek. 2. (Güneş, ay, yıldız için)

Ufuktan yükselerek görünmek.

t.-ar (128b/12)

t.-ıcağ (215a/14)

[= 2]

toğan: Yırtıcı kuş, doğan.

t. (226b/13), (226b/16), (227a/01),

(227a/03), (227a/05)

t. + a (227a/02)

t. + dan (226b/16)

[= 7]

toğrı: *bk.* toğru.

t. (129b/11), (146a/16), (206a/14),

(231a/01), (233a/11), (238b/17)

[= 6]

toğru: Doğru, hakikat, gerçek.

t. (134a/16), (145a/17), (146b/17)

[= 3]

toğrur-: Doğurmak.

t.-ur (155a/04)

[= 1]

toğur-: Doğurmak.

t.-dı (230b/03)

[= 1]

tokmağ: Tokmak.

t. + ıla (173b/16)

[= 1]

toksan: Doksan.

t. (142b/12), (172a/12)

[= 2]

toksan bir: Doksan bir.

t. (128a/04)

[= 1]

toksan dört: Doksan dört.

t. (154b/03)

[= 1]

toksan üç: Doksan üç.

t. (173b/17)

[= 1]

tokuz: Dokuz.

t. (123a/12), (141b/02), (170a/06),

(217a/06), (220a/12), (237b/17)

[= 6]

tolan-: Dolanmak.

t.-sa (162b/01)

t.-ub (231b/06)

[= 2]

toldur-: *bk.* doldur-.

t.-dılar (175a/03)

t.-ur (207a/05)

[= 2]

tolu: Dolu.

t. (219a/02)

t. + tolu (219a/02)

[= 2]

tolun-: Kaybolmak, görünmez olmak.

t.-cağ (215a/13)

t.-dığı (126a/17)

t.-ur (128b/12)

[= 3]

ton: Elbise, giysi.

t. (225b/11)

t. + dur (168b/13)

t. + ı (175b/14)

t. + lar (200a/05)

t. + ların (207b/07)

t. + un (200a/13)

[= 6]

tonuz: Domuz.

t. (151a/13)

[= 1]

top: Toplu halde olmak.

t. (217b/01)

[= 1]

toprağ: *bk.* toprak.

t. + a (144b/16), (146b/07)

[= 2]

toprak: Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü

kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden

oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey

bölümü.

t. (124b/03), (157b/14), (201b/17),

(202a/03)

t. + dan (124b/02), (158a/13), (197a/14),

(203a/10)

[= 8]

toyğar: *bk.* toyğar.

t. (236b/11)

[= 1]

toyğar: Tarla kuşu.

t. (234b/14)

[= 1]

toynak: Atın ayaklarına verilen ad.

t. + ları (160b/07)

[= 1]

toyur-: Doyurmak.

t.-dı (125b/02), (175b/05)

t.-madıkım (124b/14)

t.-mağıludur (125a/12)

t.-mağdur (124b/12)

t.-mağlılıdır (125a/13)

t.-sa (124b/17)

[= 7]

toz: *bk.* toz.

t. (124b/03)

[= 1]

toz: İnce toprak şeklinde olan bölünmüş parçacıklar.

t. (161b/05), (162a/01), (162a/05),

(165a/05)

t. + a (125a/13)

t. + dan (124b/02)

t. + ı (161b/10)

t. + kıparur (160b/09)

[= 8]

toz-: Gezmek.

t.-ar (165a/04)

[= 1]

tozlurak: En tozlu.

t. + van (194b/07)

[= 1]

tövbe: *bk.* tevbe.

t. + kıl (198a/02)

t. + ye geldiler (154b/12)

[= 2]

tu‘azzibü: < Ar. İşkence, azab.

t. (237a/08)

[= 1]

tuc: Tunç.

t. + dan (187b/13)

[= 1]

tuhfe: < Ar. Hediye.

t. + leriyle (120b/08)

[= 1]

tul: Dul.

t. (227b/05)

[= 1]

tur-: Durmak.

t. (225b/16), (225b/17), (226a/02)

t.-dı (223a/15), (227b/16)

t.-duğum (238a/17)

t.-mişlardı (227b/08)

t.-sa (146b/14)

t.-ub (238b/04)

[= 9]

turağ: Durak.

t. + uñuz (236a/11)

[= 1]

turigel-: *bk.* turugel-.

t.-di (237b/04)

[= 1]

türî: *bk.* türî sînâ.

t. + den (235b/12)

[= 1]

türî: *bk.* türî sînâ.

t. + dür (142a/01)

[= 1]

türî sînâ: *bk.* türî sînâ.

t. (141b/16)

[= 1]

türî sînâ: < Ar. Sina Dağı, Turî Sina.

t. (141b/16)

t. + da (151a/10)

[= 2]

türî teymâ: < Ar. Arabistan’ın Tebuk bölgesinde bir yer.

t. (141b/16), (141b/17)

[= 2]

türî zeynâ: < Ar. Zeyna Dağı (?).

t. (141b/17), (141b/17)

[= 2]

turugel-: Durugelmek.

t.-di (223a/06)

t.-üb (153a/06)

[= 2]

turukla-: Duraklamak.

t.-dı (224a/09)

[= 1]

türü teynâ: < Ar. Teyna Dağı (?).

t. (142a/01)

[= 1]

tuş: Tutulmak.

t. + étmişdür (144b/06)

t. + kıldıkim (144b/01)

t. + oldı (199b/09)

[= 3]

tut-: Elle kavramak.

t.-arsaşuz (228a/07)

t.-uş (228a/09)

[= 2]

tutağ: Dudak.

t. + ıla (236b/02)

[= 1]

tuğı: < Far. Duyduğu sesi taklit ederek çıkararak kuş.

t. (238a/14)

[= 1]

tuz: Beyaz renkte suda erime gsteren yiyecekler tat

ve koruma sağlayan madde.

t. (177a/17), (177b/02), (177b/02)

t. + dur (177a/16)

t. + ı (177a/13)

[= 5]

tiken-: Tikenmek.

t.-e (235a/17)

[= 1]

timen: On bin.

t. (227a/14)

[= 1]

-U-

u: < Far. “ve” bağlacı.

u. (194a/16), (194b/13) (194b/12),

(194b/12), (194b/12), (197b/10), (208a/03),

(212a/09), (236a/09), (239a/08)

[= 10]

ubbi bin ka'b: Ubbey bin Kab. Hz. Muhammed'e

katiplik yapan sahabi.

u. (128a/04)

u. + den (132a/13), (141a/01)

[= 3]

uc: U.

u. + unda (214a/06)

[= 1]

uc-: bk. u-.

u.-arlar (164b/12)

[= 1]

'ucub: < Ar. Acayip, garip olan.

a. (191a/04)

[= 1]

ucuz: Pahalı olmayan.

u. (175a/05), (175a/05)

[= 2]

u-: Umak.

u.-alar (185b/02)

u.-ar (163a/04), (165a/05)

u.-dı (227a/05)

u.-maz (164b/12)

[= 5]

umağ: bk. umak.

u. + a (122a/05), (129a/09), (129a/16),

(129a/17), (130a/01), (130b/08), (132a/07),

(139b/01), (148a/17), (158b/08), (158b/10),

(176a/11), (186b/05), (191a/02), (204b/17),

(208a/04)

u. + a girmeyince (123a/17)

u. + a ileden (141a/15)

u. + a vara (158b/05), (158b/07)

u. + a varđıl (121b/01)

u. + a varub (158b/12), (158b/13)

u. + ı (121b/16), (178b/08), (197b/02),
(208b/02)

u. + ina (209a/03)

u. + indur (156b/14)

u. + umuzı (128b/09)

[= 30]

uçmak: Cennet.

u. (121b/13), (122a/08), (129a/14),
(130b/09), (146a/11), (156b/14), (157a/04),
(165a/07), (165a/10), (177b/10), (186b/08),
(189b/03), (189b/07), (197b/11), (208b/05),
(219b/12)

u. + da (130a/06), (130b/01), (130b/04),
(132a/11), (137b/12), (177b/17), (178a/11),
(182a/15), (186a/03), (190b/04), (198a/14),
(198b/02), (208a/05)

u. + dan (120b/08), (216a/12), (218b/17)

u. + ehli (198a/14), (208a/05)

u. + ehliür (125b/03), (125b/05)

u. + ehlin (199a/03)

u. + ehlini (198b/03)

u. + kapusın (226a/07)

u. + ni'metine (130b/10), (130b/12)

u. + ni'metlerine (132a/08)

u. + şadrına (128a/14), (219a/14),
(220a/03), (220a/07), (220b/16)

[= 47]

ufuk: < Ar. Yer ve göğün birleşmiş gibi görünen
yeri.

u. + ı ā'lā (194b/16)

[= 1]

uğra-: Uğramak, kısa süreli kalmak.

u.-dı (130a/14), (136b/11), (162b/12),
(224a/02)

u.-dılar (222b/12)

u.-dum (196b/02)

u.-salar (120b/12)

u.-sam (151a/15)

[= 8]

uğrı: Hırsız.

u. + dan (129a/04)

u. + lar (223b/10), (229a/17)

[= 3]

uğrıla-: Çalmak, hırsızlık yapmak.

u.-dı (238a/05)

[= 1]

uğurla-: Uğurlamak, yolcu etmek.

u.-dı (223a/13), (230a/03)

u.-dığın (238a/10)

u.-ğıl (229b/17)

u.-yın (229a/11)

[= 5]

uğurluk: bk. uğurluk.

u. (230a/05)

[= 1]

uğurluk: Hırsızlık.

u. + êtdi (158a/06)

[= 1]

uğud: Medine şehri yakınlarında bulunan yer.

u. (121b/02)

[= 1]

ula cennet mā' vaküm: < Ar. İlk sığınağımız,
durağımız.

u. (236a/11)

[= 1]

ulaş-: Ulaşmak.

u.-ursın (181b/05)

[= 1]

ulaşdur-: Ulaştırmak.

u. (150b/03)

u.-ğıl (120b/16)

u.-uñ (154a/08)

[= 3]

ulaşdurul-: Ulaştırılmak, iletilmek.

u.-duğı (141a/12)

[= 1]

ulaşıcı: Ulaşan.

u. + dur (233b/11)

u. + sını (236a/04)

[= 2]

ülemā: *bk.* 'ulemā.

u. (191b/08)

[= 1]

'ulemā: *bk.* 'ulemā.

a. (209a/05), (209a/07)

[= 2]

'ulemā: < Ar. Alimler

a. (120b/05), (121b/06), (132b/16),

(142a/06), (143b/14), (148b/06), (148b/07),

(149b/02), (150a/12), (151b/10), (155a/07),

(186b/16)

a. + y1 benī īsrā'īlūñ (234a/17)

[= 13]

ulet: < Ar. Hastalık.

u. (215a/13), (215a/14)

[= 2]

u'lu: < Ar. Yol gösteren.

u. (212a/01), (212a/03)

[= 2]

ulu: 1. Saygıdeğer. 2. Zengin. 3. Yüce.

u. (127a/10), (134a/12), (136a/13),

(157b/02), (157b/03), (162a/03), (174b/06),

(176a/07), (179b/15), (185a/02), (186a/06),

(188a/14), (196b/17), (206a/01), (206a/02),

(215b/13), (232a/04)

u. + dur (164b/01), (232a/03)

u. + lara (238a/16)

u. + ları (178a/02), (180a/14)

u. + larımız (166b/12)

u. + muz (136a/04)

u. + sı (195a/12)

[= 25]

ulu-: Genellikle köpekgiller ailesinin çıkardığı uzun inilti ses.

u.-duğı (234b/11)

[= 1]

uluhiyyet: < Ar. Tanrılık, ilahlık.

u. (204b/10)

u. + e (205a/10)

u. + ine (210a/01)

[= 3]

ulula-: Yüceltmek, saygı göstermek, aziz kılmak, taltif etmek.

u.-rlar (233a/08)

[= 1]

ululan-: Saygı gösterilmek, yüceltilmek.

u.-mışsın (233a/06)

[= 1]

ulu'l-emir: < Ar. Emir sahipleri.

u. + dūr (202a/13)

[= 1]

ululūĝ: *bk.* ululuk.

u. + a (134b/13)

u. + ı (232a/03)

u. + uŋ (134b/12)

[= 3]

ululuĝ: *bk.* ululuk.

u. + a (174a/06)

u. + ı (149a/01), (149a/02), (209b/02)

u. + m (124b/16)

u. + ıŋ (136a/04)

u. + ından (148b/17)

[= 7]

ululuk: Azamet, ulu olma.

u. (233a/03)

[= 1]

‘ulūm: < Ar. İlimler.

a. + dan (205b/16)

a. + ı muhtaşarāta (233b/17)

[= 2]

ulura: *bk.* uluraĝ.

u. + ları (211b/17)

[= 1]

uluraĝ: Uluca, en ulu.

u. + dı (185a/07)

[= 1]

‘ulūvv: < Ar. Ululuk, yücelik, büyüklük.

a. + i derecāt (194b/15)

[= 1]

um-: Ummak.

u.-ardıkim (163a/02)

u.-ardımkim (163a/03)

u.-aradı (163a/01)

u.-aradıkim (163a/04)

u.-arız (233b/09)

u.-mazlar (177a/05)

u.-şa (125b/04)

[= 7]

umāme: Hz. Ümame.

u. + denkim (169b/16)

[= 1]

‘umre: < Ar. Mekke ve kabeyi hacc zamanı dışında

ziyaret etmek.

a. (194b/13)

a. + kıldı (158a/03)

[= 2]

umūr: < Ar. İşler, fiiller.

u. + ı muhtelifden (155a/09)

[= 1]

un: Tahıl malzemelerinin öğütülmesi sonucunda

oluşan toz besin tanecikleri.

u. (131a/06), (131a/11)

[= 2]

unıd-: *bk.* unıt-.

u.-asın (199b/03)

[= 1]

unud-: *bk.* unıt-.

u.-ur (160b/16)

[= 1]

unıt-: Unutmak, aklından çıkmak.

u.-dum (210b/12), (219a/12)

u.-salar (217a/01)

[= 3]

unutdur-: Unutturmak.

u.-uldum (150a/01)

[= 1]

unutdurucu: Unutturan.

u. (146b/02)

[= 1]

ur-: Vurmak.

u. (186a/06)

u.-a (239b/12)

u.-anlar (170b/06)

u.-arsın (240a/17)

u.-asın (239b/04), (239b/10), (240b/07),

(240b/17)

u.-dı (192b/17), (193a/06), (193a/08)

u.-dılar (192a/01), (223b/16)

u.-gıl (129a/01)

u.-mağıl (153a/08)

u.-mışam (196a/03)

u.-sa (185b/17), (239b/03)

u.-ub (170b/02), (170b/04), (207b/04),

(227a/04)

u.-ubdı (137a/05)

u.-uñ (228a/12)

u.-up (200a/07)

u.-ur (170a/17)

u.-urıdı (207a/06)

u.-urlar (215a/16)

[= 28]

urbud: bk. urbud bin kıays.

u. (192b/17), (193a/02)

[= 2]

urbud bin kıays: Hz. Ömer'in danışma kurulundaki sahabi.

u. (192b/04)

[= 1]

urğın: Halat, kalın ip. Urgan.

u. + lar (152a/12), (152a/14)

[= 2]

urudur-: 1. Ayakta durmak. 2. Hizalı şekilde durmak.

u.-ur (123b/14)

[= 1]

uruf: < Ar. Bir şeyi bilinmesi için yayma, açma.

a. + ında (134b/10)

[= 1]

urul-: Vurulmak.

u.-mağ (175b/07)

[= 1]

uş: Akıl.

u. + şı (212b/15)

u. + şı geldi (224b/16), (230a/14)

u. + şı gitdi (224b/14), (230a/14)

[= 5]

uşağ: Gevşek davranmak, ihmal etmek, takmamak.

u. + duta (177a/04)

u. + dutarlar (177a/01)

[= 2]

usrāy: < Ar. Kolaylıklar.

a. (129b/07), (139b/17)

[= 2]

ussıatı's-semavatü's-sebü: < Ar. "Yedi göğü (dünyayı) kurdu".

u. (191a/13)

[= 1]

uşul: < Ar. İzlenecek yöntem, yol.

u. + idīne (191a/10)

[= 1]

‘usur: < Ar. Zorluk, zahmet.

a. (139b/03), (139b/05)

a. + da (139b/05)

[= 3]

uş: *bk.* şu.

u. (120b/11), (136b/09), (146b/10),

(181b/05), (208a/13), (219b/01), (219b/12),

(219b/13), (226b/11)

[= 9]

uşan-: Usanmak.

u.-urısaş (124b/02)

[= 1]

utan-: Utanmak.

u.-am (239a/10)

u.-asın (199b/06)

u.-maz (162b/01)

u.-urđı (198a/09)

u.-urın (207a/10)

[= 5]

‘utbe: *bk.* ‘utbe bin ‘amir.

a. (169b/09)

[= 1]

‘utbe bin ‘amir: Hz. Ömer devrinde ilk zahitlerden.

u. (234a/05)

a. + den (217b/09)

[= 1]

uvacık: Ufacık.

u. (172b/16), (240a/14)

[= 2]

uvak: Ufak.

u. (157b/01), (240a/01)

[= 2]

uvan-: Parçalanmak, kırılmak, alabora olmak.

u.-dı (230b/02)

[= 1]

uvat-: Ufaltmak.

u.-dı (131b/03)

[= 1]

uy-: Uymak, uygun olmak.

u.-alım (180a/16)

u.-ğıl (180a/16)

u.-madılar (155b/02)

u.-sa (126a/15)

[= 4]

uyan-: Uyanmak.

u.-dı (152a/14), (152a/17), (152b/05),

(214a/12)

u.-dım (186a/10)

u.-sa (161a/15)

u.-ub (154a/05)

[= 7]

uyanık: Uyanan.

u. (195a/09)

u. + olsa (153b/06)

[= 2]

uyanık: *bk.* uyanık.

u. (153b/10)

u. + bulsalar (153b/11)

u. + bulunmasalar (153b/11)

[= 3]

uyar-: Uyarmak.

u.-dı (225b/15), (226a/02)

u.-duñ (226a/05)

u.-mağičün (159a/12)

u.-maz (121a/04)

u.-salar (121a/04)

[= 6]

uyku: Uyku.

u. + dan (154a/05), (231a/12)

u. + sın (226a/12)

u. + sından (225b/15)

u. + ya (121a/05), (161a/14)

[= 6]

uyu-: Uyumak.

u.-dı (152a/13), (152a/16), (152b/04),

(186b/12), (226a/01)

u.-dum (186a/09)

u.-madı (226a/13)

u.-maya (209b/07)

u.-r (121a/04)

[= 9]

‘uyüb: <Ar. Ayıplar.

a. + dan (182a/13)

[= 1]

uyun-: Pıhtılanmış, koyulaşmak.

u.-mış (144b/10)

[= 1]

uż: *bk.* uş.

u. + ı gitdi (207b/04)

[= 1]

uza-: Gerinmek, uzamak.

u.-madı (152b/05)

[= 1]

uzak: İki mesafe arasındaki mesafe çokluğu, irak.

u. + dan (159a/07)

[= 1]

uzan-: Uzanmak.

u.-dı (145b/16)

u.-ur (129a/06), (182a/09), (213b/06)

[= 4]

uzat-: Uzatmak.

u.-dı (200a/07)

[= 1]

uzun: İki nokta arasındaki mesafenin olması
gerekenden fazla olması.

u. (144a/01), (151b/06), (201a/17),

(206b/16)

u. + ı (184b/14)

[= 5]

‘uzzā: İslamiyet öncesi Mekke’de bulunan üç büyük
puttan biri.

a. (131a/03), (183a/17), (183a/17),

(135b/11)

a. + ya (211b/15)

[= 5]

-Ü-

ü: <Far. “ve” bağlacı.

ü. (198b/12), (198b/12), (202a/06),

(218a/14), (220a/01), (220a/01), (220a/02),

(238b/15)

[= 8]

übbey: *bk.* ubbī bin ka‘b.

ü. (150a/13), (150a/15), (191a/11)

ü. + ye (141a/02)

[= 4]

übbey bin ka'f: *bk.* ubbī bin ka'f.

ü. (159a/09), (169b/16), (185b/09),
(204b/01)

[= 4]

üc: *bk.* üç.

ü. (127b/01), (132b/10), (142b/08),
(151a/12), (153b/17), (159a/09), (162a/12),
(173a/03), (176a/07), (176a/10), (177b/09),
(193b/07), (200b/14), (200b/15), (200b/16),
(200b/16), (209a/09), (209a/12), (220a/04),
(220a/10), (222a/10), (225b/08)

ü. + i (223b/12)

[= 23]

üç biğ: *bk.* üç biğ.

ü. (189a/07)

[= 1]

üçünci: Üçüncü.

ü. (150b/13), (154a/02), (164a/13),
(191b/05), (204b/03), (209a/11)

ü. + ye (200b/15)

[= 7]

üç yüz altmış: *bk.* üç yüz altmış.

ü. (191b/11), (226a/14)

[= 2]

üç yüz toksan toktuz: *bk.* üç yüz doksan dokuz.

ü. (154b/03)

[= 1]

üç: Üç.

ü. (121b/15), (121b/17), (127b/03),
(147a/04), (157a/09), (162a/11), (162a/11),
(164a/11), (166b/15), (169a/01), (180b/17),

(184b/05), (188b/02), (190b/07), (223b/02),
(229b/10), (239b/06), (240a/08)

ü. + dür (192a/15)

ü. + i (162a/12), (224a/01)

ü. + ümüz (223b/13)

[= 22]

üç biğ: Üç bin.

ü. (125a/03), (189a/07)

[= 2]

üç yüz altmış: Üç yüz altmış.

ü. (211b/17), (225b/02), (226a/07),

(226b/04)

[= 4]

üç yüz biğ: Üç yüz bin.

ü. (218b/11)

[= 1]

üç yüz on: Üç yüz on.

ü. (128a/04)

[= 1]

üç yüz yigirmi: Üç yüz yirmi.

ü. (122a/12)

[= 1]

üleş-: Paylaşmak, hisseye ayırmak.

ü.-düm (210b/12)

ü.-elim (223b/03), (224a/01)

ü.-mege (223b/11)

[= 4]

üleştür-: Paylaştırmak.

ü.-ürler (161b/08)

[= 1]

ülfet: < Ar. Kaynaşma.

ü. (175a/09)

ü. + dutubdururlardı (175a/09)

[= 2]

ümeyye ibn-i hâlef: Hz. Muhammed'in azılı

düşanlarından biri, Ümeyye bin Halef.

ü. (120a/17), (131b/12), (131b/17),

(170b/02), (180a/15)

ü. + e (131b/04)

[= 6]

ümîd: <Far. Gerçekleşmesi istenen bir şey için umut

etmek, bekleme, beklenti.

ü. + e (135b/09)

ü. + ine (119b/17)

[= 2]

ümîdlü: <Far. + Tr. Ümidi olan.

ü. (133b/11)

[= 1]

ümîz: bk. ümîd.

ü. (182a/11), (196a/08)

ü. + e (234a/03)

ü. + leri (125b/14)

[= 4]

ümm: <Ar. Anne, ana.

ü. + i (165b/01), (165b/02), (165b/03),

(165b/03)

ü. + idür (165b/02)

[= 5]

ümmet: <Ar. Bir peygambere îman edip onun

yolundan giden topluluk, kavim.

ü. (120a/01), (133b/11), (175b/08),

(176a/04)

ü. + den (150b/06)

ü. + dür (179a/12)

ü. + e (189b/02)

ü. + i (139a/02), (232b/05)

ü. + için (133b/13), (133b/14), (149a/07)

ü. + im (128a/08), (190a/08)

ü. + imden (134a/04), (176a/11)

ü. + i muḥammed (236a/05)

ü. + i muḥammede (154a/08)

ü. + i muḥammedi (164a/04)

ü. + i muḥammedile (153b/15)

ü. + i muḥammedün (153b/16), (181b/09)

ü. + in (119b/10), (119b/17)

ü. + iḡe (189b/02), (189b/11)

ü. + iḡün (185a/14), (185a/14), (185a/15)

ü. + ine (153a/03), (189b/09)

ü. + inün (151b/05)

ü. + ler (137b/08), (151b/06), (176a/04)

ü. + lerde (173a/14)

ü. + lerdür (156b/06)

ü. + lerüm (133b/02)

ü. + üm (134a/03)

ü. + ümiçün (133b/09)

ü. + ümün (176a/02), (176a/06)

ü. + ün (134a/03), (185b/01)

ü. + ünnden (190a/10)

ü. + üḡe (151b/08), (153a/12), (185a/05)

ü. + ünün (188b/15)

ü. + ünün (239a/01)

[= 50]

ümmeî: <Ar. "Ümmetim" manasında kullanılan

sözcük.

ü. (119b/12), (119b/14), (119b/14),

(119b/15), (119b/16), (119b/17), (133b/17)

ü. + ümmetī (119b/12), (119b/14),
(119b/15), (119b/15), (119b/16), (133b/17)
[= 13]

ümmühān: Hz. Muhammed ile teyze-yeğen ilişkisi olan kadın sahabi.
ü. + ı (173b/01)
[= 1]

ümmü'l-mü'minīn: < Ar. Peygamberin eşleri için kullanılan tabir.
ü. (159b/14)
[= 1]

ümmü ümeys: Esmā bint Ümeys. Kadın sahabi.
ü. (131a/01)
[= 1]

ün: bk. üğ.
ü. (136a/07)
ü. + üni (213a/09)
[= 2]

üğ: Ses.
ü. (200a/11)
[= 1]

ün-: Seslenmek.
ü.-se (133a/11)
[= 1]

üns: < Ar. Yakınlık.
ü. (236a/07)
[= 1]

ür-: Havlamak.
ü.-dügi (234b/10)
[= 1]

ürdün: Ortadoğu'da bulunan arap ülkesi.
ü. + e (174b/14)

[= 1]

üst: Vücut, gövde, beden.
ü. + üçe (147a/11), (190b/13)
ü. + ünde (228a/11), (230b/03)
ü. + ünden (183b/16)
ü. + üne (181a/16), (183b/11), (185b/10)
[= 8]

üstād: < Ar. Herhangi bir ilim ya da bilim dalında söz ve bilgi sahibi olan.
ü. (217a/10)
[= 1]

üşen-: Üşenmek.
ü.-dim (184a/02)
ü.-medi (127b/14)
[= 2]

üveys bin hocā 'osmān bin emīr-i ilyās bin evliyā: 14-15. yüzyıllarda yaşadığı bilinen, hakkında az bilgi bulunan tefsir alimi, Üveys b. Hoca Osman b. Emir İlyas b. Evliya.
ü. + dur (220b/11)
[= 1]

üz-: Keserek koparmak, ayırmak.
ü.-mek (123a/03)
ü.-meyeler (122b/16)
[= 2]

üzer: Üst.
ü. + e (124a/02), (162a/03), (193a/09),
(197a/11), (232b/16)
ü. + edür (191b/09)
ü. + imde (158a/02), (158a/05), (168b/08),
(237a/08), (237a/10)
ü. + ije (232b/01)

ü. + injüze (200b/10)
ü. + inde (138b/09), (141b/09), (151a/10),
(157b/07), (158a/01), (158a/08), (158b/01),
(158b/10), (185a/09), (198a/15), (213a/08)
ü. + inden (123b/11)
ü. + ine (121b/10), (123b/08), (123b/09),
(124a/17), (124b/16), (125a/03), (125a/08),
(126b/16), (126b/17), (127b/06), (127b/07),
(127b/10), (127b/12), (134b/14), (134b/15),
(134b/16), (135b/13), (136a/04), (136a/07),
(136a/07), (137a/15), (137a/15), (139a/14),
(140a/14), (142b/02), (142b/14), (143a/07),
(143b/03), (144a/09), (145b/13), (146b/09),
(147b/13), (149a/08), (149a/10), (149b/02),
(150a/12), (151b/17), (152b/11), (153b/04),
(153b/08), (153b/17), (154a/07), (154a/10),
(154a/11), (154b/17), (155b/15), (155b/15),
(156b/07), (158b/12), (159a/02), (159a/02),
(162b/11), (162b/12), (163a/12), (165b/05),
(166b/07), (167a/09), (167a/10), (168a/17),
(169b/12), (169b/12), (169b/13), (169b/13),
(169b/15), (171b/13), (171b/14), (171b/15),
(171b/16), (172b/15), (174b/06), (174b/08),
(175a/15), (178a/09), (179a/06), (180b/10),
(181b/15), (182b/03), (183a/02), (183a/05),
(183a/06), (183a/15), (183a/15), (186a/12),
(189b/06), (191a/12), (204a/03), (207a/03),
(209b/11), (210a/16), (210b/04), (213b/06),
(214b/07), (215b/14), (216b/17), (218a/04),
(218a/06), (227b/08), (230b/07), (231a/02),
(231b/07), (232b/12), (232b/13), (232b/16),
(233a/05), (233a/05), (233a/17), (234a/11),

(235b/15), (236b/15), (237a/01), (237a/06),
(238b/04), (239b/02), (239b/04), (239b/09),
(239b/12), (240a/02), (240a/14), (240a/17),
(240b/09), (240b/14), (240b/16), (240b/16)
ü. + inedür (125b/08), (144a/06), (147b/01),
(169b/15), (191b/02), (217a/06)
ü. + inesin (134b/15), (146a/09)
ü. + inesiz (234a/09), (235a/02)
ü. + ineyüz (234a/10), (235a/03)
ü. + üme (163a/04)
ü. + ümüze (154b/17), (232b/08)
ü. + ümüzedür (129b/12), (129b/13)
ü. + üne (232a/15)
ü. + üne (232a/17)
[= 167]

üzerlik: Kokulu ot.

ü. (240b/11)
[= 1]

üzeyr: Harun neslinden gelen bir peygamber.

a. (192a/02), (192a/15)
a. + üj (194b/03)
[= 3]

üzil-: Kesilmek, umudunu kesmek.

ü.-e (125b/14)
[= 1]

üzüm: Üzüm.

ü. (159b/13), (159b/13), (159b/14)
ü. + de (159b/15)
[= 4]

-V-

va: < Ar. Söz.

v. + den (205b/15)
[= 1]

vācib: < Ar. Yapılması şart olan.

v. (210b/03)
v. + oldu (154b/17), (186b/07)
[= 3]

va'd: < Ar. Söz.

v. (202a/13)
[= 1]

va'de: < Ar. 1. Bir kimseye tanınan mühlet, vakit. 2.

Ahit, söz.

v. + étdüğümüzde (129a/10)
v. + ıj (237a/05)
v. + olundu (155b/07)
v. + sine (120b/03)
[= 4]

vādi: < Ar. İki tepe arasında bulunan düzlü yer.

v. + den (161b/11)
[= 1]

va'duke'l-hakku: < Ar. "Sözün doğru".

v. (237a/05)
[= 1]

vāhid: *bk.* vāhid.

v. (237b/01)
[= 1]

vāhid: < Ar. Tek, yalnız, eşsiz, biricik.

v. (209a/05), (209a/12)
v. + e (166a/12)
v. + i şifâtda (209a/07)
v. + üj (209a/08)
[= 5]

vāhîde: *bk.* vāhid.

v. (200b/17), (200b/17)
v. + ye (201a/02), (201a/02), (201a/02)
[= 5]

vāhidetün: < Ar. Teklik, bir olma.

v. (201a/01)
[= 1]

vahiy: *bk.* vahy.

v. (132b/17), (133a/05), (144b/12)
v. + inmez (133a/04)
v. + kesildi (132b/13)
v. + kesilüb (132b/14)
[= 6]

vahzuli'l-kāfirin: < Ar. "Ve kafirleri alçalt, düşür".

v. (235a/15)
[= 1]

vahy: < Ar. Allah'ın, peygamberlere bildirdiği ilâhî haber.

v. (140b/08)
v. + e güyersin (194a/16)
v. + geldi (145a/03)
v. + gele (193a/16)
v. + gelmege (145b/16)
v. + inmedi (145b/12)
v. + inmekden (134a/06)
v. + kıldıkim (148a/15)
[= 8]

va'îd: < Ar. Cehennem ateşi ile korkutma

v. + dür (202a/13)
v. + le (167b/01)
[= 2]

vakf: < Ar. Durma, duruş.

v. + içün (165b/12), (165b/13)

[= 2]

vakıyye: < Ar. Okka, ölçü birimi.

v. + den (131a/15)

v. + deñ (131a/14)

[= 2]

vāki: < Ar. Geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, gerçekleşmek.

v. + de (140a/08)

v. + oldu (127b/03)

v. + olub (240b/12)

[= 3]

vakit: *bk.* vakt.

v. (119b/14), (119b/14), (119b/16),

(120b/06), (121a/17), (126a/17), (126a/17),

(135a/14), (141a/12), (146b/09), (148a/03),

(148b/03), (148b/03), (150b/08), (159a/08),

(172b/12), (178a/06), (185b/01), (185b/01),

(189b/17), (198a/10), (198b/08), (206b/17),

(207a/01), (207a/08), (211a/03), (211a/06),

(211a/12), (230b/01)

v. + de (139a/06)

v. + den (121b/03), (133a/13), (173a/14)

v. + iyle (185b/02)

v. + kim (121b/13), (126b/01), (137a/08),

(192a/01), (194a/06), (194b/04)

v. + ler (150b/10)

v. + lerine (148b/15)

v. + oldıkim (198b/02)

[= 43]

vakitlü: < Ar. + Tr. Zamanlı, vaktinde olan.

v. (156a/02), (185b/02)

[= 2]

vakt: < Ar. Zaman.

v. + e (145b/07), (146a/10)

v. + i (125b/03), (149a/11), (161a/06),

(206a/13), (207b/15), (212a/02), (216b/17)

v. + iki (142b/07), (160a/14), (161a/09)

v. + ikim (157b/06), (164b/17)

v. + in (123b/06), (125b/15), (127a/07),

(134b/03), (146b/05), (155b/08), (161b/10),

(161b/13), (166a/08), (167a/14), (188a/11),

(206b/08)

v. + inde (120b/07), (156a/02), (160a/15),

(160b/08), (167a/12), (167a/16), (177a/08),

(195b/10), (196b/11), (201b/15), (209b/02),

(209b/06), (210a/15)

[= 39]

vaktāki: < Far. Ne vakit ki.

v. (171b/06), (172a/16), (186b/17),

(197a/02)

[= 4]

vaktākim: *bk.* vaktāki.

v. (165b/04)

[= 1]

vakūr: < Ar. Ağırbaşlılık.

v. (167a/12)

[= 1]

valī: < Ar. Bir il yönetiminde en yetkili devlet memuru.

v. (124a/10)

[= 1]

va'l-lāhi: < Ar. "Tanrı tanıktır".

v. (145a/15), (156b/06), (156b/08),

(184a/07), (184a/15), (229b/06)

[= 6]

va'l-lāhu: < Ar. “Tanrı tanıktır”.

v. (215a/08)

[= 1]

va'l-lāhu ā'lem: < Ar. En iyi Tanrı bilir.

v. (122b/04), (125b/16), (141a/08),
(141a/15), (154b/06), (164a/05), (166a/17),
(174a/07), (176a/12), (215a/02), (229a/01),
(241a/05)

[= 12]

va'l-lāhu ekber: < Ar. En büyük Tanrı'dır.

v. (160a/13), (166a/08), (166a/13)

[= 3]

var: Elde bulunma, var olma, yok karşıtı, mevcut.

v. (119b/13), (124a/01), (124b/04),
(139a/16), (149a/12), (149a/15), (156a/12),
(168b/09), (182a/02), (189b/04), (189b/04),
(191b/17), (207b/10), (211a/10), (212a/06),
(213a/14), (216a/02), (216a/03), (217a/11),
(223a/02), (225a/01), (225a/05), (227b/04),
(229b/13), (234b/01), (237b/07)

v. + dı (127a/10), (130a/02), (131b/01),
(131b/04), (156b/04), (162a/11), (162a/16),
(168a/15), (172b/07), (178b/09), (181a/11),
(185a/10), (186a/07), (186a/08), (204a/01),
(210b/08)

v. + dıkim (184a/11)

v. + dır (148b/02), (183a/12), (201a/03)

v. + dur (125a/05), (126a/03), (132a/02),
(132a/14), (134b/10), (136b/07), (139a/13),
(139b/02), (140a/01), (140a/13), (142b/06),
(143b/03), (145a/16), (147a/04), (148a/06),

(149a/01), (149a/02), (150b/04), (150b/04),
(157a/10), (157b/07), (158a/09), (159b/16),
(161b/16), (164a/08), (167a/02), (167b/03),
(168b/09), (170b/07), (172a/10), (172a/15),
(174b/04), (176a/07), (178a/17), (185a/03),
(188a/14), (188b/10), (189a/01), (189a/08),
(189a/11), (196a/12), (200b/03), (200b/16),
(201a/14), (201a/15), (201a/16), (204a/09),
(206a/09), (206a/09), (207a/13), (207b/06),
(207b/08), (209a/09), (211a/17), (212a/11),
(214b/13), (216a/04), (217a/05), (217a/07),
(217a/12), (217a/17), (217b/11), (217b/12),
(217b/14), (227b/13), (229b/17), (234b/17),
(235b/12), (236a/05), (237b/01)

v. + eylemege (198a/05)

v. + ıdı (131b/14), (132b/15), (140a/08),
(155b/08), (161a/11), (178a/06), (184b/01),
(184b/01), (184b/13), (184b/14), (185a/09),
(191b/11), (208b/10), (211b/14), (211b/17),
(225b/04), (227a/13), (227b/08), (228a/14),
(228a/17), (229a/02), (229a/03)

v. + ıdıkim (225b/01)

v. + ısa (121a/01), (121b/08), (151a/11),
(157b/11), (163b/06), (208a/17), (229b/02),
(229b/15)

v. + mış (168a/17)

v. + mışki (136a/10)

v. + nı (154b/04)

[= 151]

var-: Varmak, ulaşmak.

v. (162b/02), (234a/12)

v.-a (158b/05), (158b/06), (158b/07),
(158b/08), (163a/01), (206b/11)
v.-alum (214b/09)
v.-anı (223b/12)
v.-asın (137a/09)
v.-ayım (230a/02)
v.-ayın (160a/03), (192b/06)
v.-dı (131b/03), (135b/11), (136a/02),
(136a/02), (136b/11), (151b/07), (152b/14),
(173b/02), (183a/04), (183a/05), (183b/10),
(186a/06), (189a/17), (189b/08), (189b/15),
(223a/04), (226a/11), (227a/10), (227b/04),
(227b/06), (227b/16), (229a/12)
v.-dıkım (146b/10)
v.-dılar (127a/14), (127a/15), (152a/10),
(152a/11), (152a/16), (152a/16), (214a/14),
(222a/10), (222a/16), (222b/17), (226b/11)
v.-duğ (180b/14)
v.-dum (136a/02), (162b/02), (196b/08),
(218a/01)
v.-ğıl (121b/01), (134a/01), (229b/14)
v.-ımazın (144b/06)
v.-ıñ (219b/04)
v.-ınca (158a/11)
v.-ıncağ (161a/14)
v.-ısa (206a/03)
v.-mamış (230a/04)
v.-miş (230a/05)
v.-mişdi (227a/13)
v.-sa (205b/13), (226b/03)
v.-ub (119b/12), (135a/07), (145a/03),
(158b/09), (158b/09), (158b/10), (158b/11),

(158b/12), (158b/13), (158b/13), (158b/14),
(158b/15), (166b/14), (234a/16)
v.-uñ (120b/17), (131b/06), (208a/07),
(208a/15), (208b/05), (214a/14)
v.-ur (196a/14), (197b/06)
v.-urın (229a/09)
v.-urısa (124a/17)
v.-urlar (161b/10)
v.-urlardı (174b/15), (175a/05)
v.-ursın (129b/05)
[= 94]

varağa: *bk.* varağa ibn-i nüvfel.

v. (145b/04), (145b/05), (145b/08),
(146a/04), (146a/05), (146a/08), (146a/10)
v. + ya (146a/07)
v. + yı (146a/11)
[= 9]

varağa ibn-i nüvfel: Varaka bin Nevfel. Hz.

Hatice'nin amcasının oğlu.

v. (145b/11)
v. + e (136b/11), (145b/01)
[= 3]

varlıg: *bk.* varlık.

v. + ına (188b/08), (188b/09)
[= 2]

varlık: Var olan.

v. (213b/09)
[= 1]

varta: <Ar. Uçurum, dip, kuyu

v. + sında (158a/15)
[= 1]

vaşf: Özellikleri sayarak târif etmek.

v. + a (240a/04)
v. + edeler (198a/17)
v. + etdi (171a/14)
v. + etgil (188a/06)
v. + ında (218b/06)
v. + ını (164b/02), (187b/12)
[= 7]

vaşf: *bk.* vaşf.

v. + etdi (156a/15)
v. + kıldı (165b/06)
[= 2]

vasıta: *bk.* vāsīta.

v. + sı (203b/17)
[= 1]

vāsīta: <Ar. Arayı bulan kimse, aracı.

v. + dur (201b/14)
v. + kıldı (203b/15), (204a/10)
v. + kıldılar (195b/07)
v. + kıldum (195b/08)
v. + ları (203b/15)
v. + sıdur (201b/12)
[= 7]

vaşiyet: <Ar. 1. Nasihat, öğüt. 2. Bir kimsenin

ölümünden sonra yapılmasını istediği şey.

v. (229a/06)
v. + kılanlardan (125a/17)
v. + kıldı (229a/03)
v. + üm (229a/05)
[= 4]

vaʿtu: <Ar. “Ver”.

v. (236a/09)
[= 1]

vav: Arap alfabetik sisteminin yirmi altıncı sesi.

v. (126a/13), (128a/17), (132b/08),
(141a/17), (160b/01), (169a/08), (211b/13)
v. + dur (196a/13)
v. + ı (196a/12), (196a/13), (199a/11),
(199a/12)
v. + ından (196a/13)
[= 13]

vāv: <Ar. Herhangi bir kelimenin öncesine gelerek
yemin manası katan kelime, harf.

v. + ı hāliyyedür (211b/13)
v. + ı kāsemdir (160b/01)
v. + ı kāsemdür (126a/13), (128a/17),
(141a/17), (169a/08)
v. + u kāsemdür (132b/08)
[= 7]

vāveylā: <Ar. Çığlık, bağırtı.

v. (125b/15)
[= 1]

vāy: Şaşırma, şikayet, acı gibi duyguların ses taklidi
ile oluşmuş anlam kuvvetlendiren söz.

v. (170a/16), (170b/16), (176b/16),
(186b/16), (196a/15)
[= 5]

vaʿy: <Ar. Bilinç.

v. + dan (205b/15)
[= 1]

vazʿ: <Ar. Ortaya konma.

v. + etdi (201a/07)
v. + eylediler (201a/05)
v. + eylemekde (201a/12)
[= 3]

vazîfe: < Ar. Birinin yapmakla yükümlü olduğu zaruri görev.

v. + êdinse (169a/05), (172a/17)

v. + êdününj (185b/04)

v. + si (186a/11)

[= 4]

vazîfe: bk. vazîfe.

v. + êdinse (157a/14)

[= 1]

ve: Ve.

v. (119b/11), (119b/11), (119b/11),
(119b/14), (119b/15), (119b/15), (120a/05),
(120a/07), (120a/09), (120a/11), (120b/03),
(120b/04), (120b/05), (120b/05), (120b/05),
(120b/07), (120b/09), (120b/16), (121a/08),
(121a/09), (121a/11), (121b/04), (121b/10),
(122a/05), (122b/02), (122b/07), (122b/07),
(122b/08), (122b/09), (122b/10), (122b/10),
(122b/10), (122b/11), (122b/11), (122b/12),
(122b/13), (122b/17), (123a/03), (123a/03),
(123a/04), (123a/05), (123a/05), (123a/06),
(123a/07), (123a/08), (123a/08), (123a/08),
(123a/10), (123a/10), (123a/10), (123a/11),
(123a/13), (123a/13), (123a/13), (123a/14),
(123a/14), (123a/14), (123a/14), (123a/15),
(123a/15), (123a/15), (123a/15), (123a/16),
(123a/16), (123a/16), (123a/16), (123b/01),
(123b/02), (123b/02), (123b/06), (123b/06),
(123b/14), (124a/01), (124a/04), (124a/08),
(124a/09), (124a/09), (124a/10), (124a/11),
(124a/11), (124a/16), (124a/16), (124b/01),
(124b/02), (124b/03), (124b/06), (124b/06),

(124b/06), (124b/06), (124b/13), (124b/14),
(124b/16), (124b/17), (124b/17), (125a/02),
(125a/02), (125a/03), (125a/03), (125a/04),
(125a/04), (125a/04), (125a/05), (125a/06),
(125a/07), (125a/07), (125a/08), (125a/11),
(125a/12), (125a/13), (125a/13), (125a/13),
(125a/17), (125a/17), (125b/01), (125b/02),
(125b/02), (125b/02), (125b/03), (125b/03),
(125b/07), (125b/08), (125b/12), (126a/02),
(126a/04), (126a/04), (126a/04), (126a/05),
(126a/10), (126a/13), (126a/14), (126a/15),
(126b/03), (126b/03), (126b/04), (126b/06),
(126b/07), (126b/11), (126b/12), (126b/13),
(126b/14), (126b/15), (126b/16), (126b/16),
(126b/17), (127a/01), (127a/06), (127a/11),
(127b/02), (127b/04), (127b/14), (127b/16),
(128a/02), (128a/04), (128a/07), (128a/14),
(128a/15), (128b/07), (128b/12), (128b/13),
(128b/14), (128b/16), (129a/02), (129a/04),
(129a/05), (129a/05), (129a/07), (129a/09),
(129a/09), (129a/10), (129b/01), (129b/09),
(129b/12), (130a/01), (130a/01), (130a/12),
(130b/04), (130b/07), (130b/08), (130b/10),
(130b/17), (130b/17), (131a/01), (131a/01),
(131a/01), (131a/03), (131a/05), (131a/07),
(131a/14), (131b/03), (131b/05), (131b/05),
(131b/06), (131b/14), (131b/16), (132a/06),
(132a/13), (132a/14), (132b/05), (132b/06),
(132b/11), (132b/11), (133a/03), (133a/06),
(133a/06), (133a/13), (133a/14), (133a/16),
(133a/17), (133b/01), (133b/02), (133b/14),
(133b/14), (133b/16), (134a/06), (134a/09),

(134a/10), (134a/12), (134b/03), (134b/03),
(134b/03), (134b/04), (134b/04), (134b/04),
(134b/04), (134b/04), (134b/05), (134b/06),
(134b/06), (134b/12), (134b/12), (134b/13),
(134b/13), (135a/01), (135a/01), (135a/03),
(135a/05), (135a/05), (135a/07), (135a/11),
(135b/04), (135b/04), (135b/04), (135b/05),
(135b/08), (135b/09), (135b/09), (135b/11),
(135b/12), (135b/13), (136a/03), (136a/03),
(136a/04), (136a/09), (136a/09), (136a/11),
(136a/14), (136b/01), (136b/04), (136b/04),
(136b/13), (136b/17), (137a/06), (137a/09),
(137a/10), (137a/12), (137a/12), (137a/13),
(137a/17), (137b/05), (137b/06), (137b/06),
(137b/07), (137b/08), (137b/08), (137b/08),
(137b/08), (137b/08), (137b/10), (137b/10),
(137b/11), (137b/13), (137b/16), (138a/02),
(138a/04), (138a/09), (138a/12), (138a/15),
(138a/16), (138b/02), (138b/03), (138b/13),
(138b/17), (139a/01), (139a/07), (139a/07),
(139a/12), (139a/12), (139b/04), (139b/08),
(139b/10), (139b/16), (140a/05), (140a/10),
(140a/16), (140b/02), (140b/04), (140b/06),
(140b/11), (140b/12), (141a/02), (141a/05),
(141a/10), (141a/13), (141a/17), (141b/01),
(141b/01), (141b/01), (141b/01), (141b/01),
(141b/01), (141b/01), (141b/02), (141b/03),
(141b/03), (141b/05), (141b/14), (141b/15),
(141b/16), (141b/16), (141b/17), (142a/03),
(142a/05), (142a/10), (142a/10), (142a/10),
(142a/11), (142a/14), (142a/15), (142a/15),
(142a/15), (142a/17), (142b/01), (142b/03),

(142b/08), (142b/09), (142b/13), (142b/14),
(142b/16), (143a/01), (143a/05), (143a/05),
(143a/08), (143a/12), (143b/06), (143b/14),
(144a/01), (144a/09), (144a/16), (144b/05),
(144b/05), (144b/15), (145a/01), (145a/17),
(145a/17), (145a/17), (145b/09), (145b/10),
(145b/10), (146a/05), (146a/08), (146a/14),
(146a/15), (146b/02), (146b/15), (147a/06),
(147a/08), (147a/12), (147a/17), (147b/04),
(147b/05), (148a/15), (148a/17), (148b/08),
(148b/10), (148b/11), (148b/12), (148b/16),
(148b/17), (149a/02), (149a/02), (149a/04),
(149a/05), (149a/07), (149a/07), (149a/08),
(149b/07), (149b/07), (149b/11), (150a/03),
(150a/03), (150a/04), (150a/04), (150a/04),
(150a/04), (150a/10), (150a/13), (150a/13),
(150b/01), (150b/02), (150b/09), (150b/09),
(150b/10), (150b/10), (150b/11), (150b/11),
(150b/12), (150b/15), (150b/16), (151a/01),
(151a/02), (151a/03), (151a/03), (151a/03),
(151a/05), (151a/06), (151a/06), (151a/09),
(151a/10), (151a/10), (151a/10), (151a/11),
(151a/12), (151a/13), (151b/01), (151b/14),
(151b/14), (151b/15), (151b/16), (151b/17),
(152a/01), (152a/02), (152a/08), (152a/09),
(152b/03), (152b/06), (152b/07), (152b/11),
(153a/02), (153a/02), (153a/05), (153a/06),
(153a/07), (153b/02), (153b/11), (153b/16),
(154a/01), (154a/01), (154a/02), (154a/06),
(154b/02), (154b/05), (154b/06), (154b/08),
(154b/09), (154b/09), (154b/11), (154b/12),
(154b/12), (154b/13), (154b/13), (155a/05),

(155a/09), (155a/09), (155a/10), (155a/11),
(155a/12), (155a/13), (155a/13), (155a/13),
(155a/14), (155a/16), (155b/01), (155b/02),
(155b/03), (155b/07), (155b/07), (155b/08),
(155b/09), (155b/15), (156a/02), (156a/03),
(156a/07), (156a/08), (156a/08), (156a/09),
(156a/11), (156a/12), (156a/12), (156a/14),
(156a/15), (156a/16), (156b/01), (156b/04),
(156b/04), (156b/05), (156b/07), (156b/10),
(156b/14), (156b/15), (156b/16), (156b/17),
(157a/01), (157a/04), (157a/05), (157a/07),
(157a/12), (157a/12), (157b/03), (157b/05),
(157b/07), (157b/08), (157b/10), (157b/14),
(157b/16), (158a/01), (158a/03), (158a/03),
(158a/03), (158a/03), (158a/03), (158a/06),
(158a/06), (158a/06), (158a/06), (158a/09),
(158a/13), (158a/13), (158b/07), (158b/08),
(158b/14), (159a/04), (159a/07), (159a/15),
(159a/17), (159a/17), (159b/01), (159b/01),
(159b/02), (159b/02), (159b/03), (159b/03),
(159b/07), (160a/11), (160b/03), (160b/03),
(160b/03), (160b/06), (160b/10), (160b/16),
(160b/16), (161a/01), (161a/02), (161a/02),
(161a/03), (161a/09), (161a/10), (161a/13),
(161b/16), (162a/01), (162a/03), (162a/05),
(162a/07), (162a/11), (162a/13), (162a/14),
(163a/03), (163a/07), (163a/07), (163a/08),
(163a/10), (163a/11), (163a/13), (163b/06),
(163b/06), (163b/08), (163b/08), (163b/09),
(163b/09), (163b/09), (163b/10), (163b/14),
(163b/14), (163b/16), (164a/03), (164b/02),
(164b/03), (164b/09), (165a/01), (165a/09),

(165a/09), (165a/10), (165a/10), (165a/12),
(165a/13), (165a/13), (165b/06), (165b/13),
(165b/13), (166a/01), (166a/03), (166a/05),
(166a/07), (166a/09), (166a/14), (166a/17),
(166b/02), (166b/03), (166b/04), (166b/05),
(166b/08), (166b/09), (166b/11), (166b/12),
(166b/12), (167a/03), (167a/07), (167a/07),
(167a/10), (167a/10), (167a/13), (167a/16),
(167b/03), (167b/17), (168a/01), (168a/04),
(168a/08), (168a/09), (168a/10), (168a/13),
(168a/14), (168a/14), (168a/15), (168b/01),
(168b/02), (168b/02), (168b/05), (168b/09),
(168b/12), (168b/13), (168b/14), (168b/15),
(168b/16), (169a/08), (169a/14), (169a/14),
(169b/02), (169b/05), (169b/09), (169b/09),
(169b/09), (169b/09), (169b/11), (169b/11),
(169b/12), (169b/13), (169b/14), (169b/17),
(170a/07), (170a/16), (170a/17), (170a/17),
(170b/01), (170b/04), (170b/05), (170b/05),
(170b/06), (170b/14), (170b/14), (170b/14),
(170b/16), (170b/17), (171a/01), (171a/02),
(171a/02), (171a/03), (171a/08), (171a/08),
(171a/08), (171a/08), (171a/16), (171b/03),
(171b/03), (171b/07), (171b/08), (171b/08),
(171b/09), (171b/09), (171b/15), (171b/16),
(171b/16), (172a/08), (172a/13), (172a/15),
(172a/16), (172a/16), (172a/16), (172a/17),
(172b/01), (172b/01), (172b/02), (172b/02),
(172b/11), (172b/13), (172b/13), (173a/05),
(173a/07), (173a/08), (173a/14), (173b/14),
(174a/03), (174a/04), (174a/04), (174a/04),
(174a/05), (174a/06), (174a/06), (174a/07),

(174b/01), (174b/14), (174b/15), (174b/17),
(175a/01), (175a/01), (175a/06), (175a/09),
(175a/15), (175b/04), (175b/06), (175b/07),
(175b/13), (176a/10), (176a/14), (176a/16),
(176a/17), (176b/05), (176b/09), (176b/09),
(176b/09), (176b/14), (177a/01), (177a/08),
(177a/09), (177a/11), (177a/12), (177a/12),
(177a/12), (177a/12), (177a/12), (177a/12),
(177a/13), (177a/13), (177a/14), (177a/16),
(177a/16), (177a/17), (177b/03), (177b/04),
(177b/07), (177b/08), (177b/08), (177b/14),
(177b/14), (177b/16), (178a/13), (178a/13),
(178a/13), (178a/14), (178a/16), (178a/16),
(178a/17), (178a/17), (178b/01), (178b/01),
(178b/02), (178b/04), (178b/05), (178b/06),
(178b/12), (179a/03), (179a/09), (179a/10),
(179a/14), (179a/15), (179a/15), (179a/16),
(179a/16), (179a/17), (179b/04), (179b/05),
(179b/06), (179b/10), (179b/14), (179b/15),
(179b/15), (180a/02), (180a/05), (180a/05),
(180a/14), (180a/14), (180a/15), (180a/16),
(180a/17), (180b/02), (180b/06), (180b/08),
(181a/06), (181a/07), (181a/08), (181a/08),
(181a/08), (181a/13), (181b/01), (181b/03),
(181b/03), (181b/03), (181b/04), (181b/05),
(181b/06), (181b/12), (181b/16), (181b/16),
(181b/16), (181b/16), (181b/16), (182a/07),
(182a/15), (182a/15), (182a/15), (182a/15),
(182b/03), (182b/04), (182b/05), (182b/06),
(182b/06), (182b/09), (182b/10), (182b/10),
(182b/10), (182b/12), (182b/12), (182b/12),
(182b/14), (182b/14), (182b/17), (183a/05),

(183a/13), (183a/14), (183a/15), (183b/03),
(183b/09), (184a/07), (184a/12), (184b/08),
(184b/12), (184b/12), (184b/13), (184b/13),
(184b/13), (184b/13), (184b/13), (184b/16),
(185a/01), (185a/02), (185a/04), (185a/05),
(185a/06), (185a/07), (185a/08), (185a/09),
(185a/13), (185a/13), (185a/14), (185a/15),
(185a/16), (185b/02), (185b/02), (185b/04),
(185b/10), (185b/13), (185b/17), (186a/01),
(186a/02), (187a/07), (187a/08), (187b/14),
(187b/14), (187b/17), (187b/17), (188a/01),
(188a/01), (188a/02), (188a/02), (188a/03),
(188a/05), (188b/04), (188b/06), (188b/07),
(188b/07), (188b/08), (188b/09), (188b/10),
(188b/13), (188b/15), (189a/01), (189a/02),
(189a/03), (189a/05), (189a/06), (189a/07),
(189a/09), (189a/12), (189a/13), (189b/02),
(189b/02), (189b/03), (189b/04), (189b/06),
(189b/09), (189b/11), (189b/11), (189b/12),
(189b/14), (189b/16), (189b/17), (190a/03),
(190a/06), (190a/07), (190a/08), (190a/08),
(190a/13), (190a/15), (190a/16), (190b/02),
(190b/06), (190b/08), (191a/04), (191a/05),
(191a/05), (191a/06), (191a/10), (191a/11),
(191a/15), (191b/05), (191b/12), (191b/15),
(191b/16), (191b/17), (192a/04), (192a/06),
(192a/06), (192a/07), (192a/09), (192a/11),
(192a/11), (192a/11), (192a/12), (192a/15),
(192a/15), (192b/04), (192b/04), (193a/09),
(193a/15), (193b/04), (193b/06), (193b/10),
(193b/10), (193b/13), (193b/14), (193b/14),
(193b/15), (194a/01), (194a/01), (194a/06),

(194a/06), (194a/08), (194a/13), (194a/15),
(194a/15), (194a/17), (194b/03), (194b/04),
(194b/08), (194b/12), (195a/02), (195a/02),
(195a/03), (195a/07), (195a/09), (195a/09),
(195a/09), (195a/10), (195a/12), (195a/12),
(195a/13), (195a/15), (195a/15), (195a/16),
(195a/17), (195b/07), (195b/09), (195b/14),
(195b/15), (195b/17), (195b/17), (196a/01),
(196a/01), (196a/02), (196a/04), (196a/05),
(196a/11), (196a/14), (196a/15), (196a/15),
(196a/16), (196a/17), (196b/08), (197a/01),
(197a/08), (197a/16), (197b/07), (197b/09),
(197b/09), (197b/09), (197b/09), (197b/10),
(197b/10), (197b/11), (197b/11), (197b/12),
(197b/12), (197b/13), (197b/13), (197b/13),
(197b/13), (197b/14), (197b/17), (197b/17),
(198a/01), (198a/01), (198a/02), (198a/03),
(198a/05), (198a/07), (198a/07), (198a/12),
(198a/17), (198b/02), (198b/08), (198b/10),
(198b/14), (198b/15), (199a/08), (199a/08),
(199a/09), (199a/09), (199a/14), (199a/16),
(200a/08), (200a/16), (200a/16), (200a/17),
(200b/06), (200b/11), (200b/13), (200b/13),
(200b/13), (200b/15), (200b/15), (200b/16),
(201a/03), (201a/07), (201a/07), (201a/08),
(201a/11), (201a/13), (201a/13), (201a/14),
(201a/14), (201a/16), (201a/16), (201a/16),
(201a/16), (201b/01), (201b/02), (201b/04),
(201b/06), (201b/06), (201b/11), (202a/11),
(202a/11), (202a/11), (202a/12), (202a/13),
(202a/13), (202a/13), (202a/14), (202a/14),
(202a/14), (202b/01), (202b/01), (202b/01),

(202b/01), (202b/05), (202b/05), (202b/09),
(202b/09), (202b/09), (202b/10), (202b/11),
(202b/11), (202b/11), (202b/15), (202b/17),
(203a/01), (203a/01), (203a/05), (203a/05),
(203a/06), (203a/08), (203a/08), (203a/09),
(203a/09), (203a/10), (203a/13), (203a/15),
(203a/15), (203b/05), (203b/06), (203b/13),
(203b/14), (203b/14), (204a/17), (204b/09),
(204b/15), (204b/16), (204b/16), (204b/16),
(204b/17), (204b/17), (205a/03), (205a/03),
(205a/05), (205a/10), (205a/13), (205a/15),
(205a/17), (205b/03), (205b/06), (205b/11),
(205b/11), (205b/14), (205b/14), (205b/14),
(205b/14), (205b/15), (205b/15), (205b/15),
(205b/15), (205b/15), (205b/15), (205b/16),
(205b/16), (205b/16), (205b/17), (205b/17),
(206a/04), (206a/05), (206a/06), (206a/12),
(206a/13), (206a/14), (206a/14), (206b/01),
(206b/02), (207b/15), (208a/04), (208a/11),
(208a/12), (208b/02), (208b/04), (208b/06),
(208b/07), (208b/09), (208b/17), (209a/02),
(209a/14), (209a/14), (209a/14), (209a/15),
(209a/17), (209a/17), (209b/02), (209b/04),
(209b/06), (209b/08), (209b/10), (209b/10),
(209b/12), (209b/15), (209b/15), (210a/04),
(210a/04), (210a/06), (210a/07), (210a/08),
(210a/10), (210a/11), (210a/11), (210a/12),
(210a/13), (210a/14), (210a/17), (210a/17),
(210b/01), (210b/02), (210b/05), (210b/12),
(210b/15), (210b/15), (210b/16), (210b/17),
(211a/05), (211a/06), (211a/07), (211a/08),
(211a/14), (211b/01), (211b/07), (211b/10),

(212a/07), (212a/12), (212a/16), (212a/16),
(212a/16), (212a/17), (212a/17), (212b/01),
(212b/02), (212b/02), (212b/05), (212b/06),
(212b/08), (212b/09), (212b/15), (212b/15),
(212b/15), (212b/16), (212b/16), (212b/17),
(213a/01), (213a/01), (213a/01), (213a/02),
(213a/02), (213a/03), (213a/03), (213a/03),
(213a/03), (213a/04), (213a/04), (213a/04),
(213a/05), (213a/05), (213a/06), (213a/06),
(213a/07), (213a/09), (213a/10), (213b/05),
(213b/07), (213b/08), (213b/09), (213b/10),
(213b/14), (213b/16), (214a/02), (214a/04),
(214a/06), (214a/09), (214a/13), (214a/13),
(214b/01), (214b/02), (214b/03), (214b/07),
(214b/13), (214b/14), (214b/14), (214b/16),
(214b/17), (215a/01), (215a/02), (215a/13),
(215a/13), (215a/13), (215a/14), (215a/14),
(215a/16), (215b/08), (215b/12), (216a/02),
(216a/17), (217a/16), (217a/16), (217a/17),
(217b/03), (217b/10), (217b/13), (218a/05),
(218a/05), (218b/05), (218b/06), (218b/09),
(218b/11), (218b/12), (218b/12), (218b/12),
(218b/13), (218b/13), (218b/13), (218b/14),
(218b/17), (219a/03), (219a/04), (219a/05),
(219a/10), (219a/10), (219a/15), (219a/16),
(219b/02), (219b/02), (219b/02), (219b/08),
(219b/08), (219b/09), (219b/11), (219b/12),
(219b/13), (219b/13), (219b/14), (219b/16),
(219b/17), (220a/01), (220a/04), (220a/06),
(220a/07), (220a/08), (220a/11), (220a/12),
(220a/16), (220b/08), (220b/09), (220b/11),
(220b/11), (220b/11), (220b/13), (220b/14),

(220b/15), (220b/15), (220b/16), (220b/17),
(222a/01), (222a/01), (222a/02), (222a/03),
(222a/12), (223a/05), (223a/16), (223b/03),
(223b/05), (223b/14), (224a/13), (224a/15),
(224b/01), (224b/03), (224b/09), (225b/01),
(225b/02), (225b/04), (225b/08), (225b/13),
(226b/02), (226b/12), (227a/08), (227a/09),
(227a/10), (227a/15), (227a/17), (227b/05),
(227b/06), (227b/07), (228a/05), (228a/08),
(228a/10), (228a/10), (228a/11), (228a/15),
(228a/16), (228a/17), (228b/03), (228b/08),
(228b/10), (228b/17), (228b/17), (228b/17),
(229a/04), (229a/07), (229a/10), (229a/13),
(229b/02), (229b/03), (229b/07), (229b/10),
(229b/11), (230b/07), (230b/09), (230b/09),
(230b/13), (230b/14), (230b/15), (231a/03),
(231a/03), (231a/03), (231b/07), (231b/15),
(231b/16), (232a/09), (232a/11), (232a/14),
(232b/01), (232b/06), (232b/07), (232b/13),
(232b/14), (233a/05), (233a/07), (233a/07),
(233a/08), (234a/07), (234a/08), (234b/02),
(234b/02), (234b/02), (234b/03), (234b/04),
(234b/04), (234b/05), (234b/05), (234b/05),
(234b/06), (234b/07), (234b/07), (234b/07),
(234b/08), (234b/08), (234b/09), (234b/09),
(234b/10), (234b/10), (234b/11), (234b/11),
(234b/12), (234b/12), (234b/13), (234b/13),
(234b/14), (234b/14), (234b/14), (234b/14),
(234b/14), (234b/15), (234b/15), (234b/16),
(234b/16), (234b/16), (234b/17), (234b/17),
(235a/01), (235a/02), (235a/07), (235a/07),
(235a/09), (235a/10), (235a/11), (235a/11),

(235a/12), (235a/12), (235a/15), (235a/15),
(235a/15), (235b/02), (235b/02), (235b/04),
(235b/07), (235b/07), (235b/08), (235b/12),
(235b/12), (235b/16), (235b/16), (236a/02),
(236a/03), (236a/05), (236a/06), (236a/08),
(236a/09), (236a/10), (236a/11), (236a/12),
(236a/14), (236a/16), (236b/04), (236b/05),
(236b/06), (236b/07), (236b/08), (236b/08),
(236b/11), (236b/12), (236b/13), (236b/13),
(236b/16), (237a/01), (237a/03), (237a/04),
(237a/05), (237a/05), (237a/07), (237a/10),
(237a/12), (237a/14), (237a/16), (237b/01),
(237b/01), (237b/01), (237b/02), (237b/02),
(237b/02), (237b/02), (237b/02), (237b/02),
(237b/05), (237b/05), (237b/05), (237b/07),
(237b/09), (237b/11), (237b/12), (237b/14),
(237b/15), (237b/16), (237b/17), (238a/01),
(238a/02), (238a/04), (238a/05), (238a/06),
(238a/07), (238a/08), (238a/09), (238a/09),
(238a/10), (238a/11), (238a/12), (238a/13),
(238a/13), (238a/14), (238a/15), (238a/17),
(238b/01), (238b/02), (238b/02), (238b/05),
(238b/06), (238b/07), (238b/08), (239a/07),
(239a/12), (239b/03), (239b/05), (239b/06),
(239b/10), (239b/11), (240a/01), (240a/02),
(240a/05), (240a/05), (240a/06), (240a/06),
(240a/07), (240a/08), (240a/12), (240a/13),
(240a/16), (240b/01), (240b/02), (240b/03),
(240b/05), (240b/06), (240b/06), (240b/11),
(240b/11), (240b/11), (240b/12), (240b/13),
(240b/15), (240b/16)
[= 1617]

vech: < Ar. Yüz, surat, çehre.

v. (204a/03)

v. + i (191b/02), (191b/02), (191b/10)

v. + ile (165a/03)

v. + i şuret (191b/09), (191b/10)

v. + iyle (211a/07)

[= 8]

vecih: *bk.* vech.

v. (162a/03), (191b/04), (191b/05),

(191b/07), (191b/09), (205a/01)

v. + ler (209a/13)

[= 7]

vedā'laş-: < Ar. + Tr. Veda etmek.

v.-dı (182a/07)

[= 1]

ve'd-đuḥā: < Ar. Duha suresi.

v. (132a/14), (132b/08), (133a/07),

(133a/10), (140b/15), (141a/07)

v. + dan (140b/17)

[= 7]

ve ecma': < Ar. Bir araya toplama, cem eyle.

v. (236a/01)

[= 1]

vefā: < Ar. Sözde durma, sadakatlilik.

v. (194b/13)

v. + sı (201a/16)

[= 2]

vefādārlıg: < Ar. + Tr. Dostluğunu sürdüren.

v. + ı (224a/03)

[= 1]

vefāt: < Ar. Ölme, bir canlının son nefesini vermesi.

v. + ı (182a/08)

[= 1]
vehab bin 'āyid: Vehb ibn-i Münebbih (?) olduğunu düşündüğümüz kişi.
v. (176b/03)
[= 1]
ve kallemen ye mevtu: <Ar. “Kim öldü, kimin öldüğünü söyle”.
v. (237a/06)
[= 1]
vekil: <Ar. Başkasının yerine söz söyleyen, harekete geçen kimse.
v. (173b/13)
[= 1]
ve kis 'alā hāzā: <Ar. “Bunun üzerine ölçün, değer biçin, değerlendirin” .
v. (177a/12)
[= 1]
velākīn: <Ar. Lakin.
v. (132b/05), (133a/09)
[= 2]
ve'l-arzu 'alā: <Ar. Yer ve göğe yemin olsun.
v. (191a/13)
[= 1]
ve'l-'asr: <Ar. Asra yemin olsun.
v. (169b/16), (170a/01)
[= 2]
ve'l-belavā-yı sallitnī: <Ar. Dertler içinde.
v. (236b/14)
[= 1]
ve'l-cezāu: <Ar. “Ve ceza”.
v. (143a/16)
[= 1]

veled: <Ar. Çocuk.
v. + i (165b/03)
[= 1]
velī: <Ar. Allah'ın sevgili kulu, dostu.
v. + leri (150b/11)
v. + nūñ (211b/06)
[= 2]
velīd-i bin muğīre: Velid bin Mugire. Hz. Muhammed ve islama azılı düşman kişi.
v. (123b/16), (169b/09), (170b/03), (176b/05), (180a/14)
v. + dūr (162a/09)
[= 6]
ve'l-leylī: <Ar. Geceye yemin olsun.
v. (128a/05), (130a/09)
[= 2]
vemā: <Ar. “Ve”.
v. (124a/16)
[= 1]
ve'n-nāsi: <Ar. İnsanlardan.
v. (217b/02)
[= 1]
ve'n-nevā: <Ar. Gizli olan, gizlilik.
v. (236b/13)
[= 1]
vēr-: Vermek.
v. (131a/10), (132b/10), (158a/02), (184b/15), (186a/05), (191b/13), (192b/16), (193a/13), (195a/07), (217b/07), (225a/01), (234a/13), (237a/14), (237b/08)
v.-di (126b/12), (130b/08), (131b/10), (131b/17), (134a/06), (134a/06), (137b/06),

(145b/05), (152b/15), (152b/16), (159b/06),
(165b/07), (168b/03), (171b/04), (178b/11),
(181a/06), (183b/07), (186a/08), (186b/14),
(188b/13), (192a/16), (199b/15), (200a/02),
(201a/04), (201a/08), (203a/13), (208a/01),
(214b/10), (218a/15), (222b/11), (224a/09),
(225a/04), (227a/03), (229a/07)
v.-dibidüm (226a/17)
v.-dikim (134b/05), (140b/17), (183a/12)
v.-diler (146b/10), (152a/12), (152a/16),
(200a/06), (225a/01)
v.-dügi (132a/09), (138a/14), (138a/14),
(152b/17), (153a/16), (159b/17), (166a/16),
(168b/06), (178a/10), (230b/11)
v.-düginden (153a/16)
v.-dügünüz (200a/09)
v.-dük (171b/05), (178b/12), (179a/09),
(195b/14), (195b/16)
v.-düm (168b/07), (189b/10), (193b/05),
(194a/07), (200a/02), (219b/13)
v.-dümkim (189b/02)
v.-dün (134a/12), (134a/13), (134a/13),
(167a/03)
v.-e (128a/06), (128b/08), (130a/12),
(132a/15), (132b/07), (133a/17), (133b/01),
(133b/01), (133b/07), (133b/08), (138a/10),
(141a/10), (143b/14), (148a/13), (152b/17),
(158a/17), (158b/03), (160a/11), (170a/08),
(174a/02), (184b/06), (199a/04), (214b/17)
v.-eler (121a/03), (161b/17)

v.-em (132b/12), (168b/05), (188b/17),
(189a/02), (189a/04), (189a/07), (189a/10),
(189a/13), (197b/17), (228a/08), (228a/09)
v.-emezler (177a/10)
v.-en (238b/11), (238b/16)
v.-esin (192b/09), (195a/11)
v.-esiz (235a/02)
v.-eyim (123b/12)
v.-eyin (194b/09), (216b/01)
v.-gil (128b/16), (138a/05), (146a/06),
(150a/06), (228a/03)
v.-ib (208a/06)
v.-ibdi (127a/16), (134a/01), (137a/04),
(172b/14), (175a/03), (178a/07), (179a/08),
(180b/05), (183a/03), (188b/12), (192b/03),
(192b/16), (193a/05), (194a/03), (197b/01),
(206b/09), (217b/17), (218a/12)
v.-ibdiki (152a/05), (188a/08), (192b/15)
v.-ibdikim (132a/02), (147a/12), (187a/09),
(187b/15), (192a/09)
v.-ibdiler (223b/12)
v.-ibdük (206b/13)
v.-ibinildüm (201a/10)
v.-ibiyüb (170a/12)
v.-ibmedüm (194a/04)
v.-ibmekiçün (137a/17)
v.-ibmez (163a/08)
v.-ibmiz (133a/03)
v.-ibse (206a/02)
v.-ibyüp (137a/10)
v.-icek (139a/07)
v.-imek (155a/01)

v.-imez (146a/14)
v.-in (223b/15)
v.-iñ (162b/13)
v.-ipdürür (154a/10), (220b/08)
v.-ir (120b/08), (121a/10), (127a/17),
(142b/02), (175b/09), (190b/08)
v.-irse (128b/10)
v.-iserdür (158a/12)
v.-işseler (225a/11)
v.-me (235a/15)
v.-medi (126b/14), (205a/06)
v.-medim (189b/10)
v.-medügi (171a/10)
v.-medükmi (124a/12)
v.-medüm (189b/02)
v.-medümmi (134a/16)
v.-mege (156a/09), (162b/09), (176b/14),
(234a/13)
v.-megi (143a/05), (219b/11), (219b/11),
(219b/12)
v.-mek (123a/16), (158b/02), (162b/05),
(174a/07), (179b/14)
v.-mekičün (203a/11)
v.-mekle (232a/12)
v.-meklige (176b/12)
v.-mese (240b/09)
v.-meye (127a/12), (128b/16), (170b/17),
(177a/13)
v.-meyeler (207a/02)
v.-meyeyin (217b/06)
v.-meyidurur (220b/09)
v.-meyince (231a/17)

v.-mez (163a/08)
v.-mezler (151a/12), (176b/13), (177a/11)
v.-mezlerse (131a/16)
v.-mezse (194b/08)
v.-mezseñ (234a/09)
v.-mezseñüz (235a/03)
v.-mezsin (193b/13)
v.-mezsinkim (195a/02)
v.-miş (177b/02), (177b/03), (212b/09)
v.-mişce (126a/02)
v.-mişdür (238b/05)
v.-mişidi (152a/10)
v.-se (123b/15), (126a/04), (177b/01),
(177b/02), (177b/04), (207a/02), (229b/11)
v.-sün (199b/17)
v.-ü (145b/04)
v.-übdı (152b/17)
v.-übdüm (194b/08)
v.-ün (162b/14)
v.-ünj (158a/12), (200a/09), (234b/08),
(236a/09)
v.-ür (121a/09), (123b/03), (126a/06),
(128b/11), (157a/10), (158a/08), (163a/02),
(163a/03), (163b/11), (185b/12), (186b/10),
(187b/17), (190b/05), (192b/13), (197a/13),
(210a/08), (211a/01), (216a/04), (220b/06),
(232a/06)
v.-ürdi (138a/03), (162a/17), (162b/01),
(225b/09), (225b/10), (225b/12), (225b/13)
v.-ürdük (177b/17)
v.-ürin (223b/06)
v.-ürise (128a/15), (186b/15)

v.-ürler (121b/17), (151a/11), (153b/03)
v.-ürlerdi (174b/13)
v.-ürse (237b/07)
v.-ürseñ (131b/13), (234a/09)
v.-ürüm (232b/09)
v.-ürüz (237b/04), (238b/07)
[= 294]

vérici: Veren.

v. + dür (213a/04), (213a/05)
v. + yse (175b/17)
[= 3]

véril-: Verilmek.

v.-di (138a/13), (155b/04), (165b/13)
v.-e (141a/14)
v.-en (120a/09)
v.-mişdür (232b/10)
v.-se (141a/12)
[= 7]

vérinil-: Verilmek.

v.-medi (172b/08)
[= 1]

vérivér-: Verivermek.

v.-in (179b/10)
[= 1]

ve's-selām: <Ar. "Son söz budur" manasında
kullanılan söz.

v. (239a/06)
[= 1]

vesvese: <Ar. Şüphe, kuruntu, işkil.

v. (217a/02), (217b/02), (217b/02)
v. + kıllur (216b/16), (217a/07), (217a/09),
(217a/10), (217b/15)

v. + kıllurlar (217a/12)

v. + sinden (216b/14)

[= 10]

ve's-şemsi: <Ar. "Güneşe yemin olsun".

v. (126a/01), (126a/06), (127a/02)
[= 3]

ve't-tamām: <Ar. Sonunda, sonucunda.

v. (132b/02)
[= 1]

ve't-tīni: <Ar. "İncire yemin olsun".

v. (169b/03), (174a/11)
[= 2]

ve't-tayyibāt: <Ar. "İyi huylu kadınlara yemin
olsun".

v. (232a/12)
[= 1]

veyā: <Far. "veya" bağlacı.

v. (124a/07), (124a/08), (129a/04),
(138a/05), (138a/05), (139a/15), (157a/09),
(159a/12), (163a/02), (173b/12), (182b/11),
(187b/12), (187b/13), (187b/13), (187b/13),
(187b/13), (191b/14), (193b/07), (194b/05),
(207a/02), (229a/08), (229a/08), (236b/09),
(236b/14), (240a/03)
[= 25]

veyāḥūd: *bk.* veyāḥūd.

v. (124b/12)
[= 1]

veyahūd: *bk.* veyāḥūd.

v. (135a/15), (144a/03)
[= 2]

veyāḥūd: <Far. Yahut, veya.

v. (125a/10), (125b/11), (126b/01),
(129b/04), (163a/01), (167a/03), (167a/03),
(173a/02), (177b/11), (195a/04), (199b/04),
(207a/12), (229b/11), (240b/13)
[= 14]

veyl: <Ar. Vah, yazık.

v. (177b/07)
[= 1]

veylün: <Ar. Vay haline.

v. + dur (170b/07)
v. + şamısı (170b/14)
[= 2]

veylü: <Ar. Vah, eyvah.

v. (177b/06)
[= 1]

veylün li külli: Hümeze suresi başlangıcı.

v. (170a/06)
[= 1]

vezir: <Ar. Devlet yönetiminde kraldan sonra en yetkili kişi.

v. + iyle (218a/11)
v. + ler (162b/09)
[= 2]

ve'z-zulām: <Ar. "Karanlığa yemin olsun".

v. (235b/15)
[= 1]

vilāyet: <Ar. Vali denetimindeki il.

v. (201a/02), (234a/01)
v. + ine (206a/02)
[= 3]

vildān: <Ar. Genç delikanlı.

v. (197b/10), (219b/14)

v. + ı (128a/14)
[= 3]

vişāl: <Ar. Sevdiğine ulaşma, kavuşma.

v. (196a/13), (196b/01)
[= 2]

vukū: <Ar. Meydana gelme, ortaya çıkış.

v. + buldı (239a/04)
[= 1]

vurul-: Vurulmak.

v.-dı (165b/12)
[= 1]

vuşlat: <Ar. Kavuşmak.

v. (207a/09)
[= 1]

vücūd: <Ar. Canlıların gövdesi, beden.

v. + a (203a/12), (203b/04)
v. + da (204a/06)
v. + ı (203b/01), (231a/10)
v. + ıdur (231a/11)
v. + uş (203a/15)
[= 7]

vücūdī'l-lāh: <Ar. Hakiki varlık, mutlak vücut.

Tanrı'nın isimlerinden birisi.

v. (187a/04)
[= 1]

vücūh: <Ar. Yüzler, suratler, çehreler.

v. (210a/16)
[= 1]

-Y-

ya: Arap alfabesinin 28. alfabesi.

y. (179b/17)

y. + dan (201b/06), (201b/07)

y. + yıla (176a/16)

[= 4]

yā: <Ar. Ey (ünlem).

y. (119b/01), (119b/03), (119b/04),
(119b/06), (119b/07), (119b/11), (122b/07),
(122b/17), (124a/06), (124b/10), (127b/15),
(128a/01), (128a/02), (128a/11), (130a/14),
(130a/17), (130b/05), (131a/08), (132b/10),
(132b/16), (133a/04), (133a/07), (133a/12),
(133a/15), (133a/16), (133b/06), (133b/10),
(133b/10), (134a/02), (134a/03), (134a/08),
(134a/09), (134a/11), (134a/14), (134a/15),
(134a/17), (134b/01), (134b/02), (134b/09),
(134b/10), (134b/11), (134b/14), (134b/17),
(135a/02), (135a/04), (136a/10), (136b/01),
(136b/05), (137a/11), (137a/14), (137a/16),
(137b/01), (137b/02), (137b/03), (137b/05),
(138a/04), (138a/08), (138b/06), (138b/11),
(138b/15), (139a/03), (139a/12), (140a/15),
(140b/07), (140b/09), (140b/10), (140b/11),
(140b/13), (141b/13), (143b/01), (143b/01),
(143b/04), (144b/09), (145a/04), (145a/04),
(145a/07), (145a/08), (145b/14), (146a/03),
(146a/03), (146a/06), (146a/12), (146b/04),
(146b/04), (146b/12), (146b/14), (146b/15),
(146b/17), (147a/02), (147a/13), (147a/16),
(148b/01), (148b/05), (148b/14), (150a/09),
(150a/09), (151a/15), (151b/08), (152b/12),
(153a/11), (153b/06), (153b/07), (153b/07),
(153b/15), (154a/04), (158b/02), (159a/10),
(159a/10), (159a/11), (159b/07), (159b/11),

(159b/14), (160a/06), (164a/14), (164a/17),
(165b/07), (168a/13), (169a/11), (169b/17),
(171a/12), (172b/04), (172b/10), (174a/13),
(174b/08), (175a/14), (176a/14), (176b/08),
(177a/15), (177a/16), (177b/01), (177b/17),
(178a/07), (178a/10), (178b/10), (178b/11),
(179a/01), (179a/05), (179a/06), (179a/08),
(179a/11), (179b/03), (179b/17), (180a/02),
(180a/03), (180a/04), (180a/04), (180a/15),
(180b/02), (180b/07), (181a/07), (181b/02),
(182a/01), (182b/01), (182b/07), (184a/02),
(184a/04), (184a/06), (184a/09), (184a/15),
(186a/16), (186b/03), (186b/07), (187a/16),
(187b/15), (188a/06), (188a/08), (188b/01),
(188b/14), (189b/01), (189b/03), (189b/09),
(189b/16), (190a/02), (190b/09), (191b/13),
(192b/08), (192b/11), (192b/14), (192b/15),
(193a/10), (193a/13), (193b/01), (193b/03),
(194a/11), (194a/12), (194a/15), (194b/05),
(194b/07), (194b/10), (195a/07), (195b/05),
(196a/04), (197a/04), (198a/03), (201a/08),
(201b/05), (201b/05), (205a/04), (205b/04),
(205b/06), (207a/07), (207b/08), (208a/02),
(208a/04), (208b/07), (208b/11), (208b/15),
(210b/10), (211b/09), (213a/12), (213b/01),
(213b/02), (214a/12), (214b/03), (214b/09),
(214b/12), (215a/01), (215a/03), (215b/16),
(216a/01), (216a/07), (216a/10), (216b/04),
(217b/04), (217b/06), (217b/13), (219b/01),
(220a/05), (220a/08), (220a/09), (222a/03),
(222b/05), (222b/15), (223a/01), (223a/08),
(223a/10), (223a/17), (223b/03), (224b/05),

(226a/04), (226a/05), (226a/16), (226b/15),
(227a/06), (227b/01), (227b/10), (227b/11),
(228a/02), (228a/17), (228b/13), (229a/08),
(229b/06), (229b/14), (229b/16), (229b/17),
(230a/03), (234a/06), (234a/12), (234a/17),
(234b/01), (234b/08), (235a/01), (235a/04),
(235a/06), (235b/01), (235b/05), (235b/06),
(235b/07), (235b/10), (235b/13), (235b/13),
(236b/08), (236b/13), (237a/03), (237a/07),
(237a/09), (237a/11), (237a/14), (237a/16),
(237b/04), (237b/08), (237b/10), (238b/04),
(239a/04), (239a/04)

[= 285]

yabān: <Far. İnsan yaşamının olmadığı yer.

y. + a (223a/12)

[= 1]

yabışubdur-: Yapıştırmak.

y.-ur (122b/11)

[= 1]

yabrağ: *bk.* yaprağ.

y. + larını (136b/13)

[= 1]

yād: <Ar. Anmak, hatıra getirmek, hatırlamak.

y. + edeler (234a/04)

y. + etdiğimiz (160b/13)

y. + kıldı (215b/02)

y. + kıldığımız (133a/12)

y. + kıldığımız (126b/11)

[= 5]

yağ-: Yağmak.

y.-a (185b/10), (200b/10), (225b/12)

y.-ar (185b/10)

y.-ardı (226a/11)

[= 5]

yağdur-: Yağdırmak.

y.-ur (185b/11)

[= 1]

yağı: Düşman.

y. + dan (129a/05)

[= 1]

yağma: Talan etmek

y. + edeler (160b/08)

y. + kılub (207b/14)

[= 2]

yağmala-: Bir malı ya da eşyayı zorla kaçırmak.

y.-rlardı (175b/11)

[= 1]

yağmalad-: Yağma yaptırmak.

y.-asın (199b/04)

[= 1]

yağmalan-: Talan edilmek.

y.-dı (199b/16)

[= 1]

yağmur: Yağmur.

y. (226a/10)

y. + ları (197a/15)

[= 2]

yağrı: İki omuz arası.

y. + nı (119b/01)

[= 1]

yağyā: İsrâiloğulları'na gönderilmiş peygamber.

y. (211a/01)

y. + yızamāndur (211a/06)

[= 2]

yāhūd: <Far. Veya, ya da.

y. (147a/01), (153b/07), (160a/07),

(177a/13), (187a/15)

[= 5]

yahūdī: bk. yehūd.

y. (234a/01), (234a/06)

y. + den (237b/03)

y. + ler (155b/03), (234b/01), (237b/06),

(238b/04)

y. + lerden (238b/03)

y. + lere (234a/13)

y. + leri (234a/16)

y. + lerinden (234a/05)

[= 11]

yaq-: Yakmak.

y.-ardı (225b/13)

y.-aradı (161a/14)

y.-dı (192a/01), (193a/04)

y.-mazı (161a/12)

[= 5]

yaqıcı: Yakan.

y. (234b/03)

[= 1]

yaqın: Mesafesi az olan.

y. (141a/10), (182b/01)

y. + dur (224b/13)

y. + ıdur (185a/14)

y. + ındır (185a/13)

y. + olam (205b/03)

y. + oldı (236b/07)

y. + oldıkim (146b/13)

y. + olduğu (148a/03)

y. + oldumısa (145a/09)

y. + olğıl (147a/17)

y. + olma (235a/15)

[= 12]

yaqınlık: Yakın olma.

y. (236a/07)

[= 1]

yaqūb: Hz. İshāk'ın oğlu. İsrâiloğulları'nın atı

olarak kabul ettiği peygamber.

y. (119b/10)

[= 1]

yaqūbiyye: <Ar. Yakub Bardai adlı kişinin kurduğu

mezhep.

y. (192a/11)

[= 1]

yaqūt: <Yun. Pembemsi renkte olan değerli bir taş.

y. + dandur (178a/13), (178a/16)

y. + dan (230b/06)

[= 3]

yal: Su, un ve kepek ile karıştırılan yiyecek.

y. (125a/06)

[= 1]

yalan: Aslı olmayan, uydurma.

y. (124a/16), (144a/06), (144a/08),

(144a/08), (144a/09), (155a/09)

y. + çıkarmağa (183a/13)

y. + dı (143b/02)

y. + dutar (176a/14)

y. + dutmadılar (155a/16)

y. + ı (143a/05)

y. + kılmagiçün (192a/08)

y. + kılub (188b/13)

[= 13]

yalancı: Yalan konuşmayı huy edinen, sahtekâr

kimse.

y. (200a/11)

y. + dur (147a/08)

[= 2]

yalanla-: Yalan olduğunu, gerçek olmadığını

bildirmek.

y.-dı (129b/06)

y.-dılar (127a/06)

y.-mağa (143b/05)

y.-rdı (238a/08)

y.-rsın (143b/12)

y.-yub (192b/02)

[= 6]

yalanlayıcı: Yalanlayan.

y. + dur (147b/08)

[= 1]

ya'lemu: < Ar. Bilmek.

y. (236a/15), (236b/05)

[= 2]

yalın: *bk.* yalıñ.

y. + ayak (227a/15)

[= 1]

yalıñ: Sade, çıplak, üryan. Açık.

y. + ı (234b/12)

[= 1]

yalıñlı: Yalın olan.

y. (182b/15)

[= 1]

yalıñuz: Yalnız.

y. (161a/01)

y. + ina (201b/08)

[= 2]

yalıñuz: *bk.* yalıñuz.

y. (120a/08), (191b/07), (233a/08)

[= 3]

yalıñuz: *bk.* yalıñuz.

y. (124b/03), (134a/04), (137b/07),

(163a/07), (194b/11), (230b/02)

[= 6]

yalvar-: Yalvarmak.

y.-dı (227b/14)

y.-dumsa (228a/06)

y.-mağa (206b/04)

[= 3]

yā mevті: < Ar. “ey ölüm” manasında söz.

y. (235b/04)

[= 1]

yan: Sağ veya sol taraf.

y. + ı (178a/12)

y. + ın (163a/03), (213b/03)

y. + ıña (186a/06)

y. + ında (125a/04), (128b/12), (178b/09),

(203b/07)

y. + ından (121a/01), (173b/12)

y. + ların (223b/10)

[= 11]

yan-: Yanmak.

y.-dı (192a/02)

y.-ıcağ (171b/12)

y.-maya (171b/11)

y.-mişdur (129b/15)

y.-salar (171b/07)

[= 5]

yaņa: Taraf, yön, cihet.

y. (121b/08), (123b/15), (133a/09),
(142b/10), (164b/12), (164b/12), (185b/17),
(188a/07), (200a/07), (200a/10)

[= 10]

yandır-: Yandırmak.

y.-sa (138a/11)

[= 1]

yandırıl-: Yandırılmak.

y.-miş (171a/15)

[= 1]

yañıl-: Yanılmak.

y.-dı (152b/02)

[= 1]

yañı: < Ar. “Anlatılmak istenen cümle şu ki”, “işin
aslı şu ki” manına gelen bir kelime.

y. (120a/05), (120a/06), (120a/14),
(120a/16), (120b/01), (120b/03), (121a/02),
(121b/05), (122a/04), (122a/05), (122a/06),
(122a/08), (122a/17), (122a/17), (122b/02),
(122b/03), (122b/05), (122b/05), (122b/06),
(122b/06), (122b/16), (123a/04), (123a/07),
(123b/04), (123b/07), (123b/17), (124a/04),
(124a/07), (124a/11), (124a/16), (124b/05),
(124b/06), (124b/09), (124b/10), (124b/11),
(124b/12), (124b/14), (125a/05), (125a/11),
(125a/15), (125a/15), (125b/05), (125b/05),
(125b/07), (125b/08), (125b/08), (125b/09),
(125b/11), (125b/13), (125b/14), (126a/03),
(126a/12), (126a/13), (126a/14), (126a/14),
(126a/15), (126a/16), (126b/02), (126b/03),

(126b/04), (126b/06), (126b/06), (126b/09),
(126b/13), (126b/14), (127a/05), (127a/08),
(127a/08), (127b/06), (127b/07), (127b/08),
(127b/10), (127b/10), (127b/11), (127b/11),
(127b/12), (127b/13), (127b/14), (127b/17),
(128a/03), (128a/17), (128b/01), (128b/02),
(128b/07), (128b/09), (128b/15), (128b/16),
(129a/03), (129a/08), (129a/08), (129a/09),
(129a/11), (129a/16), (129b/03), (129b/07),
(129b/08), (129b/09), (129b/11), (129b/13),
(129b/15), (129b/17), (130a/11), (130b/06),
(130b/06), (130b/07), (130b/08), (130b/09),
(130b/10), (130b/10), (130b/12), (130b/13),
(130b/13), (130b/14), (130b/16), (132a/03),
(132a/17), (132b/02), (132b/03), (132b/09),
(133a/10), (133a/10), (133a/12), (133a/15),
(133a/16), (133b/06), (133b/07), (133b/13),
(133b/15), (134a/08), (134a/14), (134a/15),
(134a/16), (134a/17), (134b/09), (134b/14),
(134b/17), (135a/02), (135a/04), (135b/02),
(137a/11), (137a/14), (137a/16), (137b/01),
(137b/04), (137b/05), (137b/09), (138a/04),
(138a/08), (138a/09), (138a/13), (138a/14),
(138b/04), (138b/11), (138b/15), (138b/17),
(139a/01), (139a/03), (139a/09), (139a/12),
(139a/16), (139a/16), (139b/03), (140a/03),
(140a/15), (140b/01), (140b/03), (140b/07),
(140b/09), (140b/10), (140b/11), (140b/13),
(140b/14), (141a/17), (141b/10), (141b/15),
(142a/01), (142a/02), (142a/07), (142a/13),
(142b/04), (142b/10), (142b/17), (143a/02),
(143a/03), (143a/04), (143a/08), (143a/15),

(143a/15), (143a/16), (143b/01), (143b/09),
(143b/10), (143b/13), (143b/17), (144b/08),
(144b/10), (144b/11), (144b/13), (144b/16),
(145a/04), (145a/05), (145a/12), (146a/12),
(146a/14), (146a/15), (146a/16), (146a/16),
(146b/01), (146b/03), (146b/04), (146b/16),
(146b/17), (147a/02), (147a/03), (147a/06),
(147a/06), (147a/13), (147a/14), (147a/16),
(147a/17), (147b/02), (147b/03), (147b/07),
(147b/08), (147b/08), (148a/14), (148b/01),
(148b/04), (148b/07), (148b/09), (148b/09),
(149a/01), (149a/12), (151a/06), (151b/03),
(151b/09), (152a/05), (153a/11), (153a/17),
(153a/17), (153b/01), (153b/02), (153b/13),
(153b/13), (154a/01), (154a/01), (154b/08),
(154b/15), (155a/02), (155a/03), (155a/05),
(155a/08), (155a/10), (155a/11), (155a/12),
(155a/15), (155b/04), (155b/05), (155b/10),
(155b/10), (155b/11), (155b/12), (155b/13),
(155b/14), (155b/15), (155b/16), (155b/17),
(156a/01), (156a/02), (156a/03), (156a/03),
(156a/03), (156a/06), (156a/11), (156a/11),
(156a/12), (156a/15), (156b/01), (156b/03),
(156b/13), (156b/17), (157a/02), (157a/03),
(157a/04), (157a/05), (157a/06), (157a/16),
(157b/01), (157b/04), (157b/06), (157b/10),
(157b/11), (157b/17), (158a/08), (158a/09),
(158a/16), (158b/01), (158b/03), (158b/05),
(158b/07), (158b/15), (159a/04), (159a/04),
(159a/13), (159a/14), (160a/07), (160b/01),
(160b/04), (160b/05), (160b/07), (160b/12),
(161a/01), (161a/04), (161a/05), (161a/10),

(161a/11), (161b/04), (161b/05), (161b/08),
(161b/11), (161b/12), (161b/12), (161b/13),
(161b/13), (162a/08), (163a/08), (163a/11),
(163a/14), (163b/03), (163b/05), (163b/07),
(163b/08), (163b/12), (164a/07), (164a/14),
(164a/17), (164b/01), (164b/03), (164b/04),
(164b/06), (164b/07), (164b/08), (164b/11),
(164b/13), (164b/16), (164b/17), (165a/04),
(165a/06), (165a/08), (165a/09), (165a/11),
(165a/14), (165a/15), (165a/17), (165b/01),
(165b/06), (165b/08), (165b/08), (166a/02),
(166a/05), (166a/09), (166a/10), (166b/02),
(166b/07), (166b/16), (167a/06), (167a/06),
(167a/11), (167a/12), (167a/13), (167a/16),
(167a/16), (167b/01), (167b/01), (167b/04),
(167b/07), (167b/07), (167b/11), (167b/12),
(167b/13), (167b/14), (168a/01), (168a/02),
(168a/05), (168b/10), (169a/08), (169a/09),
(169a/11), (169a/16), (169b/02), (169b/07),
(169b/11), (170a/01), (170a/04), (170a/14),
(170a/16), (170b/16), (171a/04), (171a/04),
(171a/05), (171a/06), (171a/07), (171a/12),
(171a/15), (171b/01), (171b/14), (171b/15),
(171b/17), (172a/02), (172a/06), (172a/09),
(172a/15), (172b/04), (172b/07), (172b/08),
(172b/08), (172b/09), (172b/10), (172b/10),
(172b/13), (172b/14), (173a/02), (173a/15),
(173a/16), (173b/02), (173b/06), (173b/13),
(173b/14), (174a/09), (174a/17), (174b/05),
(174b/08), (174b/11), (174b/12), (174b/13),
(174b/15), (174b/16), (175a/06), (175a/07),
(175a/16), (175b/02), (175b/03), (175b/04),

(175b/05), (175b/06), (176a/14), (176b/01),
(176b/04), (176b/08), (176b/10), (176b/11),
(176b/11), (176b/13), (176b/13), (176b/15),
(177a/10), (177a/12), (177b/11), (177b/17),
(178a/07), (178b/11), (178b/14), (178b/15),
(179a/01), (179a/01), (179a/02), (179a/02),
(179a/04), (179a/04), (179a/06), (179a/14),
(179a/15), (179a/16), (179b/01), (179b/17),
(180a/06), (180a/07), (180a/16), (180b/05),
(180b/07), (181a/01), (181a/07), (181a/09),
(181b/07), (181b/08), (181b/09), (181b/09),
(182a/17), (182b/01), (182b/09), (182b/13),
(182b/15), (182b/17), (183a/09), (183a/17),
(183b/03), (183b/05), (183b/06), (183b/06),
(183b/14), (183b/15), (184a/06), (186b/14),
(187a/01), (187a/01), (187a/02), (187a/12),
(187b/11), (187b/12), (187b/15), (187b/16),
(187b/17), (188a/04), (188a/08), (188a/09),
(191b/03), (191b/06), (191b/14), (192a/01),
(192b/12), (194a/07), (194a/12), (195a/16),
(195b/13), (195b/16), (196a/06), (196a/09),
(196a/13), (198a/04), (198b/06), (199a/02),
(200b/12), (201a/10), (201b/07), (201b/17),
(202a/01), (202a/01), (202a/02), (202a/11),
(202a/12), (202a/15), (202a/16), (202a/16),
(202a/17), (202b/02), (202b/03), (202b/04),
(202b/04), (202b/14), (203b/07), (205a/03),
(206a/06), (206a/12), (206a/17), (206b/02),
(208a/02), (208a/03), (208a/03), (208a/04),
(208a/04), (208b/04), (209a/11), (209b/17),
(210a/08), (210a/09), (211a/02), (211a/17),
(211b/10), (211b/11), (211b/13), (212a/13),

(212b/17), (214b/15), (215a/03), (215a/09),
(215a/12), (215a/15), (215a/17), (215b/09),
(215b/11), (215b/13), (216b/04), (216b/05),
(216b/06), (216b/08), (216b/14), (217a/01),
(217a/01), (217a/08), (217a/12), (217a/15),
(217b/01), (217b/02), (217b/05), (218a/03),
(220b/02), (224a/17), (224b/07), (224b/13),
(230b/10), (231a/01), (231a/10), (231a/16),
(232a/02), (232a/06), (232a/16), (232a/18),
(232b/07), (232b/14), (233a/06), (235a/08),
(235b/14), (236b/16), (238a/17), (239b/01)
[= 615]

yañlıř: Hata durumu.

y. (192a/04)

[= 1]

yap-: Yapmak.

y.-dı (141b/10), (226b/01), (226b/02)

y.-ılıpdu (129a/15)

[= 4]

yapdu-: Yaptırmak.

y.-dum (226b/02)

y.-mışdı (162a/15)

[= 2]

yapıl-: Yapılmak.

y.-updurur (191a/12)

[= 1]

yapış-: Yapışmak.

y.-a (129a/16)

y.-alar (147b/03)

y.-sa (129b/02)

[= 3]

yapıver-: Yapıvermek.

y.-e (190b/05)

y.-ür (177b/14)

[= 2]

yaprag: Bitkilerde bulunan, şekli her bitkiye göre değişen yeşil çıkıntı, yaprak.

y. + ı (173a/16)

[= 1]

yār: <Far. Sevgili.

y. (170a/04), (219b/02)

[= 2]

yar-: Yarmak, bölmek.

y.-a (160b/11)

y.-ar (123b/01), (123b/06)

y.-ayara (160b/11)

[= 4]

yara-: Yararlı olmak.

y.-maya (209a/09)

y.-maz (167a/17), (210a/04)

y.-r (191b/15), (220b/14), (220b/17)

y.-rsın (191b/15)

[= 7]

yarad-: *bk.* yarat-.

y.-a (143b/13), (171b/09)

y.-an (126b/03), (128b/03), (212a/14)

y.-ur (198a/06)

[= 6]

yaradal-: *bk.* yaradıl-.

y.-dan (122b/15)

y.-miş (233a/07)

[= 2]

yaradıcı: Yarattıcı, yaratan, var eden (Allah).

y. + dur (213a/02)

y. + sıdur (216b/07)

[= 2]

yaradıl-: Allah tarafından var edilmek.

y.-mışı (233a/08)

y.-mışın (156b/01)

y.-mişlar (231a/09)

y.-mişlara (203a/10)

y.-mişlarun (156a/14)

y.-mişun (231a/10)

[= 6]

yarag: *bk.* yarak.

y. + ın yéyeydüm (120a/14)

[= 1]

yarak: Fayda, yarar.

y. + yémek (120a/12)

[= 1]

yarakla-: Faydalı olma.

y.-ya (171a/01)

y.-yubdurur (122a/07)

[= 2]

yarār: <Ar. Fayda.

y. (160a/06)

[= 1]

yarasa: Gözleri fazla görmeyen, ayakları perdeli, vücudu ve gövdesi ince kıllarla kaplanmış memeli hayvan.

y. (172b/17)

[= 1]

yarat-: Yoktan var etmek.

y.-dı (144b/09), (144b/10), (188a/12),

(191a/15), (191a/15), (193a/11), (193a/11),

(197a/05), (197a/08), (197a/14), (203a/10),
(212a/06), (212a/09), (215a/04)
y.-dığı (230b/12)
y.-duğı (231b/05)
y.-duğından (143b/11)
y.-duğ (123a/09), (123b/08), (142a/03),
(142a/04), (142a/05), (142a/09), (142a/10)
y.-dum (189b/04), (211b/04)
y.-dumkim (189b/04)
y.-maduğ (123b/09)
y.-mağa (198a/05)
y.-mağ (231a/13), (231a/14)
y.-mağlıgumuz (143b/03)
y.-mazdan (148b/13)
y.-tum (123b/10)
[= 34]

yardım: İhtiyacı olana verme. Muhtaç olan birinin
ihtiyacı ölçüsünde imkanlarını kullanma. Yardım.

y. (181b/02)
y. + edeydüm (145b/07)
y. + edivër (207b/08)
y. + isteriz (233a/10)
y. + kıla (171a/05)
y. + kılaydum (145b/10)
y. + kıldum (124a/17), (124b/02)
y. + kılmadummi (134a/09), (134a/14)
y. + kılırsın (145b/01)
[= 11]

yardımcı: <Ar. + Tr. Yardım eden.

y. + lar (171a/01), (171a/04)
[= 2]

yâren: <Far. Sevgili, arkadaş, dost.

y. + ler (137b/08)

y. + leri (170a/07)

[= 2]

yarı: Yarım.

y. + ı (184a/07)

y. + ıdur (185a/13)

[= 2]

yarıl-: Üzerinde yarık açılmak.

y.-dı (223a/06)

[= 1]

yarın: Sonraki gün.

y. (132b/12), (138b/09), (158a/12),

(218b/08), (218b/16), (219b/02), (229a/05)

[= 7]

yarın: *bk.* yarın.

y. (228b/04)

[= 1]

yarındası: Ertesi, gün sonrası.

y. (127b/02), (127b/02)

[= 2]

yari: Yardım.

y. + kılmığı (181a/07)

[= 1]

yarlığa-: Birinin suçunu bağışlamak, mağfiret etmek.

y. (236a/13), (236b/03)

y.-dı (227a/09)

y.-m (226b/03)

y.-mağı (148b/11)

y.-maz (236b/04)

y.-r (126a/11), (142b/13)

y.-rsağ (133b/16)

y.-ya (157a/15), (175b/17), (206b/05)

y.-yub (220b/15)

[= 13]

yarlıgan-: Bağışlanmak, mağfiret edilmek.

y.-dı (180b/15)

y.-dılar (227a/17)

y.-madı (227b/02)

y.-ur (151a/05)

[= 4]

yarlıgat-: Bağışlatmak, mağfiret edilmek.

y.-mağ (233a/13)

[= 1]

yarlıgayıcı: Bağışlayan.

y. + dur (181b/10)

y. + sın (133b/13)

[= 2]

yarlıgayıvêr-: Bağışlayıvermek.

y. (222a/03)

[= 1]

yarı: Yarım, yarı.

y. + sın (223b/05), (223b/05), (225b/12),

(225b/13)

[= 4]

yāsīn: Kur'anda bulunan surelerin otuz altıncısı.

y. (239b/04), (239b/06), (239b/09),

(239b/09), (239b/12), (239b/15), (240a/13),

(240b/03), (240b/05), (240b/07), (240b/10),

(240b/16)

y. + i (240b/15)

[= 13]

yaş: Doğumdan yaşanılan süreye kadar geçen zaman dilimi.

y. (168a/07), (199b/13)

y. + ı (226a/10)

y. + ına (142b/07), (142b/08), (142b/09),

(142b/10), (142b/11), (142b/12)

y. + ında (226b/04)

[= 10]

yaş: Islak, nemlek. Su değmiş durum.

y. + olmadı (222b/14)

[= 1]

yaşlu: Yaşı ilerlemiş, ihtiyar.

y. (145b/02), (200a/16)

[= 2]

yat-: Yatmak.

y.-acağ (125a/13)

y.-alar (198b/13)

y.-an (200b/05)

y.-anlar (163b/03), (163b/04), (200b/04)

y.-dı (214a/04), (225b/17), (229a/17),

(229b/10)

y.-dılar (223b/02)

y.-duğ (121a/07)

y.-mağa (220a/12), (220a/13)

y.-mağ (123a/15), (123a/15), (144b/04),

(219a/15), (220a/01)

y.-mağdan (172a/14)

y.-sa (144a/17)

y.-ur (188b/08)

y.-urken (214a/05)

y.-urlar (224a/03)

y.-ursın (225b/16), (226a/06)

[= 26]

yatsu: Gün batımı sonrası geçen iki saatlik zaman dilimi.

y. + namâzını (151b/02)
[= 1]
yavı: Kayıp.
y. + kıldum (135b/16)
y. + kırlub (136b/07)
[= 2]
yavıqla-: Kayıp etmek.
y.-maya (136a/10)
[= 1]
yavıqlı-: Kaybolmak.
y.-miş (135a/05)
[= 1]
yavılak: 1. Kötü. 2. Çok, fazla.
y. (128b/03), (133a/08), (133b/05),
(147a/08), (163a/15), (168a/13), (186b/13),
(193a/15), (222b/05), (222b/09), (222b/14),
(230a/17)
y. + ‘acebledi (223a/07)
y. + qorqu (145a/14)
y. + laîf (151a/01)
y. + müştâk (133a/08)
y. + uzandı (145b/16)
[= 17]
yavrı: Yavru.
y. + lara (206b/01)
y. + ya (173a/09)
[= 2]
yavuk: Nişanlı.
y. + olsalar (225a/11)
[= 1]
yavukla-: Nişanlamak.
y.-dim (136a/05)

[= 1]
yavuz: Fenâ, kötü.
y. (136a/13), (147a/07), (193a/02),
(229a/16), (239b/14)
y. + dur (184a/03)
y. + ın (163b/09)
y. + işler (126b/14), (126b/17)
y. + lardanısa (159a/07)
[= 10]
yavuzlık: Kötülük.
y. (178a/08), (179a/14)
[= 2]
yavuzrağ: Çok kötü, en kötü.
y. + ıdur (156a/14)
[= 1]
yay: İlkbahar mevsimi.
y. (169a/04)
[= 1]
yay: Ok atmaya yarayan esnek bir alet.
y. (214b/01)
[= 1]
yay-: Herkesin öğrenmesini sağlamak, duyurmak.
y.-an (125a/07), (155b/01)
[= 2]
yayıl-: Yayılmak.
y.-a (174b/02)
[= 1]
yayılıbdur-: Yayılıp durmak.
y.-ur (129b/02)
[= 1]
yaz: Yaz mevsimi.

y. (168a/07), (169a/04), (174b/15),
(175a/06), (175a/09)

y. + in (174b/17), (175a/01), (175a/10),
(175a/11)

y. + la (175a/13)
[= 10]

yaz-: *bk.* yaz-.

y.-dığiçün (128a/12)
[= 1]

yaz-: Yazmak.

y.-ar (142b/12), (142b/15), (142b/16),
(177b/13), (206a/02)

y.-arlar (142b/03), (142b/04), (142b/06),
(190b/09)

y.-dı (225a/03), (234a/12)

y.-dılar (192a/03), (213a/14)

y.-duñ (128a/10)

y.-mağ (145b/03)

y.-miş (225a/06)

y.-sa (128a/09)

y.-ub (239b/09), (240b/16)

[= 19]

yazı: Issız kır, ova, sahra.

y. + larda (173a/07)

y. + ya (226b/13)

[= 2]

yazık: *bk.* yazık.

y. + lardan (126b/12)

[= 1]

yazıl-: Bir yere kaydolmak.

y.-a (160a/11)

y.-maya (185b/15)

y.-maz (142b/01), (142b/12), (142b/17)

y.-miş (141a/13)

y.-ur (142b/01), (143a/02), (143a/03)

[= 9]

yazılı: Yazılmış olan.

y. + ydı (173b/10)

[= 1]

yazu: Yazı.

y. (146a/14)

y. + sı (184b/08)

[= 2]

yazu: Toprak. Ova.

y. + sı (173b/02)

[= 1]

yazuğ: *bk.* yazuk.

y. + ını (206b/05)

y. + uñı (138b/16)

[= 2]

yazuğ: *bk.* yazuk.

y. + dan (125a/10)

[= 1]

yazuğ: Günah.

y. (138b/16), (165b/14)

y. + dan (190b/16)

y. + lar (126b/14)

y. + lardan (125a/11)

[= 5]

yazuğlu: Günah işleyen.

y. (147a/08)

y. + laruñ (206b/05)

[= 2]

yazulu: *bk.* yazılı.

y. + ydı (173b/11)

[= 1]

yê-: Yeme eylemi, yemek.

y.-derse (161b/05)

y.-di (141b/04), (173b/16), (211a/13),
(222a/12), (223a/16)

y.-diler (222a/15), (223a/12), (224a/01)

y.-dügüz (228a/11)

y.-düm (223b/07)

y.-dün (167a/02)

y.-düre (210a/14)

y.-dürse (125b/03), (125b/03)

y.-medi (226a/12), (227a/04), (228a/02)

y.-mek (120a/12), (123a/16), (197b/15)

y.-meye (209a/17), (210a/14)

y.-mez (187b/17), (189a/06)

y.-mezdi (168a/16)

y.-mezler (177a/07)

y.-r (142a/11), (171b/01), (187b/13),
(188b/08), (189a/05), (193a/14)

y.-rin (144a/16)

y.-rler (130a/06), (144b/03)

y.-rlerdi (130a/04), (238a/01)

y.-rsin (196b/05)

y.-rsiz (141b/03)

y.-se (168b/02)

y.-sünler (130b/05), (223b/15)

y.-ye (148a/02), (158b/13), (158b/14),
(159a/07), (161a/01), (206a/14)

y.-yelüm (222a/13), (223b/17)

y.-yem (144b/02), (163a/05), (228a/03)

y.-yene (151a/13), (223b/04), (223b/06)

y.-yesi (163a/07)

y.-yevüz (222a/11)

y.-yeydüm (120a/15), (120a/15)

y. -yü yorurdu (159b/13)

y.-yüb (203a/04), (225b/10)

[= 65]

yecîd: < Ar. İmkan bulamamak, imkanı olmamak.

y. + olurdu (149b/07)

[= 1]

yêdi: Yedi.

y. (125b/17), (130b/15), (150a/03),
(150a/03), (150a/03), (150a/04), (150a/04),
(150a/04), (150a/04), (153b/09), (157a/09),
(175b/16), (184b/06), (189b/04), (189b/05),
(189b/06), (191a/11), (191a/11), (193b/03),
(205b/06), (205b/06), (220a/05), (231b/06),
(239b/03), (239b/09), (239b/10), (240a/08),
(240a/13), (240a/14), (240a/16), (240b/06),
(240b/09), (240b/16)

y. + leri (150a/03)

y. + si (149b/14), (150a/05), (150a/08)

y. + sin (193b/02)

[= 38]

yedile-: Yedi kere tekrarlamak, tekrar söylemek (?).

y.- ler (139a/15)

[= 1]

yêdinci: Yedinci.

y. (205a/01)

[= 1]

yêdi yüz: Yedi yüz.

y. (188b/04), (198b/13)

[= 2]

yedi yüz bin: Yedi yüz bin.

y. (200b/02)

[= 1]

yédür-: Yedirmek.

y.-di (168a/11)

y.-e (199a/03), (215b/07)

y.-esin (240b/01)

y.-mekdür (124b/13)

[= 5]

yég: İyi.

y. (227a/07)

y. + dür (151b/04), (151b/09), (151b/10),

(152a/01), (152a/05), (152a/06), (210b/06),

(218a/17), (218a/17), (218b/01)

y. + idi (141a/05)

[= 12]

yég-: Tercih etmek.

y.-di (130a/10)

[= 1]

yégid: *bk.* yégit.

y. + imiş (223a/06)

[= 1]

yégit: Yürekli, kahraman.

y. (226a/03), (226a/04)

y. + leriyle (147a/12)

[= 3]

yégle-: Tercih etmek.

y.-ye (172a/14)

[= 1]

yégreg: *bk.* yégrek.

y. + i (143a/06), (205a/17), (205a/17)

y. + idür (156b/02)

y. + iyle (217b/06)

y. + üz (224b/02)

[= 6]

yégreğ: *bk.* yégrek.

y. + ün (166b/11)

[= 1]

yégrek: Baskın, üstün, daha iyi.

y. (122a/02), (192b/11)

y. + bilürsin (120b/14), (137b/17)

y. + dür (133a/15), (153a/05), (153a/12),

(153a/14), (153a/16), (156b/10), (168b/01),

(204a/12), (204a/13)

y. + ise (180b/01), (180b/02)

y. + ola (153a/04)

y. + olmak (151b/11)

[= 17]

yehüd: < Ar. Hz. Musâ'nın dinine bağlı kimse,

Mûsevî.

y. (193a/13), (235a/04), (235a/06),

(237a/16), (237b/10)

y. + dan (238a/02)

[= 6]

yeklin-: İşe koyulma, eyleme kalkınma. Çaba

harcama.

y.-di (119b/02)

[= 1]

yekren-: 1. Çekinmek. 2. Bir eylem yapmaya

davranmak. 3. Bir şeye güç harcamak, zorlamak. 4.

İtmek.

y.-medi (133a/14)

[= 1]

yekşüm bin ebrāh: İslam tarihinde Fil vakası olarak

bilinen olayda Yemen valisi olan kişi.

y. + idi (173a/12)

[= 1]

yekūn: <Ar. O kişi.

y. (175a/04)

[= 1]

yél: Esinti, rüzgar, yel.

y. (202a/02), (236a/12)

y. + den (234b/04), (234b/04), (235a/08)

y. + esüb (161b/05)

y. + furuldusu (234b/12)

y. + girmeye (125b/11)

[= 8]

yélet-: 1. Kışkırtmak, takip etmek. 2. Şımartmak

y.-mez (176b/15)

[= 1]

yélit-: bk. yélet-.

y.-diler (169b/11), (169b/14)

[= 2]

yemānī: Arap Dili ve Edebiyatı alim ve tarihçisi.

y. (209b/06)

[= 1]

yemek: Yemek.

y. + den (211a/08)

[= 1]

yemen: Ortadoğu'da yer alan bir ülke.

y. (181b/01)

y. + ağacınuy (136b/09)

y. + den (238a/10)

y. + e (173a/13), (174b/15), (175a/01),

(175a/10), (175a/11)

[= 8]

yemīn: <Ar. Şahit tutularak verilen söz, ant.

y. + dür (125b/05)

[= 1]

yemiş: Meyve.

y. (202a/08)

y. + ağacı (240b/10)

y. + dür (202a/08)

y. + inden (215b/07)

[= 4]

yey-: Yenmek, kazanmak, alt etmek.

y.-meyüb (157a/15)

[= 1]

yengeç: Yengeç.

y. (238a/06)

[= 1]

yēñi: Yeni, taze.

y. (141b/05), (147a/12), (208a/06)

[= 2]

yēn-: Yenme işlemi, yenmek.

y.-ür (238a/13)

[= 1]

yér: Yer.

y. (126b/03), (127b/10), (149a/08),

(149a/10), (157b/06), (157b/17), (158b/01),

(158b/07), (159a/11), (163a/07), (165a/02),

(165a/02), (171a/16), (173a/16), (202a/05),

(207b/09), (220a/13), (224a/09), (231b/08),

(234b/15), (236b/06), (237a/07)

y. + altında (123a/15)

y. + de (121b/16), (123a/12), (123b/03),

(124a/05), (137a/03), (147a/04), (148b/08),

(158a/16), (158a/17), (158b/06), (163a/09),
(165a/05), (166a/12), (171b/10), (177b/03),
(177b/04), (188b/05), (188b/07), (195b/10),
(205a/13), (211b/11), (215b/07), (217a/16),
(218b/14), (219a/04), (224a/07), (226b/01),
(230b/12), (233a/07), (233a/08)
y. + dekileri (213a/10)
y. + den (161a/17), (202a/07)
y. + e (144a/06), (146b/13), (158a/08),
(158b/02), (165a/04), (165a/05), (172a/13),
(182b/04), (195a/10), (197a/11), (206b/04),
(206b/10), (207a/06), (213b/05), (222a/10),
(223a/09), (223b/02), (226a/13), (233b/06),
(240a/15)
y. + e baturdı (127b/10)
y. + ehline (203b/13)
y. + ehlini (203b/16)
y. + i (125a/13), (126a/04), (165a/15),
(212a/14), (231a/13)
y. + iñ (157b/07)
y. + inde (135a/13), (135b/06), (164a/09),
(196b/09)
y. + ine (120a/01), (124a/14), (124b/08),
(137a/06), (148b/12), (148b/16), (169b/14),
(199b/05), (206a/10), (208b/06), (222b/04),
(223a/14), (228b/12), (231a/01), (233a/11),
(233b/08), (236b/16), (236b/16)
y. + ini (186a/03)
y. + kıarnı (220a/09)
y. + kıarnında (121a/07), (157b/11)
y. + le (231a/13)
y. + ler (150a/03), (191a/11)

y. + lerde (160b/06)
y. + lerden (234b/02), (235a/07), (236b/10)
y. + leri (148b/13), (191a/15), (205b/06)
y. + lerin (122b/14)
y. + ni (164a/13)
y. + siñ (237a/09)
y. + ü (227a/07)
y. + üñ (237a/10)
y. + üñüze (208a/15)
[= 127]

yerindür- Üzmek, tesir etmek.

y.-meyem (134a/04)
[= 1]

yêrlü: Yeri olan.

y. (148b/12), (148b/16), (164a/09),
(208a/15), (208b/06)
[= 5]

yéryüz: Yer yüzü, yer kabuğu.

y. + i (149a/10)
y. + inde (142b/14)
[= 2]

yeşil: Yeşil renk.

y. (121b/04), (121b/13), (178a/16)
[= 3]

yêt- İhtiyacı karşılayacak yeterlilikte olmak.

y.-di (136b/02), (159b/11)
y.-dügi (233b/01)
y.-er (121a/02), (128a/07), (133b/08),
(143b/04), (160a/03), (188b/02), (198a/05),
(218a/06), (224b/10), (236b/17)
y.-erdi (175a/06)
y.-medi (225a/07)

y.-mez (124a/01), (144a/02), (174a/12),
(216b/10), (223a/02)
[= 20]

yetim: <Ar. Babası ölmüş (kimse).
y. (134a/14), (137b/14), (137b/14),
(176b/07)
y. + bulmadı (134b/09)
y. + bulmadummi (134a/08)
y. + i (137b/10), (137b/15), (176b/09),
(176b/14)
y. + ler (125a/12), (125b/02), (132a/14)
[= 13]

yetimlig: <Ar. +Tr. Yetim olan.
y. + ün (137b/10)
[= 1]

yetiş-: Ulaşmak, ermek, varmak.
y.-ilmedi (236b/07)
[= 1]

yétmiş: Yetmiş.
y. (119b/05), (120b/17), (142b/10),
(153b/09), (184b/07), (186a/07), (193b/01),
(216a/14), (218a/12), (240b/13)
y. + den (193b/02)
[= 11]

yétmiş bês: Yetmiş beş.
y. (240b/14)
[= 1]

yétmiş biç: Yetmiş bin.
y. (189a/17), (189b/08), (189b/15)
[= 3]

yétmiş dört: Yetmiş dört.
y. (213b/11)

[= 1]

yétmiş iki: Yetmiş iki.
y. (144a/11), (188b/04)
[= 2]

yétmiş yedi: Yetmiş yedi.
y. (180b/16), (182a/09)
[= 2]

yétür-: Yetirmek, eriştirmek, denkleştirmek.
y.-e (127a/12)
[= 1]

yevmü'l-kıyâmeti: <Ar. Kıyamet günü.
y. (164a/07)
[= 1]

yey: Hafif.
y. + ni (166a/03)
[= 1]

yéyecek: Yiyecek.
y. (144a/16), (144b/02)
[= 2]

yeyin-: Yekinmek, yeginmek. Yerinden kalkmak,
ayağa kalkmak.
y.-di (214b/06)
[= 1]

yeynilig: Hafiflik.
y. + i (168b/15)
[= 1]

yezîd bin zeyd: Yezid b. Zeyd.
y. + den (184a/12)
[= 1]

yığ-: Yığmak.
y.-a (161a/02), (177a/13)
y.-ar (146b/15), (146b/16)

y.-arlar (147b/05)

y.-aydı (167b/06)

y.-dı (146b/05), (147a/09)

y.-madan (204b/15)

y.-maç (177a/13)

[= 10]

yıǵlan-: bk. yıǵlın-.

y.-dır (157a/07)

y.-maz (147a/07)

[= 2]

yıǵlın-: Çekinmek, kaçınmak, sakınmak.

y.-sa (128b/08)

[= 1]

yık-: Yıkmak.

y.-a (225a/16)

y.-arlar (225a/14)

y.-aydı (225a/10)

y.-dı (152b/13)

y.-mağa (172b/06), (172b/12), (173a/17)

y.-maya (174a/14)

[= 8]

yıkıl-: Yıkılmak, boşa gitmek.

y.-ub (193a/09)

[= 1]

yıl: Sene.

y. (123a/15), (128a/13), (134b/16),

(135a/12), (140a/07), (140a/14), (149b/01),

(151b/13), (180a/16), (180a/17), (182a/03),

(198b/13), (210b/08), (220a/05), (220a/05),

(220a/08), (220a/13), (225b/02), (227a/13),

(239a/13), (239a/14)

y. + da (174b/16), (213a/15)

y. + dan (207b/10), (209a/02)

y. + dur (210b/10)

y. + geçeleri (149a/16)

y. + ı (169a/04)

[= 28]

yılan: Kolları olmayan, yön belirlemede çatal dilini kullanan sürüngen hayvan.

y. + lar (123a/16)

[= 1]

yıldırım: 1. Bulutların ışık yayarak elektrik yükünü boşaltması. 2. Hızlı bir biçimde.

y. (125a/06), (192b/15), (199a/15)

y. + ı (192b/16)

[= 4]

yıldız: Geceleri gökyüzünde görünen cisimlere verilen isim.

y. + lar (185a/09)

y. + ları (197a/08), (197a/10)

[= 3]

yıldız: bk. yıldız.

y. + lar (150a/03)

[= 1]

yılka: Başiboş kalan, serbest.

y. (173a/16)

[= 1]

yıllık: Üzerinden yıl geçen.

y. (119b/06), (125a/03), (154b/01),

(186a/02), (226a/07), (226a/14), (239b/16)

[= 7]

yırtıcı: Yırtıcı, vahşi.

y. (173b/08)

[= 1]

yi: Belirtme hali eki.

y. (167b/02)

[= 1]

yigirmi: Yirmi.

y. (122a/13), (133a/01), (172a/12),
(186a/02), (213b/11), (216a/14), (225b/05)

y. + sinden (149b/11)

[= 8]

yigirmi beş: Yirmi beş.

y. (175b/15), (225b/09), (240a/11)

y. + i (150a/11)

y. + inde (150b/01)

[= 5]

yigirmi bir: Yirmi bir.

y. (128a/04)

[= 1]

yigirmi birinci: Yirmi birinci.

y. (149b/10)

[= 1]

yigirmi dokuz: Yirmi Dokuz.

y. (179b/02), (237b/10)

[= 2]

yigirmi üç: Yirmi üç.

y. (182a/09)

[= 1]

yigirmi üçüncü: Yirmi üçüncü.

y. (149b/12), (149b/15), (149b/16),
(150a/17)

[= 4]

yigirmi yedi: Yirmi yedi.

y. (138a/17), (173b/17)

y. + si (150a/13)

[= 3]

yigirmi yedinci: Yirmi yedinci.

y. (150a/14), (150a/16), (150b/02),

(150b/05), (150b/17)

y. + ye (150b/05)

[= 6]

yine: Tekrar, gene.

y. (134a/15), (134a/17), (145a/07),

(145a/10), (145b/17), (146a/01), (146a/01),

(189b/15), (216b/10), (222b/07), (222b/07),

(222b/09), (222b/11), (222b/16), (223a/09),

(223b/01), (225b/17), (225b/17), (226a/01),

(226a/01), (226a/01), (239a/15)

[= 22]

yoğ: *bk.* yok.

y. + ıdı (132a/04), (140a/05), (173a/10),

(173a/14), (183a/14), (186a/16)

y. + ısa (149a/03), (224b/04)

y. + iken (212a/06)

[= 9]

yoğrul-: Yoğrulmak.

y.-miş (214a/15)

[= 1]

yogur-: *bk.* yoğur-.

y.-mağdan (131a/11)

y.-urdu (131a/06)

[= 2]

yoğsa: Yoksa.

y. (136a/13), (149a/12), (149a/15),

(168a/03), (218a/17), (218b/02), (225a/09),

(225a/15)

[= 8]

yok: Mevcut olmayan (nesne, kimse vb.).

y. (125a/13), (148a/01), (191b/16),
(192a/05), (211b/02), (216a/05), (220b/06),
(224b/16), (230a/12), (230a/13), (230b/12),
(230b/12), (239a/05)
y. + dan (198a/05)
y. + dur (122a/04), (132a/17), (134b/12),
(144b/06), (155a/12), (162a/03), (164b/11),
(167a/02), (168b/17), (169a/13), (188a/13),
(188b/06), (189a/01), (189a/09), (189a/12),
(191b/08), (201b/04), (201b/05), (205b/09),
(205b/10), (208b/13), (209a/06), (210a/10),
(210a/17), (211a/15), (211a/16), (212a/10),
(224a/03), (231a/08), (231b/10), (231b/17),
(238b/13), (238b/14)
y. + eyler (173a/16)
y. + kıldum (226b/05)
[= 49]

yoksa-: El sürmek, dokunmak, yoklamak.

y.-dı (222b/09)
[= 1]

yokla-: Yoklamak, varlığını anlamaya çalışmak.

y.-yu (153b/09)
[= 1]

yoksa: Acaba, aksi taktirde.

y. (129a/02)
[= 1]

yoksul: Geçim sıkıntısı çeken.

y. (134a/17), (134b/03)
y. + buldı (137b/02)
y. + bulub (137b/04)
y. + dan (125a/12)

y. + dı (225b/05)

y. + ı (138a/04)

[= 7]

yoksulluk: bk. yoksulluk.

y. + dan (186a/04)

[= 1]

yoksulluğ: bk. yoksulluk.

y. + ın (138a/05)

[= 1]

yoksulluk: Yoksul olmak.

y. (165a/12), (172a/15), (185b/17),

(190b/12), (197b/12)

y. + dan (135b/08), (146b/02)

[= 7]

yokuş: Eğimi bulunan dik yer.

y. (125a/04)

[= 1]

yol: Yol, güzergâh.

y. (119b/06), (124b/06), (136b/11),

(137a/09), (146a/16), (154b/01), (159a/02),

(159a/02), (162b/11), (175a/05), (205b/09),

(229a/04), (229b/06), (237b/16), (237b/16),

(238b/17), (239a/11)

y. + a (134a/16), (146b/17), (173a/06),

(231a/01), (233a/11)

y. + da (130a/13), (196a/15), (220b/05),

(222a/11), (222a/11), (222b/08)

y. + dur (178a/15)

y. + ı (124b/06), (124b/07), (129b/11),

(162b/11), (183a/05)

y. + ın (159a/01)

y. + ma (124a/09), (126a/05), (126b/12),
(128b/07), (128b/10), (128b/15), (130a/12),
(130b/14), (131b/01), (131b/10), (160b/02),
(168a/03), (183a/01), (229a/12), (231a/02)
y. + namı (124a/09)
y. + ında (160b/05)
y. + ından (229a/04), (229b/06), (231a/05)
y. + mı (124b/06), (129b/14)
y. + larda (173a/07)
y. + muş (213b/04)
y. + un (159a/01)
y. + uña (122a/02)
y. + una (145a/17), (147a/01), (152a/03),
(168a/03), (207b/14), (223b/09)
y. + unda (196a/10)
[= 68]

yoldaş: Yol arkadaşı.

y. + ımızdur (186a/14)
y. + ları (223b/14)
y. + oldı (222a/09)
[= 3]

yon-: Yontmak.

y.-arlar (212a/07)
y.-dı (223a/14)
y.-duğunuz (212b/17)
y.-ulmuş (212b/06)
[= 4]

yön: (-inden) Bakımından, yoluyla.

y. + ini (121b/07)
y. + ünden (161a/04), (191b/10), (191b/10)
[= 4]

yön: Taraf, cihet.

y. (205b/10)

y. + i (183b/12)

[= 2]

yöre: Bir bölgenin belirli bir yeri, civar, mahal.

y. + sinde (139a/10), (193a/07)

[= 2]

yören-: Dolaşmak, yaklaşmak. Çevrelemek.

y.-di (188a/12)

y.-meye (210a/11)

[= 2]

yöri: *bk.* yöre.

y. + sine (210a/11)

[= 1]

yukarı: *bk.* yukarı.

y. (142a/05), (165a/04)

[= 2]

yukarı: Yukarı.

y. (123b/08), (141a/04), (147b/01),
(171b/05), (201b/03), (202a/07), (209b/04),
(216a/07)
y. + dur (139a/11)
y. + sın (136b/03)
y. + ydı (184b/14)
y. + yıldı (185a/10)
[= 12]

yumrulan-: Yumru haline gelmek, yumru gibi olmak.

Topak topak olmak.

y.-u (228b/02)

y.-u yumrulanu (228b/03)

[= 2]

yumurda: Yumurta.

y. + yıla (163a/05)

[= 1]

yumuşak: Yumuşak.

y. + kılmadummi (138b/14)

[= 1]

yurd: Yurt, vatan.

y. (134b/04)

y. + u (126a/04)

y. + unda (174b/07)

[= 3]

yūsuf: Hz. Ya'küb'un oğlu, İsrâiloğulları'na gönderilmiş peygamber.

y. (194b/10), (195a/01), (211a/06),

(218a/11), (218b/03), (219a/07), (219a/11),

(219b/01), (220a/10)

y. + a (194b/11), (218a/11), (218a/15)

y. + da (140a/11)

y. + ı (119b/10), (140a/06), (218a/09),

(218a/13), (218b/10), (219a/08), (219a/09),

(220a/03), (220a/04)

y. + ıla (219a/17)

y. + mı (194b/05)

y. + uñ (198a/08), (198a/08), (218b/15)

[= 27]

yusur: <Ar. Kolaylık.

y. (139b/05), (140a/01)

y. + da (139b/05)

[= 3]

yūşā' bin nūn: Hz. Musa'dan sonra peygamberlik gelen kişi, Yuşa peygamber.

y. (151b/15)

[= 1]

yuy- Silmek, bozmak, olmamış saymak.

Bağışlamak.

y.-am (189a/02), (189a/05), (189a/08),

(189a/11), (189a/14), (189b/06)

y.-ar (177b/14)

y.-ub (200a/05)

[= 8]

yuyıl- Silinmek, bozulmak, olmamış sayılmak.

Bağışlanmak.

y.-ur (125a/01)

[= 1]

yüce: Büyük, ulu.

y. (120a/09), (132a/04), (136a/16),

(158b/10), (165b/17), (166a/04), (210a/13),

(232a/08)

y. + dür (231b/09), (231b/15)

y. + kılduk (139a/04)

y. + yüce (158b/10)

[= 12]

yücelig: Büyüklük, ululuk.

y. + ine (231b/15)

[= 1]

yügir- bk. yügür-

y.-ür (216b/12)

[= 1]

yügrek: Çok koşan.

y. (125a/07)

[= 1]

yügür- Koşmak.

y.-ür (216b/12)

[= 1]

yügürügel- Koşar şekilde, çabuk adımlarla gelmek.

y.-di (227b/17)
[= 1]
yük: Bir nesnenin taşıyabileceği ağırlıklar bütünü.
y. (131b/01)
y. + i (184b/07)
[= 2]
yüğ: Koyun tüyü.
y. (164b/16)
[= 1]
yüreg: Kalp.
y. + e (171b/01), (171b/02)
y. + i (171b/13), (173a/11), (216b/17)
[= 5]
yüri-: *bk.* yürü-.
y.-di (227a/15)
y.-mekde (144b/05)
y.-mekden (160b/05)
y.-se (142b/02)
y.-siyenlere (197a/08)
y.-ye (198b/09)
y.-yem (228b/05)
[= 7]
yürü-: Yürümek.
y.-diler (222b/13)
y.-r (170a/15), (183b/06), (217a/07)
y.-rdi (230a/08)
y.-rem (144a/16)
y.-ridi (227a/14)
y.-rsin (237a/07)
[= 8]
yürük: Yürüyen.
y. (125a/07)

[= 1]
yürüt-: Yürütmek.
y.-gil (180b/10)
[= 1]
yürüyüğeç-: Yürüyerek geçmek.
y.-eler (125a/07)
[= 1]
yüsr: <Ar. Kolaylık.
y. + i (139b/08)
[= 1]
yüsra: <Ar. Kolaylık.
y. (139b/03)
[= 1]
yüz: Sayı isimlerinden yüz.
y. (131a/15), (131b/06), (131b/10),
(159b/05), (186a/01), (190b/05), (207b/10)
y. + e (196a/14)
[= 8]
yüz: Surat, beniz, çehre.
y. (202b/14)
y. + döndürdi (130a/01)
y. + döndüre (205a/02)
y. + döndürmedim (219b/09)
y. + döndürüb (208a/17)
y. + döndürürmiş (202b/15)
y. + döndürürse (147a/02)
y. + i (121b/09), (136a/06), (136a/07),
(215b/10), (228a/15), (228b/06)
y. + idür (235a/12)
y. + in (119b/07), (142a/04), (142a/04),
(144b/16), (146b/07), (220a/06), (220a/11)
y. + ine (170b/07)

y. + ini (153a/07), (228b/09)

y. + kızdurıcı (238b/02)

y. + leri (127b/03), (158b/11)

y. + üm (135b/08), (146b/13)

y. + üme (153a/08), (228a/12)

y. + ümi (121b/08)

y. + ümüzi (222a/02), (233b/06)

y. + üñ (227a/06)

y. + üñe (193b/15), (194a/03)

y. + üni (219a/12)

y. + ünüz (127b/02)

[= 39]

yüz altmış: Yüz altmış.

y. (160a/08)

[= 1]

yüz beş: Yüz beş.

y. (239a/06)

[= 1]

yüz bin: Yüz bin.

y. (184b/12), (185a/06), (202b/16),

(211a/14), (211a/17), (219a/01), (239a/16)

[= 7]

yüz elli: Yüz elli.

y. (141a/08), (163b/14)

[= 2]

yüz kırk: Yüz kırk.

y. (157a/08)

[= 1]

yüz on dört: Yüz on dört.

y. (184b/10), (185a/01)

[= 2]

yüz on iki: Yüz on iki.

y. (148a/11)

[= 1]

yüz otuz: Yüz otuz.

y. (170a/05)

[= 1]

yüz üç: Yüz üç.

y. (138a/17)

[= 1]

yüz yetmiş iki: Yüz yetmiş iki.

y. (132a/12)

[= 1]

yüz yigirmi: Yüz yirmi.

y. (166a/14)

[= 1]

yüz yigirmi beş: Yüz yirmi beş.

y. (175b/15)

[= 1]

-Z-

zafer: < Ar. Savaş içerisinde kazanılma, galip gelme.

z. (239b/07)

[= 1]

za'ferân: < Ar. Safran.

z. + dan (185a/08)

[= 1]

zağ: bk. sağ.

z. (158b/05)

[= 1]

zağfirân: bk. za'ferân.

z. (240b/15)

[= 1]

zāhid: < Ar. Dünya işlerini terk ederek dinin

koyduğu emirlere uyan kimse, dindar.

z. (153a/02), (226a/15), (238a/08)

z. + i (224a/10)

[= 4]

zāhidliġ: < Ar. + Tr. Zahid olma.

z. + a (153a/01)

[= 1]

zāhir: < Ar. 1. Açık, görünür durumda. 2. Kuşkusuz.

z. (198a/04), (198b/01)

z. + i (200b/16), (201a/03), (201a/14),

(201a/15), (201a/17)

z. + ine (200b/17), (201a/01)

z. + olmuş (196b/03)

[= 10]

zāhm: < Far. Yara.

z. + ından (213b/07)

[= 1]

zāhmet: < Ar. Sıkıntı, eziyet.

z. (140a/08), (171b/03), (171b/13),

(175a/01), (198b/06), (208a/13), (219a/09),

(219a/11), (219a/16)

z. + çekdünse (219b/01)

z. + den (123b/01)

z. + e (139a/17), (144b/06)

z. + i (123a/13), (171b/13), (219a/12)

z. + in (123a/10), (140a/07), (140a/14),

(220a/01), (220a/05)

z. + inden (219a/15)

z. + ler (219b/08)

z. + leri (123a/17)

z. + vèrdi (186a/08)

[= 25]

zāhr: bk. zāhīr.

z. + ini (237a/11)

[= 1]

zāʿif: < Ar. Güçsüz kuvvetsiz.

z. (135b/15), (190a/08), (193b/02),

(198a/13), (202b/17), (220b/11)

z. + oldı (145a/06)

z. + olur (142a/15)

[= 8]

zāʿil: < Ar. Sona eren, fani.

z. + olmadı (184a/10)

z. + olmadılar (154b/15)

z. + olmaya (210a/10)

[= 3]

zākūm: < Far. Pembe çiçekler açan bir bitki.

z. (158b/14)

[= 1]

zālemakūm: < Ar. Adaletsiz davrananı, zulüm edeni.

z. (236a/09)

[= 1]

zālim: < Ar. Merhameti olmayan, zulüm ve haksızlık

yapan (kimse).

z. + e (152b/05)

z. + lere (173b/14)

[= 2]

zāmān: < Ar. Vakit.

z. (145b/11)

z. + da (145b/11), (153a/01), (161a/11),

(186a/06), (229a/01), (235b/02)

z. + dan (213a/15), (224b/15)

z. + dur (211a/06)

z. + ı evâyilde (225a/17)

z. + ına (145b/10)

z. + ındağı (139a/01)

z. + ındaydı (149a/13)

[= 14]

zāmīr: <Ar. İç, en dip, derin.

z. + dür (187a/10)

z. + e (187a/14)

z. + ini (163a/13)

[= 3]

zār: <Far. Ağlama, inlemek.

z. + ı kılurıdı (145a/01)

z. + ile (135b/13)

[= 2]

zārar: <Ar. Zarar.

z. + a (236b/14)

[= 1]

zārb-ı meşel: <Ar. Atasözü.

z. + ı meşel (161a/17), (212b/07)

z. + ı meşelele (212a/11)

z. + ı meşel kılıbdurur (161a/05)

[= 4]

zārılıq: <Far. + Tr. İneleme halinde olmak.

z. + kılmañ (136b/07)

z. + lar (230a/07)

z. + lar kılurlar (227a/15)

[= 3]

zāt: <Ar. Kişi, şahıs.

z. (204a/12), (204a/13)

z. + a (204b/02), (204b/03)

z. + da (209a/08)

z. + dur (204b/05)

z. + ı (212b/11)

z. + ıdur (204a/11)

z. + ın (205b/10)

z. + ıñ (206a/06)

z. + ına (232a/04), (232a/08)

z. + ından (238b/12)

z. + ını (210a/03)

z. + um (196a/01), (196a/02)

[= 16]

zāyif: <Ar. Zıyan olan, boşa giden (şey).

z. + edesi (136b/07)

z. + etmez (232a/06)

z. + ola (129a/03)

[= 3]

zebānī: <Ar. Cehennem bekçisi.

z. (147b/10), (147b/11), (147b/17)

z. + ler (147a/14), (147a/15)

z. + ye (147b/10), (147b/11)

[= 7]

zeberced: <Ar. Açık yeşil renkte olan parlak cam.

z. + dendür (178a/16)

[= 1]

zebī: <Ar. İtmek, atmak.

z. + nün (147b/10)

[= 1]

zebūr: <Ar. Davut peygambereve yahudilere inen

kutsal kitap.

z. (202b/01), (202b/02)

z. + da (155b/08)

[= 3]

zeccāc: <Ar. Camdan şişeler yapan sanatkarlara

verilen ad.

z. (163a/17)
[= 1]
zecir: < Ar. Engel olma.
z. + dūr (147a/06)
[= 1]
zehi: < Far. Ne hoş, ne güzel.
z. (119b/13), (119b/13), (135a/10),
(152b/03)
[= 4]
zehre: < Far. Cesaret.
z. + si (204a/01)
[= 1]
zekāt: < Ar. İslâm'ın beş şartından biri.
z. (129a/03), (129a/06), (165a/09),
(170b/16), (202b/09)
z. + a (129a/05)
z. + dur (177b/08)
z. + ı (129a/02), (156a/03), (177a/09)
z. + ın (175b/17)
z. + ını (130a/12)
z. + ın vèrmediği (171a/10)
z. + vèrmege (156a/09)
[= 14]
zekeriyā: Zekeriya peygamber.
z. (151b/15)
[= 1]
zekiyy: < Ar. 1. Yer adı. 2. Bol, güzel arazi, yer.
z. (213b/05)
[= 1]
zelil: < Ar. Aşağılık kimse.
z. (210b/01)
[= 1]

zelzele: < Ar. Deprem, yer sarsıntısı.
z. (159a/09)
[= 1]
zemherir: < Ar. Çok soğuk zaman, karakış.
z. (203b/14)
[= 1]
zemzem: < Ar. Kabe yanından çıkan meşhur su.
z. (194b/14)
[= 1]
zenc: < Ar. Zenci, siyah ırk.
z. + i (123b/05)
[= 1]
zencir: < Far. Zincir.
z. (183b/15), (184b/01)
z. + ile (119b/05)
z. + ler (152a/16)
z. + leri (152a/17)
[= 5]
zeng: < Far. Zenci.
z. + i (184b/08)
[= 1]
zerif: < Ar. Üzerine.
z. (236b/15)
[= 1]
zerrāt: < Ar. Zerreler.
z. (159b/15)
[= 1]
zerre: *bk. zerre.*
z. (125b/11), (159a/13), (159b/01),
(159b/04), (159b/07), (159b/08)
[= 6]
zerre: < Ar. Küçük parçacık.

z. (159a/14), (159a/17), (159b/04)

z. + de (195a/15)

z. + den (195a/16)

z. + ye (195a/14)

[= 6]

zavāl: < Ar. Yok olup ortadan kalkma.

z. (203b/05)

z. + i (210a/09), (210a/17), (219b/11)

[= 4]

zavāt: < Ar. Zatlar, kişiler.

z. (122a/03)

[= 1]

zeviyi'ı-ııııı: < Ar. Taşkınlık sahipleri,
bozgunculuk.

z. + dur (138b/04)

[= 1]

zevk: < Ar. Hoş a giden beğenme duygusu.

z. (158b/07), (160a/16), (178b/16),

(197b/10), (198b/12)

z. + de (199a/01)

z. + inden (198b/10)

[= 7]

zeyd: *bk.* zeyd bin eslem.

z. (194a/17)

[= 1]

zeyd ibn-i eslem: Tabiin alimi. Zeyd bin Eslem.

z. (120b/07), (132b/13)

[= 2]

zeytün: < Ar. Zeytin.

z. (141a/17)

z. + dur (141b/03)

[= 2]

zımn: < Ar. Zaman.

z. + mnda (140a/01), (140a/05), (140a/08)

[= 3]

zibanıy: *bk.* zebānı.

z. + dūr (147b/09)

[= 1]

zihı: *bk.* zehı.

z. (120a/12), (176a/04), (198b/08),

(198b/08), (214b/17), (228b/15), (240b/17)

[= 7]

zıkr: *bk.* zıkr.

z. (150a/03)

z. + de (153b/06)

z. + den kıllalar (196b/14)

z. + ěde (183b/01)

z. + ědedururken (152a/02)

z. + ětdi (155a/14), (203b/07), (204a/08),

(211a/10), (211a/11)

z. + ětmege (205a/11)

z. + ěyledi (151b/13)

z. + ěyledük (202a/11)

z. + olunan (142a/08)

[= 14]

zıkrılı: < Ar. + Tr. Zıkrı olan.

z. (200a/16)

[= 1]

zıkr: < Ar. Bir kimseden bahsetme, ismini anma.

z. + e (217a/03)

z. + ěyle (237a/03)

z. + i (217a/01)

z. + idür (199b/03), (238b/11)

z. + iıı (139a/04)

z. + ini (238b/10)

z. + i ni'metden (205b/14)

z. + iyle (160a/15)

z. + üñ (205a/17)

z. + ü şevk (194b/11)

[= 11]

zinā: < Ar. Nikâhsız birleşme.

z. + êdügiçün (238a/07)

z. + kıldı (158a/06)

z. + kılmak (197b/15)

[= 3]

zincîr: *bk.* zencîr.

z. + le (230b/06)

[= 1]

zindân: < Far. İçerisinde suçlu tutukluların olduğu kapalı yer.

z. (140a/14), (220a/05)

z. + a (140a/06)

z. + dağılar (218b/07)

z. + dan (218a/09), (218a/13), (218b/16),

(219a/10)

z. + ın (219b/17), (220a/11)

z. + ından (220a/09)

z. + zaḥmetin (140a/07)

[= 12]

zindânla-: < Far. + Tr. Zindana atmak, hapse tıkmak.

z.-dum (220a/04), (220a/07)

[= 2]

zinhâr: < Far. Sakın, asla, aman.

z. (129a/05)

[= 1]

zîrâ: < Far. Zira, çünkü.

z. (132b/04), (132b/05), (138a/10),

(160a/16), (169a/12), (178b/15), (191a/14),

(191b/16), (195a/14), (195b/06), (199a/11),

(201b/03), (201b/05), (201b/06), (201b/11),

(201b/14), (201b/15), (202a/04), (202a/06),

(202a/09), (202b/12), (205a/09), (206b/14),

(220b/04), (220b/08), (236a/14)

[= 26]

zişt: < Far. Çirkin, pislik.

z. (216a/06)

[= 1]

ziyâde: < Ar. Çok, fazla.

z. (199a/01)

z. + dür (122b/06)

z. + êder (232a/17)

[= 3]

ziyân: *bk.* ziyân.

z. (232a/13), (232a/14)

[= 2]

ziyân: < Ar. Boşuna harcamtelef etme.

z. (169a/13), (169a/13), (169a/16),

(169b/15), (170a/04), (182b/07), (182b/09)

z. + degürüb (175b/12)

z. + êdenleri (233a/03)

z. + êrişdürür (232b/07)

z. + êtmediler (169b/02)

z. + ı (208b/13)

z. + ları (212b/13)

[= 13]

ziyânkâr: < Far. Ziyân eden, zarar veren.

z. + oldı (127a/01)

z. + olduñ (169a/11)

[= 2]
ziyānlu: < Ar. + Tr. Ziyan olan.
z. (172b/13), (233a/02)
[= 2]
ziyāret: < Ar. 1. Bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme.
z. + kılmadı (226b/05)
z. + kılsa (226b/03)
[= 2]
zulm: < Ar. Eziyet, cevr, cefâ.
z. (236a/09)
z. + edersin (226b/17)
z. + etdüm (236b/03)
[= 3]
zu'm: < Ar. 1. Bâtil inanç. 2. Sanmak, zannetmek.
z. + étmese (218a/03)
[= 1]
zü: < Ar. Karşılıklar, muhalefet.
z. (151a/02)
[= 1]
zübeyr: Zübeyr bin Avvâm.
z. + denkim (160b/17)
z. + i (214a/13)
[= 2]
züccāc: *bk. zeccāc.*
z. (167a/08), (169b/04), (172a/01),
(175a/10)
[= 4]
zühre: < Ar. Güneş sisteminde güneşe yakın olan gezegen, çolpan. Venüs.
z. (238a/09)

z. + si (207a/13)
[= 2]
zühri: Emevi halifesi Ömer bin Abdulaziz'in isteği ve emriyle hadisleri düzenleyen alim.
z. (148b/16)
z. + den (151a/03)
[= 2]
zü'l-ķarneyn: *bk. iskender.*
z. + den (132b/11)
[= 1]
züneyre: Müslümanlığı ilk kabul edenlerden biri.
z. (131a/01), (131a/01), (131a/10)
[= 3]
zü'n-nün: *bk. zü'n-nün-ı mışrî.*
z. (196b/04)
[= 1]
zü'n-nün-ı mışrî: İlk dönem sufilerinden. Zünnün el-Mısrî.
z. (139a/08), (196b/02)
[= 2]
züreyk: < Ar. Hazrec kabilesinin kollarından olan, Lebid ibn-i Asam adlı kişinin bağlı olduğu kol. Beni Züreyk.
z. + oğlanların (214a/01)
[= 1]
Toplam kelime: 39008
Geçerli kelime: 39008
Geçersiz kelime: 0
Alt madde: 11584
Madde başı: 4295

SONUÇ

Üzerinde çalıştığımız metin, Kur'an'ı anlamak için yazılan tefsir kitabı olmasından başka Türkçenin diğer diller karşısında güç kazanmaya başladığı dönemde yazılması sebebiyle önemlidir. Eserin tam yazılış tarihi bilinmemekle beraber Eski Oğuz Türkçesi özellikleri taşıması dönemin ses ve şekil bilgisine dair örneklerin bulunması açısından son derece önem arz etmektedir. Eserin içerisinde Türk dilinin Eski Türkçe diye adlandırdığımız devresindeki kelimelerin kullanımının devam etmesi Türk dilinin canlılığını ortaya koymaktadır.

Eser dil ve üslup açısından oldukça sade ve anlaşılırdır. Halkın anlayacağı şekilde arı bir Türkçe ile yazıldığını söyleyebiliriz. Eserin içerisinde verilen ayetler ve ayetlerin açıklamasında kullanılan kelimeler halkın anlayacağı şekilde anlatılmış ve bu anlatı hikayelerle desteklenmiştir. Eserin hareketli olması eseri daha da kolay okunabilir kılmıştır. Bu açıdan eser yazarının başka Kur'an nüshalarının karşılaştırılması açısından da kolaylık sağlayabilir.

Kur'an'ın tefsirleri Doğu ve Batı Türkçesi açısından hem geçmiş hem de günümüz için önemlidir. Bu önemli olma durumu yabancı diller karşısında Türk dili zenginliğinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Eser incelemesinden çıkarabileceğimiz sonuçlar şu şekildedir:

1. Eserde görülen Kur'an ayetleri ve hadisler kırmızı ile yazılmış yer yer altı çizilmiştir. Bu yazımda bazen kalem değiştirilme unutulup kırmızı ile yazım devam etmektedir.
2. Bir kelimenin farklı yazımlarına rastlanılmaktadır.
yègrek (يَكْرُكْ) (192b/11) - yègrek (يَكْرُكُورْ) (153a/04)
yèmiş (يَمِشْ) (240b/10) - yèmiş (يَمِشْ) (202a/08)
put (پُتْ) (156a/12) - butlar (بُوْتْلَرْ) (136a/07)
pādişāhı (پَادِشَاهِي) (212a/09) - bādişāhı (بَادِشَاهِي) (175a/02)
nöbet (نُوْبَتْ) (193b/05) - nevbet (نُوْبَتْ) (194a/05)
3. Eserde bütün zaman çekimler kullanılmıştır.
4. -y- Bağlama ünsüzü ile gösterilen -(y)ı/-(y)i belirtme eki birkaç yerde hemze (ء) okutucusu ile gösterilmiştir.
gèceyile (كِچْ يَلْه) (189b/12), mekkeyi (مَكَّهْ) (122b/09).

5. Kapalı e (è) kullanımını metinde sıklıkla görülmektedir. Ancak yazar bu işareti gösterirken düzenli bir sistem kullanmayıp bazen esre (,) bazen de üstünlü (´) okutucusu ile kapalı e (è) kullanımını tercih etmiştir.
yèl (بِيْل) (161b/05) - yèl (يِلْ) (202a/02),
yèmiş (يَمِشْ) (240b/10) - yèmiş (يَمِشْ) (202a/08)
yègrek (يَكْرَكْ) (192b/11) - yègrek (يَكْرَكُوْزْ) (153a/04)
6. Eski Oğuz Türkçesinde ç sesi yerine c sesi kullanımının yaygınlığı metnimizde de görülmektedir. Bu kullanımda köklere gelen eklerin herhangi bir etkisi yoktur. Tamamen yazım özelliğinden kaynaklanan durum söz konusudur.
birkaç (بَرْقَجْ) (145a/01) - birkaç (بَرْقَجْ) (214a/09),
okuyucağ (أَقْوِيْجَاقْ) (210a/02) - kaldurucağ (قَالْدُوْرُچَقْ) (119b/15),
ac (أَجْ) (238b/13) - aç (أَجْ) (229b/10)
7. Metinde Türkçe kökenli sözcüklerin yazımlarındaki farklılık karşımıza çıkmaktadır:
şag, sag, žag.
8. Yabancı sözcüklerin da yazımlarında farklılık görülmektedir:
haber, haber, hāber. ferā'iz, ferāiz, ferajz
9. Metinde geçen p ve b seslerinde birbirlerinin yerlerine kullanıldığı durumlar mevcuttur.
ip (اِبْ) (229b/04) - ib (اِبْبْ) (183a/07),
pişür (پِشُوْرْ) (161a/13) - bişürem (بِيْشُوْرَمْ) (163a/05),
yaprağı (يِيْرَاغِي) (173a/16) - yabraqlarını (يِيْرَاقْلَرِنِي) (136b/13).
10. Metinde k, ŋ ve g seslerinin gösteriminde kef (ك) okutucusu kullanılmıştır. Bir tek istisnai durum olarak Tanrı kelimesinin iki türlü yazımı vardır.
taŋrı (تَنْكْرِي) (134a/05) taŋrı (تَنْكْرِي) (202b/13).
11. daŋı, kim ve ki bağlaçları ve mı,mi soru ekleri kendinden önceki sözcüğe bazen ayrı bazen birleşik yazılmaktadır.
12. Eski Oğuz Türkçesi devrinin belirgin özelliklerinden olan eklerde görülen yuvarlaklaşmalara aykırı olarak düz ünlülü kullanımlar da vardır.
savurılıur (سَوْرِيْلُوْر) (148b/15), şorılıur (صَوْرِلُوْر) (124a/06), yüzümüzi (يُوْرُوْمُزِي) (222a/02).

13. -updurur şeklinde Eski Oğuz Türkçesi devri öğrenilen geçmiş zaman eki metinde görülmektedir.
eydüpdurur (أَيْدُؤْپْدُؤْرُؤْرُ) (191a/07), yapılupdurur (يَاپِلُؤْپْدُؤْرُؤْرُ) (191a/12).
14. (ج) sesi kullanılması gereken yerde zaman zaman peltek zel (ذ) kullanılmıştır.
söz (سُؤْذِ) (203a/03), azdırdıkim (أَذْدِرْدِكِم) (167a/07), bilmezdüñ (بِلْمَزْدُؤْڭ) (137a/09), düzen (دُؤْذَنْ) (126b/04), yazdığıçün (يَاذْدَغِيچُونُ) (128a/12), yazukdan (يَاذْدُقْدَنْ) (125a/10).
15. Eski Türkçe devrinde kullanılan kelimelerin diğer dönemlerin metinlerinde de görülmesi dilde sürekliliğin varlığına işarettir. Dilde görülen bu süreklilik kelime ve eklerin bazen değişime uğrayarak kullanıma devam etmesiyle bazen de Eski Türkçedeki anlamlarıyla kullanılmasıyla olmaktadır. Metinde geçen “*ağu, altun, anuñ, bay, baylık, belinle-, beñdeş, birle, biregü, biti, buğur, buncılayın, buyuruğ, çal-(kesmek, yaralamak), cığanay, çalab, dükeli, esirge-, esri-, eyit-, görklü, göyündür-, irgür, kaçan, kağı-, kamu, kancaru, kanda, kañğı/kañkı, kanı, kelecı, kığır, oku- (çağırmaq, davet etmek), ol, olağ (ol+ok), ötü, sancıl- (batırılmak), sağış, sekrit-, sı- (kırmak), süci, sünük, şoloğ (şol+ok), tağ, tamar, tamu, tañrı, tanuqlık, taşra, tavar, toğıcak, toğrı, toğsan, toğuz, tümen, uçmaq, uğrı, üleştür-, ün- (seslenmek), ün(ses), üz- (kesmek), yağı, yarağ, yarlıga-, yarlığan-, yarlıgat-, yavı, yavlağ, yavuk, yavuz, yay (yaz), yazı (ova), yazuk, yulkı, yigirmi, yègrek, yügür-*” kelimeleri Eski Türkçeden beri varlığını sürdüren kelimelerdir. Bu kelimeler, Eski Oğuz Türkçesinde Eski Türkçenin tarihî söz varlığını devam ettirmesi açısından önemlidir.
16. Metinde geçen yarlıga- fiili ile bağışla- fiili birbirlerinin yerine kullanılmış. Bu da metni anlambilim açısından daha zengin bir metin olarak göstermektedir.
17. Metinde geçen +dın ayrılma ekinin bir kelimedede varlığını devam ettirdiğini görmekteyiz.
öñdin (أُؤْڭْدِينُ) (148b/13).
18. Metinde zaman belirtmelerinde alışlagelmiş kullanımların dışında kelimeler kullanılmıştır.
Sabah namazını ve sabah vaktini belirtmek için erte namazı; ikinci namazını belirtmek için orta namazı tabirini; gece vaktini belirtmek için dün kelimesini ve

gece yarısı kavramını belirtmek için de “dün bucuğında”; kadir gecesini belirtmek için “ötü gècesi” tabirleri kullanılmıştır.

Cehennem ve cehennem ateşi altı farklı şekilde belirtilmektedir: cehennem tamusu, hāviye tamusu, caḥīm tamusu, veylūn tamusu, ḥuṭame tamusu, ṭamu.

Şeytan ve melekleri anlatırken kullandığı farklı tabirler dikkat çekmektedir: semiz şeytān, arık şeytān, ‘azāb feriştesin, kaderlü feriştelere, gök feriştelere.

Pekiştirme manalarında kullandığı kelimeler de bulunmaktadır:

yavlaḳ ḳorḳu, yavlaḳ yazuḳ.

Metinde yer tabiri olarak adlandıracağımız “dünyā göğüne” tabiri ile yeryüzünden bahsedilmektedir:

yā muḥammed biz indürdük ḳur’ānı bir kezden levḥ-i (02) maḥfūzdan dünyā göğüne indi bir ev vardır beyti’l-‘izzet dërler kadir gècesinde (03) indürdük

19. Eski Türkçeden beri görülen sıfat-fiil -ğAn ekindeki -g-/-ğ- sesi sızıcı özelliğinden dolayı Eski Oğuz Türkçesi devrinde erimeye uğrayarak -An şekline dönüşmektedir. Metinde bu kullanıma uymayan bir sözcüğe rastlanılmaktadır.

oḳuğanıdı (أوقو غانیدی) (186b/03)

20. Eser dil incelemeleri açısından zengin söz varlığına sahiptir. Eski Oğuz Türkçesinin kalıplaşmış eklerinden biri olan -vAn, -vam, -vUz eki metinde görülmektedir.

çıḳarvan (چقارون) (146a/03), aldurvan (الدورون) (148a/17),

dutarvan (دوتارون) (192b/10), şıgınurvan (صغينورون) (215a/15),

dutavuz (دوتاوز) (147a/07), dilerven (دلرون) (158a/16),

dirilevüz (دريلاوز) (157b/14), sübaşıvām (سوبايشى و م) (192b/10).

21. Araştırmamızın sonucunda elimize geçen yazma eserlerden Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 283/2, Manisa Kütüphanesi MHK 174, Kastamonu nr. 2824 ve Berlin, Ms. Or. Fol. nr. 3393 numaralı kayıtlı dört yazmanın aynı eserin nüshaları olduğu saptamaktayız. Manisa Kütüphanesi MHK 174 numaralı yazma eseri de Üveys’e ait yazma eserlerin içine alarak toplamda 12 tane tefsir konulu yazma eseri olduğunu saptadık.

22. Dizin bölümünde 4295 madde başı bulunmaktadır. Bu madde başlarından 604 tanesi kelimelerin farklı şekillerde yazımından oluşmaktadır. Geriye kalan 3691 kelimedenden 1610 tanesi Arapça, 259 tanesi Farsça, 3 tanesi Yunanca, 1 tanesi

Fransızca ve geriye kalan 1829 kelime Türkçe kökenlidir. Arapça kelimelerin 14 tanesi Farsça+Arapça şeklinde, Farsça kelimelerin 5 tanesi de Arapça+Farsça kelime birleşmesinden oluşmuştur. Türkçe kelimelerde ise bu sayı oldukça fazladır. Farsça+Türkçe şeklinde oluşan kelime sayısı 31 iken, Arapça+Türkçe şeklinde oluşturulan Türkçe kelime sayısı 79'dur. Arapça %43,61, Farsça % 7,01, Yunanca % 0.08 ve Türkçe % 49,3 yüzde oranlarıyla metinde ağırlıklı olarak Türkçe kelimeler bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Abdullah, M. (2006), Eseru't-Tatavvuri'I-Fikri fi't- Tefsiri fi'I-Asri'I-Abbasi, (Çev. Muhammed Çelik), Çağlayan Matbaası, İzmir.
- Arat, R. R. (2006), Kutadgu Bilig, Kabalcı Yayınları, İstanbul.
- Ata, A. (2004), İlk Kur'an Tercümesi Karahanlı Türkçesi Giriş-Metin-Notlar-Dizin, TDK Yayınları: 854, Ankara.
- Cerrahoğlu, İ. (1971), Tefsir Usûlü, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Cerrahoğlu, İ. (1988), Tefsir Tarihi, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Cilt: 1, Ankara.
- Demir, Z. (2007), Osmanlı Müfessirleri ve Tefsir Çalışmaları (Kuruluştan X/XVI, Asrın Sonuna Kadar) (Haz. B. Demir. M.A. Demir), Ensar Neşriyat, İstanbul.
- Demirci, M. (2001), Tefsir Usulü ve Tarihi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi 1961 (1962), Kur'ân-ı Kerîm'in Türk Dilinde Basılmış Terceme ve Tefsirleri, (Haz. Dr. Müjgân Cunbur), Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 123-141.
- Ercilasun, A. B. (2004), Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ercilasun, A. B. & Akkoyunlu Z. (2014), Dîvânu Lugâti't-Türk, TDK, Ankara.
- Ergin, Muharrem (1993). Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yayınevi, İstanbul.
- Gabain, A. V. (2007), Eski Türkçenin Grameri, Çev. Mehmet Akalın, TDK Yayınları, Ankara.
- Gülensoy, T. (1995), Türkçe El Kitabı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gülensoy, T (2007), Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü (I/II), Türk Dil Kurumu, Ankara.
- Ircica (2016), World Bibliography of Translations of the Holy Qur'an in Manuscript Form III (Translations and Exegeses in Turkish), İstanbul.
- İslam Ansiklopedisi (1988), Abdullah b. Abbas b. Abdülmuttalib Maddesi, Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 1, s.: 76-79.

İslam Ansiklopedisi (2009), Semerkandî Ebü'l-Leys Maddesi, Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 36, s.: 473-475.

İslam Ansiklopedisi (2011), Tefsir Maddesi, Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt: 40, s. 281-290.

Kanar, M. (2011), Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Say Yayınları, İstanbul.

Korkmaz, Z. (1992), Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara.

Korkmaz, Z. (2009), Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara.

Köprülü, M. Fuad (1926), Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul.

Mütercim Asım Efendi (2000), Burhân-ı Katı (Haz. M. Öztürk. D. Örs), TDK Yayınları, Ankara.

Sarı, M. (1984), El-Mevarid Arapça-Türkçe Lûgat, İpek Yayın Dağıtım, İstanbul.

Topaloğlu, A. (1976), XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Kur'an Tercümesi, Milli Eğitim Basımevi, Cilt: 1, İstanbul.

Tören, H. (2007), Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Amme Cüzü Tefsiri I Metin-İnceleme-Tıpkıbasım, Çantay Yayınları, İstanbul.

Türkiye Diyanet Vakfı (2005), Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, TDV Yayınları, Ankara.

Uzunçarşılı, İ. H. (1965), Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı, Ankara.

Uzunçarşılı, İ. H. (1973), Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Ankara.

Sürelî Yayınlar

Akçay, Y. (2012), Kur'an'ın İlk Türkçe Tercüme ve Mustafa Bin Muhammed'in İhlâs Suresi Tefsiri, Dil ve Edebiyat Araştırmaları, (5), Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/diledeara/issue/45138/564893>

Buluç, S. (1954), Eski Bir Türk Dili Yadıgarı Behcetü'l-hada'ik fi mev'izeti'l-hala'ik, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 6 (6), 119-131, Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iutded/issue/17045/177987>

Demirci, M. (1999), Tefsir Usûlünün Temel Kaynakları, Kur'an Mesajı: İlmi Araştırmalar Dergisi, Cilt: II, sayı: 22, 23. 24., s. 155-186.

İnan, A. (1960), Kur'an'ın Eski Türkçe ve Oğuz-Osmanlıca Çevirileri Üzerine Notlar, TDAY-Bellekten, Cilt: 8, s. 79-94.

- İnan, A. (1961), Kur'ân-ı Kerîm'in Türkçe Tercümeleri Üzerine Bir İnceleme, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Togan, Z.V. (1959-1960), Londra ve Tahran'daki İslamî Yazmalardan Bazılarına Dair, İTED., III, s. 135-138.
- Koçyiğit, H. (2012), Müfessirleri Tefsir Yazmaya Sevk Eden Amiller, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi, 1 (10), s. 107-129.
- Korkmaz, Z. (2005), Eski Anadolu Türkçesinin Türk Dili Tarihindeki Yeri, Fikret Türkmen Armağanı, Kayrılmaz Matbaası, İzmir.
- Özkan, M. (2010), Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yapılmış Kur'an Tercümeleri, Tarihten Günümüze Kur'an'a Yaklaşımlar, İlim Yayma Vakfı Yayınları, s. 516-568, İstanbul.
- Özkan, M. (2010), Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Ortaya Konan Kuran Tercümeleri Üzerine-I, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C: XXXIX, s.115-159.
- Özkan, M. (2013), Eski Anadolu Türkçesinde Yapılan Sure Tefsirleri ve Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ'nın Amme Cüzü Tefsiri, Uluslararası Eski Anadolu Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri, (1-2 Aralık 2010), s.315-368.
- Şan, F. (2020), Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Bir Tefsirin Cümle Yapısı, Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, 4 (4), s. 680-698.
- Tabaklar, Ö. - Boltabayev, S. (2017), Çağatayca Mevâhib-i Aliyye (Tefsir-i Hüseyini) Tercümesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Cilt: 57, Sayı: 57, s. 237-258, 10.26561/iutded.369198
- Taş, İ. (2018), Manisa İl Halk Kütüphanesindeki Tefsîr-i Kur'ân Eseri ve Söz Varlığı Üzerine, Usul İslam Araştırmaları, s. 151-188.
- Ünlü, S. (2007), Kur'an-ı Kerim'in Türkçe'ye Çevrilmesi ve İlk Türkçe Kur'an Tercümeleri, Dini Araştırmalar, C: 9 / 27 (Haziran), s. 9-56.
- Yelten, M. (2000), Anadolu Sahasında Yapılmış Sure Tefsirleri ve Bu Tefsirlerin Türk Dili Açısından Önemi, İlmi Araştırmalar, 0 (9), 249-254 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fsmiadeti/issue/6486/85861>
- Yıldırım, K. (2012), Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Tefsirin Üslûp Özellikleri, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, volume 7/2 Spring, s. 1217-1227, Ankara.
- Yolcu, M. (2015), İlk Dönem Tefsir Kitapları ve Müellifleri (En-Nedîm'in el-Fihrist'indeki Tesmiyetü'l-Kutub el-Musannefe fî Tefsiri'l-Kur'ân Adını Taşıyan Listesi Bağlamında), İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi Güz 2015/6(2), 54-107, 96. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/660347>

Diğer Yayınlar

- Aydar, H. (1993), Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Danacı, A. (2022), Ebu't-Tevfik Eş-Şeyh İbrahim'in Tercüme-İ Tefsîr-İ Hâzin Adlı Eserinde Sıfatların İncelenmesi (Giriş-İnceleme-Metin- Sözlük) (30a-50b Sayfaları Arası), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Karabük.
- Demir, Z. (1987), İstanbul Kütüphanelerinde Mevcut Matbu ve Yazma Fatıha Tefsirleri, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Doğu, A. (1989), 'Amme Tefsiri (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Konya.
- Karagöz, M. (2004), Tefsirde Rivayet-Dirayet Ayırımının Ortaya Çıkışı ve Mahiyeti, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi BİLİMNAME, no.5, pp.45-60.
- Kaya, M. (2001), Tanzimât'tan II. Meşrûtiyet'e Kadar (1839-1908) Matbu Türkçe Kur'ân-ı Kerim Tercüme ve Tefsirleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), M. Ü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şan, F. (2011), Üveys b. Hoca Osmân b. Emîr İlyâs b. Evliyâ'nın 'Amme Cüzü Tefsiri Üzerinde Dil İncelemesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, İstanbul.
- Taş, İ. (2008), 15. Yüzyıla ait 'Enfesü'l -Cevâhir' Adlı Yazma Üzerinde Dil İncelemesi (Giriş-İnceleme- Metin- Sözlük), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yıldırım, K. (2011), Üveys bin Hoca Osmân bin Emîr İlyâs bin Evliyâ'nın 'Amme Cüzü Tefsiri Üzerinde Dil İncelemesi (Vr. 202B-268B), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeni Türk Dili Bilim Dalı. İstanbul.

Sözlükler

- Akalın, Şükrü Haluk. (2011), Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Bayat, F. (2008), Orta Türkçe Sözlük, Yalın Yayıncılık, İstanbul.
- Bayat, F.- Aliyeva M. E. (2008), Eski Türkçe Sözlük, Yalın Yayıncılık, İstanbul.
- Çağbayır Y. (2007), Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı, Ötüken Türkçe Sözlük, C. II, Ötüken Yayınları, İstanbul.

- Develioğlu, Ferit (1996), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Dilçin, Cem (1983), Yeni Tarama Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Eren, H. (1999), Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, Ankara.
- Gülensoy, T. (2011), Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, C. I, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Gülensoy, T. (2011), Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, C. II, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kanar, M. (2008), Farsça-Türkçe Sözlük, Say Yayınları, İstanbul.
- Kanar M. (2008), Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Say Yayınları, İstanbul.
- Kanar, M. (2009), Arapça-Türkçe Sözlük, Say Yayınları, İstanbul.
- Korkmaz, Zeynep (2007), Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara.
- Mahmud, Kâşgarlı (1985), Dîvânu Lugâti't-Türk (Besim Atalay, Dîvânu Lûgati't-Türk Tercümesi), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Rağıb, El-İsfahanî (2012), Müfredât Kur'an Kavramları Sözlüğü, (Tercüme: Prof. Dr. Abdalbaki Güneş - Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yolcu), Çıra Yayınları, İstanbul.
- Sami, Şemseddin (1989), Kamus-ı Türki, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu Yayınları, (1995), Tarama Sözlüğü I-VIII, Ankara (3. Baskı).
- Türk Dil Kurumu Yayınları, (1993), Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I-XI, Ankara.
- Tietze, A. (2002), Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugâtı, C. I (A-E), Wien.
- Tietze, A. (2009), Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugâtı, C. II (F-J), Wien.
- Ünlü, S. (2012), Doğu ve Batı Türkçesi Kur'an Tercümeleri Sözlüğü, Eğitim Yayınevi, Konya.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Tolga KIYICIOĞLU	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Bölümü	Türk Dili ve Edebiyatı
Makale ve Bildiriler	
1. Küçükler, P. & Kıyıcıoğlu, T. (2023). Üveys B. Hocâ Osmân B. Emîr İlyâs B. Evliyâ'nın Kur'an Tefsirinin Berlin Nüshasındaki Eski Türkçe Kelimeler Üzerine. <i>Uluslararası Filoloji Bengü</i> , 3(1), 1-17. DOI: 10.29228/filolojibengu.24	